11576/B

A.XVI
aur

vol. 1.

Prezzo Fr. 10.

131 l 12 h

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

42900

CAELII AURELIANI, SICCENSIS,

Medici Vetuſti, Secta Methodici

DE MORBIS ACUTIS & CHRONICIS LIBRI VIII.

Soli ex omnium Methodicorum Scriptis ſuperſtites.

JO. CONRADUS AMMAN M. D.

recenſuit, emaculavit; notulasque adjecit.

Accedunt ſeorſim

THEOD. JANSS. ab ALMELOVEEN

in Caelium Aurelianum

NOTAE & ANIMADVERSIONES

tam propriae, quam quas ex Doctor. Viror. Lucubrationibus hinc inde collegit; ut & Ejusdem

LEXICON CAELIANUM.

Cum INDICIBUS *locupletiſſimis.*

Editio Nova.

AMSTELAEDAMI

Ex OFFICINA WETSTENIANA.

cIↄ Iↄcc lv.

J. SLOANI
BARONETO,
COLLEGII MEDICI LONDINENSIS
PRÆSIDI.

S. P. D.

R. & G. WETSTENII.

QUa humanitate ſolitus ſis tam exteros quàm indigenas excipere alter noſtrum, qui ante annos duodecim aliquo tempore Londini eſt verſatus, cum magna voluptate expertus eſt. Ex eo tempore non deſtitit ubique virtutes Tuas prædicare, & iis ſe multum debere apud omnes profiteri. Cujus debiti magis ut teſtimonium extet, quàm ut aliquam ejus partem ſolvamus, hanc

a nobis procuratam, Tuoque Nomini inſcriptam, novam editionem Cælii Aureliani *Tibi mittimus; Et cui potius quàm Tibi, Medico egregio, inſcriberemus Opus medicum viri inter veteres non infimi, quum inter omnes conſtet Te teneri ſtudio Auctorum veterum, & præterea Te duci amore quodam ſingulari rerum & ſcitu & viſu dignarum. Id, ne multis apud homines ignaros prædicemus rem notam, teſtatur collectio tua rerum ſingularium cum magno ſumptu nec minori diligentia ex utraque India ad Te perlatarum. Plura Tibi de Te prædicare & noſter pudor & Tua modeſtia vetant. Quod ſupereſt D.O.M. ſupplices veneramur, ut egregias iſtas animi dotes Patriæ Tuæ diu ſervet, incolumesque tueatur. Vale.*

JO. CONRADUS AMMAN M. D.

LECTORI S.

MAximopere ſemper dolui, quod cum reliquæ artes & ſcientiæ ex parvis & obſcuris principiis pleræque ad non contemnendum perfectionis culmen adſcenderint, *Medicinæ* noſtræ, nec injuria, objiciatur, quod ab *Hippocratis* ævo non modo nihil promota, ſed horrendum in modum in deterius ſit lapſa. Hujus rei cauſæ plurimæ quidem poſſunt afferri, quæ fere ſoli *ignaviæ*, præpoſterorum judiciorum matri & nutrici, natales debent. Verum enim vero tanti mali altiorem & univerſaliorem ſubeſſe cauſam ratio ſuadebat, quam tandem, diu circumſpectans, deprehendi eſſe *præpoſteram Methodum*, qua Medicina hactenus a plerisque admirabili conſenſu fuit exculta.

Tres ſunt modi aliquid cognoſcendi: *Intellectu* puro, idque ſumma cum evidentia: *Ratiociniis* ex phantaſiæ penu depromptis, quibus res vel veris vel fictis imaginibus menti ſiſtuntur: & denique *Senſibus*, quibus corporeæ qualitates earumque effectus percipiuntur. Evidens ergo eſt univerſas artes & ſcientias cir-

ca tres hoſce cognoſcendi modos debere verſari: & quoniam earum *objecta* vel ſunt mentalia, vel phantaſtica, vel ſenſibilia, ipſarum diſciplinarum legitimam culturam & incrementum ex juſto uſu alicujus horum cognoſcendi modorum maxime dependere, reliquis ex aliqua parte in ſocietatem tractis. Sic enim Dei, Mentis ipſius, Juris naturalis, & in genere Veritatum univerſalium ſive axiomatum *cognitio* ſunt mentis puræ actiones: huc etiam ſpectant Matheſeos abſtractæ & ſinceræ partes, quarum tanta eſt certitudo, ut non modo ad experientiam nunquam provocetur, ſed ne quidem experiundo magna pars cognoſci poſſint. Quæ *ratiociniis* tantum & phantaſmatibus innituntur artes & ſcientiæ, vix pro earum abortibus habendæ, fere in reddendis rerum ſenſibus imperceptibilium rationibus ſunt occupatæ: inde ex principio tam lubrico tot in naturalibus, moralibus, imo & artificialibus ſunt natæ lites. *Hiſtoria Mundi partium*, earumque in ſe invicem effectuum, & in genere omnes ſcientiæ quarum objecta ſunt corpora eorumve qualitates, plane a ſenſibus dependent, & intempeſtivis ratiociniis & præmaturis hypotheſibus adeo corrumpuntur, ut etiam pleraque experimenta in ſenſum a natura alienum detorqueantur: rerum enim corporearum cognitio adeo eſt abſtruſa, ut licet mille eas ratiociniis & perſpicillis torqueas, intima earum ſtructura lateat, nec niſi ſuperficiem & effectuum quorundam φαινόμενα nobis oſtendant.

Sunt

Sunt præterea & aliæ adhuc diſciplinæ, quæ quidem circa corpora, vel potius circa aliquas eorum qualitates, ut motum, quantitatem, gravitatem, ſonos &c. præcipue verſantur, quoniam tamen earum provinciæ ob infinitam rerum varietatem ſunt nimis extenſæ, ratiociniis rebus ipſis innixis, & analogia naturæ familiari uti debent. Tales ſunt omnes *Matheſeos* mixtæ partes, ut Aſtronomia, Muſica, Mechanica, Optica: in primis autem Philoſophia naturalis, & ejus pars non ſpernenda *Medicina*. Et hi ſunt fixi rerum easque cognoſcendi modorum termini: quos ſi quis temere moverit, maximo artes circa eas verſantes detrimento afficiet, & Syſtemata condet, quæ a rerum natura & experientia redarguuntur. Nec minus peccant qui ſterilibus ſpeculationibus fulti de morbis eorumque natura & curandi methodo, præter experientiam & accuratas obſervationes judicare audent, quam qui in Mathematicis demonſtratione deſtitutus, mechanice palpando problema aliquod ſolvere tentaret.

Hanc ego præcipuam eſſe cauſam puto, quod Medicina noſtra tot ſæculis aſſidue mota, verum ne hilum fere promota fuerit. Cuivis enim attento patet eam totam verſari non tantum circa corpus humanum, quatenus ſanitatis & morborum capax eſt, ſed & quatenus alia corpora diverſis id modis afficiunt: & propterea ejus fundamenta eſſe ponenda infinitis *obſervationibus*, non temere & animo præjudiciis occupato, ſed

magna

magna cura quantaque fieri poteſt ἀκριβείᾳ inſtitutis, antequam hypotheſis aliqua iis ſuperſtruatur. Cum autem communi fere conſenſu contrarium fiat, ita ut ab exiguo obſervationum numero quilibet Syſtema aliquod non modo fabricet, ſed univerſam pene naturam obtorto collo ei ſervire jubeat, quid mirum, ſi magno conatu minus quam nihil efficiatur? Nam nefario hoc auſu etiam fidiſſimis obſervationibus, quas antiquornm quorundam Medicorum diligentiæ debemus, contradicitur, quæ & in dubium vocantur, imo ſi forte *ſyſtemati* alicui minus congruant, tanquam aniles fabulæ exploduntur.

Huic malo, licet jam adulto, maxima incrementa dedit *imaginaria* quædam *philoſophandi ratio*, non ita pridem ab inſigni Mathematico in naturæ ſcenam introducta, quæ Coloſſæis Facultatum & Qualitatum ſtatuis disjectis, imperceptibilium particularum imagunculas nobis exhibuit, & pleroſque adeo faſcinavit, ut jam ſusque deque habitis obſervationibus, in arte noſtra ſolis ratiunculis graſſentur, & tanquam Medicina puræ Matheſeos pars eſſet, omnia, ſi Diis placet, a priori demonſtrant: imo univerſam artem peſſum jam dediſſent, niſi doctiſſimi quidam nullumque laborem detrectantes Viri iis reſtitiſſent, tam ipſi ſolidis obſervationibus naturam conſulentes, quam veterum theſauros in lucem denuo protrahentes.

Horum

Horum ego veſtigia ſequens, *Φιλίατρε* Lector, Cælium tibi ſiſto Aurelianum, de Methodicorum ſecta Medicum, in paucorum quidem manibus verſantem, verum in enarranda morborum hiſtoria adeo diligentem ut palmam fere omnibus præripiat. Hactenus fere latuit, imo ab anno CIↃ IↃ LXVII. quo *Rovillius* eum typis ſuis Lugduni excudit, nemo vel Medicus vel Typographus eum attigit, licet ab omnibus non modo legi digniſſimum, ſed peritam medici alicujus manum diu implorantem. Hanc ego *Rovillii* editionem, quantum quidem expedire videbatur, ſum ſecutus, in ſubſidium tamen adhibui elegantiſſimam illam *Colinæi*, in recenſendis *Celerum Paſſionum* libris: in *Tardarum* autem *Baſilienſem* Henrici Petri: utramque a Viro Clariſſ. *Theod. Janſon. ab Almeloveen*, pro inſigni ejus in litteras ſtudio, benigne conceſſam. Reliquas editiones lubens prætereo, utpote adeo ſibi non diſſimiles, ne erratis quidem exceptis, ut prima omnium ſequentium fuiſſe exemplar videatur: facileque crediderim ad unicum, & quidem ſatis mutilum & infinitis locis depravatum manuſcriptum codicem eas fuiſſe concinnatas: vix enim poſſibilis alioquin foret tantus codicum impreſſorum conſenſus. *Rovillius* quidem, plerorumque Typographorum more, in fronte ſuæ editionis habet, *ad fidem manuſcripti exemplaris caſtigati & annotationibus illuſtrati:* præterea paſſim in margine aliam lectionem citat. Verum enim vero quod promiſſorum primum attinet, fateor ejus contextum ali-

cubi a Colinæi & H. Petri lectione aliquantiſper recedere, adeo tamen raro, ut potius ex operarum incuria id factum videatur. Præterea, quo argumento maxime nitor, ne unum quidem hiatum ab eo completum videbis, cum tamen in de *Tardis Paſſionibus* libris plura capita ſint ἀκέφαλα, nec pauca alibi deſint, quorum ſaltem aliquid, ſi codice manuſcripto fuiſſet uſus, ſuppleviſſet. Quæ autem in margine hinc inde aliter ab aliis legi aſſerit, pro conjecturis potius habenda. Quod ſpectat ad *Annotationes*, eas quidam *Dalechampio* tribuunt, alii negant, forte quod adeo ſibi ſint diſſimiles. Ego non unius eas eſſe Viri plane credo: ſunt enim plurimæ, non tam mole quàm pondere tales, ut vel eruditiſſimus eas pro ſuis lubenter agnoverit: aliæ autem adeo inſulſæ & ἀπροσδιόνυσοι, ut ſenſum Cælianum plane peſſundent. Præterea hæ Annotationes, quæ commodius in duas claſſes redigi poterant, verborum nimirum & rerum, penitus erant confuſæ, idemque aſteriſcus communis earum ad marginem erat index, ut non ſine tædio quærerentur.

Duo igitur in Auctore hoc recenſendo mihi ſumſi: *primo* ut lectionem, quantum quidem liceret, intactam ſinerem, & contextum ex tribus iſtis exemplaribus, demendo quid alicubi, alicubi addendo, in eam quam, codicis manu exarati penuria, res patiebantur integritatem reſtituerem. In *de Celeribus Paſſionibus* libris id liberaliori quidem, attamen ſuſpenſa admodum manu a

me

me factum eſt, ut in contextu aliquid immutarem: poſtea cum id res fere ubique exigeret, timidior factus lectionem rarius tentavi, ſed ubi morbum ſubeſſe arbitrabar, conjecturam in marginem conjeci. *Alterum* quod propoſueram, erat annotationes in editione Rovilliana in ordinem redigere, inutiles expungere, novas ubi opus erat addere, & Græca, quæ fœde dilacerata & Latinis literis expreſſa erant, ubi a latinò quidem ſermone eorum uſus abhorrebat, reſtituere, denique dictiones *Aureliano* peculiares, quæque Lectorem inadſuetum morari poſſent, quaſi paraphraſi quadam circumſcribere, & latina reddere. Ut verbo dicam, ſiſtitur tibi, Lector, *Cælius Aurelianus* quod ad lectionem multo caſtigatior, intellectu ob innumeras caſtigationes facilior, & explicitis materiæ medicæ obſoletis terminis immenſo jucundior.

Jam pauça de ipſo Opere præfatus, *praxin medicam Auctoris* & *Methodicorum* in genere delibabo. CÆLIO AURELIANO, qui ab aliis vocatur *Lucius Cælius Arianus*, patria fuit *Sicca*, teſte *Plinio* interioris Numidiæ urbs: quod licet non conſtaret, ejus tamen dictio ſeſquibarbara & ſemigræca aliquod ex Africa monſtrum proderet. Oratio quidem ejus inadſuetis nec facilis admodum eſt nec plana: ſucci tamen bonique ſenſus plena, maſcula, ſale elegantiſſimo paſſim adſperſa; in reprehendendis veterum erroribus arguta, ubique ſublimis. Quà ætate *Cæl. Aurelianus* floruerit altum apud omnes ſilen-

tium: aliquanto tamen *Galeno* fuiſſe ſuperiorem vix dubium; quomodo enim qui tot minorum gentium Græcos citavit, Galeni, ſi poſt eum vixiſſet, non meminerit? Quoniam autem *Themiſonis*, *Aſclepiadis*, aliorumque ſub Romanis Imperatoribus Medicorum mentionem facit, *Galeno* aut coævus, at ignotus, aut paulo prior fuiſſe videtur. *Sorani* non tantum ſedulus imitator ſtrenuuſque propugnator fuit, ſed græcorum ejus interpretem ſe paſſim profitetur. Præterea veteres omnium Sectarum Medicos diligentiſſime perlegit, eoque nomine non parum ipſi debemus, quod plurimorum dogmata nullibi fere niſi in his *de Celeribus & Tardis Paſſionibus* libris extent. Scripſit, ut ipſe teſtatur, multa etiam alia, ut χειρȣργȣμενα, *Reſponſionum libros*, *Muliebrium paſſionum*, *Græcarum epiſtolarum ad Prætextatum*, *Adjutoriorum* item ſive *Medicaminum:* quæ tamen omnia temporum injuria interciderunt, parumque abfuit quin idem caſus unicum hoc Methodicæ medicinæ monumentum abripuiſſet.

Character *Cælio* proprius eſt, quod morborum Hiſtorias a capite ad calcem non tam deſcribat, quam vivis & ex ipſo naturæ ſinu ſumtis coloribus pingat, tantaque exactitudine tum morborum tum adhibendorum quovis tempore remediorum articulos & momenta circumſcribat, ut parem vix habeat. Eſt præterea in excogitandis pro ægris commoditatibus, & evitandis in morborum complexione incommodis, ſtruendisque ubi opus

eſt

eſt fallaciis, fere inimitabilis: τῆς vero ἀσφαλείας adeo ſtudioſus, ut aliquando in contrariam partem peccare videatur, præ timiditate, quæ totius ſectæ vitium fuit, generoſiora adhibere remedia non auſus.

Methodici, ita dicebantur a *Methodo*, qua morbos omnes tam acutos quam chronicos, in ſumma quadam genera diſtribuebant, ad id inducti per κοινώτητας quaſdam, ſive analogias, quas morbi eosque curandi modi ad ſe invicem habere ipſis, ex aſſiduis obſervationibus, videbantur. Juxta eos igitur *Medicina eſt methodus inveniendi morborum κοινώτητας, quæ ſimul per ſe ſit evidens*. Hinc etiam definitiones utplurimum ſollicite evitabant, neque quid aſſererent, quod ſenſibus non pateret, earum vice deſcriptionibus quibuſdam utebantur. Præterea *loci affecti* cognitionem ſcrupuloſiorem, deque eo ratiocinia fere negligebant, non quod Anatomen ad indagandum partium uſum ſpernerent, ſed quoniam membris particularibus plerumque peculiariter ſuccurri non poſſe putabant: quare in pleriſque poſſionibus univerſum pene corpus curabant, habito aliquo reſpectu ad partem præcipue affectam. *Cauſas morborum* proximas Methodici ſe ignorare ingenue fatebantur. Ad *Humores* & *Spiritus* vix animum adjiciebant, morborum nidos in partibus ſolidis eſſe ſitos credentes, prout earum fibræ a naturali tono recederent, & vel nimis ſtrictæ eſſent, vel plus æquo relaxatæ. Proin univerſum morborum exercitum in duas

phalanges deſcribebant, alios *Stricturæ*, alios *Solutionis* morbos appellantes: tertium quid in eadem corporis parte non agnoſcebant; eodem tamen vigente morbo aliam *ſtrictura*, aliam *ſolutione* laborare poſſe aſſerebant, ut cum Phreniticus ſimul corripitur Diarrhœa. Reviviſcit hodie hoc ſyſtema maxime in Italia, celeberrimos ibi Patronos nactum, qui bello opinionibus denunciato, & mechanices principiis divina quadam ſagacitate in Medicinam introductis, recentiorum id inventis & propriis obſervationibus egregie illuſtrarunt, Spartamque hanc, quod Deus bene vertat, quotidie adhuc ornant.

Methodici remedia utplurimum uſurpabant generalia, ſpecificis plane exploſis, quorum propugnatores *Cælius* ſalſe admodum irridet. Prima eorum cura erat cubiculum ejusque aërem & modum cubandi cuivis morbo convenientem eligere; tum cibum potumque, niſi iis plane abſtinendum cenſerent, præſcribebant, ſeduloque quo morbus vergeret obſervabant. *Remedia* generoſa raro intra primum triduum in uſum vocabant, ſed cruditatum in primis viis concoctionem expectabant, & interea eam partim jejunio, partim fricando, fovendo, ungendo promovebant. Secundo demum triduo, niſi admodum urgebat morbus, venam ſecabant, & cucurbitulas per totum fere corpus ſucceſſive applicabant, aliquando cum hirudinibus, aliquando ſiccas. Inter *generalia ſtricturam ſolventia* recenſebant Aërem calidum & lucidum, ſtragula mollia, collutiones oris aqua calida vel oleo dulci, je-

junium,

junium, vigilias, unctiones, cataplaſmata & fomentationes ex emollientibus, ut & balnea ex eadem materia, cucurbitulas ſcarificatas, venæ ſectionem, geſtationem & motum in genere, clyſteres emollientes & vomitoria. Quæ *ſoluta* ſive nimis laxa *ſtringebant*, erant Aër frigidus & obſcurus, ſtragula duriora, collutiones oris aqua frigida cum aceto, acetum vel poſca cum ſpongia applicata, fotus frigidi ex ſuccis plantaginis, portulacæ, ſempervivi &c. *alimenta* ex hordei farina, lenticula, cydoneis, panis toſtus cum aceto, & ſimilia: ſomnus, quies, cucurbitulæ non ſcarificatæ. *Purgantia* fere nunquam admittebant niſi in Hydrope: *Diuretica* & *Sudorifera* exceptis paucis caſibus vix uſurpabant: rejiciebant etiam clyſteres acres, opiata, & venæ ſectionem ſub lingua & ad animi deliquium: adeo ſecuritati ſemper & ubique ſtudebant. In *tumoribus*, ita appellabant omnis generis inflammationes, adhibebant in principio mediocriter adſtringentia, in augmento & ſtatu mitigantia vel laxantia, in declinatione emollientia, in lenimento, id eſt, cum morbus & ejus ſymptomata plane remiſerunt, fortificantia & recorporativa ſeu μετασυγκριτικά, ut & varii generis *Cyclos* ſive regulas cyclicas, de quibus vide potiſſimum *lib.* I. *Tard. Paſſ. cap.* I. ubi de *Cephalæa* & ejus curatione *Cælius* agit. Ait ibi de recorporantium viribus in hunc modum: Ut vehementi motu corpus apertum deſpuat, ut ita dixerim, paſſionis carnem, qua depulſa, naturalis & nova ſuccedat. Utinam hodiernis Medicis hæc *recorporatio*, ſeu habitus

mor-

morboſi in ſanum mutatio, magis cordi eſſet: ſine ea enim morbi chronici vix ſunt ſine recidivæ metu curabiles. Contra ſudores nimios, quos ipſi diaphoreticos vocabant, corpori inſpergebant pulverem cretæ, aluminis, aliorumque adſtringentium.

Hæc ſunt, benevole Lector, quibus te inſtituti mei certiorem facere volui. Doleo ipſum me apographorum emendationi ob nimiam locorum diſtantiam præeſſe haud potuiſſe, multa inter emendandum additurus, aut detracturus, certe melius nonnulla diſpoſiturus, quæque librorum lectio fervente prælo ſuppeditabat adjecturus. Si exemplum deſideres, en habes in ipſo limine, ubi Cælius citat dictum *Ipalli* cujuſdam Pythagorici, quem deinde ex Diogene Laërtio inter legendum *Hippaſum*, Philoſophum Pythagoricum, eſſe deprehendi. Credas velim, editionem hanc, niſi eam Wetſtenius Pater, homo græce & latine egregie doctus, & in excudendis bonis Auctoribus nec labori nec ſumtibus parcens, ipſe curaſſet, e tanto locorum intervallo adornari vix potuiſſe. Vale.

Ex agro Trajectino ad Vectim ipſis Id. Decembr. cIↃ IↃ CC VIII.

IN-

INDICULUS EDITIONUM
CAELII AURELIANI.

1529. *Tardarum Paſſionum libri V.* Baſil. *apud Henric. Petri in Fol.*

1533. *Acutarum Paſſionum libri III.* Pariſ. *apud Simonem Colinæum.* 8.

1547. *Tardarum Paſſionum libri V.* Venet. *apud Aldum, cum Medicis antiquis in Fol.*

1567. *De Morbis Acutis libri III. & de Morbis*
alio titulo *Diuturnis libri V.* Lugduni *apud Gui-*
1569. *lielm. Rovillum.* 8.

DEDICATIO editionis Baſilienſis apud Henric. Petri 1529. in Fol.

Clariſſimo eidemque Doctiſſimo Viro PHILIPPO BUCHAMERO, Reverendiſſimi Domini D. Alberti Cardinalis, & Archiepiſcopi Moguntini Medico, Joannes Sichardus.

PRAETER multas, easque nec obſcuras quidem, nec ita parvas ſummæ cum benevolentiæ, tum voluntatis erga me tuæ ſignificationes, Ornatiſſime Vir, cum non deſinas me apud ALBERTUM Reverendiſſimum Cardinalem, eundemque clementiſſimum principem, patronum meum, & verbis quam poteſt fieri honorificentiſſimis cohoneſtare, & tuis ſubinde muneribus ornare, efficis plane ut quo me vertam neſciam: dum identidem diſpicio, qua in re ſi non beneficiorum in me tuorum cumulum, hoc ſal-

*** tem

tem aſſequar, quod bona interdum nomina ſolent: ut ſcilicet dum ſolvendo non ſum, vel ingenua debiti profeſſione non feram tacitum, quantum tibi, viro inter eruditiſſimos optimo, inter optimos vero etiam eruditiſſimo debeam. Cui rei documento velim ſit hæc qualiſcunque inſcriptio. Neque enim memoria excidit, quam tu graviter vereque, ſi quis nos caſus in eum ſermonem adduxiſſet, queri ſoleres; nullam ſtudiorum partem æque noſtra tempeſtate jacere, ac eam ipſam, quam olim cum maximis præſidiis, tum ſummis ingeniis excultam, niſi deus aliquis rebus humanis iniquior invidiſſet, non eſſet cur tanto negotio diſceremus, & experimenta per mortes, ut ille dicit, caperemus, impudentiſſimorum interim circulatorum perſonas induentes, qui cum diu nihil ſcire didicerimus, tandem audacia pro ſapientia uſi carnificinam quandam verius quam medicinam in vita communi exerceamus. Nam ſic fere comparatum eſt, ut quo quidque ad vitam mortalium plus adferat adjumenti, hoc capitalius obſit, ſi aut parum rite tractetur, aut alio quam inſtitutum eſt modo. Nunc quis ulla religione ad hoc opus accedit? aut quotus demum quisque ex ipſis fontibus haurit? Imo ut appertius dicam, quid hujus rei omnino reliquum eſt dignum lectu, quod non palam auſis cum negligentiæ, tum & inſcitiæ damnare? Niſi unum dicas *Hippocratem* aut *Galenum* ex Græcis, Latinis vero Corn. *Celſum* & *Plinium.* Quos tamen ſic legunt plerique tanquam plus allaturos momenti eloquentiæ ſtudioſo, quam ei qui ſit rei medicæ deſtinatus. In *Plinio* vero audent etiam nihil diſſimulantes in ore habere tragicum illud: *ô Cœlum ô Terra.* Cum quibus non admodum contenderim, qui repertis frugibus malint tamen cum gryllo in glandium uſu conſeneſcere. Hoc vero ſubit mirari, qui fiat ut tam gravate in medicorum album recipiant, ut quosque viderint terſiſſime locutos, eamque ob cauſam numero eximant, qua vel imprimis digni fuerant, mea ſententia, ut locum acciperent. Quod ſi aliquo pacto poſſunt ab interitu revocari *Diocles*, *Aſclepiades*, *Euryphon*, *Demetrii Appameus & Attaleus*, *Democritus*, *Eraſiſtratus*, *Chryſippus*, *Empedocles*, *Zenon*, *Erophilus*, *Aſclepius*, *Antipater*, *Heraclides Tarentinus*, *Menecrates*, *Praxagoras*, *Mnaſeas*, *Herodicus*, *Mileſius*, *Parmenides*, *Niceratus*, *Themiſon*, *Proculus*, *Soranus*, *Serapion*, *Apollonii Memphites*, *Citienſis & Glaucus*, *Philiſtion*, *Theſſalus*, *Tryphon*, *Socrates*, *Nicander*, *Philotimus*, *Luſius*, *Evenor*, *Caſſius*, *Clodius*, *Bachius*, *Silimachus*, quos fere autores habet *Cælius Aurelianus*, quid putamus nonullos habituros quod dicerent? Te

vero

vero dignum plane qui tanti Principis ſis curam ſortitus, amare næ vehementer debeo, qui ex commentariis noſtratium, velut ille aurum ex ſtercore cum ſelegeris, tantam omnium literarum cognitionem huic ſtudio intuliſti, quanta poteſt in hujus ordinis homine videri maxima; & ob hoc plane idoneus qui *Cælii* noſtri patrocinium ſuſcipias, ſiquidem recte dictum ſit antiquitus, patronum cauſis plerunque eſſe argumento. Quis enim aut rectius contra vitilitigatores defendet, quam in cujus jam manu velut mancipio eſſe *Cælius* incipit? aut libentius, cum juſto ſacramento confirmare tibi auſim, hujus generis nihil omnino apud Latinos extare, ſtudio, diligentia, fide pari tractatum. De cujus tamen vita non ſatis quod in præſentia dicam occurrit, niſi quod cognomento ſatis divinare licet *Afrum* fuiſſe, quod ipſum per ſe, vel tacente me, ipſa ſatis dictio clamat. Ut autem *Galeno Plinioque* majorem credam, facit diligens illa ſeu in refellendo, ſeu in aſtruendo veterum autorum commemoratio, haudquaquam præteriturus eos ſi per ætatem meminiſſe potuiſſet. Hoc vero peculiariter ſibi ſumſiſſe videtur, ut græcæ literaturæ ſuis cognitionem commendaret, dum ſic Græcis omnia acceptum refert. Quæ res ſane nobis ſummam attulit difficultatem, ut facile nos ab editionis conſilio depelleret, dum antiquiſſima quæque hujus profeſſionis vel bonorum librorum inopia, vel temporum inſcitia obſoleverunt, niſi operam nobis ſuam ſtrenue *Joannes Cornarius* naviſſet, vir non modo medicæ rei, verum omnium literarum, quæ quidem ſint libero homine dignæ, doctiſſimo. Edidit autem, ut ipſe teſtatur *Reſponſionum*, quibus chirurgiam tractat, *Muliebrium paſſionum*, *Græcarum Epiſtolarum ad Prætextatum*, *Adjutoriorum*, *Medicaminum*, *Celerum paſſionum* libros, qui tamen temporum injuria interciderunt; qui nobis caſus propemodum & hos ipſos libros eripuiſſet jam ad interitum ſpectantes, niſi in lucem nobis aſſeruiſſet vir cum ſplendore vitæ, tum literarum ſtudio præditus incredibili *Philippus Furſtenbergius* Conſul Francofurdienſis. Habes igitur clariſſime vir, fœturam hanc apud nos proxime renatam animi erga te mei teſtimonium; qua ſi tibi emunctiſſimæ naris Viro ſatisfacio, vici: hoc enim vel maxime ſtudui: tum ſi qua ad medicinæ Candidatos utilitas perveniet, in lucro ponam. Vale & Principi me noſtro diligenter etiam atque etiam commenda. Baſileæ XXI. Auguſti, Anno M. D. XXIX.

DEDICATIO præfixa edit. Pariſ. 1533.

Excellentiſſimo Viro JOANNI BRAYLLON Medicorum apud Luteciam facile principi, Joannes Guinterius Andernacus, S.

CÆLIUM illum AURELIANUM de morbis Acutis quem mihi nuper emaculandum credideras, Vir Ornatiſſime, ad te remitto, formis Colinæi Typographi citra controverſiam in Galliis primi excuſum, leviterque potius quam ſeverè caſtigatum, ſimul ut voluntati tuæ, qua major mihi vix eſt ulla, obſecundem, ſimul ut ſtudioſos homines hoc etiam beneficio prolixius demerear. Qua in re ſi minus petitioni tuæ reſponderim, cogitato maluiſſe me prudentiam meam abs te deſiderari, quam benivolentiam. Cur enim non tibi de me tam præclare quotidie merenti, tamque honeſta in communem ſtudioſorum gratiam poſtulanti morem geram. Imo gratias potius referendas tibi cenſeo quod in tanta Medicorum turba unum me dignum exiſtimaveris, cui opus hoc Cælii in re Medica olim clariſſimi caſtigandum, edendumque committeres. Nam quis non abs te haberi aliquis optet, qui omnium doctorum conſenſu, communi hominum ſuffragio, ac etiam experientia principatum in arte noſtra, hoc eſt, Medica teneas, in cujus venerationem nunc pateant omnia, qui veluti præſens non tam privatis quam principibus viris, adeoque regibus numen expetare. Id quod non levi judicio hominum fieri aliquoties ſum expertus. Tam exacte Veterum, per quos hæc conſummatur profeſſio, ſcripta complexus es, tam diligenter recentiorum examinaſti, ut nihil tibi queat imponere. Accedit huc incredibilis per tot annos rerum plurimarum experientia, qua omnes nos per varias mortalium ægritudines, tamque manu ducis, ac ne alicubi vacillemus, confirmas. Jam quantum illud eſt, qui in maximis occupationibus nunquam intermittis ſtudia doctrinæ. Quippe nihil aut vetus, aut novum ex doctorum officinis prodit, quod non diligenter legas, diſcutiasque. Hinc etiam eſt, quod omnes qui aliquid de litteris poſſunt judicare, ſingulari benivolentia comprehendas, tueare, juves. Proinde quicquid operæ in hoc auctore caſtigando inſumſimus, tibi, Vir Clariſſime, a quo accepi, nuncupatim dedico, cupioque ut Cælii

ſii noſtri patrocinium ſuſcipias. Nam ſcio non defore, qui calumniabuntur Veneris ſandalium. Certe auctor, ſi quid judicio, lectu dignus eſt vel hoc nomine, ut cognoſcamus, quales tandem fuerint, quibuscum Galenus noſter certare acerrime dignatus ſit. Item Vetuſtas apud doctos non parum commendari ſolet. Præterea diligens illa ſeu in refellendo, ſeu in aſtruendo Vetuſtiſſimorum Auctorum commemoratio plurimum habet authoritatis, eaque Latino ſermone, quo hoc in opere uſus eſt, Græcæ eruditionis, ut cuivis facile erit intelligere, peritiſſimus. Cæterum dictio ipſius, Afrum fuiſſe teſtatur, haud paucis ante Galenum annis cognitum. Habes igitur, vir excellentiſſime, penſum abs te mihi impoſitum: quod ſi gratum eſſe ſentiam, ſerio triumphabo: ſi ſtudioſi aliquid hinc utilitatis percipiant, percommode cecidit. Vale ex ædibus noſtris Lutetiæ, Calend. Septemb. cIↃ IↃ XXXIII.

PRAEFATIO Editionis Lugdunenſis 1567.

LECTORI S.

Qui in veterum ſcriptorum Græcorum & Latinorum, veluti *Galeni*, *Athenæi*, *Aetii*, *Plini*, hujus ipſius *Cælii Aureliani*, aliorumque libris tantum Medicorum numerum citari obſervarit, ſecum ipſe reputabit, opinor, plures olim eoſque præcellentes viros in arte Medica tum exercenda, tum literarum monimentis conſignanda, quam ullos unquam aliqua alia in arte vel ſcientia colenda floruiſſe. Ex quo Medicinam majore quondam, quam nunc ſit, in honore, & multo celebriorem fuiſſe perſpicuum eſt. Sed in ea explicanda atque tractanda non eandem omnes viam ſecuti ſunt, qua ad id quod vellent pervenirent. Omnium enim vetuſtiſſimi pharmaca plurima, vel ab herbis & ſtirpibus, vel ab oraculis & inſomniis petita, vel ex animalibus obſervata, ad varios ſanandos morbos accommodata, id eſt ἐμπειρίαν, literis mandarunt. Alii non ſolum medicamentis omnis generis, ſed & eorum certo uſu atque effectu, & morborum differentiis atque cauſis, ac aliis permultis quæ ad artis perfe-

ctionem deſiderabantur, λογικῶς deſcribendis medicinam ſumma cum laude amplificarunt. Alii multo anguſtioribus terminis artem circumſcripſere. Eam enim neque longam, neque difficilem eſſe rati, methodum quandam ſeu rationem artis compendiariam tradiderunt. Hinc tres potiſſimum nobiles ſectæ extitere, ex ea re cui ſingularum authores & defenſores omnia in hac arte tribuebant, nominatæ, quas prolixius explicare non eſt hujus inſtitutæ ſcriptionis, neque temporis. Illud nunc volo dicere, Quemadmodum conſtat inter omnes qui bene à natura informati, bonisque artibus & philoſophorum præceptis inſtituti ſunt, *Hippocratis*, *Galeni*, eorumque qui hos duces ſequuntur, ſectam quæ λογικὴ, quod ratione nitatur, dicitur, cæteris longè anteponendam eſſe; ſic reliquas & veterum ſummorumque virorum authoritate commendari, & ex dogmatum ſeſe conſequentium coacervatione conſtare, & doctrina aliqua contineri exiſtimandum eſt; quin & multa ab ipſorum authoribus & rectè ſcripta eſſe, & curandis morbis accommodata. Nam *Galenus* in libris de Compoſ. Medicam. κατὰ τόπους, καὶ κατὰ γένη, *Aetius*, *Paulus*, aliique Græci & Latini ab *Empiricis & Methodicis* remedia varia mutuati ſunt. Quod ſi multa ab arte aliena, multa perperam dicta, multa prætermiſſa ſint ab ipſis, ut revera ſunt, ne ea quidem nos ab eorum lectione deterrere debent, imo potius incitare, ut ex illorum cum rectis contentione ac diſquiſitione veritas magis eluceat. Qua in re *Galenum* imitabimur, qui infinitis prope *Empiricorum Methodicorumque* placitis refellendis ſæpe lectorem diutius remoratur. Quos locos ſine lectione eorum authorum, quorum ſententiæ improbantur, intelligi poſſe non video, multo minus libros quos idem *Galenus* dogmatis ipſorum convellendis dicavit, quorum alterum de optima ſecta ad *Thraſybulum*, alterum de ſectis ad eos qui introducuntur, inſcripſit. His ego rationibus ſum adductus ut credam, *Empiricorum Methodicorumque* ſcripta non omnino indigna eſſe quæ Medicorum manibus terantur, hæcque inprimis quibus *Cælius Aurelianus Methodicus* de morbis acutis & diuturnis accurate pertractavit. Quorum cum fere obliterata eſſet memoria, tum quod jampridem excuſorum magna admodum penuria eſſet, tum quod ea exemplaris vitio turpiſſimis maculis deformata, fracta, multiſque vulneribus confecta contemnerentur, ope vetuſti codicis manuſcripti, aliorumque cum eo collatorum, excellentiſſimus & litteratiſſimus Medicus totius operis maculas delevit, fracta reſtituit, vulnera curavit, doctiſſimisque annotatiunculis

culis in margine aſcriptis illuſtravit. Quæ cum ego nactus eſſem, eaque Medicis & lectu jucunda, & ſcitu utilia eſſe judicarem, author omnino fui *Gulielmo Rovillio* Typographo, ut ea typis elegantioribus excuderet: id quod facile ab eo impetravi, qui & publicæ utilitatis ſit ſtudioſiſſimus, & nullis parcat ſumptibus, ut boni authores emendati, & characteribus elegantiſſime conformati veniant in manus hominum, Quare & illi qui hunc authorem pene extinctum in lucem revocavit, & huic qui ut in publicum prodiret, effecit, Lector habe gratiam, ac utriusque opera grato animo fruere. Cæterum de vita *Cælii Aureliani*, quoque tempore vixerit nihil dum legi. Ex inſcriptione quidem horum librorum *Numidam* fuiſſe conſtat. Nam *Plinio* ac *Ptolemæo* Sicca Numidiæ eſt oppidum: ex lectione verò *Galeno* ſuperiorem: neque enim cum tot authores nominet, cùm in vetuſtiorum ſententiis refutandis, ſuis confirmandis tam ſit diligens, Galenum unquam prætermiſiſſet. Præterea cum tot Græcos Medicinæ ſcriptores pervolutarit, quorum catalogum habes, cum tot ipſe de medicina libros ediderit, quorum nomina in ampliſſimo indice reperies, Græcæ linguæ & medicinæ peritiſſimum, & in tractandis morbis maxime verſatum fuiſſe docti omnes judicabunt.

DE

DE CAELIO AURELIANO VARIORUM ERUDITORUM TESTIMONIA.

Hieronym. Mercurial. Variar. Lect. I. cap. 10.

Cælius Aurelianus, ſive potius *Soranus*, a Cælio Latinus redditus.

Val. Chimentellus de Honore Biſellii cap. XXIV.

Cælius Aurelianus haud ſemel meminit (*ſellæ geſtatoriæ*) inter veteres medicos apprime doctus, elegans, eruditus: omnino digniſſimus, quem artis Aſclepiadicæ terant alumni, nemo literarum amans ignoret, ſi tamen is auctor & non L. Cælius Arrianus.

Renatus Moreau de miſſione ſanguinis in pleuritide. pag. 28.

Lucius Cælius Aurelianus, vel ut nonnulli volunt *Arianus*, Sorani transſcriptor aut interpres, patria & ſtylo Africanus, Lib. II. de Morbis acutis, ſuſtinet mittendum eſſe ſanguinem ex brachio quod fuerit dolenti lateri contrarium, certæ rationis cauſa quam ſæpe memoraviſſe dicit. Ex quo videre eſt eum Archigenis ſectarium extitiſſe, & in illius opinione conquieviſſe, cujus ætate Soranus floruit.

Hadrian. Junius Animadverſ. Lib. VI. cap. 1.

L. Cælius Arrianus medicus, cujus extant Celerum & Tardarum Paſſionum libri, Aureliani nomine notior nunc eſt.

Ger. Joan. Voſſius de Natura Artium Lib. V. cap. 12.

Trajani quoque & Hadriani ætate fuit *Soranus* Epheſius. Item fuiſſe videtur *Cælius Aurelianus* Siccenſis, cujus habemus libros quinque Tardarum paſſionum, ac tres Celerum Morborum. Sorani enim meminit, Galeni non item, eum minime neglecturus, niſi major natu eſſet: laudare enim eos ſolet, ex quibus profecit.

Caſpar. Barth. ad Statium Tom. II. pag. 193.

Methodicus inſignis.

Idem Adverſarior. Lib. V, cap. 17. *pag.* 242,

Quæ ut penitius illuſtrentur, legendum cenſeo caput 8. Libro V. Tardarum apud *Aurelianum* Methodicum, & veteris Medicinæ quemdam Criticum.

Idem

Idem Adverſ. Lib. XXXVII. cap. 23. pag. 1711.

Vide *Cælium* præf. Acutarum; Scriptorum inſignem, & quem exſtare omnis litteraturæ intereſt.

Idem Adverſ. Lib. XXXVIII. cap. 3.

Methodicus inſignis, & veterum Logicorum atque Empiricorum quidam generalis cenſor aut criticus, eſt *Cælius Aurelianus;* ſed quia peculiari quodam ſtilo uſus eſt, vix ulli notus ſatis aut intellectus.

Idem Adverſ. Lib. XLVIII. cap. 19.

Laudatur idem (*Herophilus*) multoties & à *Cælio Aureliano* Methodico doctiſſimo, ſed & ſtilo difficili, Scriptore.

Reineſ. Var. Lect. III. cap. 17. pag. 651.

Eſt alioqui *Cælius* iſte Scriptor eruditus, qui Græcorum vetuſtiſſimorum, ut in ſectas abierant, Doctrinas, diligentiſſime compilavit, digeſſit, recenſuit & liberè excuſſit. Etſi enim *Methodicorum* ſectæ fuerit adſcriptus, quod inde conjicitur, quia *Themiſonis*, *Theſſali*, & *Sorani*, quem principem identidem adpellat, & ſemper ſequitur, dogmata frequenter repetit & illuſtrat, laudatis eorum a nemine præterea memoratis libris, ſubinde tamen quod majores ſui peccanter definiverant non erubuit vellicare. *Themiſonem* circa curam cephalalgiæ, l. 1. c. 1. epilepſiæ, c. 4. paralyſeos, l. 2. c. 1. podagræ, l. 5. c. 3. libere reprehendit: in cura elephantiaſeos cum quædam erronea ſenſiſſe ſcribit, cum Methodicam diſciplinam nondum liquide, ab Aſclepiadis erroribus & ſecta adhuc circumfuſus, perſpiceret, l. 4. c. 1. l. 5. c. 2. *Theſſalum* itidem l. 1. c. 1. l. 2. cap. 7. Omnium vero veterum in curatione dolorum articularium Ordinationes, *Dioclis*, *Praxagoræ*, *Eraſiſtrati*, *Erophili Sectatorum*, *Aſclepiadis*, *Heracliti* lib. 5. c. 2. Et cap. 1. longe plurimum in ſanandis Iſchiadicis varietates, inconſtantias & errores pertranſit, ne *Hippocrate* quidem intacto. Stilo ut ferebat ſeculum (quinto enim vixiſſe arbitramur, cum linguæ latinæ puritas Europearum gentium idiotiſmis & Hunnorum Gothorumque Barbarie pene decoxiſſet) & genius patriæ, quæ *Sicca Veneria* Africæ non ignobile opidum fuit, uſus eſt grandi, implexo, difficili, ad tautologias uſque luxuriante, irregulari, ſemiſolæco nonunquam, modo archaiſmis, modo peregrinis & novis a vulgo acceptis ſuſpendente lectorem, omnino mirifico, quaſi Ennodii aut Fulgentii alicujus, ut Latini Græcum videri voluiſſe, Græci locutum Latini exiſtimare poſſint: Græcorum vbique adfectator eſt & interpres, interdum infelicitate etiam ſua feſtivus. Quamvis enim ubique fere crepet Græcos, in horum tamen li-

teris non minus profunde doctum fuiſſe & minutiis præſertim Grammaticis non noſſe attendere adparet: nonnunquam etiam ſcientem volentem uſitata ſignificatione neglecta novam utcunque quadrantem vocabulis impoſuiſſe, ut cum *lexipyreton tempus* dicit ἀπυρεξίας horas, quibus æger à febre vacat; cum veteres de Medicamentis febrem tollentibus ἀπὸ τȣ̃ λήγειν, lexipyreton, & alexipyreton ἀπὸ τȣ̃ ἀλέξειν uſurpaverint: Alexipyretos compoſitio eſt apud *Scribon.* c. 96. Lexipyreta epithemata apud *Paulum* l. 7. c. 18. *Nicol. Alex. Sect.* 35. *n.* 1. 2. 3. 4. cum ὀνειρόγονον & ὀνειρωγμὸν confundit c. 7. cum ſint diverſiſſimæ adfectiones: ἐσχάρωσιν, quo cruſtæ cauteribus factam inductionem vocant Græci, reddit ſcarificationem l. 4. c. 7. vocabulum Græcum abjecta capitali corrumpens, & latinum longe alia ab uſitata ſignificatione (eſt enim ſcarificatio cutis lancinatio facta ſcalpello *Colum.* l. 6. c. 7. quod σκαριφᾶσαι dicunt; Barbari *charaxationem*, quia σκάριφος, ξέσις, γραφὴ *Heſychio*, & linearum, characterumque & liturarum impreſſio) ponens. Cum anxietatem, jactationem, & incontinentiam, qua ægroti, maxime quibus humor vitioſus os ventriculi obſedit, locum ſubinde mutant, ad quævis δυσαρεστȣ̃νται, & ſumma inquietudine adficiuntur, quam Græci ἄλυν, ἄλυκην, ἀλυχὴν, ἀλυσσὴν, ἀλυσμὸν & ἄλυσιν vocant, adpellat *concatenationem mentis* l. 3. c. 2. quaſi ἅλυσιν, quod catenam ſignificat, dixiſſent iſti: Cum *venam laxare* dicit, ex eo quod Græci σχάσαι φλέβα, *Pollux* l. 4. c. 25. σχάσαι autem hac locutione, eſt σχίσαι, ſecare, findere, pertundere: cum *poros* πώρȣς, lapidationes Barbaro-Latinis, & Sakeas in articulis Concretiones, Latine *tranſitus* dici poſſe docet l. 5. c. 2. Cujus ignorantiæ ſocium habet *Gariopontum* quoque, ut notavimus c. 12. p. 553. Quia autem Græcos hoc opere ſibi propoſuit, inprimis antiquos, vel imitandos, vel exponendos, vel arguendos, nemo mirabitur, ſi *Celſi Pliniique* utpote Latinorum ex inſtituto non meminit. Perperam enim perſuaſi ſunt viri docti, non potuiſſe, quia ætate hos præceſſiſſet; ubi cum opinione falſa luctari nos oportet. Nam præterquam quod dicendi genus incomtum & ſemibarbarum reclamat, certe ex ineptis Græcarum vocum etymologiis (v. g. cum podagram a ferali dolore ita dici argutatur, ſiquidem omne quod immite fuerit agreſte vocamus, l. 5. c. 2. Cum μανίαν dictam modo quaſi μονίαν, quod perſeverantius corpus teneat ac difficile pellatur: modo quod animum ultra modum laxet; μανὸς enim dimiſſius ſive mollis: modo ἀπὸ τȣ̃ λυμαίνειν, quod polluat ægrotantes: modo ἀπὸ τȣ̃ μονȣ̃σθαι, *quod deſertum ſive ſolitudinem cupientes faciat ægrotantes*, l. 1. c. 5. Cum ὀρθόπνοιαν contrario vocabulo ſuæ virtutis nomen accepiſ-

ſe,

ſe, & cum ſui ratione convertat ac depravet, tamquam corrigat, *ſpirandi correctionem* vocari ait l. 3. c. 1.) & e corruptelis earum, ut cum σφυγμὸν μυρμηκίζοντα ſeu formicalem, adpellat *Myrmezonta* l. 2. c. 14. ὑμένα ὑπεζωκότα, *Hypozygon Membranam* c. 12. νομὴν, *menomen* l. 4. c. 3. l. 5. c. 8. ὠμήλυσιν, *omelſin* l. 4. c. 3. οὐρήθραν, *uretam* l. 5. c. 8. & 10. ἐσχάρωσιν, *ſcaroſin* l. 1. c. 4. item ex irregulari earum ad Latinorum Modulos flexione, (ut quod Græce erat περὶ κοινοτήτων reddidit *de cænotetis*; quaſi *de cœnotetibus*, vel potius *de communitatibus* dicere non licuiſſet, l. 2. c. 12. & 13. l. 3. c. 1. & 4. l. 4. c. 1. quæ rudibus ſeculis delirorum Grammaticorum in Africæ & Europæ clauſtris φθειριώντων, ægriſomnia & mucidæ lautarum in Italia & Græcia dapum reliquiæ ſunt) nudum, uti loquitur ipſe, & probabile eſt, elapſis ſeculis melioribus, quæ annis quingentis a conſtituta Monarchia communiter circumſcribuntur, vixiſſe. Et quomodo ſi *Celſo* prior fuit, ſub Julio & Auguſto, *Themiſonem*, qui Pompeji M. ætate floruit & ab ipſo videri audirique potuit, connumerat veteribus? quomodo *Theſſalum* Neronis, & *Soranum* Adriani Principatu celebrem, ipſe prædeceſſor, ſequi ſe profiteri, eoſque partim laudare, partim reprehendere toties *in libris tardarum* potuit? *Galeni* vero mentione, non quod non noviſſet virum per ætatem, ut volunt; ſed conſulto abſtinuit ab eo, qui ſectæ *Rationalium* acerrimus ὑπερασπιστὴς, & cum ingenio juxta & dicendi facultate polleret, *Methodicos* & *Empiricos* ad unum omnes pene confeciſſet, maxime *Theſſalum*, quem *Cælius* optimum propemodum maximum adpellare geſtit, ejuſque τερατώδεις κοινότητας, quas ſine cauſarum notitia ad curationes morborum ſufficere putaverat, indignis modis fuiſſet inſectatus: qua judicii libertate, (cæteri malignitatem & dicacitatem adpellabant) eloquentia, & excellente doctrina, odia multorum & vivus in ſe concitavit, & ſuſtinuit mortuus, ut parcè propterea a medicis proximis, maximè ſectariis, & Latinis laudaretur.

Martin. Liſter. Medicinal. Exercit. de Hydrophobia.

Atque hæc ex *Cælio Aureliano*, veterum medicorum nulli ſecundo, exſcripta habui.

Joan. Andr. Quenſtedt de Patriis illuſtrium Doctrina & Scriptis Virorum pag. 680.

Siccenſis Afer fuit CÆLIUS AURELIANUS (qui claruit A. C. 180.) ab aliis dictum *Soranus Latinus*, profeſſione Medicus, vir nulli Græcorum ſecundus, & in recitandis fide antiquorum ſententiis admirandus. Hic Sorani Epheſii libros Latino, minus compto tamen ſermone tranſcripſit, &

nunc Methodicæ ſectæ ſcriptor unicus ſupereſt, teſte *Cl. Conringio tractatu inedito de Scriptor. Secul. II. cap. 4.* Idem reliquit libros V. de Tardarum Paſſionum curationibus. Credunt nonnulli ipſum Plinio & Galeno fuiſſe majorem. Quam id egerit, ut Græcæ litteraturæ cognitionem ſuis commendaret, vel inde patet, quod omnia Græcis accepta refert. Vide *Johan. Glandorpium Onomaſtic. Roman. p.* 180.

Joan. Alb. Fabricius Bibliotheca Latina, edit. 1708. pag. 680.

Cælius Aurelianus Siccenſis, cujus *celerum ſive acutarum paſſionum* libri tres à Jo. Guinterio Andernaco emendati atque primum editi Pariſiis ſunt apud Simonem Colinæum 1533. in Octavo. Quinto anno ante Jo. Sichardus ejusdem Cælii libros quinque *tardarum ſive chronicarum paſſionum* ſeu morborum, a Theobaldo Fettichio Wormatienſi, Ludovici Principis Palatini Medico, acceptos vulgavit Baſileæ 1529. in Folio. In Græcis conſtituendis & exponendis, quæ in hoc Scriptore plurima occurrunt, Sichardus adjutum ſe eſſe teſtatur Jano Cornario, cui plurimum ſane hæ litteræ debent. Utrumque Cælii opus ad fidem MSti emendatum & notis illuſtratum, nomine ſuppreſſo, Lugduni (non Londini, ut legitur apud Merklinum p. 135. & in Pandectis Brandeburgicis) edidit Jac. Dalechampius 1579. in Octavo. Novam editionem ante plures annos promiſit Nic. Blancardus in præf. ad Arrianum de expedit. Alexandri. Pridem etiam eſt quod virum Excell. Georgium Francum a Frankenau, Potentiſſ. Regis Daniæ Archiatrum in Cælio illuſtrando, luculentiſſimaque ejus ſcriptoris editione concinnanda, occupari accepimus. Th. vero Bartholinus inter deperdita ſua memorat, notas & emendationes in Cæl. Aurel. pag. 88. de Bibliothecæ ſuæ incendio. In libris chronicarum paſſionum plura emendat illuſtratque Th. Reineſius lib. III. variar. lect. cap. 17. & 18. L. Cælius Arrianus dicitur Adr. Junio tom. 4. lamp. Gruteri p. 457. & Val. Chimentello p. 130. de honore Biſellii. At Cælium Aurelianum vocandum eſſe non dubitant plerique alii viri Doctiſſimi, Reineſio p. 656. ſeq. laudati. Quia Galeni nuſquam meminit, illo ſuperiorem fuiſſe ætate putabat Voſſius p. 98. libri de Philoſophia. Sed aliud videtur eidem Reineſio. [*Reliqua huc transſcribere ſuperſedemus, ex proxime præcedentibus ex Reineſio adductis uberius petenda.*]

IN-

INDEX CAPITUM
LIBRI PRIMI
DE MORBIS ACUTIS.

Cap. pag.
I. *Utrumne ſint ſigna phreniticæ futuræ paſſionis* 8
II. *Quæ ſequuntur eos qui in phreniticam paſſionem proni intelligantur, quos labiles diximus* 12
III. *Quomodo intelligitur phrenitis.* 13
IV. *Quæ ſint huic ſimiles paſſiones, & quomodo diſcernuntur.* 16
V. *Quomodo diſcernimus à phreniticis eos qui furore febricitant.* 17
VI. *Quomodo diſcernimus dormientes phreniticos ab his qui in lethargicam deveniunt paſſionem.* 19
VII. *Quæ ſint differentiæ phreniticæ paſſionis.* 21
VIII. *Quis locus in phreniticis patitur.* 21
IX. *Quomodo curandi ſunt phrenitici.* 23
X. *De Phlebotomia.* 28
XI. *De cucurbita.* 30
XII. *Ad Dioclem.* 39
XIII. *Ad Eraſiſtratum.* 41
XIV. *Ad Aſclepiadem.* *ibid.*
XV. *Item ad Aſclepiadem phreniticos curantem.* 45
XVI. *Ad Themiſonem.* 59
XVII. *Ad Heraclidem.* 64

LIBRI SECUNDI DE MORBIS ACUTIS.

Cap. pag.
I. *De Lethargo.* 72
II. *Quæ ſequuntur eos qui in lethargiam venire poſſe noſcuntur.* 75
III. *Quomodo diſcernimus lethargos ab iis qui ſimilibus afficiuntur.* 77
IV. *Quomodo diſtinguendi ſunt lethargi ab aliis paſſionibus.* 80
V. *Quomodo lethargi inter ſe differunt.* *ibid.*
VI. *Quis locus in lethargicis patitur, & quomodo curandi ſint lethargici.* 82
VII. *Ad Dioclem* 85
VIII. *Ad Praxagoram,* *ibid*
IX. *Ad Aſclepiadem, & Themiſonem, & Heraclidem Tarentinum.* 87
X. *De Apprehenſione vel oppreſſis, Græci cataleptos appellant.* 95
XI. *Quomodo curandi ſint hac paſſione laborantes.* 106
XII. *Quomodo aliarum ſectarum principes iſtam curaverunt paſſionem.* 107
XIII. *De pleuritica paſſione.* 109
XIV. *Quæ conſequuntur pleuriticos.* 112

Cap. pag.
XV. *Quomodo intelligimus pleuriticam paſſionem in peripneumoniam tranſeuntem, aut in vomicam venientem.* 114
XVI. *Quis locus in pleuriticis patitur.* 115
XVII. *Quæ ſunt ſimilia pleuriticæ paſſioni. Et quomodo internoſcuntur.* 117
XVIII. *Quomodo curandi ſunt pleuritici.* 118
XIX. *Ad Hippocratem.* 123
XX. *Ad Dioclem.* 129
XXI. *Ad Praxagoram.* 130
XXII. *Ad Aſclepiadem.* 131
XXIII. *Ad Themiſonem.* 133
XXIV. *Ad Heraclidem.* 134
XXV. *De peripneumonia.* 136
XXVI. *Quæ eſt peripneumoniæ intelligentia.* 137
XXVII. *Quomodo intelligitur peripneumonia.* ibid.
XXVIII. *Quis locus in peripneumonicis patitur.* 139
XXIX. *Quomodo curandi ſunt peripneumonici.* 140
XXX. *De Cardiacis* 145
XXXI. *Quid eſt cardiaca paſſio, vel quomodo ejus agnitio tradenda.* 146
XXXII. *Quomodo intelligimus eos qui in cardiacam venire poſſunt, aut etiam in ipſa conſtitutos.* 147
XXXIII. *Utrumne febricitent cardiaci.* 150
XXXIV. *Quis in cardiacis locus principaliter patitur.* 154
XXXV. *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui ſtomacho patiente ſudaverint.* 156
XXXVI. *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui proſpero ſudore liberantur, quem Græci Criticum vocant.* 158
XXXVII. *Quomodo curandi ſunt cardiaci.* 160
XXXVIII. *Quomodo aliarum ſectarum principes cardiacos curaverint.* 171
XXXIX. *Utrum rectè Aſclepiades cardiacos curaverit* 174
XL. *Utrum rectè Themiſon cardiacos curaverit.* 177

LIBRI TERTII DE MORBIS ACUTIS.

I. *De Synanche.* 179
II. *Quæ conſequuntur ſynanchicos.* 181
III. *Quomodo curandi ſunt ſynanchici.* 183
IV. *Quomodo ſynanchicos aliarum ſectarum principes curaverint.* 189
V. *De Apoplexia.* 198
VI. *De conductione quam Græci ſpaſmon vocant, & diſtentione quam tetanon appellant, & earum ſpeciebus.* 204
VII. *Quomodo diſcernimus raptum quem Græci ſpaſmon vocant, à tremore atque ſaltu.* 208
VIII. *De curatione.* 209
IX. *De Hydrophobia.* 218

X. *Quæ eſt definitio ſeu agnitio hydrophobiæ.* 219
XI. *Quæ ſequuntur eos qui in hydrophobicam paſſionem proni ac declives eſſe videntur.* 220
XII. *Quæ ſunt ſimilia hydrophobiæ: & quomodo internoſcuntur.* 222
XIII. *Utrumne animæ an corporis paſſio ſit hydrophobia.* 223
XIV. *Quis locus in hydrophobicis patitur.* 224
XV. *Utrum nova paſſio ſit hydrophobia.* 226
XVI. *Quomodo curandi ſunt hydrophobæ.* 230
XVII. *De acuto tormento, quod Græci ileon appellant.* 235
XVIII. *De Satyriaſi.* 248
XIX. *De Cholericis.* 253
XX. *Quæ ſequuntur eos qui cholerica paſſione afficiuntur.* 255
XXI. *Quomodo curandi ſunt cholerici.* 257
XXII. *De defluxione quam Græci diarrhæam vocant.* 265

INDEX CAPITUM
LIBRI PRIMI
DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De capitis paſſione quam Græci cephalæan nominant.* 269
II. *De Scotomaticis.* 287
III. *De Incubone.* 288
IV. *De Epilepſia.* 291
V. *De furore ſive inſania, quam Græci maniam vocant.* 325
VI. *De Melancholia.* 339

LIBRI SECUNDI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De Paralyſi.* 342
II. *De canino raptu, quem Græci cynicon ſpaſmon vocant.* 367
III. *De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.* 368
IV. *De dolore dentium.* 370
V. *De apprehenſione ſive oppreſſione, quam Græci catalepſin appellant.* 376
VI. *De vocis amputatione, quam Græci phones apocopen vocant.* 378
VII. *De influxione quam Græci catarrhon vocant.* 379
VIII. *De Tuſſicula.* 387
IX. *De ſanguinis fluore.* 388
X. *Quot, vel quæ ſint differentiæ fluoris ſanguinis.* 390
XI. *Quomodo intelligamus differentiam fluoris ſanguinis.* 392
XII. *De effectu ſive exitu ſupradictarum paſſionum quem Græci Apo-*

Apoteleſma vocant. 396
XIII. *De curatione.* 401
XIV. *De phthiſica paſſione* 420

LIBRI TERTII DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De ſuſpirio ſive anhelitu quem Græci Aſthma vocant.* 429
II. *De Stomachicis.* 434
III. *De Phagedæna.* 446
IV. *De Jecoroſis quos Græci hepaticos vocant, & lienoſis, quos ſplenicos dicunt.* 448
V. *De Aurigine ſive arquato morbo, quem vulgo morbum regium vocant, Græci icteron.* 456
VI. *De Cachexia.* 461
VII. *De nutrimenti ceſſatione, quam atrophiam Græci vocant.* 465
VIII. *De Hydrope.* 467

LIBRI QUARTI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De Elephantiaſi.* 492
II. *De Phthiriaſi.* 497
III. *De Ventriculoſis, quos Græci cæliacos vocant, & de cæteris defluxionibus.* 499
IV. *De Ventris debilitate.* 523
V. *De Ventris tumore ac duritia & ventoſitate, inflatione, ac ſaltu.* ibid.
VI. *De Dyſenteria.* 524
VII. *De Colicis paſſionibus.* 528
VIII. *De Lumbricis.* 533
IX. *De Mollibus ſive ſubactis, quos Græci malthacos vocant.* 544

LIBRI QUINTI DE MORBIS CHRONICIS.

I. *De Iſchiadicis & Pſœadicis.* 547
II. *De articulorum paſſione, quam Græci arthritin vocant, & de pedum dolore quem podagram appellant.* 557
III. *De Renali paſſione quam Græci Nephritin appellant.* 567
IV. *De tardis veſicæ paſſionibus.* 570
V. *De diabete.* 577
VI. *De ſeminis lapſu ſeu Gonorrhæa.* ibid.
VII. *De ſomno Venereo quem Græci onirogonon appellant.* 578
VIII. *De ſanguinis emiſſione ex debilitate ſeminalium viarum.* 580
IX. *De priapiſmo.* 581
X. *De vomicis ſive internis collectionibus, quas Græci Empyemata vocant.* ibid.
XI. *De ſuperflua carne quam Græci polyſarcian vocant.* 596

CÆLII

CÆLII AURELIANI
METHODICI SICCENSIS
CELERUM VEL ACUTARUM PASSIONUM
LIBER I.

AIUNT *Ippallum* Pythagoricum Philoſophum interrogatum quid ageret, reſpondiſſe, [a] *nondum nihil: Nondum quidem mihi invidetur.* Si igitur proficientium teſtis eſt invidia, quæ nobis olim comes eſt, magna gerimus, in his [b] quæ gerimus. Placet itaque, BELLICE diſcipulorum ſumme, CELERUM PASSIONUM libros ſcribere, quos tibi utiles magis quam neceſſarios fore confido. 1

[a] *videtur legendum* admodum nihil.

[b] quæ cum invidia gerimus.

2 Utiles inquam, ut ſi qua forte à *Græcis* obſcurè dicta ſunt, revelentur. Nonnunquam neceſſarios: hæc enim neceſſario, in quod ſunt poſita, me tradente legiſti. Nam interrogationum ac reſponſionum libros, quibus omnem medicinam breviter dixi, jamdudum ad *Lucretium* noſtrum perſcriptos aptiſſime deſtinavi. Is enim, ut noſti, ex omni parte Græcarum ſcientia præditus eſt literarum.

3 Principio te ſcire volo, omnium *celerum paſſionum* aliquas eſſe *cum febribus*, aliquas *ſine febribus*. Quarum neceſſario cum febribus, ſunt plurimæ, ut *phrenitis*, *lethargia*, *pleuritis*, *peripneumonia*. Sine febribus autem *ſynanche*, *cholera*, & id genus, ſi-

Diviſio celerum paſſionum.

cut ex conſequentibus docebimus. Sed exordium ſumemus ab his quæ cum febribus eſſe noſcuntur: ſiquidem *febres ſunt acutis magis comites paſſionibus*, in quibus eſt *phrenitis* præponenda.

4 *Phrenitis unde dicatur.* Nomen igitur ſumpſit à *difficultate mentis*, ſicuti & *dyſenteria*, & *dyſuria*, quòd urinam vel ventrem impediant. Φρένας enim græce mentes vocaverunt, quarum, ut ſupra diximus, impedimentum phrenitica ingerit paſſio. *Demetrii definitio.* Nam *Demetrius* Herophilum ſequens libro ſexto quem de paſſionibus ſcripſit, hanc definiens, *delirationem* dixit *vehementem*, *cum alienatione*, *atque febre*, *deſinentem in interfectionem celerem*, *aliquando & in ſanitatem.*

5 *exploditur.* Sed neque à deliratione vehementi alienationem differre quiſquam exiſtimet. Hanc ſanè paſſionem non frequentius cum febribus, ſed jugiter ac neceſſario nunquam ſine febribus, eſſe accepimus, dehinc ultra diſciplinam elatus, longa hoc diffinitione explicaſſe perſpicitur, adjiciendo, cito interficentem eſſe paſſionem vel deſinentem in ſanitatem celerem. Erat facile [1] *acutam* vel *celerem paſſionem* dicere, quòd in utranque partem ocyus feratur, & eſſet hoc diffinitioni ſufficiens.

6 *Aſclepiadis definitio.* *Aſclepiades* primo libro de celeribus ſcribens paſſionibus, *phrenitis*, inquit, *eſt corpuſculorum* [2] *ſtatio*, *ſive obtruſio in cerebri membranis frequenter ſine* [3] *ſenſu*, *cum alienatione*, *& febribus.* Hanc ipſe [c] explorans diffinitionem, *cum febribus*, dixiſſe inquit: ſiquidem ſine his etiam mente alienantur qui *papaver*, aut

1 hinc obſerva quos morbos *acutos* veteres appellarint.
2 Voces has *ſtatio* & *obtruſio* Græci στάσιν & ἔμφραξιν dixerunt.
3 ſequentia indicant legendum, *conſenſu.*

aut *mandragoram*, aut [4] *altercum* biberint, aut *immenſa ira*, aut *nimio timore* commoti, vel *mœſtitia* etiam compreſſi, aut *epileptica* ſunt agitati paſſione; [5] *ſine conſenſu* (inquit) diffiniens, ne etiam pleuriticum vel peripneumonicum phreniticum putaremus, qui in [6] ſtatu vigore paſſionis ſeptima vel octava die ſæpe mentis erroribus agitantur. Ejus ſectatores qui- 7
dam, reſiduam partem diffinitionis [d] differentes *ſtationem* corpuſculorum vel *obtruſionem*, ajunt eum dixiſſe *ſecundum membranas cerebri*, ſiquidem ſint etiam [e] medullarum ſpinæ membranæ in quibus cum fuerit obtruſio, non ingerit phrenitim. *Pluraliter* autem uſum dicunt, ut membranas diceret. Siquidem ſive per multas, ſive per omnes id eveniat, ſi *ſingulariter* poneret, negaret eſſe in multis; ſed quiſquis hunc ſequeretur, unius eſſe membranæ cauſam putaret. *Frequenter* autem quod adjecit diffiniens, quidam ſequentibus adſcripſerunt, ut ſic intelligamus, *frequenter ſine conſenſu*: quia conſenſu vehe-
mens fit aliquando phrenitis. Alii vero antecedenti- 8
bus eſſe inquiunt jungendum, ut ſic intelligatur: *frequenter ſtatio, vel obtruſio*; quomodo enim febrem illam vehementem dixit, cum de cauſis tractaret, quæ per ſtationem vel obtruſionem fuerit; illam vero ſolubilem, atque levem, quæ ex turbatione fuerit liquidarum materiarum, atque ſpiritus, ſic etiam *phreniticam paſſionem* illam dixit eſſe *vehementem*, quæ *ſtatione* vel *obtruſione* fuerit effecta *corpuſculorum*. Alii vero non, inquiunt, quod ſine [f] obſtruſione fiat aliquando phrenitis, id Aſclepiadem dixiſſe

[d] explanantes στάσιν vel ἔμφραξιν

[e] medullæ

[f] obtruſione

4 quod Græci ὑοσκύαμον appellant.

5 morbus enim is per protopathiam fit, non ſympathiam.

6 alterutrum horum, tanquam gloſſema alterius, videtur intruſum.

g putemus
h ſolum
i ἐμφράξεις.

xiſſe [g] accipiamus, ſed quia [h] ſola ex vehementi. Sunt etiam quædam in hominibus ſanis [i] obtruſiones.

9 *Perſtringitur.* Erat igitur melius, ut manifeſtis & conſequentibus verbis intelligendam traderet paſſionem, & non per occultam atque diſſonantem obtruſionem, & quæ fortaſſe neque eſſe probetur, ſicut libris quos [k] intra ſectas unius [7] *ſcriptoris* auctoritate edidimus, docebimus. Sed neque oportuit eandem obtruſionem ſimul *phrenitim* atque *phreniticæ paſſionis cauſam* vocare. Siquidem vis [8] loqvutionis nihil aliud deſignat, quàm phrenitim eſſe phreniticæ paſſionis cauſam.

k contra

10 Etenim dicere abſurdum eſt, quòd ſecundum *Aſclepiadem* cauſa ea [9] ſcriptionum ſive partitionum ſit quas Græci *categorias* appellant, non appellationum quas iidem *proſegorias* vocant: Non enim alienationis aut febrium, ſed alienandi, vel febricitandi cauſas eum nominare: & ſic etiam phrenitizandi non phreniticæ paſſionis cauſas dicere. Nam primum ad [10]

11 aliud [11] ex alia re tranſire videbimur: Utrum ne partitionum, ſive adſcriptionum, an appellationum ſint cauſæ: de qua re, cum de paſſionum cauſis ſcribere cœperimus, dicemus. Dehinc paululum progrediens, ait: *at quæ ſtatio corpuſculorum, ſive obtruſio in qualibus, vel ex qualibus, corpuſculis fiat, atque etiam quomodo ea quæ partibus eveniunt totum commoveant corpus, ac febres generent, in his quæ decimo libro, ſcripſimus enodavimus.* [12] *Nec enim febres*, inquit, *cau-*

7 Sorani, quem potiſſimum ſequebatur.

8 definitionis ab Aſclepiade traditæ

9 *appellationes* Aſclepiadici προσηγορίας vocabant, ſeu *nomina* ipſa rerum ut φρενῖτιν, παρακοπτήν. *Scriptiones* vero ſeu *partitiones* verba è nominibus ipſis effica, ut φρενιτίζειν, παρακόπτεσθαι.

10 diſputationem intempeſtivam.

11 quam hic agimus.

12 Aſclepiades putabat aliud eſſe πυρετὸν, aliud πυρέτειν, & propterea cauſam eſſe putabat aliquam τȣ̃ πυρετεῖν

cauſæ generant, ſed febricitare. Oportebat autem proprie, non improprie loqui.

Alii hæc defendentes ajunt, eum verbis ſignificaſſe phrenitim eſſe paſſionem ex obtruſione effectam, habereque conſuetudinem, pro effectu cauſas ponere. Nam [13] luem diffiniens, *lues* inquit, *eſt qualitas inſueta, in his, ubi eſt, locis conſiſtentium animalium, qua è communi cauſa facilibus morbis & interfectivis adficiuntur.* Etiam nunc luis cauſam pro effectu ſumpſiſſe perſpicitur. Cauſa etenim luis, eſt qualitas: Lues autem declivitas in ægritudinem prona, atque [l] celeberrima, communibus antecedentibus cauſis. Et in aliis vero his utitur ſæpe [m] ſumptionibus quas Græci μεταλήψεις appellant, ut exempli cauſa, dicat denſatum liquorem, pro partibus liquoris denſatis: partes enim ad torum redigit. Sed neque expiant his maledicta, [n] ſed oſtendunt etiam in aliis ſimilibus peccatis adfectum. Quærimus enim non ſi conſuetudinem habuit [o] ſumptionis faciendæ; ſed utrum hæc conſuetudo recta eſſe videatur. Externa etenim ſi fuerit hæc à diffinitionibus conſuetudo, veniam fortaſſe merebitur: in [14] diffinitionibus vero non poterit ad veniam pertinere. Oportebat enim diffinitivé loquentem propriis uti ſermonibus, & non abuſivis, neque [p] ſumptionibus, quæ in contrarium ſæpe vocentur. Neque nunc *obtruſio cauſa eſt phreniticæ paſſionis*, ſicut in aliis oſtendimus. Neque cauſam debuit pro effectu accipere, neque in *membranis* conſequens eſt, obtruſionem fieri, ſed

Marginalia: 12 *quomodo ab aliis defendatur.* — *l* plurimis infeſta — 13 — *m* tranſſumptionibus — *n* verum — *o* tranſſumptionis — 14 — *p* tranſſumptionibus

 in

τεῖν quæ dictio κατηγορία eſt non τοῦ πυρετοῦ, quæ vox eſt προσηγορία. itaque is putabat ἔμφραξιν cauſſam eſſe τοῦ πυρετεῖν, i. febricitandi, τὸ δὲ πυρετεῖν τοῦ πυρετοῦ.

13 Peſtem aliumve morbum malignum endemium.

14 ſi in aliis rebus id uſurpetur, quam definitionibus.

in *ſenſibus*, hoc eſt in *ſenſualibus viis*, quas Græci αἰσθητήρια vocant. Omnis enim phrenitidis cauſſam vel ſubſtantiam, alienationem generaliter; communiter autem alienationis ſubſtantiam in ſenſibus con-
15 ſtitutam, exiſtimavit *Aſclepiades*. Denique in diffinitionum libris alienationem diffiniens, hoc genere explicavit: *alienatio eſt paſſio in ſenſibus*, ex qua aliquando [15] majores intellectus efficiuntur capacitate, non conſenſu aliarum viarum; aliquando vero
q diuturnum viæ capaciores motibus; ſed hoc [q] tardans inquit,
r μανία ac ſine febribus, [r] furor vocatur, quem vulgo inſaniam dicunt: recens autem atque cum febribus, neque cum ſenſu phrenitis intelligitur. Si igitur phrenitis paſſio eſt *in ſenſu*, non recte eam principaliter diffiniens *obtruſionem* dicit eſſe in *cerebri*
16 *membranis*. Addo etiam fieri phrenitim ex [16] conſenſu perſeveranti ac vehementi, ſicuti ex aliis antecedentibus cauſis. Oportuit ergo etiam in eo quod diffiniens adjecit, verbum frequentiæ ſervare ordinem, ne dicendi ambiguitatem daret. Ex qua ejus ſectatores inter ſe plurimum pugnaverunt. [17] Mentitur etiam aptiſſime; cum ſuam explanans diffinitionem, dicit quòd papaver alienationem facit. Soporiferam etenim ingerit [18] *preſſuram*. Hoc adeo defendentes quidam ejus ſectatores, ajunt etiam ſomno fieri alienationem.

Ipſe

15 majores impetus (nempe corpuſculorum quæ obtruduntur) capacitate viarum, ſine aliarum partium conſenſu: aliquando viæ capaciores motibus (nimirum cum hic morbus fit ex turbatione liquidarum materiarum & ſpiritus) ut ſup. §. 8. de febre dixit.

16 ut peripneumoniæ & pleuritidis: ſed ea potius παραφρενῖτις eſt.

17 viſus & cognitus mihi, qui eſu cicutæ in juſculo ſumptæ loco apii hortenſis, ſtolidus & mente captus reliquum vitæ tempus tranſegerit.

18 altum profundumque ſomnum.

Ipſe denique *Aſclepiades* in primo libro *celerum* 17
paſſionum, [19] furioſos inquit facere ſomnum; ſic etiam alienationem [20] faciunt. His nos reſpondebimus, differre preſſuram à ſomno, quia contra naturam eſt. Etenim preſſura intelligitur contra naturam ſomnus. Papavera autem preſſuram, non ſomnum faciunt. At ſi accipiunt etiam preſſuram ſomnum vocari, quæ neceſſario contra naturam eſt, oportebit etiam *lethargos* dicant alienari, & erit diffinitio *phreniticæ paſſionis lethargiæ* communis. Et in lethargis obtruſio eſt ſecundum *Aſclepiadem* in membranis cerebri cum febribus ac ſine conſenſu. Dehinc etiam in furore non febricitantium communis erit definitio; in his enim, ipſe ait, obtruſionem in membranis cerebri frequenter ſine febribus atque cum alienatione effici.

Huic occurrentes quidam ajunt quod inquit, *cum* 18
febribus, duo ſignificare. Unum quod *tardantem* *Diſtinguitur.*
cum membranarum obtruſione longi ſcilicet temporis [21] *febrem* ſignificet, & non ex ipſa ſumpſerit exordium: aliud cum febribus quidem, ſed ex cauſa obtruſionis membranarum natis, febres oriuntur parvæ atque mitiuſculæ, cum in minutiſſimis fiunt plagæ ſive
[s] percuſſa, atque adfricationes, quæ corpori minimum *s* percuſſus
accendere fervorem poſſint. Sed etiam nunc confi- 19
tentur confuſum dictum, ſi ex [22] hoc duo ſignificat, [23] alterum ex his verum, alterum falſum. Dehinc febrem fieri in phreniticis ex obtruſione membranarum [t] ſolitum accipiamus, eorum tamen dictis id re- *t* ſolitam
pu-

19 quoſdam maniacos fieri ob ſomnos longiores.

20 *ſomni* ſubintellig.

21 quæ non ex ipſa, vel phrenitide, vel obtruſione phrenitin gignente, quod potius eſt.

22 hac interpretatione.

23 Ambo enim vera eſſe non poſſunt.

pugnat. Additur enim alienatio febribus, denique etiam obtruſio ex qua alienatio fiet. Quod igitur [24] ſecundo ſequitur, cauſa [25] prioris eſſe non poteſt. Addo etiam febrium quæ per totum corpus exardeſcunt cauſam ex obtruſione membranarum factam,
20 qua totum corpus accendatur, ratione carere. Etenim in *epilepticis*, quibus etiam [v] *raptus* omnium membrorum ex cerebri membranis, atque majore cauſa ſecundum Aſclepiadem [w] deſcendit, quapropter etiam phlebotomiam probat adhibendam, oportebat magis ac vehementius febrem accendi. Siquidem majora corpuſcula majoribus miſta cum toto majores faciunt plagas ſive percuſſiones & adfricationes. In libris denique diffinitionum, phrenitim inquit eſſe alienationem repentinam cum febribus. Sed etiam [x] novus furor, quem inſaniam vocant, ſæpe movetur cum febribus.

v convulſiones
w conſcendit
x ſubitus

21 Nos igitur manifeſte atque breviter quantum res patiuntur, intelligentiam, ſive diffinitionem paſſionis trademus, dicentes, *phrenitim eſſe alienationem mentis celerem, cum febri acuta, atque manuum vano errore, ut aliquid ſuis digitis attrectare videantur*, quod Græci [y] *κροκιδισμὸν*, ſive [z] *καρφολογίαν* vocant, *& parvo pulſu ac denſo*.

Auctoris definitio.

y floccorum collectionem.
z feſtucarum collectionem

24 obtruſio. 25 febris.

CAPUT I.

Utrumne ſint ſigna phreniticæ futuræ paſſionis.

22 DE hinc quærendum, utrum ne ſint *ſigna phreniticæ futuræ paſſionis?* Nam multi ſectarum principes, inter quos fuit & *Aſclepiades*, ſigna futu-

turæ paſſionis poſuerunt. At *Theſſalus* & ejus ſecta-tores, id poſſe fieri negant, dicentes, quia ſi futuræ *phreniticæ paſſionis ſigna* vera atque neceſſaria fuiſ-ſent, oportebat omnes in iiſdem conſtitutos neceſſa-rio eſſe phreniticos. Nunc vero quidam cum his affi-cerentur ſignis, in phreniticam paſſionem non ve-nerunt. *Secundo* oportebat etiam aliarum paſſionum futurarum eſſe ſigna. Nullius autem futuræ paſſionis ſigna eſſe perſpicimus. Neque igitur phreniticæ paſ- 23
ſionis eſſe poſſe ſigna credamus. Sed neque præſtan-tius [a] quicquam antecedentium cauſarum, ut adu-ſtio, cruditas, vinolentia, atque exercitium poſt cibum, vel manſio ſive ſomnus in ſpeluncis [b] con-fertur, aut nova politura in muris [c] parietis cubicu-lorum. Hæc alias quoque paſſiones ingerunt genera-liter, ut *lethargiam*, *apoplexiam*, *epilepſiam*. Neque multos, tempore certo, ſpecialiter phreniticam in-currere paſſionem, ut [1] Autumno vel alio quolibet, firmum eſſe credamus. Incertum eſt enim, ſiquidem non [2] omnes phrenitici efficiantur, ſed alii diverſis afficiantur paſſionibus. Neque etiam vigilare, ac ju- 24
giter cum dolore [d] urinam reddere parvum, vel plu-rimum, atque gravedine vel dolore capitis, vel oc-cipitis, vel clunium affici, aut oculorum rubore, certa ſigna ſunt. Hæc enim ſigna communia ſunt paſſionum, quæ *vexata membrana cerebri* fiunt, at-que inde male laborantium ægrorum, nec neceſſa-rio omnium, ac ſemper *phreniticorum*. Dehinc au-dacia ſine ratione, vel è contrario [3] ſecuritas & hi-laritas, non futuram ſed præſentem alienationem deſignant.

Theſſali ſententia.

[a] aliquid quam antecedens cauſſa

[b] affertur *ſubint.* pro ſigno.

[c] & parietibus

[d] urinæ

Signa communia male affectarum meningum.

Hæc

1 cujus conſtitutionem ad cauſſas antecedentes referebant.

2 certo tempore.

3 ſine ratione.

25 Hæc expugnantes *Aſclepiadis* ſectatores contra *primum* reſponderunt; quanquam, inquiunt, ſignis futuræ paſſionis ægri afficiantur, ratione tamen certa non in ipſam plerunque veniunt, ſiquidem immi- nentem paſſionem [e] cohibeat medicinalis vera curatio; quod inquiunt debemus diffinitione explicatum accipere. Etenim furore febricitantium, non ex obſtruſione membranarum, quæ non [4] ſinat, initium ſumere. Non igitur negant *ſigna* fuiſſe futuræ paſſio-
26 nis. Dehinc ſignorum quædam inquiunt ſecundum *Aſclepiadem* eſſe neceſſaria, ut cordis vulneratio mortis ſignum: quædam non neceſſaria, ſed frequenter futura ſignificantia, ſicut membranæ capitis vulneratio moriturum vulneratum ſignificat, frequenter enim hoc, non jugiter, ac neceſſario contingit. Futuræ igitur phreniticæ paſſionis ſigna frequentiam non neceſſitatem futurorum [f] deſignantia. quapropter [5] manet genus futuræ phreniticæ paſſionis in ſignis, quanquam non neceſſario in eam veniant ægrotantes. [6] Contra *ſecunda* vero hæc [g] probaverimus & de ſingulis ſcribentes docebimus.

27 Dehinc poteſt etiam ſoli phreniticæ paſſioni hoc privatum inveniri; ut enim ab aliis paſſionibus differt, ſic etiam cum nondum eſt, [h] differre cæteris, reſpondentes ajunt; antecedentes cauſas quas *procatarcticas* appellant, ſingulares quidem, non eſſe futuræ paſſionis ſigna, ut neque rem ſine tempore, neque [i] concurrentia, ut forte *oculorum ſanguinolentia*, vel *capitis gravedo*, ſed in unum coacervata, atque con-

Ab Aſclepiadis ſectatoribus rejecta.

e inhibeat

f deſignare

g probabimus

h differre cauſam ejus a

i ſymptomata quæ morbum ſequuntur.

4 deſinat. i. auxilio medicinæ tollitur.

5 certum eſt eſſe ſigna futuræ phrenitidis.

6 Nos vero probavimus antecedentes cauſſas quas ſigillatim ſcripſimus, & docuimus, debere ſoli phreniticæ paſſioni privatas inveniri.

concurrentia omnia. *Audacia vero ſine*[7] *ratione, at-* 28
que hilaritas, certa ſignificatione indicant ſigna futu-
ræ phreniticæ paſſionis: Nam ſicuti & in [k] externis, [k] affectibus & morbis
præſentia parvitate [l] jam latentia pro futuris accipi- [l] adhuc
mus. Igitur *Theſſalus* primo libro diætetico præce-
pit, *phlebotomari in ſtricturam magnam venturos*;
atque hos ita deſignat, *jugiter febricitantes, & uſ-*
que ad dimiſſionis tempus ſubmerſo pulſu affectos, fre-
quenter vel cum dolore urinam reddentes; cum hæc
præſentis jam ſint vehementiæ ſigna, non futuræ.
Ex ea enim ſignificatione futuram dicunt intelligi 29
phrenitim quæ non [m] naturalis eſt, ſed multorum [m] neceſſaria
placitis firmata. Dehinc præſentis paſſionis ſigna ne-
ceſſaria eſſe confitentur. Ajunt enim quædam eſſe quæ
futura denuntient, quædam quæ ſæpe futura, quo-
rum ſecunda futuræ phreniticæ paſſionis eſſe dicunt:
ſiquidem non neceſſariò ſequitur. Quid enim eſt *re-*
pugnans? omne etenim ſignum ad eam rem quam
[n] ſignificaverit intelligitur; eſt enim ex his quæ ad [n] ſignificat
aliquid intelliguntur. Quomodo igitur ſignum voca-
ri poteſt cujus non ſolum præſens non eſt quod [o] oſten- [o] oſtendit
derit, verum etiam in quibuſdam neque erit.

Secundum nos itaque, *declivitatis atque pronæ* 30 *Cælii ſententia.*
ægritudinis in phrenitim ſignum recte nuncupatur,
ut labiles in paſſionem, ægros pronuntiemus, quos
Græci ἐπινόσους totius appellatione vocant. Ipſius enim
verbi qualitas, ſive veritas excuſſa, deſignat aliquid
eſſe, *quo res ferantur, nec tamen neceſſario venturæ*.
Signa igitur res ipſa ſemper præſens, quæ ſignifica-
tur, oſtendit, qua ſæpe etiam futura noſcuntur.
Alia vero eſſe *ſigna declivitatis in phrenitim*, alia in

 le-

7 Hæc ſigna oſtendunt jam gliſcentem: quæ futura & non præſens dicitur, quia adhuc parva eſt.

lethargiam atque cæteras paſſiones, ex his reddere [p] cœperimus, cum ſua ſuis manifeſtabimus.

[p] incipiemus

CAPUT II.

31 *Quæ ſequuntur eos, qui in phreniticam paſſionem proni intelligantur, quos labiles diximus.*

Signa phrenitidis.

In *phreniticam* igitur *paſſionem pronos* vel declives ſequitur *febris acuta*, atque difficile ad ſuperficiem corporis aſcendens, *pulſus* [a] *humilior*, *denſior*, *vultus ſubinflatus*, ſive plenus, *ſanguinis per nares deſtillatio*, *vigiliæ juges*, aut *turbatus ſomnus*, & *inſania turbulenta*, *mentis ſolicitudo*, *ac pravitas ſine ratione*, *frequens tergorum eſt* [b] *verſio jacendi cum capitis aſſidua commutatione.* Aliquando etiam *ſine cauſa hilaritas*, *oculorum rubor cum levi lachrymatione*, & *circumjectio manuum ſine ullo capitis dolore*, *articulorum frigus ſine* [c] *tremore*, *urinæ abundantia*
32 *flavæ*, *aquatæ*, *tenuis*, *& paulatim excluſæ.* Aliquibus etiam *ſonitus capitis*, atque *aurium tinnitus*: dolor quoque capitis repentè non quieſcens, *nulla ex manifeſta ratione præcordiorum etiam tenſio*, *viſus attentus*, vel *frequenter palpebrans.*

[a] obſcurus

[b] inverſio jacendo, vel jacentis

[c] febrili

Quidam *Medici*, ex quibus ſunt *Aſclepiadis* ſectatores, etiam attendunt *aëris qualitatem*, quam Græci κατάστημα vocant, & *tempus*, & *antecedentes cauſas*, & *naturam*, & *ætatem*. *Aeris* inquiunt habitum, ne is caleſcat, quòd ejus [1] cauſis plurimos afficiat, ut ſæpe oculorum inducat *lippitudines*, vel *ulcera*. *Tempus* autem, ut æſtatis finem vel autumnum. In his enim ajunt hanc frequentare paſſionem.

[1] i. e. ardor, æſtus; frequentius uſurpatur vox græca καῦμα.

nem. *Antecedentes* inquiunt *cauſas*, ut vinolentiam vel vigilias, ac juges [d] aduſtiones. *naturam* inquiunt, ægrotantis, ut ſi fuerit mente mobilis, atque iracundus, vel in *diſciplinis literarum exercitatus*, aut capite debilitato, & facilè [2] inflationem ſentienti, vel ſi quoties ægritudine afficitur, facilè alienatione vexetur. *ætatem* inquiunt ſi *juvenis*. Omnia quidem ſunt providenda, non enim ex uno vel duobus, ſed ex multis concurrentibus, ſignificatio firmatur: unum etenim quiddam etiam ad aliud quiddam commune eſt. At vero in unum conveniens multorum concurſus, [e] diſcretionum facit intelligentiam [f] prominere. 33

[d] in ſole moram & balneis

[e] morborum differentiæ

[f] eminere

2 *legi poteſt* & inflammationem.

CAPUT III.

Quomodo intelligitur phrenitis. 34

INtelligimus phrenitim ex toto ſignorum concurſu. Unum etenim ſingulare quicquam, ut eſt alienatio, vel febricula non deſignat phreniticum, ſed ſi multa concurrerint, quæ nihil aliud quàm paſſionem deſignent, ut ſit [a] ſignificatio, quæ ut ſuprà diximus ex multis confecta, unum faciat ſignum, & ſignificans ejus rei quam demonſtrat. Quare ut dixi intelligimus *phrenitim ex concurrenti febre acuta, & alienatione & pulſu parvo atque crebro, atteſtante carphologia & crocidiſmo.* Ex his enim intelligitur *paſſionis genus.*

Quid ſit ſtricte ſignum?

[a] ἔνδειξις

35 *Magnitudinis* vero atque *proprietatis differentiam*, plurima atque alia ſunt quæ deſignant, à græcis ſymptomata appellata, ut febres continuæ, vel hemitri-

mitritææ, vel inæquales, adque ſuperficiem corpo-
ris difficile aſcendentes: alienatio intra diatritæum,
vel poſt diatritæum tempus, jugis aut intercapedi-
nata, cum riſu tacito, aut cum cachinno, & can-
tilena, vel certe mœſtitudine, ſilentio, vel mur-
mure, aut vagitu, aut levi ſecum ſua ipſius muſſi-
tatione, vel mentis indignatione, ut in furore exi-
liens *difficile teneatur*, atque omnibus *iracundus ſit*,
& exclamet, vel *ſeſe percutiat*, aut ſuam *veſtem* at-
que propinquantium *ſcindat*, aut metu ſe abſcon-
dendum exiſtimet, aut lachrymetur, atque ſecum
loquentibus non reſpondeat, cùm loquatur tanquam
viſis, & non ſolùm non viſis, ſed etiam mortuis:
36 & neque *potum poſtulet*, neque *cibum*; aut acceptum
vehementer invadat, & [b] immaſticatum tranſvoret:
aut maſticet, neque tranſvoret, ſed in ore con-
tineat, & poſt paululum projiciat: *lucem* quoque
aut *tenebras* fugiat, adſint etiam *vigiliæ juges*, aut
parvus & turbulentus ſomnus, *oculi ſanguinolenti*,
cum *tenſione venarum* ſuarum, & *fixo viſu*, atque
ſine ulla *palpebratione*, aut multum mobili, & cum
jugi palpebratione: aliquando etiam manuum ante
oculos præmiſſio, quaſi aliquid apprehendere, vel
detrahere volentium, quod aut inhæſiſſe oculis, aut
37 ante volare ægrotanti videatur. *Vultus* etiam quibuſ-
dam [c] *collectus* atque *conductus*: *genarum rubor* per-
ſeverans, aut per intervalla in *pallorem* mutatus: *ca-
pitis ſiccitas* quæ ſtatim ebibat fomenti liquorem:
dentium ſtridor: guttæ *ſanguinis* leviſſimæ per *nares*,
capitis frequens [d] alienatio, cum *aurium* intentione,
ut aliquid audire videatur: indecens *jacendi* poſitio:
pedum quoque jugis ex alto *ſubmiſſio*: corporis [e] *va-
cua fortitudo*: *articulorum jugis torpor*: *raptus* etiam,

b i. non maſticatum

c collapſa facies & diſtorta.

d ſitus mutatio.

e vana: cum aliquid ſummo conatu, ſed fruſtra efficere tentant.

vel

vel attractio *cooperimentorum* à pedibus ad ſuperiora: *ventris fluor*: urinæ aquatæ, vel felleæ cum nubeculis portentoſis: ultimo quibuſdam etiam *vultus* [f] *mortuoſus*, aliis cum collo *ſubinflatus*: *manuum tremor*: pulſus creberrimus, atque *ſubmerſus*, & *tremulus*, & imbecillis, aliquando etiam deficiens, & in ſimilitudinem oleo defecti luminis marceſcens: *præcordiorum* vehemens *tenſio* atque ad ſuperiora adductio: *ſingultus*, *linguæ impedimentum* atque loquutionis [g] inapprehenſibilis articulatio. Dehinc quibuſdam [h] *diaphoreſis*, quibuſdam *ſpaſmus*, aut [i] *preſſura*, quæ *lethargicam paſſionem*, atteſtantibus cæteris denuntiet: hæc pulſus inducit celeres, multos, ac parvos ſaltus. In magnitudinem erectio quæſita; & ægrotanti incongrua atque ſubinanis. Relevatis autem atque ad [k] ſedem pergentibus omnia ſupradicta minuuntur. 38

f cadaveroſa facies.

g quæ intelligi non poteſt

h Leipothymia; virium diſſolutio.

i ſomnus altus & profundus.

k ſanitatem

Gravius autem ac *perniciosè* affici dicimus eos quos ut ſupradictos plurima atque varia fuerint ſecuta jugiter & ſine ulla indulgentia laxamenti. *Pejus* autem laborare dicimus eos, qui poſt primam [1] diatriton fuerint hac affecti paſſione: quàm qui ante ipſam. Etenim præſauciatis viribus quicquid adhibetur, grave atque [l] indignum eſt adjutorium, [m] vel phlebotomice quæ principaliter [2] temporis cauſa adhiberi prohibetur. 39

Signa prognoſtica.

l incongruum

m imo & ipſa phlebotomia

Exitialiter etiam affici dicimus eos, qui aſperrimi atque audaces fuerint ægrotantes. Inſontine etenim etiam ſani iracundi eſſe perſpiciuntur. Nec non etiam qui ſubridere videntur, & *ſtridore dentium*, aut *ſingultu* affici. His etiam *ſpaſmus* imminere ſignifica- 40

1 primum triduum poſt quam morbus apparuit.

2 temporis cauſſa. i. occaſionis: nempe quia vires imbecillæ ſunt.

ficatur. *Gravius* etiam ſi mutabiles fuerint colore, & tremuli, & *ſtertentes*, aut [n] faſtidioſi per omnia.

n ἀσώδεις

Aliarum verò principes ſectarum juxta ætatis differentiam *gravius* affici dicunt, juvenes cæteris ætatibus: juxta ſexum & naturam viros [o] ac fœminas, quomodo etiam ſapere [3] plus eſt in juveni-
41 bus, [p] atque [q] majoribus. Majus enim fit malum, [r] firmitate reliqua adjutum. Dehinc etiam qui natura fuerint triſtes, & in paſſione cum [s] ridiculo deliraverint, aut rurſum hilares natura, atque cachinnoſi, cum iracundia & mœſtitudine ægrotantes gravius affici dicunt. Siquidem nulla veſtigia ex his quæ ſanitati fuerint conſueta, remanſiſſe videntur. Nos verò dicimus communiter graviter laborare quos paſſionis adficit magnitudo. *Illud enim ſemper in ægritudine magis afficit, quod à natura plurimum receſſerit.*

o i. quam

p i. quam

q ſenibus: natu grandioribus

r i. robore & juvenilis ætatis viribus.

s riſu

3 magis a temperie naturali recedit: vel magis mirum, ſi juvenes præter ætatem ſapiant.

CAPUT IV.

42 *Quæ ſunt huic ſimiles paſſiones, & quomodo diſcernuntur.*

SImiles ſunt atque vicinæ phreniticæ paſſioni ex ipſa alienatione, [a] *furor*, quam vulgo inſaniam vocant, *melancholia*, *pleuritis*, atque *peripneumonia*: quæ ſæpiſſimè acceſſionis tempore alienationem faciunt. Item [b] mentis alienatio in his qui *mandragoram*, aut [c] *altercum* biberint. Internoſcuntur autem furentes atque melancholici à phreniticis: ſiquidem [d] alienatio ſine febricula, atque crocidiſmo, vel carphologia eſſe videtur. Dehinc tardè ſæpiſſimè

a mania

b μώρωσις

c hyoſcyamum

d nimirum in furioſis & melancholicis

mè finit, atque ſine [1] paſſione. Item *melancholia fellis nigri vomitum* facit, ſtomacho patiente, aut plus à cæteris corporis partibus ægrotante. [e] Præ- 43
ſtantius autem odiſſe homines facit, atque vultus colorem plumbeum. Item *pleuritis* & *peripneumonia*, & omnes paſſiones, quæ ex dolore acceſſionis tempore alienationem faciunt, internoſcuntur hoc modo. Primò quòd cùm dolores aſperantur, extenditur atque conſurgit alienatio, & eorum [f] indulgentia minuitur, quippe levis atque ſolubilis deliratio. Nam phreniticorum etſi ex conſenſu fuerit facta, tamen non ſemper acceſſionibus aucta, aut demiſſionibus minuta, ſed magis intardans atque perſeverans perſpicitur. Si verò poto malo medicamine, vel al- 44
terco alienentur, diſcernuntur ſecundum interrogationem præcedentes cauſæ. Sed quia etiam de medicamine poto poteſt phrenitis evenire, (non enim prærordinatæ atque fixæ ſunt neceſſariò ejus antecedentes cauſæ) ad interrogationem præcedentium cauſarum æger non credibilis eſſe poteſt; item externi, hoc eſt, ab ægro alieni antecedentia neſcire poſſunt, potius differentiam accipimus, ut ſi non febricitat, hoc ſit ſignum internoſcendarum cauſarum: ſi autem febricitat ut crocidiſmus atque carphologia & denſitas pulſus abſint. His enim qui mandragoram vel altercum biberint rarus eſt pulſus.

e obſtinatius

f laxamento, mitigatione.

1 dolore capitis, *niſi legas* compaſſione.

CAPUT V.

Quomodo diſcernimus à phreniticis eos qui furore febricitant. 45

QUando furentes ſive inſanos à phreniticis *ſola febrium ſinceritate* omnes ſectarum principes ſe-

creverunt, & ſæpe etiam febris ex aliis cauſis his paſſionibus incidit, oportebat hos etiam cum febribus furore delirantes à phreniticis diſcernere: Non quidem mutandæ curationis cauſa: Omnes etenim paſſiones celeres ſupradictæ, atque tardæ, ſed [a] inſuper poſitione conſtitutæ, quam Græci [1] ἐπίθεσιν vocant, laxativa atque mitigativa indigent curatione. Sed ad demonſtrationem, quo poſſemus etiam ſpecialium uti diſcretione, hæc poſuimus.

a humoris vitio ſi plenitudine & abundantia.

46 Eſt autem utiliſſimum etiam localibus adjutoriis, ut patientibus locis, vel plus patientibus curationem adhibeamus. Nam *phreniticis* atque furioſis *caput* magis, [2] *melancholicis ſtomachus* patitur. Igitur non febricitare furioſos [b] percunctatum non eſt ſive univerſale, quod Græci καθολικὸν vocant, [3] ſed eſt diſcrepatione partile. Siquidem, ut diximus, quidam febribus afficiantur, ſed phrenitici acutis, vel celeribus, furioſi verò tardis; quanquam ſit etiam hoc inſufficiens diſcretioni, propter eos qui repentino furore agitati febricitant.

b ἀξίωμα

47 Remanet, ut ordine accidentium diſcretionem faciamus. Præcedit enim febrem in [4] furioſis alienatio, in phreniticis verò febricula alienationem: ſed quia aliquando poteſt furentum alienatio concurrens febriculæ latere, aut ordinis, aut interrogationis, ut ſupra diximus cauſa, ſi quidem ab ægro narrari non poſſit, advertamus in *phreniticis parvum atque cre-*

1 Alii ſic exponunt morbos, qui ſine ἀ privationis dictione, ut κῶμα, κάρος pronuntiantur, per ἐπίθεσιν conſtitui: eos vero per ἀποστέρησιν, qui cum ἀ proferuntur, ut ἀγρυπνία, ἀτεψία.

2 obſerva, melancholiam veram eſſe putat, quæ gignitur affectu primario ventriculi.

3 in diſcrepantia & diverſa dividitur, & partitur, ut aliquando verum ſit, aliquando falſum.

4 qui ob aliam cauſam febrem contraxerunt.

crebrum eſſe pulſum neceſſario, in *furioſis* vero *majorem*. Sed quia initii, vel augmenti acceſſionis febrium par in his atque creber pulſus eſſe poteſt, declinationis autem atque [c] indulgentiæ major, illud advertere debemus: quia in phreniticis etiam tunc parvus atque denſus perſeverat, ut diſcretionem magis ex pulſu faciamus, quanquam etiam ipſa infirmetur ſæpe febrium [d] nequitia; qua ut in aliis paſſionibus, ſic etiam in furioſis, pulſum parvum atque denſum ſervat, ita diſcerni vel internoſci poteſt, cum neque *crocidiſmum* in ægrotantibus viderimus, quod eſt ex operimentis fimbriarum veluti decerptio: neque *carphologiam*, quæ eſt feſtucarum levium à parietibus veluti detractio, quam neceſſe eſt phreniticos facere. Quæ denique ſi furioſis advenerint, in febribus conſtitutis, in phreniticam paſſionem, ex inſania veniſſe pronuntiamus, tanquam rurſum, & phrenitica paſſio recedentibus propriis ſignis, hoc eſt, ſupradictis in furorem tranſeat. Non aliter quam ſi etiam aliis id teſtantibus ſignis, in lethargiam veniant, vel certe relevati ex lethargia, in phreniticam redeant.

iſſionis

48 *d* malignitas κακοήθεια.

Affectuum commutatio & παραλλαγή.

CAPUT VI.

Quomodo diſcernimus dormientes phreniticos ab his qui in lethargicam deveniunt paſſionem. 49

[a] Quomodo *phrenitici* aliqui augmento paſſionis in *lethargiam*, aliqui declinatione in *ſomnos* devenerint, & cum aſpectu [1] commune ſit, quod

a Cum

 utrique

[1] i. commune ex viſu ſignum habeant.

b cumque — trique non ſentiunt, [b] atque multos inexercitos *Medicos* errore fefellerint, ut dormientes tanquam depreſſos excitarent, aut [c] oppreſſos tanquam dormientes ſine adjutorio paſſioni traditos, reliquiſſent; utilem ducimus eorum diſcretionem faciendam.

c lethargicos

Diſcernuntur igitur *colore*, *charactere*, *reſpiratione*, *pulſu*, *tactu*, *ſchemate jacendi*, *febrium magnitudine*.

50 *Colore* inquam; dormientium enim [d] mundum corpus, atque [e] floſculè vividum, & naturali habitudine plenum. Oppreſſorum vero in lethargica paſſione pallens, vel plumbeum, vel quolibet alio colore affectum, invenitur. *Character* autem dormientium hilaris, lethargicorum triſtis invenitur. Item *ſpiratio* dormientium ordinata, lethargicorum tarda eſſe probatur. *Pulſu* etiam diſcretionem facimus, qui quanquam utrique ſubinflatus atque major, tamen cum inanitate in lethargicis, cum plenitudine dormientibus invenitur. *Tactu* autem lethargicis etiam præcordia diſtenduntur plurimum, et totum corpus durius fit, ob nimiam [2] *ſtricturam*: dormientibus vero è contrario, quia ſtrictura minuitur, etiam præcordia *relaxantur*, & totius corporis tactus mollior efficitur. *Schemate jacendi*, diſcretio fiet: Siquidem lethargici à capite lecti ad pedum loca labantur,

d nitidum
e floridè

51

2 Syſtema veterum *Methodicorum* tale erat. Sanitatem ponebant in tono quodam partium ſolidarum, inter ſtrictum & laxum medio. quem una voce εὐτονίαν appellabant: Morbi autem omnes ipſis erant vel exceſſus iſtius toni, nomine *ſtricturæ*: vel defectus quem *laxitatem* ſeu ἀτονίαν vocabant. Syſtema hoc reviviſcit in aliquibus non infimi ſubſellii Viris qui εὐτονίαν Methodicorum venditant titulo *Æquilibrii* ſolidorum cum fluidis & utrorumque cum ſe ipſis. *Stricturam* appellant *ſpaſmos* fibrarum, nimiſque vegetam earum oſcillationem, & elaterem juſto intenſiorem. *Laxitas* ipſis eſt nimis remiſſus fibrarum elater. Fluida humani corporis, morborum ipſis potius cauſæ ſunt quam ſubjectum.

tur, & incompoſito, vel indiſpoſito jaceant corpore; dormientes vero congrua naturæ poſitione cernantur. *Magnitudine* inquam *febrium*: dormientium enim minor ac lenior, lethargicorum major atque aſpera febricula invenitur. Quapropter obſervanda ſunt etiam *tempora*, ſi enim in *declinatione paſſionis*, & in dimiſſione vel declinatione acceſſionis ſenſus ægrotantium quieverint, intelligimus *ſomnum*, Si vero in *augmento paſſionis*, vel acceſſionis, & magis in ejus initio, vel augmento id acciderit, *lethargum* pronuntiamus.

CAPUT VII.

Quæ ſint differentiæ phreniticæ paſſionis.

DIfferentias phreniticæ paſſionis quidam ex *accidentium proprietate* faciendas exiſtimant. Aiunt denique aliam eſſe alienationem cum riſu, atque puerili ſaltatione, aliam cum mœrore, atque exclamatione, vel ſilentio, aut timore. Nos vero aliam dicimus eſſe ex *ſtrictura*, aliam ex *complexione ſtricturæ atque ſolutionis*. Eſt enim [a] verum ita diſcernere, ut non accidentium diverſitas paſſionis differentias oſtendat, ſed generalis quædam ac neceſſaria deſignatio, quæ fit ut ſupra diximus ex *principalibus* [1] *paſſionibus*, unde etiam *curationum ratio* ſumatur. 52

a æquum

1 & earum cauſſis: ſtrictura: ſolutione: vtriuſque complexu.

CAPUT VIII.

Quis locus in phreniticis patitur.

QUæſitum etiam quis locus in phreniticis patitur, & magis à *Principibus* aliarum ſectarum, ut 53

ſecundum differentiam *patientis loci* curationes adhiberent, & *localia* locis *adjutoria* compararent. Nos autem ſive *locorum* ſive *vicinitatis* eorum cauſa generalem curationem non mutamus. Non eſt enim ſub eodem [a] genere [b] jacens locorum neceſſaria differentia.

a morbi
b jacentium: *alii*, patientium.

Variorum circa locum affectum ſententiæ.

Aliqui igitur *cerebrum* pati dixerunt: alii ejus *fundum*, ſive baſin quam nos *ſeſſionem* dicere poterimus:
54 alii *membranas*: alii & *cerebrum* & ejus *membranas*: alii *cor*: alii *cordis ſummitatem*: alii [c] *membranam*, quæ cor circumtegit: alii *arteriarum* eam quam Græci ἀόρτην appellant: alii *venam craſſam*, quam iidem φλέβα παχεῖαν vocaverunt: alii *diaphragma*: & quid ultra [d] tendimus quod facile explicare poſſumus, ſi id quod ſenſerunt dixerimus? Nam ſinguli eum locum in phreniticis pati dixerunt, in quo *animæ regimen* eſſe ſuſpicati ſunt. Denique ſingulorum judicium atque aſſertionem pertractantes, expugnabimus *libris* quos de *paſſionum cauſis* ſcribemus.

c περικάρδιον

d orationem proferimus

rejiciuntur.

55 Nos igitur communiter *totum corpus* pati accipimus, etenim *totum febre* jactatur. [e] Implet denique phreniticorum ſignificatione *febrium ſignum*, quapropter *totum corpus* curamus, ſed *plus* pati dicimus *caput*, etenim antecedentia demonſtrant ſigna, ut ejus *gravedo*, *tenſio*, *dolor*, *ſonitus*, *aurium tinnitus*, *ſiccitas atque ſenſuum impedimentum*, & cætera quæ jam paſſionis præſentis eſſe ſigna noſcuntur: *ſinguli ſenſus* ſuo careant *apprehenſionis officio*, *palpebra dura*, *oculi ſanguinolenti*, ac *prominentes*, *genarum rubor*, *venarum extenſio*, *vultus inflatio ac plenitudo*, *linguæ aſperitas*.
56 Eos vero qui nos ex *naturali tractatu*, quam Græci *phyſiologiam* vocant, *patientem locum* apprehendere dixerunt, (ſiquidem præ-

Auctoris ſententia.
e impletur, *alii* implicatur.

Signa phrenitidis.

noſcen-

noſcentes animæ regalia in capite conſtituta, exinde mentis alienationem capitis offenſa fieri acceperimus) ita expugnamus, ut primo regale locum [f] internum remanſerit. Sed nos varietas atque multitudo accidentium in capite ſignorum, plus [g] à cætero corpore docuit id pati.

[f] i. obſcurum & ignotum

[g] pro *quam cæterum corpus*: ut Auctor paſſim habet.

Sed aiunt *faciem* magis, plurimiſque ſignis affici, 57
& propterea huic eſſe adhibenda adjutoria. Nunc vero cucurbitam occipitio apponitis, quaſi quidem per *apertionem*, quam Græci *Anatomiam* dicunt, didiceritis *ſenſuales vias* inde ſumere exordium. Hic [h] rurſum ſimiliter eos peccare perſpicimus. Etenim *faciem* non curant *cataplaſmate*, atque *vaporatione*, atque *occipitium* tanquam *dolens* & *extentum* appoſita *cucurbita* [i] ſcarificamus, ſicut etiam alias partes, atque præcordia, ſi in tumore fuerint conſtituta. Explicata varia paſſionis [k] *apprehenſione* ad ejus *curationem* tranſeamus.

[h] prorſum pueriliter

[i] ſcarificant

[k] cognoſcendi modo.

CAPUT IX.

Quomodo curandi ſunt phrenitici.

[a] QUomodo curationibus principio *locus* aptandus 58
eſt, jacere oportet phreniticos in *loco omni ex parte devio*, ne aliqua tranſeuntium voce pulſentur: *feneſtris* etiam *altioribus* [b] luminato. Sæpe enim in hac paſſione conſtituti alienationis cauſa ſeſe præcipitantes latuerunt. Dehinc ob *obſcurationis* proprietatem *ſtrictura* laborantes, in *lucido* atque *tepido* & *amplo* mediocriter locamus. Etenim ultra modum *fervens aër* naturaliter febricula caput incendit, & rurſum *frigidus* conſtringit, atque corporis auget *denſitatem*. Item *nimium lucidus* membranam

[a] pro *quandoquidem, quoniam quemadmodum*, ut Auctor paſſim habet.

[b] illuminato. *Omnes ſtrictura laborantes loco gaudent lucido, tepido & amplo.*

branam [1] percutit cerebri immodici ſplendoris cauſa. 59 *Parvus* etiam locus ſi fuerit atque humili tecto, *ſuffocabilis* erit aeris paupertate. Sit etiam ſine ullo *picturæ* figmento, ne viſa ægri ex picturis mente accipientes, quæ Græci Φαντάσματα vocaverunt, plus *aſperentur*, ut in *riſum* ſolvantur; maxime cum ratione careat, *multorum ingreſſum aut frequentiam* prohibere, & *pictura* occaſionem lacerandæ mentis acquirere, cum jugi viſu falſa coguntur pro veris accipere. Hinc etiam *ſplendidi colores* parietum ſive [c] *ſtraminum*, vel operimentorum prohibendi: Reſultantes enim, ut ita dixerim, percutient viſum.

c ſtragularum

60 [2] *Solutione* autem [3] obtinenti laborantes è contrario jacere oportet *loco medie obſcuro*, atque *refrigeranti;* neque enim nimium *frigidus*, neque *obſcurus* paſſionis mitigare celeritatem poteſt. *Stramenta* etiam omnibus *mollia* atque operimenta conveniunt: ſed *tenuia*, *ſolutione* laborantibus; *corpulenta* vero atque calida, *ſtrictura* affectis. Sit etiam *lectus* omni ex parte firme locatus, ut cum fuerint impatienter jactati vel neceſſitate cogente devincti, *immobilis* perſeveret, *foribus* etiam atque *feneſtra* averſi, ne *ingreſſu hominum* aſperentur.

61 At ſi etiam *alienatio* fuerit *principali paſſioni contraria*, ut *ſtrictura* laborantes *lucem odiſſe* faciat, *ſolutione* laborantes *tenebras*, oportet aliis *oculos contegi*, aliis tenue atque *blandum lumen* immittere, *lucernæ*, aut *lucis ætheriæ*, ſed *arguto uſu* machinatum, quo velut per quandam *cavernam*, ægrotan-

Varios aſtus Auctor recenſet pro fallendis phreniticis.

1 Vibrationes ſive oſcillationes tenſo nimis elatere, juſto vividiores & celeriores facit.

2 nam ſupra c. 7. dixit aliquando fier iex complexu ſtricturæ & ſolutionis.

3 cum ſolutio major eſt quam ſtrictura.

tantis *vultum* perfundat, & *nullas* tangat alias *corporis partes*. Sic etiam mitigabitur *alienationis augmentum*, & *adjutorium* id paſſioni aptum congrue ſervabit qualitatis effectum. *Laxat* enim, ut ſupra diximus, *lux*, colore, quo videtur, ſed conſequenter neceſſario ſuæ tenuitatis cauſa manet cætero circumfuſa corpori tametſi non videatur. Similiter etiam 62
obſcuritas vel *tenebræ* ſi fuerint ægrotantibus *odioſæ* & curationi *neceſſariæ*, erunt artis aſtutia componendæ. Sed ſi ita fuerint *alienatione* commoti, qua *obſcurari* totum vel *luminari* velint, erit [d] coniiciendum, ut quibus *obſcurum* aerem fecerimus, *calidum* tamen faciamus, quibus autem *lucidum* econtrario *frigidum* faciamus, ut & *congruam* paſſioni ſervemus *qualitatem*, & eorum *furorem mitigando* non aſperemus. Si vero nihil ægrotantes prava cupi- 63
ditas turbaverit, ſervabit *lucem ſtrictura*, *obſcuritas ſolutione* laborantibus adhibenda. Vel [e] quomodo *turbatio* atque *motus & jactatio corporis* celeritatem *aſperat* paſſionis, erit aliquando mitigandi furoris cauſa *ægrorum voluntati ſerviendum*; *ſtringitur* enim magis *ſolutio*, vel *ſtrictura laxatur*, ſi gravioribus averſis *parva contrarietate* vexentur: ſive ſtrictura laborantibus obſcurum, ſive ſolutione laborantibus lucidum adhibendum judicamus locum.

d probè noſcendum

e quoniam

Dehinc ſi *ſtrictura* [f] obtinuerit, convenit ægrum 64
uſque ad *acceſſionis declinationem vigilare*, tunc ſomno dimitti. At ſi *longa* fuerit *acceſſio*, etiam *ante dimiſſionem ſomnus* poterit adhiberi. Major enim [4] *ab* [g] intemporali ſomno *vigiliarum* eſt *vexatio*. Siquidem etiam

Quid faciendum ubi ſtrictura magis urget.

f ſolutionem vicerit

g intempeſtivo

4 præpoſitione *a* vel *ab* Auctor frequentiſſime utitur pro *præ*, vel adverbio *quam*; ac ſi diceret, *major eſt vigiliarum vexatio quam intempeſtivi ſomni*. Quod probe tenendum.

h i. arbitrio

etiam vires ægrotantis [5] inſinuat. Dehinc [h] judicio noſtro abſtineri vel tolli non [6] poteſt, *ſomni* autem *intemporalitas* ſi fuerit interrumpenda, *excitare* dormientem poterimus, atque *ſoporis oppreſſionem* prohibere. *Delirationes* vero *ægrotantium* uſo dextero atque *artificio* [i] ſervientes accipere & tolerare debebunt, ut aliis aſſentiant, alias vero conſentientes redarguant, ne *frequenti correctione aſperos faciant ægrotantes.* Denique ſi quos *ſanitatis tempore inviſos* habuerunt, intrare prohibemus, ne his viſis aſperentur.

i famuli ſ. miniſtri

65 Eos vero quos *metu* aut *verecundia* coluerunt, per intervalla intrare permittimus: *parit enim frequentia contemptum.* At ſi *exilire* de lecto viderimus *nimietate furoris*, melius erit plurimis uti ad remedium miniſtris, ſed qui poſſint [k] lenitate retinere, ut etiam laxamentum ſtricturæ præbeamus. Vel ſi defuerint qui ut ſupra diximus teneant, aut ipſorum viſu commoti fuerint ægrotantes, *ligationibus* utimur, ſed *prætectis lana* aut *veſte locis*, quos vinculis nectimus, ne major utilitate quieſcendi imprimatur vexatio. *Ligationibus* etiam *immodice conſtricta*, neceſſario tumeſcunt, propterea omnis in pejus extenditur paſſio.

k i. leniter

Deligationes caute adhibendæ.

66 Si *linguæ* atque *totius oris ſiccitas* fuerit, oportet *ſpongia tenera*, *aqua calida infuſa atque mediocriter expreſſa*, *ſenſim univerſa quæ* [l] *ſiccaverunt*, *humectare*, *non ſine cautione*: adjunctos enim ſæpe *digitos* ſpongiæ, alienatione coacti ægri *momorderunt*. Quapropter, ſi fieri poterit, cogendi ſunt, ut *exerant linguam*, atque ita ſupradicta faciamus.

remedium ad oris ſiccationes.

l ſiccata ſunt

Declinante acceſſione, hoc eſt, cum *è viſceribus re-*

5 ſuppeditat ſomnus, licet intempeſtivus. Forte loco *inſinuat* legendum *infirmat*, vigiliarum ſc. vexatio.

6 *ſubint.* vigiliarum vexatio.

recluſus fervor ad ſuperficiem corporis atque articulos venerit ægrotantis, pulſus quoque denſitas, & humilitas in amplitudinem atque raritatem venerit, oportet *pubetenus*, hoc eſt, inter umbilicum & pectinem, quod *Græci* ἦτρον appellant, *lanas oleo calido expreſſas* [l] apponere, quæ omnia etiam vicina contegant, 67
ut *inguina*, atque *veſicæ partes*, [m] vel ſi qua ventrem contegant: *fovendum caput* oleo dulci atque calido. Dehinc alienatione perſeverante, etiam *calida cum oleo mixta*, quod *Græci* vocant ὑδρέλαιον. Paullo etenim *vehementius* hoc genus fomenti operatur, ſi, ut ſupra diximus, *oleo aqua calida* miſceatur, vel *fœnugræci*, aut *lini ſeminis ſuccus*. Sed hæc ſingula ſine ullo eſſe odore debent, atque nullo fumi afflatu vexata, ne caput impleant, et alienationem exaſperent.

Quid agendum morbo remittente.

m ac quaſi totum ventrem

At ſi *adjuncta* fuerit *ſtricturæ ſolutio*, ut aut *ven-* 68
ter fluens, aut *ſudores* eſſe videantur, caput ſupradicto modo, atque fomentis ſupradictis curabimus: etenim *alienatio* [n] *tumore membranarum cerebri* fiet. Medias vero partes *frigido* ac [o] *viridi* curabimus oleo. Si autem [p] plurima atque ſuperans fuerit & occulte in [q] *diaphoreſim* venire poſſe ægrotantes viderimus, tunc etiam caput dulci quidem, ſed frigido oleo fomentamus; etenim *frigus diaphoreſim*, *dulcedo ſtricturam* temperat. *detergendus* etiam erit ſæpiſſime *ſudor*, qui per vultum atque thoracem emicuerit, *ſpongia molli*. At ſi [r] plus fuerit extentus, ut inte- 69
gros ſolvi videamus, etiam *flabris* utimur, non quidem

Quid faciendum cum ſtricturæ adjuncta eſt ſolutio.

n phlegmone

o omphacino

p ſubint ſolutio cum evacuatione ſudoris, alvi &c.

q colliquationem

r ſudor ultra fluat.

7 ſic cavetur ne vehementia febris, & cerebri conſenſu in veſica fiat inflammatio, quod accidit ſæpius: item ne urina diſtendente ſupra modum veſicam, interdum enim delirio ægri obliviosi meiendum eſſe non recordantur, iſchuria ſuccedat.

dem ſine *reſpectu alienationis.* etenim ſi *conſtricturam* ea curatione *mitigari* videamus, audacius id facere perſeverabimus. Si autem aſperari ſenſerimus, erunt minuenda quæ gerimus, conjicientes, non tantum *ſolutionem conſtringi* adjutoriis, quantum *alienatio augetur. Nanque neceſſario requies congrua ſolutioni, atque noxius motus accipitui.* Declinante acceſſione *os colluere* jubemus ægrotantem ex *aqua calida*, vel ſi impatienter ſiti jactatur, *dabimus ei* [s] *potum*, ſed ſtrictura ſola laboranti, *plurimum*, ut [t] *denſitas* irrigetur: *ſolutione* laboranti, [v] *parvum*: vel ſi *plurima* cogit *ſolutio*, etiam *frigidum*.

Cautela in dando potu.

s potum aquæ
t ariditas ex ſtrictura
v paucum

C A P U T X.

De Phlebotomia.

70 *Quando ſit venaſecanda.*

AT ſi *ſola* atque *vehemens ſtrictura* ægros in *phreniticam* extemplo *paſſionem* perduxerit, deſignat adhibendam eſſe *phlebotomiam*, permittentibus viribus: atque ſi paſſio cogit, *intra* [1] *diatriton*: ſi minus, in ipſa *prima diatrito*, ultra nunquam: *vexantur enim in ejuſmodi ægritudinibus corporis vires.* Phlebotomandi autem diſciplinam, vel magnitudini paſſionis moderationem faciendi congruam, libris quos *de ſpecialibus adjutoriis* ſcripturi ſumus, docebimus; *principaliter monentes ne uſque ad animi defectum*, quem Græci λειποθυμίαν vocant, *adjutorium intendere nitamur.*
71 Timendum enim hoc ſæpe eſt *accidens*, quod Græci σύμπτωμα vocant: quamvis enim in

1 prima diatritos eſt primum triduum ab invaſione morbi: ſecunda communem cum ea diem habebat, & incipiebat à die tertia, & finem habebat quinta: ita tertia diatritos incipiebat à quinta & terminabatur ſeptima.

in omnibus paſſionibus, ſi ſit [2] *mortuoſum*, plus tamen in phreniticis afficitur male [a] *prætacta nervoſitas*. Dehinc poſt *phlebotomiam caput ſimiliter fovemus*, atque occipitio lanas oleo calido ac dulci madidas apponimus. Similiter etiam [3] *vertebris*, quæ Græci ἴσχια vocant, *præcordiis* etiam atque *pectini*. Hæc enim neceſſario in phreniticis paſſioni [4] conſentiunt.

> a jam ante affecta

At ſi *intra diatritum*, ut ſuprà diximus, *phlebotomia* fuerit adhibita, poſt paulùlum *os colluere* aqua calida ægrotantes facimus: [b] *potum* quoque *damus*: dehinc *dormire* permittimus. Sin verò in ipſa diatrito *phlebotomiâ* adhibita cum adjutorio, [c] *motus quieverit*, [5] *oleo* ægrotantium *corpus perungendum* erit, atque à miniſtris *facies lavanda*, ut alienatio nullo [d] novorum vultu aſperetur (noti enim uſu prudentes delirantes faciunt, non reſiſtendo) præſentibus etiam his, ut ſupra docuimus, ægrotantes verecundiam debent. 72

> *Quid poſt V. S. ſit agendum.*
>
> b potui aquam
>
> c morbus de vigore remiſerit
>
> d i. miniſtrorum

Cibum dabimus *ſimplicem*, *digeſtibilem*, [e] *parvum*, *laxativum*, ut eſt [6] *alica*, *calida aqua*, aut *mulſa decocta*, vel *panis ex aqua calida*, aut *alica* ſupra dicta *ſorbilis facta*, vel ex *melle* atque *oleo* & *anetho*, & *ſale* pauciſſimo [f] præcocta. *Solutione* autem laborantibus *pultem* dabimus, atque *panem*, & ova ἁπαλά. Dehinc omnes *ſomno* dimittimus, vel ſi minime dormire potuerint, *quieſcere* tamen jubemus. *Non enim minus ſomnus cibo reficit opportunus.* [7] Dehinc alia die à cibo abſtinemus, fomento atque potu utentes. 73

> *Modus cibandi.*
>
> e paucum
>
> f i. ante coctà

74

 Se-

2 i. ſi lethale quid ſubeſt.

3 vertebrum Auctor hic vocat quod *iſchion* Græci, nempe femoris articulum.

4 ob inſignem univerſi nervorum generis συμπάθειαν.

5 quod humectet, & laſſitudinem tollat, excrementaque fuliginoſa diſcutiat.

6 alica conficitur zeam vel triticum in pila lignea tundendo & decorticando. Varias eam parandi rationes vid. apud Plin. N. H. Lib. XVIII. Cap. 11.

7 hi nanque morbi tertio quoque die ſolent ingraveſcere.

Quid agendum ſecunda diatrito?

Secunda vero *diatrito* ſi venter ſuum non agnoverit officium, *clyſterem* adhibemus ex *aqua* & *oleo calido*, vel *decoctione fœnugræci aut lini ſeminis*, *cum oleo.* Etenim *inteſtinorum ſiccitas* rigatur, & *aliena* quæ retinebantur *excludentur*, & [g] *acrimonia* quæ ex ipſis naſcens ex alienatione quadam capitis tumentiam aſperabat, *detrahetur*, atque ipſum *caput localibus adjutoriis melius præparatur.*
75 Tum poſt [h] intellectionem medias partes *cataplaſmate* curamus ex *fœnugræci & lini ſeminibus* admixto [8] *polline*, quod *Græci μάκτον* vocant, & eſt omnibus uſitatum. Dehinc ſimili ſupra dicto cibo utemur.

g vapor acer & mordax

h inclinationem

Quid tertia

Alia vero diatrito caput detondemus, etenim detractis capillis partes [i] reflantur, plurima gravatione liberatæ. *Tunc poſt tonſuram lanis oleo calido expreſſis caput tegemus.*

i i. perſpirant & difflantur

8 ut earum partium concoctio adjuvetur.

CAPUT XI.

De Cucurbita.

76

Quid quarta diatrito ſit agendum.

*A*Lia dehinc *diatrito* raſis partibus *cucurbitam* apponimus *occipitio* [a] *mitiganter*, atque ſub ipſa fronte *ſanguiſugas* facimus inhærere quatuor vel quinque, ut non ex una parte *detractio* fieri *ſanguinis* videatur, ſed veluti *circularis*, ut totum ſpiret atque relevetur caput. At ſi *plurimum laxamentum* facere voluerimus, totum caput rademus, et per circulum plurimas cucurbitas affigimus, alteram *occipitio*, alteram *medio capitis*, quod *Græci* βρέγμα vocant, alias duas *ſuperius à temporibus*, *ſed neque cum multa flamma*, *neque multo ſinimus tempore immorari.*

a blandè, leniter

Ubi & quomodo cucurbitæ ſint affigendæ, & qua cautela.

Aren-

[1] Arentes etenim atque [b] ſiccatæ facile commovent, *b* ſiccæ
caput implent, ac *mentis* faciunt *alienationem* augeri.
Ita detractis cucurbitis ſi partes *erubuiſſe* viderimus, 77
leniter ſcarificamus: ſi minus, *mitigamus vaporantes*
ſpongiis non nimis calidis, ac relaxamus: [c] vapore et- *c* calore, ſ. vapore nimis calido
enim nimio tanquam *frixantes denſamus*. Quapro-
pter, ut ſupra diximus, *poſt jugem atque tempera-*
tam vaporationem, ubi partes rubuiſſe viderimus,
ſcarificamus. Pòſt nanque etiam vaporatio ante cu-
curbitæ appoſitionem adhiberi debet, ne plurimum
infixa immoretur, & inde *partes radi* videantur.
[d] Suppoſitis ergo cucurbitis cum *ſufficientem locorum* *d* depoſitis
[e] *verticem* factum viderimus, *ſcarificamus*. Sic enim *e* extumuiſſe
non ſolum *cucurbitæ quaſſatio mitigatur*, *ſed etiam*
fluoris ſanguinis facilitas fit. [f] Explicata ſcarificatio- 78
ne, rurſum cucurbitas imponimus, ut ſanguinis de- *f* Peracta
tractio fiat. Sed eo tempore *capiti* atque *collo* & vi-
cinis partibus [g] *leves erunt cucurbitæ apponendæ*, quo *g* ſine ſcarificatione
in laxamentum conſentiant. At ſi in *præcordiis tu-*
mor fuerit, erunt ipſa prius *ſcarificanda*, ſic etiam &
veſicæ partes, vel vicinæ ejus.

Tunc in *alia diatrito caput*, dehinc *clunes* etiam. *Quid quinta diatrito fieri oporteat.*
Nam ſimul hæc omnia ſcarificare noxium atque ve-
xabile eſt. Erit enim ejuſdem temporis *multas per*
partes effecta ſanguinis detractio [2] *phlebotomiæ par*,
quæ neceſſario vires [h] abſumat. Quapropter *partia-* 79
tim erit adhibenda *cucurbita*, ut exempli cauſa, nunc *h* abſumit
præcordiis atque *pubetenus*, præraſa capillatura, nunc
capiti, nunc *clunibus*, ac *vertebrotenus*, quod *Græci*
ἴσχιον

1 Arentes & ſiccas cucurbitulas dicit, quæ admoventur cum flamma. Interdum enim cum aqua calida apponebantur, quemadmodum ſcripſit Albucraſis cap. De uſu cucurbitularum.

2 tam id vexat, quàm ſi phlebotomia fieret.

ἴσχιον vocant. Cæteris quoque *partibus fomento curatis*, ac [3] decoctionibus ſupra dictis, & cataplaſmatibus *relaxatis*, atque ita lenibus cucurbitarum raptibus utemur, quos *Græci* abuſive κȣφὰς vocant: præ-
80 fricatis partibus ad tractationem manuum. At ſi *vires illæſæ* aut minus læſæ fuerint, poſt detractionem ſanguinis factam, *ſpongias* expreſſas ex aqua calida partibus *applicamus*, vel oleo calido *mediocriter fovemus*. Tunc totum corpus per *unctionem curamus*, his operantibus magis qui ægro ſerviendo jam noti ſunt, ne mentis alienatio aſperetur. Etenim eorum facilè accipiunt * atque redarguunt delirationem præſentibus, ut ſæpe diximus, his quibus verecundiam ægrotantes debent. Poſt *perunctionem* factam, ut ſu-
81 prà diximus, *cibum dabimus*. At ſi accipere *congrua* noluerint, vel *contraria* voluerint, *erunt fallendi*: facilè enim id fieri poteſt, ſi quidem etiam mentis ægritudine afficiantur. Dabimus ergo congrua, fingentes ea quæ ipſi petebant. At ſi minimè conſenſerint, erit confictionis argumentatio adhibenda. Ut ſi *exempli cauſa vinum accipere cupiunt, mulſum demus*: vel ſi *ptiſanæ ſuccum* petierint, *alicam* demus, vel ex milio in ſimilitudinem ptiſanæ confectum: cùm poſſint, ſi ex aliqua parte ſapuerint, hortationibus, aut metu compeſci. Si neque hoc fieri poterit, dabimus ea quæ non [i] ſatis *aliena ſint ab his quæ ratio-
82 ni conveniunt*, ut *olus*, aut *ptiſanam*: dabit enim quiddam laxamenti atque indulgentiæ aſperitatibus animorum, [k] concupita oblatio, & non omnino ſine cibo atque nutrimento perſeverabunt. *Vinum verò omnino negamus, tanquam repugnans, & nihil à* *ve-*

* miniſterium

Quomodo fallendi ægri circa cibum & potum.

i nimis

k concupitorum

Vini noxa.

3 nimirum fœni græci & lini cum oleo.

veneno differens: etenim datum ſtatim *furorem exaſperat*, atque in nimiam magnitudinem tollit. Poſt *refectionem* itaque erunt *ſomno dimittendi*, vel quod eſt vicinum ſomno, *requies adhibenda;* atque uſque ad totius *paſſionis ſtatum alterna*, vel per intervalla, *cibi refectio*: hoc eſt interpoſita [4] diei unius *jejunitate*, permittentibus quidem viribus: ſed ea die qua *cibum non dederimus*, erit *cataplaſmatibus* utendum *congruis*, atque *jugibus*, uſque ad medium tempus dimiſſionis.

Quando & quomodo ægri cibandi.

At ſi porrecta in dies [l] *numeroſior* erit *ægritudo*, 85
& [m] ſtatum infirmitas acceperit, convenit ut declinatione, augmento, vel *impetu paſſionis tranſacto motum geſtationis adhibeamus*, ſi vires patiuntur, in domo *ſuſpenſo lecto*, ſi aër loci bonus atque mundus fuerit. Etenim ſi motus vel geſtatio ſomnum ruperit, rurſum addormiunt, atque *difficilè expergiſcuntur*, *perſeverante jugi motu.* At ſi hoc fieri non potuerit, in vicina porticu geſtatio adhibenda, ita ut *ſella bajulatoria*, vel quolibet ſeſſorio leniter atque *mediocriter moveantur*. Similiter etiam ſi fuerint *ex-* 84
perrecti, non ſtatim erit *geſtatio inhibenda*: nam *repentina ſtatio*, atque interrupti motus *in præteritas vigilias revocant ægrotantes*. Non enim *dimiſſio acceſſionis*, ſed *totius paſſionis declinatio*, nunc curationem poſcit. Quapropter oportet ægros *perſeveranter movere*: ſed leniter, atque ſenſim, & *ſine ulla nimietate.* At ſi ſolutio magis [n] inerat paſſioni, non erit geſtatio adhibenda. *Tenuat enim atque dirarat motus.* Dehinc cùm *ſolutio* provocatur, etiam *vigiliæ* neceſſariò augentur. In dimiſſione verò acceſſionis, quam

Quid agendum morbo diu durante.

l diuturnior

m ad vigorem pervenerit.

Cautela circa motum.

n inerit

4 qua ſcilicet morbus exacerbatur.

quam Græci [5] *ἄνεσιν* vocant, perſeverandum eſt *loca-*
(o amplius) *libus adjutoriis*, & *cucurbitæ appoſitione*, ſed non [o] ad-
85 huc adjungenda *ſcarificatio*. Bonum eſt enim corpo-
ribus ſua ſervare, ne latenter effuſione frequenti
ægrotantes in diaphoreſin veniant. At ſi aliquo in lo-
co *vehemens dolor emerſerit*, *ſola erit ſcarificatione*
curandus. Tunc [6] conſequentibus atque congruis
vaporationibus, & fomentis, & cataplaſmatibus, &
unctione utendum, & cibo, cùm temporis oppor-
tunitatem viderimus, quæ probatur ſignis quæ de
febribus ſcribentes docebimus. *Generaliter autem*
(p in omnibus morbis) [p] *omnium paſſionum ſtrictura laborantes minus ciba-*
mus: convenit enim cibi parvitas denſitati; ſi quidem
corpora minus exhalent; ut econtrario *ſolutioni pluri-*
mus convenit cibus: Si quidem celerius inſumatur,
plurimæ exhalationis cauſa.

86 At ſi *vires* ægrotantis fuerint *diſſolutæ*, & *febres*
(*Quid agendum ubi vires ſunt diſſolutæ.*) *non ita acres*, tunc ſpem veluti declinationis oſten-
tent, aſpicienda erit imbecillitas virium, *dandus ci-*
bus, & ſi neceſſitas cœperit, etiam *vinum*, ſed
(*Signa præcipua virium collapſarum.*) omnino *parvum*, ad relevandas corporis vires. In his
enim ſanè magis erit conſideranda *liquidarum emiſſio*
(q extenuatio) *materiarum*, atque *corporis* [q] *defluxio*, & cutis veluti
ruginoſa, vel *ſulcata pannoſitas*, quam Græci *ῥάκωσιν*
(*non ex ſolo pulſu.*) vocant. Etenim *humilitas atque denſitas pulſus pluri-*
mos fecit errare, ut putarent virium ſolutionem, at-
que ita importunè vinum dantes, *inſuperabiles men-*
87 *tis alienationes* facerent excitari. Quapropter oportet
(r num ſit: *& ſic ſæpius. qui aliquando fallit.*) etiam *cum aliis pulſum conſiderare*, non ſolùm [r] ſi
denſus atque *humilis* eſt: hoc enim etiam *non ſolutis*
viribus ſæpe occurrit; ſed ſi etiam imbecillis, & in
com-

5 Ἄνεσις deſcribitur ab Aëtio Tetrabibl. L. II. Serm. 1. Cap. 9. & 10.

6 *Conſequens* Cælio ſæpius uſurpatur pro, rationi & arti congruum.

[s] comparatione multarum effuſione ſemper ac magis *denſatur*, *atque humilis & tremulus efficitur*. [7] Cordis etiam motus tarditate quadam defecti ſpiritu; motu torpeſcit, ut poſt factum ſaltum ad ſemet ex reſiduo corpore [t] prærogatum ſpiritum trahat, & difficulter alium faciat ſaltum, ſiquidem non poſſit ſpiritus uſque ad [8] articulorum finem, vel omnium [v] membrorum pervenire ſummitatem. His denique accedit [9] *tremor*, at non eo tempore, quo corpora requieſcunt, ſed cùm aliquis ſua *membra attrectare* tentaverit. Etenim ceſſante officio atque viſu, ægrotantis tremor niſi [w] fuerit ſolutus, [x] atque è natura, vel ſanitatis tempore intelligitur fuiſſe. *Providendum* itaque, quia in iſta ægritudinis, qualitate *incauta vini dandi conſuetudo*, & [y] propter vitas, ut ſuprà memoravimus, *accuſabilis apud inertes*, quos *idiotas* appellant, *invenitur*; quanquam [10] paſſionis cauſa ægrotantes interfecti videantur. *Quapropter erit primo periculum prædicendum*, *ac deinde vinum dandum*.

s continuatione multarum effuſionum

t prius erogatum

v artuum

88

89

At ſi *virium ſolutio non fuerit*, ſed ſponte profectus in meliorem partem paſſionis fuerit demonſtratus, *non illico* [z] *præcipuè feſtinandum circa mutandum curationis curſum*, *niſi triduo fuerit confirmata paſſionis declinatio*. Etenim *facilis in recurſum pejorem*, *atque in augmentum hoc paſſionis eſt genus etiamſi parva occaſio impulerit cauſæ*. Quapropter etiam tunc propter difficultatem paſſionis *cautius erunt omnia agenda*, atque primum *capiti*, vel *ma-*

w quieſcat

x etiam

y protervitas

Quid faciendum ubi vires conſtant.

z tamen

Phrenitis facile recidivam patitur.

quomodo ea ſit præcavenda.

7 Cordis enim motus ſpiritu defecti, tarditate quadam multum torpeſcit.

8 in carpum; cujus arterias nos exploramus & tentamus.

9 tremor hic alias vocatur *ſubſultus tendinum*, res mali ut plurimum augurii: manifeſtus fit præcipue pulſum contrectando, quo officio peracto tremor iſte fere quieſcit.

10 Morbus non vinum ægrum occiderit.

magis patientibus locis cerotum apponendum ex
90 oleo dulci confectum. At ſi *reliquiæ fuerint in tumoribus viſcerum*, cataplaſmatibus erunt perſeverantius relaxandæ; vel pinguibus [a] palmulis, ſiquidem non præſentis temporis, ſed etiam ſequentis habeant relaxandi virtutem. Tunc etiam convenit *caput fomentis curare frequentius*, ſed cauta diligentia, nequa alia [b] pars *frigore tangatur*. Nam lata ſpongia erit ſupponenda gutturi, atque mento. Dehinc paulo prominentius à lecto [11] producendus æger, atque
91 paululum inclinandus. [12] Tunc ſupponenda ſcaphula alta, aqua calida plena: deinde *duo adhibendi*, *qui foveant alterno officio*, *ne ullo tempore fomentum frigeſcere faciat caput*. Per intervalla denique erit etiam *oleo perfundendum*, & manibus *leniter defricandum*, ſed non impreſſis. Tunc expreſſa ſpongia detergendum, & ultrà, quæ humectata ſunt fortè, *pannis calidis detergenda, atque lana calida contegenda*. Tunc reſiduum corpus oleo perungendum, molli quidem tactu manuum.

a dactylis

b ſubjecta capiti, ut thorax

92 *Procedente declinatione*, ſolitum nobis eſt uti etiam *fomento* à genibus ad inferiora. Tunc comparatione profectus, cibi augenda [c] humanitas. Primo enim oportet ac ſufficit *varietatem de ſimplicibus facere*, dando *pultem*, aut *ſorbilem cibum*, *ova* atque *panem*, vel *elutam alicam*, & *non alternis*, ſed *quotidianis diebus*, & *plurimum*, comparatione præteriti temporis illorum dierum, quibus parvum dare ſolebamus. *Simpliciorem verò tenuem atque parvum illis diebus quibus nihil dare ſolebamus.*

Quid agendum morbo magis declinante.

c quantitas

93 *Confirmata* atque plurimum proficiente *declinatione*,

11 ut exerto prolatoque capite fotum excipiat.

12 Hoc καταῤῥαίνειν, & κατακλύζειν veteres dixerunt: unde κατακλυσμὸς.

ne, erunt addenda etiam *mediæ materiæ* [d] *pulmenta*,
quod *Græci* μέσην ὕλην appellant, ut *piſces ſaxatiles*,
cerebrum, *olera*, ſed non acria, ut *beta*, *malva*.
Tunc etiam ex depoſito, ut [e] *ſalſum*, *olivas*. Hæc
enim de cellario proferuntur, quod *Græci* ἀποθήκιον
vocaverunt. Oportet etiam advertere, ut quando
damus multum, minoris ſit nutrimenti: aut quando
parvum, majoris ſit nutrimenti. Sicut reſponſionum
[13] libris reſumptivum quid tunc ſcribentes docuimus:
ſemper autem utantur. Dandus autem ſic eſt *cibus*, 94
ut intra *dimiſſionis medietatem* digeratur, & *nihil ſu-*
perfluum ſequens inveniat acceſſio. Augendi ſunt igi-
tur cibi pro virium quantitate. Denique ſi ſe corpo-
ris fortitudo attollere cœperit, dabimus etiam *vo-*
lantum carnes, ut *turdos*, vel *pullos gallinarum*, &
columbinorum. Tunc etiam *porcinam carnem*, atque
[14] *crura porcina*, quæ Græci *acrocolia* vocaverunt,
vel quæ motu frequente [15] exercentur in iiſdem ani-
malibus; dabimus etiam *hœdinam carnem* reſumptis
viribus. Ut omnes ſupradictos cibos facile accipere 95
ac digerere poſſit ægrotans, ordinem cibi componi-
mus, ut primo demus ea quæ ſunt mediæ materiæ,
quam *Græci* μέσην ὕλην vocant, ut *pultes*, *piſces*, *ce-*
rebrum, *alicam*, ſed quæ *caput non percutiant*, ut
ficus ſolæ vel ex *melle*, aut *mulſum*, *coctum malum*,
vel [16] *celſa*. Tunc deinde volantia, ſed non pinguia,
neque cibis nutribilibus [f] adeſcata ob acquirendam pin-
guedinem, ſed mediocriter carnoſa: ultimo porcinam
atque hœdinam.

d obſonia

e ſalſamentum: *alii*, ſalgamum

ordo reconvaleſcentes cibandi.

f ſaginata

E 3 Pro-

13 *Locus hic corruptus eſt: mens autem Cælii talis eſſe videtur:* libris quid ſumptivum ſit ſcribentes docuimus, & quomodo iis medici ſemper utantur.

14 quæ Græci ἀκρακώλια vocant; Celſ. II. 23. trunculi ſuum.

15 ut avium crura & alas.

16 Forte legendum *ceraſa*, quæ imprimis dulcia, in capitis morbis valde prodeſſe creduntur.

96 Proficiente curatione *addenda erit geſtatio*, quæ in *domo* vel in *porticibus* fiat: ſed hæc quoque erit *ſenſim augenda;* ſimiliter etiam corporis unctio, atque defricatio: & cibus ſupradictus, nunc quantitate, nunc qualitate, erit augendus. Tunc *lavacrum* adhibendum, & in *abſtinentia vini* permanendum. Cum autem *ſine ulla inquietudine* corpus [g] habitare ſenſerimus, dabimus *vinum* ſplendens, [h] leve, atque [i] mediè acre, non nimii odoris, temporis mediocris, ut neque vetuſtum, [k] neque ſatis novum ſit.

97 Erit præterea *aquatum* dandum: *metuenda eſt enim in iſta paſſione vini datio*, ſiquidem eius in [l] tumore eſſe ſubſtantia videatur. Tempore igitur quo *vinum* damus erit primo *æger perungendus*, tunc idem modus cibi dandus. Cum *omnis* deinde *ſolicitudo receſſerit*, *atque omnia ſuſpecta* [m] *circumſcripta viderimus*, *& alienatio mentis omni ex parte receſſerit*, *febribus* [n] *deſertis*, *atque viribus reſumptis*, *impavide omnibus ſupradictis utendum erit*, *conjunctis*, *ut geſtatione*, *unctione*, *lavacro*, *& vario cibo atque vino.*

Quomodo integra curatio abſolvenda.

Quomodo demum vinum daudum.

g habere ſe
h lene
i mediocre
k neque plus ſatis
l φλεγμονῶδει
m ablata, remota
n curatis, ſanatis

98 Omni autem tempore reſumptionis erit curandum, ut ab alienatione mentis reducti ſapere cogantur. *Plerique* enim *uſque ad ſanitatis tempus*, *mæſtitudinem*, vel *iracundiam*, aut *alienationem mentis ſervaverunt.* Quare oportet eos qui *hilaritate* afficiebantur, *ſevera verborum* atque triſti *oratione corrigere.* Sic enim mentis laxata habitudo atque puerilis effrenata bacchatio coercetur. Eos vero qui *mæſtitudine* atque *ira* afficiebantur, *leni conſolatione*, atque nunc *dictis hilarioribus* & jucunditate relevare.

Quo artificio mens ſit ſananda.

99 *Etenim tædium*, *vel mæſtitudo non ſolum in his*, *ſed etiam in aliis paſſionibus valuit ſæpe paſſionem refricare.* Nam ſi ſani homines plerique anxietate

in

in paſſiones corporis devenerunt, ° nimirum etiam qui *nondum ſunt paſſione purgati, in eandem redeant,* cum animæ qualitas, ſua, ut ita dixerim, cubilia quadam nova vulneratione affecerit. *Hæc eſt ſecundum* [17] *Methodum curatio phreniticæ paſſionis.* Dehinc *aliarum ſectarum Principes* quid ordinaverint, proſequamur.

° nil mirum ſi

17 rationem eorum Medicorum, qui κατ᾽ ἐξοχὴν Methodici vocabantur.

CAPUT XII.

Ad [1] *Dioclem.*

100

[2] *Hippocrates* igitur ſolum nomen videtur tetigiſſe paſſionis, libro quem de *ptiſana* ſcripſit. Item libro prædictivo quem προῤῥητικὸν appellavit; nam curationem nullam tradidit. Sed neque [3] *Praxagoras*, neque [4] *Herophilus*. *Diacles* vero libro quem de febribus ſcripſit, ait *oportere phreniticos fortes, atque audaces lavacro curari.* Similiter etiam *phlebotomare juvenes fortes*, atque plurimum *ſanguine abundantes*, vel *conſuetudine vinolentos*; quoſdam *intra ſextum*

Dioclis ratio curandi phreniticos.

1 Cognomento Caryſtium, qui primus Anatomiam ſcripſiſſe perhibetur, quemque Athenienſes alterum Hippocratem appellarunt.

2 Ad hunc C. Aureliani locum varia occurrunt notanda. 1. Librum Hippocr. *de Ptiſana* non extare, niſi forte intelligatur liber περὶ διαίτης ὀξέων, ubi multa de Ptiſana. 2. Hippocratem phrenitidis non tantum locis à Cælio indicatis meminiſſe, ſed quam plurimis aliis in libris ἐπιδημιῶν, περί Νούσων, Παθῶν &c. Et 3. non merum nomen & hiſtoriam phrenitidis attigiſſe, ſed ejus curationem fere ad mentem Auctoris noſtri indicaſſe. E. gr. περὶ Νούσων γ′ ix. diſerte ait, τοῦτον ſc. Phreniticum, χλιαίνειν δεῖ χλιάσμασιν ὑγροῖσι, καὶ πόμασι, πλὴν οἴνου. Item περὶ Παθῶν χ. οἶνος, inquit, οὐ ξυμφέρει τοῦ νοῦ παρακοπέντος· λούειν δὲ πολλῷ καὶ θερμῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς, μαλασσομένου γὰρ τοῦ σώματος καὶ ἱδρὼς μᾶλλον γίνεται &c.

3 Magni nominis Medicus, Cous, Herophili præceptor.

4 Medicus teſte Scribon. L. inter maximos habitus: clarus erat doctrina & ſecandi peritia, unde Tertulliano *Lib. de anima*, Lanius audit.

tum diem, aliquos vero etiam *poſt ſeptimum*, & *octa-*
101 *vum.* Item *libro* quem *de paſſionibus* & earum cauſis,
& curationibus ſcripſit, *non ſolum*, inquit, *ex bra-*
chio ſanguis eſt phreniticis detrahendus, ſed etiam *de*
venis quæ ſub linguâ ſunt. Quantum [a] ad hæc, mi-
ſeris erat melius debilitate potius quam vana corpo-
ris fortitudine laborare, *ut tantis cladibus errantis*
medici vexarentur. Etenim *audacia & irrationabilis*
fortitudo pejorantis eſt paſſionis, & magis in augmen-
102 to fit. *Pernicioſius* autem cum *paſſio vehementeſcit*,
vexato tantis turbationibus ægro, *lavacrum adhibe-*
re. Quod eſt [b] econtrarium *utiliſſimum in declinatio-*
ne, etiam non *audacibus*, neque *fortibus* phreniticis.
Dehinc *noxius* eſt etiam *clyſter acrior*, quem ſæpiſſi-
me probat, atque nihil ab [c] *officio* differens. *Phlebo-*
tomia quoque *à jugulatione non differt*, *cum vexatis*
viribus adhibetur, ut ajunt poſt ſeptimum vel octa-
vum diem. Atque etiam ex *vinolentia* in phreniti-
cam paſſionem venientes *convenit plerunque non phle-*
103 *botomari*, cum forte etiam [5] *ſolutio* adfuerit. *Alios*
etiam, hoc eſt ex aliis cauſis *phreniticos* effectos, ut
eſt [d] *aduſtio*, ſæpe *phlebotomari oportet.* Sed neque
parum ſanguinis habentes, quos *Græci* ὀλιγαίμους ap-
pellant, ita curandi erunt, ut [e] phlebotomi [6] benefi-
cio priventur. Et quid ultra? cum enim non *ætates*,
neque cætera, quæ [f] *ſuperfluo* poſuerunt, providen-
da probemus, ſed *paſſionem* magis, atque ejus [g] *co-*
mitantia conſideremus: *falſa* denique ac *ſuperſtitioſa*
eſt etiam ex *venis ſub lingua conſtitutis ſanguinis de-*
tractio, etenim *caput implet*, & ejus fluor [h] abſtineri
difficile poteſt. CA-

a remedia *exſibilatur.*

b econtrario

clyſteris & intempeſtivæ V. S. noxa.

c maleficio, veneficio

d nimia incaleſcentia

e phlebotomiæ

f ſuperflua

g ſymptomata, eorum magnitudinem, parvitatem &c.

h cohiberi

5 ubicunque adeſt ſolutio, ſive ἀτονία & flacciditas partium, venæ ſectio & reliqua evacuantia, tamquam venena, ſunt cavenda.

6 i. juxta mentem Dioclis etiam ὀλιγαίμοις iſtis vena ſecanda erat.

CAPUT XIII.

Ad Eraſiſtratum. 140

Eraſiſtratus negligentiæ arguitur.

ERaſiſtratus tertio libro de febribus ſcribens, hoc ſolum dixit, *quomodo in febrium alienatione vinum convenit cum melle dari.* Non ad examen *dandi tempora* ſumpſit. Dicit denique *multis profuiſſe*, & miratur quomodo, neſcius *temporum*[a] *conveniſſe fortunam.* Dehinc *multam inflationem* facere nemo dubitat, atque *pleniſſimam ventris commotionem*: quippe cum neque dandi quantitatem adjecerit, neque alias adjutorii partes manifeſtandas adverterit.

a acceſſiſſe

CAPUT XIV.

Ad[1] *Aſclepiadem.* 105

ASclepiadi reſponſuri, ejus[a] *primum dogma* proponamus, *qua voluti apprehenſionis falſitate*, *peccatis etiam involvuntur curationum. Primordia* nanque *corporis* primo conſtituerat *atomos*, *corpuſcula intellectu*[b] *ſenſa*, ſine ulla *qualitate ſolita*, atque ex *initio comitata*, *æternum ſe moventia*, quæ ſuo *incurſu*[c] *offenſa*, mutuis ictibus in *infinita partium fragmenta* ſolvantur, *magnitudine atque ſchemate differentia*: Quæ rurſum eundo, ſibi *adjecta*, vel *conjuncta*, *omnia faciant ſenſibilia*, *vim in ſemet mutationis habentia*, aut per *magnitudinem ſui*, aut per *multitudinem*, aut per *ſchema*,

a principia

Syſtema Aſclepiadis.

b invicem occurrentia

1 Medicus fuit Romæ tempore Pompei M. de grege Epicuri, qui medicinam, quam non callebat, nec remedia norat, mutavit, totamque ad cauſam revocando, conjecturam fecit. Vid. Plin. H. N. Libr. XXVI. cap. 3. Tales hodie pene omnes evaſerunt ex inſana ratiocinandi & ſyſtemata compingendi libidine.

106 *ſchema*, aut per *ordinem*. Nec, inquit, ratione carere videatur, quòd nullius faciant qualitatis corpora. Aliud enim *partes*, aliud *univerſitatem* ſequitur; *argentum denique album eſt*, *ſed ejus affricatio nigra: caprinum cornu nigrum*, *ſed ejus alba ſerrago.* Fieri etiam [d] *vias* ex *complexione corpuſculorum*, intellectu ſenſas, *magnitudine*, atque *ſchemate* differentes, per quas *ſuccorum ductus ſolito meatu percurrens*, ſi nullo fuerit impedimento retentus, *ſanitas maneat*, impeditus vero *ſtatione corpuſculorum morbos efficiat.*

[d] poros, meatus corporis *Sanitatis & morborum cauſæ ex mente Aſclep.*

107 Fit autem eorum *ſtatio*, aut *magnitudinis*, aut *ſchematis*, aut *multitudinis*, aut *celerrimi*[2] *motus cauſa*, aut *viarum flexu*, *concluſione* atque [3] ſquamularum, [e] exputo. *Varias*, inquit, fieri *paſſiones*, *locorum aut viarum differentia*, & *non omnes ſtatione corpuſculorum*, ſed *certas*, hoc eſt *phrenitim*, *lethargiam*, *pleuritim* & *febres vehementes*: [f] *ſolubiles* vero *liquidorum atque ſpiritus turbatione*: Item *bulimum magnitudine viarum ſtomachi*, atque *ventris* fieri ſenſit: *Defectionem* vero atque *corporis fluxum* & [g] *irregibi-*
108 *lem laxitatem*, *viarum*, inquit, *raritate* fieri. Item *hydropiſmum perforatione carnis in parvam formulam viarum*, quæ poſſit ſolita corporis nutrimenta [h] *inaquare*. Item [i] *typum quotidianum majorum corpuſculorum ſtatione fieri aſſeverat*: Cito etenim inquit ea exantlari atque impleri: *Tertianum* vero *minorum ſtatione corpuſculorum*: Item *quartanum minutiſſimorum.* Difficile enim impleri atque exantlari poſſunt. *Febrium* [k] ponunt *ſignum fervorem plurimum*, atque *immutationem pulſus in vehementia*, niſi ex aliqua hæc manifeſta fuerint cauſa. Et neque inquit eſſe in paſſioni-

[e] *hic videtur eſſe hiatus.*

[f] minus vehementes & facilius curabiles

[g] immoderatam

[h] in aquam vertere

[i] *ſubint.* febris

[k] Aſclep. & ejus ſectatores

2 qui ordinem perturbat. 3 ſquamularum obtruſione, ut in retento ſputo.

ſionibus *ſtatos dies*, quos *criſimos* appellant. Etenim 109
non certo, aut legitimo tempore ægritudines ſolvun-
tur. *Vinum* jubet *febricitantibus dari*, ſed adjecta di-
ſcretione. *Impari* denique *die* adhibendum probavit
primo *clyſterem*, &[l] jugiter adhibendum. Non etiam
ſitim vehementem, donec pulſus concidat, [m] *probat*:
etenim *oportunitatem temporis* fieri magis ab [n] *artifi-
ce* poſſe quam ſua *ſponte*, aut *Deorum nutu* venire.
Appellavit denique [o] illam [p] *magnificam*. Item in [q] *Sa-
mothracia* clyſterem, atque vomitum probat, circa 110
veſperam pridie. Sed in his qui *periodicis typis* affi-
ciuntur, *vomitum præpouit clyſteri*. Item [r] *lue ægro-
tantibus vomitum* & *lavacrum* probat. *Typicis* vero
clyſterem & *vomitum*, & *vinum Samothracium*, at-
que *ſalſum* bibendum inquit, primo uſque ad *tres
quartas* [4] *ſextarii*, & ſuperbibendam *partem ſextarii*.
Item tempus dandi cibi non *dimiſſione perfecta*, ſed
acceſſionis declinatione dicit. Et quoſdam prima die,
quoſdam ſecunda, quoſdam tertia, quoſdam quarta
vel quinta, aut ſeptima cibari jubet.

Phlebotomat eos qui *cum dolore* fuerint *ægrotan-* 111
tes, alios omnes prohibet phlebotomari, & magis
ſpecialiter *phreniticos*, adjiciens etiam non eſſe ton-
dendos, loci quoque obſcuritatem [s] recuſans. Item
cardiacos vehementioribus *clyſteribus* curat, & cum
levi fuerint *indulgentia* relevati, reficit *vino*, & *ci-
bo*. In *ſynanchicis* vero, ut ſupradictis etiam utitur
& Φαρυγγοτομία, hoc eſt cannæ ſive *gutturis* ob reſpi-
rationem *diviſura*: item in *hydropibus paracenteſin
probat*, quia inquit: *ſi forte plus modo fuerit facta
humoris detractio, erunt ægri* [5] *aqua calida replendi*

l ſæpius: frequenter
m levandam putat
n artificis prudentia, & obſervatione
o *ſubint.* temporis opportunitatem
p μεγαλοπρετῆ
q Samothracia femina quam tractabat
r peſtilenti morbo
Methodus Aſclep. in variis morbis acutis curandis.
s improbans

4 Sextarius Romanus mensura erat tam aridorum quam liquidorum, & bipondium fere pendebat.
5 id ridiculum.

112 *tantum, quantum plus videbamur abſtuliſſe.* Huic ſa-
ne[t] adjutorio *detractionem ſanguinis ex talo factam*,
ex ejus vena interiore ſimiliter *mederi* dicit: & non
eſſe *activas* atque *operantes cauſas ægritudinum in li-
quidis* conſtitutas, quas *ſynecticas* vocant, ſed eſſe
antecedentes, quas Græci *procatarcticas* appellant:
item [v] *plenitudinem*[6] *pleraſque paſſiones adjuvare* dicit.
Laudat etiam in ſalutaribus præceptis *vitæ varieta-
tem*, atque *vehementer utile* dicit *aquam bibere*, &
frigida lavari, *quam* ψυχρολϐσίαν appellant, & *frigi-*
113 *dam bibere.* Item *habitudinem athleticam* negat eſſe
tutam: & neque ullam [w] *digeſtionem* in nobis eſſe, ſed
ſolutionem ciborum in ventre fieri [x] *crudam*, & *per ſin-
gulas particulas corporis* ire, ut per omnes * tenuis viſa
penetrare videatur, quod appellavit λεπτομερὲς, ſed
nos intelligimus *ſpiritum.*

t noxæ a paracenteſi illatæ.
v ſanguinis abundantiam
w cibi coctionem
x abſque fermentatione.
* forte: *tenues vias*

Et neque inquit ferventis qualitatis, neque frigi-
dæ [y] eſſe, *nimiæ ſuæ tenuitatis cauſa*, neque alium
quemlibet [z] *ſenſum tactus* habere, ſed per *vias rece-
ptaculorum nutrimenti nunc arteriam*, *nunc nervum*,
vel venam, *vel carnem*[7] fieri. Item, [a] *transvoratio-
nis primam partem* dicit *extentione* fieri *faucium*; *ſe-
cundam* viarum tenuitate, quæ ad ventrem ducunt.
114 Item ὄρεξιν, quam nos *appetentiam* dicere poteri-
mus, eam quæ cibum appetit, *viarum majore* [b] *per-
fectione* fieri dicit in *ſtomacho* atque *ventre.* Eam au-
tem quæ *potum* appetit, *parvarum viarum cauſa* fieri
dicit. Præterea *excrementa ventris* (Græci σκύβαλα
dicunt) negat aliena eſſe natura. Siquidem etiam
ex ipſis corpora augeantur. Quædam denique, inquit,
[illegible] ani-

y cibum qui diſtribuitur in corpus
z qualitatem quæ ſenſu tactus percipiatur
a deglutitionis
b patefactione & magnitudine: ut ſupra dictum eſt de bulimo

6 nimirum omnes qui non ſint cum dolore.

7 Aſclepiades hic & alibi paſſim plane ut recentiores noſtri Philoſophi ratiocinatur.

animalia ex ipſis ſolummodo ſe nutriunt. *Somnum* 115
enim etiam fieri *ſpiritus ſenſibilis craſſificatione* aſſe- *Aſclepiadis de anima judicium.*
verat, deinde *regnum animæ* aliqua in *parte corporis* conſtitutum negat. Etenim *nihil aliud eſſe* dicit *animam, quam ſenſuum omnium cœtum*: *intellectum* autem *occultarum*, vel latentium rerum, per [8] *ſolubilem fieri motum ſenſuum*, qui ab accidentibus ſenſibus atque *antecedenti perſpectione* perficitur. *Memoriam* vero *alterno* eorum *exercitio fieri* dicit. *Omnia præterea fieri neceſſitate*, & *nihil ſine cauſa*, & *neque naturam aliud eſſe, quam corpus, vel ejus motum.* Deinde, inquit, non ſolum *prodeſt natura* ſed etiam *nocet*. Hoc eſt [9] *Aſclepiadis* dogma: nunc quemadmodum *phreniticos* curaverit, proſequemur.

8 qui nimirum cito fit & cito perit.
9 Utinam Aſclep. hac ætate impii de divina providentia & animæ immortalitate dogmatis ſectatores non haberet.

CAPUT XV.

Item ad Aſclepiadem phreniticos curantem. 116

PHreniticos curans, *primo libro* celerum vel acutarum paſſionum expugnat eos qui contraria poſuerunt adhibenda. *Secundo*, quomodo declinanda, vel avertenda ſit phrenitis, docet. *Tertio*, quomodo curanda, cum facta fuerit. Contradicens igitur primo [a] incuſat *clyſteres*, atque *irim* bibendam, & *acetum* cum melle, & ex ſinapi *apophlegmatiſmum* & *tonſuram*. Siquidem velut [b] *hortamento* quodam *humor liquidior faciat ad caput aſcenſum*, & in [c] constrictionem atque *tenſionem cerebri membranam cogit*. Ac- 117
currit enim inciſuræ capillorum materies, & pori denique & capilli poſt tonſuram craſſeſcunt, atque for-

Aſclep. improbat omnia ſtimulantia:

a improbat tonſuram,

b ſtimulo
c obtruſionem

 tiores

tiores fiunt. Quapropter etiam homines, ſi *poſt cibum totonderint, tuſſicula atque catarrho, vel lippi-*
118 *tudine vexantur.* Dehinc ſi lanis caput poſt tonſuram tegere curamus, quanto melius ſi naturali tegmine

decubitum in loco obſcuro,

capillorum lateat obtectum? Improbat etiam in *obſcuro loco* jacere ægrotantes. In *luce* enim, inquit, *mentis ſive intelligentiæ viſa debilia, atque parva efficiuntur*, cum ſenſualibus viſis arguuntur, ſicut nocturni luminis ac funalium flamma ſub ætheria luce conſtituta viſi potioris oppreſſione langueſcit, in *obſcuro* autem econtrario *vehementiora atque majora fieri mentis atque intelligentiæ viſa* aſſeverat, cum nullis ſenſualibus viſis arguuntur, quieſcentibus ſenſibus. Denique tanquam præſentia, vel vera fiunt, ſicuti ſomniantum etiam: tunc enim *ſilentibus ſenſibus ſo-*
119 *lius mentis viſa operantur.* Ac deinde cum *nullis* adhuc *ſenſualibus* [d] *inciſa* avocantur, tanquam præſentium: *non præſentium viſa* ſequuntur.

d interrupte

Phlebotomiam.

Phlebotomiam etiam *nihil, inquit, jugulatione differre in phreniticis*, ſiquidem ſit [e] *cum dolore ægrotantibus* congrua. Nam *dolor majorum corpuſculorum ſtatione fit*, quæ ſola *phlebotomia exantlari poſſe* noſcuntur: phrenitici [f] igitur nullo dolore vexantur. Siquidem * *anguſtiis* in [g] his *parvorum facta* videtur *ſtatio*, & propterea phlebotomati *animi defectu*, atque *corporis frigido torpore* afficiantur, aut *vocis amputationem*, aut *mentis alienationem* ſuſtineant. *Detracta* enim *materie*, paſſionum cauſa remanente, [h] *craſſificari contingit*, atque corporis facere algorem, & tunc ad *cerebri membranam ſpiritum*, vel *fervorem* ferri, & *ſtationem corpuſculorum*, geminata quoque alienatione.

e i. in morbis doloroſis tantum & quare

f autem
* anguſtatis iis
g i. phreniticis

h ſubint. reliquum ſanguinem

120 Et recte quidem *clyſteres* atque *irim* & *mulſum* ex aceto, & ex ſinapi *apophlegmatiſmum* recuſat, ſed

Cælius he-

ſe

ſe ipſe quoque impugnans, ſicuti in conſequentibus docebimus: item *tonſuram*, atque *obſcurum locum*, & *phlebotomiam* non recte prohibere voluit. Nocentur enim quidam non *tonſuræ* cauſa, ſed *intemporalitatis* ejuſdem. Denique etiam *ſanos poſt cibum tondentes noceri* manifeſtum eſt, ante cibum vero opportunitatis cauſa relevari. Dehinc, etiamſi vi ſua prodeſſe tonſuram negat, oportuit tamen eam adhiberi propter uſum localium adjutoriorum, ſine qua neceſſario adhiberi non poſſunt, ſicut ſuperius docuimus. [i] *Aeris* vero *qualitas* non *occulta cauſa*, ſed * *manifeſto actionis indicio* erit judicanda, ſecundum paſſionem. Igitur [k] quomodo videmus alios *ſtrictura*, alios *ſolutione* magis affici, convenit ut *pro differentia* his *lucidus*, illis *obſcurus* ſit adhibendus. Nam *craſſitudine*, ac frigore *conſtringens aër* [l] redarguit corporis *defluxiones*, quas *Græci* ἀποῤῥοίας vocant. At ſi, ut nuper docuimus, *proprietatem accidentium* ſervaverimus, quomodo quidam *lucem* fugiunt, vel oderunt, alii *tenebras*, convenit ut alios *obſcuro*, alios *lucido* eſſe faciamus *loco*. Quid dicam quomodo pleraque ægris aliter ſunt quam videntur: ex viſis nanque veris ducentes quidam mentis errorem, falſitate magis afficiuntur. Sic denique *Hercules* filiorum & conjugis viſibus inimicos vultus accepit: *Oreſtes* etiam *Electræ* furiales vultus expavit. Non *omnes* igitur *lucido in loco jacere* concordat: ſicut latius *adjutoriorum libro* explicamus. Eſt etiam *vehementer noxium phlebotomiæ utiliſſimum adjutorium prohibere*. Quippe cum videamus *in ipſo uſu ſæpe paſſionem* [1] *feciſſe compendium*. Etenim defectio vocis, atque algor ſequentur eos

rum alia probat, alia reprehendit.

Tonſura poſt cibum nocet.

cur tamen adhibenda.

121

i lucidi, obſcuri

* *manifeſta*

k quoniam

l cohibet: coercet.

122

Phlebotomia male prohibetur.

1 i, remiſiſſe, quod obſervationibus congruit.

quando noceat. eos qui incongrue fuerint phlebotomati, *conjuncta ſcilicet ſolutione*, aut *intemporaliter*, aut *immodice*.

123 *Ejus neceſſitas multis rationibus adſtruitur.* Vanum eſt etiam, quia non dolent *phlebotomiam* prohibere, tanquam majorum corpuſculorum congruam detractioni, quorum obtruſione dolores efficiantur. *Primo* enim [a] *paralyticos* & *peripneumonicos*, & *apoplectos* congrue *phlebotomamus*, cum nullis *doloribus* afficiantur. *Secundo* etiam *phrenitici* dolent, ſed eorum *mens*, quia judicio caret, *neſcit queri*, quòd doleat. Videmus namque eos ſeſe *mordere*, aut *urere*, aut *pungere*: & naturale non eſt nullo dolore cogente hæc fieri exiſtimare. Dehinc *majorum corpuſculorum detractionem*, *etiam minorum neceſſario ſequitur*. At *phrenitici* non ſolum alienantur, ſed
124 *febricitant*. Ita febres ſecundum *Aſclepiadem* majorum corpuſculorum ſtatione fiunt. Si igitur *propter alienationem* non convenit, *propter febres tamen* convenit adhibere *phlebotomiam*, ſic etiam ſanguis majorum corpuſculorum materia: ſed non [m] ſolum detrahit *phlebotomia*, verum etiam *ſpiritum* & *fervorem*, *quæ*, ut dicit, *parvorum ſunt corpuſculorum materiæ*. Convenit igitur ſecundum ipſum *phreniticos phlebotomari*, ut detractione *minorum corpuſculorum* alienatio mentis, *majorum* febres auferantur. Apparet itaque, neque ſecundum ſe conſequenter *Aſclepiadem* phlebotomiam prohibere.

m ſubint. craſſiorem ſanguinem

Aſclep. contradictionis arguitur.

125 *Ejus methodus avertendi phrenitidem.* Proinde *præcavens* vel avertens *mentis alienationem*, jubet addiſci, quæ ſit *acceſſionis* ac *dimiſſionis* dies. Tunc graviori die *cibum dari pauciſſimum*, atque exſpectato *febrium ſtatu*, dari *ptiſanam*, vel *hordeum*, aut *alicam*, aut *cum beta lenticulam*, vel his quicquam ſimile,

a obſerva paralyticis rectè detrahi ſanguinem.

ſimile, conjiciens ſolam ex his *dandi*[n] *novitatem* pro- n varietatem ac mutationem
deſſe, nec habendum judicium, quid iſtorum debeamus offerre, ſed poteſtati ægrotantium dimittendum, quid velint eligere. *Alia die* ſi febricula perſeveraverit *exantlare obtruſiones*, & *requiem* corporis adhibere, *aquam* dantes potandam, non pluſquam *a Cælio exagitatur,*
bis in die uſque ad [3] *heminam*, vel duas, & hunc modum etiam nocte ſervare: ſic rurſum *ſecunda die*, 126
tranſacto acceſſionis augmento dandum quiddam de præſcriptis *ſorbilibus*, atque alia die declinante febricula, uti *ſorbili cibo*. Perſeverante verò rurſum abſtinere, & præterito ſimilem *tertium* imitari *diem*. Tunc *ſeptima* audere jam *pane* atque *piſcibus*, & *vino* uti: ſolvitur, inquit, enim paſſio tertia ſæpe periodo. Ad hæc *reſpondemus*, quia etiamſi *ſua ſponte paſſio* *& exploditur.*
intra ſeptimum diem ſolvi potuerat, non ſolvetur, [o] *iniquæ curationis* cauſa. Etenim neque de *ſomno*, ne- o pravæ, incommodæ, abſurdæ
que de *vigiliis*, neque de *capitis fomento*, vel cæteris quæ ad *diligentiam* pertinent *curationis*, quicquam videmus ordinatum, ſolis ex tribus medelam credidit adhibendam, *potu*, *cibo*, *clyſtere*, & hoc tanquam de experimento. Nam *cibus*, ut voluit, *an-* 127
te dimiſſionem dandus, tranſacto mox acceſſionis ſtatu, *turbatis adhuc liquidis atque ſpiritu*, quo febres duplicentur, & alienatio mentis ardeſcat, eſt non ſolùm intemporaliter, verumetiam incongruè. Stringit enim [4] *ordeum*, & *lenticula*: relaxat *ptiſana*, & *alica*, & non poſſunt *contrariæ qualitatis ſpecies iiſdem paſſionibus* adhiberi, nulla diſcretione ſervata. Dicimus etiam curioſum genus *pulmenti*, atque congeſtum, & [p] primæ oblationi contrarium eſſe, *betam* p hordei, ptiſanæ, &c.

3 hemina eſt media pars ſextarii, pendens fere libram Romanam.
4 hoc falſum.

tam cum lenticula, quod appellavit [5] *Teutlophacen*, item *ptiſanam.*

128 *Clyſteris noxa.* Contrarius etiam *clyſter* atque noxius perſpicitur, *omnibus quidem propter inteſtinorum mordicationem*, & cætera: magis tamen [6] *ſolutionem.* Ipſe denique accuſans utentes, ait *continuationem clyſterum incendium* atque ſitim facere. Inuſta enim *inteſtina* melle, atque cæterarum ſpecierum mordicatione, movent *fervorem* plurimum, qui *per alta*, quadam continuitate viarum, *membranæ cerebri influat.* Cuncta etenim, inquit, quæ ſunt *in alto corporis conſtituta, ſeſe occulta vicinitate contingunt.* Quorum in numero *membranam cerebri* ponimus.

129 *q advocat, ſub. clyſter* [q] Revocat etiam & grave paſſioni atque *pernicioſum malum*: nihil enim in ipſa *gràvius quàm ventris eſt fluor.* Quòd igitur *r ſponte evenit* [r] creſcit pejorante paſſione, hoc perhibet fieri clyſterum provocatione. Denique quæ culpans alios dixit, in ipſum convertenda, utentem clyſtere. Non enim dici poteſt ſolam *frequentiam injectionis* accuſaſſe, *genus* autem innoxium judicaſſe, cum manifeſtè *propter acrimoniam clyſteres noxii* judicentur, & magis etiam ſi *uſu frequenti*, atque *copia* peccaverint adhibentes. Quid dicam, quòd neque ſemel *Aſclepiades* clyſterem juſſerit adhiberi, cum ſecundo una die dixerit innovandum, dicens, perſeverante rurſum, cibo abſtinendum, & innovandum tertio præterita die quo clyſter fuerit adhibitus.

130 *Aſclepiadis circa diætam incuria.* Eſt etiam *vanum ſine diſciplina temporis potum ordinare.* Ait enim bis dandum in ſingulos dies: mitto *non omnibus ægris eundem modum competere ſtrictura atque ſolutione laborantibus*: at iſte duas heminas omnibus juſſit

5 Vide Oribaſium L. IV. Cap. 1.
6 propter alvi fluxum, quem facile excitat.

juſſit dari, ſed etiam *vinum* atque *varium cibum* ſepti-
ma die offerendum dixit, non *declinationem paſſionis*,
ſed *numerum dierum* advertens, tanquam tunc neceſ-
ſariò ſolvi paſſionem exiſtimans. quod eſt [7] *jure* vel
legibus ſimile.

Dehinc explicita paſſionis avertendæ præcautione 131
& cognitione præſentis, [s] hoc etiam *effecta curatio-* *Duplex Aſclep. curandi modus,*
ne ordinavit: ejus *duplicem* dicit *differentiam*, unam *s* clyſteris uſum frequentem
non meticuloſam, ac multis *phreniticis* aptandam,
aliam *vehementem* atque *periculoſam*, quam Φιλοπαρά-
βολον appellavit. Quarum *primam* ordinans, ſi inquit, *alius tutus,*
eum qui non ſit *ab alio curatus*, acceperunt: & pro-
pterea nullo ſit tentatus adjutorio, *odoramentis* ute-
mur, hoc eſt *caſtoreo*, *peucedano*, *ruta & aceto*, vel
ex his *infuſo liquore*, & *clyſtere* detrahendæ obtruſionis
cauſa. Sin verò ab aliquo *medico* fuerat *antè curatus*, 132
erit, inquit, omnis *unctio*, atque *cataplaſma*, vel *alius periculi plenus,*
odoramentum probibendum, ſtatim primo ingreſſu, &
ad lucem ex umbra tranſmutandus ægrotans, *ſternu-*
tamentum etiam adhibendum, *mulſum* dandum æſta-
te quater, hyeme bis in die, dimidia hemina in ſin-
gulis potionibus, ſed præcocto melle, ne *venter hu-*
midus, aut fluidus fiat. Tunc veniente *nocte* primo
ad *domicilium mediocre* ſecedendum, atque plurimus
vel *apertus aër* fugiendus, dehinc ſi aliqua fuerit
[t] *acceſſio*, vel articulorum *ſtupor*, his [v] tranſactis dan- *t* typus cum horrore aut frigore
dum quicquam de præſcriptis *ſorbilibus* neceſſario: *v* ceſſantibus
ſi autem [w] *æqualia* permanſerint *febrium ſigna*, ſta- 133
tim veſpertino tempore, *oleo* totum corpus *perun-* *w* abſque intenſione & remiſſione
gentes, caput etiam atque collum *roſaceo*, dabimus
ſorbilem cibum: tunc ad largiendum requiem vel

 ſo-

7 quaſi Prætor juſſiſſet.

x demulcet, & delenit.
y nimis tranſpirante

ſomnum, ſufficiens erit motus, bajulatoria ſeſſione adhibitus, quia mox ægros mites ac [x] delicatos facit. Aliqui denique *phreniticorum* [y] dirarato corpore motus cauſa, deficiunt. Quapropter *nocte* magis atque *poſt cibum geſtationem convenit adhibere.* Hæc eſt ſecundum *Aſclepiadem* metu periculoſa, atque cauta differentia curationis.

Examinatur,
z quod

134 Huic extemplo reſpondemus, [z] quia *nulla* eſt metu *periculoſa* differentia curationis, *arte formata*, ſed eſt potius tuta: neque etiam *vehemens*, quam ſecundam poſuit *periculoſam* ac metuendam. Vocanda eſt enim *artis judicio probata* neceſſario magis, quàm ſupradicto eſt vocabulo nuncupanda. At ſi verè fuerit illa quam putat, tuta, quomodo non omnibus, ſed multis erit *phreniticis* congrua? aut cur non ma-

erroris & invidiæ arguitur.

135 nifeſtavit, quibus ſit incongrua; Quid dicam? quia ipſa quoque quam putat, *tutam curationem*, *peior* eſſe perſpicitur. Primò etenim [8] *invidioſè* jubet ſi qua ante ipſum *Medicus* adhibuit, *repudianda.* At ſi non adhibuerit, tunc probanda, tanquam [a] legitima putans, ut hæc *aliis adhibentibus noceant*, [b] *ipſo* [c] *medeantur.* Dehinc, neque quibus utendum ſit his prohibitis dixit, ut oporteat *phreniticum* ſine ullo adjutorio derelinqui. Eſt etiam *vehementer noxium aceto uti* atque *peucedano*, & *ruta*, & *caſtoreo* : [9] premunt hæc enim, & *vertigines* ingerunt, & ob acrimoniam ſui,

a ex lege
b *ſub.* adhibente.
c proſint

d rodunt, lancinant.
e ſoporem
f quæ caput gravant

136 *tumentes* [d] *diſſecant membranas.* Hinc etiam *alienationem* geminant, aut [e] *preſſuram* ingerunt vehementem: horum teſtis ipſe eſt *Aſclepiades.* Accuſans enim eos qui *rutam* probaverunt adhibendam, vitandas inquit primò [f] *gravabiles* virtutes. Siquidem

aſcenſu

8 obſerva Medicorum invidentiam. 9 conſopiunt, ut vaporoſa omnia.

aſcenſu quodam inſpirationis *caput invadant*, & magnas menti occaſiones alienationis ſubjiciant. Præterea paulò ſuperius in eodem *libro* ait, ipſum caput [g] obſidere non ſinunt hi qui curant *cataplaſmatibus*, & *aceto*, & *polline*: & confectis *fomentis* ex multiformi materia *abluendum* exiſtimant. Similiter *ungen-* 137 *tes* non ſolùm *caput*, ſed etiam *faciem* atque *collum*, quæ omnia non difficulter [h] naris implendæ odoris acerrimi atque gravabilis. Nobis denique *ſæpe contigit* ingredientibus ad ægros quibus hæc fuerant adhibita, *vertiginem pati*. Quid nunc *Aſclepiades* gravius olens habuiſti *caſtoreo?* quid gravabilius [i] ab his quæ adhibenda confirmas. *Cataplaſma* verò ex *pollinibus*, & *aceto*, fuit cataplaſma remoto aceto *per ſe* efficax: Laxativum eſt enim, ſed *acetum* tibi repugnat: Ipſo tamen *caput foveri* [10] juſſiſti. *Clyſteris* vero [k] *culpam* ſuperius probavimus.

g obſilêre, id eſt à dolore vacare

h nares implent odore acerrimo & gravabili.

i quam ea

k noxàm

Eſt etiam [l] iners, *omnes ægros*, ut voluit, ex *te-* 138 *nebris ad lucem transferre*, cùm quidam *tenebris curari magis* videantur, ſicut ſuperius demonſtravimus. Vexat etiam [m] *ptarmicum* quod credidit adhibendum. *Acre* eſt enim atque *ignitum*, ut *piper* [11] *ſtruthium*, & *album helleborum*, quibus tumentes *membranæ* ex eorum acrimonia *in* [n] *aſperitatem ſurgunt*, & *agitatione* ob ſternutamenta *extentæ provocantur*. Denique ſi *ſtatio corpuſculorum* cauſa eſt phreniticæ paſſionis, ut putat: *vehementius* eam *his rebus excitari* ſuſpicandum eſt, cùm ad ſternutamenti motum materia concurrit. Omnino denique ſic curationes 139

Ulterius exagitatur.

l non ſecundum artem

m *vulgo* errhinon

n quaſi criſpantur

 ſuas

10 Supra enim odoramentum ex caſtoreo, ruta, peucedano, & aceto commendavit.

11 Vocatur & Lanaria, quod eius radicibus utpote acribus, ad eluendas lanas utantur. Eſt lychnidis quædam aut ſaponariæ ſpecies.

ſuas confundit, ut quæ etiam ipſe ordinavit exclu-
dat, cùm ſibi quadam comparatione fuerint oppoſita:
ait denique *majora adjutoria vitanda.* Siquidem
nocere magis quàm prodeſſe videantur. Sed quid tan-
dem *levioribus* [o] laceramus, ſi *fomentis*, atque *un-
guentis*, & *cataplaſmatibus*, & *odoramentis* & *ſter-
nutamentis* ægros afficiendos credidit? quibus appa-
ret eum contra ſemet tuliſſe ſententias. Caret etiam
artis auxilio, quòd pro [p] *temporum aëre*, atque *loco*
ordinanda adjutoria putat, & non pro *paſſionis tempore.*

[o] laceſſimus

[p] anni tempeſtatibus

140 *Varii errores notantur.*

Dehinc non oportet ſolùm conſiderare, *quoties
potum* demus, verumetiam *quando.* Etenim *acceſſio-
nis tempore limpida quoque aqua* febrium facit incen-
dium. *Mulſum* verò dandum dicit ſublevandi *pulſus
cauſa*, neſcius quomodo *proprium phreniticæ paſſio-
nis*, ineſſe parvum atque *humilem pulſum*, ut *le-
thargo majorem* ac *tardum.* Oportuit igitur *paſſio-
nem deſtrui*, *non pulſum optari majorem*, *qui ſæpe pe-
jorando conſurgit*, quando ex *phrenitico in lethargum*
venerit: ita quoties potum demus *autumno*, vel *ver-
141 no tempore*, non docuit. Dehinc *clyſtere* utens, *mel-
lis* metuit admixtionem: & ne *ventrem*, inquit, *flui-
dum* faciat, *decoquendum* juſſit, & clyſterem non ti-
muit, ne ventres commoveret. *Falſum* eſt etiam
cùm continua atque jugis fuerit paſſio, *circa veſpe-
rum cibum dare.* Siquidem etiam ſecundum ipſum
Aſclepiadem [q] releventur omnes [r] *lucis initio*, veſpero
acceſſiones augeantur. Natura, inquit, *veſperum* ob
aëris craſſitudinem denſata inflat corpora, atque *ini-
tium generat acceſſionis.* Omnibus denique pulſus
levatur ſtatim ex medio die initium ſumens. Omnino
igitur *ratione caret veſperum cibo tempus eligere*, quo
etiam ſecundum *Aſclepiadem* acceſſiones augentur.

[q] miteſcat

[r] cum dieſcit.

Grave

Grave eſt etiam *oleo roſaceo* tumentia *refrigerare*, 142
atque conſtringere, & ex odore vertiginem facere,
atque [s] *preſſuram*, & inchoante acceſſione ægros ad
alium tranſmutare locum, quando *magis eos oporte-
bat quieſcere*. Sed neque *quotidie* cibo nutrire eſt, ut
putat, *neceſſarium*, & magis ſi nulla fuerit *ſolutio*
conjuncta, ſolo tumore conſtrictis corporibus, quæ
ferre non poſſint quotidianam cibi ſumptionem. No-
xium eſt etiam omnes geſtatione agitare: in his enim
qui [t] *ſolutione & conſtrictione* vexantur, magis ex-
tenditur paſſio, & horum teſtis *Aſclepiades* eſt pri-
mus. Etenim ait *vias apertiores* fieri geſtatione. De- 143
nique defectio atque [v] *diaphoreſis* ſequitur eos qui
incongrue geſtatione fuerint moti. Quod quidem ne-
ſcius qua cauſa fiat, tanquam remedium quærens ve-
xationi geſtationis, *nocte* geſtari atque *poſt cibum*
ægris prodeſſe æſtimavit, ſcilicet ut non ſolum *in-
congruo adjutorio*, verumetiam *inordinato* homines
noceantur. *Neque enim ſanis utilis geſtatio poſt ci-
bum.* Inertem etiam perſpicimus diætam primam;
quod ait quibuſdam eſſe contrariam, nec tamen docuit
quibus. Si enim quos nocet neſcierimus, neceſſario
etiam quos relevet, neſcire conſequitur.

Pergit Cælius in refutando Aſclepiade.
s ſoporem
t ſimul conjunctis
v virium diſſolutio
Aſclep. errorem emendat alio graviori.

Tradens etiam *periculoſam* ſive temerariam, quam 144
Φιλοπαράβολον appellavit, ita compoſuit curationem;
in alia, inquit, habere ſimilia prædicta paſſioni ſo-
lum, quòd vinum [w] pro melle circa veſperam, non
niſi omnino coegerit paſſio, damus: ſi minus, [12] *pri-
mo ingreſſu ſtatim*, atque *plurimum, & extentum*,
hoc eo, *meracum & ſalſum* dabimus *vinum*, quod
appellavit [13] τεθαλασσωμένον. Etenim inquit quæ primo
im-

Curatio φιλοπαράβολος.
w cum

12 Ruſticorum in febribus curatio.

13 Τεθαλάσσ. οἶνος, vinum eſt cui aqua marina admiſcebatur: huic oppoſitus eſt ἀθάλασσος οἶνος. Vid. Celſ. & Auctorem γεωπονικῶν.

imbecilla atque tarda de ſorbilibus & mulſa dederunt
ægro commoda, omnia ex vino celerius atque co-
145 acervatim implentur. Etenim *fervor plurimus* acce-
dit, & *pulſus erectio* & [x] *roſcida ſudatio* mitigatur,
tanquam ex [14] *cautere* per totum corpus vino con-
currente, atque inurente ſenſum. Scientia hæc eſt
vehementior, quam dicit curatio, pro mulſa habens
vinum, ut *cæteris peccatis manentibus* in odoribus,
& fomentis, & ſternutamentis, & jacendi loco, &
geſtatione omnibus ordinata, *graviorem ex vino ve-
xationem* adjecerit. In quibus neque mulſum recte ſe-
146 cundum ipſum ordinatum eſſe perſpicimus. *Dat*
enim *vinum & incongrue, & intemporaliter, & immo-
dice. Incongrue* inquam, quoniam *ſalſum*, & pro-
pterea *acre;* quando denique mel coqui jubet ne ven-
ter veniat in fluorem, atque ab aliis ordinatum clyſte-
rem removet, tanquam in [y] commemorationem du-
centem ac gravem *phreniticis* vexationem, hoc eſt
fluorem ventris: cum magis ſalſum vinum id facile
poſſit efficere, & per acrimoniam *febres*, atque tu-
mens corpus incendere. *Intemporaliter* autem, [z] quo-
modo circa *veſperam*, quando ſecundum ipſum fit ac-
147 ceſſio: vel certe [a] ſtatim, ut ait, *primo ingreſſu*, tan-
quam ſecum oportunitatem dandi attulerit vini. Item
immodice dare probatur, quomodo *mulſum*, atque
[b] *meracum*, & propterea ignis in modum vexare per-
ſpicitur, ut vere ipſum videatur *cauteris* eſſe virtu-
te, quæ *nervos* incurrens atque penetrans infeſtæ
jamdudum *febriculæ* conjuncta, etiam [c] *illud quo ſa-
pimus* offendit & alienationem geminat mentis, aut
ſpaſmum facit ægrotanti: aſſerens etiam quod hi qui
non

x ſudor colliquativus

Alii errores, circa vinum dandum.

y commotionem inducentem

z quoniam

a *ſub.* dari jubet

b *ſub.* dari jubet

c mentem

14 Plane infeliciter Aſclep. hic curationem ulcerum ſordida tabe manantium huc trahit: iis cauterium convenit.

non mulſum neque meracum accipere voluerint, no-
ceantur, ſi quidem minus inebriare contingat. Erat 148
enim [d] conveniens omni *phrenitico* qui ab eo cura- *d* neceſſarium
tur, hanc adhibere [e] propriam alienationem mentis, *e* novam
[f] aut omnino vinum accipere noluiſſet; [g] quippe cum *f* niſi cum
Aſclepiades ex vino frequenter *phreniticos* fieri fatea- g cum tamen
tur, atque ſimiles ebriis inveniri; quonam modo igi-
tur credi poteſt eoſdem *multo vino* accepto, atque
meraco relevari, quibus *alienatio* ex vino [h] facta per- *h* fieri.
ſpicitur? quæ neceſſario in capite ſimili ſemper vexa-
tione operatur.

In his nos credulitate occupari exiſtimat, ut [i] tan- 149.
quam *ebrios* plurimum vinum in *altum ſomnum* de- *Aſclep. phreniticos inebriando*
mergit, non aliter etiam *phreniticos* vinolentia in *curat præter*
ſomnum venire poſſe putemus, *mulſo* atque *mera-* *rationem.*
co poto affectos. Hæc enim vere ipſorum aliquis di- *i* quemadmodum
cere poteſt, ſed contra erit advertendum, *nullam*
eſſe *ſimilitudinem* [k] *vinolentiæ phreniticæ paſſionis.* *k* cum vino-
In *ebriis* enim alienatio ex *multitudine poti vini* facta lentia
perſpicitur, quæ [l] reflata temporalem citius aliena- *l* concocta &
tionem ſolvit. In *phreniticis* vero ex [m] *tumore* aliena- diſcuſſa
tio fit. Quo conſiderandum eſt quia vinum in his *re-* *m* phlegmone cerebri & membranarum
flari minime poteſt propter *difficultatem viarum*, quæ 150
ſunt ex morbo adeo *denſatæ*, ut neque [n] *naturalia*, *n* mucus na-
quæ per *ſenſuales vias* excludi conſueverunt, red- rium, ſaliva
dantur, neque accepta per cibos impartiri corpori &c.
facile videantur, vel per tenues vias digeſtione ſo-
luta [o] propriari atque ad ſua deſtinata pervenire; ſed *o* locis quo-
manentia *ſtatione inſueta*, novo turbore corpus affi- rum propria
ciant, atque *tumentia* exagitent, *mentem* quoque ſunt, ſubmi-
turbent, vel receptacula quæque percutiant, tem- niſtrari
pore quo etiam ille *ſpiritus*, qui naturalis ac te-
nuis eſt, *anguſtatos ſuos* [p] *ambitus* pungit, ac dolo- *p* fibras nerveas & membranas

res corporis efficit. Mitto etiam, quomodo, ſi ut
volunt, ebriis ſimiles *phreniticos* accipimus, *non*
feſtivè dictum *oportuit ebrium inebriando curare.* Nullus enim vino-
151 lentus bibendo in ſobrium venit. Nam magis econ-
q potu
trario qui perſeverando potaverunt, multo *q* poto
multum *mentis alienationem* auxerunt, aut in *ſpa-*
ſmum, aut in *vigilias incurabiles* devenerunt. Ad-
juvant etiam vexationem vinolentiæ *gravabilia odo-*
ramenta, atque *fomenta*, quibus denique fortes ac
recte valentes in conviviis incautius uſi, multa ſe
Aſclep. ſibi contrarius.
gravatione vexarunt. Ait etiam vinum in *cauteris*
r cohibere, reprimere
ſimilitudinem *r* *abſtinere ſudorem*, cum idem dicat
mitigari alienationem accepto vino, cum ſe plurimi
ac per totum corpus [15] *ſudores* effuderint, ut ſecun-
dum ipſum id ſit intelligendum, quòd nunc *abſtineat*
vinum ſudores, nunc faciat.

152 *Libro* denique quem de *communibus adjutoriis* ſcri-
Similitudo, qua Aſclep. vinum nunc ſtringere nunc ſolvere male probat.
pſit, utriuſque virtutis vinum, dixit. Sicut enim,
ait, *coagula denſant* atque *extenuant lactis naturam*,
cum caſeus ex lacte craſleſcat, & materia exinde te-
s affecta
nuior ac magis liquida fiat, quam *Græci* ὀῤῥὸν appel-
lant, atque hæc contraria eadem virtute *s* ſuffecta ſe-
parantur. Non aliter & *vinum* vi quadam ſuæ *per-*
t obſervavimus
cuſſionis, plurimam nutrimenti partem denſare *t* ac-
cepimus, atque in ſe cogere, plurimam vero reſol-
vere ac dirarare, & tenuem facere. Quibus proba-
tur *repugnantia* ex iiſdem promittere, & *frigido exem-*
153 *plo* denique errare. Sed neque *v* *diſcretionibus gene-*
v ſignis diagnoſticis
ralibus vini conjectura convenit, falſis exemplis im-
miſſa

15 Aliquoties in Helvetia obſervavi, ubi vinum in omnibus morbis acutis venenum eſt, phreniticos jam deploratos larga vini potatione in rabiem primo actos, exinde in profundum ſomnum demerſos, denique in profuſiſſimum ſudorem, feliciſſima temeritate, ſolutos convaluiſſe: longe plurimos autem in ipſa rabie fuiſſe mortuos.

miſſa. In his denique adhuc conſtitutus, demonſtrationibus vanis involvitur, dicendo vini tutam potationem in *paſſionibus tardis*, magis quàm in *celeribus*, vel *acutis*: & in his qui *dimiſſionibus* relevantur, magis quam in his qui *continuatione* vexantur: & *ſenibus* magis quàm in *juvenibus*: & præpurgatis *clyſtere*, vel *ſitientibus*, magis quàm *plenis cibo*: & *inchoantibus* ac *deficientibus* febribus magis quàm *ſumma tenentibus*: & poſt acceſſionem potius quàm ante ipſam. Nunc autem curans *phreniticos*, ordine 154
quodam uſque ad finem ſervato ſicut in nutriendis [16] * virginibus *vinum* dari conſtituit, in *celeri paſſione*, atque *continua*, & *omnibus*, nihil ſane conſiderans, ſed ſtatim *primo ingreſſu*, ac frequentius in *ſtatu* paſſionis. Tunc enim, inquit, vehementius alienantur ægrotantes. Præterea & in *vehementia* acceſſionis intelligitur dare, cum *veſpero tempore* dandum jubet. Hæc ſunt quibus neque ſibi conveniens *phreniticorum* curationem ordinaſſe probatur, quanquam plurima infinita quæ dici potuerant, conſideratione taceantur.

* viribus

Morbi ſtricturæ veſperi vehementiores.

16 forſan meretriculis, quarum procacia mero incenditur.

CAPUT XVI.

Ad [1] *Themiſonem.* 155

[a] QUomodo *Themiſon*, ſcribens *celerum paſſionum* curationes, antiquorum peccatis aſſentiens quædam

[a] Quoniam vero

1 Cognomento Laodiceum, qui ſectæ Methodicæ dedit originem. Vixit paulo ante Celſum. Vid. Celſ. in præfat. ad lib. 1. & Plin. H. N. lib. XXIX. cap. 1. Univerſos morbos ad tria ſumma capita redegit, ſtricturæ nimirum & ſolutionis, quæ variis vocabulis ſynonymis expreſſit, ut ſunt; στεγνὸν καὶ ῥοῶδες: στέγνωσις καὶ ῥύσις: τάσις καὶ χάλασις: ἀτονία καὶ ῥῶσις: συναγωγὴ καὶ χύσις: ἀραίωσις καὶ πύκνωσις: ἀνεωγμένον καὶ κεκλεισμένον. Et qui ex ſtrictura & ſolutione erant mixti,

Themiſon ſtatim phreniticos nutrit intempeſtive,

& cibis mali ſucci.

dam incondita dereliquit, (Nam necdum purgaverat ſuam *ſectam*, & ob hoc *phreniticorum* ordinans curationem quibuſdam erroribus implicatur,) ipſius quoque inſpicienda ſunt ſingula. Primo igitur ex *prima diatrito* nutriendos dicit, nullis etiam cogentibus cauſis, quod eſt improprium tempori. Dehinc dat *ſorbilia*, ita *cucurbitam*, aut ſolum *mulſum*, aut *pomorum* quædam. Quod nunc diſſimilitudo virtutis ciborum docet, errorem facile ejus perſpicimus.

156 Etenim *ſorbilia* quæ poſuit ſucci ſunt melioris, *cucurbita* vero cito corrumpitur. *Poma* quoque ſucci maligni, ac facile aceſcentis eſſe noſcuntur, etiamſi ſani fuerint accipientes: quibus denique [b] medio cibo uti debere *ſalutaribus præceptis* docuimus. Ubi autem *viſcera tument* & [c] *altiora* febribus inuruntur, multo facilius aceſcere poma probamus. Prohibet ſa-
157 ne in fomentis *peucedanum*, *caſtoreum*, *rutam*, ſed *aceto roſaceo* [d] admixta hiberno tempore; æſtate vero *aqua admixta* [e] roſaceo *initio paſſionis* caput foveri jubet, non [f] continens quomodo ob magnitudinem *tranſcenſo initio*, *extemplo paſſio ſumit augmentum*. Dehinc etiam ſi [g] initium habere potuerit, quod eſt [h] difficile, *erat melius conſtrictivis uti lenioribus*, *ut* oleo *Hiſpano*, atque [2] *novo*. Etenim acetum, & roſaceum percutit, & implet caput. Quod autem *refrigerantis* ac denſantis virtutis eſt, *creſcente ſtrictura*, *incongruum* eſſe perſpicitur. Ita juxta differentiam temporum hyemis vel æſtatis fomenti mutare qualitatem, nullius eſt rationis.

b *ſub.* pro

c profundiores & penitiores corporis partes

d *ſub.* probat

e *ſub.* oleo

f animadvertens

g aliquam rationem id faciendi

h vix probabile

ſtringentia phreniticis nocent, nulla vel æſtatis, vel hyemis habita ratione.

158 Item duobus diebus, vel tribus tranſactis etiam *hederæ foliis*, vel *ſucco*, aut *ſerpilli*, aut *mentæ*, vel cu-

Them. fotus veluti ex

2 Nam vetus diaphoreticum ac tenue eſt.

cujuſquam ſimilis virtutis implicium, ac non [3] *ve-* *penſo ordinat:*
hementium ſpecierum cum *oleo*, atque *aceto* per inter-
valla fovendos dicit, etiam nunc non juxta ſectæ ri-
gorem. Neque enim ad *numerum dierum oportet fo-* *at male]*
menta ordinare, cum debeamus magis paſſionem, quam
tempus attendere, & neque conſtrictiva tumoribus,
atque gravabilia ægrotantibus adhibere. Nam [4] *hede-*
ra cum bibitur, mentis errorem inducit. [i] Cadit *i* errat
etiam, cum in acceſſione *thoracem* putat *ungendum*,
& in his qui fortem ardorem ſentiunt *roſaceo foven-*
dum. Hoc etenim quum virtutis ſit [5] *denſativæ*, con- 159
ſtringit tumentia, & ardorem geminat. *Omne* etiam
ungentum acceſſionis tempore, & magis in augmento
febrium incendium facit ex ſuperficie corporis ad [6] *al-*
tiora perduci. Peccat [k] enim & in reprobandis *odora-* *k* etiam
mentis, non docendo quæ illa ſint, ac quot diebus
abſtinemus ægrotos, unguentum adhibendo quod
eſt [l] *laborioſum*, niſi etiam cibus fuerit datus. Opor- *l* moleſtum
tet enim *neque cibari non antecedente perunctione, ne-* *Perunctio & cibatio ſe debent conſequi.*
que perungi niſi cibus fuerit [m] *conſequutus.* Sed etiam *m* conſecuturus
poſt unctionem *aqua frigida* faciem fomentat, con-
ſtringens rurſum tumentia, *phreniticis* ſtrictura ca-
put afficit. *Omni* etenim *phrenitico ſtrictura caput*
affici nemo negat. Item inaniter putat, ex tertia die, 160
qua mente alienari cœperunt, nulla acceſſionum diſcre-
tione cogente, quotidie cibum dari. At ſi alternis
diebus fuerit occurrens acceſſio, alternandum etiam

 nu-

3 ut rutæ, caſtorei, & reliquorum id genus: quod volebat Aſclepiades.

4 Ob vim inebriandi olim in Anglia hederam, vice lupuli, cereviſiæ incoquebant: illis temporibus calculum ibi vix fuiſſe notum obſervarunt.

5 Oleum roſaceum, ut hodie conficitur, vix refrigerat, multo minus adſtringit: proin videtur antiquis aliam fuiſſe id parandi rationem, aut Cælium noſtrum labi.

6 Ob impeditam tranſpirationem.

n inclinante morbo

nutrimentum. Oportuit enim niſi [n] declinato *ſolutionis metus* occurrrerit, atque *quotidianis diebus* acceſſiones fuerint effectæ, omnibus cibum *alternis* dari. Nam non poteſt corpus [o] *diurnis acceſſionibus gravatum* ſuis partibus *applicare nutrimenta* quæ ſumpſerit.

o quotidianis

161 Themis. male adhibet balnea:

Sed hic gravius peccans ait adjuvare etiam *lavacrum*, quanquam ſit adhuc paſſio *in gradu* conſtituta, tribus tamen vel quatuor diebus tranſactis ex quo mentis alienatio irruiſſe videtur. Quomodo igitur conveniens *lavacrum* paſſioni probatur, cum nec dum quotidianis diebus cibum dare [p] videatur; Quippe cùm adhuc paſſio ſuæ *magnitudinis* teneat *ſummitatem*, & propterea *mitigativa* ſit *curatio* magis quam *turbatio* ex lavacri commotione adhibenda. Mitto quòd æger ad hæc magis *moveatur alienatione mentis*, nec ullo aſſenſu noſtro pareat imperio. Siquidem [q] ferali mente omnia quoque accipiat, ac recuſet. Item jubet *lavantes* in ſolium primo deſcendere, tunc aſcendentes è ſolio *fricari plurimum*, & rurſum deſcendere, quod eſt laborioſum: ſufficiebat enim *defricatos*, tunc ſolum deſcendere, cum ſe *modico* ſenſerint *ſudore* vexatos. At iſte poſt lavacrum oleo *roſaceo* caput *fovet*, quo gravius odore impletum ægrotantes afficiat. Eſt autem *incongruum* neque conſequens *laxata*, ut putat, *lavacro corpora*, oleo roſaceo fomentare, cum ſit frigidæ atque conſtrictivæ virtutis, & propterea *corporis* efficiat *denſitatem*. Non enim ejus frigus erit aquæ frigidæ [7] comparandum, cum aqua frigida ob extinguendum fervorem, veluti [8] *cocti corporis*, adhibeatur: *Roſaceum* vero perſeve-

p nimirum Cælio

162 *paſſionem enim exaſperant.*

q veluti brutum aliquod

Nec minus male caput fovet oleo roſaceo.

163

7 Mens Cælii videtur eſſe plus noxæ metuendum ab oleo roſaceo, quam aqua frigida, ob perſeverantem illius actionem.

8 cum v. gr. jus nimis fervens frigida temperatur.

veratione quadam ſimili, atque eadem vexatione *jugi frigore*, & *odore percuſſibili* caput afficiat.

Vinum etiam dandum *declinationis* ordinavit *tempore*, cum neque omnibus hoc ſit adhibendum, ſed ſolis illis qui *ſimplici ægritudine* afficiuntur. Dehinc non in omnibus prohibuit *vinum ſalſum*, ſed in his qui ſunt *inſueti*, neſcius [r] quia conſueti vexantur. Si quidem ſit *natura noxium febricitantibus vinum*. Conſuetudo autem nihil aliud prodeſſe, quam ut non plurimum corpora noceantur, poteſt. Nos vero oportet *conſuetudinem rerum utilium facere, noxiarum fugere*. Dat etiam *vinum* plurimum ad *heminam*, [s] etenim vel tres dimidias [t] jubet ante cibum, ſi fuerit *ſitis nimia* conſequuta: quod eſt, ut ſentio, *ſine ulla ratione*. In gravi enim ac periculoſa ægritudine, [v] *nudis & ſitientibus viſceribus*, ingrediens *vinum* facile concurrit ad *nervos*. atque *mentis judicium* tollit; cum non habuerit præmiſſum cibum, in quem incurrens quadam tarditate moretur. *Proficientibus* igitur *ægris*, perſeverandum, inquit, in utendo vino, ſi vero [w] *profectus ceſſaverit*, tribus vel quatuor diebus *aquam* dabimus, uſum vini differentes. Rurſum dierum numerum & non paſſionis conſiderantes motum. Quapropter etiamſi poſt tres dies difficultas adhuc declinationis obſtiterit, non oportet ad uſum vini deſcendere. Etenim *ſollicitatæ paſſiones his impulſibus facile ad augmenta recurrunt*. Hæc nunc Themiſon *phreniticis* curandis ordinavit. Sed poſt ex *methodica ſecta* multa bona contulit *Medicinæ*.

164 *Them. vinum parum caute dari jubet.*

r quod etiam

Conſuetudinis vis, ac effectus, & poteſtas.

s interdum
t *ſub.* dari

165

v exſuccis.

Egregium Cælii judicium.

w morbus ſteterit

Phrenitis facile ex intempeſtivo vini uſu redit.

CAPUT

CAPUT XVII.

166 *Ad* [1] *Heraclidem.*

EMpiricorum ſufficit ſoli *Heraclidi Tarentino* reſpondere. Etenim eorum poſterior, atque omnium probabilior apud ſuos invenitur. Idem nanque *primo libro* curationum de *internis paſſionibus*, varias curationum differentias ſcribit, pro ſuſpicionibus cauſarum. Nam primum *phreniticum* jacere jubet *loco obſcuro*: Siquidem, *luce*, inquit, eorum *mens aſperatur*. cum pleroſque magis videamus *tenebris* aſperari, atque *luce* eos qui *adjuncta ſolutione* afficiuntur: adeo ut ſi paulo vehementior fuerit, [a] *diaphoreticam* faciat *ſolutionem*. Item jubet ventrem *clyſtere* deduci, tunc *phlebotomiam* adhiberi, atque *alia die* rurſum uſum innovari clyſteris, non advertens quomodo *tumentibus præcordiis*, atque extentis, vel adductis ſimul cum viſceribus, *periculoſum* eſt quicquam [2] acre, vel quod commoveat immittere, *quo retento tumor magis augeatur*. Dehinc *turbulentum*, atque vexabile, & per omnia contrarium eſſe perſpicitur, *eadem die clyſterem atque phlebotomum* adhibere: quippe cum neque tempus utendi dixerit, neque qui ſunt phlebotomandi diſcreverit. Etenim *eos qui ſolutione afficiuntur phlebotomia nocet*, *ut gladius*. [b] Extendit peccatum, dicendo, *oportere quotidie adhiberi clyſterem*, ut neque quieſcendi aliquod tempus occur-

Heracl. phreniticos promiſcue loco obſcuro collocat

[a] colliquativam

167

In omnibus utitur clyſtere & phlebotomia.

Phlebotomia valde nocet in omni ſolutione.

[b] majus reddit

1 Heraclides hic, nobilis Empiricus, ægros ſuos vel jejunio necabat, vel opiatis fallebat: cæterum diligens, materiæ imprimis medicæ, obſervator, quique præter experimenta non loquebatur. Cauſarum etiam indagationem, ut alii ſuæ ſectæ, non reſpuebat.

2 quaſi clyſter mollis atque lenis eſſe non poſſit.

occurrat, & cibo non nutriatur & *viribus privet* fre-
quens hæc injectio. Tradens etiam *localia adjutoria*, 168
caput fovet decoctionibus lauri. Tunc novacula *ra-
dit*, & ex eodem liquore *vaporat*. Poſt roſaceo oleo
caput atque *nares* jubet ungi, percutiens *tumentia*
ante declinationem ex *fomentis ſupradictis*, implens
etiam caput ex odore lauri, atque [c] *gravedines* ac *c gravitatem Hippocr. καρηβαρία dictam*
vertigines efficiens. Similiter & ex oleo [d] roſeo *con-
ſtringens* ſimul ac frigidans *cerebri membranam*. Im- *d roſaceo*
ponit præterea *cataplaſma* ex polline & aqua mulſa,
admiſcens *iris illyricæ* decimam partem, & *lentiſci- Cælius fomenta & cataplaſm. gravis odoris in phrenitide reprobat.*
ni olei, & *aromatici calami*, quæ omnia ignea atque
percutientia *odoris cauſa* eſſe perſpiciuntur: & *opor-
tebat tumentia congruis relaxare virtutibus*. Item ju- 169
bet poſt hæc medicaminibus *ungi caput* & *nares*, hoc
genere confectis: *Peucedani*, *caſtorei*, *opii*, ut in li-
bro quem [3] *Nicolaum* vocat, *olei* [e] *amygdali amari* *e amygdalini*
pondus ſupra ſcriptum, ſed prætriti cum *aceti* ſex-
tariis duobus, & *olei irini* unciis tribus, quorum
uſus ita, inquit, erit adhibendus, ut *præcalefacta* ap-
ponantur. Ex quibus *gravatio* capitis, atque *commu- Nec minus unguenta*
tatio naſcetur, ut ſtatim *alienatio in preſſuram* trans-
eat, cum tantis pernicioſiſſimis malis ægrotantis caput
obſidetur. *Empiricos* laudat.

Mirandum ſane unde hæc ei veniſſe ſuſpicio po- 170
tuerit, ut diſcrepantium commixtio unam facere *Empirici perſtringuntur.*
virtutem poſſe putaretur: vel quæ illis *natura* vel *for-
tuna* fuerit *magiſtra*, quas ſæpe ſuis inventionibus
duces fuiſſe teſtantur. Vel certe quomodo diſcre-
pantes hiſtoriæ in iſta medicaminis confectione judi-
cium tacuerunt. Sed ſi hoc *experimentum* dixerint,
aper-

3 *Nicolaus*, Heraclidis empirici liber, ita dictus, quod eum *Nicolao* cuidam nuncupaverat.

f dogmatibus Empiricorum addictus

apertiſſime delirabunt, ut [f] *laborans empirica* ad occultarum confugiat apprehenſionem cauſarum. Item
171 jubet nocte *caput vaporari*, ſi facultas fuerit, *papaveris* decoctione, atque *ſerpylli*, non adjiciens uſus cauſam, neque rationem qua ſit hoc circa *veſperam* faciendum, cum tunc maxime *phreniticis aſperius tempus occurrat*. *Vaporatio* autem caput exagitat, & *tunc magis in requie fuerat habendus ægrotans*. Sed intelligimus eum in iſta fuiſſe rerum diverſitate coactum, cum ſolas vigilias ægrotantis attendit, ſomnum quibuſcunque [g] ambitionibus adhibendum
172 exiſtimare. Quinetiam potandos dicit ægrotantes antidoto διακωδίων, cum *mulſi* ſextario, vel [h] *ſeminali medicamine* toto, quod διασπερμάτων vocant, aut tuſſiculari, quod [i] *bechicum* appellant: cum magis [4] *opium*, hoc eſt papaveris lachryma, *denſitatem faciat*. Item ſeminalis potio acrimoniæ cauſa incendium faciat viſcerum, atque hæc omnia gravando *preſſuram magis, quam ſomnum* facere videantur. Somnus enim *laxatis* fiet *corporibus indulgentia naturali*: *Preſſura* verò denſatis [k] adverſitate morborum. Igitur præſcripto medicamine, negligens [l] *tumentia*, contrariis ſtricturam geminat rebus, non ſimilibus, quomodo cum *cauſa impeditionis ſomni*, hoc eſt *ſtrictura* augetur, in *lethargicam paſſionem* ægro-
173 tantes veniunt, vel certè majores vigilias. Item eodem libro accuſans utentes medicaminibus ex *caſtoreo* atque *aceto* & *ſpondylio* confectis & *cataplaſmatibus* ex aceto ſiquidem ſint acria, ipſe quoque nihil minus peccare videtur, adhibens gravabiliora atque acriora. Etenim dicere [m] quomodo non ad ſolvendam

Vaporatio circa noctem magis nocet.

g modis & rationibus

h emulſione ex ſeminibus, imprimis papaveris

i τὸ βηχικὸν

Somnus phrenit. non opiatis conciliandus, ſed ſtrictura ſolvenda.

k ut cari, comatis, lethargi

l inflammatam cerebri membran.

m quod

4 Merito C. Aurel. hic opium & reliqua ex papavere confecta reprobat, utpote quibus Empirici tam veteres quam novi, incautos fallunt.

vendam paſſionem, ſed ſervandi ægroti cauſa hæc adhibuit, eſt omnino [n] inertiæ. Nam *primò* quibus paſſio levigatur, his etiam æger ſervatur. *Secundò* quibus laborans retinetur in vita iiſdem etiam paſſio relevatur. *Tertio*, [o] cùm non parvo periculo ex vigiliis afficiantur, majus tamen ex preſſura *Heraclides* facere perſpicitur: nam ſomnum [5] feciſſet gravabilibus utens medicaminibus, cum ſit ſemper, ut *in utilibus majus*, ſic *in adverſis levius eligendum*.

n artis inſcitiæ

o licet

Majus phreniticis periculum a nimio ſomno quam vigiliis. ſalutare conſilium.

174 Sed, inquit, ut *vinum* mediocriter datum *nutribile* ac *ſalutare* probatur, plurimum verò atque *immodicè* datum capitis *gravedinem*, atque *mentis errorem* facit, ſic etiam medicamen ſupradictum moderatione accedente *ſomnos faciles facit remota gravedine*. Eſt autem exemplum diſſimile: horum etenim medicaminum etiam ſi *parvum* quidquam fuerit datum, *gravedinem facit*: ſi *plurimum*, *mortem*. Nam [p] quia gravatio magis quam ſomnus efficitur, facile perſpicere poterimus. Etenim de ſomno *coloris melioris* efficitur corpus, *fortitudine* quoque acquiſita. Ex medicaminis vero preſſura, *pallor*, atque *debilitas*, & *gravatio* corporis nimia ſequetur. Dehinc

Exemplum quo Them. opiata commendat, rejicitur.

p quod

Quomodo ſomnus bonus dignoſcatur ab eo, qui opiatis debetur.

175 *omnis ſomnus in corpore ſpirabili, atque indulgentia laxato naſcetur*. Medicamina vero quæ ob vigiliarum mitigationem [q] dantur, magis *acceſſionis tempore* offerenda dicuntur. Tum enim vehementer *ægri* vigilare noſcuntur, cum ſit impoſſibile [r] turbore corpus impletum, ſomni tunc indulgentia temperari: cum hæc *incommoda medicamenta etiam ſponte* [s] *venturam corrumpant, incendant etiam altiora, & præſentem au-*

q ſub. ab Empiricis

r vexatione, inquietudine

s ſomni indulgentiam

Opiata ſub initium paroxiſmi maxime peſtifera ſunt.

I 2 geant

5 Abrupte hic Cælius noſter, ut ſæpius ſolet, loquitur, & ſubintelligit, ſi phreniticus ipſi fuiſſet curandus.

176 *geant acceſſionem.* Neque enim licet etiam *cibos conſuetos*, atque qualitate convenientes acceſſionis tempore offerre, vel quod multo levius eſt, [6] *aquam*, quæ corrumpi poſſe negatur: ut cuiquam minimè credendum ſit *ſupradicta medicamina iſto præſertim tempore, digeſtionis officio ſuperari.* Ait præterea ſuccumbente paſſione dandum [t] *viſcellum* ſimplex gallinaceum, vel ſuccum *ptiſanæ*, *ordei*, vel *orizæ*, ac deinde per profectum ad uſum *panis* accedere, [v] levi ex farina confecti, & *gobionum* piſcium pulmentum: *ſecundo* carnis gallinaceæ ac leporis: quæ non

[t] juſculum ad gelatinæ conſiſtentiam coctum

[v] a furfure purgata

177 recte quiſquam etiam declinationis tempore ob reficiendum corpus [7] prima dari permittat: quæ quidem declinatio forſitan nec futura ſit his malignis ægrotanti atque tantis affecto, & nulla mitigatione [w] tolerato, neque *oris collutione*, neque *potu*, neque *cibo.* Mitto etiam quia ſi [8] dimiſſio fuerit facta, non neceſſariò tempus accipit præfinitum. Etenim nunc decima nunc duodecima die vel ultra ſæpius occurrit. Quapropter tantis diebus *innutritum ægrotantem relinquere*, *non ſolùm noxium*, *verumetiam impoſſibile* eſſe perſpicitur. Dehinc gallinarum *viſcellum* facilè corrumpitur: & eſt digeſtione difficilis hordei atque

[w] recreato

Improbatur Heraclidis jejunium.

178 ptiſanæ ſuccus: *oriza* verò quòd ſtringat nulli dubium eſt; atque ita panis quantitatem augere nos quoque admittimus, piſces autem *gobiones* dare prohibemus: etenim locum in *paſſionibus* celerrimis vel *acutis* [x] *acrior cibatio*, quam πολυφαγίαν vocant, non habet. Item dari jubet *leporem*, atque varios cibos, &

Oryza adſtringit.

[x] amplior

6 Tamen in acceſſione methodici bibendam dabant aquam.

7 ante alios reficientes cibos, analepſeos principio.

8 Mens auctoris eſt, quia ſi opus eſt morbum ante remittere, quam cibum dari, iſta cibi dandi opportunitas non certo dierum numero eſt limitanda.

& neque *lavandam faciem*, neque aliam congruam corporis diligentiam ordinandam vidit, ſine qua minimè [9] *digeſtio* fieri poteſt, non ſolùm *variæ cibationis*, verumetiam *ſimplicis*, niſi corpori perunctionibus, atque alia diligentia recreato fuerit illata.

Hæc eſt ſecundum *Heraclidem* curationis, prima 179
phreniticorum [y] differentia. Illis verò qui *cruditate*
phrenitici fuerint effecti, ita curationem ordinavit,
ut ſupradicta ſimiliter adhibeantur. *Cataplaſma* verò
non prius quàm clyſter anteceſſerit, adhiberi jubet.
Etenim perniciosum eſt, inquit, *pleno corpori* hæc
adhibere. Siquidem ad caput rapta materia in *ſalutis*
periculum præcipitet ægrotantem: atque ita prohibendam
dicit *phlebotomiam*, adhibendam verò corporis
purgationem, poto medicamine quod appellat
[z] *diaſcammonias*, hoc eſt, quod ex *diagredio* conficitur:
quibus apparet hunc ſuæ [10] *ſectæ* peccata cu- 180
ſtodire, ut ea quæ *Empirici* [11] ſervabilia vocaverunt, etiam nunc adhibenda exiſtimet, *adjiciens etiam pejora, prohibendo phlebotomiam*, quæ ſimplici atque innoxio laxamento, nullis obſtantibus adhibita, facilè *laxato corpore paſſionem poſſet auferre*, cujus in vicem nocentiſſimam adhibendam *pugationem* judicavit *ſcammoniæ*, quæ eſt *gravior cruditate*, quam ipſe metuens in contraria venit argumenta curationis. Etenim ex hac corporis *purgatione*, ſive liquidarum detractione materiarum, *corpus* [a] *confluere* manifeſtum eſt, atque ejus *ſolida*, quadam [b] dimiſſione [c] *lenteſcere*, & *in liquida migrando* deperire. Mitto quòd

Phreniticos ex cruditate quomodo Heraclides curaverit.

y ratio, modus

Probihet V. S. & utitur purgantibus.

z διασκαμμο-νίας catharticum

at perperam

Quomodo purgatio noceat.

a diffluere, colliquari

b liquatione *alii* remiſſione

c tonum ſuum amittere

9 Hic locus oſtendit, fotus ex oleo, hydrelæo, & aliis id genus, à methodicis imperari ſolitos, adjuvandæ concoctionis cauſa inventos & excogitatos fuiſſe.

10 Cui addictus erat antequam Empiricus fieret.

11 id eſt, obſervatione cognita, & ob eam rationem retinenda.

181 quòd neque ſuæ *ſectæ* ſervaverit *morem*, quæ nunquam [d] *vaſculorum corporis materias* attenderit, ſi quidem ſint non ſolùm *occultæ*, verumetiam *Empiricorum* judicio [e] *falſiſſimæ*. Etenim exiſtimare, quod [f] diſcendæ paſſionis cauſa ſuccorum nominaverit cruditatem, potuimus, niſi etiam curationis ordinem ipſum intuens diſceſſiſſet, adeò ut etiam *ſcammoniam* bibendam credidiſſet. *Quærendum* etiam *ubi* eſſe cruditatem ſuſpicetur, quam ſcammonia putaret detrahendam. In *inteſtinis?* ſed ſic fuerat melius atque facilius eam *clyſtere* purgare. An in *capite*, an verò in *toto corpore?* Sed cùm hæc incerta demiſerit, videtur *judicium ſui operis medicamini dimiſiſſe*, ut tanquam ſentiens animal operetur, ſeparando à naturalibus aliena, hoc eſt cruditate corrupta, atque ſola [g] detrahere.

Empirici liquida non curaverunt.
d humores & ſpiritus
e fallaciſſimæ
f dignoſcendæ
falſiſſimum ſcomma.
g detrahat

182 *Tertiam* inde curationis ſcribit differentiam, qua jubet, ſi totum corpus non *fuerit multo ſanguine gravatum*, ſed *ſolæ capitis partes* videantur impletæ, ex *vena frontis* detractionem fieri: cùm neque paſſionis eſſe cauſam ſanguinem videamus, neque ex patientibus locis detractio aliquid medeatur: etenim *magis patientes adimplet partes*. *Primò* ex antecedenti [12] *faſciolæ conſtrictione*, ſecundò *ipſius coactæ materiæ concurſu*. Illos verò quos [h] *corruptione*, inquit, in paſſionem veniſſe viderimus, *clyſtere* purgandos, *aquam dantes largius bibendam*. Aliquando etiam *mulſum*, aut *vinum chium*, aut *rhodium*, ſed primo aquatum, ſecundo etiam meracum.

Tertius phreniticos curandi modus per V. S. ex fronte.
cur improbetur.
h ſuccorum corruptela

183 Hic etiam rurſum ſuæ ſectæ rigorem contempſit, *ſuſpicionibus in errorem deductus*, liquidarum materiarum cor-

Heracl. ſectæ ſuæ leges tranſgreditur.

12 qua ligandum caput eſt, ut tumidiores venæ priuſquam feriantur, appareant.

corrupta temperare feſtinans, & *ita jugiter*, ut *incurabilem* faciat manere *paſſionem*, dat etiam ſine tempore *vinum*. Et quid pluribus? ita curandi diligentiam prætermiſit, ut varia mobilitate videatur eſſe confuſus: quorum [13] omnium meminiſſe decet, ſed [14] *ſolam ſupradictorum probare rationem.* Hæc ſunt quæ de *phrenitica paſſione* credidimus ordinanda, nunc de cæteris celeribus, vel *acutis cum febricula* paſſionibus, ſequenti docebimus libro.

13 nimirum phrenitidis differentiarum.

14 Vult Cælius quod ea ſola probanda ſint, quæ ſupradictis rationibus vera eſſe monſtravit, utilia, legitima, & conſentanea.

Primi Libri Finis.

CÆLII

CÆLII AURELIANI

METHODICI SICCENSIS

ACUTORUM MORBORUM

LIBER II.

CAPUT I.

1 *De Lethargo.*

Unde Lethargus nomen habeat.

CElerum cum febricula paſſionum primam ſuperiore libro tradidimus *phrenitim*, nunc *lethargicam* cum cæteris, ordinamus. Vocatur *lethargus* à *conſequenti paſſioni oblivione. Græci* enim λήθην oblivionem vocaverunt, ἀργίαν vacationem, quam corpori atque animæ ingerit vis ſupradictæ paſſionis. Et eſt comparatione *gravior phrenitide*, non aliter quàm negatus in toto viſus, [a] ab ex parte impedito: vel ſilentium, ab impedita loquutione: aut ſurditas, ab auditus falſitate: vel hebetudo ſenſuum, à

Eſt gravior phrenitide.
a quam ex

2 difficultate. Denique *vehementi ſtrictura phrenitici* ſæpiſſimè *in lethargiam* venerunt, ut *declinante lethargia*, aliquando econtrario lethargi *in phrenitim* deciderunt. Quorum haud rarius ex ſupradictis prima contingunt. Siquidem facilè *periclitantes paſſionis magnitudine in pejorem deveniant: difficilè autem in periculis bona locum accipiant.* Quapropter *Aſclepiadi* credendum non eſt, dicenti *pulſum*, atque *reſpiratio-nem*

Letharg. & phrenit. ſæpe in ſe commutantur.

1 *ſc.* ut ex phrenitide fiat lethargus.

nem [b] humaniorem *lethargis* quàm *phreniticis* eſſe: ſiquidem habeat magnitudinem & percuſſum fortiorem, [c] tanquam jugi ſomno [2] dormientium. Sed *neque iſte ſomnus eſt*, impeditus omnibus naturalis actionis officiis, ſed eſt *oppreſſio* quæ nihil [d] reſumat ægrotantem, ac potius demergat. Neque etiam pulſus fortis, ſed magis debili percuſſu invenitur, atque piger, ac inanis. Quòd autem inflatione *erectus* videtur, *non fortitudinis cauſa*, *ſed paſſionis nequitia* id efficitur. Denique in his quibus ob phreniticam paſſionem *parvus* eſt pulſus, ſæpe pejorante morbo, atque in lethargiam tranſeunte, pulſus in *magnitudinem*, erigitur, ob *ſpecialem proprietatem* paſſionis, non proficientium virium cauſa: quippe cum generaliter *ſtrictura pejorante omnia deterius roborentur*.

b liberiorem, majorem

3

c utpote

d reficit

Obſervatio practica.

Sed hanc plerique diffinientes paſſionem, aiunt *lethargum* eſſe *delirationem*, *cum febribus acutis ad perniciem ducentibus*: & erat verius non delirationem ſed *preſſuram* dicere. [3] *Demetrius* autem *Herophilus* paſſionem inquit acutam *cum preſſura*, & *obſtruſione ſenſuum frequenter cum febribus*. In qua diffinitione ambiguum eſt, quô ſit accipiendum *frequenter*: utrum ne antecedenti ſerviat orationi, ut intelligamus frequenter cum difficultate ſenſuum: an conſequenti ſit orationi jungendum, ut intelligamus frequenter cum febribus: an verò utrique ſerviat parti. Quo invenimus nihil rectè eſſe diffinitum: ſemper enim

4

Quomodo alii lethargum definiant.

Demetrii definitio.

ambigua.

2 Sicuti dormientium quovis in ſtatu pulſus, & reſpiratio eſt plenior & fortior, ita & Lethargicorum: non tamen inde eſt concludendum Lethargum tutiorem eſſe morbum Phrenitide, in qua pulſus humilior & reſpiratio inæqualis.

3 Quis hic fuerit Demetrius Herophilus non certo conſtat. Fuere duo hujus nominis Medici: primus Herophili fuit ſectator, forte hic ipſe quem Cælius noſter citat, & propterea legendum Demetrius Herophilius: alter, cognomento Archiater, floruit ſub Impp. Antonino Pio, & M. Aurelio.

enim cum difficultate ſenſuum atque febribus hæc in-
5 telligitur paſſio. *Aſclepiades* hanc paſſionem non diffi-
Alexandri Laodic. definitio.
nivit, ſed [4] *Alexander Laodicenſis* ex Aſia ſecundum ipſum ait [5] *lethargum* eſſe *ſubitam*, vel *recentem paſſionem cum febribus*, & *preſſura*, atque *ſenſuum jugi difficultate*. Sed quoniam videmus eſſe plerunque etiam cum *dimiſſionibus* lethargiam & [e] *preſſuram*; id ipſum eſſe perſpicimus, quod eſt ſenſuum difficultas, quanquam hanc graviorem putaverint preſſuram. Nec ſanè debuit in diffinitione *magnitudinis differentias ponere*, ſed *paſſionis genus* quemadmodum intelligatur,

e ſomnum profundum morboſum.

6 *manifeſtare*. Nonne etiam complexionem magis *phre-*
cum phrenitide confuſa.
niticæ paſſionis cum *lethargia* dediſſe videtur? Denique *alienatio ſubito accreſcens*, cum febribus acutis, *phreniticæ* eſt paſſionis. *Preſſura* verò cum febribus, *lethargiæ*. [6] *Athenæus* Tharſenſis *furorem*, [f] inquit *mentis cum mœſtitudine*. Siquidem *Aſclepiades* in primo libro celerum paſſionum dixerit *phreniticis* alienationem cum *turbore* effici, in *lethargis* cum ſomno atque *triſtitia*. Alli alienationem cum mœſtitudine, & jugi ſomno eſſe lethargiam dixerunt. Etenim non habent mentem in furorem extentam, ut *Athenæus* ait, ſed ſola in alienatione conſtitutam, ut *Aſclepia-*

Athenæi definitio.
f vocat

7 *des*. Sed etiam nunc traditiones has caducas ſimul
Caduca, ſicuti priores.
Lethargici non dormiunt.
advertendas exiſtimo, ex his quæ ſupra memoravimus: *non* enim *ſomnus in lethargis eſſe advertitur*. Nam nullum periculum [g] ſequeretur. Neque etiam acceſſionis tempore magis ægros [h] afficeret. Item *neque jugis* in omnibus eſt *preſſura*, ſed etiam plerunque

g è ſomno
h *ſub.* lethargus

4 Aſclepiadis diſcipulus.

5 *ſequentia indicant legendum* lethargum eſſe alienationem ſubito accreſcentem.

6 Sectæ pneumaticæ princeps. Traxit ea nomen à ſpiritu, quem ejus ſectatores tanquam quintum elementum reliquis quatuor adjungebant.

que dimiſſionis *intercapedine* levigatur. At ſi cum febribus eſſe non adjungerent, ut *Aſclepiades* fecit, communis eſſet cum *epilepſia* diffinitio. [7] *Leonides* autem *epiſyntheticus*, lethargus, inquit, eſt [i] *lethargia ſecundum vias membranarum, cum furore mentis*, atque *febre*, & *mœſtitudine*, ac *preſſura*, & *pulſu magno*. Sed neque *cauſam* oportuit dicere [k] quæ ſit occulta, atque apud veteres diſcrepans, & injudicata, 8
cum *paſſionem manifeſtare fuerit magis neceſſarium*. Neque etiam mœſtitudinem, vel triſtitiam, atque mentis furorem. Etenim *preſſura* in ſemet *mœſtitudinem* atque *furorem* continet. Item [8] *Menemachus* preſſuram inquit celerrimam, vel acutam cum acutis febribus, & non ſemper jugibus. [9] *Soranus* vero cujus hæc ſunt quæ latinizanda ſuſcepimus, *preſſuram* inquit *celerem* eſſe, vel *acutam cum acutis febribus*, & *pulſu magno*, ac *tardo*, atque *inani*: frequentare, inquit, in ſenibus. Siquidem *aptior* ſit *ſenſuum difficultati atque demerſioni ipſa quoque ſenectus*.

Leonidis definitio

[i] obtruſio

[k] quia eſt

cauſam magis quam morbum manifeſtat.

Menemachi definitio.

Sorani definitio

Senes lethargo magis obnoxii.

7 Leonides, Methodicus, de eorum numero qui Epiſynthetici vocabantur, forte quoniam dogmata Methodicorum, Empiricorum, & Dogmaticorum conjunxerunt.

8 Methodicus, ingenioſus ſuæ ſectæ propugnator.

9 Methodicus clariſſ. vixit ſub Trajano. Hunc Cæl. Aurel. omnibus ſuæ ſectæ præfert. Scripta ejus perierunt: hæc autem jactura à Cælio ſarcitur: ejus enim veſtigia ita premit, ut quæ ille Græce ſcripſit, in his Cælii libris nobis latina ſiſtantur.

CAPUT II.

Quæ ſequuntur eos, qui in lethargiam venire poſſe noſcuntur.

SEquuntur eos qui in *lethargiam* faciles, ac proni eſſe videntur, aliqua *communia* ex his quæ etiam *phrenitim* fore denunciant: Aliqua *propria*, quæ etiam in cauſa communi tanquam propria accipimus, ut

Signa lethargo obnoxiorum propria.

ſunt ea quæ in *phreniticam* venturos paſſionem deſignare præſcripſimus, ut *febres acutæ*, ac *vehementes*, & ſæpe continuæ, ac *difficile ad ſuperficiem corporis aſcendentes*, *capitis gravedo*, vel *ſomnus* aut
10 *dolor vehemens*, *repente ac ſine ratione recedens*, *tinnitus aurium*, *vultus inflatio*, *pallor* tanquam ex vinolentia, & *mœſtitudo*, vel *triſtitia*. Erit præterea *tacitus* is, qui natura, atque ſanitatis tempore fuerat multiloquus, tunc *piger*, ac *non ſponte initians loquelam*, ſed alienam proſequens: *ſuarum tacitus querelarum*, aut non [a] digna ratione referens: *multo* etiam veluti *ſomno affectus*, *nec quicquam ſomnians*, aut eorum quæ ſomniaverit memor: *ſchema* jacendi frequenter *ſupinum*, contra ſolitam conſuetudinem: *oſcitatio jugis*, *extenſio crurum*, tanquam mox è ſo-
11 mno expergiſcentis: *pulſus* etiam *inæqualis*, poſt aliquot ſaltus ordinatus, aut inordinatus & pro *ætate*, aut *natura*, *major*, aut *tardior*: aliquando etiam in *inanitatem intercapedinatus*: quod denique *ſi in phrenitica paſſione contigerit*, *in lethargiam tranſituros ægrotantes* ſignificat. Etenim *majorem pulſum* fieri, neque *tardum*, neque *inanem*, ſed ætati ægrotantis convenientem, ſpeciem *declinantis phreniticæ paſſionis* accipimus. *Certius* etiam, quoties circa numerum, [1] *æquales minoribus*, *majores ſaltus* efficiuntur, ac velocibus & denſis & vehementibus: multo *potius*, ſi etiam *plures majores* atque *celeres*
12 fuerint. Quidam attenderunt etiam naturam ægrotantis ſi [2] *ſalivoſus* ſemper fuit. Etenim declives atque

a ἄλογα

Quomodo phrenitici in lethargum lapſuri dignoſcantur a reconvaleſcentibus.

obnoxii lethargo ſalivoſi.

1 i. eodem temporis ſpatio totidem pulſationes fortes efficiuntur, quot antea debiles.

2 Hoc etiam Hippocrates obſervavit: Ait enim lib. II. περὶ Νούσων §. 63. Νοῦσος ἡ καλουμένη Λήθαργος βὴξ ἴσχει, καὶ τὸ σίαλον πτύει πουλὺ καὶ ὑγρὸν &c. lib. III. §. 5. idem repetit.

atque faciles iſtius modi naturæ in *preſſuram* probantur. Attendendam etiam [3] *conſuetudinem* ajunt, utrum ne febricitans in *preſſuram* venire ac demergi ſolebat: *ætatem* quoque, utrum ne ſit [4] *mediæ*: & *aëris* habitum, utrum multis hanc ingeſſerit paſſionem: & *anni* vel temporum partem, utrum *autumni* media. Tunc enim frequentare iſtam paſſionem putaverunt.

Quid præterea conſiderandum.

3 ſunt enim qui quavis acceſſione febris, etiam intermittentis, vel delirant, vel ſoporoſi fiunt.

4 Vide Aphor. Hippocr. 30. ſect. III.

CAPUT III.

Quomodo diſcernimus lethargos ab his qui ſimilibus afficiuntur. 13.

JAm *lethargum* ſuis ſignis intelligere debemus. Eſt enim melius atque certius, ſicut in *phreniticis* diximus, ſi dicas, quæ ſunt ſigna lethargi. *Unum* enim quicquam *ſingulare*, ut eſt *preſſura*, vel *febricula*, *non ſignificat lethargum*, ſed *plurima* atque ſibi convenientia, & concurſus multorum, *ſignum* faciunt *indicabile lethargi*, ut lethargus certis ac propriis ſignis ſit indicatus, quemadmodum ſupra diximus. [a] Intelligimus *lethargum* ex *obſtruſione*, atque *hebetudine ſenſuum*, *preſſura* etiam, atque *febre acuta* ſive jugi, ſive [b] dimiſſionibus intercapedinata, *pulſu magno*, [1] *tardo*, *inani*, & *inflato*. Sine his enim 14
neque eſſe intelligi lethargus poteſt. Nam quædam præterea alia ſequuntur multa, vel pauca, ſecundum *paſſionis magnitudinem*, vel generalis *temporis* atque ſpecialis *differentiam*. *Primo* igitur ſequitur *dubia*

Singulare ſignum nil certi ſignificat.

a cognoſcimus

Neceſſaria lethargi ſigna:

alia acceſſoria.

b remiſſionibus

 atque

1 Pulſum hunc Hippocrates appellat σφυγμὸς νωθρός.

atque *ſomni ſimilis preſſura* & demerſio, ſed quam facile æger vocatus excutiat, ut interrogatus, ſane non ſtatim, ſed [c] ſecundum, reſpondeat: ac tunc juſſus, vel *oſcitatione perſuaſus*, inſpectioni *linguam* exerere, aut non id faciat, aut tardè fieri conſentiat: vel cum protulerit, non reducat, aut tarde colligat: ſi quid etiam *manu* tenuerit, *neſcius* atque *ſine voluntate* dimittat, & loquens, *priorum obliviſcatur*:

[c] paulo poſt

15 & neque *enuntiationis ordinem* ſervet, ſed potius intercipiat; exprimere etiam quæ loquitur non valeat, nullo corporis [d] atteſtante defectu, *manus* impatienter extendat, atteſtante *tremore*, atque membrorum *ſaltu*, nulla etiam *ſiti* afficiatur, ſed frequenti ac reflua *ſaliva* ore impleto ſpuere contendat, & tunc ſupra mentum atque ſtramenta ſputa remaneant: ac ſi *urinam* mittere fuerit admonitus, *matellam* non poſtulet, vel ſi petiverit, neſciat datam: atque *urinam* non dimittat, niſi fuerit admonitus: hanc quoque *difficulter* excludat, vel *paulatim*, & *turbulentam*, aut *plurimam*: ſalivam aut [e] *exuſtam*, & *craſſiorem*, aliquando etiam [2] *indigeſtam*.

[d] præſente *ita paſſum utitur hac voce Cælius.*

[e] tenacem, viſcidam

16 *Creſcente* paſſione jacendi *ſchema ſupinum* juge efficitur: color *plumbeus*, vel *lividus*: vultus ipſe *conductus*, atque concurrentibus ſuperciliis *caperatus*, non aliter quam mœſtitudine ſive luctu videmus oppreſſos: *lapſus* etiam à ſuperioribus lecti partibus, ad inferiora, negligenter abjectis cruribus, atque converſis, reſiduo quoque corpore non recte diſpoſito, *pulſus* major, rarus, inflatus, *reſpiratio* tardior, ac major, cum quodam *gemitu*, conductio *præcordiorum* ad ſuperiora: oppreſſio ſenſuum, & difficilis re-

ſigna preſſionis creſcentis.

2 Hoc idem eſt quod Hippocr. vocat σίαλον πȣλὺ, καὶ ὑγρόν.

recordatio, adeo, ut niſi puncti vel incitati fuerint,
non excitentur, ſed, ſolum motis labiis leviter, at-
que conductis, rurſum demergantur. Sunt etiam *ob-* 17
ſcuræ vocis, ac deinde ſi fuerint manu *laceſſiti*, aut
punctione aliqua *adhortati*, vel *titillati*, non exau-
diunt: vel ſi quis eorum manus levaverit, ac dimi-
ſerit, ſtatim concidunt: *ventris* etiam atque *urinæ*
officio ceſſante, adeo ut *plerique* ex paſſione liberati,
diſcuſſa preſſura, *urinæ reddendæ impoſſibilitate* mo-
riantur. At ſi *paſſio* in pejus duxerit ægrotantem, *re-* *Signa in pejus vergentis lethargi.*
ſpiratio [f] craſſeſcit, ita ut extincta videatur; *palpe-*
brarum quoque non perfecta fit *concluſio*: *oculorum* [f fit tarda & alta.]
cavitas: *linguæ* ariditas, atque aſperitas: *dentium* 18
confixio, atque *ſtridor*, adeo, ut ſi quiſquam velit
facere eorum diſcretionem, non valeat: vel certe
ſemiclauſo *ore* ac dimiſſo, ita ut *mentum propendens*
videatur, & neque manu conduci ſeparata poſſint,
ſtridore pectoris [g] atteſtante: immiſſi, vel deſtillati [g accedente]
ob nutrimentum liquoris difficilis atque *interrupta*
tranſvoratio; *pallor*, & *ſaltus* inferioris labii: *arti-*
culorum ſtupor: *unguium* livor: *guttur* prominens,
atque extans: *pulſus* humilis, ac per [h] profectum [h ſenſim]
[i] diminutus: *ſudores* frigidi, & glutinoſi, vultum [i μυερίζοντα pulſum innuit]
[k] ſecus & collum: plerunque etiam *involuntaria* [k juxta]
urinæ, vel ſtercorum [3] *emiſſio*, & *ſpaſmus*, hoc eſt,
membrorum conductio. At ſi ad ſalutaria ſigna æger 19
cœperit recurrere, ut paſſio minui videatur, omnia
ſupradicta leviora efficiuntur. Et quidam profecto *Quidam, antequam convaleſcunt, in phrenitidem recidunt.*
in [4] *ſanitatem* veniunt, reddita ſcilicet valetudine
meliore. Aliqui vero alienatione mentis recedente,
preſ-

3 Plurima horum ſignorum Hippocr. graphicè deſcribit coac. prænotion. a. 192. uſque ad 198.

4 Hippocr. eodem loco dicit, Ὁκόσοι δὲ σώζονται τῶν ληθαργικῶν, ἔμπυοι ὡς ἐπιτοπολὺ γίνονται.

preſſura tentantur. Tunc etiam *pulſus* humilior, atque denſior fit, aut admoniti rurſum demerguntur,
l lethargus & phrenitis — ut complexæ [l] duæ paſſiones videantur. Aliqui denique è *lethargo* liberati; abſolutam *phrenitim* incur-
m perveniunt — runt ac deinde ad ſanitatem [m] pervenerunt.

CAPUT IV.

20 *Quomodo diſtinguendi ſunt lethargi ab aliis paſſionibus.*

Quomodo lethargus differat ab — QUomodo & *defectio animi* in febribus veluti ſenſuum facit hebetudinem, ita *mandragoram*, vel *altercum* bibentes opprimuntur gravatione horribili,
a vexatione — ſopori ſimili: item alii *lumbricorum* [a] adjectione [b] de-
b ſoporoſi fiunt — primuntur, diſcernenda cuncta ſunt, ne *falſa ſimi-*
animi deliquio; — *libus inducti vera putemus. Defectionibus* igitur *animi denſus* atque *parvus*, & *coacervatim interiens*
ſopore ex mandragora vel hyoſcyamo: — *pulſus* efficitur. *Mandragoram* vero, vel *altercum* bibentibus *pulſus rarus*, ſed *plenior* fit; at *lethargis*
21 *inanis & inflatus.* Item his qui *lumbricorum* vexatione afficiuntur, vel demerguntur, *denſus* & *velox*,
ſopore a lumbricis. — & *parvus*, & *deficiens pulſus* invenitur. Et magis
c remiſſionis — tempore [c] *dimiſſionis* febris. Nam *acceſſionis augmento*, quantum creditur, non valent *ventrem* vel *ſto-*
d ſugere vermes — *machum* lactare atque [d] fellare. In *dimiſſione* vero,
e reſumptis viribus — [e] reſumpta inhæreſcunt viſceribus, atque ita *conſen-*
f ægrotantibus — *ſum preſſuræ* [f] ex antecedentibus faciunt. Sed hæc diligentius *chronias paſſiones* ſcribentes, cum de *lumbricis* dicemus, docebimus.

CAPUT V.

22 *Quomodo lethargi inter ſe differunt.*

Sententia Aſclepiadis ſectatorum. — QUidam *Aſclepiadis* ſectatores etiam differentias *lethargorum* tradunt. *Alium* enim *per ſe* dixerunt, *alium*

alium ex antecedenti paſſione, ut *phreniti*: atque ex
ipſa venientem eſſe graviorem. Item *alium* eſſe *no-*
vum atque recentem, alium *inveteratum* atque tar-
dantem, quod ex numero dierum coniici dixerunt:
& *alium* fieri *cruditate* ac plenitudine affecto corpo-
re: *alium* inani atque *paſſione macerato*. Sed nullam
lethargi [a] velut ad *lethargum*, differentiam tradide- *a* ad ſe comparati
runt. [1] *exiſtimabile non certum probatum eſt liquido-*
rum plenitudinem judicare. Item *Mnaſeas* lethargum 24
alium ſtrictura effici, *alium ſolutione* dicit. Siqui- *Mnaſeæ.*
dem ſomnus nunc denſitate, nunc laxamento cor-
porum fiat: atque in aliis [b] *abſtentas* videamus [c] offi- *b* ſuppreſſas
ciorum naturalium *egeſtiones*, in aliis vero *largius* *c* excrementorum
effluentes, adeo ut etiam involuntario exitu ſterco-
ra, ſive urinae fundantur. Item multi noſtrorum, *Quomodo Methodici Letharg. diſtinxerint.*
temporibus atque *magnitudine* conſtare *lethargi diffe-*
rentias tradiderunt: alium enim *magnum*, alium *par-*
vum eſſe dixerunt, & alium *initio*, alium in *aug-*
mento, alium in *ſtatu*, alium in *declinatione*, & ac- *d* quæ aliis omnibus affectibus conveniunt
ceſſione vel dimiſſione: ſed omnes illius ſummas at-
que [d] generales paſſionis differentias tradiderunt, &
non ſpecialem lethargi. *Falſum* etiam *ſolutione lethar-* 25
gum fieri, quantum intelligitur, atque eſt lethargus. *Lethargus nunquam fit a ſolutione.*
Etenim *involuntariam* egeſtionem [e] dixerint, in in- *e* i. dicendum
fantibus non *ſolutionis ratione*, ſed *mentis occupatio-*
ne fieri. Nihil denique pluſquam naturæ convenit,
[f] excludunt, ſed ſolum quod debuit etiam volunta- *f* reddunt pueri
te deponi. [g] *Tenues* etiam *ſudores preſſura* fieri, *non* *g* Exiles madores, ſæpe frigidi
ſolutione intelliguntur, ſed neque adjutoriis laxativis,
ſicut in *adjutoriorum* libris demonſtrabimus. Qua pro-
pter *lethargi* proprias differentias [h] tradendas eſſe ne- *h* ab iis traditas
gamus. CA-

1 Exiſtimabile quidem, non certum aut probatum eſt, liquidorum plenitudinem lethargum indicare.

CAPUT VI.

26 *Quis locus in lethargicis patitur, & quomodo curandi ſunt lethargici.*

In Lethargo totum corpus patitur: ſpecialiter caput.

MAlè quidam etiam *patientem in lethargo partem caput* dixerunt. Ut enim de *phreniticis* dictum eſt, communiter *totum corpus* patitur, febricula teſtante: ſpecialiter vero *caput* plus, ob multitudinem vexationum, quibus afficitur. Difficile igitur intra [1] *primam diatriton* lethargus fieri poteſt, ſed frequenter poſt ipſam: & oportet [a] jacere in *loco lucido*, atque *calido* mediocriter: in acceſſione per intervalla *leviter excitari*, ſuo nomine exclamatum. Etenim jugiter *titillatu*, vel impreſſione, ac *punctionibus* hoc facere, nihil aliud quam *ſtricturam* erit *aſperare*, ob inquietudinem [b] quaſſationis. Dehinc [c] probabilior atque *magis eligenda erit quaſſabili & noxia vigilantia*, *quieta preſſura*: blando etiam articulorum *fricamento* utendum eſt. Eſt autem in acceſſione jugi *fomento caput* curandum, *oleo* dulci, atque calido: mollibus lanis *collum* tegendum: blandioris laxamenti cauſa locorum capiti vicinantium, & ob excipiendum ex fomento, ſi quid è capite fuerit lapſum. Tunc aliquando etiam è lecto ad lectum *translatione* facta, & declinante acceſſione, *oris collutio* adhibenda: terminata vero, *potus dandus*.

a ſub. ægrum
Quo loco ægri ſint habendi.
Leviter ſunt excitandi.
Nimia vexatio ſtricturam auget.

27

b vexationis
c optabilior
Blande ſunt fricandi.
Caput fovendum.
Lectus ſubinde mutandus.
Os colluendum,

28 At ſi *febrium continuatio* fuerit, primo tempore lucis erunt [d] *media fovenda*, atque dorſum lanis mollibus circumtegendum: ſi magnitudo paſſionis exegerit,

d hypochondria & præcordia

1 Primum triduum, ex quo quis ægrotare cœpit. Lethargus autem non fit in morbi initio, ſed in ejus augmento; frequentius autem in ſtatu, & declinatione.

Vena ſecanda, quando?

gerit, *phlebotomia adhibenda intra primam diatriton*, aut in ipſa. Dehinc ſi *ante diatriton* fuerit adhibita, ſola *fomentatione* utemur, atque *oris collutione*, & potu *aqua* vel *mulſo*. At ſi in *ipſa diatrito phlebotomia* fuerit adhibita, paululum differentes, *perunctionem* adhibemus, atque *oris collutionem*. Tunc dabimus *ſorbilem cibum* ob celerem paſſionem. Si *faſtidioſus* fuerit ægrotans, tanquam ſanis ſæpe contingit poſt altum ſomnum experrectis, vel ſi tranſvorationis oblitus, aut piger, tanquam ſunt ſani imminente ſomno declives in ſoporem, erit *acceleranda alicujus cibi tranſvoratio*, ut corpus relaxetur.

Qualis cibus dandus.

Nam graviore ſtrictura lethargi phreniticis afficiuntur. 29

Poſt cibum blande fricandi ægri.

Quando cibus dandus.

Dehinc *poſt cibum* paululum differentes, atque articulorum *blanda fricatione* utentes, dormire permittimus: atque uſque ad *declinationis* tempus, *alternis diebus à cibo abſtinemus*, permittentibus viribus, ſolo *mulſo* utentes. Si autem vires obſtiterint, etiam his diebus ſorbilia mediocriter damus.

Quando clyſter ſit adhibendus, & qualis.

At ſi venter non fuerit ſolutus, *clyſtere* utemur, *oleo* calido & *aqua* in qua decoctum ſit *fenugræci ſemen*, admixto aliquando *melle*. Tunc ſicut in *phreniticis* tondendum caput atque radendum: & appoſita *cucurbita* ſcarificandum, & ſanguiſugis relevandum.

[e] hypochondria

30 At ſi [e] *media* tumeant, ſimili curatione *cucurbitæ*, atque *cataplaſmatum* utemur, tanquam in *phreniticis* ordinavimus.

Cucurbitis & cataplaſmatis quando utendum.

Attendenda etiam cætera paſſionum accidentia, quæ *ſymptomata* Græci vocaverunt, ut ea quæ in corpore *frigida* fuerint membra, *blando tactu* manibus continentes, levi cum *fricatione* vaporemus: *ſudantia* citius detergamus: *linguæ aſperitatem* vel ariditatem *ſpongia* infuſa aqua calida humectemus. Nam ſæpe faucium ſiccitates præfocationis

Quomodo linguam, os, oculos, curare oporteat.

imitantur effectum. Tunc *oculos* lemis obſitos, vel
f demerſos, *id eſt* ſopitos lachrymantes *ſpongia* vaporabimus, atque ita [f] dimer-
ſos excitamus. *Calidus* etenim *tactus habet quoddam*
31 *reſumptionis illatæ levamen.* At ſi *preſſura* perſevera-
verit etiam *dimiſſionis tempore*, & propterea *cibi dan-
di difficultas* occurrerit, oportet ægrotantem *in preſ-
ſura excitari*, donec ſentiat: tunc priuſquam rur-
ſum demergatur, deſtillandum ex *cochleari* ſorbile
quiddam faucibus, atque manu mentum quod la-
xius propendet, ſublevandum, ut infuſa, priuſquam
g remiſſio in ſomnum revocentur, tranſvorent. At ſi forte [g] mu-
tatio acceſſionum atque preſſuræ fuerit facta, quod
Mane potius eſt dandus cibus. quidem raro contingit, ut in continuationibus, *cibi
tempus oriente luce eſt aptius.* Utendum etiam ſpon-
giarum vaporationibus, & fomentis capitis, atque
32 domeſtica molli, ac penſili geſtatione. In *declinatio-
Quid in declinatione agendum. *ne* vero certiſſima, *varius cibus dandus*, & *lava-
h vini potu *crum*, ſine [h] *vino* adhibendum ſcilicet: in *alia* vero
diatrito danda *poma*: tunc etiam *vinum.* quorum
rationem ex his quæ in *phreniticorum* curatione ſunt
ordinata, accipienda dicimus. Tunc *cerotarium* ſca-
rificatis partibus apponemus. *Hæc* eſt *ſecundum* Me-
thodicos *lethargorum curatio.* Antiquorum vero
[2] *Hippocrates*, & *Eraſiſtratus*, & *Herophilus* hujus
paſſionis curationem non poſueruut: ſed [3] *Serapion
Empiricus* in primo libro, quæ ad *ſectas* ſcribit obſcu-
ra nimium, atque pauca ordinavit, quorum nihil eſt
dignum enarrare.

CA-

2 Libri περὶ Νȣσων, Hippocr. adſcripti, aut Cælii ætate pro talibus non ſunt habiti, aut ipſe non legit, aut mirum quid ipſi in mentem venerit. Hippocr. enim eorum lib. II. §. 63. de Lethargicis, ita præcipit: τȣ͂τον πιπίσκειν τὸ ἀπὸ τȣ͂ κρίμνȣ, καὶ μεταπιπίσκειν οἶνον, λευκὸν οἰνώδεα, καὶ ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης. ξυμμίσγειν δὲ σίδης χολὸν &c.

3 Primus hic ratiocinia e Medicina ejecit, omnia experientiæ tribuens.

CAPUT VII. 33

Ad Dioclem.

DIocles libro quo de *paſſionibus* atque *cauſis* earum, & *curationibus* ſcripſit, prohibet demergi *lethargos*, *acutiſſimis* utens *potionibus*, atque jugiter corpus *defricat*, adhibens etiam *ſternutamenta*, quæ Græci *ptarmica* vocaverunt: & neque manifeſtans, quas vocat acutas potiones: utrum in *qualitate* acutas, ut eſt *acetum*, an *officio uſus*, ut eſt *celerrima tranſvoratio*: ſed [a] utrum elegerit, malè dictum eſt. [b] *Alterum* enim denſat corpus ſtrictura laborans, [c] *alterum* inflat. Item *ſternutamenta* corpus vehementi motu concutiunt: & magis *membranas capitis* in tumore conſtitutas: jugiter excitare, ſine dubio aſperatio paſſionis eſt. Peccatur etiam gravius *ſine ullo adjutorio caput relinquendo*, in quo ſecundum ipſum paſſionis eſt cauſa.

Diocles Lethargicis adhibet acria medicamenta:

at male; ſtricturam enim augent.

a utrumlibet

b quod acutum eſt

c celerrima tranſvoratio

Caput non curat.

CAPUT VIII.

Ad Praxagoram. 34

PRaxagoras ſecundo libro de curationibus, in *ſorbilibus cibis*, hoc eſt *ptiſanæ* ſuccis, ſemper, inquit, ægros oportere ſervari. Cum non ſemper hoc conveniat, quando *declinationis tempore*, *oportet varia ciborum reſumptione* vires reparari, non tunc uti ſucco *ptiſanæ*, ſed ipſa potius. Ille enim & corrumpi facilius, & inflare perſpicitur. Deinde *clyſterem* jubet adhiberi: non, inquit, metuendum ſi remanſerit, non redditus. Erat hoc *veræ rationis*,

Praxagores male per totum morbi decurſum utitur ptiſanæ ſucco

item Clyſtere, ut veteres ſolebant, acri.

niſi eſſet *virtutis acrioris*. Sed quia eſt acerrimæ, atque mordicantis qualitatis juxta *veterum conſuetudinem*, quomodo ſperandum eſt non gravius nocere quanto plus fuerit *tumentibus partibus* immoratus?

35 Dat etiam *meracum* bibere, *acetum cum melle*, & *piperis* immodica quantitate, vel pro vino, *abſinthium*, dicens latere ignaros vini dationem: & *fomentum* adhibet pedum. Sed ex his *omnibus nihil ſperandum eſt utile*, ſed magis *incendia* viſcerum altiorum, & veluti *putredines* tumentium membranarum ob nimietatem fervoris. Non enim cum *acriora collyria* tumentes oculos in *dolores* atque *lachrymas* plurimas cogere videamus, *membranas* quoque *cerebri delicatas* atque faciles ad injuriam ob naturam ſui, tumentes paſſionis cauſa minimè ex ſupradictis inuri [a] credere poteſt, cum ſingula igneæ virtutis eſſe monſtrentur. Item *meracum*, [b] inquit, hoc eſt ultra moderationem temperamenti commixtum *acetum cum melle*

item vino, aliiſque fervidis.

At peſſimo conſilio.

a credi

b *i.* jubet, *ut paſſim*

36 dari, & appellavit *oxymeli*. Nec tamen manifeſtavit [c] quid ſit ultra modum temperamenti miſcendum, utrum ne *mel* debeat ſuperare, an *acetum*: non enim adjecit *aquam* quoque miſcendam. Dehinc quam ſimilitudinem poteſt *abſinthium* habere cum *vino*, ut in ejus vicem dandum juſſerit, cùm ſit & hoc generaliter *acre*, atque [d] *denſabile? Vinum* verò omnibus *ante declinationem* ægritudinis *adverſum* eſt, & magis *lethargis* ob nimiam vehementiam paſſionis: *immoderatè* verò, ut ipſe voluit meracum, etiam *ſanos* [e] *demergit*. Ridendum præterea quòd *caput patiens incuratum* relinquendum putat, & *fomentum pedibus* adhibendum, per venas eorum avertendæ materiæ *traductus* ut fiat.

c *i.* quantum de iis

d ſtringens

e in ſoporem compellit

Loco capitis ridicule pedes fovet.

CAPUT

CAPUT IX.

Ad Aſclepiadem & Themiſonem, & Heraclidem Tarentinum. 37

Aſclepiades, ſicuti in phrenitide, utitur acribus:

Aſclepiades primo libro de *acutis* paſſionibus ſcribens, multa inquit adhibenda *lethargis*, quæ *phreniticis* ſunt ordinata. Nititur etiam jugiter demerſos *excitare ſternutamentis*, & odoramentis *caſtorei, rutæ* & *aceti*, & *ſpondylio*, *conyza*, & [1] *agno*, herbis: baccis etiam *lauri*, vel communiter, inquit, omne quod tenuare atque movere vehementer *membranas* valeat *cerebri*. Jubet etiam ea adhiberi quæ *epilepticis*, vel *matrice præfocatis* adhibuit odoranda, hoc eſt *lanam*, vel *capillos*, aut *cervi cornu*, vel *galbanum* carbonibus impoſita: & omnia quæ caput gravare valent, vel injucunda ſunt odoranti. Omnium inquit præſtantius, atque operantius eſſe 38 *ſinapi* tritum cum *aceto* admixto, atque hinc *caput cataplaſmandum*, & dandum * manibus, quod excitet ægrotantem. *Potum* dat *bis* in die, vel *ter*, & veniente nocte offert tanquam phreniticis *vinum*, vel eo audacius. Etenim, inquit, accedere *ex vino furor in phreniticis* poteſt, in *lethargis* verò *nunquam*. Siquidem ſint omnes *ſenſus* [a] *apprehenſi*, atque mentis vigor oppreſſus: ex quibus apparet pejus eum [b] *à phreniticis lethargum cæca curatione* vexare. Etenim noxium atque *pernicioſum eſt jugiter eos excitare*, ſicut ſuprà diximus. Multò autem *gra-* 39
vius

* naribus.

ſub noctem dat vinum, quare?

a quaſi vinculis conſtricti

b quàm phreniticos

Noxæ hujus methodi.

1 Agnus caſtus vocatur tautologia quadam, caſtus enim Latinis idem eſt quod ἁγνὸς Græcorum: ita dictus eſt hic frutex, alias etiam vitex appellatus, quoniam Veneris coërcere ſtimulos credebatur. Totus eſt tenuium partium, imprimis ejus ſemen, urinam enim & menſes ciet; caput etiam tentat vini modo. Vid. Plin. N. H. Lib. XXIV. cap. 9.

vius non communibus remediis hoc facere, ſed, ut ille putat, *ſternutamentis* immoderatè moventibus, atque diſſecantibus corpus, & magis *cerebri membranam* in tumore conſtitutam. Si enim *pedes* quanquam ſint habitudine fortes, in *tumore* conſtituti parvo *deambulationis motu* facilè vexantur, atque ob hanc injuriam in augmenta tumoris veniunt, quomodo non *membranæ cerebri* in tumore conſtitutæ, atque viarum denſitate conſtrictæ, magis poſſe [c] moveri creduntur? Dehinc perſeverare magis in *ſternutamenti* uſu jubet, ut ſcilicet ita forte convenire videatur, tanquam in *chronicis paſſionibus*: cum moderatione interea ceſſante, *noxius* atque *vexabilis*
40 eſſe probetur. Extendit etiam peccatum *odoramentis* ex *caſtoreo*, atque *aceto*, & *ruta*, & *ſpondylio* atque *agno* herbis, & *lauri baccis*, & *conyza*. Etenim *acetum* acre manifeſtè probatur, & quod valeat *membranam inurendo* vexare, cum *laxamento*, non *conſtrictione* indigeat: alia quoque *graveolentia*, & quæ *preſſuram* faciant non ſolùm *demerſis*, verumetiam *rectè valentibus*, improbantur. Hæc peccanter ex *epilepticorum* curatione, atque *præfocationis* matricis transferenda juſſit, cùm conſtet etiam in ipſis adhiberi non oportere *ſinapi*, etiam ſi *chronicas paſſiones quadam* [d] *corporis* [2] *novatione* [e] *excludit*. acutas autem

c vexari

Uſus ptarmici

Graveolentium noxa.

Sinapi uſus in morbis chronicis.

d recorporatione: μετασυγκρίσει.

e ſublevat irritans

2 Hæc corporis novatio, ſive recorporatio Methodicis admodum erat in uſu, & præcipua morborum chronicorum curationis pars. Cælius eam lib. III. Tard. paſſion. cap. 6. ita deſcribit. Tum recorporativis utendum curationibus, quo reformata corpora, vel ut ita dixerim, rejectis vitioſis carnibus, ac renaſcentibus novis, reparata redeant ad memoriam ſanitatis. Terminus hic *Recorporatio* ſeu μετασύγκρισις, ſicut & totum Methodicorum ſyſtema ex Aſclepiadis philoſophia videtur petitum. Corpora ipſi ſunt συγκρίματα ſ. συγκρίσεις, concretiones minimorum corpuſculorum, ex quorum interſtitiorum nimia amplitudine & ſtrictura omnes morbos derivabat: eoſque, imprimis chronicos, curare idem erat ac novam σύγκρισιν efficere. Vid. ſupra lib. I. cap. 14.

tem vel *celeres provocans*, *in magnitudinem tollit*. Omnis enim *acrimonia tumoribus incongrua*. Nam 41
& [f] *temporaliter* quidem æger omnis tanquam *aduſtus igne* [g] conſurget, ſed rurſum *gravius* opprimetur. Oportet etiam ſecundum ejus præcepta *manente capillatura* aliquod *cataplaſma* apponere: Et propterea non parvi temporis [3] *vexatione* membranam afficere. Nam *tonſuram noxiam phreniticis* [h] probat. His etiam *lethargos* ſimiliter curandos exiſtimat, quo fit ut etiam in ipſis tonſuram prohibuiſſe videatur. Non enim in illis *materiæ* poſt tonſuram *aſcenſus* vexabiliter *caput* poterit onerare; in *lethargis* verò id minimè facere: quæ ſi tanquam vexabilis, excludenda eſt, *multò magis ſinapi excludendum*. Adducit enim 42
ad ſemet materiam, ſicut *inflatæ*, atque in *ruborem deductæ* ejus appoſitione *partes* demonſtrant, eamque adductam tenendo cogit, & *viarum* perficit *denſitatem*. Dehinc *odore* penetrando membranas inurit, & tanquam *acre collyrium* oculos, ſic [i] *mentes* inflammat. Quomodo etiam *fricare manibus ſinapi* [k] *lethargos* poteſt, cum *ſenſibus* ac mente *captus* eſſe videatur? Atque ita *odoramentorum tempus* tacuit, & ſolam *materiam* nominavit. Hoc quidem etiam de dando *potu* feciſſe perſpicitur, dicens *quoties* [l] detur, *temporum* tacita diſciplina: *vinum* etiam *lethargis eſt incongruum*, *nulla declinatione paſſionis* * *firmata*. Simile eſt enim [4] *ebrios* ac vinolentia madentes 43
vino oportere uti, tanquam congruè ſuperdato, in quibus

f in aliquod temporis ſpatium
g excitabitur
h putat
Sinapiſmi noxa.
i membranas
k lethargicus
l dare oporteat
* *firmatis*

3 quam affert madida, & cataplaſmate onuſta coma.

4 Quemadmodum qui ebriis jam altum dormientibus vinum præterea dat, eis ſomnum profundiorem conciliat: ſic qui lethargico vaporis & humoris copia ſopito & oppreſſo, vinum quod caput tentat, & in vapores diſſolvitur, præbet, eum magis gravat, & obruit.

bus periculum [s] *ſpaſmi* fore nemo ſapiens negat. At verò iſte *importunius lethargis* [m] probandum exiſtimat, ſperans *vini furorem ſub oppreſſione paſſionis poſſe latere*; vehementer enim curandum putat [n] occultare noxia quàm prohibere. Miſeriores igitur lethargis phrenitici judicandi, & experimentorum probationi ſubjecti. Nanque etiam in lethargis demerſionis aucta vexatio ex vini efficitur potu. Siquidem *ſpiratio alta*, ac [o] *conductus corporis*, atque *raptus* adveniat, & celerrimè *mortis* ſequatur effectus.

m dandum

Perniciosſum imperitorum Medicorum artificium.

n *ſub.* potius

o convulſiones

44 *Themiſon* libris acutarum vel *celerum paſſionum* rectè cætera ordinavit, ſed jubet *obſcuro* in *loco* haberi *lethargos*. Etenim, inquit, *lux* apta non eſt: ſiquidem moveat atque turbet corpora, & non ſufficiant *ſpiramenta* turbationi commotæ congruam exhalationem præbere: quapropter etiam *ſani* in luce dormientes gravantur: quorum maximè hi qui *ſub ſole* dormierunt vexari noſcuntur. Non advertens quòd *omnis tenebroſus aër* conſtringit. *Lethargica* autem *paſſio* nullo alio magis quàm *ſtrictura* cognoſcitur, quam neceſſe eſt augeri [p] ob *ſolis denſitatem*.

Themiſonis methodus.

Tenebræ ſtringunt.

p obſcuri loci

45 Sub *ſole* autem dormientes gravari etiam nos aſſerimus, ſed ob *contrarietatem afficientium cauſarum*. *Lux* enim ſolis, atque [q] *vapor*, relaxat: econtrario, *ſomnum* aſtringit. Dehinc *lethargia* gravis atque pernicioſa eſſe paſſio perſpicitur. Somnus autem *naturale* eſt *officium*. Item ſol gravat caput: *lux* autem quam *lethargicis* adhibemus tectorum ſub tegmine nullo *vapore* lucifici ſolis [r] augetur, neque *ſplendore* radiorum perfuſum corpus graviter afficit ægrotantis. Jubet etiam parva per intervalla eorum *faucibus* in-

Sub ſole dormientes gravantur, cur?

q tepor

Naturæ grata & amica quies.

r *ſub.* vis nocendi

s è plenitudine nimirum & acrimonia.

inſinuari *liquorem*: quod præter tempus faciens ar-
dorem illum, cujus cauſa id adhiberi exiſtimat, au-
gere potius quàm minuere videtur. At ſi *venter ſtri-* 46
ctus fuerit, *aloes* jubet dari appenſum *triobolon*, hoc
eſt, dimidiam drachmam, cum *aqua* ante cibum,
ac id prodeſſe inquit, prius quàm paſſio augeatur.
Siquidem multa quæ ad *caput* ex corpore concurrunt,
[s] detrahentur. *Soranus* verò qui normarum regulis
methodum reſtituit, *noxiam* eſſe inquit *iſtiuſmodi po-*
tionem. Forſitan enim ob nimiam *ſtricturam* retine-
rur, & non ſolum nihil egerit, verumetiam ipſa re-
manet. Credibile autem ad ejus [t] *pigmenti* in ſtoma-
cho [v] effectum ſenſum, *accurrere materiam*, ac de-
inde ad *membranas* & *caput recurrere*, quod per vi-
as *ſtomacho vicinum* eſt, & ad rapienda quæ ſunt ſum-
ma facultate aptiſſimum, ob *tumoris fervorem*. De- 47
hinc gravius augeri peccatum videmus, cùm *ante ci-*
bum hoc *medicamen* dari jubet. Adjectus enim cibus
neceſſariò *corrumpitur*, manente adhuc in corpore
aloë. Corruptio autem cibi vexat ea quæ ſe circum-
plexa ſunt. Attrahens deinde materiam à capite, at-
trahit etiam ejus nutrimentum. *Non* enim *ratione*
quadam tacita, veluti animal ſentiens, poterit medi-
camen utilia relinquere, & ab his quæ contra natu-
ram ſunt ac detrahenda, ſeparare. Nutrimenta igi-
tur propria deperdere dubium non eſt, [w] cum vi me-
dicaminis detrahuntur. Poſt *tertium diem* ſternuta-
mento utitur, cum ipſe prohibuerit lucido in loco
ægrotos jacere, ſiquidem moveantur atque turben-
tur *liquida* & *ſpiritus*: ſed utique multo vehemen-
tius *ſternutamenta* commovere poſſe perſpicimus. De- 48
hinc poſt quatuor, inquit, vel quinque dies, decli-
nante acceſſione, ſi nihil obſtiterit, ultra muros pro-

s *ſub.* ex opinione Themiſonis.

Purgantia. durante ſtrictura nocent; quomodo?

t medicamenti

v excitatum

Ratio ob quam Methodici purgantia damnant.

w quia

Themiſon motum & reliqua ſti-

M 2 du-

mulantia ſuadet.

ducendus ægrotans, & uſque ad *viginti*, vel *triginta ſtadia* geſtatione movendus. Quo tempore excitare etiam convenit, atque *ſternutamento*, & *aceti* cum *ſinapi* odoramento uti, vel *cataplaſmatibus*, & hoc per totam paſſionem faciendum probat. Sed omnino *lucem* inquit, recuſandum, tanquam [x] *commobilem corporis*, cum ſit gravior in ſinapi vel geſtationis motu, commotio. Iners etiam atque vana [y] intentio, dierum numerus, atque modus ſtadiorum, circa geſtationem adhibendam. Addo etiam immodicum motum eſſe ſtadiorum triginta periclinanti. [z] Quod etiam conſiderans *ſinapi* probaverit adhibendum, ratione caret. Utrum ne quia [6] *tumorem* [a] ſenſerit in [b] membrana? ſed hæc *acrimonia* neceſſario denſatur: an vero ſenſuum torpentium movendorum cauſa? ſed jamdudum lucem, ne commoveat, recuſavit. Poſtea inquit, *radendum* ſequenti die, duabus ante acceſſionem horis, ſervatis *cataplaſmatibus* ex *pane* & [7] *aqua* & *oleo roſaceo*, & *lini ſemine*, cum *poſca*, vel *polenta* cum *fœnugræco*, & *aqua mulſa*, uſum diſſimilium cataplaſmatum permiſcens. Etenim mulſum atque fœnugræcum relaxant atque mitigant tumentia: oleum verò roſaceum, atque acetum; vel alica conſtringunt. Et propterea in augmento tumores ſupertendunt.

Lucem prohibet.
x facile commoventem corpus
y animadverſio, præſcriptio

49

z Quid
a ſuſpicatus eſt
b i. meninge

50 *Intemporaliter* etiam utitur *cataplaſmatibus*, quum ante duas horas acceſſionis venturæ adhiberi jubet, & ſit eo tempore *requies* adhibenda. Dehinc, inquit, ſi vehementer fuerit oppreſſus ægrotans, ut neque [c] dimiſſionis tempore eum valeamus excitare, ſi *præcordia* mollia ſenſerimus, atque *vocem* non ita obtuſam, *fricationibus* corpus calefaciemus.

Cataplaſmata intempeſtive adhibet:
c remiſſionis

6 qui relaxandus ſit. 7 *ex ſequentibus legendum videtur*, Alica.

ciemus. Tunc *frigida* caput fomentamus coacerva-
tim, atque jugiter, & quodam *percuſſu*, ut altius
[d] à capite demiſſa veniant fomenta. Tunc ad *balnea*
ægrotantem ducemus, ut denſitatem frigoris relaxe-
mus. Hæc igitur *vexatio* [8] perdendæ ſalutis magni-
tudinem vehementer excedit. Quod enim *paſſio* cre- 51
ſcere facit (hoc eſt torporem ſenſuum) hoc etiam fri-
gida fomentatio cogit augeri. quò fiet ut ſi forte [e] *tem-
poraliter* quiſquam ægrotantium, *raptu quodam ter-
roris frigidæ* excitetur, *vehementius* tamen *acceſſio-
nis tempore* opprimatur, ſicut & ipſe eodem in li-
bro neſcius confitetur. Dehinc affectans [f] *ſtationem
ſenſuum* emovere fomento frigidæ, videndum eſt,
utrum ne in aceeſſione id fieri eligat, aut in dimiſ-
ſione. Sed ſi in *augmento*, contrarium & adverſum
eſt etiam naturale lavacrum. Sin verò *dimiſſionis*
tempore, feriuntur ea quæ dimiſſionis ratione [g] in-
dulgentia quadam tenues vias [h] agnoverant. Præter-
ea poſt *frigidam allutionem*, *balneum ſanos quoque
incommodat*, implendo caput. Quid igitur prodeſt 52
frigidæ ablutio quæ ſtationem atque torporem viarum
excludere putatur, ſi neceſſario magis denſitas ac-
quiſita ægrotantem opprimere perſpicitur? Ita cor-
puſcula quorum *ſtatione* viarum obſtruſionem factam
exiſtimat, facile utique tranſire vel reſilire poſſunt,
ſi capacitas exitum dederit, in quam veniſſe, vel ex
qua exiſſe videntur. Huic autem rei perficiendæ *fri-
gida* repugnat: denſat enim atque conducit vias. Fa-
tetur ſane neque ſe hoc uti *adjutorio*, cum ſit aliud
melius: quamquam nominare quod [i] ſit, metuat. Et-
enim inimicum, & neque ipſius dogmati conveniens
eſſe probatur.

ut & fricationis fomenta & balneum.

d quam caput eſt

e pro exiguo tempore

f torporem

g laxamento

h reſeraverant, penetraverant.

i melius illud, *ſub.*

 Hera-

8 *Quaſi diceret Cælius:* Vexatio hæc ægro longe pernicioſior eſt ipſo morbo.

53 *Quomodo Heracl. Tarent. Lethargum curaverit ex cruditate:*

[9] *Heraclides* Tarentinus primo libro de internis paſſionibus proponens *lethargos* fieri multitudine cruditatis, & craſſitudine humoris, adhibet *clyſteres:* quibus etiam admiſcet aquam, in qua *centaurium* fuerit decoctum, vel *abſinthium.* Dat etiam bibere *caſtoreum*, & *aquam ſalſam*, & *epithymum:* ac os ægrotantium diſtendens ſenſim, hæc infundit guttatim, quæ in os labuntur, decurrentia. *Caput* autem *poſca* fovet, in qua fuerit *laurus* decocta, & *ruta:* raſis quoque *capillis* ungit caſtoreo, vel ſpondylio & aceto, cum oleo veteri, & ex pollinibus adhibet cataplaſma quod appellamus [10] ὠμὴν λύσιν, ex *poſca*, & *abſinthio*, & *nitro:* vel [11] *cantabro* ex aceto. Dehinc ſinapi cum aceto, & fico: & iiſdem clyſteribus poſt

Cataplaſma ὠμὴ λύσις

54 raſuram capitis utitur. Dat etiam & [k] *radices* maſticandas: ac ex ſinapi, vel pipere, *apophlegmatiſmum* provocat. Utitur etiam [l] *balanis*, ſi clyſtere ventrem movere non valuerit, & omne corpus *aceto & oleo* perungi jubet, *ſternutamentis* commovet: & odoramentis caſtorei, & ſpondyli, ex aceto acri reſolutis. Sed ſi ex *humorum acrimonia* fuerit ægritudo confecta, *aquam dulcem* potare ægrum jubet, ac deinde *vinum.* Poſt hæc, *acetum cum melle*, ob virium tutelam adhibendam probat. Tunc [m] *viſcellum* tenue dat anſeris, vel perdicis, aut gallinæ & per [n] profectum, *oryzæ ſuccum*, vel *ptiſanæ* ex ordeo: tunc pa-

k ſtruthium, ſaponariæ ſpeciem.
l ſuppoſitoriis

Quomodo, ſi ex humorum acrimonia eſſet.

m juſculum
n morbi declinationem

9 Quis fuerit hic Heraclides nuſquam legi: nec ejus niſi apud Cælium noſtrum, veſtigia apparent. Aſclepiadis videtur fuiſſe ſectator: Noſter eum infra nobilem Empiricum vocat.

10 Cataplaſma hoc ὠμὴ λύσις, ita videtur appellatum, quod ſit λύσις ſive reſolvens, & ὠμὴ crudum ſ. non coctum.

11 Forte herba eſt quam Plin. vocat *Cantabricam*, quæ creſcit caule junceo pedali, flore calathoide, ſemine minimo. Ex campanularum, aut Gentianarum familia eſſe videtur. Idem Plin. eam commendat cum aceto ad ictus venenatos.

panem cum [12] *radicibus* fluxis ac mollibus, vel *cappare*, dehinc cum *piſciculis:* ſic enim quaſi acceptis his *lethargicos* juvandos exiſtimat, cum omnimodo tumentia acrioribus virtutibus accenſa graventrr; hoc eſt clyſteribus ſupradictis, atque potionibus, & infuſionibus, & perunctionibus, & odoramentis, & fomentis, & apophlegmatiſmis, & vini dationibus intemporalibus, & cibis acrioribus, & indigeſtibilibus, & radicibus, & cappare, & viſcello innutribili, atque corruptibili. In quos errores ceciderit nobilis videlicet *Empiricus*, claret, cum liquidarum [o] materiarum cauſas attendit, & neque *tempora*, neque *quantitatis modum* dare perſpexit, ſine quibus ſolas materias nominavit, non adjutoria conſtituit. Alia quoque multa [p] varia opinatione compoſuit, quæ non imprincipaliter dicenda ſuſcepit, ſed expugnanda, quæ ab aliis poſita videbantur adjecit. Quæ propter faſtidium prolixitatis tacenda melius exiſtimo: quippe cum ex his quæ narravimus, prætermiſſorum conjici [q] varietas poſſit.

55 *Omnia acria hic nocent.*

o nutrimenti & remediorum

p ex aliorum judicio

q vanitas

12 radiculæ, qui cibus acrior eſt detergendæ pituitæ, ac incidendæ conveniens.

CAPUT X.

De [1] apprehenſione vel oppreſſis, quos Græci cataleptos appellant. 56

VIcina atque ſimilis eſt *lethargiæ* paſſio, quam Græci κατάλειψιν appellant, nos *apprehenſionem* vel *oppreſſionem* vocare poterimus, de qua nunc dicemus. *Nomen* igitur ab [2] accidenti ſumpſit, ſed *Hippocrates*

Quomodo morbus hic

1 Hanc paſſionem Cælius infra lib. II. T. P. cap. 5. tardis paſſionibus accenſet.

2 Quod nimirum homines ſubito prehendat aut corripiat.

a veteribus fuerit appellatus.
a Aphor. lib.6. & Aph. 51.
b forte κατοχὴν Hippocr. ἀφωνίαι κατόχως

tes libro ſuo [a] ſententiarum, & *Diocles* libro prognoſtico hanc paſſionem [3] ἀφωνίαν appellavit. *Praxagoras* ſecundo libro peregrinarum paſſionum [b] κωματώδην appellavit. Item [4] *Antigenes* Cleophantinus libro quem de febribus & tumoribus ſcripſit, [c] ἀναυδίαν vocavit. *Aſclepiades* libro quem de periodicis febribus ſcripſit, *catalepſin* appellavit, atque [d] plenum cor-
57 pus ſcripturæ compoſuit: quo conſtat non erraſſe *Philippum* libro quo de ipſa paſſione ſcripſit, appellans *catocham*, hoc modo: paſſionem, inquit, quam appellamus catocham. *Veteres* etiam medici hanc paſſionem non tacuerunt, ſed facilè, ſicuti etiam nunc plurimi, *lethargiam* eſſe ſenſerunt. Alii horum ſucceſſores, pauci quidem *Aſclepiadis* ſectatores, hanc paſſionem à *lethargo* diſcreverunt; & nomine adjecto *catalepſim* vocaverunt: nihil quidem ei novitatis adſcribentes, quod proprium paſſionis videretur, ſed omnia communia quæ etiam de *lethargo* dixerunt. Sed neque alius quiſquam hanc paſſionem
58 cognovit uſque ad Methodicorum tempora. Nam ex [e] *noſtris* [5] primus [6] *Magnus* ejus argumenta conſtituit, atque mox [7] *Agathinus*, dehinc [8] *Archigenes*

c vox hæc fere eadem cum ἀφωνία
d prolixe de ea ſcripſit

cum lethargo a quibuſdam confunditur.

e Methodicis

3 ἀφωνία apud Hippocr. variorum affectuum eſt ſymptoma, ebrietatis, ictus, febris, &c. quatenus autem huc referri poteſt legendæ Coac. prænot. edit. Lind. §. 165. ad 183. Lib. de vict. acut. ait, τὸ δὲ ἄφωνον ἐξαίφνης γενέσθαι φλεβῶν ἀπολήψιες ποιέουσιν.

4 Antigenes hic medicus fuit non incelebris; floruit ætate M. Aurelii Imp.

5 A Chryſippo eam memoratam, & de illa conſcriptum librum à Nicerato fuiſſe, hic autor prodit cap. 5. lib. 2. Chronicon.

6 Clariſſimus hujus nominis Medicus fuit ſub Impp. Antonio Pio, & M. Aurelio. Fuit & alius Epheſius, ſectator Athenæi, quem Cælius probabiliter hic citat, qui ſcripſit librum de Inventis poſt Themiſonem.

7 Methodicus ex iis qui Pneumatici dicebantur, cujus dogmata quædam apud Oribaſium & Aëtium citantur.

8 Medicus Eclecticus, & nulli ſectæ addictus. Vixit Romæ ſub Trajano, multa ſcripſit de rebus Phyſicis & Medicis, quæ ad nos non pervenerunt.

genes, qui plurimum paſſionem à cæteris diſcernen-
do ſeparavit. Sed neque proprium nomen paſſio-
ni omnes unum poſuerunt. *Praxagoras* eam [f] *ca-* *f* κωματώδην,
thoden appellavit. Neque ſi quiſquam nomen paſ- κατοχὴν
ſionis dedit primus, etiam ejus ſigna rectè agno-
viſſe probatur. Neque *Aſclepiadis* ſectatores ſoli
catalepſin vocaverunt, verum etiam & ipſe *Aſcle-*
piades aliam dixit eſſe paſſionem, quam *lethargiam*:
ſed cum hoc ſolum præciperet, novum non dedit
nomen.

Nunc ne ſupradicta omnia ſimplicia atque nuda 59
poſuiſſe videamur, ipſas quoque ſignificationes ſingu- *Variæ vete-*
lorum proſequemur. [9] *Hippocrates* ait *repente voce* *rum ſententiæ*
captos quos ἄφωνος appellavit, *fieri venarum cauſa*, *examinantur.*
quum [g] *ſpiritum ſumpſerint*. Multos denique talia *Hippocratis:*
[h] proſequentur, *rubor vultus*, atque *oculorum ſtatio* g ſpiritus in-
ſine ulla palpebratione: *manuum* neglecta atque di- terceptus fue-
ſtenſa abjectio: *dentium* ſtridor: & *membrorum ſaltus*, rit.
ac *muſculorum*, quibus buccæ colligantur, *conductio*, *h* proſequun-
quos appellant *ſiagonitas*; articulorum *frigus*, quum tur, concitan-
ſpiritus invaſerit venas. *Diocles* ait, [i] *defectivas fe-* tur
bres tutas, atque innoxias eſſe frequentius, quàm 60
ſunt *continuæ*, quanquam & in his *periclitentur*, *qui* *Dioclis:*
in acceſſionibus apprehenſi conticeſcunt, vel raptu quo- *i* intermit-
dam alterno per membra tentantur, cum ſuprà di- tentes
ctis ſignis: quod ſæpe (inquit) eſt accidens *pueris*.
Item *Praxagoras* ait eſſe quaſdam *febres* ex anno
duodecimo uſque ad ſextumdecimum vel ſeptimum- *Praxagoræ:*
decimum, quæ quadam privata pernicie mortis ha-
beant affectum: atque id in *ſervis* magis quam in *li-*
beris

9 Vid. not. 3. pag. proxime antecedentis.

heris evenire: ſed [10] *exceſſo* dierum numero paſſiones
fiant, *catochæ* vehementes, ut etiam voce capiantur
k lethargos
ægrotantes. Horum aliquos etiam [k] *lethargos* fieri.
61 Denique inquit, de *catocha* paſſione quidam libera-
l ſani ſibi viſi
ti, ac deinde [l] ſanitatis creduli, plurimum quicquam
ſumentes, repente in mortem venerunt. Hos deni-
que plurimus modo ſequitur *ſomnus*, atque *febrium*
m haberi, ſuperari
inſtauratio, & cætera quæ corpus paſſione [m] habita-
Archigenis:
ri demonſtrent. Item *Archigenes* ait eſſe difficiles
etiam *periodicos typos*, horum difficiliores eſſe [11] *ter-
tianos*, in quibus quotidianæ acceſſiones fiant, ſed
n ſibi ſimiles ſint
alterna diei interpoſitione, [n] ſuæ ſimilitudini reſpon-
deant: quando in acceſſione vehemens occurrerit
62 *oppreſſio*, & appellavit [12] ῥῖγος. Difficilis inquit, etiam-
ſi quotidianis diebus acceſſiones ſibi ſimiles fiant, &
in acceſſione ægrotantes ſupra dicta patiantur. De-
hinc progrediens paululum idem dixit *periodicos ty-
pos* non eſſe pernicioſos, ſicut ſupra dictum eſt, ſed
horum eſſe moleſtos, quibus acceſſionis tempore
o profundus ſomnus
[o] *preſſuræ* vehementes adveniunt, & quodam [p] *nu-
p ſomno turbulento
bilo* corpus demergitur, quod item *rhigos* vocavit.
ſed hoc, inquit, eſt accidens magis *tertianis*, alii
quando etiam [13] *quotidianis*, qui ſimilibus reſponde-
63 ant acceſſionibus. Item *Aſclepiades* ait *quotidianum*
Aſclepiadis:
perſeverantem non ſine periculo eſſe, atque multos
q colliquationem, tabem
ex eo *in alium morbum* induci, hoc eſt, *corporis* [q] *de-
fluxionem*, aut *hydropen* venire, & quicquid poteſt
per

10 hac voce, Græca [illegible] videtur reddita: cujuſmodi Helleniſmorum Cælius plenus eſt.

11 Archigenes hic tertianam duplicem deſcribit, cujus paroxyſmorum alter comitem plerumque habet aut phrenitidem, aut profundiſſimum coma.

12 Quoniam modò dicta ſymptomata ſtatim cum febris rigore apperent.

13 Hinc apparet bene veteres diſtinxiſſe inter Tertianam duplicem & Quotidianam: Hujus paroxyſmi ſibi erant ſimiles, illius non.

per corporis debilitatem accedere. Apud [14] *Rho-*
mam vero inquit frequentare advertimus [r] *has febres* (r tertianas duplices)
cum corporis atque mentis *oppreſſione*, in ſimilitudine
lethargiæ, quæ ſecundo vel tertio in ſtatu acceſſionis
conſtitutæ ſtatim recalefacto corpore, vel ceſſante
vehementia, in reſumptionem atque reſurrectionem
mediocrem revocant ægrotantes. At ſi levi [s] *figmen-* (s non re vera, ſed in ſpeciem tantum)
to ceſſaverint, ſemel apprehenſo ægro nullam reſur-
rectionem dabunt, ſed in *ſudores*, & *reſpirationem*
celerem, *in pulſum febricitantem* deſinunt, ac occidunt.
Item ſimilia de his ſcribit, & non ſemel, ſed frequen- 64
ter, dicens certa ratione mentis apprehenſionem [t] *ty-* (t febrium typum ſervantium)
porum in acceſſionibus fieri, atque hoc apud *Rhomam*
frequentare, dans etiam cauſas, quibus hæc ſingula
fiant. Item *Chryſippus* particulariter ſigna paſſionis (*Chryſippi.*)
percurrit futuræ, & præſentis, vel in pejus euntis.
Diſcernit etiam ab *lethargo* & alia plurima, & varia di-
gerit. Quibus ita ſe habentibus, erit indignum tanta (*Parvi a Cælio habentur.*)
diſſenſione conſcriptæ paſſionis, eorum cuiquam aſcri-
bere firmitatem: quippe cum cæterarum etiam paſſio-
num omnibus cognitarum aliqui plurima accidentia
atque ſigna, aliqui pauca conſcripſerint, nec quiſquam
vera ſignificatione hanc finierit.

Hæc ſunt quæ propter eos qui ſpecialiter iſtam paſ- 65
ſionem perniciosam dixerunt ponenda credidimus.
[v] Quod etiamſi lateret in certis *corporis partibus*, pe- (v Qui morbus)
riculum [15] *Methodicis* non afferebat, qui *generalibus* (*Methodici partem affectam parum curabant:*)
congruas paſſionibus poſuerunt *curationes*, etiam qui-

14 Galenus olim, & inter recentes Baglivus, Med. Rom. celeberr. annotarunt Tertianas duplices Romæ & eſſe frequentes & mali moris. Hic addit gravationem capitis ſ. Capiplenium, aëri Romano eſſe veluti endemiam:

15 quoniam ejus privata natura, & ut ſolet autor dieere, ſpecialis proprietas non cognoſcatur, nec ſciant medici quam potiſſimum corporis partem occupet.

bus *particulariter latentia* curentur. Sciendum igi-
tur quia hæc paſſio ex *iiſdem cauſis* antecedentibus
fit, quibus aliæ quoque *paſſiones* efficiuntur, *indi-*
w σαρκοφαγία *geſtione*, *vinolentia*, [w] *carnali cibo*, & horum ſimi-
libus rebus, [16] cujus hæc ſunt quæ noſtra mediocri-
tas *latinizanda* exiſtimavit, ſe vidiſſe plurimos me-
morat ex intemporali cibo vel plurimo *Perſicorum*,
x neceſſarium *ſicut & cauſas antecedentes.* iſta oppreſſos paſſione, ſed non inquit [x] neceſſariam
præcedentium cauſarum differentiam in curationibus
66 prævidere. Siquidem *præſentia* ſint à *Methodicis* in-
y inſuper tuenda: ſic etiam [y] ſuper dicit temporis attendere fre-
quentiam, quòd *autumni* tempore hæc paſſio ma-
gis irruat corporibus, atque in *puerilibus* frequenter
ætatibus. Item *ſexus* cauſa mulieribus, & humoro-
ſis, & vacuis corporibus, & *edacibus* hominibus,
vel poſt ægritudinem *reſumptionis tempore* inordina-
te atque impatienter agentibus. Præterea *omni fe-*
briculæ hæc paſſio irruere poteſt, ſive continuis, ſi-
ve dimiſſionibus intercapedinatis: *hemitritaicis* etiam
febribus, vel *quotidianis*, & *tertianis*, & *quartanis*
z aut quanquam rara [z] atque frequens ſecundum febrium
67 fiat qualitatem. Hinc etiam gravis vel levis pro ea-
Catalepſis in tertiana duplici maxime frequens. rum magnitudine fieri intelligitur: *frequentius* tamen
quotidianis acceſſionibus, vel tertianis ægrotantes iſta
paſſione afficiuntur, [17] & propterea diuturnis acceſ-
ſionibus admoniti tertianis ſimilitudinem ſervant ad
typum quotidianum: ſed omnium earum febrium
gravius, quoties cum articulorum *frigido torpore*
a non febris fuerit [a] qualitas: *levius*, quoties *tremore* ægrotantes
afficiunur. Item magis ac magis levius, quoties ſine
his

16 Sorani nimirum, de quo *ſup.* §. 8.

17 *Editio Lugdun. ſequentia ita variat ad marginem:* & præterea diuturnis acceſſionib. in geminatis tertianis, quæ &c. quam bene, alii videant.

his quæ ſupra diximus, *ſolo fervore* initium febres accipiunt.

Sequentur autem eos qui in paſſionem venire * meditantur alia communia cum *lethargo*, ut *ſegnities* & *tardus corporis motus*: vel nulla *querela* ex his quæ ægrotantes afficiunt, hoc eſt *tacita* ſui laboris *relatio*, & veluti *ſomnus* ultra modum *prolixus* vel gravis, item alloquentibus nobis [b] ejus *tarda reſponſio*. Propria autem ſunt quæ in propriam paſſionem venturi patiuntur, ut eſt *genarum rubor* plurimus ſine febrium levigatione: *ſalivarum fluor*: *pulſus erectio* atque plenitudo: *ventris* retentio, aut coacervata atque fluxa effuſio. Eos vero qui ſint in paſſione jam conſtituti, ſequitur *ſchema* jacendi jugiter *ſupinum*: *colli diſtentio*: *genarum rubor*: *febris*: *vocis amputatio*: *ſenſuum torpor*, *atque hebetudo*: *palpebrarum* [c] *diſtantia*: & infixa atque immobilis intentio luminum, tanquam quicquam intento obtutu aſpicere cupientium: aut *boum* cervicis repentino [d] motu cadentium. Sequitur etiam *lachrymatio* tanquam ſentientium, atque dolentium: [e] *ſaltus* latenter commovens muſculos, qui buccas colligant, quos *ſiagonitas* appellant: movens etiam *labia*, & *ſupercilia*, & *digitos*, atque manus: *ſingultus* creber, ac reſonans: *pulſus* celſior, humectus, plenus: vehemens *retentio ventris*, & neque *extenta* recolligunt membra, neque *conducta* diſtendunt. Ventris *inflatio* aliquibus tanquam ex vento magis ac magis circa *ſtomachi* [f] ſenſionem: aliquibus tanquam ex humore, vel cibo, cum ſonitu inteſtinorum. *Dentium* concubitus, hoc eſt confixio vehemens: Aliquando etiam *ſtridor*, & cum ſtatum ſumpſerit acceſſio, horum [g] receſſus adeo, ut ſit quædam interjecta diſtantia.

68 *Signa inſtantis paſſionis.*

* periclitantur: Galli etiam dicunt, *ils penſent.*

[b] ægri.

Rubor genarum, febris continua, ſalivatio, pulſus plenus &c. *Signa paſſionis præſentis.*

69

[c] apertura

[d] ictu

[e] palpitatio

[f] inſertionem

70

[g] diſceſſus

Oris hiſcens atque [h] dimiſſa hebetudo; nunc plurimum *ſalivarum* fluore per [i] ejus obliqua foras decurrit, nunc atteſtante ſonitu tranſvoratur. [k] Diſcurrit etiam ſi quid fuerit liquoris infuſum, aut invito ægrotante [l] percipitur. Item *labia* ſæpiſſime conducentes, contrahenteſque, & tanquam in mœſtitudine conſtituti, *ſuſpirant*. Atque ita ſi ante *oculos* eorum quiſquam digitos circum moveat, palpebrant ægrotantes, & ſuo *obtutu* manuum trajectionem ſequuntur:

71 Vel ſi quicquam [m] profecerint, etiam toto obtutu converſo attendunt: & *inclamati*, reſpicientes lachrymantur, nihil dicentes, ſed volentium reſpondere vultum æmulantes, *odoramentis* admotis *jucundis* delectantur, atque jugi adducto ſpiramento. *Odoribus* autem *tetris* delectationem non accommodant ſed averſa voluntate eorum fugiunt putorem: *dulcia* atque *amara* ſentiunt, ſi eorum linguæ fuerint admota. Item *perpuncti* ſentiunt, vel ſi eorum manum quis extenderit, hanc recolligunt: vel laceſſiti horreſcunt: & eorum *vultus* in ruborem [n] floreſcit. Cum *ſudore* ſæpius plurimo, atque ferventi, & in *dimiſſione*, ſinceritati

72 propinquantes rurſum [o] admonentur. At ſi ad *pejora* paſſio fuerit devoluta, *fervor* plurimus corporis in ſuperficie, magis ſentitur *ſpiratio*: oculorum *converſio*: menti quoque fixa [p] *conductio*: manuum *contractus*, & muſculorum qui buccas colligant, tanquam *ridentium*: ſudor igneus, & quibuſdam in *thorace* atque *vultu* emergentes *diſcolores*, vel ſtantes in rotunditate [q] *maculæ*, in ſimilitudinem [r] *ſcatebrarum* corporis, quas *Græci* ἰόνθους vocant: & è magnitudine repentinus *virium caſus* [s]: gutturis *ſtridor*, quem *Græci* [r] ῥόγχον vocant: *torpor* frigidus: [t] albidus *vultus*, & in ultimo [v] *effatio*, atque vitæ periculum.

h relaxatio
i oris
k hac illac diffluit
l accipitur
Signa ægri melius ſe habentis.
m melius habeat
n effloreſcit
o krygen een vermaning
ſigna paſſionis ingraveſcentis.
p ad pectus retractio
q ἐξανθήματα
r ſudoris guttularum:
s gutturis ſtridor ac ſonitus ſibilans, ῥογμὸς, Arabes vocant *oregmona.*
t pallidus
v ſuffocatio

Alii

Alii verò in *phreniticam*, aut *lethargicam* paſſionem reciderunt, ſicuti & ipſæ paſſiones in ſemet per temporum motum venire conſueverunt. His igitur qui in *phreniticam* paſſionem ex iſta deveniunt, *pulſus* ſenſim minuitur, atque denſatur: & *oculorum* fixus obtutus mutatur, atque mobilis efficitur: leviter etiam tanquam in *ſomno*, murmurantes, non recta ſecum loquuntur: & incerto motu, atque tardo, ſuas transferunt *manus*, vel digitos complicant. Qui autem in *lethargicam* paſſionem deveniunt, inani afficiuntur *pulſu*, atque tardo, & eorum *palpebræ* conducuntur, & in *torpore* ſenſuum, vel hebetudine perſeverant. Qui autem in *declinationem* paſſionis deveniunt, plurima, vel parva accidente [18] *humiditate* relevantur, quibuſdam accedentibus quoque aliis ſignis. Nam pleriſque plurimo per inteſtina exeunte *vento*, vel mucilento *humore*, aut *ſtercore*, ventris ſubſedit *inflatio*: alii verò *humore* plurimo, atque *craſſo*, perfecta dentium diſtantia ex ore detracto, loquuti ſunt: & alii ſapientes quidem, ſed conciſis ſermonibus loquuntur, alii jugibus. Propriè igitur paſſionem ſuprà dictam, hoc eſt, *catalepticam*, ſive *catocham*, ut *Græci* appellant, deſignant *febres* acutæ: *vocis* ſilentium, *ſenſuum* hebetudo: *pulſus* magnus, ac vehemens, & plenus, & humectus: *oculorum* ſtans atque fixus obtutus. Eſt autem paſſio *celeris*, atque *acuta*, etiamſi in [w] *chronias* venerit febres. & eſt *magna*: atque [19] *ſtrictura & raptu corporis*

Margin: 73 — *Signa catalepſies in phrenitin,* — *aut lethargum,* — *aut declinationem tranſeuntis.* — 74 — *ſemper eſt morbus acutus.* — w etiam ſi à diuturna febre excitetur

18 Videtur hoc loco Cælius ſalivæ profluvium innuere, quod in hoc morbo, non ſecus ac in Lethargo admodum eſt familiare.

19 Tota hæc paſſio rigiditatem quandam nervoſi & fibroſi generis indicat: hinc pueri, fœminæque, & quorum nervi debiliores ſunt, ei præ aliis ſunt obnoxii; imo ſolo animi vehementiori motu ſæpe excitatur, & tunc parum ab Epilepſia differt.

poris quem *Græci* [20] σπασμὸν vocant, *fieri perſpicitur*, niſi per immodicum fluxum diaphoreticus, tanquam in *cardiacis*, fuerit effectus.

75 *Affectus ſimiles.* [x] ingens, ἀφωνία, ἀναυδία

Huic igitur ſimilis eſt *lethargia*, *apoplexia*, [21] *ſtomachica paſſio*, in febribus vocis [x] ingerens *ſilentium*: Item *animi* defectio per nimiam jejunitatem: & *matricis* præfocatio, & ex *lumbricis* vocis depreſſio, de qua capite de lumbricis ſcribentes memorabimus: de aliis verò leviter, atque coactè nunc diſcretionem ponemus.

Quomodo differat a lethargo:

Nanque *lethargicis* major quidem *pulſus*, ſed tardus, atque inanis invenitur, & *palpebrarum* concluſio. *Catalepticis* autem *pulſus* major, ſed plenus, atque celer, & vehemens invenitur, *palpebrarum* [y] atteſtante diſtantia.

[y] adſtante *ab apoplexia:*

Item *apoplecticis* parvus, celerrimus, durus, ac ſine febribus pulſus invenitur. Siquidem hæc repentè accidant.

76 *a Stomachicis:* [z] affectus vehementia [a] exolutione

Item *ſtomachicis* qui [z] nimietate etiam *voce* capiuntur, *pulſus* parvus, & imbecillis invenitur cum *ſtomachi* [a] ſolutione, vel *tumore* manifeſtius apparente, & frigido *torpore*, qui ſequitur poſt oppreſſionem factam, & non antecedenti febriculæ concurrit, ſicut in *catalepticis*. Item *ſtomachici* intelliguntur ex eo quòd jam *frequenter fuerint admoniti* paſſione, & propterea *typorum* tenuerunt tarditatem, quibus acceſſiones longo intervallo reſpondeant.

ab animi deliquio.

Item à *jejunitate*, vel abſtinentiæ [22] *defectu*: ſive ex *capitis* cauſa, quam

77 *Græci* σκότωσις vocant, demerſi ægri videntur. Diſcernuntur autem hoc modo, quòd primum *oculos* habent diſtentos, *dentium*, [b] concadente junctione: atte-

[b] concidente

20 ſpaſmus, quem ex inanitione factum dicimus.
21 De hac vid. T. P. lib. III. c. 2.
22 Defectus hic ſeu animi deliquium oritur ex fame, Belgis *de geeu-honger* dicta, quæ maxime per nivem ambulantes corripit.

atteſtante *pulſu* parvo, atque imbecillo: ita ut ali-
quando interire videantur cum *frigido torpore*. Sed
hæc & citò [c] circumſcribunt, & is qui patitur, fa-
cilè reſurgit. Nam ſi perſeveraverint, *catalepticam* paſ-
ſionem deſignant. Item non aliter facilè ſeſe reſume-
re perſpiciuntur, hi qui odore *carbonum*, vel *un-
guentorum*, ſenſuum oppreſſione, vel *torpore* affici-
untur. Item *matricis* præfocatione oppreſſæ diſcer-
nuntur, primò quòd ipſa *matrix* ſe ſuſtollat, atque
ſupra umbilicum, vel ventrem extans videatur, an-
tecedente *querela* earum partium, ante oppreſſionis
tempus. Aliquando etiam [d] longis atque ſolitis ac- 78
ceſſionibus admoneri ægrotantes inveniuntur, cum
pulſu parvo, celeri, imbecillo. His etiam *collum* la-
tius fiet, cum *palpebrarum* concluſione, atque fri-
gido corporis *torpore*. [23] Ex duplici *tertiana* confe-
ctis, in *vehementiore* acceſſione, ſimiliter alternis
reſpondente diebus, *lethargica* fuiſſe oppreſſi paſſio-
ne, & veluti *complexum* earum fuiſſe, *acceſſionibus*
demonſtrando *lethargicum* ſimul atque *catalepticum*
eſſe confirmat ægrotantem, non aliter quàm ſunt ex
typorum complexione in una atque eadem ægritudine
reperti. *Hæc ſunt quæ in intelligenda paſſione, atque
à ſimilibus diſcernenda poſuimus.*

c circumſcribuntur, id eſt finiunt.

ab uteri ſuffocatione:

d i. longo jam antea tempore invadere conſuetis.

23 Totus hic locus, ad finem fere hujus capitis, inſigniter eſt corruptus. Leviter eum emendavi: verum *editio Lugdunenſis eum ad marginem ita mutatum habet:* At duplici tertianâ affecti, in vehementiore acceſſione ſimiliter alternis reſpondente diebus, lethargica ſimul & hac oppreſſi paſſione, ac veluti harum complexu, quidam videntur, ſignorum & acceſſionis demonſtratione lethargicum ſimul & catalepticum ægrotantem eſſe confirmante, non aliter quàm ſunt typorum complexiones repertæ.

CAPUT XI.

79 *Quomodo curandi ſunt hac paſſione laborantes.*

Curatio fere perficitur ut Phrenitidis & Lethargi.
[a] in loco mediocriter lucido
[b] ventri ac illis
[c] ante omnia curatis
[d] quaſi cadaveroſo

Dehinc ob *curationem* adhibendam, oportet ægrotantem [a] jacere, ſicut *ſtrictura* laborantes ſæpe docuimus, adhibita *abſtinentia*, pro virium qualitate, atque *fomento* ex *oleo dulci*, & calido *capiti*, & [b] *medianis* partibus: Sed [c] prætactis *membris*, quæ frigido [d] mortis torpore afficiuntur *calefactionibus* etiam adhibitis, cum *obvolutione*, atque modica *ſtrictione* ex lanis effecta. Item *ori*, vel *faucibus* ſenſim infundendus humor, vel *mulſum*, illis [1] temporibus quibus alias paſſiones curantes docuimus. *Clyſter* etiam ſimplex adhibendus, ſi ventris ceſſaverit
80 officium. In *declinatione* verò, vel dimiſſione, os ægrotantis ſenſim diſtendimus, atque hiſcere tentabimus. Aliis item dimiſſionibus *cataplaſma* mediis adhibemus partibus, & *clunibus*, ob *abſtinentiam urinæ* ſolvendam: item *cervici*, vel majoribus nervis, quos τένοντας appellant, & muſculis qui buccas colligant, quos ſiagonitas vocant. *Injectione* parva *olei* per clyſterem utimur, & *cucurbitæ* appoſitione nunc ſimplici, nunc ſcarificatione adjecta, ob *ſingultum* & *tumorem* ventris atque ſtomachi: Tunc *vaporationes* ſpongiarum, atque *cerotaria*. Relevatis partibus mediis *caput* tondemus, cucurbitamque apponimus: quorum nihil in *catalepticis* [2] invenitur. Præterea ſcarificamus occipitium, & tempora, vel cogentibus cauſis alia quoque capitis loca, ſi qua potuerint cucurbitæ ap-
81 poſitionem accipere. Tunc *fomento* utimur olei, atque

1 quando nimirum morbi exacerbatio remiſit.

2 Quid hoc *invenitur* ſibi velit, neſcio: & magis, quid *inſtituitur*, quod editio Lugdun. ad marginem habet. Latet menda.

que [e] ἔμβασιν toto adhibemus corpori, [3] *acopis* etiam levioribus utentes, quæ mitius nervorum faciant laxamentum. Tunc poſt [f] *punctionem*, *cibum* damus declinationis tempore *varium*, atque *bibilem*, ut ovum ſorbile, cerebrum, olus quod non ſit virtutis acrioris, & magis nutribile. Dehinc adhibemus *lavacrum* ſine ullo cibo, qui in ſe habeat [4] *vini* qualitatem. Tunc proficienti ægroto *pomorum* quicquam damus, ut *ficum* recentem, vel *pyrum* ex melle: tunc *mulſum*, vel *aquam*: atque completo ſanitatis officio, & depulſis omnibus quæ paſſionis recurſum fore [g] ſollicitant, dabimus *vinum* tenue, leve, ſicut *ſalutaribus præceptis* docuimus.

e inſeſſum, ſolium, labrum

f forte unctionem

g ſollicitos nos faciat

3 Veteres varii generis unguenta parabant ad laſſitudinem indeque natum dolorem deliniendum, quæ ἄκοπα vocabant. Vid. Scribon. Larg. & alios.

4 ut ficu, pomis, uvis.

CAPUT XII.

Quomodo aliarum ſectarum principes iſtam curaverunt paſſionem. 82

MUlti aliarum ſectarum principes, quos inter etiam [1] *Chryſippus* ſcribens de *catalepticis* in ultima parte libri, ubi etiam *catocham* nominavit, in his qui mediocriter tardaſſe in eadem paſſione inveniuntur, acrioribus utitur *unctionibus*, ob ſtuporem articulorum, vel tremorem, hoc eſt *cyprino*, admixto *pipere*, & *nitro*: & *fomento* ex aqua ſalſa, concoctis *ſulfure* & *bitumine*: dehinc perungit unctione, quam appellavit *tripticen* quam conficiendam dixit ex *calamo* aromatico, [a] *ſchœno*, [b] *cachry*, *pyrethro*, *irino*, [c] *man-*

Quomodo Chryſippus catalepticos curaverit.

a alias ſchœnantho

b ſemine roris marini

1 Medicus Cnidius, à quo Eraſiſtratus multa ſe didiciſſe fatetur. Vid. Diog. Laërt. in vita Chryſippi.

c ſub. thuris [c] *manna*, ſingulorum partibus oleo admixis, atque contritis, ſed hæc nos ob acrimoniam reprobamus.
83 Siquidem ſit paſſio celeris atque acuta, etiamſi jamdudum tardantibus atque inveteratis *febribus* [d] irruerit: quippe cùm *chroniæ febres* iſta paſſione neceſſariò in [z] *ſuperpoſitionem* veniant, quam *Græcè epitheſin* vocant, quæ ſimilis fiet neceſſariò acutis paſſionibus, & ob hoc mitigationem depoſcat. Prohibemus etiam *ſupradictis rationibus* unctionem ex illo liquore articulis adhibendam, vel ex eo quicquam potandum, aut cibo admiſcendum: item *ſternutamenta*, vel *raſuram* capitis, aut articulorum *ſinapiſmum*, aut ſupponenda podici acria [e] *collyria* ob provocandum ventrem, quæ appellavit balanos. Item *diagridium*, atque *caſtoreum*, & omnia gravabilia fomenta, ex quibus tumor magis augetur, & ſoporifera preſſura ge-
84 minatur. His etiam compeccavit *Themiſon* libris quos *periodicos* dixit, adhuc quidem in juventute conſtitutus: nec dum *Aſclepiades* in libris ſuis eos diſcreverat. Ait enim, ſi jam tardantibus atque [f] inſidentibus febribus *apprehenſiones*, vel oppreſſiones advenerint ſenſuum, atque in acceſſione *vocis ſilentium* fecerint, cæteris, ut ſuprà diximus, ſimiliter adhibitis, ante acceſſionem tribus, vel quatuor horis ſervatis, ſi venter non fluit, *diagridii* obolum cum tribus, vel quatuor obolis *caſtorei* dabimus cum aqua: *occipitium* atque tempora capitis inungentes *thapſia*, quam nos ferulaginem dicimus, aqua contrita, ut quendam ſenſum atque [g] *levationem* mediocrem per corporis faciat ſuperficiem. *Cibos* etiam inquit dandos ſolidiores, niſi *præcordia* fuerint in tumore con-
85 ſtituta: quod ſi obſtiterit, bibiles dabimus cibos. Nec dum

Marginal notes: d ſupervenerit — *Reprehenditur a Cælio.* — e ſuppoſitoria — *Themiſonis curandi methodus.* — f pertinacibus — g cutis cum rubore intumeſcentiam

z Periculoſam duorum morborum complicationem.

dum iſta quidem ait ſatis providens, quia etiam ſi in
aliis partibus tumores fuerint corporis, ſorbiles inter-
ea cibi conveniunt. Siquidem *laxamentum* paſſio de-
poſcat, quam neceſſariò accendit *thapſia*, atque eri-
git magnificum tumorem. Eſt etiam *caſtoreum* acre,
inveteratæ qualitatis cauſa, ſicut omnis caro [h] repo-
ſita. Prohibemus propterea ob *dentium* faciendam *di-
ſtantiam* immittendos violenter *cuneos*. Etenim ex
his commotæ partes atque quaſſatæ aſperant tumen-
tia. Quamobrem dentium colliſus vehementior fiet,
cùm magis ſit utile, ac *neceſſarium in tenſione parti-
bus conſtitutis*, *requiem adhibere*, ut declinationis
tempore, vel potius dimiſſionibus, laxatis muſculis,
ſine ulla vi digitis immiſſis dentium facilius diſtantiam
faciamus. Nocent etiam [i] *ſucci frigidi*, ut hederæ, 86
fomentati, atque capiti impoſiti. Etenim *tumores*
conſtringunt, & paſſionis aſperant motum. Et ſi qua
his fuerint genere ſimilia, ſicuti in *lethargicis* con-
tra ſectarum principes ſcribentes docuimus, prohi-
bemus. Eſt autem improprium, atque loco carens
[k] nimium frigidis uti fomentis, in declinationibus
verò calidis, atque ferventibus, juſta imitatione re-
centium vulnerum. In his enim *priuſquam tumor
emerſerit*, *frigida probantur*. Sed omnis ſenſuum
preſſura, vel [l] apprehenſio in iſta paſſione tumoris
eſſe perſpicitur: vel [m] hoc præcedente ſuper fieri.
Hæc ſunt quæ de *catalepticis* ſua [n] potentia *Soranus*
ordinavit.

ut noxia improbatur.

h putris, & diu ſervata

i frigide impoſiti

k *forte legendum* ſub initium

l oppreſſio

m *ſub.* tumore

n experientia

CAPUT XIII.

De pleuritica paſſione.

PLeuritis à parte corporis quæ magis patitur, nomen ſumpſit. *Latus* enim ipſa paſſione vexatur,

quod *Græci* πλεύρων vocaverunt: fit autem ex variis
Cauſæ pleuritidis.
antecedentibus cauſis, ut cæteræ paſſiones: magis tamen profunda *perfrictione*, aut *vinolentia*, aut uſu *venereo*, plurimo nimis *potu*, *indigeſtione* continua, aut *percuſſu* vehementi, aut *ponderis* magna ſubvectione, vel *curſu* vehementi: ſed neque ſecundum has differentias differens erit adhibenda curatio. *Una eſt enim atque eadem paſſio, ex qualibet veniens cauſa, quæ una atque eadem indigeat curatione.* Hanc
Definitio Ariſtotelis.
definiens primo de adjutoriis libro [1] *Ariſtoteles* ſic tradendam credidit. *Pleuritis* (inquit) eſt liquidæ materiæ coctio, ſive [a] denſatio. Nec tamen diſſeruit
a coagulatio
88 utrum ne *totius*, quod falſiſſimum: Siquidem [2] *phlebotomati* ægrotantes [b] liquidum ſanguinem reddant: an vero *particulæ*; ſed cum hoc tacuit, [c] non promiſit. Mitto etiam *oculorum ſuffuſionem* nihil aliud eſſe, quàm liquoris coeuntis denſitatem, nec tamen *pleuritim* item *Apollonius* qui appellatus eſt *Mys* volumine viceſimo octavo, quod de ſecta *Herophili* conſcripſit: *Pleuritis* (inquit) *eſt communiter paſſio* [d] *temporalis, atque celeris, ſecundum laterum membranas* quas ὑπεζωκότας vocant, *atque inter earum* [e] *carnem*: aliquando etiam in *pulmonis* partibus, ſæpiſſime ſine [f] *tumore* vel ex ſolis [g] cauſis effecta. Propriè autem *tumorem* ſecundum ſupradictas *membranas*, vel *carnem* lateribus interjectam: aliquando etiam ſecundum *pulmonis* partem, ſed in utraque diffinitione pecca-
89 vit. *Primo* enim ſunt prolixæ atque narrabiles. *Secundo*

b & non denſatum
c *legendum puto*, neceſſarium prætermiſit

Definitio Apollonii.
d certo anni tempore infeſta
e muſculos intercoſtales
f externo
g aliquando externis ſolis cauſis

1 Stagyrita nimirum, qui teſte Diog. Laërt. in ejus vita ſcripſit Medicinalium libros duos, qui cum pluribus aliis hujus Philoſophi lucubrationibus perierunt.

2 Videtur Ariſtot. ſuum hoc de Pleuritide judicium formaſſe ex inſpectione pleuriticorum ſanguinis, qui dum mittitur, ſatis quidem eſt liquidus, paulo poſt autem in tenacem gelatinam concreſcit.

cundo plurima alia prætermiſit, nam neceſſario paſ-
ſioni *febris* adeſt. [h] Correptum autem atque uſur- *h falſo tributum & aſſertum*
patum dicimus in *pulmone* paſſionem hanc poſſe con-
ſtitui, ſicut ex conſequentibus docebimus. Item
Aſclepiades libro diffinitionum, *Pleuritim* dicit *eſſe* *Aſclepiadis definitio.*
humoris fluorem temporis parvi, atque celerem inte-
riorum lateris partium, cum febre, atque tumore: ſed
erat melius tumorem dicere [i] atque humoris fluorem. *i quàm*
Etenim quoties ex complexa [k] paſſione conficitur, *k nimirum tumore, & fluore*
tumorem perſpicimus ſuperare. Eſt igitur ſecundum
Soranum pleuritis *dolor vehemens interiorum lateris* *Sorani definitio.*
partium, cum febribus acutis, & tuſſicula, qua variæ
qualitatis liquor excluditur. Frequentat autem hæc
paſſio in maſculis magis quam in fœminis, atque in
ſenibus magis quam juvenibus. Tuſſiculoſa enim at- 90
que frigida ſenilis eſt ætas, quo intelligimus profe-
cto hanc paſſionem pueros difficulter incurrere: fre-
quentat etiam *hyberno* magis quam autumni tempore,
quod hyemi vicinatur. *Æſtate* vero difficulter occur-
rit. Eſt præterea paſſio *acuta*, atque celeris & vehe-
mens, & aliquando ſola ex *ſtrictura* confecta: ali-
quando admixta *ſolutione*, ob plurimum [l] tuſſiculæ *l qui tuſſiendo rejicitur*
liquorem. Etenim *ventris defluxio* non implet in
pleuriticis ſignorum concurſum, ſed magnitudinem
paſſionis docet. Quapropter ex his ſolum dicimus
agnoſcendam, quæ ſupra memoravimus. Alia vero
concurrunt plurima, atque differentia, pro paſſionis
magnitudine, ac temporum mutatione, quæ quia præ-
termittenda non ſunt, proſequamur.

CAPUT XIV.

91

Quæ conſequuntur Pleuriticos.

Symptomata pleuritidis.

a ſcapulam

b poſtea

c flavis, biliofis

d ſanum

e ſua gravitate cadentia

PRoſequitur in paſſione conſtitutos *acuta febricula*, cum *tuſſicula dolor lateris vehemens*, atque uſque ad *jugulum*, & [a] *palam* ejuſdem partis perveniens, quibuſdam etiam brachium tangens, & pectus, atque ilium, & eſt ſtimuloſus, ac pulſuoſus, & igneus, jugis, aut intercapedinatus, ſervato ordine, aut confuſo, & infixus atque perſeverans iiſdem locis, aut mobilis, & recurrens atque mutabilis, cum *ſuſpirio*, & *difficili ſpiratione*, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant, atteſtante *tuſſicula*, aliquibus arida, frequenter tamen cum liquidis *excrementis*, & primo *ſpumoſis*, dehinc *ſanguinolentis*, [b] ita [c] *felloſis*, ac inde *ſanioſis*. Sequitur etiam ægros ſupra [d] id latus *jacendi difficultas*, atque cum ſe ſupra contrarium latus verterint, dolor, ut adduci ſentiant [e] ſuo pondere evidentia tumentium partium viſcera: ſequentur etiam *vigiliæ*, atque ſiccitas, & *aſperitas linguæ*.

92 *Signa pleuritidis ingraveſcentis.*

Pejorante paſſione augentur omnia ſupra dicta. Accedit etiam *articulorum* frigidus torpor, *genarum* rubor, *oculorum* ſanguineus color, *ventris* fluor ſpumoſus, ac felleus. *Urinæ* quoque frequens, atque paulatim, albida egeſtio, *pulſus* denſior, celer, fortis, & veluti [1] fluctuans, & ſuo percuſſu preſſuram ſignificans: *ſpiratio* etiam circumdolens, atque frequens, & obtuſa, vultus & thoracis roſcida humectatio: *mentis* alienatio, *gutturis* ſtridor, vel ſonitus interius reſonans, aut ſibilans, in ea parte quæ patitur. Acceptorum etiam per *vomitum* recurſio, & *jacendi* negata

gata

1 ſi ſudor inſtat; alioqui tenſus, durus, ſerratilis.

gata, atque diſplicens omnis poſitio, *ſputa* facile
[f] ſiccantia & magis ſalivoſis ea quæ fuerint contra na-
turam vel in denſitatem coacta. Etenim *ſpumoſa*
ſanguinis in qualitatem * tranſeunt: *ſonguinolenta* in
livorem. Item fellea, æruginoſa, atque praſina, vel 93
nigra [g] efficiunt, ſanioſa, fœculenta, vel fumoſa &
odore gravia, & inæqualia, mutato etiam ſæpe or-
dine ſuæ egeſtionis: item poſt felleam, vel ſanioſam
qualitatem in ſanguineam tranſeunt, vel quamlibet
coloris varietatem. *Tumoris* etiam vehementia [h] lu-
ctante, alia [i] in ſoliditatem coguntur, alia in *nigre-
dinem* veniunt, ob fervoris uſturam. Aliqua ruptis
vaſculis funduntur, quapropter *ſanioſa* qualitas, poſt
ſanguinea perſeverat, ſed [2] *ſpumoſa* rurſum fit, cum
ſingulas per partes tumor quatiens liquida ſpiritu tur-
bato ſpumoſam ſufficit qualitatem. In ultimo autem
cogente periculo *celerrima* fit *ſpiratio*, & *præcor-
diorum* ſuſpenſa adductio, *pulſus* inordinatus, aut
deficiens, aut deſerens in his quæ in *peripneumoni-
cam* paſſionem, aut [k] *apoſtema* tranſire noſcuntur.
At ſi ipſa fuerit levigata, ſingula miteſcunt, & 94
ventris egeſtio coagulatur, aut fellea carebit qualita-
te: & per tuſſiculam excluſa ſanioſa minime in ſan-
guinolenta redeunt. Diſcernendum etiam quæ ſint
ſputa [3] *ſanioſa*, & quæ ſit *ſanies*. Nam *ſanioſa* jam
miteſcentis tumoris, atque declinantis ſolutione eſſe
probantur. *Sanies* vero ex apoſtemate, quod etiam
vomicam dicere poterimus, vel certe ex ulcere
probatur venire. Diſcernitur autem [l] exercita in-
ventione: hoc eſt *colore*, & *ſubſtantia*, & *odore*:
frequenter enim tetri odoris eſt ſanies. Item ſanioſa
ad

[f] ſicceſcentia

* ſanioſam ſcil.

[g] fiunt

[h] augeſcente

[i] qualia alba & rotunda

[k] empyema

Signa paſſionis miteſcentis.

Quomodo differant ſanies & ſputa ſanioſa.

[l] exercitata obſervatione.

2 Nam ſpuma fit, aut motu: aut calore: aut utroque.

3 purulenta ea ſunt, alba, lævia, æqualia.

admixtione aquæ facile ſolvuntur, ſanies autem difficile. *Dolorem* vero pejorem alii *dexteri* lateris probant ob pulmonis vicinitatem, alii *ſiniſtri*, vicinantis cordis cauſa forſitan, & quia frequentius ſiniſtra dextris debiliora videntur. Item *pleuritis*, nunc eodem tempore febriculæ concurrit, [4] nunc ſupervenit, nunc antecedit, nec ceſſante febricula perſeverat.

4 Pleuritis ex apparatu interno proveniens, rigorem plerumque febrilem ſequitur: quæ autem errori externo v. gr. ſubitæ refrigerationi &c. ortum debet, febrem poſt ſe trahit.

CAPUT XV.

95 *Quomodo intelligimus pleuriticam paſſionem in peripneumonicam tranſeuntem, aut in vomicam venientem.*

INtelligimus eos qui in augmento *pleuriticæ* conſtituti paſſionis, proni atque faciles in *peripneumonicam* videntur, quum cæteris omnibus pejorantibus ſignis, atque in magnitudinem extentis, ſolus dolor minuitur, atque jacendi poſitio ex parte facilior ac levior ſupina ægro fuerit viſa, *aucto genarum rubore:* conductu etiam ſuperciliorum è medio vehementer, tanquam in mœſtitudine conſtitutis, *oculorum* atteſtante *fervore.* Eos etiam qui in *vomicam* tranſeunt intelligimus ex eo, quòd *dolor* infixus eodem permaneat loco, accedente *tuſſicula* arida, atque *tremore* [1] typico, & inordinato, *ſpiratione* difficili, quam Græce δύσπνοιαν vocant, cum *dolore* leviore, & *pulſu* denſo.

1 febris, quæ ſuppurationis tempore invadit, ex Aphor. dum pus fit, &c.

CAPUT

CAPUT XVI.

Quis locus in pleuriticis patitur. 96

QUæſitum etiam eſt à *veteribus* quis in pleuriticis *Veterum alii*
locus patiatur, & quidam *pulmonem* pati dixe- *pulmonem, alii*
runt, ut [1] *Euriphon*, *Euenor*, *Praxagoras*, [2] *Philo-* *pleuram pati credebant.*
timus, *Herophilus*. Item quidem ὑπεζωκότα [a] *mem-* [a] pleuram
branam quæ latera, & interiora cingit, ut *Diocles*,
Eraſiſtratus, *Aſclepiades*, & eorum plurimi ſecta-
tores. Horum *primi* ajunt non eſſe in lateribus tu- *Argumenta*
morem, quum neque *extantia* ulla earum partium *priorum,*
inſpectione ſentiatur: neque *rubor:* nec motu, nec
tactu, *dolor acutus*, vel fortis, tanquam manifeſtis
tumoribus: accedit etiam quòd facile ſupra id *latus*
quod patitur, jacere poſſint ægrotantes, ſupra aliud
difficultas ſpirationis accedat, ſiquidem nunc ſuſten-
tatæ pulmonis partes jaceant: nunc veluti pendere
ſentiantur. Dehinc etiam *tuſſicula* ſignum eſt ex ac- 97
cedentibus conſequens morbum fibrarum pulmonis,
eſudati corporis liquoris, ſive [b] cannæ gutturis: ſin- [b] aſperæ arteriæ
gula etiam extuſſita de pulmone venire manifeſtum
eſt, qui neque venis, neque arteriis, neque fibris
contiguus, vel admixtus eſſe lateri videatur, ut per
ipſum latere accepta excludi poſſe credamus. Unde *examinantur.*
igitur *dolores ?* nunquid ne *pulmonis* ſenſibiles partes
in paſſione conſtitutæ cauſa ſunt? an vero ejus tu-
more latera vicinantia comprimuntur, & propterea
dextrarum fibrarum tumor dextri lateris dolorem
facit, *ſiniſtrarum* ſiniſtri? Sed in *peripneumonicis* to-

 tus,

1 Medicus Gnidius, forſan antiquior Hippocrate: fertur enim auctor fuiſſe ſententiarum Gnidiarum, quæ ab Hippocr. citantur.

2 Praxagoræ diſcipulus: Cerebrum hic partem corporis inutilem credebat.

tus tumet pulmo, nec ullus tamen ſequitur dolor.
Argumenta poſteriorum,
Sed huic quidem ſententiæ *contrarii* ajunt propterea
neque ruborem, neque extantiam, vel dolorem ægrotantes
conſequi, quoniam in alto tumor eſſe videatur.
98 Quòd autem ſupra *patiens latus* quoſdam
jacere prohibet, alios vero contra miteſcendo relevat,
illa cauſa eſt, quòd incumbendo objectu ſtraminum
preſſa materia refugiat, atque ex partibus
quæ patiantur, ad ſanas partes rediens, dolorem non
faciat. At vero *partibus non patientibus* expreſſa,
atque fugata, ſe patientibus impartiens, & has di-
unde tuſſis oriatur.
ſtendens, dolorem facit. *Tuſſicula* vero fit compatientibus
ὑπεζωκότι membranæ vicinis, atque contiguis
partibus. Et tuſſita itidem *ſputa* per pulmonem feruntur,
ſiquidem in ipſum veniant ex vicinis, accepta
per vias mente ſenſas, quas λεγοθεορήτȣς appellant,
c abſceſſibus pectoris
ſicuti & in [c] *vomicis* contingit, quanquam frequenter
ad externas partes verticem faciant: vel fracto late-
99 re ſanguinolenta excludantur ſputa. Nam profecto
d ſenſu caret
[d] *inſenſibilis* omnis eſt *pulmo*. Debuit igitur nullus
fieri dolor. Sed ſi ex oppreſſione ὑπεζωκότος membranæ
ex pulmone vicino tumente, dolor fit, debuit ma-
e *ſub.* patiens
gis ægrotans tunc dolere, quoties jacuerit in [e] latus,
ſiquidem tunc magis incumbens opprimit pulmo: de-
Pleura eſt locus affectus.
hinc etiam *peripneumonicos* dolere oportuit. Si enim
ex parte tumens pulmo dolorem facit, magis omnis
in tumore conſtitutus facere debit. Patitur itaque
f firmiter adglutinata
ὑπεζωκὼς *membrana*, & *propterea dolorem vehementem
facit*. ſiquidem ſit *nervoſa* atque *lateribus* [f] *infixa*.
100 Hinc denique, quoties *tumore* denſatur, [g] *oſſibus*
g coſtis
h diſtendi, explicari
vicinantibus abſtenta [h] ire latius prohibetur, & [3] eo-
rum

[3] *& eorum converſione.* i. coſtarum motu, quæ ſimul cum thorace deprimuntur & attolluntur. Quidam legunt, & corporis converſione.

rum converſione naturali quatitur motu, atque *acuti doloris* accipit cauſas. Item ſpiratione *thoracis*, adducti ſpiritus vicinitate, pulſata, inſuſtentabiles dolores facit. Manifeſta nanque conjectura eſt, quòd ipſa patiatur. Siquidem tumoris augmento [i] collectionem in *pleuriticis* faciat, & [k] expirantibus ſæpe ægrotis *nigra* inveniatur. [4] Hos denique [l] venenatos quidam putaverunt. Igitur in *pleuritica* paſſione non ſimplicem *lateris dolorem*, verum etiam *febre* acuta atteſtante *totum corpus* pati videmus. Etenim febres totius corporis ſunt: plus tamen pati ὑπεζωκότα membranam recte dicimus, ſiquidem ſint in ipſa dolores conſtituti.

i abſceſſum

k morientibus

l veneno ſublatos

4 quibus mortuis membrana ſuccingens coſtas nigreſcit.

CAPUT XVII.

Quæ ſunt ſimilia pleuriticæ paſſioni. Et quomodo internoſcuntur. 101

SImilia *pleuriticæ* paſſioni dicuntur, [a] *dolor* lateris, [b] *collectio* in ejus [1] medio conſtituta: item *vomica*, quam Græci *empyema* vocant, *ſuſpirium* ſive ſpiratio difficilis, quam iidem *dyſpnœam* vocant. Item ad nares catarrhus, quem vocant *coryzan*, & [c] *anhelatio*. Siquidem ſupradictis tuſſicula, atque ſpiratio difficilis adjuncta eſſe videatur, & febricula, & dolores accedentes pleuriticam paſſionem fingant. Sed diſcerni atque internoſci ſuis proprietatibus poſſint. Nam *dolor lateris* etiam ſine febre plerumque eſt, & longo

In quo differat pleuritis

a compunctio *Plinio*: Telum *Sereno*, & *Iſidoro*.

b abſceſſus, ſ. vomica

c aſthma.

a dolore lateris:

 go

1 Abſceſſus frigidus, nempe Meliceris, Antheroma, Steatoma. *Hippocrates* ſingula ex his Tubercula cruda, φύματα, vocat Empyema Abſceſſus calidus: ex fluxione, ſuppuratione, tranſmutatione: vel puris coacervatio, ex humoris citra tumorem putredine: ulceris ſordibus.

go tempore perſeverat: vel quoties celer eſt, ſine varietate ſputorum, vel excrementorum eſſe perſpi-
102 citur: in pleuriticis vero dolor acutus, cum febribus
a Vomica: acutis, & ſputis ſupradictis invenitur. Item ab [2] *empyicis* hoc eſt *vomicoſis*, ſive collectione laborantibus diſcernitur *pleuritis*, quòd febres noxiæ atque acutæ & inordinatæ in pleuriticis inveniantur. *Vomicoſis* vero vel collectione laborantibus, antecedente corporis horrore frigido, atque dolore pungenti,
d quo opus ſit eodem tempore, hoc eſt [d] quo in vomicam tranſeunt ægrotantes, ſputa ſequentur, quæ antea nulla fuerant, rejecto prius pure coacervato in latere collectionis cauſa: [3] laterum quoque veluti converſionem hic ſentiunt, aliquando etiam ſub ipſis extans, vel prominens collectio ſentitur. In *pleuriticis* vero febricula ex initio vehemens, atque ſputa contra naturam, &
ab aſthmate &c. varia reperiuntur. Item ab *ſpiratione difficili*, & *orthopnœa*, & *catarrho* quem ſupra diximus ad nares
e aſthmate fieri, & [e] *anhelatione*, celeritate diſcernitur, & febri atque dolore. Siquidem illa tarda ſint, & ſine febribus, aliquando etiam ſine dolore.

2 Voces hæ, *Vomica* nimirum & *Empyema*, hodie paulo aliter ſumuntur: Vomica enim eſt collectio puris in ipſa pulmonum ſubſtantia; Empyema autem in thoracis cavitate.

3 Laterum converſionem vocat, fluctuantis puris & agitati ſtrepitum, ac velut inundationem, cum ex altero latere in alterum æger vertitur.

CAPUT XVIII.

103 *Quomodo curandi ſunt pleuritici.*

Qualis locus conveniat pleuriticis. JAcere *pleuriticos* convenit mollibus ſtramentis, loco *lucido*, atque *calido*, & mediocriter amplo: *ſchemate* quo ſe melius ac facilius haberi perviderint, adhibita requie, & *cibi abſtinentia* uſque tertium diem ab

ab acceſſionis tempore, *vigilantia* cum articulorum
tenaci blandaque *defricatione* manu calida. *Vapo-* *Qualis vaporatio.*
randa etiam quæ ſunt in dolore conſtituta calidis pan-
nis, & cum acceſſio ſtatum ſumpſerit, lanis limpi-
dis, ex oleo dulci calido expreſſis, contegenda. Ad- *fomentatio.*
hibenda *fomentatio* lenis capiti, atque inguinibus, &
ſitis ſub umbilico locis, ex eodem oleo, ſimiliter
calido, & magis quando fuerint *indulgentia* corpo-
ris relevati ægrotantes. Sin minus, addenda etiam
cataplaſmata ex *polline*, atque *lini ſemine*, & *fœnu-*
græci, cum aqua & oleo coctis. Tunc *oris collu-* 104
tione utendum & potu aquæ calidæ, moderate qui- *potus.*
dem, ne plurima liquoris humectatio ſputorum pro-
vocet fluorem. Tunc *ſomno* dimittendus ægrotans.
At ſi *venter* fluxerit, poterit ſomnus ante dimiſſio-
nem, permittente, hoc eſt declinante acceſſione pro-
hibitus accerſiri, ſcilicet laxativis cataplaſmatibus.
Sed ſi *dolor* vehemens fuerit, *phlebotomiam* conve- *Quando Vena ſecanda.*
nit adhibere, *ſi nullus ventris fuerit fluor*, intra ter-
tium diem. Sin vero fuerit adjuncta *ventris ſolutio*,
prorſus in ipſa *diatrito* erit *phlebotomia* adhibenda, *& qua cautela.*
ſic ut prædiſcere poſſimus, utrum ſit perſeverans,
atque ſuperior *ſtrictura* magis quam *ſolutio*. Sæpe
enim concurrens ventris ſolutioni ſanguinis detractio,
ægrotanti [a] noviſſimam intulit defectionem. Quapro- 105
pter perſpiciendum utrum uſque ad dimiſſionem ac- *a* fatalem, ultimam
ceſſionis *fluor ventris* perſeverat, vel ejus meatio *Nota bene.*
mordicationem quandam faciat podici, vel inteſtinis:
Suſpecta etenim habenda eſt iſtiuſmodi defluxio. Ita
adhibenda *phlebotomia*, ſed ex alio brachio, quod
fuerit dolenti lateri *contrarium*, certæ rationis cau-
ſa quam ſæpe memoravimus. Tunc poſt mediocrem
ſanguinis miſſionem, quæ magis conjicienda eſt ex
con-

conjunctione quamquam *leviſſimæ ſolutionis* quieſce-
re permittimus ægrotantem, atque [b] reſumptum, *b cibo; refocillatum*
laxativa *perunctione* curari, oris etiam adhibita fomentatione, [1] digeſto ſcilicet adjutorii turbore, dabimus *ſorbilem cibum* ex oleo dulci confectum ſive melle, ne liquidorum provocentur ſputa importunitate temporis, hoc eſt initio, ſive augmento paſſio-
106 nis. Dabimus etiam *pultem* calidam, atquc madidam, ſine ſale: vel *panem* ex aqua calida. Sed ſi *venter* fluxerit, pultem dabimus craſſiorem, ſed [2] calidam, quoniam in tumentes prius partes incurrat, tunc poſt cibum ſomno dimittimus ægrotantes uſque ad ſolitum acceſſionis tempus, quæ cum fuerit effecta, erunt adhibenda quæ ſupra memoravimus congrua. Adhibendus etiam *cucurbitæ* leviſſimus raptus: ſed cum ſtatum cœperit acceſſio, adjecta etiam *ſcarificatione*: cum ad *dimiſſionem* declinando pervenerit, tum *ſpongiarum* adhibenda *vaporatio*, atque *cataplaſmata* laxativa, frequenti mutatione novata. Sed ſi *ventris* fuerit *fluor*, erit quidem his utendum ob tumorem. Siquidem immutabilis *dolor* augeat liquidorum defluxionem, vigiliarum atque corruptæ digeſtio-
107 nis cauſa ungendi ſunt. Igitur ægrotantes *plantaginis* ſucco reficiuntur: & aliquando ſimplici, aliquando admixta *acacia*, aut *ptiſanæ* ſucco, quo ſit præcoctus *mali punici* cortex, vel *myrti*, aut agreſtis *celſæ* coma, quam rubum vocant, aut *roſa*, vel *galla*, & his ſimilia. Etenim alia quæque nimium conſtrictivæ virtutis, vel multorum admixtione compoſita, immodica denſatione majores membranarum provocant neceſſario tumores, quos paſſionis nequitia & tardare faciles, &

Qualis diæta conveniat.

Cucurbitæ quando, & quomodo adhibendæ.

Quid agendum, ſi accedit diarrhœa.

Nimis adſtringentia, nimiſque compoſita nocent.

1 ſedata perturbatione, quam excitavit ſanguinis miſſionis auxilium.

2 frigidum autem inimicum nervis, pectori, &c.

& adjutoriis medicinalibus cedere difficiles facit, adjuncta ſcilicet ſolutione. Quare cum prolixiores fieri viderimus dimiſſiones, *clyſtere* utemur, ſolutione ceſſante: cataplaſmatibus autem, & cucurbitæ ſcarificatione, cum doloris fuerit dimiſſio. At ſi ſolutus fuerit aut levigatus dolor ut ordinem acceſſionum ſervans, magnitudine tamen minutus eſſe videatur, urgente etiam ſolutione, [c] *unctione* utemur ſupradicta, prohibita ſcilicet [3] *vaporatione* atque *cataplaſmatibus* ſubmotis, & *ſcarificatione* ſupradicta, apponentes *palmulas* quas [4] *patetos* vocant contritas, & cum pannis calidis. *Potum* dabimus *calidum* quidem, ſed omnino *pauciſſimum*, ut neque liquore plurimo *ſputorum*, vel *ventris* augeatur difluxio, & tepore quodam tumentia mitigentur. *Omne* etenim *frigus tuſſiculam commovet*. Deinde dabitur *pulticula*, ſed [d] conſtrictior: vel *panis* ex aqua calida, diligenti infuſione atque innovatione calidæ elutus, & expreſſus, ut ſuæ denſitatis poſitu [e] elenteſcat. At ſi jugi vexatione tuſſiculæ, atque conatu ſequenti *ruptio venulæ* ſanguinem per os emitti coegerit, dabimus *plantaginem* dimiſſionis tempore, oleris vice mandendam. Etenim in *acceſſione* omne quod datum fuerit, [5] corrumpi atque aceſcere neceſſe eſt, olera præcipuè. Dabimus etiam decoctorum aquam *cydoniorum*. At ſi in ipſa acceſſione id facere coacti ſumus, inſiſtente periculo dabimus *poſcam*. Tunc in dimiſſione cibum: ut liquori ſoliditas accedat. *Alicam* ex aqua calida,

Quando clyſtere utendum.

108

c nempe adſtringente modice

Cur parum ſit bibendum.

d ſpiſſior

109

Quid agendum cum ſputa ſunt cruenta.

e diluatur, in liquidum juſculum diſſolvatur.

3 Præſente enim ſolutione vaporatio, cataplaſmata & ſcarificatio magis relaxarent. Eandem ob rationem V. S. adeo eſt pernicioſa.

4 De hiſce dactylis vid. Plin. H. N. lib. XIII. cap. 4.

5 Hanc ob rationem Methodici in morborum acceſſionibus, ſive exacerbationibus tanquam otioſi ſpectatores nihil fere agebant, niſi ſumma neceſſitate coacti. Utinam & hodie magis id obſervaretur!

calida, in qua fuerint præcoctæ *palmulæ* Thebaicæ, vel mala *cydonia*, ut eorum *frigore* ſanguinis fluor teneatur, *fervore* verò juſculi tuſſicula leniatur. Erit præterea ſi vires ægrotantis permiſerint, *alternis diebus* dandus cibus, donec paſſio declinet. At ſi *imbecillitas* coegerit, etiam ante declinationis tempus erit quotidie nutriendus ægrotans. In *ſtatu* verò miteſcentibus atque [f] ſegneſcentibus *ſputis*, & nullis irruentibus novis ſanioſæ qualitatis, ſine ventris fluore, convenit poſt cataplaſmata atque vaporationem ante cibum dare bibendum [6] *mulſum* diebus duobus, vel tribus. Etenim *tuſſiculam* mitigat, & *ſpirationem* facilem facit, liquidorum tenacitatem laxat, & eas partes, ex quibus ſputa feruntur, depurgat. *Cibum* præterea dabimus *ſorbilem* ex melle: atque *halicam*, vel ſiliginis *panem*, & *amylum*, aut ptiſanam, aut *panem* ex mulſo, aut *ovum* ἁπαλόν. Declinante paſſione, ſi aliqua fuerit *ſputorum difficultas*, ob debilitatem virium, vel liquidorum craſſitudinem, erit *fœnugræci* ſuccus admiſcendus melli, hoc [g] genere confectus. Duobus diebus erit fœnugræci ſemen infundendum, ſed frequenti mutatione aqua innovanda, [h] præfuſa ſcilicet anteriore. Tunc donec *color* vireſcat, aqua coquenda, & eliquata admixto melle, ægro ſupradicta moderatione bibenda. Poteſt etiam ipſum *fœnugræci* ſemen tritum cum melle lambere: vel *lini ſemen* aſſatum, melli admixtum: vel *vitellum* ovi aſſati [7] *nucleis* recentibus contritum, atque decocto melli ad mixtum: vel ſimul omnia, admixtis etiam amaris *amyg-*

Aſtutia medica.

110

[f] parcius exeuntibus

Sputa craſſa & tenacia quomodo incidenda.

[g] modo

[h] effuſa

6 Nam ventris fluxionem præſentem magis irritaret mulſum, propter mel quod ventrem ſolvit.

7 Nucibus pineis, quibus Hippocr. cum myrrha & melle in eclegma redactis frequenter in Pleuritide utebatur Vid. imprimis lib IV. de vict. rat. acut. Nuclei hi Hippocr. κοκκάλε nomine veniunt.

amygdalis. Tunc convenit *vario* jam *cibo* ægrotantem reficere, pultibus, ovis *ἁπαλοῖς*, vel cerebro porcino, aut hœdino, aut agnino, coctis cum ſale modico, vel pede porcino in ptiſana decocto, aut molli gallinaceo pullo, vel columbinaceo. Tunc poſt tres vel 112
quatuor dies ſolutis febribus adhibendum *lavacrum*: ſed à *vino* temperandum. Illis quoque partibus quæ dolore tanguntur *cerotaria* ponenda ex oleo dulci, vel cyprino confecta, admixto fœnugræci polline, vel meliloto tuſo, atque creto, admixtis etiam adipibus. Utendum quoque medicamine quod *diateſſaron* vocant, *cera*, reſina *terebinthina*, *iri* illyrica, *pice*, æquis ponderibus. Dehinc poſt diem unum vel duos adhibendum lavacrum, & dandum vinum, apponendum malagma, quod *diachylon* vocant, vel *Dia Mannæ*. Hæc ratio ſecundum *Soranum* curationis: antiquorum vero *Eraſiſtratus* & *Herophylus* de *pleuriticis* nihil dixerunt.

Quando lavacrum in uſum poſſit vocari.

Ceratum διατεσσαρῶν quid.

CAPUT XIX. 113

Ad Hippocratem.

Hippocrates volumine, quo de [1] *ptiſana* ſcripſit, ad *pleuriticos* curandos hæc ait. *Lateris dolor* ſive ex initio effectus, ſive ſupernatus, principio [a] *vaporis* erit *curatione* tentandus, in qua meliorem probamus, ex *aqua calida* in [b] utriculo, vel veſica excepta, vel ad eundem modum in æneo vaſculo, ſive teſtaceo, ſuppoſito quolibet ſtramine molli, ne quaſ-

Hippocr. pleuriticos primo vaporat.

a θερμάσμασι

b ἀσκῷ

1 Liber hic Hippocr. quem Cælius de Ptiſana vocat, revera eſt περὶ Διαίτης ὀξέων, unde totus hic locus eſt petitus. Utinam plures tales in Auctore noſtro occurrerent! ſic enim facilius paſſim ejus mentem aſſequi, & ſpiſſam mendarum ſegetem extirpare liceret. Verba Coi græca, ubi vel Cælium illuſtrare, vel vitia emendare poterunt ad marginem ponemus.

quaſſatio fiat locorum, ſcilicet qui in dolore ſunt. Probat etiam *ſpongiam* mollem, magnam, ex ferventi aqua expreſſam, atque pannis involutam, tunc apponendam. Circuntectus, inquit, enim atque incluſus vapor plurimo tempore perſeverat. Admovenda etiam, tanquam *odoramentum*, ori, vel naribus ægrotantis, ut ſpiramento adductus *vapor* ſuo ingreſſu *laxamentum* partibus miniſtret. Utendum inquit etiam *hordeo* vel *orobo* in aceto [b] miti, macerato,
114 & calefacto, & celeriter [c] ſacello incluſo, tunc appoſito: ſive [d] *cantabro* eodem [e] genere fervefacto: vel aridæ atque [f] *ſiccæ vaporationes* adhibendæ, ut ſunt ex *ſale*, ſive *milio* frixo in ſacellis [g] laneis aptiſſimè appoſitæ. Etenim lene atque conducibile eſt milium. Solvit nanque naturali quadam mollitudine illos dolores, qui jugulum in ipſis paſſionibus pulſant. Non aliter etiam illos qui ægros partes pulſaverint, ſolvit. At ſi dolor *vaporationibus* minimè fuerit mitigatus, vel [h] abſceſſus, non oportet plurimo tempore in hac perſeverare curatione. Etenim *pulmonem* vaporatio ſiccat, atque purulentum fieri cogit: ſed ſi doloris ſignificatio ad *jugulum* vel ad *brachium* tetenderit cum gravedine, ut etiam pectus vel *mamillam* tangere videatur, oportet in [i] brachio venam dividi, ſed in eo, ex quo multa fieri detractio poſſit, donec [k] plurimum rubrior ſanguis excludatur, vel [l] ex rubro ac
115 limpido, lividus. Utraque inquit enim eveniunt. Sed ſi [m] ſub *pectore* fuerit dolor, & ad jugulum non tetenderit, *emolliendus* eſt *venter*, aut *helleboro* nigro, aut [2] *peplio*: [n] nigro, admixto *dauco*, vel *ſeſeli*, aut *cumi-*

b κεκρημένῳ
c ἐς μαρσίππια
d πίτυρα
e κατ' αὐτὸν τρόπον
f πυρίῃ ξηρὴ
g εἰρινέοισι
at non nimis diu.
h abſtentus, *id eſt* repreſſus
i τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα, τὴν εἴσω
k ἐρυθρότερον πολλῷ
l ἀντὶ καθαροῦ καὶ ἐρυθροῦ
m ὑπὸ τὰς φρένας
n *ſub.* helleboro

2 Non illo, quod Plinius H. N. lib. XX. cap. 20. habet, quodque eſt vera portulaca. Sed Eſulæ aut Tithymali ſpecie, quam deſcribit lib. XXVII. cap. 12.

cumino, ſive *aniſo*, vel aliud quodcunque [o] tranquillum admiſcendum putat, [3] id eſt portulacam, vel peplii ſuccum præſtare, quæ enim admiſcemus ſibi ſimiligena. Hæc ſunt quæ ſuprà diximus. Deducit autem melius ventrem *helleborum* nigrum, quàm peplion. *Peplios* autem hellebore nigro ventoſitatem melius tollit, per podicem provocatam. Hæc denique utraque dolorem ſolvunt: mitigant etiam alia [p] plurima. Hæc ſunt, inquit, deducentia ſive detrahentia per [q] *effuſionem*, [r] ſumma, quæ ipſe ſcivi atque poſui. Etiam in ſorbilibus dantur *deductoria*, quæ non valde ſunt inſuavia, aut amaritudinis cauſa, aut alia qualibet inſuavitate, ut copiæ, vel coloris. *Ptiſanam* igitur quando medicamen æger biberit, ſtatim oportet ſuperbibere, [4] nihil minus à congrua eſt ratione, vel quantum accipere conſueverit: dehinc paulatim inter ventris deductionem noverit ſorbenda: ſed quando humorum [s] declinaverit exitus, tunc minus ſorbeat ægrotans quàm conſuevit. Dehinc [5] adjectio perſeverare debet, donec dolor ceſſet, vel nihil contrarium occurrat. Hæc mihi (inquit) ratio eſt, & in uſu *ſucci ptiſanæ*. Etenim (dixit) [6] melius eſt ſtatim ſorbendi initium ſumere, non autem jam antecedentibus vaſorum evacuationibus

116

o τῶν εὐωδέων

p *ſub.* cathartica

q alvi ſolutionem

r κράτιςα

ſ ceſſaverit

Q 3

3 *Totus hic locus eſt corruptus, & ex Hippocr. ita legendus;* Peplio vero admiſcendum putat ſilphii ſuccum: atque hæc, ſi inter ſe miſceantur, quæ ſupra diximus ſibi eſſe ſimiligena. *Similigena* ὁμιότροπα vertit, quæ pariter & eodem temporis ſpatio purgant, non autem hoc citius, illud tardius.

4 Aut Cælius Græca Hippocr. non intellexit, aut locus hic egregie eſt corruptus, & omni bono ſenſu caret: ita habet Cous; μηδὲ ἔλασσον ἀξίως λόγȣ, ἢ ὁκόσον εἴθιςαι· ἐπεὶ καὶ κατὰ λόγον ἐςὶ, μεσηγὺ τῆς καθάρσιος μὴ διδόναι ῥοφήν.

5 paulatim, & dando pauciorem quàm accipere conſuevit. Nam minus rationi congruum eſt inter ventris deductionem ſorbere. Ita Hippocrates habet: ἀναγέτω αἰεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖον &c.

6 contrarium occurrit, (ait Gal.) ſi magna cruditas eſt, quæ phlegmonem facit: vel ſi ante judicationem copioſa ſorbitione ægrum indigere non putamus.

bus. Ergo eſt initium ſorbendi tertia, vel quarta, vel quinta, vel ſexta, vel ſeptima die, niſi intra id tempus fuerit ægritudo præjudicata. Hæc ſunt quæ in primis partibus libri ordinavit.

117 Alias quoque paſſiones curans, in ultima ſcripturæ parte rurſum *peripneumoniam* atque *pleuritim* curans hæc ait: In *peripneumonico*, & *pleuritico* oportet inſpicere utrumne acuta *febricula*, atque dolores *alterius*, vel *utriuſque* ſint lateris. Et utrum aſcendente ſpiritu dolor admoneat, & *tuſſicula* adſit, vel *ſputa* fuerint abundantia, [t] flava, vel liquida ac tenuia, vel ſpumoſa, vel florida, aut alia qualibet qualitate à ſupradictis differentia, ſic agi oportet: ut ſi dolor pungens, penetrans ad [v] *jugulum*, vel [w] *cinctum*, vel brachia tetenderit, *venam* incidamus in quacunque parte facilior fuerit viſa. *Detractionis* autem *modus* conveniens ſecundum *corporis* habitudinem atque *temporis*, *ætatis*, vel [x] *regionis* conſi-

Alia methodus Hippocr.

t πυῤῥὰ

v κληῖδα

w μαζὸν

118 derationem accipitur. Plurimam enim detractionem [y] oſtendit celer atque acutus dolor, quæ *uſque ad animi defectionem erit facienda*. Tunc *clyſter* adhibendus. Si *inferior* thorace fuerit dolor, & plurimum ægroti diſtenderit *ventrem*, danda *purgatio*; ſed medio tempore purgationis, hoc eſt quo ventris officium nondum ceſſat, nihil (inquit) accipiendum; ſed poſt *perfectam effuſionem* mulſum ex aceto exhiberi jubet, quod *oxymeli* vocant. Item quartum diem [z] *medicamine* curans expectat, tribus aliis diebus adhibendum clyſterem probat, & ſi paſſio non fuerit rele-

x Hippocr. habet χροιὴν i. colorem ſanguinis

y exigit

z ſi purgantibus pleuritic. curat

a ὑποκάθαιρε

b φυλακὴ δὲ ἔςω, i. nil tutum credendum.

c illæſi, inoffenſi

119 vata, tunc inquit [a] purgatione rurſum utendum. [b] Præcavendum etiam monet, donec dies ſeptem [c] intacti febribus tranſigant ægrotantes. Tunc (inquit [d]) tuto [e] ſuccum dabimus tenuem, atque parvum. At ſi facilius

d ἦν ἀσφαλὴς φαίνεται ἐὼν

e ptiſanæ

cilius

cilius agere cœperit *ſputa*, atteſtante ſpiratione meliore, & ſine ullo *dolore*, atque, ut ſuprà dictum eſt, ceſſante *febricula*, paulatim craſſiore, ac plurimo, & bis in die utendum præcipit ſucco: ſin verò non facilè hæc fuerint relevata, [f] leni *potu*, atque ſorbili utemur *cibo*, hoc eſt ſucco parvo, & ſemel in die, tempore ſcilicet quo levius æger habuerit. Atque id intelligi *urinæ* inquit inſpectione. Tunc dandum *ſorbile* quidem, nec prius tamen quam urina, atque ſputa viſa fuerint [g] mitiora. Sed ſi [h] *medicatus* plurima excluſerit, neceſſariò [i] *parvum* atque *tenuem* dabimus cibum. Non enim poteſt præ *inanitate*, ſomno, vel plena affici [k] digeſtione, neque *paſſionis* atque *naturæ conflictus* ſuſtinere, quos *Græci* Criſes appellant. [7] Sed cum corporis defluxio tenuem fecerit ægrotantem, retentione ceſſante (qua naturali vigore corporis nutrimenta tardantur) ſuccorum nihil valebit retinere. Intelligimus autem *mitiora ſputa*, quando ſunt puri ſimilia. Item *urina* cùm fuerit rubrior [l] ervi ſimilitudine. Nihil etiam (inquit) prohibet & aliis doloribus lateris adhibere *tepores*, atque *cerotaria*, & *unctionem* crurum & [m] clunium [n] pingui atque calido oleo frequentare. *Præcordia* vero ſemine lini cataplaſmare uſque ad papillas.

f pauciore

g matura, πέπονα

h medicamento accepto purgatus

120

i ἔλασσον καὶ λεπτότερον

k cibi coctione

Signa coctionis in ſputis & urinis.

l ὁκοῖον ὄροβος

m lumborum

n pinguedine

His *Soranus* reſpondens ait: In *calefactionibus* acres eſſe ſales, ac neceſſariò tumorem provocare, febremque accendere. *Poſcam* etiam conſtringere, & ſtricturam paſſionis augere. Item *milium* frixum graveolens & nidoroſum, atque capiti grave, maximè acutè febricitantium eſſe perſpicimus. *Spongiis* etiam erat melius quenquam in dimiſſione patientes par-

121

Sorani de methodo Hippocratica judicium

7 Verum ubi crudorum colliquatio facta fuerit, & quæ renituntur rejecta, nihil obſtabit. *Hipp.*

partes vaporare, atque *oleo* calido perfundere. Eſt præterea improprium, ac ſine ratione, tunc uti *phlebotomo*, quoties ad ſuperiora dolor tetenderit: prohibere autem quoties ad inferiora deſcenderit. Oportet ergo ſub hoc [o] argumento neque difficultate *tumorum* partibus inferioribus impeditos phlebotomare: neque etiam *podagricos*, ſi quidem inferiora tumere videantur, ſed neceſſariò quoties dolor ad ſuperiora tetenderit, phlebotomiam adhibendam videmus. Siquidem ſæpe pejorante ventris fluore, hoc adju-

[o] ſi vera eſt *Hippocr.* ſententia

122 torii genus prohibeatur. Neque etiam (ut ait) oportet *interiorem venam* dividi. Siquidem & exteriori & media diviſa, corpora releventur. Quippe quum econtrario interiorem prohibeant, propter magnitudinem, ne tumor augeatur. Item *ſanguinis* [p] mutatio [q] iners eſt detractionis moderationi, ſicuti de adjutoriis ſcribentes demonſtrabimus. Seſe denique idem *Hippocrates* impugnat in conſequentibus, dicens, uſque ad *animi defectum* faciendam detractionem, quod magis vehementer eſt nocens: ſiquidem ſit periculoſa defectio, & neque ſi ſit temporaliter, defectionis cauſa ſenſu carens ægrotans, dolore relevatus, videbitur (quum reſumptus fuerit) rurſum dolore, quum magis atque magis ejuſdem magnitudinis paſſiones de-

[p] *ſub* quoad colorem
[q] non congruit.

123 bilia corpora vehementius afficiant. Item *purgativa* medicamina (quæ Græci καθαρτικὰ vocant) acrimoniæ cauſa, *ſtòmachum* tumentem, atque ὑπεζωκότα membranam acuunt in tumorem: & in periculoſam *ventris* effuſionem provocantia, magnificam paſſionis ingerunt vehementiam. Nutrire etiam cibo poſt medicamen non oportebat. *Pugnat* enim *purgationi faciundæ illatum cibi nutrimentum.* Quippe quum medicamine corruptum, officii ſui careat viribus. Mit-

Noxa purgantium.

to

to etiam quòd ex initio aceſcere facilè *ptiſanæ* ſuccus
perſpiciatur, confectus quippe ex *ordei* ſucco, qui
ſit digeſtione difficilis. Dehinc ægrotantis corpus non
valeat tantum ſuſtinere nutrimentum, quantum ſa-
nitatis tempore ſolitum videbatur. Item *mulſum* ex
aceto (quod oxymeli appellavit) ſine [r] diſcretione ac- *r* num meracius, aut aquoſius
cipimus. Eſt etiam *immodica* uſque ad ſeptimum diem
cibi *abſtinentia*, quam cuſtodiendam ordinavit. Quip- 124
pe cum nullus vehementiam paſſionis ſuſtinere valeat,
niſi nutrimento quamvis parvo toleratus: & neque
in declinatione paſſionis aliquid [s] humanius [t] cibo lar- *s* magis nutriens
giatur, ſed in iiſdem ſorbilibus perſeverandum exi- *t ſub.* pro
ſtimat ſuccis. At cum fuerint *ſputa* ſegniora, tunc
ut exiſtimat, erit primo æger nutriendus, [v] quomo- *v* quia
do neceſſario [w] hæc declinante paſſione occurrunt *w* ſputa
[x] *intolerato.* In cæteris relinquendum temporibus abſ- *x* nullis cibis recreato
que nutrimento ægrotantem apertiſſime indicavit,
quum ſemper [y] plurimum utilitatis *adjutorium cibi*, *y* plus
quàm cætera poſſunt adjutoria, largiatur. [z] Omne *z* Totum
etiam corpus erit *unctione* [a] coæquandum, & non ejus *a* laxandum, molliendum
particula. Quippe cum totum cibo nutriatur, ipſa *Quare univerſum corpus ſit ungendum.*
quoque unctio non [b] exerta, anxietatem ingerit ægro- *b* toti corpori non adhibita
tanti, quæ latentem difficultatem, atque acceſſione
veniente corporis provocat incendium.

CAPUT XX. 125

Ad Dioclem.

Diocles etiam ſimiliter *phlebotomat* ægrotantes, ea- *Dioclis methodus*
dem diſcretione adhibita. *Purgat* etiam cathar-
ticis medicamentis. Quapropter eadem dignus accu-
ſatione judicatur. *Cibum* vero juvenibus *undecima* die *rejicitur.*
dandum ſtatuit, ſed *æſtatis* tempore elixum magis,

& frigidum: *hyemis* vero, aſſum atque ferventem. Eſt enim ſummæ imperitiæ in ordinandis qualitatibus, non *paſſionum* genera ſed tempora *hyemis* vel *æſtatis* attendere: ſcilicet ut æſtate tumore laborantes, frigido cibo nutriti [a] altiora percutiant.

[a] altius percutiantur

CAPUT XXI.

126

Ad Praxagoram.

Praxagoras quomodo pleuriticos curaverit.

PRaxagoras ſigna docens futuræ *pleuritidis* præcavendum jubet, dando bibendum *piper* cum *mulſo* ex *aceto*, vel *abrotanum*, aut *abſinthium*: *phlebotomat* etiam non ultra quintum diem, ſed eos qui non [a] per *frictionem* incurrerint, neque frigido tempore; & neque *ſenes*, neque ſi *debiles* corpore ante ægritudinem fuiſſe videantur: omnia inquit [b] corpore curanda, & *fame* magis utendum: dandum bibere *mulſum* ex aceto, aliquando etiam *hyſſopo* admixto: item *ſuccum* ptiſanæ ſorbilem: ſi *celerius*, quarta die: ſi *tardius*, ſexta: atque ex illo tempore quotidie: item celerius ſenibus, atque in ſanitate debilibus: dehinc uſque ad ſeptimum diem *ventrem* emolliendum jubet, & *unctionibus* utendum pavide perſuadet, atque [c] *reſpirationem* inquit intuendam, utrum ſit ca-
127 lida, & odoris tetri. Quibus autem *redundantia* eſt humorum in venis, exceptis ſenibus, & in ſanitate debilibus, *helleboro* nigro purgandos exiſtimat. Item deponendos ſecunda vel tertia die ægrotantes in *aquam calidam* jubet, vel utribus eos calefacere, *fovendo* latera donec dolor excludatur. Hic verò etiam non futuram *pleuritim* ex his quæ ordinat, efficit. Omnia enim *conſtrictiva*, atque acria eſſe videntur, ut mulſum ex aceto, & piper, & abſinthium, quæ neceſſa-

[a] ex ſuſcepto poſt frictionem frigore pleuritici facti fuerint
[b] tempore
[c] ſpiritum qui naribus oreque redditur.

Methodus hæc ut noxia rejicitur.

ceſſario tumores accendunt; eo maxime tempore quo etiam aqua ſumpta in qualitatem devenit fellis, ob nimium in alto fervorem. Dehinc *phlebotomari* opor- 128
tet etiam eos, qui ex *frigore* incurriſſe videntur, & eos qui [1] *ſenilibus* annis videntur affecti. Non enim neceſſario debiles eſſe probantur. Quapropter etiam illos qui in ſanitate corporis debilitate videbantur affecti. Exigit enim magnitudo paſſionis adjutorium. *Purgativa* vero medicamina quæ *cathartica* appellantur, [d] prærumpunt corpus, atque ſolicitam eidem paſſioni *ſolutionem* provocant. Item *fames* tantum noxia quantum refectio commoda. Non igitur ſexta die cibum judicamus dandum. Longa eſt hæc *jejunitas*: & neque ſemper quarta die: ſæpe etiam tertia die: caput autem implet. Fit autem hoc ex [e] *aromatibus*: dehinc calidæ aquæ fomentatio importuna eſt, & frigeſcere facit ægrotantes.

d vires frangunt

e quod bibendum datur ex aromatibus

1 dum prorſus decrepiti, ac viribus effœtis non ſint.

CAPUT XXII.

Ad Aſclepiadem. 129

Aſclepiadis methodus.

a dicens ante omnia

Aſclepiades ſecundo volumine celerum, vel acutarum paſſionum, *pleuriticos phlebotomat*, [a] prædicens primo locis ubi conſiſtunt vel commorantur, utrum *regio* adjutorium phlebotomiæ permittat adhiberi: ſe enim vidiſſe teſtatur apud *Athenas* atque urbem *Romam* phlebotomia vexatos, vel pejus acceptos eſſe *pleuriticos*. In *Pario* verò atque *Helleſponto* reſumptos ac relevatos. Prohibet propterea *ſitim*, atque *clyſterem*, vel ante cibum bibere: & ſi (inquit) oportuerit, deducendi ventris cauſa, adhibendum

 ſemel

ſemel vel ſecundo clyſterem. Potum dat magis ac plurimum *mulſum*, aliquando etiam & *rutam*, & *hyſ-*
130 *ſopum* cum mulſo. Nocere inquit radicem herbæ, quam Græci [1] *phlomon* cocant, quapropter omnino dandum negat, vel certè ſemel dandam, ubi dolor coegerit. *Cibum* inquit dandum [b] præcauta *ſecunda* die, ſiquidem alternis [c] admoneantur diebus: & *quarta*, ſiquidem gravior ſit: verum *quinta* & *tertia* (inquit) die dabimus [d] ſuccum, & ut ſæpe ſufficiens, probat ſemel quotidie dandum. At ſi plus defecerint, nutriendos etiam poſt acceſſionem quintæ diei [2] permittimus: declinante paſſione *vinum* damus, & *varium* cibum. Huic *Soranus* occurrens ait, ſemper *phlebotomandos* pleuriticos, *ſtrictura* cogente, & apud *Romam* denique nos (inquit) utemur phleboto-
131 mo, nulla regionum diſcretione confuſi. Etenim quærendum utrum *Aſclepiades* proprietate *regionis* noceri ſuſpicatur eos qui fuerint in eadem phlebotomati *pleuritici*: an vero proprietate *paſſionis?* ex quibus ſi *primum* putat, hoc eſt, regionum proprietate, vexari omnes oportuit, non ſolum *pleuriticos*, verum etiam *ſynanchicos*, & qui fuerint phlebotomando curati, & *epilepticos* etiam, quos phlebotomandos imperat aptiſſime. At ſi *ſecundum*, hoc eſt proprietate paſſionis vexari putat, non apud *Romam* ſolum phlebotomatos pleuriticos, ſed in omni regione noceri debuit indicare. *Clyſterem* vero rectè prohibet propter *acrimoniam*, ſed non rectè ſemel vel
132 ſecundo adhiberi permittit. Multo enim melius eſt omnino

b vitata

c i. febris exacerbetur.

d ptiſanam

e *Sorano exagitatur.*

1 Cujus herbæ hæc ſit radix vix habeo quod dicam: an Verbaſci! quod *phlomos* à Botanicis dicitur; At nuſquam ejus radicem medicinalem eſſe audivi. an Salviæ cujuſdam! an vero Lychnydis Chalcedonicæ? utraque enim ſic etiam appellatur.

2 Loquitur Cœlius ex perſona Aſclepiadis.

omnino innoxium quicquam, quàm leviter nocens.
Hinc etiam *phlomi* herbæ radicem, tanquam natura
noxiam reprobans, non rectè ſemel adhiberi ait ubi
dolor coegerit. Dehinc omni ex parte ratione caret,
prohibere *clyſteres* tanquam augentes incendia, &
rutam, vel *hyſſopum* adhiberi, quæ ſunt vehemen-
tius ardentia ob ſuæ qualitatis acrimoniam. Item ma-
la atque caduca intentione confirmat circa quartum
diem *cibum* non dandum generaliter, ac neceſſario
quintum diem [e] ſervandum. His enim qui *jugibus* af- *e* expectandum
ficiuntur *febribus*, quoties initium [f] ex die ſumpſe- *f* interdiu
rit, quarta die neceſſario dandus eſt cibus. Non 133
aliter iis qui majore *hemitritæo* ægrotant, & [g] ex no- *g* noctu
cte ſumſerint initium. Ipſe quoque *Aſclepiades* in
phreniticam paſſionem venturos graviter indicat affi-
ci quarta die: neque tutò ante dimiſſionem decli-
nante acceſſione [h] dandus, ut exiſtimat, [i] cibus eſt, *h* dandum *i* cibum eſſe
atque ſemel datum ſufficere, niſi *pulſus* fuerit defe-
ctio. Non enim oportuit virium debilitate [k] captata *k* longo jejunio effecta
cibum dare, quum fuerit noſtræ poteſtatis opportu-
nè antè ægrum, quam deficiat, reficere. *Vinum*
etiam & *varium* cibum declinante paſſione dandum
recte conſulit, ſed non ſuo conveniens judicio. Et-
enim *phreniticis* atque *lethargis* ante declinationem *l* nempe mulſum cum ruta & hyſſopo.
[l] vinum dedit.

CAPUT XXIII. 134

Ad Themiſonem.

At *Themiſon* alias quidem *pleuriticos* recte cura- *Errata Themiſonis.*
vit, peccavit autem quarta die *cataplaſmando*, de-
hinc *cerotarium* apponendo: ex aliquo virtutis fer-
ventis *ungendo*, atque *ruta*: ſunt enim acria. De-
hinc *cerotarii tempus declinante eſt paſſione.*

CAPUT XXIV.

135 *Ad Heraclidem.*

Heraclidis methodus improbatur.

HEraclides Tarentinus ſanguinis extimens abundantiam, ſecunda die utitur *clyſtere*, bis, aut tertio, atque poſt paululum phlebotomat, conturbans corpora requie indigentia. Etenim quærendum quid magis eſſe [a] confirmet, utrumne *fluorem* ventris, aut *tumorem* & retentionem ſtercorum. Sed ſi *fluor* eſt, hunc duplicat, adhibendo *clyſteres*: at ſi *tumor* eſt, hunc eorum duplicat acrimonia. Credas etiam eandem injectione ſuſpenſam raptu quodam patientibus advenire partibus, & propterea vehementius nocere. Hic quoque etiam nulla eſt *phlebotomiæ* utilitas. Vexatæ etenim tribus clyſteribus vires, ſan-
136 guinis prohibent detractionem. Dehinc neque omnes, neque ſecunda neceſſario phlebotomandi ſunt die, ſicut ſupra docuimus. *Cataplaſmat* etiam aqua ſolutis [b] *pollinibus* (quod *Græci* ὠμὴν λύσιν appellant) admixto *fico*, vel *panace*, aut *chamæpity*, quorum [c] complexio ob qualitatis acrimoniam noxia judicatur. Probat poſt uſum cataplaſmatis, [1] *malagma* quod [2] *Apollophanis* appellamus, ſive *polyarchion*. Item ſua inventione [d] conſcriptum: quæ omnia ſunt acerrima, & propterea recuſanda. Dat præterea *mulſum* præbibendum in quo præcocta vel præinfuſa fuerit *ruta*. At ſi *ſputa* excludi cœperint, dat medicamen bi-
137 bendum quod conficit ex *hyſſopo*, *iride*, & *melle*. Si (inquit) non fuerint congrue vel ſufficienter excluſa

a optet, velit

b ordei, tritici, fœnigræci

c vel temperatura, & facultas: vel compoſitio & commixtio

d nimirum adhuc aliud

1 conſtat paribus portionibus ceræ, reſinæ liquidæ, amomi, cardamomi, junci odorati, fuliginis thuris: authore Celſo lib. 5. c. 18.

2 Appollophanes hic Eraſiſtrati fuit ſectator, & Antiochi Soteris Medicus.

ſa, addendas *abſinthii* drachmas ſex: ſed ſi nauſea occurrerit, *apium* vorare jubet ægrotantes, vel *olivam* ex aceto mandere. Hæc quoque ſunt acria, & ſtomacho [e] inhærentia. Ipſe denique tentatione expertus ex ſupra dictis everſionem fieri ſtomachi, ordinat ob nauſeam retinendam, [f] incongrua ſcilicet, quæ conſtringere poſſint. Ait enim, ſi non receſſerit *ſputorum* emiſſio, ſequenti die [g] injicienda atque excludenda, commoveat *iris*, eadem clyſter per ventrem detrahi provocet, noxia noxiis committens.

e nimis diu immorantia

f alii incongruè

g i. tam medicamenti infuſi, quam ſputorum materiam.

138 Siquidem etiam per *clyſterem* injecta, ex eadem ſint materia, ex qua ſunt ea, quæ bibenda ordinavit, quo fit ut commovens tumorem, magis faciat excludenda quæ putat retineri. Dat etiam *viſcellum* gallinaceum cum *mulſo* ex vino, vel ſucco ptiſanæ, quæ ſunt in corruptione facilia, atque inflantia, & ventrem in fluorem moventia. Dari præterea *vinum* jubet his qui fuerint viribus debiles, niſi caput *(inquit)* doluerint: non advertens quia temporis opportunitate permittente omnibus convenit dare: ut econtrario [h] reſiſtente, neque imbecillibus. Etenim ſi (ut exiſtimat) valentes viribus vexat, multo magis imbecillos.

h ſc. temporis opportunitate

139 Neque recte ſentit ita dandum, niſi caput doluerint. *Dolor* enim ſi prohibet *capitis*, non aliter etiam *lateribus* [i] prohibere perſpicitur, prius quàm paſſio declinaverit [k] importunum datum. Nanque omnia quæ patiuntur exagitat, nec ſolum caput. Dicit etiam declinante paſſione *gobiones* piſces dandos, accedente profectu etiam *carnem*, atque *panem*, non conjiciens, quia omnis acrimonia tuſſientibus, vel ſpirationis difficultate laborantibus, vel ſpuentibus ſanguinem inimica eſt, etiam declinante paſſione. Simile enim quiddam facit, quale contingere videmus

i officere

k importunè

mus in externis corporis partibus *vulneribus* conſtitutis, quæ cum ſunt adhuc novitate tenera, cicatrices acrioribus [l] exuſtæ facile reſolvuntur.

l refricatæ

140

CAPUT XXV.

De peripneumonia.

Peripneumonia eaſdem habet cauſas quas Pleuritis.

COnſequens atque vicinum eſt *peripneumoniæ* dicere curationem, quæ non ut priores voluerunt, à parte corporis quæ patitur nomen ſumpſit, ſed ab ea quæ plus patitur. Si quidem neque ſine febribus eſſe videatur. Perficiunt hanc paſſionem cauſæ quæ etiam *pleuriticam* faciunt, ut *venenum* ſumptum, vel ex *opio* atque *hyoſcyamo* confecta tuſſientibus medicamina, vel his ſimilibus virtutibus: Item *catarrhus* vel coryza, vel, quod eſt rariſſimum, [1] *ſynan-*
141 *chica* præcedens paſſio. Nam frequentius antecedente pleuritica, *peripneumonia* ſequetur, quò fiet ut [2] pernicioſior ſit antecedente, ſiquidem vexatis prius viribus, atque adjutoriis ex parte incaſſum [a] prærogatis, in ſecundam veniant ægri paſſionem. Afficiuntur autem *juvenes* magis atque ætatis mediæ: at ſenes, vel pueri, atque mulieres difficile. Hanc igitur diffiniens paſſionem *Demetrius Herophilus* libro duodecimo de paſſionibus, *peripneumonia*, inquit, *eſt tumor in toto pulmonis corpore*, ex parte enim ſi fuerit *pleuritis* dicitur. Addere autem debuit cum febribus: ſiquidem ſine his *peripneumonia* eſſe non poſſit.

a prius adhibitis

Juvenes magis infeſtat.

ſemper eſt cum febri.

1 Aph. 10. lib. 5.

2 Huic autoris judicio repugnat Hippocr. in Coacis. his verbis: Peripneumoniæ ex Pleuritide tranſmutatæ iis tutiores ſunt quæ ab initio fiunt.

CA-

CAPUT XXVI.

Quæ eſt peripneumoniæ intelligentia. 142

DIffinire *Methodici* juxta *Sorani* judicium declinant. *Aſclepiadis* ſectatores ajunt eſſe *peripneumoniam parvi temporis ſolutionem cum tumore, atque febre*; ſolutionem (inquiunt) ob humorum emisſionem: parvi temporis, ad diſcretionem *phthiſicæ* pasſionis, quæ eſt & ipſa ſolutionis vel effluentis humoris per tuſſiculam excluſio. *Peripneumonia* (inquiunt) ad diſcretionem aliarum pasſionum, parvi (ut ſupra diximus) temporis ſolutionem ingerentium, ut [1] *oculorum* vel *aurium*: adjecerunt etiam cum *tumore* atque *febre*. Si quidem *ſolutio*, hoc eſt, eruptio parvi temporis ad pulmonem, fiat [2] *peripneumonia* ad eas partes ſine febribus. Huic *Soranus* occurrens diffinitioni ait: Quum ſemper *ſtrictura* in his obtineat, non oportuiſſe pasſionem *rheumatiſmum* vel ſolutionem dici cum tumore, ſed forte *tumorem cum rheumatiſmo*. Etenim parva majoribus poſtponuntur. *Eſt* igitur ſecundum nos *peripneumonia ſtrictura vehemens, atque acuta pulmonis, cum ſputis, & ſiti, & febricula celeri, atque acuta.*

Methodici ægre definiebant.

Soranus Aſclep. definitionem invertit.

1 oculorum in ophthalmia, & delachrymationibus: aurium cum ex inflammatione ſordidæ & purulentæ fiunt.

2 quæ Peripneumonia non eſt, ſed ſine tumore ac febre.

CAPUT XXVII.

Quomodo intelligitur peripneumonia. 143

INtelligitur ex his quæ concurrunt. Etenim *peripneumonicos* ſequentur *febres* acutæ, *gravedo* tho-

Symptomata Peripneumoniæ.

racis, & ſenſus laborantium quadam difficultate la-
terum, atque medium [a] *papularum:* jacendi etiam
facultas ſupinæ poſitionis, atque paulo erectior: fre-
quens etiam *ſedendi* delectatio, atque ſupra latus ja-
cendi difficultas, ita ut præfocabilis eſſe ſentiatur:
vultus rubor, tanquam florens: *oculorum* veluti [b] pin-
guis aſpectus, atque etiam ſplendor, ſcilicet in par-
tibus albidis quæ præter *pupulam* videntur, & magis
144 cum alterna converſatione aſpiciunt ægrotantes. Se-
quitur eoſdem etiam *anhelitus* celeritas, *tuſſicula* ſan-
guinolenta, atque fellea, vel [c] fumoſa jactans ſputa,
& in comparatione *pleuriticorum* fulviora, vel ſpu-
moſiora: *ſpiratio* difficilis: deſiderium frigidi atque
plurimi *aëris* hauſtu rapiendi: frigidi etiam *potus* ap-
petitio: *os* ſiccum: *lingua* aſpera, ac primo ſubalbi-
da, dehinc rubra: *pulſus* vehemens & celer: *anxie-
tas*, jactatio, *vigiliæ* juges, ingemens atque turbu-
lentus ſomnus. Pejorante paſſione *thorax* etiam ex-
tantior fiet, accedente ſpirationis [d] perſecutione cum
145 quodam *ſibilatu* vehementi, atque aſpero. Sequitur
etiam *colli* ac *vultus inflatio:* & *oculorum* aut immo-
bilitas, aut difficilis motus: *viſus* nubiloſus, vel nu-
bilus: *mentis* alienatio: *articulorum* frigidus torpor,
atteſtante livore: *lingua* craſſior, atque conductio-
ne breviata: *ſudor* [e] ſuperiorum partium: *pulſus* la-
tens aut formicabilis, quem *Græci* μυρμίζοντα vocant:
in ultimo, etiam pectoris reſonans *ſtridor*, quem
[f] rhogmon appellant. At ſi *ſalutaribus* proſperata ſi-
gnis paſſio cœperit in melius vergere, omnium ſu-
pradictorum fiet paulatim [g] deductio, aliquibus et-
146 iam ſemel amputata [h] deciſio. Quidam denique in
pleuriticam paſſionem redeuntes relevati vixerunt,
accedente dolore, & plurima ſpirandi difficultate.

Ete-

[a] mammarum vel papillarum

[b] languidus, flaccidus

[c] quaſi fuliginoſa

hauſtu

Signa morbi ingraveſcentis.

[d] crebritate & vehementia

[e] colli: frontis: temporum

[f] ῥόγχον

Signa morbi in melius vergentis.

[g] imminutio

[h] ceſſatio

Etenim prædicta quæ *peripneumoniam* deſignant, vel concurrentia complent, ſunt hæc, febres acutæ, ſpirationis celeritas, ac difficultas, tuſſicula, atque ſputorum varia emiſſio, gravatio ſine ullo dolore, aut cum parvo, præfocationis ſenſus. Eſt autem paſſio generaliter acuta, atque *ſtrictura* [i] ſuffecta, adjuncto levi humoris fluore, quem *rheumatiſmum* vocant. Quo fit ut magis ſtricturam vocemus, etiam ſi dolor non fuerit. Quippe cum ineſſe gravedinem atque [k] *preſſuram* videamus, & aſperitatem, & ſiccitatem, & acceſſionem, vel his ſimilia ſigna.

i excitata, genita

k ſomnolentiam

CAPUT XXVIII.

Quis locus in peripneumonicis patitur. 147

PAti in peripneumonicis *Diocles* venas pulmonis inquit: *Eraſiſtratus* vero, arterias. *Praxagoras* eas inquit partes pulmonis pati, quæ ſunt ſpinæ conjunctæ: At enim omnem inquit pulmonem pati *Herophilus*. Si verò *febrem* (inquit) fuerint paſſi, [1] *pleuriticam* facit. *Aſclepiades* vero, eas pulmonis partes pati, quæ [a] arteriæ ſunt adhærentes, quas appellant *bronchia*. Item *Apollonius* Herophilus inquit, ipſius pulmonis venas atque arterias pati. *Soranus* autem cujus veriſſimas apprehenſiones *latino* ſermone deſcribere laboramus, *totum* inquit *corpus* paſſione vexari, ſed *pulmonem* vehementius, quod quidem [b] æſtimatum, & non ad expreſſam fidem accipiendum judicavit. Eſt etiam *inutile* curationi, quippe quum nihil obſtet locorum neglecta ſpecialis apprehenſio, ubi totum corpus laborare ſenſerimus, & neque mutabilis

Variæ ſententiæ circa locum affectum

a ſc. aſperæ

b opinione potius quam certa & indubitata cognitione.

148 *Methodici locum affectum in morbis univerſi.*

1 Pleuritim aliquando fieri putavit inflammatione in pulmone obortâ.

libus non curabant.

tabilis ſit adjutoriorum qualitas, pro patientibus locis, ſed talis perſeveret in genere, donec paſſio ipſa perſeverat. Manifeſtum autem ex ſupradictis, quomodo poſſunt ſimilia quæque *peripneumonicæ* paſſionis internoſci accipimus.

Quomodo a Pleuritide, aſthma differat.

Pleuritici enim vehementi dolore lateris afficiuntur: *dyſpnœici* verò quos anheloſos dicere poterimus, ſive ſuſpirioſos, ſine febribus eſſe noſcuntur, & non ſolum celeri atque acuta afficiuntur paſſione, ſed aliquando etiam tarda, atque obtuſa, quam *Græci* chroniam vocant. & cætera.

CAPUT XXIX.

149

Quomodo curandi ſunt peripneumonici.

[a] modicè

Quomodo ſint curandi peripneumonici, juxta Auctorem.

CONvenit *peripneumonicos* jacere in loco [a] medie *lucido* atque *calido*, & ita haberi vel componi, ut reclinato leviter thorace collocentur. Ad hoc enim poſitionis, ſive ſchematis genus, ipſi quoque ægrotantes releventur: dehinc *abſtinentia* adhibenda uſque ad primam diatriton, ſi nulla obſtiterit urgentior cauſa: ſervandi etiam à ſomno *vigiles* acceſſionis tempore, adhibita *articulorum* leni atque *calida* manuum defricatione. *Calefactionibus* etiam lenibus ex pannis utendum, ac tum quum ſtatum ſumpſerit acceſſio, lanarum appoſitione *thoracem* ſecus, atque medio *ſcapularum*, ſed quæ ſint ex oleo calido ac dulci expreſſæ: declinante acceſſione *os* colluendum, ac deinde *potus* dandus aqua calida.

150

Tempus ſomni, & venæ ſecandæ.

[b] peripneumoniam eſſe conſtet

Tunc *ſomnus* permittendus, adhibita etiam *phlebotomia*, permittentibus viribus, ſed ſi intra diatriton in [b] paſſionem venerint ægrotantes, quod quidem eſt rariſſimum, erit tum *phlebotomia* adhibenda. Si autem non

non in ipſa diatrito, tunc *unctione* utendum: dehinc
aqua *ora* fomentamus, & damus ſorbilem cibum, at-
que tenuem ex alica. Etenim *ptiſana* inflationem fa-
cit. Item *oryza* conſtringit. [c] *Simyla* quoque in ini-
tiis gravis eſt. Conficiendus itaque erit, ut ſuprà di-
ximus, *ſorbilis ſuccus* melle, atque anetho & oleo.
At ſi æger ſorbilia quæque horruerit, vel recuſave-
rit, *alicam* dabimus ex aqua calida, aut *ovum* ſorbi-
le. Tunc uſque ad declinationem totius paſſionis *al-
ternis* cibabimus diebus, ſi vires ægrotantis permi-
ſerint. Atque ita *thoracem* cataplaſmamus, & inter 151
ſcapulam, quod *Græci* μετάφρενον appellant, leni ſci-
licet *cataplaſmate*, vel mulſo mediocriter decocto,
aut pane ex aqua calida, ex polline, atque fœnu-
græco, & aqua mulſa, vel fici aridi decoctione.
Ejus quanquam ſit [d] reflata ſuccoſitas, tamen manet
veluti melloſa dulcedo. Tunc *cucurbita* eiſdem locis
cum ſcarificatione adhibenda, ſed *dimiſſionis* tem-
pore. *Leves* autem, quas κούφας appellamus, etiam
in *acceſſione* adhibere poſſumus, & frequentes, at-
que multis partibus. Tunc *vaporatio* ſpongiarum &
cataplaſmatum apta: etſi ſeſe ad tempus gravari ſen-
tient ægrotantes, eorum appoſitionem ægre toleran-
tes, tamen ex his plurimum deinde commodi con-
ſequentur. Erunt adhibenda, anguſto licet tempo- 152
re detracta, atque rurſum appoſita, quo etiam tuſſi-
culæ mitigetur inquietudo, & ea quæ egeruntur faci-
lius [e] lapſa ſine ullo tormento reddantur. Erit deco-
ctum *mulſum* dandum, vel *fœnugræci* decoctio cum
melle: facit etiam [f] *nucleorum* contritio mulſo admix-
ta, vel *amylum* aqua contritum. Dabimus etiam
eclegmata ſorbilia ex *lini* ſemine, ac *fœnugræci*, *nucleis*,
& *melle* decocto, & ovorum vitellis confecta. Quum

[c] σεμίδαλις, medulla farinæ triticeæ

Quis cibus dandus, & quando.

[d] efflata, *id eſt* ſiccando abſumpta

Quando cucurbitæ adhibendæ.

Commoda & incommoda vaporationis ſive fotus.

[e] tanquam fructus maturus

[f] τῶν κοκκάλων, ſ. nucum pinearum

Expectorantia.

ſtatum ſumpſerit paſſio, *geſtatione* levi utemur. Quum verò declinaverit, *vario* nutrimus cibo, ſervantes

g Garo

ac præcaventes multo tempore ex [g] *liquamine* & *oleo*

153 cibos, ſiquidem tuſſiculam commovent: tunc *lavacrum* adhibemus, & ultimo *vinum* damus. Pectori autem atque à tergo circulatim *cerotaria* apponimus, ex oleo dulci confecta, vel cypſino, admixta iridis radice decocta vel *meliloto*, & ſecundum aliquos *ſampſucho*. Sed eſt hoc [h] acerrimum, quanquam ſit calidæ virtutis. Poſt cerotarium verò apponimus quod appellatur *diachylon*, vel *Mnaſei*. Aliqui etiam adhibuerunt illud quod [1] *Nileus* appellatur. Item *Apollophanis*, quæ non ſunt ita vehementia, & propterea permittenda. Horum ſanè compoſitiones de medicaminibus ſcribentes, interrogationum docuimus libris. Ex antiquis autem *Eraſiſtratus*, & *Herophilus* de iſta paſſione nihil dixerunt.

Externa quædam

h aptiſſimum

154 [2] *Hippocrates* verò libro regulari (quem diæteticum vocavit) *peripneumonicæ* inquit remedium aptandum ex [i] *cocco* atque *galbano*, atque *attico melle*, vel *abrotano*, ex *aceto* mulſo atque *pipere admixto*, & *helleboro* nigro. Summum (inquit) eſt etiam *panacem* in mulſo ex aceto confecto decoquere, & liquatum dare bibendum. Sed hæc ſomnia *Soranus* eſſe judicavit, & propterea reprobanda, adjiciens, quòd *mulſum* ex aceto factum conſtringat, & ſit inconveniens tumori. Item *Diocles* ait peripneumonicos qui annum ſextum natu exceſſerint, poſt injectionem [k] *ſucco* cibari oportere. Sed *fortiores* atque validos viribus, levius: *imbecilliores* verò, plenius. Omnes

Hippocratis peripneumonicos curandi methodus.

i croco

a Sorano reprobatur.

Ut & Dioclis methodus.

k ptiſanæ. chylo

1 Malagma Nilei, & Apollophanis a Celſo deſcribitur lib. 5.

2 Hæc nec in tribus libris Hippocratis de diæta extant, nec in libro Polybii De diæta ſalubri. Quare librum eum Hippocratis Diæteticum periiſſe arbitror.

Omnes tamen communiter parum refici jubet, qui 155
ultra annum quartumdecimum fuerint hac paſſione
ægrotantes, adhibens acerrimos *clyſteres*, & pro-
pterea noxios: dehinc ſine ratione ad dierum nume-
rum cibum dandum putat. Item *libro* quem de paſ-
ſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit *phlebo-
tomandos* dicit, & adhibendum tempus tacuit. De-
hinc *ventrem* commovendum exiſtimat, exagitans
atque [l] exſuccans interiora. Addit etiam *unguentum* *l* exſiccans
naribus admovendum, ſuccum *ſcamoniæ*, quam
diagridium appellamus, & *helleborum* & opium [m] ſuc- *m* ptiſanæ
co conſparſum, obſidens odoramentis pernicioſiſſi-
mis caput, Uſque ad quintum diem *mulſum* ex ace- 156
to ſolum dandum præcepit, excitans profectò *tumo-
rem*, [n] conſtrictivæ virtutis cauſa, & immoderata *n* quæ in aceto eſt.
abſtinentia vires abſumens. Utitur etiam cum his po-
tionibus vexativis, *abſinthio* infuſo & *thymo* decoctis:
& eiſdem dans quoque tranſvorandum atque ſorben-
dum [3] *paſſum* cum aceto & mulſo confecto. Quæ
omnia (ut ratio demonſtrat) ſunt acria, & propterea
tumori contraria. Item *Praxagoras* eandem pleuri-
ticorum atque peripneumonicorum tradidit curatio-
nem. *Aſclepiades* verò, ſecundo libro celerum, vel *Aſclepiad. in Peripneumonia venam non ſecat. cur?*
acutarum paſſionum, *phlebotomiam* recuſavit. Siqui-
dem nullo *dolore* ægrotantes afficiantur, & propterea
ſi fuerit adhibita ex initio, ſanguis tenuis atque ſubtilis
exire videatur. Sed errans plurimum (ut *Soranus* ait) 157
neque enim moderatio detractionis ſanguinis, muta- *Erroris a Sorano arguitur.*
tione demonſtratur: *neque* etiam *ſolos dolentes phlebo-
tomandos accipimus*, ſicut idem *Soranus* libris quos de
adjutoriis conſcripſit, edocuit. Dehinc ipſe *Aſclepia-
des* ait, quoſdam *peripneumonicos* dolere: oportuit
igitur

3 De vino paſſo vid. Plin. H. N. lib. XIV. cap. 9.

o ſub. doloris
p ſignis præſentibus, & ſtabilibus
q rationaliter
Vetat omnia externa laxantia.
r purgantia

igitur etiam nunc, ſicut in *pleuriticis*, non ex[o] cauſa reprobare *phlebotomiam*, ſed à [p] commorantibus inquirere, utrum in omnibus *peripneumonicis* obeſſe [q] regionaliter videatur. Prohibet etiam *cataplaſmata*, & *vaporationes*, quorum eſt utiliſſimus uſus, ob relaxandam ſtricturam. Item reprobat *clyſteres*, atque omnia [r] *medicamina*, & quidem rectè, ſed
158 non ſuis conveniens placitis. In *phreniticis* enim clyſteres adhibuit. Item libris quos de vini datione ſcripſit, in febricitantibus, jugibus, inquit, utendum clyſteribus. Dat etiam cum aqua mulſa *hyſſopum*, vel *tragoriganum*, & ſunt hæc acria, atque medicoſa, quæ *Græci* Φαρμακώδη appellant. Miteſcente inquit interea paſſione, *cataplaſmata* adhibenda, atque *cibis*, [s] aſperioribus diebus, nutriendos ægrotantes exiſtimat, quum nos oporteat ſæpe levioribus diebus cibos dare: tunc puriores ſiquidem dimiſſiones occurrunt. Item *Titus* hujus ſectator bis in die adhibendam inquit *defricationem*, quam quidem veluti quaſſantem in acutis paſſionibus reprobamus.

s quibus nimirum febris exacerbatur.

Themiſon partim rectè, partim peccanter peripneumonicos curat.

Themiſon verò alia quædam de paſſione rectè compoſuit. Sed peccat jubendo eos ſecunda vel tertia die *geſtari*,
159 quoniam nondum ſumpſerit paſſio *ſtatum*. Jubet etiam cum *ſcarificatione* adhiberi *cucurbitam* declinante acceſſione, quum ſit adjutorii genus [4] *deſtrictivum*, & propterea proprium dimiſſionis: dat etiam bibere *aquam frigidam*, vel frigidæ vicinam, & non eſt [t] conſequens ſorbilibus cibis, atque curationi laxativæ potus conſtrictivus. Si, inquit, incenſa atque longa fuerit acceſſio, ut ardore ac ſiccitate difficultatem faciat excludendi ea quæ tuſſicula emitti coguntur,

t conveniens

4 quod diſcutiat, & impactos humores digerat, & ut loqui ſolet autor, quod ſtricturam ſolvat.

guntur, dabimus [5] *pityidas*, vel *nucleos*, aut *cucumeris* ſemen bibendum cum aqua, aut ſecundum modum collecta, & ſunt hæc maxime [v] contraria. *Augmenti* etenim atque acceſſionis tempore, etiam aqua quæ nullius eſt qualitatis, noxia perſpicitur.

v noxia ratione temporis

Utitur etiam *amygdalis amaris*, quæ ob amaritudi- 160
nem tumores vehementius accendunt. Item *Heraclites Tarentinus* eandem judicavit curationem adhibendam, quæ pleuriticis eſt ordinata. Multi *Empyrici* potionibus atque ſorbilibus cibis uſi ſunt. Item *pityida*, & *ruta*, & *menta*, & *tragorigano*, & *abrotano*, & *pulegio*, atque *origano*: alii hæc ſingula, alii ſecum mixta adhibentes: ſic denique *amylum* cum aqua præcoctum melli admiſcent, ac tunc amygdalas amaras tritas addunt, & hæc ſorbilia movent ramo hyſſopi: dant etiam *irin*, & *gentianam* decoctam cum *pulegio*, & *anagallide* herba, & *eryngio*, & *marrubio*, & his ſimilibus, quæ omnia ratione [w] circumſcripta reprobanda ſunt.

Empirici taxantur.

w ponderata

5 Nucum pinearum genus, quartum Plinio dictum, quod ex Pinaſtris colligitur.

CAPUT XXX.

De Cardiacis. 161

Cardiacam paſſionem ajunt quidam duplici ſignificatione nuncupari, *communi* & *propria*. Sed *communem* dicunt eam, quæ ſubſtantiam in [2] *ſtomacho* atque ore ventris habuerit, ubi etiam mordicatio ſequitur ſupradictarum partium, ut *Hippocrates* primo & ſecundo libro *epidemion* commemorat,

&

1 Cardiacam paſſionem dicit, quam nos Syncopen vocamus.
2 Hæc ſyncope ſtomachica eſt.

& *Eraſiſtratus* libris quos de ventre ſcripſit: *propriam* autem dicunt eam, quæ cum [3] *ſudore* fuerit, atque *pulſu* imbecillo, de qua nunc dicere ſuſcepi-
162 mus. *Nomen* autem hæc ſumpſit paſſio, ut quidam volunt, à parte corporis quæ patitur. Siquidem putant principaliter *cordis* eſſe ægritudinem. *Alii* vero aliter ſentiunt. Siquidem vulgus quadam conſuetudine, [a] propria atque dominantia magnis nominibus appellat, ut magnum mare, ſacrum mare atque [b] *luem deificam* epilepticam paſſionem. Eſt igitur in nobis proprium, atque vigens, & dominium vitæ continens, cor: quapropter tanquam magna paſſio ab ea parte, quæ vim ſummæ poteſtatis habet, nomen ſumpſit.

[a] κύρια

[b] nempe morbum Herculeum

3 hæc vera ſyncope eſt affectu proprio cordis excitata.

CAPUT XXXI.

163 *Quid eſt cardiaca paſſio, vel quomodo ejus agnitio tradenda.*

Artemidori deſinitio, ut & Aſclepiad. ſectatorum.

DIffinitiones enim *Soranus* dicere declinavit. Cognitio igitur ſive intelligentia ejus paſſionis ab *Artemidoro* Sidenſi *Eraſiſtrati* ſectatore tradita eſt hoc modo: *Cardiaca* (inquit) *paſſio eſt tumor ſecundum cor.* Item *Aſclepiadis* ſectatores ajunt tumorem ſecundum cor, *corpuſculorum* coacervatione ſive *obtruſione* effectum. *Soranus* vero (cujus hæc ſunt) tumoris inquit ſignum nullum ſubeſſe quod in *cardiacis* videatur. Item *cor* pati, non valde plurimis probabile videtur: ſed ait *cardiacam* paſſionem eſſe *ſolutionem celerem* atque acutam, qua disjici [a] corpora
164 per omnes viarum particulas apprehendit. Fit autem magis *æſtatis* tempore, atque in *viris* potius quam in mulieribus, & calidis atque juvenibus corporibus,

[a] corpora illa prima & atoma, quæ noſtri corporis elementa ſtatuebat

ribus, vel habitudine plenis & exercitis. Sed præcedentes cauſæ quibus hæc paſſio ſufficitur, multæ atque variæ ſunt: magis autem jugis indigeſtio, vel *vinolentia*, aut poſt cibum *lavacra*, aut poſt cœnam *vomitus*, aut *mœſtitudo* vel timor, in quæ conſentiens corpus ſolvitur in ſudores. Emergit autem frequentius quinta vel ſexta die, in *febribus* continuis, vel ardentibus, atque [b] flammatis.

Quæ ſint cauſæ antecedentes hujus morbi.

[b] inflammatis

CAPUT XXXII.

Quomodo intelligimus eos, qui in cardiacam venire poſſunt, aut etiam in ipſa conſtitutos. 165

INtelligimus eos qui in *cardiacam* paſſionem declives atque proni videntur, & eos qui ſunt jam in eadem conſtituti, ex his *ſignis* quæ concurrunt. Sequitur enim in paſſionem pronos, [1] *febris* acuta, atque celerrima & flammoſa: *pulſus* celer, denſus, humilis, & quaſi humectus toto acceſſionis tempore, aliquando etiam uſque ad dimiſſionem, ut etiamſi fervoris relevatio fuerit quadam [a] circumſcriptione collecta, non tamen ſimili profectu pulſus quoque erigi videatur, quippe cum magis ſui comparatione demerſior eſſe noſcatur: aliquando etiam ut *inordinatus* occurrit, ſed non ita ut deficiens intelligatur, ſed celeritate coactus, implicatis ſaltibus, ordinibus careat & modo. Sequitur etiam *faſtidium*, 166
ſitis immodica, *ſomnus* parvus, & facilis in ſuſcitatione, hallucinatio, hebetudo, [b] jactatio. Item genuum gelidus ſtupor, atque cubitorum & tibiarum, creſcente acceſſione, vel uſque ad ejus finem. Hæc concurrunt aliquando non prævexatis viribus, ſed ratione paſſionis effecta: aliquando vero prævexatis

Signa cardiacæ paſſionis futuræ

[a] caloris febrilis diminutione

[b] ἄση inquieta corporis jactatio.

[1] talem febrem *ſyncopalem* vocant Arabes.

xatis ob nimiam *ſanguinis detractionem*, vel *ventris* coacervatam effuſionem, vel cujuſque materiæ corporis immoderatam [2] *eliquationem*, ut pejorantibus febribus diſſolutio fit. Addunt vel attendunt quidam etiam aeris *æſtus*, vel utrum [c] *temporaliter* [3] abundent ſolutiones, aut æger ſit *lactea* corporis habitudine, vel ſi tenerum atque albidum, & diffuſum ac pinque habuerit corpus, & [d] aquatum colorem; ſitne

[c] populariter & communiter

[d] pallidum

167 etiam hac paſſione tentari conſuetus. Sed hæc (ut *Soranus* ait) ſunt incerta & inſtabilia. At vero ſi jam fuerit *præſens*, ſequitur ægros articulorum frigidus *torpor*, aliquando etiam omnium crurum, vel manuum, aut totius corporis: *pulſus* denſus, celer, parvus, imbecillis, inanis, & quaſi fluens: increſcente paſſione etiam demerſus, obſcurus, tremulus, & formicabilis, & inordinatus ac [e] deſerens: atteſtante hallucinatione, *animi deſponſione*, cum *vigiliis* jugibus, & quibuſdam repentino atque coacervato per totum corpus *ſudore*. Quibuſdam verò primum cervice tenus, & vultum, parvus, tenuis, aquatus, dehinc per totum, ut ſupra diximus, corpus plurimus, ac tunc craſſus, & [f] tractuoſus, atque viſcoſus, vel male redolens, tanquam lotura carnis; *reſpiratio* parva atque anhela, & inſuſtentabilis, & per [g] profe-

Præſentis.

[e] deficiens

[f] glutinoſus

[g] morbi progreſſum.

168 ctum rara *loquutio*, ac tremula: *Ora* pallida, *oculi* concavi, *thoracis* gravedo debilitatis cauſa, *animi defectus* imminentibus acceſſionibus. Aliquando etiam [4] translatis *lingua* humecta: aliquibus vero ob *complexionem* tumoris parvi in viſceribus conſtituti, arida atque ſicca, atteſtante deſiderio frigidi potus. De-

2 aut manifeſtam: aut occultam ſenſui.

3 an multi velut populari morbo virium diſſolutione vexentur.

4 Forſan Cælius hoc *translatis*, reddidit græcum *παράφορος*: ſcatet enim græciſmis.

Deficiente [h] ergo, *viſus* obſcuritas, *articulorum* livor, *unguium* uncatio, quam γρύπωσιν vocant, & plurimis *mentis* integer ſenſus, quibuſdam vero falſitas intellectus, *cordis* ſaltus crebrior. Dehinc vehementius deficiente, corporis *ſuperficies* rugoſa, & ea quæ pereuntibus frequenter occurrunt, ut *ſolutio ventris*.

h ægro

Perniciosum etiam ſignum eſt involuntaria *lachrymatio*, hoc eſt ſine ulla ratione: vel oculorum ex aliqua parte ſanioſa atque purulenta [i] ſimilitudo, vel ex oculi circulo, quæ nigro colore apparet, nata [s] *albida macula* quæ in unguis ſimilitudinem, vel naſcentis, vel creſcentis lunæ cornibus reſpondens paulatim ſumit augmentum. Hanc *Græci* ὄνυχα vocaverunt: item coacervata integri atque non maſticati cibi *tranſvoratio*, cum quodam ſonitu, perniciem denuntiat, & magis ſi immutata atque indigeſta poſt ſumptionem fuerint immorata plurimo tempore, & tanquam in utriculo, moto ventre, ſonitum reddant, quem *Græci* βόμβον vocaverunt. Eſt enim ſignum *mortuorum* corporum, ut tanquam inanimato atque inſenſibili tegmine cibus depoſitus videatur. *Pejus* etiam omnibus cibi ſumptionibus privari, [k] faſtidio, atque omnino accipienda recuſare, vel etiam *vinum* non appetere, aut poſt acceptum cibum *gravari* potius, vel febrire: Tunc rurſum in [l] *ſolutionem* recurrere: ut leviter reſumptum, celeriter [m] reſtringi, vel accepta rejicere, & *ventrem* fluere, aut *labiorum* pati tremorem: mordere etiam in accipiendo cibo, vel potu, cochlearia, vel poculorum labra. Etenim deficientis ſpiritus eſt ſignum tanquam [n] laſſantis, nec valentis oris partes attollere, ſed morſibus

169 *Signa prognoſtica.*

i lippitudo

170

k ob faſtidium

l virium exſolutionem: animi defectum ac deliquium.

m i. ut ſupra dixit, *ſolutione tentari*

n laſſati

5 Gallice vulgus vocat *la taye*, quaſi telam. Ea ſæpe videtur in moribundis.

171 bus involuntariis ſuccumbere. Eſt etiam gravius
[o] *diaphoreticum* delirare. Siquidem neque *vini* datio-
ne, neque *varietate* ciborum ad ſublevandas conſtan-
tius vires uti poſſumus. Item gravius eſt poſt datio-
nem ac reſumptionem rurſum in febres recurrere.
Tunc cum quadam *mæſtitudine* accidit latenter [p] disji-
ci per ſudorem, atque marcere. Etenim ſolubile ac
[q] dimiſſum fit ægrotantibus corpuſculi robur: atque
viſus obtuſus: lingua aſpera, & arida: præcordiorum
etiam raptus ad ſuperiora: & poſt cibum gravatio. Sic
etiam ægrotantes multis diebus marcore quodam de-
172 merſi moriuntur. Neque enim parvo atque *ſimplici*
cibo ſufficienter refici poſſunt: neque *multo* ac *ſoli-*
do [r] valentius tolerata occurrere digeſtione. In *qui-*
buſdam etiam ſine ſudore vires ſolvuntur, & naturalis
vigor, *disjectione occulta*, quam *Græci* ἄδηλον διαφόρη-
σιν vocant, extinguitur: quum omnis corporis habitu-
do laxior, atque dimiſſa, & [s] friabilis fuerit facta.
At ſi in *ſalutaria ſigna* venire cœperint ægrotantes,
pulſus reſurgit, corporis *frigus* frangitur, & *difficul-*
tas reſpirationis minuitur, accedente animi quadam
ſecuritate, & poſt ſumptionem cibi, virium profectu:
ſomnus quoque altior, tanquam poſt laborem dor-
mientium.

o cardiacum
p *ſub.* vires
q enervatum
Cardiaci ſine ſudore manifeſto.
r i. ob læſam nimis digeſtionem
s fluxibilis
Signa ſalutaria.

CAPUT XXXIII.

173 *Utrumne febricitent cardiaci.*

Utrum febricitent cardiaci, nec ne, variæ ſententiæ veterum Medicorum.

QUæritur etiam utrum *cardiaci* febricitent: & plu-
rimi quidem ante *Aſclepiadem* febricitare *car-*
diacos negaverunt. Alii vero contraria dixerunt, ut
Apollophanes Eraſiſtrati ſectator. Item *Aſclepiades*
plurimos inquit non febricitare. Libris enim quos
ad

ad *Eraſiſtratum* fecit, & appellavit contradictorios,
dico, inquit, *cardiacos* non febricitare: ſed ſecun-
do libro [a] ὀξέων non, inquit, febricitare frequenter
cardiacos. Item *Themiſon* & [1] *Theſſalus*, *Demetrius*
Aponieus quoſdam febricitare ajunt: quoſdam nega-
verunt. *Demetrius* vero Aponieus incipiente inquit
paſſione atque creſcente omnes febricitare. Poſt ve-
ro cum vehementeſcere cœperit febris, paſſio rece-
dere fertur. Igitur qui nullum ajunt febricitare *car-* 174
diacum, dicunt quòd *febricitantibus* plurimus neceſ-
ſario *fervor* adſit: & *gravedo* cum difficili motu cor-
poris: & *ariditas*: vel tanquam [b] *vulnerationis* ſin-
gularum viarum ſenſus, & rubor, atque extentio
præcordiorum, nihil inquiunt horum in *cardiacis* in-
currere: quapropter neque febricitare probant. De-
hinc ſecundum *Aſclepiadem febricula* eſt, *fervor* plu-
rimus in omnibus, ſive plurimis *corporis partibus*,
commutatione *pulſus* in vehementem, ob *obtruſio-
nem* facta. At in *cardiacis* neque major eſt pulſus,
ſed magis humilis, neque vehemens, ſed magis im-
becillus: neque fervor plurimus, ſed magis in altis
parvus corporis partibus: in mediis omnino leviſſi-
mus. Utendum igitur *clyſteribus* in his qui ſine fe- 175
bribus fuerint jubet conſtantiſſime. Quidam vero
[c] *concluſioni viarum* cauſam febrium aſcribentes,
ajunt disjectionem ſive *diaphoreſin* dirаratis partibus
fieri totius corporis: in his vero [d] *febrem* denſatis,
quarum ex *affricatione* quadam naſci ac proficiſci fer-
vorem. *Appollophanes* omnes inquit *cardiacos* febri-
citare ſecundum *Eraſiſtratum*, ſiquidem cardiaca paſ-
ſio

a ὀξέων νόσων

Rationes eorum qui febricitare cardiacos negabant.

b doloris lancinantis

Quid ſit febris juxta Aſclepiad.

c obſtructioni pororum

d i. febrem vero iis denſatis nempe ex affricatione corporum naſci.

1 Methodicus hic fuit ſub Nerone, ut videre eſt ex Plinii H. N. lib. XXIX. Cap. 1. Eadem ætas, inquit, Neronis principatu ad Theſſalum tranſilivit, delentem cuncta majorum placita, & rabie quadam in omnis ævi Medicos perorantem & ſe ipſum ἰατρονίκην appellavit.

Rationes eorum qui contrarium ſtatuunt.

ſio ex *cordis tumore* fieri videatur, febricula autem magni tumoris fit ex cauſa. Item aliqui *novelli ſcriptores* ajunt non ſignum eſſe periculoſæ paſſionis, ſine *febribus* ægrotare, atque malignas paſſiones accedentibus fieri febribus, tunc *diaphoreſin* venire, vel ceſſantibus [2] *ſudoribus* perſeverare *febrium* reliquias.

176 Sed hæc utraque *Soranus* excludit, nam primo dicto reſpondens ait aliud eſſe *ſignum*, aliud *accidens*. Nam *ſignum*, neque recedit, & ſemper ſignificato conjunctum eſt. *Accidens* autem, quod *Græci* ſymptoma vocant, nunc advenit, nunc recedit, ex [e] quibus eſſe intelligimus ſingula quæ febricitantium accidentia dixerunt, ut corporis difficilem motum, gravedinem, tenſionem præcordiorum. Etenim aliqui *febricitantes* nulla ex ipſis patiuntur, ſi febricula ſecundum *ſolutionem* fuerit facta: ſed *fervor mordicans*, atque febrem deſignans, tanquam ex [3] alto, quibuſdam *cardiacis* ineſt. *Aſclepiades* ait ſecundo libro acutarum vel *celerum paſſionum* non ſemper, ſed

Signum & accidens quomodo differant.

e quorum numero

177 frequenter ex *febricula* fieri hanc paſſionem. At ſi *cardiacos* ſine febribus eſſe voluerit, quoniam non adſunt ſecundum ipſum febrium ſigna, reſpondere poterimus, eum peccare non videndo vera febrium ſigna. Nam manifeſte atque prompte in initiis acceſſionis articuli frigidi reperiuntur, & pulſus humilis & imbecillus. Quod ſecundo poterit objici, quo putant *denſitatem viarum* eſſe febrium cauſam. Item aliqui ajunt [f] complexa ægritudine ægrotare *cardiacos*, qui cum febribus fuerint. Atque ita cum aliæ fuerint viæ *laxatæ*, aliæ *denſatæ*, raritate *diaphoreſis*

f complicata

2 etiam ſi diaphoreticus ſudor ceſſaverit, repreſſuſque ac ſedatus ſit, manere tamen febris reliquias, quod oſtendit præceſſiſſe febrem, quæ ſyncopen vel excitaverit, vel comitata ſit.

3 tanquam deliteſcente intus ardore. Nam in cardiacis externæ partes algent.

ſis fiat, denſitate & corporum adfricatione *febricula.* Nos vero *Sorani* ſequentes judicium, & *ſolutione* abſoluta fieri febres [g] accipimus, hoc eſt raritate viarum, ut & ipſis eſt conſequens, ſicut libris de febribus docuit. Item *Eraſiſtrati* ſectatoribus reſpondebimus, *falſum* eſſe omnes febres ex *tumore* fieri: ſiquidem quædam fiant *ſolutione.* At ſi hoc parum etiam probaverint, *cardiacam* tamen nullo ex tumore fieri non negabunt. Nam quum ſint ægrotantes integro judicio mentis, & nullo ſenſu doloris, vel cæteris *ſtricturæ* ſignis afficiantur, cordis ineſſe tumorem erit falſiſſimum, atque omnes *cardiacos* febricitare. Sed neque periculoſas paſſiones ſigno febrium deſignari rectè dixerunt. Eſt enim *cholerica* gravis atque periculoſa paſſio, quæ nunquam cum febribus fit. Antecedere autem febres *cardiacam* paſſionem verum eſt, ſed aliquando ſudoribus ſolvi, ſicut etiam *tumor* ſolvitur in humorem purulentum converſus, collectione [h] ſuffecta. *Falſum* etiam eſſe perſpicimus, ceſſantibus ſudoribus manere febriculæ reliquias. Plerique enim ſine febribus reperiuntur. Dicimus igitur, (ſicut omnes noſtri *methodici*) *quoſdam* ſine febribus eſſe *cardiacos*, ut eos qui ſanguinis emiſſione ſolvuntur: *quoſdam* vero febricitare. Nanque inanibus & [4] celatis locis, vel ſupra quæ jacuerint antea: appoſita manu, tarda perſeveratione occurrit plurimus, & mordicans aſcendens *fervor* ex alto, febrium referens ſignum, atteſtante *anhelatione* ferventi, cum delectatione *frigidi* potus. Quibuſdam etiam *lingua* ſicca atque aſpera invenitur.

g ſtatuimus

178 *Non omnes febres ex tumore ſeu ſtrictura oriuntur.*

Falſum eſt ſolos cum febre morbos eſſe periculoſos.

179 h inducta, & conſecuta

Cardiaci alii febricitant, alii non.

4 ilibus, & partibus externis quæ ante viſcera ſitæ ſunt.

CAPUT XXXIV.

180 *Quis in cardiacis locus principaliter patitur.*

Variæ veterum Medicor. ſententiæ.
a Pericardion
b corde & pulmonibus
c alii

PRæpati in cardiacis *Eraſiſtratus*, & *Aſclepiades cor* dixerunt: Alii [a] *membranam* quæ cor circumtegit: alii *diaphragma*, hoc eſt membranam, quæ à [b] viſceribus diſcernit inteſtina: Alii *pulmonem*, [c] atque *jecur*, Sed hi qui *cor* pati dixerunt, ajunt primo ipſius ſe nominis teſtimonio juvari: ſiquidem ideo *cardiaca* dicatur paſſio, quòd ex cordis veniat cauſa. Nam *καρδίαν Græci* cor vocaverunt. *Secundo*, quòd eidem cordi, in ipſa paſſione conſtitutis, ſaltus ineſſe videatur, atque in ſiniſtra parte, ſecundum papillam, thoracis gravedo. *Tertio* ipſius paſſionis magnitudo, quæ fieri non poſſet, niſi aliqua corporis parte principali atque [d] propria [e] patiente. Eſt autem *cor* præſtans atque [f] ſalutaris corpori particula, præminiſtrans omnibus ſanguinem membris, atque ſpiritum.

d præcipue
e proprie. i. per ἰδιοπάθειαν.
f ad vitam ſumme neceſſaria

181 Sed his quidam occurrentes *primæ* propoſitioni reſponderunt, quòd paſſio à magnitudine nomen ſumpſerit. Secundæ [g] quomodo ſimilis [1] *arteriarum* cordis eſt motus: quòd gravedo etiam quibuſdam *cardiacis* occurrit in toto thorace, & non ſolum in ſiniſtra parte, quæ ſi fuerit, poterit [h] *hypezocote* membrana patiente fuiſſe [i] ſuffecta, vel cujuſquam alterius vicinantis corporis, ſi locis aſſcribendæ ſunt cauſæ. *Tertio* dictæ reſpondentes ajunt, multas fieri periculoſas paſſiones, quæ non patientis cordis habeant cauſas. Non enim ubi magna fuerit paſſio, neceſſario [k] propriam corporis partem pati accipimus. Quippe

g quod
h pleura
i invecta, genita
k præcipuam & principem

1 nempe motum qui ſiniſtra thoracis parte ſentitur, eſſe arteriarum, non cordis: cum ſimiles inter ſe ambo ſint.

pe cum omnes [2] partes propriæ ſint corpori. *Alii* vero[k] propterea magis falſum dicunt eſſe, *cor* iſta paſſione vexari. Siquidem eorum teſtimonio qui hoc 182
aſſeverant, ſi [l] propria pars atque principalis ſaluti, & propterea mox * pati cœperit, morte præveniat ſenſum: *vulnerata* denique cum fuerit, ſtatim atque

> *l* magni momenti
> * ſtatim ac

ſine ulla mora, mors vulneris antecedit [m] effectum.

> *m* dolorem inflammationem

At ſi multo parviſſime fuerit læſa, nihilominus mortem neceſſario perficit, & non ſimiliter cæteris partibus, aut emoritur, aut dureſcit, aut in paralyſim ſolvitur. Sed his rurſum primi reſpondentes ajunt, quòd vulneratum *cor* celerius interficiat, quoniam multis ante præciſis partibus vulnus [n] poſſit accipere, & [o] pompoſa, atque coacervata ſanguinis fiat effuſio, nec tamen *diaphoreſis*.

> *n* forte accipiat
> *o* copioſa

Quòd autem neque emoritur, neque edureſcit, neque paralyſi afficitur, argumentum eſt quidem non omnino cor pati negans, ſed leviter pati. Si enim cæteris ſimiliter partibus corporis eſt natura confectum, iiſdem neceſſario ſimiles ſuſtinet cauſas. Nos vero cum ex *Sorani* judicio 183
totum videmus corpus in ſolutionem laxari, totum neceſſario pati accipimus: *neque valde nobis de præpatienti loco* [3] *certandum eſt*, ne in occulta quæſtione verſemur.

> *Auctoris ex Sorano de Cardiaca judicium.*

Non enim aut [p] *ſignificatio*, aut *curatio* ſecundum hæc differenter accipitur, quum oporteat omnibus corporis partibus adjutoria [q] prolatari.

> *p* morbi cognoſcendi & ab aliis diſcernendi ratio
> *q* præcogitari

Aliqui denique alios ex *corde*, alios ex *membrana* quæ cor circumtegit, ajunt *diaphoreſi* vexari: & propterea eos qui ex membrana cordis [r] ſolvuntur

> *r* animo linquuntur

2 Si quidem omnes partes nobiles ac principes eſſe dicunt, falſum id eſt: at ſi omnes partes integritati corporis conſtituendæ proprias & neceſſarias eſſe ajunt, verum id, ſed τῇ ὁμωνυμίᾳ & ambiguitate vocis fallit.

3 Methodici, ut ubique in noſtro patet, parum erant de loco affecto ſolliciti, exceptis ſanguinis &c excretionibus, in quibus in partem afflictam anxie inquirebant.

tur, adjuncto dolore laborare, qui punctionibus crebris ægrum afficiat: eos vero qui ex *corde*, [s] gravedinem ſolam ſuſtinere. Sed his quoque reſpondemus, quòd ſigna ſibi fingunt, vera exiſtimantes, cum oporteat, ſicuti ſupra diximus, patientibus quibuſque vicinis atque contiguis [t] cordi aliquando *ſtimulantem* dolorem, aliquando *gravedinem* conſequi.

[s] opprimentis gravitatis ſenſum

[t] *ſub.* partibus

CAPUT XXXV.

184 *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his qui ſtomacho patiente ſudaverint.*

QUoniam pleriſque [a] *ſtomachicis* adeſt in acceſſione ſudor, atque articulorum frigus, cum parvo pulſu, & animi defectu & pallore, quæ omnia ſunt communia cum *cardiacis*, horum quoque diſcretionem faciendam exiſtimo. *Aſclepiades* igitur hæc diſcernens ait, *cardiacos*, atque eos qui *ſtomachi* [b] *ſupinitate* [c] decoquuntur, ita internoſci, quòd in cardiacis omnis *pulſus* ſit parviſſimus, atque imbecillus, *cordis* verò *ſaltus* major, & vehemens, cum gravedine thoracis, atque ſpiratione præfocabili: in his verò qui *ſtomacho* patiente deficiunt, atque coacervant, validus in cæteris arteriis pulſus, cordis vero ſaltus imbecillus invenitur, [d] exceptis cæteris accidentibus, quæ ſymptomata *Græci* vocaverunt. Nos vero magnitudinem [e] *pulſus* in corde fieri *cardiacis*
185 non [1] invenimus. Quippe quum *cor* ipſum pati ſit exiſtimabile potius quam verum: gravantur tamen quidam thorace, atque præfocabili ſpiramento reſpirant: quidam *ſtomacho* patiente defectione virium ſola fuerunt

[a] cardialgia laborantibus

Aſclep. ſententia.

[b] imbecillitate, languore, exolutione

[c] dejiciuntur

[d] omiſſis

[e] ſaltus

[1] Percipiuntur tamen ſæpius in hypochondriis inſignes palpitationes, nec cordi nec arteriis tribuendæ: ſed ſunt motus convulſivi.

runt vexati: atque rurſum, *cardiaci* quidam nulla ſpiramenti præfocatione jactantur. Dicendum itaque *ſtomacho* nunc tumente, nunc [f] deficiente in tumore *fervorem* atque *dolorem* fieri ſub his partibus pectoris quæ coſtis teguntur, vel ex adverſo inter [g] palas: aliquando etiam poſt cibum [2] *preſſuram*. At verò ſi defectione fuerit *ſtomachus* affectus, *fluor* ſequitur ſalivarum, & humecta *aquoſitas*, & *nauſea*, vel vomitus liquidorum, atque cibi, *frigus* etiam articulorum. Initio enim nunc *fervore*, nunc *frigore* afficiuntur. In *cardiacis* verò neque *dolor*, neque poſt cibum *gravedo*, neque *vomitus* eſſe perſpicitur, & *torpor* frigidus idem atque æqualis perſeverat. Dehinc *ſudor* aliquando *cardiacis* craſſus excluditur, & male redolens, ut ſaniem vel cruorem ſimulet: his vero qui *ſtomacho* patiuntur, tenuis omnino atque aquatus ſudor invenitur. Item animi defectio ex ſtomacho incipiente magis *acceſſione* fit, cardiacis verò, *recedente*. At ſi vero utræque paſſiones eodem *concurrerint* tempore, [h] obſcuratur diſcretionis fides, ſed nihil curatio impeditur. Si quidem iiſdem adjutoriis curentur. Item in *cholericis*, & *tetanicis* vel tumentibus *matrice*, aut præfocatis plurimus ſequitur *ſudor*, adjuncto frigido *torpore*, qui ita diſcernitur, quum ſingularum paſſionum fuerit conſideratio perſpecta. In [i] *alia* enim vomitum: in [k] *alia* colla inclinari: In [l] *alia* matricem tumere: in [m] *alia* tumorem vehementem eſſe neceſſe eſt. At ſi nihil ex antecedentibus cauſis, quæ paſſionem facere valent, fuerit repertum, ſit tamen præſens atque provocata corporis [n] *ſolutio*, quæ *cardiacam* deſignet, certo ineſſe paſſionem dicimus: nec ſatis *neceſſarium*, unde illa ſo-

[f] flaccido & languido

[g] ſcapulas.

Symptomata cardialgiæ:

aquoſitas

186

in quibus a cardiaca paſſione differat.

[h] difficilior eſt

Utraque eodem modo curatur.

[i] cholerica

[k] tetano

187

[l] tumore uteri

[m] præfocatione

[n] virium exolutio

2 vel gravitatis ſenſum: vel ut aliquot antea locis, ſomnolentiam.

ſolutio venerit, invenire. *Non* enim *curatio pro differentia antecedentium cauſarum mutanda accipitur.* Vocatur autem ſecundum aliquos quædam paſſio etiam *Cardimona*, quam *Græci* καρδιωγμὸν vocaverunt. Hanc neceſſario ſequitur *dolor* [o] oris ventris, quem plurimi idiotæ [p] *cordis* dolorem vocaverunt. Generaliter autem *cardiaca paſſio eſt ſolutionis*, *atque una acutarum & vehementium paſſionum*, ſed aliquando huic miſcentur quædam *ſtricturæ* accidentia, ut tenſio, vel *tumor* partium [q] mediarum, quæ non ſpeciali concurſu, ac ſignificatione ſint *cardiacis* adſcribenda.

Cardimona.
o ſtomachi]
p τὴν καρδιαλγίαν
Card. paſſio eſt ex ſolutione.
q hypochondriorum, ilium, ventris

CAPUT XXXVI.

188 *Quomodo diſcernimus cardiacos ab his, qui proſpero ſudore liberantur, quem Græci Criticum vocant.*

QUoniam etiam *proſperi ſudores*, quos Græci *Criticos* vocant, habent quiddam circa [a] viſum ſimilitudinis cum *cardiacis* ob ipſam [b] redundantiam, quippe in [c] *ſolutionem* vehementium vel continuarum febrium ſalutari motu venientes, utile duximus eorum ponere diſcretionem. Multi etenim imperiti *Medici* proſperos atque mediocres ſudores conſtringentes, morboſa ægrotantibus reddiderunt corpora, [d] *diaphoreticos* adjuvantes, cauſa mortis extiterunt. Quare eorum differentiam neceſſariò ducimus ordinandam, quæ varia ratione colligitur. Nam primò
189 ex *præteritis*, dehinc ex *genere* paſſionum, & *magnitudine*, & *temporibus*, & ſudoris ipſius *ordine*, & *quantitate*, & *qualitate* ſignificatio firmatur. Ex *præteritis* inquam quum conſideramus utrum ſigna fu-

a quod videatur & appareat ſimile eſſe
b copiam
c criſin
d pro cardiacis curantes
Quomodo differant Cardiacorum ſudores a criticis.

futuri ſudoris diaphoretici, an ſalutaris præceſſerint. Ex *genere* paſſionum, quum qualitatem attendimus paſſionis. Si enim ſolutio ineſt, ſudor etiam inutilis ac diaphoreticus eſſe monſtratur: ſin verò ſtrictura ineſt, attendenda magnitudo. *Parva* enim *paſſio diaphoreſim pati non poteſt.* Si autem magna fuerit, attendendum *tempus.* In *ſtatu* enim totius paſſionis, atque [e] temporalis acceſſionis, vel limpida dimiſſione, *criticus* magis ſudor oſtenditur, in initio autem vel augmento, *pernicioſus.* Ex *ordine* inquam ſudoris ipſius. Æqualis enim bonus, inæqualis malus ſudor judicatur. Ex *quantitate* ſignum accipimus moderationem conſiderantes. Modicus enim ſudor bonus, immodicus malus accipitur. Sed denique ſudantes, exceſſa [f] moderatione, diaphoreſin incurrerunt. Ex *qualitate* autem ſignificationem accipimus, 190 quum tactus judicium adhibemus. *Salutaris* enim ſudor calidus, tenuis, & non malè redolens probatur: *pernicioſus* autem ſudor, frigidus, & [g] ſuccidus, & malè redolens, atque loturæ carnis ſimilis invenitur. Dehinc ex præſentibus atque *concurrentibus* ſignis confirmanda ſignificatio. Nam *diaphoreticis*, magis parvus atque creber, & imbecillis, & inanis *pulſus* invenitur, *thorax* etiam gravatus cum reſpiratione frequenti, & jactatione, ac deſponſione animi, *vocis* etiam tenuitate, atteſtante *pallore.* Rectè autem ſudantibus, pulſus erectior, reſpiratio facilior, ac levior efficitur, & in [h] ſomno prona delectatio, & omnium adverſorum minutio, cum animi atque corporis relevatione.

e particularis paroxyſmi

f cum ſudor nimius & immodicus eſt.

g glutinoſus, viſcidus, & ut ſuprà dixit, tractuoſus

h in ſomnum propenſio jucunda

CAPUT

CAPUT XXXVII.

191 *Quomodo curandi ſunt cardiaci.*

DEhinc *cardiacorum* ordinemus curationem, (deridendi etenim ſunt qui hoc paſſionis genus in-

Paſſio cardiaca eſt morbus curabilis.

curabile judicantes reliquerunt.) Multos enim omnes *Medici* juxta ſententiam *Sorani* liberari videmus. Livore nanque commoti, argumentatione turpi, ajunt quidam, eos liberari, non qui ſint, ſed videan-

Qualis ad mentem Methodicorum conveniat locus:

tur eſſe cardiaci. Quapropter *Sorani* nos judicium ſervantes, jacere facimus *locis* refrigerantibus, atque umbroſis, & obſcuris, ut ſunt plerunque *hypogæa*, vel ſpeluncoſa, atque ad aquiloniam partem

[a] conſtructa [b] tactui difficilia. i. minimè acceſſa, aut pervia

[a] concluſa, vel certè ſolis [b] tactu difficilia. Semper enim atque magis in iſta paſſione *ſolem* præcavendum accipimus, & propterea vehementiæ ejus ingreſſum,
192 ſi qua ex parte venerit, prohibemus. Convenit etiam

[c] reſolvens, relaxans

neque majora *loca* eſſe, [c] ſolubilis enim plurimus aer eſſe perſpicitur: ſed neque plus ſatis brevia: ſunt enim præfocabilia, & quæ facilè fervorem ex ingreſſu hominum concipiant, quos naturalis ſpiratio aerem accipere, atque reddere anhelitus raptu

Aer:

neceſſario cogit. Denique ſi non fuerit naturaliter

[d] quæ feneſtris objiciuntur, vulgo *les chaſſis.* [e] incommoditas

frigidus locus, hoc affectabimus, [d] ſpecularia detrahentes, niſi ſol obſtiterit, aut aeris [e] inæqualitas. Adjungitur frigori inducto purgatior *aer* ingrediens locum, qui ſua *novitate* ac miti acceſſu reficiat ægrotantem. *Flabellis* etiam latenter aerem frigerandum dicimus, *aqua frigida* aſpergentes ſolum, & ea quæ influxione ſui, quam *Græci* ἀπόῤῥοιαν vocant, ſpira-
193 tionem facilem ægrotantibus facere valent, circum projici jubemus, quæ tamen ſine ullo *percuſſu* atque

odore

odore gravi valeant *aerem* facere *conſtrictivum*, ut *vitis* folia, aut *myrti*, aut *quercus*, aut *pini* atque *lentiſci*, aut *mali punici*, vel *roſæ*, atque his ſimilium. Sic enim [f] corporis fluor aëris occurrentis afflatu denſatus prohibetur. Decocto denique ſupradictarum materiarum liquore, frigido tamen, terram perfundimus. *Cooperimenta* præterea atque ſtramenta tenera & tritiora probamus. Etenim [g] nova *vaporatione* ſui corpora reſolvunt. Generaliter autem ipſa lecti *concubatio* neque dura, ſiquidem vigilias faciat, neque plus ſatis mollis, ut eſt floccorum, vel levium plu-
marum, erit procuranda. Etenim receſſu facili cor- 194
pori [h] cedens utrinque orarum [i] circumlevat tegmina, quæ amplexu quodam corpus cingendo, vaporatione ſui reſolvant. Denique etiam quum fuerit [k] mollior, erit coarctanda [l] ſtraminum velamento, ne facili (ut ſuprà diximus) receſſu concava faciat ſtramina. *Lecti* etiam latitudo atque ſpatium tantum probatur, quantum ſufficiat ægro, alterna *converſatione* alterius loci frigus accipere, ac deſertum vapore carere, quo mutua vice ſemper veluti nova repetendo, frigida inveniat, ut ſine ulla lectorum mutatione, in
eodem lecto mutatio fieri videatur. In altera enim 195
parte ægro conſtituto, alteram ſternere poterimus: quippe cum ſæpe translati ægrotantes ex lecto ad lectum ſenſerint defectionem, atque *parvo motu aſperata poſſionis fuerit magnitudo*. Tunc [m] *amplexu* atque ligatione [n] paulo tenaci utemur articulorum, jubentes eos quieſcere, non ſolùm *corporis officio*, ſed ſi fieri poterit, etiam *cura animorum*, lecto mutato ad [o] grabata ægros transferendo. *Augetur* enim *ſolutio meatu quolibet*. Multum denique ſanguine fluentibus prodeſſe immobilitas valuit.

f ſpirituum diſſipatio, διαφόρησις

g utpote denſa & nimis mollia *Lectus*:

h lectus juſto mollior

i attollit,

k lecti concubatio.

l ſuperinjecto ſtragulo

m linteis ac vinculis, quibus articulos refrigeratos obvolvunt & adſtringunt.

n paulum adſtricta

o lectulos humiles, aut humi ſtrata cubilia.

Fotus:

196 In ſtatu autem *acceſſionis* fovendum dicimus caput *oleo* frigido, atque *Hiſpano* recenti adhibito, etiam æquali [p] *motu* aëris accommodato. *Denſantur* enim corpora aëris motu percuſſa, atque plurimus ſudor, non ſolum [1] *cedentis* aëris, verumetiam *irruentis* tanquam repercuſſu [q] abſtinetur. Utendum etiam *ſpongiis* teneris ex aqua frigida expreſſis, quibus *ora* atque *colla* ægrotantis circumtegentes virium reſumptionem faciamus, temporum intervallis innovantes. Tunc totum etiam *pectus* atque [r] *oris* partes, eodem modo percuramus, frigidam infundentes ſpongiis, admiſcentes etiam *aceti* quiddam, ac jugitur mutantes, ne perſeveratione tactus ex vapore tepeſcant, & *amiſſo frigore non valeant facere denſitatem.*

197 Aliquando etiam linteola tenuia tingentes ſimiliter, aut ſucco *plantaginis*, aut *polygoni*, aut *portulacæ*, aut herbæ [s] *pulicariæ*, vel *ſemperviventis*, aut *myrti*, aut *rubi* comæ, aut *roſarum*, vel *mali punici* decoctionibus, aut *hypociſtidis* herbæ, aut *acaciæ* reſolutæ ex [t] poſca, aut oleo Hiſpano, vel lentiſcino, pectori atque ori ventris apponimus.

Aſpergo:

At ſi ſudorum perſeveraverit fluor, probandam etiam *aſperginem* quæ ſuo frigore ac propria virtute, vel obtruſione conſtringat, judicamus: cujus generis frigerantia, atque [v] obtrudentia tactu, & [w] denſantia ſunt hæc, terra *ſamia* & [2] *cimolia*: frigerantia verò, *roſa* arida, contuſa atque [x] creta: etiam *alumen* ſciſſum, *plumbum* exuſtum, atque lotum, *gypſum*, *mala punica*, [3] œnanthe, [4] *acantha* Ægyptia, quam nos Latine ſpinam

p i. flabelli
q coercetur, retinetur.
r vultus
s pſyllii
t aqua cum aceto
v emplaſtica,
w pycnotica
x per cribrum miſſa

1 cedit aer, cum removetur flabellum: irruit cum admovetur; quod alternatim fieri ſolet ab iis qui agitato flabello ventum faciunt.

2 cretæ genus, *vid.* Plin. N. H. lib. XXXV. cap. 17.

3 Vix dubito quin auctor hic *Filipendulam*, utpote quæ egregie adſtringit, innuat.

4 Alias *acacia*.

nam Ægyptiam dicere poterimus. Hæc ſingula commixta, atque corpori aſperſa per linteolum rarum, ſudantibus locis, vel omnibus locis prodeſſe probantur. Oportet autet hæc ſingula [5] diligenter conteri, atque ad ſummam *tenuitatem deduci*, ut patientibus irruentia, in iis ingreſſu quodam vehementem faciant *conſtrictionem*, & nulla corpus aſperitate afficiant, qua poſſit æger aliter inquietari. Hinc nanque commotus *Theſſalus* unus è principibus noſtris eorum uſum judicavit cohibendum. Etenim rectè quoque valentibus (inquit) parva cujuſquam aſperitas contagio vigilias facere ſolet, ſtramentiſque irruens, terga jacentium, vel alias corporis partes laceſſendo inquietat. Eſt autem poſſibile ex ſupradictis, & oleo 198
199 Hiſpano, aut alio ſimilis virtutis, *unctionem* facere conſtrictivam, non irrationabiliter. Nanque plurimi *Medici* ad retinendos ſudores *mannam thuris* ovi alboribus conterentes, ita ut craſſitudinem mellis ſimilarent, tota corpora perunxerunt. [y] Retenta etenim, ut ita dixerim, his virtutibus corporis ſuperficie, neceſſariò ſolutio conſtringetur. Probamus etiam *cataplaſmata* ejuſdem virtutis, ſed alia ſimplicia, alia ex ſimplicibus compoſita, vel variata. Pro magnitudine etenim paſſionis extendi, atque minui virtutes medicaminum debent, ex quibus ſunt hæc:
200 *Palmulæ nucales* quas [6] caryotas appellant, tritæ cum oleo Hiſpano, aut mirteo, aut lentiſcino, aut melino, aut [z] roſeo aſperſæ, admotæque, vel polenta, præterea & palmulæ, ſæpe vino infuſæ, aut aceto, aut poſca vehementius, profuerunt. Utemur etiam præ-

Unctio:

y occluſa

Qualia cataplaſmata:

z roſaceo

5 ut ex iis lenia diaplaſmata fiant.

6 Caryotæ hæ nobiliſſimum ſunt palmularum genus, ſucco ſuo maxime commendabiles. Ex eo orientales gentes vinum parabant, capiti inimicum, unde ipſis nomen.

præinfuſis [7] *Thebaicis* palmulis, & malis cydoniis
elixis ſingularibus, vel admixto amylo diligenter con-
trito, atque creto. Cogente paſſione etiam *galla*
tuſa, atque creta admiſcenda erit, vel *acacia*, vel
alumen & *hypociſtidis* ſuccus, aut [8] *rhus* Syriacus ca-
taplaſmatibus. Utendum & aliis ſimillimæ virtutis,
ut palmulis, & malis contritis ſingularibus, vel cum
altero, vel vitis foliis, atque amylo, & rubi, quem
Græci *βάτον* appellant, virgultis contuſis, & contri-
201 tis, *myrto* etiam, & *polygono*, & *ſemperviva* her-
ba, quam *ἀείζωον* vocant, & *plantagine*, & *roſa*, &
a Solani ſpecie [a] *uva lupina*, & *portulaca*, & *intybo*, cum polenta,
vel palmulis, & pane. Horum ſingula apponenda ſunt
pectori ægrotantis, & *præcordiis*, ac frequentiſſime
b diu mutanda, quò frigida perſeverent, atque [b] extenta
medeantur. Poſſunt etiam *rhois Syriaci* [9] ſextarii qua-
tuor infuſi die atque nocte in aquæ ſextariis viginti
decoqui, donec quarta pars liquoris remaneat, at-
que ita colandus, ac rurſum coquendus horis dua-
bus donec coagulata omnia fiant, inductibiliáque &
c digitis non adhæreant digitis convoluta nullam corpori [c] infectionem dimit-
202 tant, ut unam & eandem [d] qualitatem ſufficiant. Si-
d cum ſupra dictis militer enim impoſita conſtringunt fluida, atque la-
e reſtituunt xata corpora, & ſtomachi vigorem [e] repræſentant.
At ſi *tumor* aliquis in *præcordiis* fuerit, non ſine præ-
cautione erit cataplaſmatibus his localibus utendum:
ſupra dictis denique erit *panis* admiſcendus, quo ni-
f puriſſimæ farinæ triticeæ, aut ordeaceæ mietas conſtrictivæ virtutis temperetur. At ſi pluri-
mus fuerit tumor, adhibendum ſimplicis [f] *pollinis* ca-
g in aqua taplaſma, ſive panis [g] infuſi, quod *Græci* *ὠμὴν λύσιν*
vo-

7 Harum palmularum cruſta ſ. pars exterior maxime placet.

8 De hujus viribus & uſu tam medicinali, quam pro parandis coriis vid. Plin. H. N. lib. XXIV. cap. 11.

9 Videtur hic Cælius de ſucco ex rhois foliis expreſſo loqui.

vocant, iiſdem ſcilicet locis, ſed [b] neque calidum, *b* minimè
ne corpus provocet in ſudorem. Nos denique juxta
Sorani judicium præcordiis imponere hoc *cataplaſ-*
matis genus ſolemus. *Palmulas* quas *Græci* patetos 203
vocant, conterentes cum *melle* leviter præcocto,
aſperſo *lini* ſemine, atque contrito, ita ut qualitatem
faciat [i] inductibilem, & ut ſæpe diximus, quæ attre- *i* emplaſticam
ctata manibus nihil de ſe inquinamenti dimittat: *Græci*
denique ἀμόλυντον vocaverunt. Tunc linteolo illi-
tum apponimus medicamen. Utimur etiam pane cum
palmulis: atque ſecundum *pectus* vel thoracem, prio-
ribus, & à *tergo* partibus aliqua ex ſupra dictis ap-
ponimus.

Potum dabimus frigidum, parvum, atque paula- 204
tim, ne liquoris multitudine corpus irrigatum laxe- *Qualis potus & cibus, & quando.*
tur, ſed magis tactu frigidæ qualitatis denſetur. Tem-
pus autem *cibandi* ſi adjuncta febricula *diaphoreſi* fue-
rit, erit ex fervore corporis accipiendum, ſicut pri-
mo libro de febribus ſcribentes docuimus. At ſi ſine
febribus fuerit paſſio, ex *pulſu* ſignum accipere po-
terimus, cum leviter erectum ſenſerimus, atque
alia [k] concurrentia fuerint levigata. Etenim [10] nun- *k* ſymptomata
quam ægros nutrire poteſt acceſſionis tempore quic-
quam datum: quippe cum magis opprimat, atque
anxium faciat ægrotantem. Quapropter [l] affectandum 205
artis induſtria, aliis ex rebus vires uſque ad dimiſſio- *l* conandum
nis tempus ſervare, & ita [m] cibo nutrire. Utimur *m ſub.* deinceps
nanque *odoramentis*. Hæc enim ſenſim quodam nu-
trimento reficiunt, ac reſumunt, [n] latentem adje- *n* blande refocillantia
ctionem corporis facientia, & cum quadam conſtri-
ctione ac denſitate. Denique neque ſimpliciter, aut
indiſcretè omnibus debemus bene olentibus uti odo-

 ra-

10 Hoc Galenus falſum eſſe monſtrat præſertim in natura πικροχόλων, lib. methodi.

[o] caput tentant, ſpirituſque irritant.

ramentis, aut omnibus acrioribus. Alia etenim[o] percutiunt: alia diaphoreſim provocant in fluorem. Sit igitur *polenta* infuſa, atque *panis* aſſus aceto infuſus,
206 vel mala *cydonia*, aut *myrta* & his ſimilia. Hæc enim defectu extinctam corporis fortitudinem retinent, ſicut ratio probat, atque *Democriti*[11] dilatæ mortis exemplum fama vulgatum. Utendum etiam *mulſo* bene decocto ne ventrem fluidum faciat. Oportet nanque tribus ſextariis, etiam tres uncias mellis admiſcere, & ad tertiam decoquere partem, & exinde ſingulos dare cyathos bibendos. Sic enim corporis ſervabimus vires, uſque ad cibi tempus. Aliquando etiam *pyra* concoquenda *duracina*, quæ[12] *cruſtumina* vocant, vel *cydonia* mala: cum nondum audemus quicquam de *vino* dando tentare his utemur, quæ
207 leniora proculdubio probantur. Erit enim ſuave, atque ſtomachum reficiens, & conſtringens ſupra dictum *mulſum*, tunc cum cibandi tempus venerit, quod plurima cum cautione erit[13] apprehendendum. Siquidem pleriſque ex initio acceſſionis febrium ſudores concurrant, pleriſque etiam in ſtatu, aut declinatione. Cum itaque inhumectum atque ſiccum fuerit corpus, erit præcurandum *unctione* olei frigidi *lentiſcini*, aut *Hiſpani*: ora etiam fovenda aqua frigida ex ſpongia, cum ſingularum partium[p] attrectatione. Tunc collutione oris ex aqua frigida *dentium limus* detergendus. Dandus cibus ſimplex, ſed aliquantulum[q] coagulatus, ac frigidus, ne ſtatim ſu-
208 dorem corpori moveat adjectus. Sit autem ejus materia *panis* ex aqua frigida diligenter *elutus* ut[r] ſui

[p] blanda frictione

[q] ſolidus

[r] facilius digeratur & ſecedat

careat

11 per triduum, panis calidi vapore & olfactu. *Vide* Laërtium lib. 9.

12 Pyra hæc Plin. N. H. libr. XV. cap. 15. cunctis vocat gratiſſima.

13 obſervandum, & animadvertendum, ne ſudore exeunte ægroti cibandi, declinationiſque tempus adeſſe omnino putet.

careat difficultate, itemque *oryza*, & *alica* ex aqua
frigida, vel ſuavitatis cauſa quiddam decocti mellis
admixtum. *Pultes* etiam non oleatæ, ova ἁπαλά. At
ſi vires minime fuerint reparatæ, febribus declinan-
tibus, ut totius paſſionis minui magnitudinem de-
monſtrent, *varius* eſt dandus *cibus*, ut cum prædi-
ctis demus aliquid *pomorum*, aut pyra duracina, &
cætera quæ ſtringere valent, & vini ſimilitudinem
ſervant. Sed hæc nunc *cocta*, nunc *ſyncera* dare de- 209
bemus, mala etiam *cydonia* atque ea quæ *orbiculata*
vocant, & *meſpila*, & paleales *uvas*, vel penſiles,
quæ jandudum fuerint ſiccatæ, & *damaſcena*, car-
nis etiam quiddam ſed neque indigeſtibilis, neque
difficilis, neque pinguis, neque [r] *bromoſæ*, ſed ejus
quæ ſit & digeſtione facilis, & corporis denſabilis,
ac nutribilis, & ſufficiens levamento fortitudinis ex-
tinctæ, ut ſunt pulli *columbarum*, vel *gallinæ* paſtæ,
aſſæ *perdices*, *attagenes*, quorum omnium pecto-
ra magis offerenda, & horum [s] interius, cocta ac
tenuiter accurata ex oleo, aqua, anetho, & ſale. Fa-
cile enim corrumpunt curioſæ, atque gravabiles con-
dituræ. Item ſi friabilis fuerit caro aſſata, tanquam
cornea efficitur. Quapropter ſi quiſquam delectatio-
ne affectus accurari voluerit, erit primo coquenda,
tunc aſſanda. Dandi etiam porcini *pedes*, *ora*, *auri-
culæ*, & *ſummitates* articulorum: dandum etiam
cerebrum & *vulva*: dehinc *hœdina* caro, vel [t] mol-
lium *caprarum*, vel ſylveſtrium caprarum, aut *apro-
rum* [v] clunes, quas *Græci* ψόας cocant. Item ex mari 210
mullos, *ſquillas*, [w] *bancos*, *acus*, *labraces*. At ſi faſti-
dioſi fuerint ægrotantes, damus *ſpondylos*, & *conchylia*,
buccina, *peloridas*. Si hæc omnia faſtidio erunt, da-
bimus *oſtrea*, & *echinos*. Item olerum *intuba*, *plan-
taginem*,

[r] fœtentis, viroſæ, putidæ, à voce Græca βρῶμος

[s] interiora, i. viſcera

[t] tenellarum ac juvencularum

[v] lumbi potius

[w] banchos, ita apud Plin.

211 *taginem*, *aſparagos*. Si neque ita vires ſurrexerint tanquam continuationem [x] humanioris indulgentiæ pro dedignatione paſſionis accipientes, ad *vini* dationem deſcendimus, quod ita [y] ſummum generaliter probamus, ut *album*, atque non [z] confuſum, & *ſubauſterum* & medii temporis eligamus: qualia ſæpe ita vina probantur, quæ *Surrentina* dicuntur, vel *Falerna*, & *Trifolina*, vel *Albana*, quæ in Italia nata probantur: item Græca, *Chia*, & *Lesbia*. At ſi febres tenuerint corpus, leviora, atque tenuiora offerenda erunt vina, ut ſunt in Italia *Sabina*, & *Tyburtina*, & gentiliter *Surrentina* appellata, vel in
212 Aſia [14] *Trifolina*. At ſi febres nihil obſtiterint, erit melius *Surrentinum*, vel *Trifolinum*, atque *Albanum*. Si vehementer corpus in ſolutionem disjici viderimus, & ex frigido * corpore vexari ſine ulla febricula, dabimus nutribiliora, ac firmiora vina, ut *Setinum*, & *Falernum*. Sunt enim hæc efficacia & quæ facilius omnia quæ de vino ſperamus, accelerent, ſufficientia fortificare, & totam relevare habitudinem corporis, omni etiam parti atque particulæ ſeſe inſertare, & per omneis tenueis vias celeri [a] potu percurrere; alia quoque nutrimenta ſecum trahere, & inducta corporibus inſinuare. Sed hæc cum primum dantur medio cibo ſunt offerenda cum alica, vel quo-
213 libet ſimili ſucco. Aquata etiam atque parva moderatione temperata, vel certe cum pane diſſoluto atque infuſo danda: dehinc paulo plus, ac mediocriter mixta cum aqua frigida, ac recenti, vel nivium liquore. [b] Conjiciendum etiam ut mediocriter cibum demus, ſed per intervalla frequentius, præſentientes

[x] cibi juſto largioris
[y] in ſumma &
[z] turbidum
* torpore
[a] motu
[b] probe tenendum

14 Vina hæc Plin. H. N. lib. XIV. cap. 7. inter vina tranſmarina videtur appellaſſe Tripolitica. Trifolina autem cap. præcedente inter generoſa Italiæ vina cum reliquis recenſet.

tes jam fuiſſe digeſta prædata. Quapropter melius
erit paulatim atque frequenter offerre, quàm ſemel
ægrum nutriendo gravare. Multi etenim largioribus
cibis oppreſſi refracti ſunt potius quàm reſumpti.
Nam ſicut parva ſcintilla plurima coacervatione
lignorum opprimitur, vel lucernæ flamma marceſcens,
olei multa infuſione fruſtratur, parva autem adje-
ctione atque ſumptione recreſcit, & rurſum arde-
ſcit: non aliter corporis virtus [c] inſumpta immodicis 214
nutrimentis oppreſſa mortis dabit effectum. *Signa*
autem detrahendi *vini* hæc ſunt. Primo *torpor* atque
ſtupor corporis [d] infractus: *pulſus* erectior: *ſudoris*
quoque fluor primo non frigidus, dehinc [e] abſtine-
tur: *ſomnus* inſequens, & ad omnia quæque facilis
ægrotantis arriſio. Tunc denique oportet, non [f] den-
ſe atque ſemel vinum detrahere, ſed paulatim ſub-
ducere, & magis ſi febres nullæ fuerint repertæ. At
ſi poſt ſudoris [g] abſtinentiam, *febrium* fuerint acceſ-
ſiones ſubſequutæ, & ægrotantes ſufficienter reſum-
ptos ſenſerimus, omnino *vinum* extemplo detrahi-
mus. Sin vero adhuc imbecillos viribus viderimus,
dabimus vinum moderatione cautiſſima. At ſi forte 215
cibum rejectaverint, debilitate ſtomachi concurren-
te, *conſtrictivis* medicaminibus utemur, non ſolum
anterioribus partibus, ſed etiam poſterioribus pecto-
ris apponentes, addita articulorum *ligatione*, & ap-
poſitione *cucurbitæ*, multa flamma ſubjecta, quæ in-
figenda erit ori ventris, atque interdum à tergo,
nunc ante cibum, nunc poſt cibum, qui quidem
frequenter ac pene continue erit offerendus. At ſi
[h] in toto non [i] tenuerint, cum vino accipientes, tunc
ex *aceto* dabimus quicquam. Si neque ita, rurſum ex
aqua tentabimus dare. Plerique enim ex *vino* atque

c diſſipata, exhauſta
d diminutus
e abſtentus
f confertim: ἀθρόως
g quæ vires eſſe reparatas docet
h plane
i retinuerint
Aquæ uſus pro ciborum retentione.

aceto ſumentes, cum accepta non tenuiſſent, *aquæ* conjuncta magis cibos tenuerunt. In his vero qui faſtidio vexantur, erit tentandum ciborum varietate pugnare. Solent enim veluti tentandi pulmenti cauſa, ex multis parva ſumendo, unam facere cibi ſumptionem.
216 [k] Affectanda etiam [l] *odoramenti* reſumptio erit, vel nutribilium *cataplaſmatum* atque [m] *inductionum* appoſitio. At ſi omnis ſpes fuerit abſumpta, erit per *clyſterem* cibus injiciendus, ſed neque ptiſanæ, aut cujuſquam labilis qualitatis, quod facile lubrica faciat inteſtina. Eſt enim pernicioſiſſimum in *cardiacis*, faſtidio [n] atteſtante ventris fluorem commovere. Quapropter erunt [o] hæc ex *lenticula* adhibenda, & primo parviſſima. Tunc in vino cum aqua *panis* attritus, & expreſſus. Sic enim corpori fit additio: atque vires reſurgunt: & *ſtomachus* jamdudum ſupinus fortificatur, [p] altiora conſtringentur.
217 At ſi omnes partes fuerint ſolutione laxatæ, ſimiliter hæc omnibus ſunt adhibenda, in illis etiam quæ occulta *diaphoreſi* contabeſcunt. Differentia etenim *accidentium* mutata videtur, *genus* autem paſſionis idem manet. Dehinc ſi profectus quiſquam fuerit ſupra dictorum adjutoriorum, erit implenda reſumptio uſque ad perfectionem deſideratam: ſed tunc à *lavacro* temperandum, aut multo tardius adhibendum. At ſi *febres* perſeveraverint, ut in *marcorem* venire ægritudo meditetur, quem *Græci* μαρασμὸν vocant, ad ejus curationem deſcendemus, ſicuti libris de febribus ſcribentes docebimus. Hæc eſt ſecundum *Soranum* cardiacorum methodica curatio.

k tentanda
l odoramentis
m emplaſtrorum.

n præſente
Clyſteres nutrientes.
o *ſub.* clyſteres

p quam quæ clyſter attingit

CA-

CAPUT XXXVIII.

Quomodo aliarum ſectarum principes cardiacos curaverint. 218

ANtiquorum plurimi *cardiacorum* curationem ta-
cuerunt, aliqui verò memoraverunt, ut [1] *Sera-
pionis*, atque *Heraclidis* ſectatores, & quidam *He-
rophili*, item *Aſclepiades* & *Themiſon* parviſſime
quidem, at iiſdem deceptionibus implicati. [2] *Phle-
botomant* enim, & *clyſteres* adhibent acerrimos,
& ob calefaciendum articulorum frigus pannos ap-
plicant calidos, & lanas oleo infuſas, ac *ſulfure* fu-
migatas. Terunt etiam oleo veteri ac ſycionio cum
pipere ſulfur, & cachry, & ammoniaci guttam, &
laſerpicium cum bulbis. *Cataplaſmant* præterea ex
laſere & bulbis, [a] *ſympaſmatibus* utentes, quæ nos
aſpergines dixerimus: item & calce cum pipere: *ci-* 219
bis acribus utentes, atque [b] edacibus: alii ſalſamen-
to, & laſere: & per totum diem atque noctem, vi-
no uſque ad ebrietatem replerunt. Alii vero in [3]
aquam frigidam ægros depoſuerunt. [4] *Eudemus* The-
miſonis ſectator ait per clyſterem aquam frigidam in-
jiciendam. Sed hæc omnia gravia, atque execrabi-
lia, & ægrotantibus pernicioſa eſſe perſpicimus. Et-
enim *phlebotomiam nihil jugulatione differre ratio te-
ſtatur*. Quippe cum hæc faciat quæ ipſa nititur paſ-
ſio, mentem disjicere, & corpus in mortem per ſu-

Medici antiqui cardiacis venam ſecabant, item clyſteres aliaque acria adhibebant.

[a] alii vocant *διαπάσματα*

[b] erodentibus

Taxantur a Cælio.

 dores

1 Serapion hic fuit Empiricus, qui primus ratiocinia e medicina ejecit, omnia experientiæ tribuens.

2 Ea remedia videntur inſtituta ad ἀποπληξίας, quas ob ſymptomatum ſimilitudinem veteres ii medici ad Cardiacum morbum pertinere credebant.

3 id valet ad ſyncopen natam ex immodica diaphoreſi.

4 Methodicus hic fuit, Liviæ & Medicus & adulter.

dores ſolvere, ac ad ſuæ [5] primordia revocare deflu-
220 xionem atque caſum virium augere. Quibus denique
commoti eorum ſucceſſores ajunt eſſe eos *phleboto-
mandos* qui proni ac declives in *cardiacam* ſint paſſio-
nem, non advertentes, [c] quia ipſa quoque in paſ-
ſionem prona declivitas nulla re alia corpus affici
quàm ſolutione teſtatur. *Clyſteres* etiam adhibentes
quos utiles probaverunt, corpora reſolvunt, & ob
acrimoniam aperiunt. Sed ajunt coacervatam atque
celerem per ſuperficiem corporis [d] inſumptionem re-
tineri, cum ad ventrem, vel inteſtina fuerit con-
verſa fluentia. Hoc quidem ſi more mechanico, ac
ſimili miraculo ſe facere poſſe promittunt, ut ape-
rientes ventris interiora, ſuperficiem corporis clau-
221 dant, erit credibile quod promittunt. Sin vero, ut
in omnibus videmus, ſuperficie fluentia augeri po-
tius quam minui interiorum fluxu, debilitate cre-
ſcente cognoſcunt, [e] contrariis proculdubio clyſte-
ris uſus [f] accipitur, atque fluentium relaxator. De-
hinc conſequens non eſt, imò etiam incongruum
judicandum, articulos [g] igneis medicaminibus confri-
care, ut ex alto ad ſemet materiam ducant. Inji-
cere quoque inteſtinis acriora, ut illuc concurrens
ex articulis materia, atque ex omni corporis ſuper-
ficie attrahatur, rurſum ad altiora corporis conducta,
ſimilis erroris eſſe probatur. *Eſt* igitur *melius propria
viarum ac naturæ ſpiramenta ſervare, & non infra-
cta corporis fortitudine, acutiori atque celeri ſolutioni*
222 *corpus aptare.* Ferventia vero & ignea & urentia ad
[h] viſa mentis ſimplicia, quæ appellant *phantaſiam*,
ſunt frigori atque torpori congrua, ad virtutem ta-
men

c quod

d diſſipationem

Malum circa clyſteres ratiocinium.

e noxius & inutilis

f cognoſcitur

g igneæ acrimoniæ

h quantum ratio exigere videtur

5 E ſuperficie corporis materiam retrahere ad cor, & eas partes quæ præcipuè ac potiſſimum ſunt affectæ.

men incongrua. *Eſt enim ſolutioni accidens atque comes corporis frigidus torpor*, qui ferventibus rebus aucta paſſione neceſſario duplicatur. [6] Serviunt enim dominantibus appendentia. Dehinc acria, ſiquidem non ſint mitigativa, celeritatem paſſionum acutiorem faciunt adjuvando. Prohibemus [i] injectionem aquæ *frigidæ*. Siquidem celerrimè calefacta interiorum fervore, adjuvet ſolutionem: faciat etiam [k] delectatione quadam ventris officium provocari. Non aliter & in *aquam frigidam* deponendos prohibemus ægrotos: non enim manet lenis atque mitis [l] conſtrictio. Item ex *ſinapi* cataplaſmata prohibemus. Siquidem ſit *recorporativæ* virtutis, quam *Græci* μετασύγκρισιν vocant, cum paſſio atque ejus celeritas mitem demonſtret atque exigat curationem. Præterea *ſinapiſmi* acrimonia hortationem fieri *ſudorum*, nemo eſt qui neſciat. Sicut enim ſemper *lachrymam* commovet oculorum acrioris humectatio *collirii*; non aliter ſupradicta contingunt. Item *bulborum* putamina molliunt, non conſtringunt. Illa vero quæ eorum [m] *corpulenta* videntur, recorporativæ virutis eſſe noſcuntur. Reprobamus etiam *aſpergines* ex calce atque fæcibus, & pipere. Hæc enim ſingula corpus incendunt, & in ignis vicem ſuburunt, & ſuperficiem corporis vulnerant: quo fit ut ſæpe tranſitum faciant in graviſſimos tumores. Non ſunt hæc denique ex genere mitium adjutoriorum. Eſt etiam [n] iners *allium* dare atque *laſer*, & *ſalſamenta*, vel communiter acriores cibos ſunt enim digeſtione in ventre difficiles atque in [o] ſpiratione corporum tardi, & inflant. Hæc nunc communiter omnibus reſpondenda.

i cum clyſtere

k irritatione

223

l quæ ex aquæ frigidæ balneo perficitur.

Apta comparatio.

m ſuccus bulborum acris

224

n non ſecundum artem

o digeſtione ac diſtributione in corpus.

6 ſi frigidus torpor ſolutionem ſequitur, & acria ſolutionem augent, augebunt & torporem. Nam torpor qui appendet ſolutioni dominanti, ei ſervit, & cum ea ſimul augetur.

denda. Etenim *Tarentinus Heraclides* phlebotomat atque clyſterizat, & calidis, & laxativis utitur cataplaſmatibus. Nunc quomodo *Aſclepiadem* adhuc quidam rectè loquutum accipiant, & ea quæ poſuit principalia, retractemus.

CAPUT XXXIX.

225 *Utrum rectè Aſclepiades cardiacos curaverit.*

Acrium clyſterum uſus reprehenditur.

[a] averſionem & revulſionem

HIc quoque ſecundo libro *celerum*, vel acutarum paſſionum providens ne qua ſit in corpore cruditas, *clyſteres* adhibet operantiſſimos, ob [a] tranſverſionem faciendam. Primo neſcius quæ ſit operans in *cardiacis* cauſa, & tanquam *Herophili* ſectator indigeſtionem, atque corruptionem intuendam exiſtimans: *Secundo* ignarus, quia poſt antecedentem diem eſſe in corporibus indigeſtio poteſt: at verò *cardiacorum* paſſio frequenter quinta, vel ſexta die emergere perſpicitur. *Tertio* eſt gravis atque noxia clyſteris injectio, non ſolùm *ſolutione* laborantibus celeri, ſed etiam *ſtrictura* affectis.
226 Siquidem commoveat atque turborem corporis efficiat, quando fuerit operoſior ac frequens, ut *Aſclepiades* jubet: in diaphoreticis vero [b] interfici *, livor eſſe probatur. Ipſe denique *Aſclepiades* de peripneumonicis ſcribens confitetur noxios eſſe *clyſteres* dicens, clyſterum genus non in peripneumonicis ſolum noxium, ſed in omnibus etiam ſine febre paſſionibus inſidioſum, atque vexabilem corporum eorum uſum judicans: item ſpecialiter indicans injectionum vexatione corporum *ſolutiones* augeri, atque jactationes, & ſitim vehementem: *Siquidem ſint*, inquit, *virium captrices.*

[b] injici noxium

* interficiens

Nota bene.

trices. Idem clyſterum vexationem etiam in *pleuriticis* demonſtravit. Similiter & in *phreniticis* tanquam interfectricem metuit ventris turbatam ſolutionem, quorum debuit memor neque in *cardiacis* clyſteres adhibere. Alios enim plurima *ſtercorum* gravatione oppreſſos, & propterea *ſudantes* ſalutare eſt relevare *clyſtere* ad mentis [c] alienitatem detrahendam, ſed hoc ſimplici atque miti uſu clyſteris, quos ita affectos non dicimus eſſe *cardiacos*. Item poſt injectionem adhibet *cataplaſma* ſiniſtræ mamillæ conſtrictivæ virtutis: ſed corpus, ob excludendum frigidum torporem, calefaciendum probat *unctionibus* olei veteris, ac defricandum manibus calidis, & pannis circumtegenda loca: ex quibus, calefactiones atque unctiones ſuperioribus dictis excludendas aſſeruimus. *Conſtrictiva* verò *cataplaſmata* non ſolum ſiniſtræ mamillæ erunt apponenda, ſed omni pectori, atque præcordiis. Erat autem *Aſclepiadi* conſonans approbanti *tumorem* in corde conſtitutum, ſimiliter laxativa cataplaſmata eidem adhibere. Dehinc eſt incongruum, atque non conſequens affectare per clyſterem è corde aliquid trahere, & conſtrictivis cataplaſmatibus è ſuperficie corporis materiam ad id quod patitur revocare, ut ſtricturam, quam eſſe in tumore cordis adverterat, duplicare videatur. Jubet etiam dari *vinum* [d] noctibus, diurnis, atque jugiter: ſed id vinum cui *ſalem* miſcuerimus, & quod appellavit τεθαλασσωμένον. Citò enim inquit currit, ac labitur, & ad omnia corporis membra pervenit. *Cibum* dat betam cum lenticula, quem appellavit *ſeutlophacen*, vel lenticulam cum ptiſana, aut oryza, aut alica, vel aliqua ex maritimis, & quid ultra inquit? ea nos dare convenit, quæ ægri fuerint voluntati gra-

Margin: 227 (beside "ticis demonſtravit…"); *Quando clyſteres proſint.*; c alienationem; *Aſclepiades ſibi contradicit.*; 228 (beside "aſſeruimus…"); d noctu, interdiu; 229 (beside "tur, & ad omnia…")

gratiſſima. Probat aut *vinum* dandum poſt cibum: ſiquidem [e] ſolum facilè penetret, ac pertranſeat corpora, non aliter quàm ſi ſine ulla fæce per [f] liquatoria fundatur, quorum cavernæ, nullis obſtantibus, facilè accipiunt, atque reddunt accepta. At ſi poſt cibum (inquit) datum fuerit, manebit, non aliter quàm ſi cum fæce, ut ſupra dictum eſt, in liquatoria fundatur. Jubet etiam *meracum* non mixtum dari.

e i. ante cibum datum
f colum

230 Hac enim ratione (inquit) *exuſtæ viæ* tanquam ex igni conductæ ſudorem retinendo conſtringunt.

Aſclep. in diæta præſcribenda errores.

Eſt autem iners, & inertiæ plenum, tota die atque nocte vinum dare, & cibo nutrire. *Plurima* enim *adjectione nutrimenti vires opprimi neceſſè eſt.* Item *ptiſana* ventrem commovet, in fluorem lapſum, ſuæ faciens [g] qualitatis. Contraria denique lenticulæ qualitati probatur. Vinum quoque incongruum, atque intemporale, & immodicum probatur. *Incongruum*, ſiquidem ſit *ſalſum*, quod appellavit τεθαλασσωμένον, & propterea ventrem ſolvat, & ex omni corporis parte vires deponat. Sit præterea *inflabile*, atque virium vexabile, non ſolùm ægrotantibus, ſed etiam ſanis hominibus. Forſitan [h] hoc & *fervens* [i] dederit.

g i. laxum, lubricum

h vinum
i Aſclepiades

231 Tacuit enim frigidum dandum. [k] Culpans denique libris, quos de *lue* conſcripſit, *Cleophanti* ſectatores vinum frigidum dantes. *Immodicum* diximus, ſiquidem plurimum det atque extentum: & meracum temperamento quærit, cùm etiam ſani quanto plus biberimus, tanto plurimum ſudoris effundimus. *Intemporaliter* autem: ſiquidem ante declinationem dandum juſſit. Eſt præterea *ridiculum*, quòd poſt cibum dandum vinum propterea dicat, ne citius currens corpora pertranſeat, probans econtrariò *ſalſum* dandum, quo citius corpora penetret, ac ſuos

k culpat

effe-

effectus exhibeat. *Hic eſt ille Aſclepiades frigidans, atque calefaciens, exantlans atque replens, & contrariis ſemper utens rebus, in his paſſionibus.* *Aſclepiadis character.*

CAPUT XL.

Utrum rectè Themiſon cardiacos curaverit. 232

THemiſon verò quædam *rectè* dixiſſe perſpicitur ob *cardiacorum* curationem, quædam *pravè*. *Vino* nanque cum *amylo*, trito cum *bulbis*, & *ammoniaci* gutta cum vino & ovi albore, & *pipere* trito cum *ſinapi*, corpora defricanda exiſtimat. Dat etiam cibo *allium* cum pipere: dehinc in ſcaphulam deponi jubet ægrotantes, quæ ſit aqua plena calida. Item poſt cibum adhibet *geſtationem*, ſiquidem ſint, inquit, imbecilla ac debilia nimium corporis officia, & indigeant hoc adjutorio, quo partim etiam *caro* commoveatur, ſua [a] promota ſubſtantia, hoc eſt *ſpiritu*, atque *nutrimento*, ex quibus concreta perſpi- 233
citur: quæ omnia facere valet geſtatio, omni corpori ſuffundens materiam. Mox denique inquit allevatos, atque magnitudinem accipientes pulſus invenimus. Sed hæc *Aſclepiadis* nugis ſunt adjungenda. Demonſtravimus enim ferventium medicaminum fricamenta eſſe neceſſariò noxia, & ſinapi. [b] Tentat etiam *inflabiles cibos:* & quanquam hæc ſint omnibus celeribus atque acutis paſſionibus inimica, multò tamen vehementius *cardiacis*. Geſtatio verò & incongrua, & intemporalis eſſe probatur. *Incongrua* inquam, ſiquidem ſit laxativa. *Omnis etenim motus viarum efficit raritatem. Intemporalis* 235
autem, ſiquidem poſt cibum fieri jubeatur. Etenim

Cælii de Themiſone judicium.

[a] i. ſpiritibus & humoribus celerius motis

[b] in uſum vocat

Omnis motus laxat.

ſi ſanos poſt cibum vexat motio, non permittens naturæ quadam requie, ac tacito motu ad ſuos effectus [c] accepta perducere, quid ſperare de ægris ac ſolutione laborantibus poterimus? *Pulſus* verò poſt geſtationem erigitur *cardiacorum*, non ob reſumptionem virium, ſed ob turbationem corporis motu conceptam, ex qua magis [d] adjuvari paſſionem diſſolutione corporis judicamus. Hic ratio celerum cum febricula paſſionum curationis terminatur. Nunc tranſeundum ad eos qui ſine febribus eſſe noſcuntur.

[c] cibum ac potum

[d] augeri

LIBRI SECUNDI FINIS.

CÆLII AURELIANI

METHODICI SICCENSIS

ACUTORUM MORBORUM

LIBER III.

CAPUT I.

De Synanche. 1

CElerum *cum febricula* paſſionum curationem præſcriptis tradidimus libris: nunc autem earum quæ *ſine febribus* eſſe noſcuntur ordinabimus, quo cunctarum perfecta diſtinctio compleatur. *Argumentum hujus libri.* Initium nanque à *ſynanchica* paſſione ſumemus, quæ nomen à *ſuſpendii* ſimilitudine habet, quòd non aliter quam laqueus præfocans interficiat: nam *Græci* ἀγχόνας ſuſpendia vocaverunt, ſive quòd ſpiritum continendo ſpirationem neget: *Synanches etymologia.* *Græci* enim συνέχειν continere appellant. Alii verò etiam *cynanchen*, vel *lycanchen* hanc paſſionem vocaverunt, ſiquidem frequenter hæc animalia afficiat. *Synonima.*
Nam canes κύνας, lupos λύκȣς vocaverunt, quorum 2
quoque ſimiles voces ſive ulultatus in ſynanchica paſſione conſtituti, cum præfocari cœperint, emittunt. *Synanches* igitur alia eſt *ſine* manifeſto indicio, alia *cum* viſibili atque manifeſto: *Differentia.* & alia *intra* oris ſpatium, alia *exterius*, alia ex *utroque hoc*, exteriore atque interiore, parte *dextra* vel *ſiniſtra*, aut in *utraque*. Denique quidam ſpecialem diſcretionem etiam nominibus poſuerunt, ut [1] *Valens*

1 Valens hic forſan idem eſt quem Plin. H. N. lib. XXIX. cap. 1. appellat Vectium Valentem adulterio Meſſalinæ nobilitatum, & eloquentiæ affectatorem.

lens phyſicus libro tertio curationum. Eam igitur quæ ſine manifeſto tumore eſt, ſine nomine reliquerunt. Eam verò quæ cum manifeſto, ſi in utraque (ajunt) parte [a] *interiorum* fuerit, *cynanchen* vo-

[a] faucium

3 candam. Siquidem faciat difficultatem *ſpirationis*, atque *oculorum* prominentiam, & *linguam* procidentem, tanquam canibus avidis ſæpe contingit, cum ea quæ minime tranſvorare poſſunt, admonente natura, aviditate impavida, minas contemnentes invadunt, quæ ſæpe faucibus inhærentia, atque ancipiti retentione tardata, neque percipere, neque reddere valuerunt. Eam verò, quæ in altera fuerit parte, *paracynanchen* vocaverunt. Item in exterioribus, atque utraque parte tumore conſtituto *hyanchen* appellaverunt. Siquidem *ſuum* colla his ſæpiſſime [b] inflationibus afficiantur, quos *Græce* hyas appellant. At ſi *interius* atque *exterius*, & in *utraque* parte fuerit tumor, tunc proprio nomine *ſynanchen* memorant nuncupandam. At ſi in *altera* fuerit parte, *paraſynanchen*.

Cynanche

Paracynanche.

Hyanche.

[b] *forte* inflammationibus

Quid ſit ſynanche.

Quid paraſynanche.

4 Nihil autem refert ſpeciales differentias proprietate nominum ſeparare. Antecedentes *cauſæ*, quibus hæc ſufficitur paſſio, aliquæ ſunt *occultæ*, aliquæ *manifeſtæ*, atque cæteris quoque communes paſſionibus, maxime tamen conabiles atque laborioſi *vomitus*, plus etiam ſi poſt cibum jam corruptum. Item *vinolentia*, vel *nivis* potatio, aut *exclamatio* vehemens, atque eodem modo perſeverans, quam *Græci* monotonon vocant: Item *Catarrhus*, & acriores cibi præter conſuetudinem accepti, item ferventia, atque *ignita medicamina* pota, vel purgatio per *helleborum* provocata, quibuſdam etiam *fœminis* menſtrualis retentio purgationis. Afficiuntur autem hac paſſione magis *viri* quàm mulieres, quorum plus *ætatis*

Cauſæ antecedentes.

tatis mediæ & juvenes, quàm pueri atque ſenes. Hanc 5
diffiniens *Aſclepiades* paſſionem ſecundo libro expla- *Aſclepiadis definitio.*
natorio aphoriſmorum *Hippocratis*, *ſynanche*, inquit,
*eſt humoris fluor, ſive humectatio faucium, vel ſummi-
tatis ipſarum, ſæpiſſime ex capite accidens:* ſed hoc
peccanter diffiniunt. Omnis enim humoris fluor quem *Quid ſit Rheumatiſmus.*
rheumatiſmum vocant, multi liquoris eſt lapſus, ſi-
ve egeſtio. In *ſynanchicis* vero tumor videtur, &
non, ut ſupra diximus, humoris plurimi egeſtiones,
niſi hoc aliquando ex *preſſura* venerit. *Nos* vero jux-
ta *Sorani* ſententiam *ſynanchen dicimus difficultatem* *Synanches definitio.*
*tranſvorandi atque præfocationem acutam ob vehemen-
tiam tumoris faucium*, ſive in locis quibus nutrimen-
ta tranſvoramus. Adjecta eſt autem tranſvorandi dif- 6
ficultati præfocatio celerrima, ſive acuta, ad diſcre-
tionem tumoris *tonſillarum* ſive *uvæ*. Ubi enim *ſynan-
che* fuerit, etiam tumor neceſſario locorum ſupradi-
ctorum conſequetur, ſed non illico, ubi tumor fuerit
eorundem, etiam *ſynanche* nuncupatur. Siquidem qui
mediocri difficultate fuerint tranſvorandi impediti,
nondum *ſynanchici* videntur. Hæc enim in magno tu-
more paſſio intelligitur habere ſubſtantiam. Item ad
diſcretionem præfocationis illatæ per *laqueum*. Eſt
enim ipſa quoque acutiſſima, atque celerrima præfo-
catio, ſed non ex tumore [c] deſcendens.

[c] orta

CAPUT II.

Quæ conſequantur ſynanchicos.

SEquitur autem eos qui jam paſſione tentantur *que- 7
rela* ſine ulla ratione, atque difficilis motus *colli*, *Signa Synanches naſcentis.*
& *gutturis*. Item *ſalivatio* plurima præter tumorem,
& ſubdolens *faucium* ſenſus, cum aſperitate ſenſibi-

li. Item *difficultas* tranſvorandi liquoris ſoliti, ſalivarum more collecti: tunc ſpirationis velut impedimentum, tanquam obſtantis craſſioris humoris. Surgente vero ac creſcente paſſione, ſic ut manifeſto *tumore* pars fuerit rubens facta, videbitur tumor *faucium*, atque *uvæ*, & ſupra *linguam* partium, & ſummitatis *gutturis*, cum difficultate tranſvorationis omnium acceptorum. *Præfocatio* etiam pro tumoris modo, ſpirationis difficultas, & nauſearum provocatio. Dehinc ſicca [a] *tenſio* ſi quis os ægrotantis aperuerit, & digito linguam [b] oppreſſerit, invenitur.

jam natæ,

a ex inflammatione

8 *Creſcente* vehementius paſſione, omnium *tumor* efficitur, *colli* atque *vultus*, & humoris craſſioris ac ſalivarum fluor, *oculi* prominentes, ſanguinolenti, & venarum extentio. At ſi pejus increverit, *linguæ* ultra dentes ad exteriora *prolapſio*, ariditas ſive ſiccitas *faucium*, articulorum gelidus torpor, *pulſus* celer, denſus, jacendi difficultas, & magis in ſupino ſchemate, vel in latere: frequens etiam ſedendi cupiditas, item loquutio non articulata, ſed confuſa, atque cum dolore. At ſi in *exitium* paſſio cœperit ferri, *livor* vultus: *vocis* amputatio: gutturis atque pectoris *ſtridor*: & *recurſio*, ſive recurſus poti liquoris: *pulſus* defectio, quam *Græci* ἀσφυγμίαν vocant, & quibuſdam caninus vocis ſonitus, quibuſdam oris ſpumatio. Tunc etiam neceſſario *mortis* effectus.

Increſcentis,
b depreſſerit

Tendentis ad mortem,

9 At ſi ſine manifeſto tumore fuerit paſſio, ſequitur *collorum* tenuitas, cum *extentione* atque ſubrectione inflexibili. Item *vultus* & *oculorum* cavitas: *frontis* extentio, *color* plumbeus, *ſpirationis* difficultas plurima, nullo, ut ſupra diximus, manifeſto tumore, ſive [c] inflatione aliqua apparente, neque in internis, neque in externis partibus, hebe-

Symptomata Synanches ſine tumore notabili.

c inflammatione

betudo plurima, atque imbecillitas ægrotantis: & celerrimus, vel acutus cum præfocatione, mortis effectus. At ſi circum colla ſe *ignis ſacer* infuderit, ſive in *pectore* apparuerit, & fuerit *perſeverans*, frequentiſſime bonum portendit. Siquidem aſcenſus tumoris *ex alto ad ſuperficiem* venire videatur. At ſi ſine ulla ratione adjutorii cujuſquam medicinalis beneficii, repente [d] non apparet, ſalutem negabit: deſcenſus enim 10
à *ſuperficie corporis ad altiora* monſtratur. At ſi forte non [e] *ſecundo* irruens, vel ex alto acceptus ad ſuperficiem fuerit *ignis ſacer*, ſed antecedens paſſionem, aut eidem concurrens, *omnia mala* ſignificat. Humor autem plurimus, ſive *ſalivarum fluor* in craſſitudinem coactus ſi *in ſtatu* apparuerit, mala oſtendit. *Poſt ſtatum* vero paſſionis, ſalutaria pollicetur. [f] *Alias* enim plurimam *præfocationem* ſignificat, [g] *alias* corporis *laxamentum*: in quibuſdam etiam tantum rumor increſcit, ut ſtricturam faciat in faucibus atque gutture, & mento. *Eſt* autem *paſſio ſtricturæ acuta, atque celeris, & vehemens*, & ſæpiſſime continua, aliquando intercapedinata.

Quid eryſipelas in Synanche ſignificet.

[d] introrſum redit, atque divaneſcit

[e] i. in ſtatu morbi.

Salivatio quid portendat.

[f] i. in ſtatu

[g] i. poſt ſtatum.

CAPUT III.

Quomodo curandi ſunt ſynanchici. 11

OPortet in paſſione conſtitutos, jacere *loco lucido*, atque moderatæ amplitudinis, nullo etiam *odore* corrupto, *calido*. Eſt hujuſmodi laxativus aër, & qui primus tumentibus partibus miſceatur. Jacendi *ſchema* eſſe ſupinum convenit, paulo levatius capite collocato, firma atque immobili poſitione vel qua ſe magis relevari ægrotantes dixerint. *Omnis* enim *motus*

Qualis locus & aër conveniat Synanchicis.

Quale ſchema jacendi.

a moleſtus

tus ᵃ *dolidus eſt tumore oppreſſis.* Lanis etiam mundis ac mollibus & non infectis, dulci atque calido oleo infuſis *colla* protegenda cum *thorace*, adhibita articulorum blanda fricatione. Tranſmittitur enim naturalis vaporis laxamentum, etiam ad illas partes quæ patiuntur. Adhibenda quoque *requies* & *abſtinentia* uſque ad primam diatriton cum *gargariſmate* laxativo, cujus ſpecies ſive materias paulo poſt ſubjiciemus.

12

Qualis fomentatio.

Adhibenda etiam *fomentatio* olei dulcis calidi, & apponendæ exterioribus partibus veſicæ oleo dulci calido ſemiplenæ.

Quando vena ſecanda.

Adhibenda etiam *phlebotomia* ſi vehementer paſſio coegerit, *intra diatriton.* Etenim indiget repentina ſanguinis detractione, ob celerrimum laxamentum. Si autem minus neceſſitas impulerit, *in ipſa diatrito*, vel durantibus viribus etiam *poſt ipſam*, phlebotomia poterit adhiberi, ſit tunc neceſſitas emerſerit faciendi. Cujus facti rationem de ſpecialibus adjutoriis ſcribentes docebimus.

13

Quid agendum poſt V. S.

Igitur intra diatriton phlebotomato erit poſt detractionem ſanguinis *caput fovendum*, atque *collum* oleo calido, & ex eodem *auribus* quiddam immittendum, tunc *gargarizandum.* Potum dabimus *aquam* calidam, vel *mulſum*, & non coacervatim, ſed paulatim, ne transvoratione gravi ac percuſſu tumentia ᵇ indignentur.

b irritentur

At ſi in ipſa diatrito phlebotomiam adhibuerimus, oportet poſt detractionem factam circumungere *corpus* ægrotantis oleo dulci, atque calido, & *faciem* aqua calida mediocritet fovere. Tunc *ſorbilem cibum* dare: ſed omnino tenuem, vel fluidum, vel panem ex mulſo tinctum. At ſi *tranſvoratio* fuerit difficilis, qua obſiſtente non percipiant ægrotantes accepta, erit ſufficiens viribus fulciendis *mulſum* guttatim faucibus infuſum: perſeverandum etiam uſque ad declinationem paſ-

paſſionis, in alterna dierum cibi refectione. Convenit præterea *poſt phlebotomiam* ſequentibus diebus *cataplaſmatibus* uti, quæ circum colla erunt extrinſecus apponenda, miti tamen ſimplicitate confecta, ut eſt *panis* calidus ex aqua & oleo, vel mulſo diligenter emollitus, vel *pollines* tritici aut hordei, aut ſeminis *lini*, aut *fœnugræci*. Singula hæc ſive commixta ex calida & oleo & melle, vel aqua in qua fuerit decocta *hibiſci* radix, aut contrita & admixta. *Cataplaſmata*

Mutanda præterea frequentius erunt hæc *cataplaſmata*, ne perſeveratione ſui, corrupta corporis exhalatione, in *acorem* veniant. Erunt etiam calefacienda, quo [i] tardius maneant evaporata, poſitis extrinſecus *ſaccellis* ex [1] cantabro aqua cocto confectis, vel *veſicis* calida & oleo ſemiplenis. Convenit etiam *ſpongiarum* vaporatio, expreſſarum ex aqua calida, aut admixto oleo, vel decoctione mitium materiarum laxativæ virtutis. Apponendæ quoque ſpongiæ *collo* atque *gutturi*, & his partibus quæ [k] hauſtum negant, vel ori & naribus: jubendus etiam æger *aperto ore* ad ſemet vaporem rapere. Deſcendentes enim ad altiora hauſtu raptæ vaporationes tumorem relaxant. 15 *ſæpe mutanda.*

i diutius calida maneant

k deglutitionem impediunt

Sunt etiam *gargariſmata* congrua cataplaſmatibus, ut *oleum* dulce eſt, atque calidum, vel calida & oleum: tunc *mulſum* aquatum, & decoctum: & *lac* ſingulare, ſive cum melle, aut aqua admixtum, ut omnia detergantur, quæ forte lactis tactu fuerant [l] derelicta, ne remanentia fervore locorum in acorem veniant. Item utendum *decoctione* cantabri atque glycyrizæ, vel lini ſeminis, ac fœnugræci, ſed nuſquam ad 16 *Gargariſmata*

l nimirum partes lactis caſeoſæ

1 Legiſſe alicubi memini *cantabro* denotari furfures. Cumque admodum, ſit veriſimile Cælium hic & paſſim, ubi voce hac *cantabro* utitur, de furfuribus loqui, conjecturam meam lib. II. cel. paſſ. §. 53. allatam, ac ſi cantabrum *herbam* Plinii *cantabricam* ſignificaret, damno.

non ſit viſcida.

ad craſſitudinem ſucci facta dococtione, ne ob viſcoſam tenacitatem, humorum fluori connexa, difficultatem faciat ſpirationis. Tunc etiam decoctione *hibiſci* utendum, vel *malvæ* agreſtis, aut [2] *myxarum* Syriarum, aut [3] *muſci* herbæ, atque palmularum pinguium, vel fici ſucculenti. Item ſucco halicæ aut ptiſanæ.

Leviter adſtringentia in principio proſunt.

m ςύφοντα

n curaveris

17 At ſi paſſio cœperit declinare, convenit etiam *Sybariticum* & *Creticum* paſſum. Ea vero quæ ſunt leviter *ſtringentia*, & quæ appellant [m] *ſtymmata*, nunc incongrua judicamus. His enim utemur quoties *initia* fuerint paſſionis, levibus adhuc querelis affecto ægrotante, aut dolore levi in *faucibus*, vel *uva*. Tunc enim etiam *Theſſalus* adhibendam *poſcam* judicavit, ſiquidem pronos atque in paſſionem *ſynanchicam* declives, nec dum tamen patientes [n] vocaverit. Utendum denique non ſolum poſca, ſed etiam *decoctione* leviter conſtringentium materiarum, ut *roſarum*, *palmularum thebaicarum*, *lenticulæ*, *myrti*, *lentiſci*, *maſtichis*, quæ ſingula erunt in mulſo decoquenda, vel quolibet ex ſupradictis ſucco, quoties viderimus conſtrictivam virtutem admixtione laxativi liquoris eſſe frangendam.
18 Facit etiam *oryzæ* ſuccus, atque *diacodion* medicamen mulſo reſolutum, ac ſæpe [o] ſubſtantia ſervata faucibus illitum. Non aliter etiam quod *diamoron* appellatur & [4] *dioporon*, & [p] *dyamirrhion*, ſive Andronis, & Polyidæ [q] *ſphragis*, & [5] *anthera* cum melle, & omne medicamen quod

o i. non diſſolutum

p diamyrtωn: vel διαμυῤῥίνης. *vid. Aëtium.*

q an Trochiſci ſigillo aliquo notati? an Herba hodie ſigillum Solomonis dicta;

2 ſunt hæ prunorum genus, è quibus etiam vinum paratur.

3 Forte *clavati* aut *Lycopodii*, ejus vis inflammationibus reſiſtens a Botanicis laudatur.

4 Plin. H. N. lib. XXIII. cap. 14. deſcribit medicamentum, quod *oporicen* vocat, quod forſan idem eſt cum hoc *dioporon*.

5 Ἀνθηρὰ, medicamentum compoſitum. Vid *Celſ.* lib. VI. cap. 11. *Plin.* H. N. lib. XXIV. cap. 9. in compoſitionibus, quas antheras vocant.

quod confectum ſit ex *malo cotoneo*, aut *punico*, vel *roſæ* floribus, vel mali *punici* cortice, ſive *galla*, vel *omphacio* aut *lycio*, & his ſimilibus. Sed in augmento paſſione conſtituta illis utemur, quæ ſupra jamdudum memoravimus. Humorem præterea fervore [r] nutritum ſi glutinoſum viderimus factum, tanquam in *oculis* ſupernatantem, ſpongia calida detergimus: ſin vero in [s] *alto* fuerit conſtitutus, [6] *dypyreno* immiſſo

r denſatum

s in imis faucibus

19 prætecto ejus capite lana molli, ac limpida. Etenim ſi remanſerit, præfocationem magis accelerat. At ſi nimium *altiora* tenuerit, ut videri non poſſit, erit tenuandus, dando *mulſum*, ſed præcoctum. Eſt enim efficacioris virtutis, quam ſi non fuerit coctum. Quidam etiam *ptiſanam* dederunt parvo ſale admixto. Sed ſunt fugienda quæ uſque ad ſenſum veniunt mordicationis: ſiquidem tumoribus provocatis fluor quoque humorum craſſeſcat. At ſi *venter* officium non agnoverit, etiam *clyſtere* utemur, injicientes aquam calidam cum oleo, nunc ſolam, nunc admixto melle.

Quando & qualis clyſter conveniat.

20 Etenim ſurgens ex iſto liquore *vaporatio* [t] collaxat tumentia, & egeſtus venter facilia facit ſpiramenta non ſolùm *ſynanchicis*, ſed etiam ſanis hominibus. Manens enim [v] *alienitas* gravat, atque oppreſſione quadam acerrimas facit corporis exhalationes, quibus tumentia provocentur, caput impleatur. Sed poſt clyſteris uſum erunt etiam *cucurbitæ* cum ſcarificatione apponendæ, dimiſſionis tempore. At ſi continuatio fuerit, initio lucis, quo tempore etiam cæteris [w] *diſtrictivis* adjutoriis uti conducit. Apponendæ aliæ igitur *collo tenus*, vel *gutturi* quæ loca anthereona *Græci* vocaverunt: item *cervici*, ſive

t colla laxat

v excrementorum aliena & ſupervacua fæx

Cucurbitæ quando adhibendæ:

w ſtricturam diſſolventibus

[6] Τὼ διπύρηνον inſtrumentum eſt chirurgicum duas cuſpides habens. *Gal.* de alimentis lib. II.

21 nervis majoribus, quos tenontas appellant. Item ſingulæ ex utraque parte ſub *aurium lacunis*, quibus in locis etiam faucium poſitio eſſe perſpicitur. At ſi paſſio perſeverarit, & æger ad perferendam curationem fuerit mollis, ut ferri cuſpide metu ſe *item hirudines.* contingi prohibeat, *ſanguiſugas*, quas *Græci* βδέλλας appellant, apponemus iiſdem locis, quæ ſupra me- ˣ parcius juſto moravimus. Tunc poſt earum caſum, ſi ˣ minime factam ſanguininis detractionem viderimus, *cucurbitas* apponemus, ut præfecta ſanguiſugarum vulneratione, raptu cucurbitæ detractio compleatur, & ʸ convenientibus, idoneis olei *fomento* utemur atque *cataplaſmatibus* ʸ conſequentibus & vaporationibus: dehinc epithematibus oleo calido infuſis: tunc ſuperpoſitis *ſpongiis* ex ea-

22 dem materia expreſſis vaporamus. Etenim *ſaccellorum* ſiccam vaporationem tanquam denſabilem re- *Ipſa lingua & partes vicinæ ſcarificandæ.* probamus. At ſi major fuerit tumor, ipſam quoque *linguam* ſcarificamus, atque *fauces* & *palatum* tenui ac longiore phlebotomo. Etenim *locali ſanguinis detractione tumentia relaxantur.* Tunc poſt *Quibus fauces inungendæ.* ſcarificationem mitibus gargariſmatibus utemur. Si declinare paſſio cœperit, etiam *ſubunctionibus* faucium, vel interiorum utemur, ut melle decocto: vel medicamine confecto decoctione agreſtis malvæ, & fœnugræci ſeminis, & lini, cum amylo, & melle, & oleo: vel uvæ paſſæ medio, projecto ac ſecreto ſemine, contritis cum pane, vel decoctione lini ſeminis: vel melle, & paſſo cretico, quibus incocta ſit radix agreſtis malvæ, vel alicæ, atque lini

23 ſeminis pollines. At ſi paſſio perſeveraverit, ſecundo vel tertio ſcarificationem adhibemus, non ſolum *gutturi*, vel tonſillarum vicinitati, quam *Græci* anthereona vocant, & nervis majoribus cervicis

quos

quos tenontas appellant, ſed etiam *occipitio* & [z] *palis*, & *interſcapulæ*, quod *Græci* metaphrenon vocant, & *pectori*. Etenim quanquam vehementer loca tranſvorationis patiantur, cæteræ quoque partes corporis neceſſario conſentiunt. Multi denique non advertentes rationem [a] revincendæ paſſionis, ſola *averſione* materiæ pugnantes, atque in [b] *liquidis* cauſis ponentes, principaliter ajunt *inguinibus* cucurbitas 24
inſigendas, tum *præcordiis*, tum ſupra *mammas*, cum ſcarificatione, dehinc *gutturi*, atque *collo* ejuſque partibus. At ſi *declinatio* fuerit confirmata, dabimus cibo *pultem*, atque *ova* ſorbilia, vel porcinum *cerebrum*, longe [c] ſervantes omne quod fuerit *acre*, ſive immodicè [d] appetibile, vel *inurens*, vel *vinoſum*, vel aſperum, aut aridum, vel quod valeat tranſvorationis loca laceſſere. Facilè etenim paſſio ex occaſione parva recurrit. Apponenda etiam *cerotaria* ex oleo dulci, aut cyprino, vel [7] gleucino, aut irino confecta, vel malabathrino, cum radice hibiſci. Tunc *lavacro* utendum, ac deinde *vino*.

z ωmoplatis
a evincendæ
b morbi cauſam *liquidis* ſive *humoribus* tribuentes.
Quid in declinatione agendum.
c rejicientes fugientes
d aperibile, ecſtomaticum. infra ∮. 134. *apertibile.*

7 Vid. Plin. H. N. lib. XXIII. cap. 4.

CAPUT IV.

Quomodo Synanchicos aliarum ſectarum principes curaverunt. 25

ANtiquorum *Hippocrates* libro quem ad ſententias [1] *Cnidias* conſcripſit, ex * utroque oportere inquit brachio *ſynanchicos* phlebotomari. Sed hoc erit evitandum. Siquidem coacervata ſanguinis effuſio,

Hippocrates.
* φλεβοτομίην τὲ ποιεύμενος ἀπὸ βραχιόνων.

 animi

1 Totus hic locus Hippocr. ad verbum ex lib. de victu acutor. deſumtus eſt. Ex hoc plurimiſque aliis locis apparet, nonnullos Hippocr. libros olim aliter fuiſſe inſcriptos.

animi faciat defectionem, & propterea prohibeat tantum detrahi, quantum ſufficiat ad relaxandam ſtricturam. Dividit etiam * *venas ſub lingua* conſtitutas, quod eſt non ſolum *inutile*, verum etiam *noxium*. Siquidem incongrua ſit ex locis patientibus ſanguinis per venas detractio. Plurima etenim in exitum provocata materies confluens, neceſſario completis locis abſtenta, modum ſuperat detractionis, ut gravatæ partes potius adventu, quàm relevatæ
26 receſſu materiæ videantur. Dehinc [a] ſublevandarum venarum cauſa erit *laqueus* collo circumdandus, & tunc maxime, quando ſine ullo manifeſto tumore *ſynanchica* fuerit paſſio. Laqueus autem, quòd præfocationem augeat, nulli dubium eſt. Quinetiam ſanguinis fluorem ex ſupradictis venis difficile poſſe abſtineri perſpicitur. Neque enim aliqua conſtrictiva adhibere ſine ullo periculo poterimus, neque diviſa
27 colligare erit cuiquam poſſibile. Eſt etiam naturale tumentia loca poſt diviſuram in fluorem ſanguinis facile devenire. † Utitur quoque *gargariſmatibus* calidis, atque *vaporationibus* quorum materiam non enarravit. Dehinc *caput* corradi, & jugiter vaporari jubet *ſpongiis*, tunc contegi *cerotario* atque *lana*. Potum dat *aquam* calidam & *mulſum*. Paſſione declinante *ſucco* cibandos dicit, cujus ſpeciem non enarravit: neſcius etiam, quòd in pleriſque *declinatio* poſt quinque dies, vel ſex adveniat, & ſit *immodica* uſque ad ejus initium cibi *abſtinentia*. [2] Vaporare verò oportet, ſed non *caput* magis, quam *colla* atque *gutturis* e ordium, quod *Græci* [3] anthereona vo-

* καὶ τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας ὑποτάμνων,

a elevandarum

† καὶ φαρμακεύων τοῖσιν ἐκλεικτοῖσι, καὶ ἀναγαργαρίζων θερμοῖσι, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποξυρῶν, καὶ κήρωμα κεφαλῇ καὶ τραχήλῳ περιτιθέναι, καὶ εἰρίοις περιελίσσειν, καὶ σπόγγοισι μαλθακοῖσι, καὶ ὕδατι θερμῷ ἐκπιεζῶντα πυριῆν, πίνειντε ὕδωρ καὶ μελίκρητον μὴ

2 Cælius noſter vix ullam veteribus, & imprimis Hippocrati contradicendi occaſionem prætermittit, eoſque licet ſibi fere conſentiant, alicubi carpere gaudet. Quem morbum tanto viro ineſſe nollem.

3 Ἀνθερεῶνα Græci mentum potius quam guttur ejuſve partem vocabant.

vocant. Tunc poſt vaporationem fovere, atque *cero-*
tarium declinante paſſione apponere. Item neque *po-*
tum, quantum dandum, vel quomodo, vel quando, ma-
nifeſtavit. Præterea [4] ſecundo libro de morbis, * cly-
ſterizandos inquit, atque *purgativis* medicaminibus re- 28
levandos, quæ *Græci* cathartica vocant; quorum ex
acrimonia magis tumentia provocantur. † *Phleboto-*
mari quoque ex locis ſub *mamilla* conſtitutis, noxi-
um atque putidum judicamus. *Noxium*, ſiquidem
plurima oportet corpora dividi, cum neque facilè
ſub viſum venæ devenire poſſint. *Putidum*, ſiqui-
dem ſine ulla difficultate ex *brachio* poterit ſanguinis
approbari detractio. Dehinc jugis atque [b] coacervata
materiarum detractio, clyſterum & purgativorum
medicaminum, & phlebotomiæ, vexabilis eſſe per-
ſpicitur. Item ſi plurima (inquit) *præfocatio* occur- 29
rerit, * clyſteris *auliſcum* quem nos tibiam dicere
poterimus, *faucibus* inquit immitendum, incen-
dens *hyſſopum*, *ſulphur*, *bitumen*, quorum rapere
odorem præcipit ægrotantem per eandem fiſtulam:
quorum ſine dubio promptus eſt error. Nititur enim
immittere *fiſtulam* faucibus, quæ neque *aërem* te-
nuiſſimum percipere poſſunt, vi paſſionis oppreſſæ.
Dehinc auſtero *fumo* ægros implendos exiſtimat, quo
ſæpe etiam ſani præfocatione afficiuntur. Ultimo et-
iam ex duobus *brachiis* atque * venis *ſub lingua* con-
ſtitutis ſanguinem detrahendum probat, quod ſupra
damnantes [c] fruſtravimus. Non enim ſine multa cor-
poris vexatione fiet.

Diocles verò libro, quo de paſſionibus & cauſis & 30
curationibus ſcripſit, *ſanguinoſos* inquit homines ex
utroque brachio phlebotomandos. Eos autem qui *mi-*
nus

ψυχρά. χυλόντε προσφέρειν, ὁκόταν ἐκκρίσιος ἐν ἀσφαλείη ἤδη ᾖ

* Χρὴ δὲ καὶ τὰ κάτω καθαίρειν φαρμάκω ἢ κλύσματι

† Φλεβοτομέειν χρὴ, μάλιςα ὑπὸ τὸν τιτθόν.

b ſimultanea

* Καὶ τὰς αὐλίσκους παρῶσαι τὴν φάρυγγα, ὡς ἕλκηται τὸ πνεῦμα ἐς τὸν πλεύμονα. καὶ ὑποθυμιᾶν δὲ ὕσσωπον καὶ θεῖον καὶ ἄσφαλτον &c.

* καὶ τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τῇ γλώσσῃ τάμνειν.

c fruſtra fieri probavimus

Dioclis methodus.

4 Locus hic in noſtris exemplaribus extat lib. III. de morbis §. XI.

nus ſanguinis habuerint, ſolum ſcarificandos. Tum *felle* taurino cum herba *pediculari*, quam ςάφιδα ἀγρίαν vocant, & *nitro*, & [d] *cocco cnidio*, jugiter inquit ungendos, utens etiam *gargariſmatibus* iiſdem. Dat quoque ſub lingua *piper* continendum, vaporans *ſpongiis* collum, & *cerotariis* contegens, præcipiens

d ſemine chamælææ

31 ægrum tenuandum, ultra quam fas eſt. Neque nunc *ſolos* phlebotomandos *ſanguinoſos* probamus, ſed *omnes* paſſione affectos, permittentibus viribus, neque ex *utroque* brachio, ut ſupra docuimus, neque acerrimis utendum unguentis, & gargariſmatibus, ſicut neque in tumoribus oculorum ſimilibus inunctionibus. Etenim *ſtaphiſagria* etiam ſanos plerunque *ſynanchicos* fecit, quum repente [e] inflationem *faucium* fieri cogit. Dehinc omnino neque tenuari, deducendo corpus, ſive ejus habitudinem, convenit medicinæ, ſed relaxare tumentia rebus congruis ac remiſſivis.

partim emendatur, partim rejicitur.

e inflammationem

32 Item *Praxagoras* quarto libro curationum, *ſynanchicos* clyſterizat, & ſudoribus provocatis [f] deducit, aliquando etiam phlebotomat, dans quoque medicamen vomificum, quod *emeticon* appellant. Tunc *uvam* præcidit, vel aliquando [g] dividit, & pice lenta vulnera curat, ſed horum judicium ex aliis accipiendum probamus. Nam *vomitus* ingens diſtentione & præfocatione ſæpe peremit. Dehinc tumens *uva* laxatione indiget, non amputatione, ſicut neque aliæ quoque corporis partes, quæ neceſſario erunt mitigabiliter relaxandæ.

Praxagoræ methodus

f extenuat, emaciat.

g ſcarificat.

ut periculoſa damnatur:

33 *Eraſiſtratus* ſecundo libro *anatomicorum* de ſingulis paſſionibus ſcripto, in quibuſdam inquit *ſynanchicis* vaporatione utendum ſpongiarum, atque cataplaſmatibus, & ex vino medicamen tranſvorandum

ut & Eraſiſtrati.

dum quod catapotium appellavit, ex caſtoreo confe-
ctum: ſed omnia *peccanter*. Etenim *vinum* conſtrin-
git: *Caſtoreum* vero acerrimæ eſſe virtutis nemo negat,
quæ indubitanter ſunt tumori contraria. *Herophilus* de
ſynanchicis nihil dixit.

Aſclepiades verò ſecundo libro celerum vel acu- 34
tarum paſſionum inquit: *ſynanchicis* convenit *ſan-* *Aſclepiadis methodus*
guinis detractio atque *ventris* depurgatio, & *cata-*
plaſmata, & *oris* collutio, & *gargariſmata*, & *ſu-*
perunctiones tenuabiles, atque [b] *apertibiles*, ut ſunt — *b* aperibiles
ex hyſſopo, origano, & thymo, meliloto, abſin-
thio, fici coctione, nitro, ſtaphide agria, centau-
rea, elaterio, felle taurino, [i] cedria, adjiciens et- — *i ſub.* reſinæ
iam *cucurbitæ* uſum cum ſcarificatione. Negans qui-
dem [k] quicquam poſſe ſanguinis elicere, ſive, in- — *k* quidquam poſſe cucurbitæ ſanguinis elici
quit, quòd cum febribus ſit paſſio, ſive quòd ma-
jor cauſa ſit tumentium partium, quæ contrario ra-
ptu ſuperet cucurbitæ fervorem, ut non poſſit effi-
cere detractionem. Tum *phlebotomiam* probat ex 35
fronte faciendam, vel angulis oculorum, vel venis
quæ ſub lingua ſunt, vel è brachio. At ſi major (in-
quit) paſſio fuerit, [l] dividendæ ſunt *fauces*, hoc eſt — *l* ſcarificandæ
tonſillæ, & partes ſupra uvam conſtitutæ: etenim
[m] ſumma eſt in his æqualis ſive par inciſura, quam — *m* ſummi auxilii
appellavit [n] *homotomiam*. Dehinc à veteribus proba- — *n* homoiotomiam
tam approbat [o] arteriæ diviſuram, ob reſpirationem — *o ſub.* aſperæ
faciendam, quam *laryngotomiam* vocant, variè ac
multipliciter peccans. *Omne* etenim *quod acre fuerit*,
atque tenuans, *incendit humorem*. Ipſe denique in 36
phreniticam venturos paſſionem multa inquit affici — *ut noxia reprobatur.*
materie, ad hæc ejuſdem acrimonia. Eſt etiam no-
xia & patientibus locis *phlebotomia*, ſicut ſuprà do-
cuimus. Item *clyſteribus* utendum ob avertendam ma-

 te-

teriam, vel avocandam à locis patientibus, inconſequenter jubet. Eſt enim *contrarium* detractioni per venas ex patientibus locis faciendæ, quam ipſe probavit. Item *inordinaliter* ſcarificandum primo, dehinc phlebotomandum judicavit. Etenim [p] *locales* [5] detractiones inſidente atque [q] infirmata, & ſtante

[p] i. ex loco affecto
[q] confirmata

37 paſſione, adhibendas reprobamus. Eſt etiam *inexerciti Medici* ob febrium cauſam ſuſpicari materiam raptu cucurbitæ non elici. In uſu enim videmus ſine ullo impedimento in febricitantibus effectum cucurbitæ provenire, atque eductam detrahi materiam. Adducitur nanque *caro*, & *ſpiritus*, & *ſanguis*. Dehinc neque creſcente acceſſione cucurbitas infigimus. tempore quo ad [r] altiora materia conducitur. *Eſt* præterea *tumentium partium moleſtiſſima atque periculoſa diviſura.* Vehementes nanque ſanguinis effu-

[r] partes profundiores

38 ſiones efficit, & quæ prohiberi minimè poſſint. Si enim eaſdem *conſtringere* voluerimus, celerrima *præfocatio* conſequetur: at ſi abſtinere neglexerimus, celerior mortis effectus ſanguinis effuſione perſpicitur: vel ſi forte ſanguinis fluorem effugerit quis, [6] *cancrum* [s] atque *gangrænam* non effugiet, ob augmenta tumoris. Nos enim naturali habitu conſtituta cum dividuntur, quanquam conſtrictive tractata ſæpiſſimè tumeſcere videntes, in tumore conſtituta cùm diviſa fuerint, at ſi conſtringendi caruerint facultate, vehementius in tumorem venire, deſperare poterimus. Nam omnino in tanto *tumore*, in quo *digitorum* immiſſio [t] improba eſſe perſpicitur, atque *cataplaſmatum*, & *gargariſmatum* uſus [u] æger atque diffi-

[s] ſive
[t] laborioſa, moleſta
[u] gravis

5 Methodici detractiones has locales, nimirum per cucurbitulas ſcarificatas, ſanguiſugas &c. declinante demum paſſione, id eſt ſtrictura jam laxata, uſurpabant & quidem optima ratione; in ſtatu enim adhibitæ ſtricturam augerent.

6 *Cancer* & *gangræna* hic Cælio videntur eſſe ſynonyma.

difficilis ægrotanti videtur, quomodo non altiorum 39
diviſura inimica ſaluti probatur? Eſt etiam *fabuloſa*
arteriæ ob reſpirationem diviſura, quam [7] *laryngo-
tomiam* vocant, & quæ à nullo ſit antiquorum tra-
dita, ſed [w] caduca atque temeraria *Aſclepiadis* inven- [w] ſine ratione
tione affirmata: cui, ne nunc occurrentes, latius re-
ſpondere videamur, aut tantum ſcelus anguſta oratio-
ne damnemus, libris quos de adjutoriis ſumus ſcripturi,
reſpondebimus. *Themiſon* verò ſine febribus acutas *Themiſon per*
paſſiones rectè curare *Aſclepiadem probans*, huic accu- *Aſclepiadis la-*
ſationi ſubjicietur. *tera petitur.*

Serapion primo libro curationum, *clyſteribus* ſy- 40
nanchicos evacuat, atque *phlebotomia*, & *cataplaſ-* *Serapionis me-*
matibus, & *unguentis* acrioribus utitur, & provo- *thodus*
cativis, & apertivis, quæ [x] *anaſtomotica* appellant. [x] ἀναστομωτικὰ
Præcavet autem in omni abſtinentia cibum vel po-
tum dare. Sed eſt etiam hic facilè accuſabilis. Et- *pariter repro-*
enim acria atque tenuantia excitare tumorem nemo *batur.*
dubitat: phlebotomia verò adjecta clyſteribus vexa-
bilis eſſe perſpicitur. Dehinc dicens [y] *materiarum* [y] medicinarum
nomina, ea ex quibus [8] *adjutoria* conficiuntur ſcribere
neglexit. Cùm nullo alio quolibet adjutorio minus
utilis *cibatio*, atque *potus* probentur, arte adhibita,
atque formata. *Heraclides Tarentinus* 3. lib. curatio- 41
num, de internis ſcribens, eos, inquit, qui ſangui- *Heracl. Tarent.*
nis *multitudine* vexantur, clyſtere præpurgatos *phle-* *methodus*
botomamus, nunc ex *brachio*, nunc ex venis quæ ſub
lingua ſunt: vaporationibus *ſpongiarum* admotis collo
atque gutturi, ex aqua calida, in qua fuerit præ-

 cocta

7 Methodici uſque adeo abhorrebant remedia draſtica, quæque cum aliquo diſcrimine agebant, ſive ea ex Pharmaceutica ſive ex Chirurgia peterentur, ut ea, licet ſæpe ſalutaria, imo neceſſaria, fere ſemper rejicerent: at non ſemper cum ratione, ut hic Laryngotomiam.

8 Hoc adjutoriorum nomine implicat etiam diætam, quam à Serapione neglectam eſſe Cælius ait, licet ſummopere neceſſariam.

coɛta *ruta*, vel *pulegium*. Tunc *cataplaſma* apponendum probat quod ὠμὴν λύσιν appellamus, ex mulſo confeɛtum, cui erit admiſcenda chamæpitys, vel iris illirica, aut ficus. Noɛte verò, inquit, *cerotarium* apponendum ex irino oleo, atque reſina juſta parte
42 in comparationem ponderis ceræ. In his verò quibus * *locorum* craſſitudinem ſuſpicatur, ungendas inquit fauces *melle* atque *omphacio*, & gargariſmate utitur mulſo in quo præcoquit ficum, vel origanum, & admiſcet *piper*. Dat etiam *elaterium* in pondere[9] *denariorum* ſeptem. Multis verò *obolum* dimidium cum melle & aqua, aut mulſo. Dehinc medicamen quod appellavit *emeticon* vomificæ virtutis, & conficitur hoc modo: *Origani*, atque *heracleotici panacis*, manipulum accipiens, demerge, inquit, in vaſculum rubri æris, tum [10] *rhus* quòd appellamus *rubrum*, heminas quatuor, atque *cepulas* [11] *germanas* viginti, quibus circumtollemus exteriorem corticem, & has
43 quaſſantes immittemus. Tunc infundemus *vinum Chium*, vel *Rhodium*, aut *Cnidium* quatuor heminis, & ſub ſole ante ortum caniculæ viginti diebus, atque poſt ortum viginti diebus, ponemus. Tunc cum fuerit liquor inſumptus, infundemus alias quatuor heminas, atque ita ſub ſole linquimus. Tunc iiſdem diebus mittimus medicamentum in pilam, & conterentes formamus *trochiſcos*, quorum majores erunt drachmarum ſingularum, & dimidiæ: Alii verò drachmarum

* ſuccorum

Deſcriptio emetici.

9 Si Cælius loquitur de elaterio intus ſumendo, locus hic enormiter mendoſus eſt: ſufficit enim denarii ſive drachmæ pars ſeptima: imo obolus dimidius, id eſt grana quinque.

10 Rhus in omni genere uſurpatur. Galeni tempore, maſculino, & muliebri genere uſurpatum conſtat lib. VI. cap. 2. de Compoſ. med. ſec. loca. Cælius hic in neutro genere utitur. Plin. H. N. lib XXIV. cap. 11. in fœmineo, ubi ait, Rhus, quæ erythros appellatur &c. alvos ſolvit.

11 Germanas: ſic fortaſſis bulbos vomitorios appellat.

marum ſigularum: item alii dimidiarum drachmarum: ſingulos dabimus, virium comparationi congruos, cum mulſo, vel pro [a] *eclectario* cum melle. Etenim 44
vomitum humoris viſcoſi hoc efficit, & *ventrem* deducit. Aliqui, inquit, etiam *melanteriam* admiſcent, & *thapſiæ* [b] ſuccum obolos tres. At ſi *difficilis* fuerit *vomitus*, penna oleo veteri intincta, atque faucibus immiſſa provocandum probat. Utitur etiam aliquando medicamine ex *omphacii* ſucco, & *elaterio* confecto, atque *diagridio*, cum nigro *helleboro*, & *ſale*, ſi fuerint in vomitum difficiles ægrotantes: vel *elaterio* cum *aceto*, & *ruta*, & rurſum *elaterio* cum *ſinapi*, & *ſalibus*. Eos inquit qui [c] *perfrictione* ſynanchici fuerint effecti, phlebotomari prohibemus, atque clyſteribus depurgari, cæteris verò omnibus ex qualibet cauſa ſynanchicis effectis, erunt hæc adhibenda: fulciendos etiam omnes judicat vel nutrien- 45
dos *ſola aqua*, vel *mulſo*, cætera quoque ciborum prohibet. Sed hoc omne experimentum ſive tentatio [d] promptiſſimè ex [e] occultis ſuſpicionibus videtur eſſe proviſa. Etenim [f] *empiricus* ſolam [g] ſervationem intuens, quam τήρησιν vocant, *ſanguinoſos* [h] nunc phlebotomandos exiſtimat, non advertens [i] quia omnes *ſynanchicos* ob ſtricturæ vehementiam oportet phlebotomari, promittentibus viribus. Denique ridendum eſt etiam, quòd eos qui ex perfrictione *ſynanchici* fuerint effecti, phlebotomandos negat, non advertens *præſentia*, & inquirens factorum *cauſas*. Noxia etiam ſunt *cataplaſmata*, quæ adhibenda pro- 46
bat, atque *vaporationis* genus, acrimoniæ cauſa earum ſpecierum quas admiſcendas jubet: ſiquidem ſint incendioſæ. Item *vomifica*, quæ emetica appellat, etiam non tumentia in tumorem faciunt devenire.

a electuario
b ſucci
c ex ſuſcepto frigore
d facillime
e dubiis, & incertis, non manifeſtis & apertis.
f Serapion, vel Heracl. Tarent. *deridetur*,
g obſervationem
h tantum
i quod
& tanquam noxia damnatur.

Thapſiæ vires. *k* uredinem *l* inflammare

Etenim *ferulago*, quam thapſiam appellant, ſufficiens eſt etiam [k] *putredinem* partium quas attigerit facere, atque [l] *inflare* naturali habitu conſtitutas. Non aliter etiam illa quæ conficiuntur ex *cepe*, & *omphacii* ſucco, & *rhu* rubro, vel horum ſimilibus. Item oleum vetus acre eſt. Illa verò, quæ *cathartica* appellat, per clyſterem adhibenda, quæ nos purgativa vocamus, turborem magnum faciunt, atque ſtomachum vexant, & cætera quæque nervorum. Eſt

47 *Methodicor. quorund. errores.*

præterea iners, tempus dandi cibi non definire. *Noſtræ* etiam *ſectæ* quidam adhuc veterum errore detenti, inſuetas graves materias adhibendas probaverunt. Nunc *urinam* ſive [12] *fimum* humanum cum *melle*, & *myrrha*, atque *ruta*: nunc *centauream*, & *abſinthium*, & *abrotanum*, & *thymum*, & *ariſtolochiam*, & *tymbram*, quam nos ſatureiam dixerimus, & *ſinapi*: nunc *Pythagoricum* atque *Iſyperium trochiſcum*, nomine inventoris appellatum: nunc *Polyidæ ſphragida* quam appellant, atque [m] conſtrictiva, tum unctiones & cerotaria ex unguentis *ſampſuchi*, atque *roris marini*, quorum ſingula tumoris ſunt provocativa ob *fervoris* nimietatem, atque deſiccandi virtutem, & [n] recorporandi, cum ſit *celeritas* paſſionis, ac ſimplicibus curanda [o] *virtutibus*.

m diſtrictiva: ut ſuprà §. 20.

n τοῦ μετασυγκρίνειν.

o medicamentis

12 pueri, & canis ſtercus Galenus probavit.

CAPUT V.

48

De Apoplexia.

Apoplexia unde dicta.

APoplexia dicta eſt, quod tanquam ex letali *percuſſu* repentinum faciat caſum. Eſt autem oppreſſio ſæpe ſine febribus, repentina, & quæ ſine febribus

bribus ſenſu privet corpora, & ſemper celerrima, & nunquam tarda eſſe probatur. Sed ejus antecedentes *cauſæ* communes cum cæteris eſſe accipiuntur, magis tamen jugis *aduſtio*, & *perfrictio* vehemens, & *indigeſtio* frequens, lavacris excita, uſus etiam *veneris*, & magis in *ſenibus*. Item vulneratio [a] *membranæ*, in pueris vero etiam vehemens [b] *ſaltus* membranæ cerebri. Quibuſdam igitur ante caſum nullum

Quid ſit. Ejus cauſæ antecedentes.

[a] meningis quæ cerebrum tegit

[b] ex ictu vel caſu

49 prævidetur *ſignum*: quibuſdam vero præcedunt quædam ſignificantia paſſionem, ut *gravedo*, vel dolor capitis, aut *vertigo*: aut aurium *tinnitus*, & in ſolitos uſus difficilis motus: vultus mœſtitudo: [c] *ſaltus* membrorum, & magis præ cæteris partibus *labrorum*: tremula *loquutio*, & veluti minus expreſſa: aut interruptio proferendi ſermonis, ſine ulla ratione: vel *oblivio* mox dictorum: vultus etiam plenitudo: egeſtionum difficultas. Sed hæc communiter antecedunt, vel præeunt etiam his qui in *epilepſiam*, vel *furorem* venturi videntur. Irruente paſſione *vocis amputatio* ſequitur, & *mentis oppreſſio* ex repentino caſu, *immobilitas* perfecta totius corporis, atque *con-*

Signa apoplexiæ futuræ:

[c] palpitatio παλμός

Præſentis;

50 *ductio* vultus: quibuſdam etiam ſuſpenſio *palpebrarum*, atque *oris* hiſcens diſtantia: *pulſus* denſus, & quadam perſecutione fugatus: articulorum gelidus torpor: parva reſpiratio: *color* plumbeus, atque involuntaria lachrymatio. Pejorante paſſione atque in *exitium* ægrotantis creſcente, *vultus* adductio, ita ut longior nota videatur imago: *præcordiorum* prominentia, atque totius corporis frigidus torpor: *pectoris* ſtridor, & ſuperiorum partium *ſudores* frigidi: immobilis etiam & ſuper ſuſpenſa palpebrarum ac ſuperciliorum poſitio. At ſi paſſio fuerit levigata, & in *ſalutaria* devenerit ſigna, corporis fugabitur *torpor*, atque frigus

In pejus ruentis;

In melius vergentis.

gus redeunte *fervore*: partes etiam quædam *ſaltu* errante movebuntur, in his qui omnino caruerant: diſtillatus humor *faucibus* tranſvoratur, quanquam difficile, nec tamen [d] priſca interceſſione impeditur.

d æquè moleſta ac prius

51 *Punctus* etiam vel *inclamatus* ægrotans palpebram movet, atque *labia* conducit, ſignificans ſeſe audire vocantem poſſe: & univerſali dicto, quod *Græce* [1] catholicon cocant, quidam prima die *moriuntur*, quidam duobus, vel tribus diebus *ſupervivunt*: Alii vero *ſalvantur*, quorum alii ſtatim ſeſe reſumunt, alii *paralyſi* partis, vel partium corporis vexantur. Item quidem parva [e] *converſione mentis* afficiuntur, ut aut alienentur, aut triſtes, & ſomnioſi videantur, ut ſi eos quiſquam è ſomno excitaverit, aliquid

e perturbatione

52 alienum loquantur. Eſt autem paſſio *ſtricturæ*, atque celer & *acuta*, & vehemens, & in *ſenibus* abundans, & *hyemis* tempore & autumni fine. Vocatur etiam à quibuſdam *paraplexia*. Vehementius autem in iſta paſſione patitur *caput*, ſicuti conjiciendum ex his quæ antecedunt, atque corporis oppreſſione. Et ſunt *difficiles curationes* fortium hominum. Debiles etenim oppreſſionibus magis ſuperantur, atque ferre majora adjutoria minime poſſunt. Hinc etiam *fœminas* ſpecialiter difficilius viris curari perſpicimus, atque *ſenes*, & *pueros*, à perfectis ætatibus, & *tabidos* magis, quam qui habitudine vigent. Item eos qui *prætacti* fuerint ægritudine, magis quam qui nul-

Qualis ſit paſſio, & cui ætati, quoque tempore magis ſit infeſta.

Ejus curatio ſemper eſt difficilis.

53 la fuerint morbi contagione ſauciati. Adjuvat etiam difficultatem *hyems*, nonſolum quod corpora denſet, verum etiam quod quibuſdam adjutoriis [f] oppugnet, ut geſtationibus [g] liberis, ac nudis. Similis autem ac vicina eſt apoplexiæ *lethargia*, *epilepſia*, matricis *præ-*

f repugnet
g non opertis, ut in lectica

foca-

1 καθολικὸν dictum, quod ad omnes in univerſum patet, & ſpectat.

focatio, ſecundum aliquos, & *paralyſis*, & gravatio, *Affectus apoplexiæ affines.*
quam Græci *Caron* appellant, & [b] diſſolutio. Diſcer- *b* cardiaca paſſio ſive ſyncope
nitur ergo à *lethargo*, ſiquidem omnis lethargus
[i] in *febrem*, atque cum febre fiat, rarum habeat *i* poſt
pulſum, & neque ſemper *ſenſibus* privet: *Apoplexia* *Quomodo differat a lethargo;*
vero & ſine febribus fiat, & parvum atque denſum
faciat pulſum, & repentinum tanquam ex letali per-
cuſſu faciat caſum. Item quod ex membranæ vulne-
ratione apoplexia fiat, [k] *lethargia* vero nunquam. *k* hoc falſum
Diſcernitur etiam ab *epilepſia*. Siquidem *epileptici* 54
quidem totius corporis [l] *conductione* agitentur, & ſpu- *ab epilepſia; l* motu
mas agant, *apoplecti* vero nunquam: Item *poſt ac-
ceſſionem* epileptici integro habitu conſurgant fre-
quentius, apoplecti vero *paralyſin* partium ſuſti-
neant: Item apoplexia acuta atque *celeris* ſemper acci-
piatur, Epilepſia vero etiam *tarda* ſæpiſſime inve-
niatur. Item a *matricis* præfocatione diſcernitur. Si- *a ſuffocatione uterina;*
quidem non præcedat *capitis querela* matricis præfo-
cationem. Item in acceſſione conducta atque ſeſe ſu-
ſtollens *matrix* inveniatur, in apoplecticis vero hoc
nunquam contingat. Dehinc ceſſante acceſſione *apo-* 55
plectæ fœminæ neſciunt geſta, illæ vero quæ *matrice*
fuerint præfocatæ, reſipiant atque narrent quemad-
modum fuerint oppreſſæ. Item matricis præfocatio
tarda eſſe perſpicitur, hoc eſt *chronia*, *Apoplexia* ve-
ro nunquam. Diſcernitur etiam à *paralyſi* apoplexia, *a paralyſi.*
quanquam idem multis videatur veteribus, ut [2] *Hip-
pocrati*, & *Diocli*, & *Praxagoræ*, & *Aſclepiadi* Ti-
tienſi, & *Demetrio*, & ſi qui alii præterea. In-
quiunt enim *apoplectos* toto corpore vitiatos paralyſi,
Paraplectos vero particulis. [3] *Themiſon* vero capitis 56
vel

2 Is putavit ἀποπληξίαν eſſe corporis univerſi παράλυσιν.

3 Hæc Themiſonis theoria rationi & experientiæ valde congruit, & Cælii

vel in capite paralyſin cum mentis impedimento, proprie *apoplexiam* vocat. In aliis vero partibus corporis, ſine impedimento mentis, hanc ipſam *paralyſin*. Sed non oportet certare de his ex quibus curationis ratio non ſumitur. Solum tamen commemorandum eſt, quòd *apoplexia* celeris atque acuta natura intelligatur, *paralyſis* vero propria quæ dicitur, *tarda* ſemper intelligatur. Item [m] gravatio & [n] diſſolutio inter [o] reſumptionem veniunt, & nunquam præcordia ſuſpendunt, & neque difficultatem reſurgendi ut [p] alii, faciunt.

m κάρος
n κατάληψις
o iis qui ex morbo convaleſcunt:
p Apoplexia

57 *Curationem* vero principaliter *apoplexiæ* nullus nobilium priſcorum tradidit. Siquidem *paralyſi* generaliter hanc putent adſcribendam. Solus *Hippocrates* ait, [q] *apoplexiam* vehementem ſolvere impoſſibile, imbecillem vero non facile. Item aliarum *ſectarum* ſucceſſores *aceto* atque *oleo* caput fovent, cæteras autem partes corporis *vino*, & *oleo*, lanis contegentes rudibus, atque intretactis. Secundo ſtudioſe caput fovent, admiſcentes *hederam*, vel *ſerpyllum*, aut *peucedanum*, quorum fugienda eſt acrimonia atque conſtrictio. Adhibenda eſt igitur paſſioni congrua *curatio*.

q Aphor. 42. ſect. 2.

Curatio apoplexiæ ex mente Cœlii.

58 Nam locandi ſunt ægrotantes loco *lucido* mediocriter, atque *calido*. Utendum etiam *articulorum* blandi tactus [r] continentia, atque limpidæ lanæ tectione mediis partibus capitis, & collo. Adhibenda etiam olei *fomenta* dulcis, atque calidi, & expreſſa ex aqua calida *ſpongia* vultus circuntegendus. *Potus* dandus aqua calida, vel mulſum diſtillandum ſenſim faucibus. Adhibenda etiam *phlebotomia*, non neceſſario expectata *diatrito*, dimiſſionis tamen tempore,

r contrectatione

Vena ſecanda, & quando.

lii ad eam inſtantia non admodum gravis: ſi enim ipſa illa paralyſis, quæ diu membrum aliquod particulare vexat, in cerebro ſedem figeret, æque foret celeris & acuta.

pore, vel circa primæ lucis exortum, cum ex aliqua parte corporis frigidus torpor viſus fuerit egelari. Etenim qui prius quam hæc proviſa ſunt, in materiæ detractionem feſtinavere, latenter acceſſionis tempore decepti, phlebotomiam adhibent, vel certe jam expirantes ægrotos phlebotomando, nihil prodeſſe potuerunt. Siquidem neque materiæ fieri po- 59
tuerit exitus, cum corpus [s] deſertum exitum ſanguinis negat, quanquam diviſa venula videatur. Adhibenda etiam *abſtinentia*, uſque ad primam diatriton: tum *unctio* calida; atque ſpongiarum calida expreſſarum *vaporatio*, & *ſorbilis* cibus, vel *panis* aqua calida infuſus, vel mulſo. At ſi ventris officium non ceſſaverit, *clyſter* ſimplex adhibendus, cum *cucurbitæ* appoſitione cum *ſcarificatione*, tempore quo [4] ſæpiſſime docuimus, *occipitio* atque omni *ſpinæ*: ſpongiarum vaporatione utendum, & *cataplaſmatibus* laxativis, tum *radendum* caput totum, & multis partibus ejus cucurbitæ ſimiliter apponendæ, & uſque ad declinationem paſſionis, *alternis* diebus cibus dandus: vel ſi viribus fuerint ægrotantes fatigati, erunt quotidie nutriendi. At ſi paſſio declinave- 60
rit, *cerotaria* apponenda, & in oleum, vel in calidam & oleum deponendum, atque fovendum corpus. Tum *varius cibus* dandus, adjectis oleribus, tunc piſcibus, & volantum carnibus: dehinc etiam *lavacrum* adhibendum, atque *pomorum* quicquam dandum: dehinc *vinum*. [t] Servandus etenim magis eſt ſupradictorum counatus atque coacervatus uſus, ob paſſionis difficultatem. At ſi quiſquam ex *apoplexia* liberatus aliquas corporis partes paralyſi [v] *vitiaverit*, harum curationem ex libris quos de *tardis* paſſionibus

s viribus deſtitutum

Quid agendum, cum morbus declinat.

t vitandus

v vitiatas habuerit

4 Iis nimirum intervallis, quibus morbus maxime eſt remiſſus.

bus ſcribentes docebimus, ſumendam jubemus. Eos verò qui *membranæ* vulneratione in hanc paſſionem cadunt, ita curandos monemus, ut inferius demonſtrabimus.

CAPUT VI.

61 *De conductione, quam Græci Spaſmon vocant, & diſtentione, quam Tetanon appellant, & earum ſpeciebus.*

CONſequens eſt de *conductione* atque *diſtentione*, & earum ſpeciebus dicere. Utraque igitur paſſio ab *accidenti* nomen ſumpſit, *conductio*, à conducendo atque contrahendo: *extentio*, ab extentione patientium partium. Sed ejus ſpecies ſunt, *emproſthotonia*, & *opiſthotonia*, quas nos pronum raptum, atque ſupinum appellare poterimus, alterum ab eo, quod in *anteriora* conductionem facit, alterum quod ad *poſteriora*.
62 Sed antecedentes *cauſæ* ſupradictarum paſſionum, ſunt hæ, *percuſſus* majorum nervorum, quos *tenontas* appellant: vel ſupra ipſos jacendi jugis poſitio, duris incumbens ſuppoſitis: vel grave quicquam cervicibus impoſitum: vel *meracum* potum aut profunda [a] *perfrictio*: aut, ut ſæpe contingit, *vulneratio* nervorum, vel muſculorum, atque *vinum* iiſdem vulneribus manentibus potum, vel [b] *frigidum*, & magis eo tempore, quo ſordibus * carentia purgari vulnera videntur, vel in cicatricem venientia, ſæpiſſime [1] *raptus* occurrit. Aliquando etiam celerius, hoc eſt, adhuc *vulneribus* in [2] tumore conſtitutis. Eſt

Spaſmi ſpecies.

cauſæ.

[a] ψύξις frigoris ſenſus

[b] frigidæ aquæ uſus

* ſcatentia

1 Quoniam ichor in parte vulnerum profundiore retinetur, unde nervi irritantur.

2 Hoc contingit præcipue in nervorum tendinumve punctura, laceratione, aut non plena abſciſſione.

Eſt autem juxta diffinitionis formam *conductio*, quam 63
Spaſmon *Græci* appellant, *involuntaria tenſio*, *atque conductio partium*, *cum vehementia*, *& acuto dolore*, *ob ſtricturæ nimietatem*. Diſtentionem autem, quam *Tetanon* vocant, *Aſclepiadis* ſectatores dicunt extenſionem corporum, * ut alii vero partium; neſcii [c] quomodo etiam voluntate tendimus quaſdam partes: & in his qui *ſatyriaſi* vexantur, vel *podagra*, extenſio eſt genitalium partium, vel pedum, nec tamen *diſtentio*, quam *Græci* Tetanon vocant. *Alii* ajunt diſtentionem eſſe *tenſionem muſculorum ſecundum colla, atque* [d] *buccarum*, quos Siagonitas vocant, *cum tenſione, ac dolore effecta*. Alii noſtræ ſectæ ſcriptores pro ten- 64
ſione [e] *concluſionem* vocaverunt, ſub alio nomine id ipſum ſignificantes. Hanc enim *cauſam* paſſionis eſſe voluerunt. Sed his omnibus communiter reſpondendum eſt, quomodo cauſa à paſſione plurimum differt. Dicendum eſt igitur non quæ *cauſa* ſit diſtentionis, ſed quæ ſit *diſtentio*. Etenim cauſa, ſiquidem ſit occulta [f] diſcrepat, atque pro captu mentis ſignorum [3] varia eſſe invenitur. Ea vero quæ concurrunt paſſioni, hoc eſt conductioni, prompta, atque manifeſta, & omnibus intelligibilia eſſe probantur. Et 65
eſt [g] *amandum*, ut vires patiuntur, *ex his quæ non diſcrepant*, *diſciplinam ſi tradamus*. Secundum nos igitur, diſtentio, ſive extentio, quam, ut ſupra diximus, *Tetanon* Græci vocaverunt, eſt involuntaria tenſio, recto atque inflexibili porrecta [h] *cremento collorum*, ob vehementem *ſtricturam*, ſive tumorem. *Raptus* vero

Definitio ſecundum Cælium;

* aut aliquarum partium
c quod

ſecundum alios.

d buccas

e nervorum ſc. & tendinum

f varia atque varia eſt: differentias multas habet

g Græciſmus i. æqui bonique conſulendum.

h rigida & inflexibili conſtantia

 po-

3 Cælius hoc loco & alibi paſſim nimis eſt Methodicus, dum cauſarum cognitionem non ſolum negligit, ſed ſpernit, imo impugnat; cum tamen ſæpius totius curationis cardo in ea verſetur. Aliàs laudandus, quod tam accuratas morborum hiſtorias nobis tradat, ubi palmam omnibus fere ſcriptoribus præripit.

poſterganeus, quem *Opiſthotonon* Græci vocant, eſt involuntaria colli *retractio*, ob nimiam ſtricturam, ſive tumorem. *Pronus* item raptus, quem Græci *Emproſthotonon* vocaverunt, inclinatio colli in anteriores partes involuntaria, ob vehementem tumo-
66 rem ſive ſtricturam. Sed *involuntaria* hæc dicta ſunt, ad diſcretionem eorum, qui voluntate ſua colla hoc ſchemate componunt: ob tumorem autem, ſive *ſtricturam*, ad diſcretionem eorum qui [i] ligationibus *tormentuoſi organi*, eas partes ſic poſitas habent. [k] Tentantibus igitur in has paſſiones devenire hæc obveniunt: difficilis *cervicis* motus: jugis *oſcitatio*, & * magis [l] locis volentibus: ſequitur etiam non ſine dolore *jacendi* poſitio, atque *nervorum* majorum quos tenontas appellant, levis *tentio*, & durities: *punctio* interpellans ex ſpina uſque ad occipitium; atque bibendi difficilis tranſvoratio, contemptibilis tamen:
67 [4] *temporum* dolor & magis eo tempore creſcens, quo hiſcere atque os aperire voluerint patientes: *auditus* gravis: *linguæ* impedimentum, & imprompta loquutio: *ſalivarum* fluor continuus: ſurarum atque veſtigiorum dolidus ſenſus, & ſine ratione veluti *ridens* vultus, cum quadam [m] *mobilitate* ſuarum partium. Aſcendente paſſione, atque erumpente, *diſtentio* dura, & durities partium fit, cum *dolore* vehementi *colli*, atque muſculorum qui *buccas* colligant: *rubor* vultus, & [n] *colligatio* ſupradictorum muſculorum: *dentium* quoque concubitus, hoc eſt, incumbens confixio: ſudor plurimus: *articulorum* frigidus
68 torpor: *pulſus* obſcurus: *extenſio* colli: *ſpiratio* difficilis: *contractio* crurum atque manuum, & infuſi & deſtillati liquoris in os, *recurſio per nares* fit: quibuſ-

[i] quibus a carnifice torquentur

[k] pronis, declivibus

Signa ſpaſmi inſtantis;

* maxime locis quibus nolimus

[l] locis in affectum venientibus

[m] palpitatione *præſentis.*

[n] fortiſſima contractio

[4] Ob affectos muſculos temporales.

buſdam etiam mentis *alienatio*, cum celerrima ſpiratione ſequitur: gutturis & pectoris *ſtridor*. Sed *tetanicis* recto ductu diſtenta magis videntur colla, atque ita, ut inflexibilia fiant. *Opiſthotonicis* vero contractus ad poſteriores partes fit, cum nimia tenſione, atque dolore *dorſi*, & *clunium*. His etiam crura conducuntur, & neque manus diſtenduntur: *digitos* conductos atque implicitos habent, ut *Hippocrates* ait, & majorem digitum, hoc eſt, *pollicem* cum cæteris tenent, ut frequentius contingit: ſe quoque 69
continere non poſſunt, ſed quadam mobilitate reſiliunt, cum dolor irruerit. Hi ſunt *pejores* tetanicis, & omnes [o] ab alteris, quoties non ſine *vulnere*, ſed in vulneribus [p] *propriorum* ac ſalutarium locorum his ægri fuerint affecti paſſionibus. *Emproſthotonicis* autem colla conducuntur in *anteriorem* partem, atque *mentum* pectori configitur: tenduntur *ilia*, & præcordia cum frequenti [q] delectatione *urinæ* egerendæ, & difficili flexu digitorum. Liberari vero ex his omnibus difficile ægrotantes, ſi in *vulneribus* ſpaſmus emerſerit, vel ſi *ſpinæ* fuerit innata durities. At 70
ſi ſine febribus ſpaſmus irruerit, facilius liberantur. *Febrem* verò ſecundum [r] *Hippocratem* in ſpaſmum venientem, *ſalutarem* accipimus, *Spaſmum* autem in febrem, *pernicioſum*: quanquam ejus [5] excludant ſententiam, dicentes quia ſecundum ipſum *febrem* corpora gravant, multo magis geminant incommodum, cum vehementibus doloribus. *Laxat* enim, inquiunt, tumorem naturalis ac *mediocris fervor*: febrium verò acer, & contra naturam *immodicus*, vexat. Quapropter ex minutione eorum, quæ

ſigna ſpecialia Tetani;

Opiſthotoni;

[o] ſc. pejores ſunt quam alii

[p] principum partium

Emproſthotoni.

[q] irritatione

Signa prognoſtica.

[r] aph. 26. l. 2.

[5] Cælius hic ſuum Hippocr. contradicendi ſtudium celat, nec immerito. Cous enim & rationem & experientiam in ſuis partibus habet: nec loquitur de tali febre quæ ſola hominem interimere poteſt.

s quæ paſſioni adjuncta ſunt

quæ [s] paſſionis ſunt, ſpem futuræ ſanitatis melius accipimus.

CAPUT VII.

71 *Quomodo diſcernimus raptum quem Græci Spaſmon vocant, a tremore atque ſaltu.*

a palpitatione *Variæ veterum Medic. de ſpaſmi differentia ſententiæ.*

DIſcernens raptum à *tremore* atque [a] *ſaltu* Demetrius *Herophili* ſectator, in corporibus inquit, *raptu* vexatis, motum fieri per *extentionem*, atque *conductionem*: in iis verò qui *tremore* afficiuntur, *agitatione crebra.* Item in his qui *ſaltu* afficiuntur, levabilem & paſſibilem motum fieri indicavit, & magis in partibus ſenſibilibus, ac nervis qui voluntario

72 [b] motu ſubjecti ſunt: *ſpaſmum* verò etiam in [c] colligationibus membrorum fieri ſenſit, & non ſolùm in quibuſdam ſenſibilibus partibus, verum etiam in his quæ ſenſu carent, atque ita inquit, [1] *gaudio* quædam membra ſaltum ſuſtinere, quædam verò nunquam: item *ſenectute* tremorem fieri, non raptum, aſſerit. Addendum tamen, [d] quomodo ſine ulla diſtentione ſaltus movetur, atque tremor efficitur: cum tenſione autem vehementi, raptus membrorum fit. Item ſecundum [2] *Aſclepiadem* extenſio atque *conductio* par-

b motui
c in ligamentis
d quod

73 tium tarda, & perſeverans eſſe perſpicitur: [e] *ſpaſmus* verò breviſſimi temporis, & [f] celerrimi *tremor.* Sed ſaltum ab his diſcernentes quidam *Aſclepiadis* ſectatores ajunt, non extenſione vel conductione fieri, ſed *levatione* ac *depoſitione*, quod quidam non con-

e motus ſpaſmodici
f ſc. temporis

1 Id eſt cum voluptate. Videtur hic reſpicere ad palpitationem illam quæ in ſeminis ejaculatione contingit.

2 Voces hæ Aſclepiadi, aliiſque priſcis Medicis uſurpatæ hodie non idem ſignificant. Quod enim ille *extenſionem* & *conductionem* vocat, nobis *ſpaſmus* audit: quod illi *ſpaſmus*, nobis motus *convulſivi.*

conſenſerunt. Etenim ex tanta levatione, inquiunt, atque depoſitione quam ſuſtinent, [g] atque levata [h] ut depoſita, extenſionem, atque incurvationem vel flexum fieri probant. Hos denique motus manuum, quos ita fieri perſpicimus, medium ajunt eſſe *ſaltum* [i] raptus, atque tremoris, magnitudine ac diſtantia temporis, jugem extentionem atque conductionem in *tremore* fieri magis quàm in ſaltu, raram verò in *raptu*: Item *parvam* extentionem ac conductionem in tremore, *majorem* vero in ſaltu, *ingentem* in raptu. Dehinc nomen quoque dicunt communius eſſe atque latè diffuſum, quoniam ſaltum ſolemus etiam *cordis* vocare & *arteriarum* motum. *Hippocr.* denique inquit *frontis* venas ſaltum ſuſtinere, cum neque tremor in his partibus fiat. Eſt enim paſſio nervorum. Sed his reſpondendum eſt, oportere etiam venas atque arterias & raptu vexari, atque tremore affici, quantum in ipſis eſt. Siquidem etiam motus earundem partium alios atque alios fieri magnitudine atque temporis diſtantia differentes videamus.

g atquè
h ac
i inter raptum & tremorem

74

CAPUT VIII.

De Curatione. 75

Qualis locus ac decubitus conveniat.
Nota.

AEgrotantes jacere oportet *loco* ſufficientis magnitudinis, *lucido* mediocriter, atque *calido*, nullo etiam *odore* infecto, mollibus atque calidis ſtramentis. *Prima* enim *celeritatis morborum mitigatio eſt ſtraminum mollities.* Dehinc *ſine cibo* facimus ægrotos durare uſque ad primam *diatriton*, ſi vires permiſerint, ſummo cum ſilentio jacentes. Tum *lanis* mollibus, ac mundis, *oleo* dulci & calido infuſis, colla circuntegemus, & buccarum muſculos quos *ſiagonitas* vo-

Qualia fomenta.

cant, & majores nervos cervicis, *tenontas* appellant:
76 tum clunes, atque omne quod doluerit. Sed [a] ob permanentem fervorem, erunt extrinſecus apponendi *ſaccelli*, vel cujuſquam materiæ vaporationes, aut *veſicæ* oleo calido repletæ, aut *panni* calidi, aut, ut ſupra dictum eſt, ſaccelli *lini* ſemine torrido pleni, vel [b] *cantabro*, fervente aqua & oleo decocto. *Articulos* quoque manibus tenentes calefacimus, & *ſudorem* ob preſſuram ac turborem venientem pannis calidis excipimus. Frigeſcit enim [c] permanens, & conſenſu partium paſſionem geminat. At ſi vehementes fuerint dolores, erit adhibenda *phlebotomia*, dimiſſionis tempore, atque ante tertium diem ſi paſſio coegerit: ſi minus in ipſa *diatrito*, aut poſt ipſam,
77 viribus permittentibus. Tunc colluere aqua *calida* permittimus, & potum accipere. In ipſa verò *diatrito* oleo dulci atque calido, & mulſo corpus omne perungemus. Ora etiam aqua calida foventes, tunc cibi nutrimus *ſorbili*, atque tenui, ex *alica* vel *amylo*, aut *pane* ex mulſo, vel pane inſuccato ex eodem mulſo. Oportet enim etiam cibum ebibi potius quàm maſticari, ob dentium concluſionem: quam leviter digitis aperire tentabimus, prohibentes ligneos, ut plerique adhibent, cuneos. Etenim quaſſationem partium atque indignationem faciunt, toto
78 tempore cibi ſumendi permanentes. Tum cæteris diebus ea quæ fovimus, *cataplaſmatibus* curamus: dehinc etiam *ſpinam* totam cum *lini* ſeminis polline, & *fœnugræci* ſemine, ſingularibus, vel commixtis ex aqua mulſa, cataplaſmamus, ſuperponentes extrinſecus quicquam de ſupramemoratis calefactionibus, quo poſſint cataplaſmata multo tempore calida permanere. Item per *clyſterem* oleum calidum injici-

[a] ut permaneat fervor lanæ quæ admota eſt.

[b] furfure

[c] i. non deterſus ſudor

Quando vena ſit ſecanda.

Qualis diæta proſit.

Quando, & qualibus cataplaſmatis utendum.

Quibus Clyſteribus.

injicimus: vel calidam & oleum: aut aquam in qua
fuerit decoctum ſemen *fœnugræci*, vel radix agreſtis
malvæ. Simul enim & ſtercora detrahimus præ-
minentia, & tumentes partes fovendo relaxamus.
Utimur præterea *cucurbitis*, & magis cùm paſſio 79
ſumpſerit ſtatum: ſed in *acceſſione*, levibus: in *di-* *Quando cucurbitis.*
miſſione verò, etiam ſcarificatione adjecta. Erunt au-
tem infigendæ *occipitio*, & *collo*, Sed aliquando an-
te impoſitas cucurbitas, expreſſas *ſpongias* ex aqua
calida oleo, aut decoctione fœnugræci, aut lini ſe-
minis, aut hibiſci apponemus. Apta etenim vehe-
menter ex his vaporatio lenteſcenti liquori ac nervis
laxandis [d] accipitur, & quæ muſculos buccarum, *d* vero ſimile videtur
quos *ſiagonitas* vocant, ſit ſufficiens relaxare. Tunc
poſt vaporationem cataplaſmatibus utendum. Aliqui 80
denique non ſine ratione commoti, etiam teneris
& [e] exercitis *pellibus* agnorum, vel hœdorum, oleo *e* paratis
calido tinctis, atque madefactis, loca patientia vapo-
raverunt. Damus etiam oleum calidum *ore* conti-
nendum, & quanquam omni tempore conveniat,
magis tamen cùm *cataplaſmata* apponimus, hoc pro-
bamus faciendum, quo ex interioribus quoque *buc-
carum* colligatio laxatur, cibum dantes alternis die-
bus, donec paſſio declinet: ſi vires ægrotantis per-
miſerint, in iiſdem perſeverabimus, ſolam aquam
calidam, vel mulſum calidum, dimiſſionis tempore,
offerentes.

Tunc cùm ex parte paſſionem *mitigatam* ſenſeri- 81
mus, *embaſim* olei vel aquæ & olei adhibemus: cujus *Quid agendum morbo mitigato.*
rationem atque ordinem libris ſpecialium adjuto-
riorum docebimus. Dehinc quotidianis diebus hu-
maniore *cibo* nutrimus, præcaventes etiam nunc *dura*
quæque ac difficilis tranſvorationis dare manden-

da, ſed magis *pultes* offerentes, vel *olera*, vel *cerebra*, vel *piſces* teneros, & omne quod facilè accipi ac digeri poteſt: ne ob vehementem maſticationem naturales colligationes buccarum, quas *Græci* [f] χαλινοὺς vocant, moveantur.

82 Erunt præterea loca ipſa quæ

[f] tanquam earum fræna, & compages.

patiuntur *cerotario* curanda ex oleo dulci, vel cyprino confecto. Item *diachylon* medicamento, & quod appellant *Mnaſei*. Tunc etiam *acopis* utemur quæ fiunt ex amylo, atque adipe, & ex infuſionibus ac decoctionibus fœnugræci, & lini ſeminis, & his ſimilibus. Tunc *lavacrum* adhibemus, præcaventes aquam frigidam: dehinc dabimus etiam *vinum*, ut ſæpe docuimus, qualitate, atque natura, & quantitate congruum.

83 *Herophili & Serapionis ſententiæ.*

Veterum medicorum *Eraſiſtratus* tetanicam paſſionem non memoravit. *Herophylus* verò nihil plus inquit, niſi quòd vehemens *opiſthotonia* rectiora facit ea quæ nodorum ſpinæ [g] evulſione arcuata videntur, & quòd *febricula* irruens paſſionem ſolvat. Item *Serapion* primo libro curationum ſic inquit curandos *tetanicos*, quemadmodum *phreniticos*, quapropter ſumendæ ſunt contra ipſum reſponſiones, quas de phreniticis dicentes docuimus: item ex [h] his curationem hujuſmodi paſſionis tradiderunt. *Hippocrates* libro quem ad ſententias [1] *Cnidias* ſcripſit, *cerotario* inquit ungendos opiſthotonicos, & *aqua* calida eorum

[g] curvatione: *alii* connexione

[h] *ſub.* principiis

Item Hippocratis.

84 crura fovenda. Jacere jubet in *lineis* ſtramentis, utens ad ventrem movendum collyriis quæ appellavit [i] *balanos*, & potionibus ex radice [k] *bryoniæ*, & *dauco*, atque *vino* confectis. Offert præterea *farinam*

[i] hodie ſuppoſitoria

[k] τοῦ μαλδου τῆς ῥίζης τρίβωνεν οἴνῳ εὐώδει, καὶ δαῦκον πίνειν δίδου.

1 Libro 4. De rat. vict. in morb. acut. Epidemior. lib. II. notabilis extat Hiſtoria Phœnicis cujuſdam Opiſthotonici, ex quo loco, ut & hoc ad ſententias Cnidias, ſive de victus ratione in acutis, Cælius ſequentia deſumſit, nec ſine malignitate.

nam coctam tepentem in partem cibi, ut ſæpiſſimè facit, permittens etiam vinum ſuperbibendum, quando voluerint ægrotantes. Tetanicos verò phlebotomat, non advertens adhibendam vere *phlebotomiam*, ſed non ſolam. Non enim dignum atque ſufficiens tantæ paſſionis unum adjutorium eſſe probatur. Item *collyria*, ſive balani, & *potiones* ſuprà memoratæ, & *vinum* intemporaliter datum patientibus, contrarium atque ſaluti noxium monſtratur. Talia enim 85 tempore [l] importuna nervis officiunt. Item [2] *ſecundo* libro quem de morbis ſcripſit, ait eſſe aliquando conducibile *tetanico* ſine vulnere effecto atque [m] *primævo* corpore, & habitudine vigenti, æſtatis tempore plurimæ frigidæ ablutionem, ſiquidem fervorem reclamet ac revocet. Dat etiam nigrum *helleborum* cum pipere, & lacte *aſinino* [n] carne concocto potat, atque *ſternutamentum* commovet. Mirandum igitur quòd in his qni tali paſſione afficiuntur, *frigida* utendum exiſtimat *Hippocrates*, qui jamdudum [o] ait *frigida* quæque eſſe inimica *oſſibus, nervis, dentibus* & *cerebro*. Sternutamenta etiam commovere tumores, 86 nulli dubium eſt. Item aſininum lac nulla ratione laxare tumentia probatur. Dehinc ſtomachum evertet: ſiquidem ſit tetri odoris & ſaporis. Item *helleborum* nigrum nervos obſidet, atque purgando, vel [p] deducendo corpus, exagitat. *Diocles* libro quo paſſiones atque cauſas, atque curationes ſcripſit, *tetanicis* inquit adhibenda mictoria medicamina, quæ appellavit *diuretica*: tum *ventrem* deducendum, atque vacuandum: dat etiam bibendum *paſſum* aquatum pueris, vel his qui ex vulnere in paſſionem ceciderunt. Prohibet etiam *cibum* dari, & jubet ea quæ

 paſ-

maligne carpitur.

l impertuno

m juvenili

n cum carne

o Aphor. 18. lib. 5.

p extenuando ac emaciando

Diocles

2 Hoc idem ſcribit lib. de Humoribus, & Aphor. 21. lib. 5.

87 paſſione tenduntur, vaporari, & emolliri. Item *tertio*
libro de curationibus, ſimiliter *clyſtere* utitur, & *vinum*
dulce dat bibendum, adhibens *vaporationes* nunc ſic-
cas, nunc humectas: & ungit *cerotario*, atque *lanis* pa-
reprehenditur. tientia contegit loca. Sed ex his primo *mictoria* ve-
ſicam moventia omnes provocant nervos, qui tunc
[q] afficiuntur ſummo atque attento ſenſu [q] habitantur. Dehinc *cly-
ſteres* acerrimi, adurendo, tumores aſperiores effi-
ciunt, quos adhibendos exiſtimat. Eſt etiam *vinum*
repugnans, priuſquam paſſio declinaverit. Et quan-
quam omne, magis tamen dulce, quod & opportu-
nè datum inflat: denique etiam jam ſanos, indigeſtos,
88 atque [r] inutiles & [s] implicitos facit. Eſt etiam pro-
[r] ſegnes, tardos [s] anxios, mœſtos fectò peccantius prohibito cibo vinum dare. Item
vaporationes humidæ ſiccis atque aridis repugnant:
& uſus *cerotariorum* ſoli paſſionis declinationi conve-
Ut & Praxagoras, niens invenitur. *Praxagoras* tertio libro curationum
vaporationibus utitur, & *clyſtere*, & *vomitu*. Quan-
ta autem vexatio ſit vomitus, arbitror ſuperfluum
dicere. Eſt enim etiam impoſſibilis uſus ejus in his,
qui neque ad tranſvorandum potum os aperire poſ-
& Heraclides. ſunt. *Heraclides* Tarentinus ſecundo libro interio-
rum paſſionum tetanicos & opiſthotonicos *clyſtere*
curat, & præpotat jure gallinaceo & *laſere*, cùm pri-
mo ſint hæc ventris inflabilia. Item laſeris virtus acer-
rima, clyſterum verò incendioſa.

89 *Aſclepiadis methodus* Dehinc *Aſclepiades* ſecundo libro celerum vel
acutarum paſſionum, incipiente, inquit, dolore *teta-
nicos* aqua *calida* fomentamus, *nocte* atque *die* ſcili-
ut noxia paſſim notatur, cet, ut præter incongruæ qualitatis percuſſum etiam
temporis peccato, atque immodicæ quantitatis,
dolentia provocentur, quum ſit tunc mitigationis
atque blandimenti opportunitas. Intrrea inquit *ſac-
cellis*

cellis ex milio confectis fovemus, vel [t] *cachry*, vel *ſalibus*, quæ quidem ſine dubio ob acrimoniam acutis paſſionibus ſunt contraria, tanquam acre collyrium his qui acutis doloribus oculorum afficiuntur. Hic præterea etiam inquit *aridas* vaporationes operantius mederi, quàm *cataplaſmata*, non advertens, quia tunc *nervi* ob colligationem tumoris indigent la-
xamento atque indulgentia. Ex ſiccis autem vapo- 90
rationibus, ut etiam ipſe [3] confitetur, ſiccantur, & tenuantur, & areſcunt corpora. Convenit etiam (inquit) *cataplaſma* ſimplex, quod ὠμὴν λύσιν appellant, *pueris* atque *mulieribus*, & *viris* quorum corpora fuerint [v] dimiſſa, atque molliora, vel tenera, cùm potuerit id omnibus conveniens dicere. Quid enim tam [4] vanum atque (ut ita dixerim) ridiculum, quàm ob uſum cataplaſmatum naturam, vel ætates, ac vitæ conſuetudinem [w] præſervare? Dehinc poſſunt pueriles ætates, vel muliebria corpora non libere educata, neque mollia inveniri: quo fit ut communiter in omnibus utiliſſimum cataplaſmatis adjutorium pro-
hiberi videatur. Ob [x] iſtius errorem qui non mani- 91
feſtis intentionibus res advertendo, *falſis curationibus* implicatur, adhibet etiam *clyſteres* acerrimos, atque vehementius operantes, ſalutarem putans ex his *febrem* generari, quo raptus, ſive adductio materiæ è partibus patientibus ad *inteſtina* fiat. Quæ igitur major accuſatio eſſe poteſt acerrimi *clyſteris*, quàm quòd *febrem* facere promittatur? Quid enim utile ex eo ſperare poſſumus, ex quo id perficitur quod etiam ſine tetanica paſſione grave corporibus exiſtimatur? Probat etiam vehementes [y] *fervores* ſimi-

t ſemine roris marini

Nota comparationem haud illepidam.

v laxa

w obſervare

x iſtum

y vapores caliđiſſimos.

3 lib. I. de rat. vict. in morb. acut. idem Hippocr. ſcribit.

4 Hoc falſum, & ſi credatur, pernicioſum.

ſimilis acrimoniæ, jubens ſaccello *ſale* pleno aqua ca-
92 lida tincto partes quæ patiuntur vaporari: Tunc duo-
bus [z] *cauteribus* alternis ſales incendi, ut ex ipſis in-
vadens quædam ſpiratio penetret altiora. Sed horum
acrimoniam jampridem reprobavimus. Idem [a] *ignem*
plurimum accendens, & [b] ſuperponens ægrotantem,
omnes *ſpondylos* ſpinæ oleo per diem atque noctem
jugiter fricat, at eſt vehementer culpabile. Omnis
etenim [c] impreſſio, & *tumentia* provocat & *dolorem*
geminat. Item jugiter diem atque noctem id facere
jubet, * uſu etiam ſanos poteſt quadam vexatione [d] in
conſenſum mittere: quippe cum ſæpe in uno latere
jacentes, atque eodem tardantes ſchemate, vexe-
93 mur. Item plurimus *frictionis* uſus denſat: denique
etiam in ferventibus *lavacris* corporis ſuperficies per-
ſtipatur. Et quid ultra dicam? cum ſit evaporativæ
virtutis *paropteſis*, tetanos autem *mitigatione* indigeat,
ob celeritatem ſui. Item ait *cucurbitam* utilem
magis quam *phlebotomiam* huic probari paſſioni, niſi
(inquit) febres prohibuerint materiæ [e] detractionem:
vel in venis plurima fuerit plenitudo. Tunc enim
erit phlebotomia adhibenda in ipſa vehementiæ ſum-
mitate. Difficile enim inquit detractionem fieri *cor-*
94 *puſculorum* poſſe, tempore dimiſſionis. Sed dicimus
contra neque raptum *cucurbitæ* poſſe febribus cohi-
beri, ſicut in ipſo ſæpe opere probavimus: neque
melior quam phlebotomia, vel [f] prælatior uſus cu-
curbitæ eſſe poteſt. Etenim in *augmento* phleboto-
mia locum habet, quo tempore *cucurbitam* adhibere
non licet: neque cucurbitæ tempore phlebotomiam,
quo noxia probatur. *Tempus* etiam *phlebotomiæ* illud
eſt, quod etiam aliorum [6] *amputantium* adjutoriorum,
[g] ut

z ferris ignitis
a *παρόπτησις Aſclepiadis, mirum auxilium*
b prope apponens
c rudis tractatio
d dolorem in iis per conſenſum excitare.
* & ſic
e per cucurbitulas
V. Sectio & cucurbitæ ſe mutuo excludunt.
f magis præferendus

6 Quæ nimirum cito magnaque copia peccantes humores detrahunt, ea recentioribus eradicativa vocantur.

[g] ut eſt [7] *dimiſſionis*, in totius *augmento* paſſionis: in
acceſſione cum *ſimpliciter mitigantibus utimur adju-
toriis.* *Aſclepiades* autem ob extinctam falſis inten-
tionibus [h] cauſam, neque aptum ſcire potuit phle-
botomiæ tempus. Declinante igitur paſſione ægro- 95
tantes nutrit, atque *ſuccis*, & *ſorbilibus* cibis. Sera
igitur ſi declinatio fuerit, quam expectandam ob
nutriendum putat, aut ut ſæpe contigit, poſt de-
cem dies effecta, immodica atque *interfectrix* tanta
abſtinentia judicatur. Dehinc quæ ægro adhibenda
ſint, docere neglexit, utrumne *piſcium*, an *volan-
tium*, vel *quadrupedum*, ſed omne genus [i] corrupti-
bile atque inflabile complexus eſt. Præterea linquens
verè *reſumptoria* adjutoria, quæ magis fuerant de-
monſtranda, aliena ordinavit. Hæc ſunt quæ Aſcle-
piadi reſpondenda probamus. *Communiter* autem *re-* 96
pudianda eſt omnis alia [k] quæque fuerit acrior materia.
Etenim quidam, ſicut *Clodius* Aſclepiadis ſectator
memoravit, *laſer*, quem *Græci* opon Cyrenaicon
vocant, cera involutum bibendum tradiderunt. Dant
etiam *caſtoreum* præbibendum, & *ferulagine*, cum
euphorbio colla perungunt, atque ſpinam. Item pleri-
que ſuperficiem vulnerant *ignis* uſtura, & ex *ſinapi*
atque fico adhibent cataplaſma. *Alii* frigida fovent,
cum nimiam viderint tenſionem, & poſt perfuſio-
nem frigidæ, fricant calidis rebus. *Alii* utuntur etiam
lauri baccis, & thymo, & origano, & nepeta, &
hyſopo, & herba ſalvia, & butyro & cedria, &
herba [l] pulicaria, & [8] ſemperviva: auſi etiam qui-
dam [9] *viſcellum ranarum* dare, quæ omnia prompta 97
at-

g nempe *Norma Methodicorum catholica.*

h rationem, judicium

i nempe ſuccos & ſorbilia

k quæcunque fuerit

Clodii aliorumque methodus rejicitur.

l Pſyllio

7 Quando nimirum æger tempore, quo morbus increſcit, ſe habet meliuſcule.

8 Ut illarum humore duritiem, tenſionem, ſiccitatem nervorum mollirent, laxarent, emendarent.

9 Nimirum ſperma, quod inſtar gelatinæ ſeu viſci aquis innatat. Aliis viſcellum hoc jecur audit.

atque manifeſta peccata probantur. *Alia* enim ob acrimoniam tumorem [m] provocant, ut *euphorbium*, & *ferulago*, & *laſer*, & *ſinapi*, vel his ſimilia: *alia* conſtringendo perfectam ſtricturam [n] contendunt, ut herba *pulicaris*, quam pſyllium vocant, & *ſempervivum*, quam aizoon vocant, & aqua frigida. *Viſcellum* autem ranarum [o] *experimentum* eſſe dicitur, & eſt odioſum, in ſemet nihil habens commodi, quod ratio probet.

m irritant

n intendunt, augent

o nulla artificioſa ratione inventum

CAPUT IX.

98

De Hydrophobia.

Hydrophobiæ etymologia.

DEinde *hydrophobia*, quæ nomen ſumpſit ab accidenti. Eſt enim vehemens *timor aquæ*. Nam *Græci* timorem *phobon* vocant, aquam *hydor* appellant. Ii denique detracta *litera* δ adjicientes γ, *hygrophobiam* vocaverunt, quod omnem [a] liquorem metuat: ſed conſuetudo magis primum obtinuit nomen, ſiquidem plus *aquam* timeant ægrotantes, vel quod inter cæteros liquores plurimum aqua præſtet. Alii quoque *phobodipſon* appellant, quod cum timore ſitiat: *Polybus* pheugydron: ſiquidem aquam fugiat. Nos denique *aquifugam* dicere poterimus. [1] *Andreas* Cynolyſſon vocavit, veluti ex *rabie canina* morbum
99 conceptum. Accendens autem *cauſa* paſſionis, eſt *canis rabidi morſus*, velut quidam memorant, cæterorum quoque animalium, quæ ſint ſimili rabie noxia, ut *luporum*, *urſorum*, *leopardorum*, *equorum*, & *aſinorum*. Hominum *hydrophoborum* quidam in hydrophobicam paſſionem devenerunt ſolius *aſpirationis*

a liquorem ægri metuant

Cauſa.

1 Andreas hic Herophili fuit ſectator, medicamentorum imprimis indagator. Verum Galenus eum falſitatis, vanitatis & ſuperſtitionis arguit.

nis odore ex rabido cane adducto, cum [b] deflectione quadam naturalis ſpiratio vexata *venenoſum aerem*, adducit, & [c] talibus inſerit partibus. Alii rabidi animalis *unguibus* læſi in rabiem devenerunt. Memoratur denique ſic *mulierem* in hydrophobicam paſſionem veniſſe, cui *facies* fuerit leviter à parvulo [2] *catulo* laceſſita. Quidam à *gallo* gallinaceo pugnante leviter læſus in rabiem veniſſe dicitur. 100 *Sartrix* etiam quædam quum chlamydem ſciſſam rabidis morſibus, ſarciendam ſumeret, atque ore ſtamina componeret, & lingua pannorum ſuturas lamberet [d] aſſuendo, quò tranſitum acus faceret faciliorem, tertia die in *rabiem* veniſſe memoratur. Eſt præterea poſſibile, ſine manifeſta cauſa hanc paſſionem corporibus innaſci, cum talis fuerit ſtrictio ſponte generata, qualis à veneno. Interea poſt *morſum* quidam celerius in paſſionem veniunt, quidam tardius. Ideo etiam poſt annum aut eo amplius afficiuntur, ſed magis plures poſt *quadraginta* dies.

b defatigatione

c principalibus

d aſſugendo

2 Fortaſſis Meliæo, quem in deliciis habebat muliercula.

CAPUT X.

Quæ eſt diffinitio ſive agnitio hydrophobiæ. 101

Eſt agnitio hydrophobiæ, *appetentia vehemens, atque timor potus, ſine ulla ratione, ob quandam in corpore paſſionem.* Adjectum eſt autem, ſine ulla ratione, atque ob quandam in corpore paſſionem, quod alii timeant potum, ut veneni admixti ſuſpicione, vel arte providentes: quia ſi intemporaliter ſumpſerint, periclitabuntur. Neque illico hi ratione timentes, hydrophobi eſſe vel dici poſſunt.

Definitio.

CAPUT XI.

102 *Quæ ſequuntur eos qui in hydrophobicam paſſionem proni ac declives eſſe videntur.*

Signa hydrophobiæ futuræ;

SEquitur eos qui in iſtam paſſionem proni ac declives eſſe noſcuntur, cum jam prætangi cœperint, *anxietas* quædam ſine ulla ratione, atque *iracundia*, & corporis *difficultas*, inſolitus motus: *ſomnus* etiam ſuſpenſus, atque turbatus, vel *vigilia*, & ſimul cibi corruptio, *ſtomachi* gravedo, crurum atque brachiorum extenſio, *oſcitatio* jugis, & impigens [a] levandi voluntas: inſueta etiam *querela aeris*, tanquam auſtrini, quamvis ſerena fuerit quies: Item difficilis toleratio, atque tædium, & recuſatio imbrium, parva bibendi voluntas contra conſuetudinem.

a levandi ſtomachum. i. vomendi

103 *Præſentis.*

Obtinente paſſione *appetentia* bibendi, atque *timor*, primum ad ipſius *aquæ viſum*: ſecundo etiam ſi ejus audierint *ſonitum*, vel *nomen*. Dehinc timor *fomentationis* olei, *pulſus* denſus, parvus, inordinatus: quibuſdam *febricula*, ſaltus *ſtomachi*, torpor atque ſtupor *articulorum*, ſubreptio atque extentiò *præcordiorum* ad ſuperiores partes, & officii *ventris* abſtentio. *Urinæ* reddendæ paulatim frequentatio, *tremor* atque conductio nervorum, *vox* obtuſa & velut *latrabilis*, [1] corporis ſpiræ ſimilis, ſive canina involutio: *ſpiratio* difficilis, [b] *jactatio* corporis omnis ad ingreſſum hominum, tanquam ſecum *aquam* afferentium. *Rubor* vultus, atque oculorum, & corporis tenuitas, atteſtante pallore, cum *ſudore* partium ſuperiorum, *veretri* frequens tenſio cum ſeminis involuntario jactu

b anxia Inquietudo totius corporis.

1 Corporis decubitus canum dormientium contractioni ſimilis.

ctu: *lingua* prominens. In ultimo etiam *ſingultus*, & 104
vomitus fellis, ac frequentius nigri: quibuſdam etiam [c] *timor*: manus [d] oculis tenus admotæ, vel circum tractæ: *quidam* ſe agnoſcere fatentur eſſe naturalem vel conſuetum *aquæ* liquorem, cum ſibi monſtratur, ſed commoveri cum viderint, ut ſeipſe quoque *Soranus* vidiſſe teſtatur, in hac paſſione conſtitutum ſeſe hortatum liquorem ut ſumeret, nec tamen potuiſſe. Ajunt & *militem* quendam, ut *Artorius* memorat, in paſſione conſtitutum, ſibi indignatum, quia in bello nulla timuerit vice, ſed nunc aquam cum vidiſſet, quæ eſſe conſuetudini jucunda ſolet, metu inenarrabili terreretur. *Eudemus* Themiſonis ſectator memorat fuiſſe *hydrophobum medicum*, 105
qui cum prænoſceret periculum, ſuppliciter ingredientes exoraret, & cum *lachrimarum* fluore guttis deſtillantibus tangeretur, exiliens veſtem conſciderit. Dehinc *Soranus* memorat ſe *infantem hydrophobum* vidiſſe *ubera* matris expaveſcentem. Item ait quendam *Athenienſem* ſibi retuliſſe, quòd viderit *hydrophobum* ex domo fugatum ad locum veniſſe ubi incluſus, corpore [e] implicato, vitam finiverit: ſed in ipſo loco fuiſſe canem jacentem, quem rabie accenſus repente accurrens momorderit. Communiter autem eſt paſſio *ſtricturæ*, atque *vehemens*, & *acuta*, vel celeris. Etenim ob nimium tumorem, & humoris defectum ægrotantes celeriter interficiuntur. Nec 106
Demetrio danda fides eſt dicenti, quòd etiam *tarda* hæc paſſio poſſit eſſe, hoc eſt, diuturna, quam *Græci* chroniam vocant: ſiquidem dicit in iſta paſſione levi [f] timore affectos *biennium* tranſegiſſe. Neque *Aſclepiadis* ſectatores intelligibile quiddam aſſerunt, qui propterea paſſionem tardam putant, quia poſt plu-

Hiſtoriæ quædam.

Qualis ſit paſſio.

[c] tremor
[d] poculis
[e] canis more convoluto
[f] nempe aquæ

plurimum tempus morſus inflicti, ægri morte afficiuntur. Cum non oporteat illud tempus ægrotanti imputari quo nondum *rabie* vexatur, quippe cum paſſio necdum corpus afficiat, & cum [g] emicuerit, non habeat [h] *ſuperpoſitiones*, ſeu dilationes, ſicut qui ſpecialiter tardis afficiuntur paſſionibus, & ob hoc celerrime ægrotantes interficiat, non ſolum ut *acuta*, ſed etiam ut *continua* paſſio.

g ægrum corripuerit
h excerbationes, per intervalla ſeſe remittens. ingraveſcens.

CAPUT XII.

107 *Quæ ſunt ſimilia hydrophobiæ: & quomodo internoſcuntur.*

Quomodo differat a mania & phrenitide:
a Maniacis.

SImiles ſunt hydrophobicæ paſſioni *phrenitis*, *mania*, quam nos furorem, ſive inſaniam dixerimus: ſed hæ diſcernuntur, ſiquidem plus in [a] ipſis *caput* patiatur: in *phreniticis* verò etiam febres ſequantur: in *hydrophobicis* vero plus ſtomachus: & *ſine febribus* eſſe perſpiciatur, & acuta atque celeris paſſio. *Mania* vero etiam tarda frequentius inveniatur. *Eudemus* Themiſonis ſectator inquit *melancholiam* eſſe hydrophobicam paſſionem, ſed ab hac quoque diſcer-
108 nitur. Siquidem *tarda* ſit melancholia, *acuta* vel celeris hydrophobia, Alii quoque *aërophobos* ajunt eſſe ſimiles ſupradictis, ſed internoſci. Siquidem aëris ſit timor, quod generaliter *phreniticis* aſcribitur. Etenim *phrenitici* quidam aërem *lucidum* extimeſcunt, quidam *obſcurum*. *Andreæ* ſectatores memorant eſſe *pantaphobos*, quos nos omnipavos dicere poterimus, ſiquidem omnia timere dicantur. Si vere tamen hæc eſſe poterit paſſio. Diſcernitur quidem quòd non ſolius potus, ſed omnium rerum timorem faciat.

a melancholia.

CAPUT

CAPUT XIII.

Utrumne animæ an corporis paſſio ſit hydrophobia. 109

QUæſitum etiam utrum animæ an corporis paſſio ſit
hydrophobia. Etenim quidam eſſe ajunt *animi*
paſſionem. Siquidem appetere vel deſiderare eſt ani-
mæ ſpeciale, non corporis. Denique purpuram cu-
pientes, vel ſtatuam, vel militiam, aut regnum, aut
pecuniam, neque venis, neque nervis ægrotare di-
cuntur, vel arteriis, ſed animæ affici paſſione: quo fit
ut etiam *hydrophobia* animæ ſit paſſio. Eſt enim appe-
tentia potus: quippe cum timor & mœſtitudo & ira-
cundia paſſiones ſint animæ. Timent igitur aquam
hydrophobi, quo neceſſario animo ægrotare noſcun-
tur. Nam omnis *phantaſia*, cujus diverſitates *Latini* 110
viſa vocaverunt, ut *Tullius*, ſive illa naturalia ſive
contra naturam fuerint, animi non corporis eſſe no-
ſcuntur. *Hydrophobi* igitur phantaſia jactantur, ſcili-
cet ea quæ contra naturam eſſe videatur: quo aſſu-
mitur, eos animi affici paſſione. Sed his qui hæc
aſſerunt conſentiendum non eſt. Etenim appetere
vel delectari potu, ſicut etiam mandere, ex *corporis*
quadam naſcitur paſſione. *Timor* enim per conſen-
ſum animæ corpori compatientis naſci perſpicitur:
quo fit ut *corporalem eſſe paſſionem hydrophobicam ma-
nifeſte perluceat.* Etenim antecedens *morſus*, ex quo 111
cauſa deſcendit, utique corporis fuit, & non ani- *Hydrophobia eſt paſſio corporis.*
mæ. Antecedentia autem atque conſequentia, ut eſt
ſingultus & difficilis corporis motus, & *gravedo*, &
his ſimilia corporis eſſe noſcuntur. Nam animæ *paſ-* *Quomodo differant animæ & corporis paſſiones.*
ſiones, ut *philoſophi* volunt, noſtri ſunt judicii: *hy-
drophobica* autem paſſio ex corporis neceſſitate de-
ſcen-

ſcendit: quo fit ut ſit *corporis* paſſio, ſed etiam *animæ* occupet qualitatem, tanquam in *furioſis* vel *melancholicis*.

CAPUT XIV.

112

Quis locus in hydrophobicis patitur.

Sententia Democriti: a ſpaſmo & convulſione Aſclepiadis ſectatorum:

VIcina etiam quæſtio eſt ſupra dictæ, quisnam in *hydrophobicis* locus corporis patiatur. Equidem [1] *Democritus* cum de Emproſthotonicis diceret, *nervos* inquit: conjiciens hoc ex corporis [a] *conductione*, atque *veretri* tentigine. *Aſclepiades* ſectatores alii *membranam* ajunt *cerebri*. Siquidem ſecundum Aſclepiadem omnis paſſio quæ mentem turbaverit in ipſa conſiſtat, ut *phrenitis*, *lethargia*, *epilepſia*. Quo aſſumitur, ut etiam *hydrophobica* paſſio eidem membranulæ aſcribatur, quæ animum conturbat. *Alii* ajunt *diaphragma* pati, ſiquidem in ipſo ſit dolor con-
113 ſtitutus. *Arthemidorus* Eraſiſtrati ſectator, & [2] *Artorius* Aſclepiadis ſectator, de hydrophobia ſcribentes, atque plurimi noſtræ ſectæ ſcriptores, ajunt [b] *ſtomachum* pati: ſiquidem *ſingultus* ſequatur & *vomitus* fellis, & appetentia inſatiabilis bibendi, quorum ſingula ſtomachi paſſionis eſſe noſcuntur: conſentire tamen etiam *membranas* cerebri. Sed nonnulli *Aſclepiadis* ſectatores *ſtomachum* atque [c] *ventrem* pati dixerunt. Etenim bibendi appetentiam non ſolum ſtomachi parviſſimis viis, ſed etiam ventris fieri probant: *vomitum* quoque utriuſque partis effici paſ-

Arthemidori & Artorii:

b ventriculi os

c τὴν ἀναγαστέρα: ventriculum

1 Democritus Philoſophus & Medicus, diligentiſſimus rerum naturalium inveſtigator, Hippocrati fuit coævus. Sunt qui eum ſuperſtitionis & magiæ damnant.

2 Hic fuit Auguſti & amicus & Medicus, cui in campis Philippicis, licet ægro, in aciem prodire conſuluit, & ita ſervavit: alias a Bruto fuiſſet captus.

paſſione *Gajus* Herophili ſectator libro quo de timo- *Gaji;*
re aquæ ſcripſit, ait *cerebrum* & ejus *membranam*
pati. Etenim voluntario [d] motu ſervientes *nervi* at- 114
que ſtomachum colligantes, initium vel originem inde [d] motui
ſumpſiſſe noſcuntur. [3] *Magnus* vero *Epheſius* ſecun- *Magni Epheſii:*
do libro epiſtolarum, ait ſigillatim eſſe dicen-
dum, omnia, quæ difficultate motus in hac paſſione
afficiuntur, páti, hoc eſt *cor*, *ſtomachum*, *diaphragma*,
caput, *ilia*. Non enim *pulſum* malignum fieri poſ-
ſe ſuſpicatur, niſi [e] præpatiente ea parte corporis [e] prius patiente
unde initium ſumit, quæ neceſſario [f] ſine ulla fuerit [f] cum ulla
vexabili paſſione. *Pulſus* mutari in pejus nunquam
etiam poteſt, neque *difficultas* ſpirationis fieri, ſi
diaphragma atque pulmo naturali poſitione maneant,
ac nullo modo tentata: neque *tentigo* frequens, at- 115
que ultra naturam, niſi virilia, ſive *radius virilis*
fuerit in tumore conſtitutus: neque viſa mentem fal-
lentia, quæ *Græci* phantaſmata vocaverunt, niſi ca-
pite patienti fieri poſſunt. Siquidem in [g] ipſa vel [g] mente
in [h] ipſo ſenſus omnes ſint conſtituti, ac ſenſuales [h] capite
viæ ex ipſo ad cor referantur, quorum nihil eſt ad
medicum neceſſario pertinens. Sufficit enim agno-
viſſe *caput* pati tempore quo mens fuerit alienata:
quippe cum etiam ex antecedentibus ſignis pati no-
ſcatur. Præcedit enim quibuſdam *dolor* capitis atque
aurium *tinnitus*: viſus quoque falſitas, provolantium 116
veluti *animalium minutorum* tanquam culicum aſpe-
ctu, quapropter palpebrationem frequentant: nec
non etiam *vultus* fervor cum rubore per ora ſe in-
ſinuans, atteſtante *lachrymarum* fluore, cum *angu-
lis* oculorum ſanguinolentis, extantibus *venis* ex
utraque parte temporum, apparet. Sed horum ſin-
guli

3 Magnus hic Athenæi fuit ſectator, ſcripſitque librum de inventis poſt Themi-
ſonem.

Ff

guli ratione commoti, vera quidem, ſed deficiente, hæc poſuerunt. Præpatitur enim ea pars, *quæ morſu fuerit vexata*, unde initium denique paſſionem ſumere nemo negat. Patitur enim *totum corpus*, quod probamus ex his quæ ſinguli dixerunt. Cum enim alii alias aſſerunt pati partes, omnes pati conſiten-

117 tur. Fit autem probabilius ex his quæ manifeſte *hydrophobicos* ſequuntur. Ea ſunt *ſaltus* membrorum, *raptus* ſive contractio nervorum, *ſitis*, *aquæ timor*, *tentigo*, abſtinentia vel retentio egerendorum. Plus tamen *ſtomachum* pati, atque ventrem recte dicimus. In ipſis enim plurima ſunt accidentia ſigna, & manifeſtiora, ut *ſingultus*: *ſaltus*: egerendorum *retentio*: conductio vel contractio: *ſitis* intolerabilis. Sed nihil horum ad curam neceſſario refertur. Ubi enim paſſionem invenerimus, eidem parti juxta magnitudinis comparationem adjutoria adhibemus.

C. Aureliani.

CAPUT XV.

118

Utrum nova paſſio ſit hydrophobia.

QUidam [a] *logicorum* quæſiverunt * pro [b] *loco*, utrum nova paſſio ſit *hydrophobia*, ut ſi novam invenirent, novam etiam cauſam atque curationem inquirerent: quod à nobis quidem alienum eſt. Fieri enim poteſt ut particulares vel ſpeciales paſſiones novæ fieri poſſint; generales autem vel principales, quarum dominio cæteræ quæque ſubjiciuntur, fieri nunquam poſſint. Hæc denique conſuetis atque congruis curationibus ſimiliter curantur: ſed ut plenius omnia perſpiciantur, ſingulorum placita: ſive viſa, vel exiſtimationes [c] ordinamus. Etenim quidam ajunt novam

[a] rationalium medicorum
* primo
[b] ſuo captu
[c] ordinabimus

eſſe

eſſe hydrophobicam paſſionem, quidam negaverunt.
Et alii [d] omnino, ut *Artemidorus* Sidenſis. Alii [e] ſpe-
cialiter, ut *Caridemus* ſectator Eraſiſtrati. Item non 119
novam eſſe paſſionem plurimi dixerunt, ſed ob [f] aſtri-
ctionem probandæ novæ paſſionis, ajunt, nemi-
nem veterum hanc memoraſſe paſſionem, ac ſoli, in-
quiunt, novelli [g] *inventores* eandem adverterunt.
Certè [h] ſi ſunt apud veteres, nec tamem hæc memo-
rata cognoſcitur. *Secundò* confundit atque turbat hæc
paſſio non ſolùm inertes, ſed etiam artifices: quo
probatur ob tantam oſtentationem magnitudinis nova
inveniri. Dehinc aliarum paſſionum *cauſæ* apprehen-
ſibiles ſunt, ſcilicet activæ atque operantes, quas
ſynecticas vocant: iſtius autem paſſionis incompre-
henſibilis eſt, quod eſt ſignum probabile novæ paſ-
ſionis. Additur etiam quòd ſit incurabilis. Sed his 120
contraria ſentientes falſum eſſe inquiunt, quòd hanc
paſſionem nullus veterum memoraverit. Etenim [1] *De-
mocritus* qui *Hippocrati* convixit, non ſolùm hanc
memoravit paſſionem, ſed etiam ejus cauſam tradidit,
cùm de *opiſthotonicis* ſcriberet: ipſe quoque *Hippo-
crat.* etſi non principaliter de ipſa paſſione tractans,
ſenſu tamen dictorum hanc memoraſſe monſtratur,
in *Prædictivo* libro dicens phreniticos [i] *parvibibulos*,
ſono quolibet pulſatos, tremore affici. Alienatione
autem mentis *hydrophobos* vexari videmus: quapro-
pter hos *Hippocr.* phreniticos dixit parvibibulos, quos
brachypotas vocant, hoc eſt, [k] quòd modicum bibe-
rent, ob timorem liquoris. Item *Polypus* hanc paſ- 121
ſionem memoravit, dicens *aquifugas* citò interire,
quos *pheugydros* appellavit. *Homerus* quoque hanc
agnoviſſe paſſionem probatur. Conjicit enim per fi-

Recenſentur variæ ſententiæ.

d nullam eſſe novam
e hanc non eſſe novam
f difficultatem
g auctores ſ. ſcriptores
h multæ deſcriptæ ſunt

Probatur ea, quæ novam non eſſe hydroph. aſſerit, auctoritatibus,

i βραχυπότας,

k qui

1 vide initium capitis præcedentis.

guram cùm de *Tantalo* dicit. Item ubi inducit *Teucrum* occiſis octo, *Hectorem* non potuiſſe percutere, atque ita loquutum ut diceret ſe hunc interficere non poſſe *rabidum canem.* Cum igitur memoravit Homerus id ex quo fieri *hydrophobi* poſſunt, erit conſequens, ut &, quòd fieri posſint, ſcierit. Item Comicus *Menander* inducens ſenem iraſcentem, iſtius pasſionis imaginem vinolentis adſcripſit, dicens non poſſe bibere eos qui vinum uſque ad vexationem po-
122 tant. Ratio quoque hoc oſtendere videtur. Etenim
& rationibus. ſuperioribus temporibus aut erant *canes*, aut non erant: ſed non fuiſſe quis dicere audeat. Paſſionis etenim cauſam prompte *Homerus* memoravit. Si igitur fuerunt, etiam *rabie* affecti ſunt: quo fit ut cum fuiſſe cauſa ex qua *hydrophobi* fierent, atque homines qui fierent, vel pati potuiſſent, demonſtretur, erit rationabile, ut apud antiquos hæc paſſio fuiſſe credatur. Expaveſcere autem ſive confundi, ut ajunt, non ſolum inertes, ſed etiam artifices hac paſſione, non neceſſario ſignum eſt eandem *incurabilem* pronuntiandi. Etenim plurimæ aliæ paſſiones non aliter videntium mentem confundunt, ut *ſaty-*
123 *riaſis*, *apoplexia.* Item cauſa præcedens ejus paſſionis, incomprehenſibilis, ut putant, non eſt, quam plurimi medicorum atque philoſophorum tradiderunt. At ſi eſſet incomprehenſibilis, quod ex ea ſequitur, manifeſtò eſſe apprehenſibile, nulli negant, vel ſi eſſet incomprehenſibile, id quod ſequitur, hoc eſt paſſio, non tamen incurabile. Ac ſi incurabile, non neceſſario novum, ut neque *carcinoma.* Sed ajunt

2 Hoc Cælianum frigidum; non enim Homerus eſt auctor fabulæ Tantali. Communi Cælius hic veterum ſcriptorum morbo laborat, qui omnium artium auctoritatem, omniſque antiquitatis conſilia ex illo auctore petebant.

ajunt principaliter ex his quæ ſequuntur, vel deſignant *hydrophobicam* paſſionem nihil eſſe ejuſdem proprium, ut *ſingultus*, qui quanquam eos ſequatur, ſit tamen communis eorum qui *hydrophobi* non ſunt. *Sitis* etiam ſequitur, atque *vomitus fellis*, ſed febricitantibus hæc ſæpe contingunt. Item *turbatio* mentis atque *timor*, ſed etiam phreniticos ſæpe comitantur. 124
Si igitur nihil proprium ſequitur *hydrophobos*, ſed ſunt omnia communia aliis paſſionibus, non poterit nova paſſio nuncupari. Nos quoque his conſentimus. Videtur etenim hæc paſſio etiam frequentare quibuſdam temporibus, vel locis, ut apud *Cariam* atque *Cretam*. Hæc enim inſula aliorum venenoſorum animalium [l] difficilis, atque pene libera, ſola *canum rabie* vexatur frequentiſſimè. *Poetarum* quoque teſtimonium longè vetuſtiſſimum, atque non rectis neceſſariò verbis deſtinatum, accipiendum ducimus. Item *Hippocrates* magis phreniticos memoravit, non hydrophobos, *parvibibulos*. 125
Nam inquit eos, quod in quibuſdam phreniticis frequentare videmus, aut faſtidio poſſeſſos, non ſolùm cibum, verumetiam potum refugere: vel certè traductos viſis, quæ *Græci* phantaſiam appellant, (ut ait *Eudemus*) ut accipiendum non exiſtiment potum: vel ſuſpicione [m] delirationis affecti, admixta putent venena liquori: tremunt quoque nonnunquam debilitate nervorum, & ad omnem ſonitum commoventur, ſcilicet alienationis proprietate, & non neceſſariò *hydrophobicæ* pasſionis. Quapropter aliis utendum eſt rationibus, ad demonſtrandum, eſſe novam hydrophobicam pasſionem.

Quibuſdam locis & temporibus magis frequens eſt hydrophobia.

[l] raro altrix & procreatrix

[m] ob delirationem

CAPUT XVI.

126 *Quomodo curandi ſunt hydrophobi.*

Quis locus conveniat hydrophobis:
a ſervari
Quæ cura membris affectis.

CUrandos *hydrophobos* convenit jacere loco mediocriter *calido*, atque *lucido*, adhibita articulorum *defricatione*, [a] ſervatos etiam *inſomnes* uſque ad laxamentum temporale. His quoque partibus quæ rapiuntur, vel conductione vexantur, calidis atque mundis *lanis*, aut pannis prætectis, adhibendæ etiam molles *vaporationes*.

Strategema medicum.

In ſtatu acceſſionis, dulci atque calido *oleo* clam lanis tinctis, vel foris à cubiculo infuſis, tum immiſſis fovendæ, ne viſu liquoris ægro-
127 tantes in commemorationem timoris reducantur.

Quando & qua cautela ſit vena ſecanda.

At ſi aliqua fuerit *indulgentia* paſſionis, quæ erit apprehendenda, ſi etiam *febres* fuerint, ex minutione *fervoris*, ſi etiam non fuerint, minutione *timoris*, erunt phlebotomandi ex brachio, quo vena facilior occurrerit. Ita in fluenti ſanguine avertenda ſunt ægrotantium ora, atque manu excipiendus fluor, ne ſonitu perculſi commoveantur.

Quando, & quomodo ſint ungendi ægri.
b diatrito
c inunctis

In *diatrito* verò erunt primò perungendi, ſed pannis oleo tinctis (eorum enim tractu latenter corpora perungentur) extergendi quoque: at [b] *alia* foventur aliis calidis atque [c] immundis conſequenter pannis, vel linteolis:

Quando & qualis cibus dandus.

tunc poſt perunctionem *cibus* dandus tenuis, & *ſorbilis*, quo latenter cum cibo etiam potus induca-
128 tur: & *panis* aqua infuſus, vel *alica* ex aqua: facilè enim accipiunt. Sed oportet magis tempora dandi ſervare cibum & potum: quod fiet [d] hoc genere, ut ex obliquo fabulantes de conſueta vita loquantur, *lavacra* memorando, atque *bibendi* copiam.

d hac ratione
Qua cautela potus ſit offerendus.

Tunc ſi ægris his dictis placidi permanſerint, fidenter offerimus

mus *potum*, dimiſſionis tempore invento. At ſi commoti, vel *irati* fuerint, audito lavacro, vel potu, erit differenda oblatio: dandus interea potus in *fictili* vaſculo, ſubtili caverna perforato, tanquam ſunt papillæ uberum, & dandus ægrotantibus, [e] præfecto *obſtaculo* oculorum, vel temporaliter clauſis feneſtris. Eſt enim omnifariam *mitigatione* paſſioni providendum: ut nulla occaſio detur excitandi furoris. Oportet denique etiam *miniſtros* aptiſſimos eſſe, & primo ut ſint *taciti*, neque fabulas injicientes, ſed ejus reſpondentes dictis, & ita reſpondentes, ut cedenter, ac ſine ulla [f] conſtantia eum conſentiendo coerceant, atque ejus viſa, quæ mentis falſitate efficiuntur, eidem ſenſim diſplicere, atque incredibilia faciant. Dehinc convenit laxativis *cataplaſmatibus* thoracem curare, & à tergo inter utraſque [g] palas, quod *Græci* metaphrenum vocant.

e prius facto

129 *Quales debeant eſſe miniſtri.*

f reſiſtentia, obſtinatione

g ſcapulas

Cùm autem *ſtatum* ſumpſerit paſſio, etiam *cucurbita* apponenda iiſdem locis, cum *ſcarificatione*: tum ſpongiarum *vaporatione* utendum: quæ quidem *latenter* erunt ex oleo atque calida exprimendæ, & apponendæ, obvolutæ pannis vel linteolis, ne humoris ſenſus aut ſonitus exagitent ægrotantem. Tunc etiam *caput* detondendum, & iiſdem adjutoriis concurandum: *geſtatio* adhibenda, in lectulo ſuſpenſo, ſive portatoria ſella. At ſi paſſio perſeveraverit, iiſdem perſeverabimus adjutoriis. Illud etiam erit affectandum, ut ſi omnino *potum* recuſaverint, qualibet tamen parte quiddam liquoris aſſumant, & nulla indignatione ægrotantes afficiantur viſu perterriti. 131
Quod ita facere poterimus, ſi calidam atque oleum *clyſtere* per podicem injiciamus, & hoc ſi fieri potuerit, diurnis diebus: parvum quidem: tunc enim poterit

130 *Quid agendum in ſtatu morbi.*

Quid, ſi æger omnino potum recuſet.

rit contineri. Nam ſi fuerit plurimus humor, ſua redundantia ac pondere provocat excludi. Erit enim ejus continentia *utilis* ad minuendam *ſitim.* Nam neque ſolùm *dyſentericis* injectum medicamen ſuperiora invadens ſæpe ſtomachum atque caput vexare accipimus, ſiquidem eò neceſſariò perveniat; ſed etiam calidam & oleum pervenire poſſe concipimus, quo partibus iiſdem irrigationis præbeat laxamentum. Poſt injectionem denique manibus admotis, impreſſione moderata, ex inferioribus ad ſuperiora ducentes, liquorem aſcendere provocamus.

Clyſterum utilitas.

132 Declinante paſſione erunt ægrotantes reſumendi, ſed multo tempore à *lavacro* abſtinendi, atque *vino*, ne in periculum redeant. At ſi ex iſta paſſione, ut ſæpe contingit, [b] *ſatyriaſis* fuerit effecta, erunt adhibenda ea quæ paulo pòſt dixerimus. *Antiquorum* autem medicorum nullus iſtius paſſionis tradidit curationem. Ajunt denique [1] *Themiſonem* quanquam volentem, non potuiſſe: ſiquidem ex *rabido cane* quondam fuerat vulneratus, etſi ejus curationem aſſumeret mente, quippe ſcripturus, continuò admonitus in eandem [i] laberetur. *Democritus* verò jubet *origani* decoctionem dari, atque ipſum poculum quo bibunt, in *ſphæræ* rotunditatem formari.

Quid faciendum, quidque cavendum in declinatione.

b veretri, ut antea dixit, tentigo.

Quid alii medici de hoc morbo reliquerint.

i relaberetur

133 Eſt autem hoc genus decoctionis acerrimum, atque ſtomachum vexans, & incendens: in quo etiam idem ſibi repugnare perſpicitur. Ait enim *hydrophobiam* eſſe incendium nervorum. Quidam *Medici*, ut *Artorius* memorat, alios in vaſculum plenum frigida miſerunt, alios in *puteum* poſuerunt, ſaccis immiſſos, vel incluſos, ut neceſſitate bibere cogerentur, alii in aquam calidam, neſcii quòd *paſſionis*

1 *Dioſc. cap.* 36. *lib.* 6. Themiſonem quorundam ſermonibus *ait* à cane demorſum fuiſſe, aliorum vero fama, in hunc furorem incidiſſe, quod amico aquam expaveſcenti inſerviſſet, ac officium exhibuiſſet.

ſionis curatio illa ſit, non ut bibant ægrotantes, ſed ut bibere velint: quod fiet cùm paſſio fuerit adjutoriis deſtructa. Multi denique etiam bibentes raptu affecti ſunt graviore. Quapropter etiam toto corpore infundendos, ut putant, in aquam frigidam, magis vexabile comprobamus. Omne etenim frigus extendit tumentia. Nam propterea, ut *Artorius* dixit, 134
raptu interficiuntur. *Ariſtoxenus* ad [k] correptionem atque abundantiam liquoris intentus, [l] prædandum dicit potum, atque clyſteribus utendum, communiter omnibus, depurgativæ vel temperativæ virtutis: ſed hæc tumorem paſſionis intendendo geminant [m] comitantia. *Tullius Baſſus* etiam ſternutamentis utitur, & clyſteribus, cum generaliter hæc paſſio mitigatione indigeat ob acutiſſimam celeritatem, & non, ut hic putat, *recorporativis* adjutoriis ſit [n] aſpergenda, quæ *Græci* metaſyncritica vocant. *Niger* ejus amicus etiam album helleborum dedit. *Eudemus* autem phlebotomans, helleborum dat ſecunda vel tertia die, atque cucurbitas affigit uſque ad partium puſtulationem. *Agathinus* libro de helleboro 135
conſcripto, jubet etiam dari helleborum in initio paſſionis. *Alii* podicem cataplaſmandum jubent helleboro. *Alii* collyria ex ipſo facientes quæ appellaverunt balanos, podici ſupponunt. Sed erunt communiter omnes *culpandi*, cum ſit paſſio acuta atque celeris, & vehemens, ac ſæpiſſimè continua. Quippe cum nunquam puram atque ſinceram habeat dimiſſionem, & eſt *helleborum* recorporativæ virtutis, ac propterea *tardis* paſſionibus conveniens, quas *Græci* chronias appellant, & in earum principaliter lenimento, atque regulis ciborum ægrotante præparato, [o] quod *Græci* diætam vocant, quod utique

[k] ingurgitationem
[l] ſemper dandum
[m] ſymptomata
[n] exaſperanda
Omnes eadem opera perſtringuntur.
[o] quas

Helleborus in morbis acutis venenum. Appoſita comparatio.

non ſine tempore prolixo fieri poteſt. Sine his igi-
136 tur *nihil veneno differet helleborum* datum. Eſt etiam grave uſque ad puſtulationem corporis cucurbitas apponere. Et ſimile quiddam, tumentes oculos ligneo baculo inungere. *Quidam* caſtoreo potandos jubent *hydrophobos*: *alii* roſaceo oleo: *alii* diagridio, aut elaterio, aut lacte, vel pinguibus juſculis incongruè agitantes atque gravantes ægros, & non eo tempore quo permitti potuit uſus ſupradictorum, præcautionis cauſa ac effugiendæ paſſionis. [p] Nunc etiam ſi præſens indigeat congrua curatione; Clyſtere *quidam* depurgant vel temperant vim veneni, quæ ſemper poſt effectam [q] paſſionem contemnenda eſt, urgentiore cogente [2] *cœnoteta*. [r] Item nihil aliud quam potum dare quoquo modo nituntur, nunc gelu, vel *nivem* offerentes ægrotis, nunc viridem *ficum*, vel *pyrum*, aut
137 *cucumerem*, & his ſimilia. *Alii* calami perforati initium ori ægrotantis immittunt, dehinc ex alia parte per [s] aliam cavernam aquam infundunt. *Alii* poculo [t] lineo panno ſuperimpoſito, vel [3] beluæ pelle, potandum putant, ſcilicet [4] *ſuperſtitione* traducti, quod naturalis *authoritas beluarum* quæ canibus eſt contraria, timorem ægrotantium ſolvat. Sed hæc quæ vulgus per experimenta probata putat, longè aliena ab arte monſtrantur. Alia quoque quæ facienda ordinaverunt, ratione rejicienda ſunt, ut ea quæ ſunt *vinoſa* ante declinationem offerenda. Item *frigida* ſunt

p *ſub.* cum morbus jam in ſtatu eſt, acrioribus hujuſmodi utuntur
q jam factam rabiem
r *ſub.* quidam
s illius
t ligneo

2 κοινότης Methodicis eſt analogia quædam, quam morbi eoſque curandi modi ad ſe invicem habent.

3 Lupi. Ad id laudat Aetius pellem Urſi, & Phocæ; ſed præcipue Hyænæ, ut legendum putem, (vel Hyænæ beluæ pelle.) Plin cap. 30. lib. 8. ait, umbræ Hyænæ contactu obmuteſcere canes, eamque vomitum hominis imitari, ad canes ſollicitandos, quos invadat.

4 Methodici omnia ſpecifica ſemel e medicina ejiciunt, eaque ſine ratione pro ſuperſtitioſis habent: cum tamen ſæpiſſime longe ſint præferenda remediis manifeſta qualitate agentibus.

ſunt ob tumorem incongrua. Conſtringunt enim atque extendunt *ſtricturæ* difficultatem, ex qua ſine dubio *hydrophobica* paſſio confecta probatur.

CAPUT XVII.

De acuto tormento, quod Græci[a] *ileon appellant.* 138

Tormentum dictum eſt, quòd exiſtiment ægrotan- [a] paſſionem iliacam
tes convolvi, atque torqueri ſuorum inteſtino- *Morbi hujus Etymologia.*
rum [b] *vetricula:* vel quòd ſpiritus ob [c] abſtinentiam [b] ſinuoſos anfractus
clauſus ſeſe involvens, [d] vinctiones atque tormenta [c] compreſſionem exitumque negatum
efficiat, vel quod vehementia dolorum ſupra eas
partes quæ patiuntur, ægrotantes arcuati convoluti- [d] ſpaſmodicas contractiones
que plicentur. *Salimachus* autem ait quoſdam *Py-* [e] ſepimentum: occluſionem
thagoricos apud *Siciliam* medicantes Græco nomine
[e] *phragmon* vocare, ſiquidem obtruſis naturalibus
ventris officiis fieri videatur. Item hanc paſſionem 139
tertio libro acutarum vel celerum paſſionum Aſcle- *Definitio Aſclepiadis.*
piades diffinivit hoc modo: *Tormentum* eſt *contortio*
extenta, *atque longi temporis inteſtinorum:* ſed hoc
improprie dixit, quod ſit longi temporis tormentum:
Eſt enim acuta atque celeris paſſio. Denique *inteſti-* *C. Aureliani.*
norum tormentum dicimus eſſe, *contortionem* [f] *exten-* [f] acutam
tam, *atque pernicioſam.* Sunt autem ejus anteceden-
tes cauſæ communes, quæ etiam alias facere valent
paſſiones: ſed magis *perfrictio*, *indigeſtio:* atque *cibi* *Cauſæ antecedentes.*
gravabiles & inflabiles, vel novi: aut *venenum* po-
tum, aut cibo datum, aut *fungi* comeſti. Sequitur 140
autem in paſſione conſtitutos ventris vehemens *in-* *Signa & ſymptomata.*
flatio & inteſtinorum, & dolor nimius *iliorum*, at-
que oſſium, quæ à pube uſque ad ilia perveniunt,
quæ *Græci* ephebia appellaverunt, totius quoque

 ven-

ventris atque ſuperpoſitæ cutis *inflatio*, & membranæ majoris, quam *peritonæum* vocat, ſcilicet quæ omnia interius tegit atque continet viſcera. *Conſenſu* etiam, veſicæ, & officii ventris perfecta abſtinentia: *ſtomachi* everſio per nauſeam, *ſalivarum* fluor,
141 *ſitis* vehemens: *ſpiratio*[1] hirta, atque anhelatio: *articulorum* frigidus torpor: *pulſus* denſus: *ſingultus*: exitus per podicem venti nihil relevantis: ac ſi quicquam per clyſterem fuerit injectum, aut non admittitur ob nimietatem ſtricturæ, aut admiſſum retinetur exitu negato: aut ſi fuerit redditum, erit connexum pinguibus ac[g] veſiculoſis*. *Mulieribus* etiam matricis adductio ad ſuperiora fit, *vomitus* quoque humorum[h] pinguium, qui in ventriculo & ipſius orificio adhæreſcebant contumaciter. His vero qui perniciosius atque[i] ſpecialius jactantur, etiam *ſtercorum*
142 vomitus fit. Tunc quoque pulſus concidit: nigreſcit corpus cum nimia linguæ aſperitate: aliquando etiam, ut *Heraclides Tarentinus* memorat, quarto libro de internis paſſionibus, *inteſtinorum verticula* diſtentis cutibus apparent, cum[k] *peritonæo* disjecto ſola fuerit ac ſuperpoſita cutis. *Alii* vero memorant *ventum* per podicem redditum ſine odore tetro *pernicioſum* fore; at ſi fuerit odoris tetri, *ſalutem* promittere: In *illis* enim ob nimiam *ſtricturam*, tanquam liquatus ſpiritus purior excluditur, in *his* autem ob quandam *laxamenti* facultatem infectus exhalationibus ſterco-
143 rum, excludetur. [l] Torminoſa igitur ab iſta paſſione, quam ſpecialiter *tormentum* diximus, magnitudine differre monſtramus. Hi enim levi dolore afficiuntur, & ob hoc ventriculoſi ſive torminoſi vocantur.

g ſpumoſis
* viſcoſis

h craſſorum, viſcidorum

Prognoſis.

i exitialius]

k peritonæi diſtenta tela

Obſerva

Quomodo differat a torminibus:

l cæliacum affectum

1 τὴν δασεῖαν, quæ vox ſignificat & denſam, & hirtam, non ſatis apte hic vertit hirtam.

tur. Item diſcernuntur dolore ventris. [m] *Ventricu-* *ab effectu cœliaco:*
latio enim [2] ſuperius magis ventre eſt, atque ſub præ- *m* ἡ τῶν κοι-
cordiis, & ſæpe ſine inteſtinorum tormento. Diſcer- λιακῶν διάθεσις.
nitur etiam à *coli* vexatione. Eſt enim principali- *a colica.*
ter coli vexatio, *unius inteſtini* paſſio, atque *tar-*
da, quam *Græci* chroniam vocant, & diutiſſime
perſeverans. *Tormentum* autem [n] ſolius acutæ paſ- 144
ſionis, eſt omnium inteſtinorum vexatio. *Alii* *n* nunquam non acutus morbus
hanc paſſionem *Chordapſon* vocaverunt, quòd non
aliter quam chordæ inteſtina tendantur. Nam ve-
teres *Græci* inteſtina chordas vocaverunt: ſed hoc
quoque nomen alii commune vocabulum tormento
poſuerunt, ut *Hippocrates*, *Praxagoras*, *Euriphon*
Gnidius. Alii differre [o] dixerunt, ut *Diocles* libro de *o* nimirum tormentum à chordapſo
paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit. Et-
enim *tormentum* non ſine ructationibus fieri dixit,
atque emiſſo per podicem vento, ſine ſtercorum ege-
ſtione, ventrem quoque non neceſſario durum fie-
ri, & clyſteris injectionem accipere, doloris etiam 145
initium è ſuperioribus magis accedere. In *chordapſo*
rejicere ægrotantes, ſi *mediocris* fuerit paſſio, hu-
morem: ſi *vehemens*, ſtercora: & neque injectio-
nem clyſteris admittere, ventrem durum, atque ex-
tentum jugiter, in orbem tumoris ſublevatum, [p] in- *p* inferiores
teriores inteſtinorum partes doloribus effici, *ſtoma-*
chum quoque [q] immobilem ac fixum, vel inflexum *q* ob nimiam ſtricturam à nimis contractis fibris
permanere.

Sed de his huic diſſentire neceſſarium non eſt: 146
oportet enim intentionem adhibere, atque intellige- *Curatio perficitur.*
re, quòd ſit paſſio ſtricturæ, atque acuta celeris,
& vehemens. Quapropter habendi ſunt ægrotantes

 loco

2 Obſerva diſcerni ventriculoſos à colicis. Ventriculoſos Græci vocant κοιλιακούς.

loco apto: quiete & abſtinentia.

loco mediocriter *calido*, atque *lucido*: adhibita *requie* cum ſilentio, & *abſtinentia* cibi uſque ad primam diatriton: prohibito quoque *ſomno*, donec acceſſio declinet.

articulorum calefactione:

Incipiente autem eadem, *articulorum* adhibenda eſt blanda ex manibus *calefactio*, & partes quæ doluerint, contegendæ mundis, & mollibus lanis.

147 *vaporatione:*

Apponenda etiam mediocris *vaporatio*, qua mitigari dolor poſſit, ut ſunt panni calidi, atque linteola, vel veſica, calida & oleo ſemiplena, vel *ſaccelli* ex cantabro calido completi, vel polline, vel lini ſemine ex aqua mulſa.

fomentis in ſtatu:

Cum autem *ſtatum* ſumpſerit acceſſio, jubemus eos, ſi pati potuerint, jugiter *foveri* oleo dulci atque calido, ſcilicet uſu dextero, quo [r] prærepto nuper infuſo mox novum ſuperfundatur oleum.

[r] conſumptio

venæſectione;

At ſi *dolor* coegerit, phlebotomandi erunt, ſcilicet ex brachio, dimiſſionis tem-

148 pore. Et ſi ante diatriton id factum fuerit, foventes primo os, deinde colluere permittimus ex aqua calida, deinde dabimus *potum parvum*, ob mitigandum. Si enim plurimum ſumſerint gravatis tumentibus, provocabitur paſſionis aſperitas, ſicut fit cum grave quiſquam *cataplaſma* apponendum putarit, ex plurima, atque [s] corporoſa inductura.

[s] magnæ molis

unctione, & tenui victu:

At ſi in ipſa diatrito fuerit adhibita *phlebotomia*, parum differentes ob reſumptionem, *unctione* corpus curamus, & ſorbile damus quiddam, tenue, atque panem ex aqua

149 calida non quidem plurimum. Ea enim quæ ob appoſitionem cataplaſmatis exterius admoti aſperantur, magis plurimum diſtenduntur cibis uberioribus gravata. Alternis denique diebus *cibum* dabimus, donec paſſio declinet:

in declinatione cataplaſmatis:

dehinc *cataplaſma* adhibemus ex pollinibus, & lini atque fœnugræci ſeminibus, ex mulſo confecta, vel [t] calida & oleo, illud curantes, ut

[t] aqua

ut calida perſeverent plurimo tempore, & neque
[v] valida atque robuſta inductione gravabilia fiant pon- *v magna copioſaque infartura*
dere. Faciunt enim ægrotis dolores augeri. Tunc
etiam *cucurbitas* apponimus, ſed eas quæ ſint oſcu- *cucurbitis:*
lo latiore, atque labiis flexis. Lenius enim, atque 150
blando tractu arripiunt membra. Tunc etiam *ſcarificatione* utemur, vel in cucurbitarum vicem, ne earum pondere grave quicquam ægrotantes ſentiant, *vitrea* apponimus vaſcula, vel *teſtea*, quæ *Græci* amphoras vocaverunt. Tunc *ſpongiis* vaporamus expreſſis ex calida, & oleo, vel decoctione fœnugræci, aut lini ſeminis, aut agreſtis malvæ, & rurſum cataplaſmamus. Injicimus etiam per *clyſterem* *clyſteres*
oleum calidum, vel calidam & oleum, & ex ſupradictis decoctionibus quicquam. Eſt etiam con- 151
ſuetum nobis aquam oleo dulci, æquali modo commixtam, cum *hibiſco* coquere, donec aqua inſumatur. Tunc oleum remanens concepta lenitate, atque [w] *pinguedine* ex radice ſupradicta, injicere per *w quod hodie mucilaginem dicimus*
clyſterem. Nam ſi ſolum oleum fuerit cum radice hibiſci non admixta aqua decoctum, neceſſario *nidoroſum* fiet. Adhibemus etiam *encathiſmata* ex calida & *balneo:*
oleo vel quarumcunque laxativarum materiarum decoctione. Cum autem declinare paſſio cœperit, etiam *embaſim* adhibemus ex oleo, vel calida & oleo, aut decoctione laxativarum materiarum, non ſine
cautione. Declinanda eſt enim [x] *perfrictio:* quapro- 152
pter erit facienda in calido loco, vel *balnei* [3] forni- *x frigoris ſuſceptio*
ce, quem appellant [y] * *achicholum*, ſive cameram. At *y aliqui Tholum, vel architholum* ** Achæi tholum*
ſi ſenſus aliquis permanens erit duritiæ, cataplaſmabimus ex ordei farina, & adipe porcino recente, &
pice

3 *Tholus*, teſtudo, ſive camera. In thermis duplex is fuit: alter ξηρός, quod Seneca ſudatorium vocat, Aſſa, Cicero, Alter quem τὸν ἔξω οἶκον, & μαλακτικὸν, Trallianus vocat, ubi ungebantur.

Emplaſtris: pice liquida. Tunc *cerotaria* apponemus, & malagmatum leniora, ordinantes etiam *lavacrum*, & *varium cibum*, & *vinum* ultimo, præcaventes multo tempore frigida quæque, atque indigeſtionem, & inflabiles, vel acres, & minus digeſtibiles cibos.

a quibus cavendum.

153 *Methodus Hippocr.* Veterum autem medicorum, *Hippocrates* [4] ſecundo libro de *morbis*, communiter inquit refrigeranda ſuperiora, particulariter autem adhibenda *vomifica* medicamina, & *phlebotomia* ex brachio, & capite. Tunc in vaſculum aqua calida plenum deponere jubet ægrotantes: facere etiam *collyrium* decem digitorum, quem appellavit *balanum*, atque hunc ſummo tactu felle taurino ungendum: Tunc ſi nihil [z] perfecerit *clyſterem* adhibendum. Vel ſi [a] hoc quoque minus valuerit, *folliculo* artis ærariæ immittendum inquit *ventum* per podicem, quo [b] diſtantia ventris atque inteſtinorum replicatis folliculis fiat, tunc ſtatim adhibendum *clyſterem* probat, detracto ſupradicto folliculo, & podicem cum *ſpongia* obſtruendum, atque in *aquam calidam* ægrotantem deponendum. Utendum inquit primo tempore paſſionis *melle* decocto, atque *vino*. Secundo libro *epidemion* multum *vini* meraci, atque frigidi dari jubet, donec *ſomnus*, vel *dolor* fiat crurum, ſuſpicione cauſarum ſollicitatus: exiſtimat enim vel conſtituit fieri paſſionem *in-*
155 *cendio* ſuperiorum, & *frigore* inferiorum. Contrarias igitur virtute materias adhibendas judicavit, non intuens paſſionem ex tumore fuiſſe confectam. Denique principio *vomitus*, quem adhibendum probat, aſperat ejus celeritatem: ſiquidem disjiciendo corpora commovet. Phlebotomare autem convenit, non poſt

z profecerit

154 *a* hic

b diſtentio

improbatur.

4 In noſtris exemplaribus quod citat ex Hippocrate, legitur libro tertio de morbis, non ſecundo.

poſt vomitum, ſed *laxamenti* cauſa, non ut *Hippocrates* affectandum putat, ob *frigidandum* corpus. Dehinc ex brachio, non ex capite, neque ſimul ex multis partibus phlebotomare oportet. Etenim repentina ſanguinis effuſio virium defectum faciens, non ſinit congruam fieri detractionem, vel quantum
magnitudini paſſionis eſt conveniens. *Collyrium* au- 156
tem felle taurino perunctum, omnifariam nocens accipimus. Etenim ob *acrimoniam* fellis atque mordicationem tumentia provocat in fervorem, & ob longitudinem digitorum decem immiſſum, premit eas partes quæ neque tenuem liquorem ſine gravatione accipere, vel ferre valent. Nam de ærario *folliculo* quid dicere oportet, ſi ubi inflationis metus eſt, immittendum extrinſecus exiſtimat *ventum*, atque, quod eſt maximi peccati, *frigidum* his partibus,
quæ etiam [c] naturali tactu prægravantur, non aliter, 157
quam ſi quemquam in *tetanica* paſſione conſtitutum cum ſit [d] poteſtatis, *laxativis* curare virtutibus, eundem organis diſtendere contendamus. Advertendum igitur, quod magis [e] roborat vexationem, vel duplicat corporis inflationem, adjiciens graviora, quod etiam per clyſterem liquoribus magis prægravet corpus, et tumentia importune *vento* vexata, etiam liquoris *percuſſu* intemporali feriantur. Item *ſpongia* apponenda quam probat, [f] extenta magis premit. Utitur autem *vino*, malis quidem, ſed ſui ſimilibus
conſiliis. Neque enim temporaliter declinationem 158
paſſionis obſervavit. Præterea uſu immodico, ſiquidem plurimum dari jubet, & [g] intemperato, quod ſæpe in ſanitate conſtitutos alienari mente perficit. Tunc etiam incongrue, ſiquidem frigido. *Omne etenim frigidum tumentia auget.* Repugnanti ergo ju-

[c] dolore ex morbo
[d] in noſtra poteſtate
[e] auget
[f] inflata
[g] mero, ἀκράτῳ

judicio vinum dare perſpicitur, effectum ſomno atque dolori crurum aſcribens; ſomnus etenim levigata atque ſoluta paſſione efficitur: dolore autem pejorante, & aſperato tollitur. Quod ita manifeſtum eſt ut demonſtratione non indigeat.

159 *Dioclis methodus.* *Diocles* autem libro quo de paſſionibus, atque cauſis & curationibus ſcribit, *phlebotomat* in paſſione conſtitutos, atque *cataplaſmatibus* curat ex polline, quod *Græci* ὠμὴν λύσιν vocant, & adipe & vino, & fæce. Tunc *præpotat* atque *clyſterizat*, ex abrotani ſemine cum mulſo, ex aceto & ariſtolochia & cumino, & nitro, & fœniculi radice decocta ex vino, admixta aqua marina, vel paſſo, vel acriore vino, ſive lacte cum decoctione lini ſeminis, & mellis, vel ſimilibus. Quarto autem libro de curationibus, *juvenes*, inquit, atque habitudine robuſtos, & magis
160 quibus dolor ad latera fertur, *phlebotomandos* probo ex [h] manu dextera interiorem venam, & ſubmittendos in *aquam calidam*, fotis ventri injicere admixto ſale *clyſterem*, & rurſum in aquam calidam deponere, & fovere. Præpotandos autem jubet etiam medicamentis, hoc eſt, *panacis* dimidia drachma, in mulſo [i] ex aceto tepido reſoluta, & *myrrhæ* obolos duos cum [5] *periſtereonis* herbæ foliis in vino albo, vel *cumino* æthiopico. Adjuvat etiam plurimos *plumbi* catapotium tranſvoratum. Impellit enim pondere, & excludit obtrudentia. Diurnis, inquit, præterea diebus ſitientibus potandum *vinum* dulce, vel *aquam* temperatam, aut *marinam* cum vino albo, aut cen-
161 tauream herbam, aut nitrum vel ejus ſpumam, ut ea quæ potuerit ſolvat. Danda etiam *ſorbilia*: vel [k] *cantabri*

[h] manus dextræ interiore vena.

[i] &

[k] furfuris

5 De hac herba, quam & *Alceam* vocat, videatur Plin. H. N. libr. XXVII. cap. 4.

tabri lotura cum melle: vel [l] *bromi* ſuccus: vel ptiſanæ: aut cum farina olera cocta, alia ex adipe, alia ex halica atque ſale: ſorbendum etiam & juſcellum *ſcari* piſcis, & *carabi*, & [6] *buccinarum*, & *cancrorum*. Tunc reſumptio, inquit, adhibenda. [m] Cujus quidem materies percurrit, quas ſuperfluum eſt recenſere. Etenim ex ſupradictis varia atque iners commixtio materiarum demonſtratur. Non enim ſolos oportet *juvenes* phlebotomari, ſed etiam alios in *aliis ætatibus* conſtitutos; neque ſemper è dextera manu vel interiore vena, ſed etiam ex ſiniſtra atque exteriore. Facta detractio enim tumentia relaxat. [n] Uſus 162
atque acrimoniæ cauſa erigit in fervorem tumentia. Eſt præterea vexabilis præbibendi *medicaminis* potio. Etenim ſunt acria atque mordentia, & quæ non ſint mitigativa celeritatis, neque tumoris relaxantia. [7] *Plumbum* vero tranſvoratum premit quidem, atque impellit pondere, ſed tactu neceſſario frigidat, atque inteſtina denſitate coacta vexatione diſtendit. *Juſcella* autem in corruptione facilia, & inflantia eſſe noſcuntur. Item ptiſanæ ſuccum eadem perficere. *Vinum* quoque in augmento inimicum.

Praxagoras tertio libro curationum, *clyſterem* ju- 163
bet adhiberi, dans medicamina *purgativæ* virtutis, atque per *vomitum* corpora deſiccare: contendit etiam potandum [o] *mulſum* ex aceto, cum pipere atque nitro, & recenti lacte cum mulſo, & aqua. Dat etiam [p] *radices* circa veſperam comedendas, prædato aut ſuperdato oleo. Utitur præterea ad podicem *collyrio*, & clyſterem injicit, atque præpotat *abſinthio* ægrotantes cum aceto, & vino ſincero, cum

 oleo

[l] avenæ

[m] nimirum nutrimenti

exagitatur.

[n] Uſus autem clyſterum acrimoniæ

Ut & Praxagoræ.

[o] omymeli

[p] radiculam vomitoriam, ſive raphanum

6 Concharum generis, purpura minorum, quæ petris adnaſcuntur.

7 Mirum quod plumbi venenatam fere qualitatem eſſe non ſcribat, ut quæ dyſenteriam efficiat.

q ac oleo irino: [q] ſed vomitu utitur, donec *ſtercora* faciat evomi. Aliquos etiam poſt vomitum phlebotomat, &
164 *vento* per podicem replet, ut *Hippocrates*. Item libris de cauſis atque paſſionibus, & curationibus, *vinum* dulce dari jubet, & rurſum *Hippocratis* ordinem ſequitur, congerens omnia peccata, & nihil aliud quàm facere diruptionem inteſtinorum affectans, per acrimoniam medicamentorum id tentat, & inflabilium potionum, & injectione virtute ſimilium, quæ infeſta tenſione, ac tumore inteſtinorum aut *retenta* ruptionem perficiant, vel putredinem, aut *acervatim excluſa*, alio genere interfectionem faciant. Item
r phlegmones *omne ſtercus per vomitum emiſſum* [r] *tumoris inteſtinorum eſt argumentum*. Non enim ſine tumore nimio
165 hoc perfici poteſt. Nam ex inteſtinis expreſſum per ventrem tranſiens, ſtomachoque incidens ſtercus per eam partem excutitur, quo probatur magnificam mortem *Praxagoras* magis quam curationem voluiſſe
s Quoſdam ſcribere. [s] Quibuſdam etiam *manibus* premens inteſtina, magna quaſſatione vexavit, [8] quibus *inteſti-*
t ſcrotum *num*, quod *Græci* τυφλὸν ἔντερον appellant, in [t] *folliculum* fuerat lapſum, plurimis ſtercoribus confertum.
Audaciſſima chirurgia. Item confectis quibuſdam ſupradictis adjutoriis *dividendum ventrem* probat pubetenus: dividendum etiam *inteſtinum rectum*, atque detracto *ſtercore* conſuendum dicit, in protervam veniens *chirurgiam*. Oportebat enim, ſi ad hoc accedendum neceſſitas imperabat, enterocelicorum approbare curationem.

166 *Quod in aliis reprobat Eraſiſtratus, ipſe facit.* Temere *Eraſiſtratus* ſecundo libro de *ventre* ſcribens, culpans copiam atque acrimoniam clyſterum, ab antiquis ordinatam, ipſe quoque utitur *clyſtere*, ex

8 Nam ea volvuli ſæpe cauſſa eſt, quemadmodum in multis accidiſſe vidi.

ex *nitro* atque *ſale*. Injiciendum etiam probat acre *collyrium*, & ſimilibus utitur cataplaſmatibus, hoc eſt, ὠμῇ λύσει cum myrto, vino, ficu, & chamelæa, & abſtinet à *cibo* uſque ad paſſionis declinationem. Tunc dat *mulſum* tepidum, dehinc ſorbilem *ptiſanæ* ſuccum. Sed hic aliorum accuſationi jungendus eſt, etenim culpans tanquam nocivam acrimoniam injectionum, non [v] cuſtodit earum vexationem: quin etiam ex *cataplaſmatibus* conſtringens atque denſans tumentia, gravius ægrotantes affecit. Eſt etiam quibuſdam uſque ad paſſionis declinationem abſtinentia vexabilis. Hic autem jam declinante paſſione, mulſum dandum probat, quod ante declinationem fuerat ordinandum. *Herophylus* de his nihil loquutus eſt.

[v] vitat

167

Aſclepiades ſibi parum conſtat.

Aſclepiades tertio libro *celerum*, vel acutarum paſſionum, aliqua gratiſſimè, aliqua valentes ordinavit, in quibus eſt etiam inhibitio *vaporationum* ex aqua calida, tanquam facilè frigentium: ſed fricandas inquit partes, quæ patiuntur, oleo, plurimo tempore, atque operoſe, quantum loca ipſa pati potuerint; fugienda inquit etiam declinationis tempore *lavacra*, non [w] conjiciens [x] quoniam *uſum* vaporationum, non *genus* damnavit. Poteſt enim quiſque etiam in alia vaporationum ſpecie perfrigeſcere, niſi dextro uſu fuerint adhibitæ. *Defricatio* autem, adjutorium eſt chronicæ paſſionis, non acutæ, vel celeris, ſed magis, ſi, ut jubet, operantius fuerit adhibita, atque multo tempore. Si igitur vera intentione loquamur, neque ſibi hæc quæ ordinavit conveniunt. Ait enim debere *fricationem* adhiberi multo tempore, vel quantum ipſæ partes patiuntur, cùm neque tumentia ex initio fricationem fieri admittant, quippe cùm neque cataplaſmata gravia valeant ſuſtinere.

[w] animadvertens
[x] quod

168

Frictiones non acutis, ſed chronicis morbis conveniunt.

nere. [9] *Lavacra* in declinatione adjuvant paſſionis
169 ſolutionem. Utitur etiam *embaſi* ex oleo adhibita, & tempus non finit adjutoriis. *Serapion* verò, qui tertio libro curationum, alia ſimilia *Eraſiſtrato* ordinavit, denique ejus accuſationi jungendus eſt. Utitur etiam catapotio ex *plumbi* ramento, & [10] *cocco cnidio & ſale*, & *elaterio*, & *reſina*, & *caſtoreo*, & *diagridio*, quorum ſingula acerrimæ eſſe virtutis probantur: atque percutientia, & neque celeritati paſſionum, neque tumori congrua.

Serapion idem fère ſentit cum Eraſiſtr.

Heraclidis method. cum præcedentibus fere convenit.

Heraclides autem *Tarentinus* libro quarto internarum curationum, [y] exiſtimabiles conſtituens ſuſpiciones, aliter inquit curandos [z] *tumore* affectos, aliter eos qui [11] craſſioribus inteſtinis laborant, & ſter-
170 coribus opprimuntur. Utitur autem per diem, & noctem *cerotariis* ex cera, & reſina, & irino oleo, vel cyprino oleo, aut anethino: miſcet etiam ὠμῇ λύσει panacem tritum, & chamæpityn cum abſinthio & cyprino oleo. Scribit præterea *potiones*, quibus inquit præpotandos ægrotantes, ex aniſo, caſtoreo, nitro, hyſſopo, calaminthe, [a] mulſo ex aceto. *Clyſterem* etiam adhibet admixto abſinthio, vel centaureo, aut cucumeris agreſtis radice. Dat etiam mulſum ex aceto, & purgativum potandum medicamen,
171 ex *diagridio*. Alia quoque virtutum millia conſcribit purgativorum medicaminum, quæ præbenda jubet, non aliter quam cætera acriora medicamina, & nullam curam adhibet mitigationis laxativæ, reſpiciens quâ poſſit tumor mitigari. Sed ait communiter omni-

y probabiles opiniones.

z nimirum inflammmatorio

a oxymeli

9 Balnea Methodici, & quidem optimo conſilio, in morborum declinationibus demum in uſum vocabant, ad morboſas reliquias, fibris nimirum relaxatis, facilius expellendas.

10 Botanici peritiores coccum cnidium eſſe fructum chamelææ vel thymelææ admodum probabiliter credunt.

11 per quorum inteſtina craſſiora ſtercus deſcendere non poteſt.

omnibus aliarum ſectarum principibus, quomodo inteſtina tumore denſata, atque contenta plurima materia, & acerrima, & [b] vulnerabili, ut illi probant, onerata, interfectionem faciunt ægrotantis. Denique ſi forte quiſquam *iliacam* evaſerit paſſionem, neceſſariò ex ſupradictis *dyſentericus* fiet.

b rodente, lancinante

Item *Theſſalus* primo libro de regulis, quas *Græci* diætas vocant: alia quidem ut *methodicus* ſcripſit, alia culpabiliter, adjiciens quòd exiguum potum dare debeamus, ſiquidem ad loca patientia deſcendat: quod contra *ſectæ* diſciplinam videtur ſenſiſſe, & contra ſeipſum [c] inconſequenter fuiſſe commotus, ſiquidem pro patientibus locis velit eſſe mutabilem curationem. Secundo libro quem *comparationem* appellavit, contradicens *Eraſiſtrato*, hæc eadem ait, apertiſſimè diſcordantia veris ſermonibus. Non enim 173
pro differentia partium mutatur liquidorum quantitas, ſed ob ſtricturam, vel ſolutionem. Inconſequenter igitur is in *iliacis*, patientis loci cauſa, potus quantitatem minuendam exiſtimat. Erat enim promptè dicendum, atque demonſtrandum, quomodo conſideratione acutæ atque celeris paſſionis minuenda fuit potus quantitas. Quidam noſtri ſcriptores *Themiſonis* ſectatores, *cuminum* oleo decoxerunt ob adhibendum fotum, aut tritum lanis aſperſerunt. *Alii* oleo rutam decoquentes, injiciunt per *clyſterem*, & jubent vaporari ex *cineribus*: [d] mixtos etenim oleo, 174
vel quodam laxativo liquori, ex decoctione congruarum materiarum [e] præfecto, in vaſculo duobus digitis alto, atque ambitu ſimili loci patientis [f] mittendos, ſuppoſitis carbonibus, non flammoſis, donec liquor inſumatur. Tunc circumtento linteolis vaſculo, atque parum refricto, convertendos in linteola,

172 *Theſſali curandi modus:*

c ſine ratione

& aliorum quorundam Methodicorum.

d cineres, *ſub.*

e ante præparato

f *ſub.* jubent

ac

[g effundendos] ac [g] refundendos cineres, colligatoque vaſculo fundo tenus, & conſtricto linteo fortiori, patientia vaporare loca. Equidem verè obtunditur admixtione olei & aquæ, cumini vel cinerum aſperitas, ſed eſt melius ex initio uſque ad finem, recta intentione, congrua paſſionibus adhibere.

CAPUT XVIII.

175 *De Satyriaſi.*

[*Satyriaſis definitio.*] [*a* i. rigida veretri]

SAtyriaſis eſt *vehemens veneris appetentia*, *cum* [a] *tenſione ob ægram corporis paſſionem.* Vocatur
autem, ut quidam volunt, translativè à ſimilitudine
[*Etymologia.*] *ſatyrorum*, quos, ut vulgus loquitur, ſive fabula
fingit, vinolentos, atque in uſum veneris pronos
dæmones accipimus: vel, ut alii dicunt, ab herbæ
virtute, quam *ſatyrion* vocant. Hanc enim accipi-
entes in venerem provocantur, cum *tentigine* geni-
talium partium. Sed antecedentes iſtius paſſionis *cau-*
[*Cauſæ.*] *ſæ* ſunt epota medicamina, ob uſum [1] venereum ex-
176 citandum, quæ *ſatyrica*, vel ἐντατικὰ vocant: quæ
ſunt acria, atque incentiva, & nervis improba. Item
[*ſubjectum.*] immodicus atque intemporalis *uſus veneris*. Eſt au-
tem communis paſſio viris atque fœminis, quæ ſo-
let accidere ætatibus mediis, atque juventuti. Hor-
tatur etenim in uſum venereum provocans ætatis vi-
[*ſymptomata.*] gor. Sequitur autem ægrotantes vehemens geni-
talium *tentigo*, cum *dolore*, atque *incendio*, cum quo-
dam *pruritu* immodico in veneream libidinem co-
gente: *mentis* alienatio: *pulſus* denſitas: *anhelatio*
[*b* deſperatio] crebra atque creberrima: [b] deſponſio: vigiliæ: hal-
lucinatio: ſitis: cibi faſtidium, & difficilis *urinæ*
egeſtio,

1 ut ſumptis cantharidibus ſæpius accidit.

egeſtio, ita ut plerunque ſtercorum abſtentio fiat:
quibuſdam etiam febres. Omnibus tamen in ulti- 177
mo [2] *conductio nervorum* fit, quam *Græci* ſpaſmon
vocaverunt, & involuntarius *ſeminis* jactus. Initio au- *Coitus magis nocet quam prodeſt.*
tem ſe leviter putant relevatos ex *uſu venereo*, atque
ſeminis jactu, ſed paulo pòſt vehementer extendun-
tur. Nocentur enim atque vexantur hoc uſu, quan-
quam parvi temporis relevationem falſam ſentire vi-
deantur, non aliter quàm ſi *ſcabioſi* pruritu affecti, *ſimilitudo.*
vel *lippientes*, manuum contactum affectare frequen-
tent, quod *Græci* [3] χειραψίαν vocaverunt. Declinante
paſſione omnia ſupradicta minuentur, quæ *Græci*
ſymptomata vocaverunt, nos accidentia paſſionis.
Hæc omnia etiam *mulieribus* paſſione affectis, ſed 178
plus in ipſis prævalet *prurigo* ob naturam. Indecen-
ter enim ipſa in [c] *loca* manus mittunt, prurientibus [c] pudenda
verendis, atque omnes ingredientes [4] appetunt, &
ſuæ libidini ſervire ſupplices cogunt. Differt autem *Quomodo differat ſatyriaſis a Gonorrhœa.*
à ſatyriaſi *gonorrhœa*, quam nos ſeminis lapſum voca-
mus, ſiquidem ſine tenſione veretri fit ſeminis invo-
luntaria atque jugis elapſio. Dehinc quòd *ſatyriaſis*
tarda non ſit, quam *Græci* chroniam vocant, ac ſimi-
le quiddam habeat paſſioni, quæ à *Græcis* eſt appel-
lata *priapiſmos*. Ejus memor eſt in libro ſignorum 179
Demetrius Attaleus, dicens quòd hoc in quodam *Hiſtoria ex Demetrio Attaleo.*
viderit ſene, atque in ſeipſum [d] manu operante, nec [d] maſtuprante
quicquam tamen potuiſſe peragere: *tenſionem* autem
fuiſſe

2 C. Aurelianus toto hoc capite duos diverſiſſimos affectus confundit; alter enim, qui hujus claſſis eſt, revera eſt convulſivus, coituſque adeo nocet, ut ægrum interimere queat: alter μανία ἐρωτικὴ dictus, eſt morbus chronicus, ex ſeminis nimia acrimonia ortus, cujus optimum remedium, modo mens loco nimis mota non fuerit, eſt validiſſimus coitus.

3 Hanc χειραψίαν noſter infra Chron. lib. I. cap. 4. vocat manutigium.

4 Hoc ſymptoma ut & præcedens eſt *Furoris uterini*, qui ab hac paſſione, quam Cælius hic deſcribit, quæque viris fere propria eſt, plurimum differt.

fuiſſe *veretri* nimiam, cum *parvo dolore*, ut cornu putaretur, & ita perſeveraſſe multis menſibus, nulli quoque adjutorio medicinali ceſſiſſe, ſed tardo atque longo tempore requieviſſe. Quo fit, ut ſit *priapiſmus* diſcernendus à *ſatyriaſi*. Siquidem illa celer ſit, nec tardet in corpore: ac fiat ſanè [e] contractu nervorum, & ſtimuloſo deſiderio in veneream voluptatem. Eſt

180 *Satyriaſis qualitas & pars affecta.*

autem paſſio *ſtricturæ* & *celeris* atque *vehemens*. Patitur enim tota *nervoſitas*, quod eſt conjiciendnm ex mentis alienatione, & contractu membrorum: ſed plus atque præſtantius pati *ſeminales vias* accipimus, quas *Græci* ſpermaticos poros appellant: pati etiam eas partes gravius, quarum congreſſione uſus venereus celebratur.

Curatio in principio:

Curantes igitur, jacere facimus ægrotantes *loco calido*, atque vigilanter *ſilere* jubemus, *lanis* limpidis eorum clunes, atque pubetenus, quod *Græci* ἦτρον appellant, cum inguinibus & ipſo veretro contegentes, prohibentes etiam hominum ingreſſum, & magis *juvenum fœminarum*, atque puero-

181 rum. Pulchritudo enim ingredientium admonitione quadam provocat ægrotantes: quippe cum etiam ſani ſæpe talibus uſi ſtatim in veneream veniant voluptatem, provocati partium effecta tentigine. *Initio* itaque acceſſionum convenit nos eorum articulos manibus apprehenſos continere, & ipſorum manus à locis patientibus arcere.

in ſtatu;

Cum ſtatum ſumpſerit acceſſio, ex dulci atque calido *oleo* lanas expreſſas, vel decoctione *fœnugræci*, aut *lini* ſeminis, vel *hibiſci* apponere.

in dimiſſione.

In *dimiſſione* vero ob vehementiam etiam *phlebotomiam* adhibere, cogentibus rebus, *intra* diatriton: permittentibus autem, in ipſa diatrito. Intelligimus ſane dimiſſionem, ſi etiam *febres* affuerint,

[e] id eſt convulſione, ut paulo poſt.

rint, ex earum [f] indulgentia. Neceſſe eſt enim quando paſſio aſperatur, tunc etiam febres extendi: & cum rurſum fuerit remiſſa, febres quoque levigari. At ſi febres non fuerint, ex cæteris accidentibus, quæ *Græci* ſymptomata vocant, cum ea indulgentiora viderimus, ut *ruborem*, *fervorem*, *pruritum*, vel in uſum venereum cupiditatem, aut genitalium *tentiginem*, vel his ſimilia. Poſt phlebotomiam corpus perungemus, atque ora lavantes, cibum damus *halicam* ex melle, vel *panem* lotum ex aqua, & *ova* ſorbilia. Aliis autem diebus eas partes quas lana texeramus *cataplaſmate* curamus, ex fœnugræci atque lini ſeminibus, aut pollinibus aqua reſolutis, quod *Græci* ὠμὴν λύσιν vocat, aut aqua & melle. Tunc etiam *cucurbitas* apponemus: ſed in acceſſionis ſtatu *leves*: in dimiſſione autem cum *ſcarificatione*, clunibus, atque pube tenus, perraſis [g] capillis. Apponimus etiam *ſanguiſugas*, & ſpongiarum *vaporatione* utimur, præcoctis in aqua quibuſdam laxativis. Adhibentes etiam *clyſterem* ex oleo calido, aut calida & oleo, tunc rurſum cataplaſmantes ante cibum. Præterea etiam [h] *encathiſmatibus* utimur, nunc ex oleo confectis, vel ex calida & oleo, nunc ex decoctionibus mitigantibus & laxativis. In *mulieribus* autem etiam *peſſulum* oleo calido infundentes, ſenſim cum [i] ſexualibus manibus in muliebre verendum mitti jubemus. Externas vero partes per latitudinem lanis contegimus vel cataplaſmamus, & utrique [k] fibræ cucurbitas infigimus. Declinante paſſione, *geſtationem* adhibemus, & in oleum vel calidam ægros infundimus, ſcilicet *embaſim* facientes. Tunc etiam *lavacrum* adhibemus, atque melioribus ſuccis, & *variis cibis* nutrimus, fugientes acriora, pulmentum atque

Marginal notes: [f] remiſſione ac imminutione. — *Quis cibus dandus.* — 183 — *Quid porro fieri oporteat.* — [g] pube — 184 — [h] balneis — [i] fœminæ alterius — [k] pudendi alis — *Quid ſit agendum in declinatione.* — 185

vinum, multo tempore. *Cerotaria* etiam patientibus partibus apponimus. *Mulieribus* vero liquidiora facientes [l] acrium vice utimur. Adhibentes etiam æque ex adipibus, atque medulla, & meliloto, vel his ſimilibus *peſſaria*, de quibus latius in libris quos ſumus de mulieribus ſcripturi, docebimus. Aliorum autem medicorum, excepto *Themiſone*, nullus hanc paſſionem conſcribit, cum non ſolum raro, verum etiam coacervatim, ſæpiſſime invaſiſſe videatur.

[l] clyſteris vice injicimus.

186 Memorat denique *Themiſon*, apud Cretam multos *ſatyriaſi* interfectos, quod quidem, quantum creditur, factum eſt ignorantia ciborum, quod frequenter ac plurimam manderent *ſatyrion* herbam. Ait præterea apud *Mediolanum* juvenem fœminam, atque aliàs [m] decentem, nuptam cuidam nobili, ſe vidiſſe *ſatyriaſi* interfectam. Ponit etiam ejus paſſionis curationem ſecundo lib. epiſtolarum, ad *Aſilium* ſcribens, imperans *phlebotomiam*, atque *fomentationes*, & *cataplaſmata* frigidæ virtutis adhibenda, quibus poſſit extingui veneris appetentia: dans etiam *potum*

In Creta ſatyriaſis frequens, & unde.

[m] pudicam, modeſtam

187 *frigidum*: quæ omnia ſunt inconſequentia, atque incongrua. Siquidem pugnent phlebotomiæ laxamento, ex quo indulgentia corporis fit, & eſt cataplaſmatibus, & fomentis ex frigido potu effecta conſtrictio, atque condenſatio, ut ſupra diximus, contraria: quippe cum *appetentia* ac delectatio concubitus accidens ſit verendorum partibus ob tumorem, ſicut etiam *mentis alienatio* membranis cerebri tumentibus, quo fit ut ex frigidis atque conſtrictivis rebus augeatur etiam, vel geminetur veneris cupiditas.

Themiſonis Conſilium ſibi repugnans

CAPUT

CAPUT XIX.

De Cholericis. 188

Cholericam paſſionem ajunt aliqui nominatam à *fluore fellis, per os atque ventrem effecto*, veluti fellifluam paſſionem. Nam χολὴν fel appellant, [1] ῥοιὰν fluorem: *alii* à multitudine fluentium humorum qui ſunt ſimiles felli. Non enim inquiunt eſſe fella, ſed eſſe liquida in eundem colorem tranſeuntia: ſed hoc differt nihil. Non eſt enim neceſſarium de *etymologia* certare paſſionis. *Aſclepiades* libro de finibus hanc diffinitionem paſſionis dedit: *Cholera*, inquit, eſt *humoris fluor, celer ac parvi temporis*, [a] *ventris atque inteſtinorum*, ex concurſu ſive obtruſione corpuſculorum, atque ut ſæpe contigit, ex indigeſtione initium ſumens. Hanc quoque diffinitionem quidam [b] differentes ajunt, humoris fluorem dictum, ſiquidem hæc ſit generaliter *cholera:* parvi etiam temporis, adjectum, ad diſcretionem *cœliacorum:* ſiquidem etiam ipſis fluor eſt humoris, ſed longo frequentius tempore: concurſu autem corpuſculorum, ſiquidem etiam [2] *navigantium* quidam humoris fluxu afficiantur, nec tamen ex corpuſculorum concurſu. Adjectum etiam frequenter ex *indigeſtione* hoc fieri, ſiquidem ex aliis quoque cauſis fiat cholerica paſſio. *Aliqui* noſtrorum tradiderunt eandem diffinitionem, ſolum concurſum corpuſculorum detrahentes, atque viarum raritatem adjicientes. Nos autem ſuperfluum fuiſſe cauſas paſſionis dicere judicamus, cum ſit neceſſarium id quod ex cauſis conficitur, edocere.

Unde dicta ſit cholera.

Aſclepiadis definitio.

a ventriculi

189

b explicantes

190 *ſuperflua.*

1 Potius ῥοὴν, nam ῥοιὰ non niſi in compoſitis, ut διάῤῥοια, γονόῤῥοια &c. uſurpatur.

2 Cum primum navigare incipiunt, maris jactatione ac fluctuatione.

Multò autem ac magis ſuperfluum dicimus, etiam cauſas antecedentes diffinitionibus adjungi, quippe cum nec ſola cholerica paſſio ex indigeſtione fiat, neque ſola indigeſtio hanc faciat paſſionem, ſed etiam aliæ cauſæ ſpeciales, atque contrariæ virtutis, quarum nihil ex iſta diffinitione monſtratur. Dehinc *rheumatiſmus* ſive humoris fluor, non ſolum ventris
191 atque inteſtinorum eſt, ſed etiam ſtomachi. Quapropter, ut *Soranus* ait, *Cholerica paſſio eſt ſolutio ſtomachi, ac ventris, & inteſtinorum cum celerrimo periculo.* Sed antecedentes cauſas ejus paſſionis dicimus, *vinolentiam*, vel *malum medicamen* potum, aut [c] *aquarum calidarum* potationem, vel *jactationem maritimam* primæ navigationis, quæ commoveat inſuetos: ſed vehementius hoc facere dicimur ubi continuamus *indigeſtionem* ob plurimam ſumptionem cibi, aut inſueti, aut curioſè conditi: quorum ſane intellectus aptus rationi eſt ob cauſarum ſcientiam, inutilis vero nec neceſſarius curationi, vel naturæ. Huic paſſioni ſimilis ac vicina eſt *diarrhœa*,
192 atque *ſtomachi reſolutio.* Sed diarrhœam *Aſclepiadis* ſectatores diſcernunt. In *cholericis* ajunt ventris & ſtomachi rheumatiſmum, hoc eſt humoris fluorem, in *diarrhœa* vero ultimarum partium profluvium. Nos vero dicimus in *ſtomachi ſolutione* ſolum vomitum frequentare, & neque ſimul ventris fluorem: qui ſit [d] fuerit rurſum vomitu non [e] atteſtante, ſolius ventris ſignificat ſolutionem, & appellabitur *diarrhœa*: in cholerica vero paſſione vtrunque concurrit, hoc eſt vomitus atque ventris fluor, cum aliis quibuſdam accidentibus ſignis, quæ poſt memorabimus. Item *indigeſtionem* ajunt [f] genere differre: ſed *Aſclepiadis* ſectatores magnitudine inquiunt, ſiquidem *parvus* in *Diar-*

Cœlii definitio ex mente Sorani.

Cauſæ antecedentes.

c ut ſulphuroſæ, nitroſæ, &c.

Morbi vicini quomodo a cholera diſtinguantur

d adfuerit
e præſente

f & pro ea differentia nunc Diarrhœam, nunc choleram excitare

Diarrhœa fiat ex indigeſtione corpuſculorum concurſus, ſive obtruſio, *major* autem in *cholericis*: tempore etiam differre inquiunt: ſiquidem præcedat indige- 193
ſtio choleram: ſed horum prompta atque facilis eſt diſcretio. Etenim *indigeſtio* conficitur ex corruptione ciborum etiam ſi quis neque vomat, neque humoris fluorem ſuſtineat, quem *Græci* rheumatiſmum appellant, per ventrem effectum. *Cholera* autem ex vomitu atque ventris fluore turbatio eſt, etiam ſi cibus non fuerit corruptus: Nam & ex aliis antecedentibus cauſis advenire, intelligi poteſt.

CAPUT XX.

Quæ ſequuntur eos qui cholerica paſſione afficiuntur. 194

PRæcedit frequenter cholericos *ſtomachi gravedo* atque *tenſio*: *anxietas*: *jactatio*: *vigiliæ*: *tormentum inteſtinorum* cum ſonitu, quem *Græci* borboriſmon vocant. *Ventris dolor*: atque per podicem *venti fluor* nihil relevans: *ructationes* fumoſæ: *nauſea*: ſalivarum fluor: *gravedo* thoracis cum membrorum [a] defectu: ſurgente paſſione *jugis vomitus*, & primo corrupti cibi, ſicut frequenter occurrit, & humoris atque fellis flavidi: dehinc vitellis ovorum ſimilis:
tunc [b] praſii, atque æruginoſi: ultimo etiam nigri: 195
ventris quoque *turbatio* cum dolore: & *egeſtio* vomitorum ſimilis, hoc eſt ſpumoſa, & acerrima, cum frequenti [c] delectatione vomendi. Creſcente paſſione *aquati* atque tenuis liquoris fit *egeſtio*, & aliquando ſimilis *loturæ carnis*. Feruntur etiam cum his humoribus plerunque *ſubalbida* [d] *deſputa*: ſequitur etiam denſitas *pulſus*, & *articulorum* frigus, atque vul-

Signa Choleræ futuræ:

[a] laſſitudine *præſentis:*

[b] Praſſini. i. Porracei

[c] irritatione *in pejus vergentis;*

[d] pituitoſa ramenta

vultus nigrore fuſcatus: *ardor*, atque ſitis inſatiabilis: *ſpiratio* celerrima: & *contractio* vel conductio membrorum, cum nervorum tenſione, ac ſurarum & brachiorum. *Præcordiorum* etiam ad ſuperiora raptus, cum dolore iliaco ſimili: aliquando etiam *egeſtio ventris ſanguinolenta*, *vultus* in maciem atque

196 tenuitatem deducti: *oculi* rubri: & in ultimo *ſingultus*. Iſta denique acuta atque celerrima paſſio eſſe à veteribus memoratur, ut nunquam in ſecundum veniat diem. At ſi in meliorem partem vergere cœperit, ut levior fiat, *articulorum* atque corporis *frigus* [e] infractum miteſcit: & *pulſus* aſſurgens manifeſtior fit; ex altioribus ad ſuperficiem veniens: parvæ etiam, atque intervallis longioribus *egeſtiones* fiunt: & paulatim relevatior æger efficitur. [f] *Acceſſiones* autem apprehendimus ex his, quæ ſunt paſſioni conſequentia. Cum enim anxietas atque jactatio, confluentibus ad ſtomachum liquidis, & contractio articulorum occurrerit, acceſſionem præſentem dicimus.

197 At ſi poſt vomitum minus ſibi æger [g] cœperit diſplicere, ſtomachi occurrerit relevatio, mitigata ventris mordicatione, cuncta minui adverſa cœperint, dimiſſionem pronuntiamus. *Generaliter* autem paſſio eſt *vehemens*, atque *acuta*, vel celeris, & *aliquando* ſolius ſolutionis, *aliquando* adjuncta ex aliqua parte ſtrictura, ut dolores oſtendunt ſtomachi, atque ventris, & inteſtinorum, & articulorum contractio. Magis autem patiuntur in iſta paſſione *ſtomachus*, *& venter*, *& inteſtina*: cætera vero membra omnia corporis conſentiunt.

in melius mutatæ.

e diminutum

f paroxyſmos particulares

g minus anxius fit

Cujus generis morbus ſit cholera

Quid maxime in ea patiatur.

CAPUT

CAPUT XXI.

Quomodo curandi ſunt cholerici. 198

Methodus curandi Cæliana.

CHolericos oportet primo ſimiliter ut *cardiacos* locari, atque ut [a] *indigeſtos*, vel qui cibos [b] excludunt: *potum* dari decet tepidæ, ut quod immutatum corruptione videtur, tanquam veneni materia per vomitum depurgetur. At ſi hæc corrupta excludi deſierint, erunt ægrotantes ſervandi in eodem [c] ſchemate. Provocabiles ſunt enim liquidorum fluxionibus motus. Convenit etiam *articulorum* levis atque impreſſa *defricatio* cum quadam perſeverabili tenacitate: tum etiam eorum *ligatio*, quæ cum fuerit [d] denſa, [e] phthiſicum conſentire ſtomachum cogat. Sed 199
ne ex his *ligamentis* ſuperiora torpeſcant, erunt ſæpius commutandæ ligationes. Tunc *ſtomacho* atque ori ventris *ſpongiæ* admovendæ jugiter ex aqua frigida expreſſæ, dehinc etiam ex *poſca*, atque iiſdem *facies* detergenda, quò [f] defectione ſubmota in reſumptionem veniant ægrotantes. Utemur etiam *odoramentis*, ſicut in cardiacis ordinavimus, atque *flabris*, & *cataplaſmatibus* frigidæ virtutis, ſecundum thoracem ac ventrem. Sed ut non ſæpius hæc mutare cogamur, neque contrario, permanendo calida effician- 200
tur, ſpongiis frigida expreſſis atque ſuperpoſitis ea frigidamus, ut non [g] ſæpius virtute conſtrictiva, verum etiam frigido tactu fluorem conſtringant. At ſi *dolor*, vel inteſtinorum *tormenta*, plurimum coegerint, pro frigidis ſpongiis aliqua [h] temperantia admovemus: tum tectione mundarum lanarum, vel olei dulcis, atque calidæ infuſionibus utemur. Similiter

a qui cruditate ventriculi laborant.
b vomitu rejiciunt
c i. quieti
d arcta
e tabidum, fluxum
f animi deliquio
g tantum
h dolorem mitigantia

i ſpaſmos, convulſiones *k* cooperimus, deligamus

liter etiam propter [i] *contractiones*, articulos lana cir- cuntegimus, & pannis calidis [k] colligamus. Inſigi- mus præterea *cucurbitas leves*, quas *Græci* κούφας
201 vocant, ſcilicet ſine ſcarificatione. Has frequenter detrahimus, atque differentibus locis inſigimus, quo latenter ac ſenſim etiam *ſtrictura*, quæ irruerat, re- ſolvatur. At ſi dolores coegerint, & plus urgere *vo- mitum* viderimus, ſolutione obtinente, ita cucurbi- tas inſigemus, ut in cardiacis memoravimus, hoc eſt, *conſtrictivas* ori ventris, atque ſubſequentibus partibus. Aliquando etiam à *tergo* per intervalla dimiſſionis adhibemus. Præterea *aquam frigidam* ſorbendam damus, per intervalla quidem. At ſi ve- hementius *vires* amputari, ac *ſolutionem* creſcere vi- derimus, præcuratis ægris, ut in *cardiacis* docuimus, *cibum* damus dimiſſionis tempore, non expectata pri-
202 ma *diatrito*, defectionis coacti periculis. Dabimus igitur *panem ex aqua frigida*, diligenter prælotum: *halicam*, vel *oryzam* ex aqua, vel poſca: aut *ova* ἁπαλά, aceto prius infuſa, & *pulticulam* ſicciorem. At ſi accepta rejecerint, paululum requieſcentes, poſt intervallum rurſum cibo nutrimus. Tunc, ſi res coegerit, etiam *tertio* id facimus, vel *quarto*: & ob retinendum cibum *cucurbitam* latioris oſculi unam vel ſecundam plurima cum flamma inſigimus *ori ventris*, infra coſtarum finem eodem tempore quo
203 cibum damus. Tunc poſt ejus ſumptionem idem facimus, quo conſtrictione atque raptu corporis, ad inferiora venire, & illic permanere cogantur ac- cepta. Oportet præterea *adjutoriorum* mediocrita- tem [l] intueri. Nam plurimo atque jugi cibo oppreſ- ſione præfocati ſæpe ſunt ægrotantes. At ſi diſtantia temporis longiore fuerit vomitus intercapedinatus, & ven-

Cucurbitarum uſus pro reti- nendo cibo.

l obſervare

ventris effuſio iiſdem dilationibus [m] dirarata, tunc, ut in declinatione totius paſſionis, ob appetentiæ deſtructionem dabimus quicquam pomorum, ut *pyra*, vel *mala cydonia,* aut *ſorba*, aut *mali punici* grana, aut damaſcena, vel recentium uvarum [n] palealium, 204 *intybi* thyrſum, atque volantium pectora, ſed non pinguium, ut *perdicis*, vel [o] *phaſſæ*, vel ſimilium, in poſca decoctorum vel aſſorum cum aſpergine corticis mali punici, in pulverem comminuti. Dehinc è *cellario* quod *Græci* apotamiam vocant, *colymbadas olivas* fractas. At ſi ſufficienter ægrotantium ſurrexerint vires, dabimus etiam *panem ex vino mediocriter auſtero*, aqua frigida temperato. Dehinc etiam bibendum dabimus ex ipſo mixtum *potum*, ſed eo tempore quo cibum dabimus: multum enim bibere prohibemus: ſiquidem ſitis ſiccare valeat humecta. At ſi *febres* fuerint conſequutæ, & 205 vires ægrotantis permiſerint, abſtinentiam cibi adhibemus una die: ſi autem hoc ferre non potuerint, dabimus cibum dimiſſionis tempore: ſin verò febres non coegerint, & paſſiònem ceſſaſſe viderimus, non ſine cautione ac *diligenti cura* reſumimus ægrotantem paulatim, atque modicis adjectionibus *potus*, vel *ciborum*, præcaventes ſuperfluos cibos, ne in commemorationem paſſio reducatur. Reſumptis igitur viribus, etiam *lavacrum* adhibemus. Hæc eſt *ſecundum nos cholericorum cura.*

Veterum autem medicorum ſententiæ variant. 206 *Hippocrates* ſel quoddam appellans [p] *choleurecam* nominavit, atque iliacæ paſſionis eſſe particulam ſive concurſum conſtituit. Ille denique ejus *curationem*, neque memorare dignum arbitratus eſt, ſed quinto libro *epidemion* cholericorum ſigna tradens,

[m] rarius incitata

[n] in palea reconditarum, & aſſervatarum,

[o] phaſianæ avis

Veterum quorundam Medicorum.

[p] cholericam ægritudinem

[1] *hel-*

[1] *helleboro* dicit utendum cum lenticula, ac ſingularem ſuccum lenticulæ bibendum: Tunc inquit *vomitum* provocandum eſſe, quod eſt non aliter *contrarium*, quàm ſi quis *fluore ſanguinis* pereuntem, vel *diaphoreſi* diſſolutum phlebotomare, vel ita ut *cardiacum* ſudore defluentem calido lavacro, vel ſudoriferis vaporibus
207 velit adjuvare. Quod id ipſum quod paſſio nititur, adjutorium quoque fieri vehementius cogat. Etenim [q] in *helleboris* vomitus factus, etiam his qui nulla ſolutione afficiuntur cholericæ paſſionis, periculum ſolet fieri, & magis, cum non præparatis corporibus adhibetur. At ſi quiſquam [2] *Hippocratem* defendens dixerit, ab eo non datum, ſed memoratum, quod quidam *cholericus* acceperit, vel ſibi ipſe dederit, frigida utitur defenſione. Ait enim *Hippocrates* profuiſſe datum: quod ſi diſpliceret, culpare debuerat.
208 Item *Diocles* libro quo de paſſionibus atque earum cauſis, & curationibus ſcripſit, *frigerandos* inquit *cholericos*, & donec depurgentur, nihil eis accipiendum: ſed tunc cum tempus viſum fuerit, dandam *frigidam* & in vomitum provocandos: *balanos* etiam per podicem indendos. At ſi *hyems* fuerit, calida aqua utendum: tum nigrum dandum vinum cum polenta, atque provocato ſomno, quieſcendum: *ſingultui* vero abſinthium dicit convenire, & ad [r] *ſolutionem* bubulum vel caprinum lac, dimidiæ heminæ quantitate, cum papaveris albi ſucci cyatho dimi-
209 dio, & mali punici ſucco. Scribit etiam aliud curationis genus, quo memorat cumino quoque atque ſale & origano, & his ſimilibus potis utendum. *Culpan-*

q ex Helleboro

r *ſub.* cohibendam

1 De Athenienſi quodam, cholera correpto, id ſcripſit Hippocr.

2 Verba hæc ſunt Hippocratis. Hic Veratrum in lentium ſucco bibit: & alterum lentium ſuccum inſuper bibit, quantum potuit: & poſtea vomuit: coactaque ſunt & adſtricta ipſi ambo (nempe vomitus, & alvi profuſio) &c.

pandus igitur primum eſt, quòd calidum potum dari jubeat *cholericis* cùm tempus hyemis intuetur, & non paſſionis conſiderat vires, neque conjicit quòd calidum quicquid eſt, laxando provocet vomitum. Addidit etiam nihil dandum, donec ægrotantes depurgentur, & non docuit tempus cibi offerendi, neque demonſtravit quando poſt depurgationem corruptorum, dimiſſionis tempore erunt ægrotantes nutriendi: denique tempus vini dandi non memoravit. Item *abſinthium* eſt acerrimæ virtutis, & propterea incongruè atque imperitè ſingultientibus ordinatum. Eſt enim ex tumore ſtomachi veniens ſingul- 210
tus. *Lac* etiam in ejuſmodi paſſionibus facilius aceſcit, & effuſionem ventris provocatam extendit. *Cuminum* quoque & *origanum* acerrimæ virtutis eſſe nemo eſt qui neſciat. Quo fit, ut aperiantur magis quàm claudantur fluentia, & provocentur mordicationibus quæ fortè ſunt in tumore conſtituta. *Praxagoras* primo libro de curationibus contrà docens, jubet dari plurimum *mulſum* ex [s] aceto confectum ebibendum: & calido *paſſo*, atque *abſinthio* potandos probat. Vomentibus verò prius inquit calidum potum dandum. Tunc ſi plurimus inquit vomitus fue- 211
rit, *lavandos* ægrotos calida, & poſt lavacrum *ſomno* dimittendos. At ſi dormire non potuerint, danda polenta, atque bibenda ex mulſo, vel paſſo, vel frigida. Et cum vomitus quieverit, *lenticula* nutriendos, & *vino* potandos. At ſi vomitus perſeveraverit; poſt [t] dationem, rurſum lavandos, atque iiſdem utendum: at ſi perſeveraverint ea quæ per ventrem feruntur, manente etiam vomitu, alia die rurſum lavandos, atque ſimilia adhibenda. Apparet etiam in hoc morbo *erroribus* implicari. Etenim *mul-*

[s] Sic vocat oxymeli

[t] calidæ: ut ſuprà

ſum ex aceto doloribus eſt incongruum, ut quod inflet tumentia ex *aceti* qualitate: *abſinthium* verò eſt
212 nocens, ut ſuperius memoravimus. Item *calidus* potus vomitibus eſt inconveniens: *lavacrum* quoque fluenti corpori vehementer inimicum, quod iſte non ſemel, ſed ſæpius adhiberi confirmat: & neque cibo nutrit, quo facilius vires ægrotantis diverſis intereant detrimentis. Neque ſaltem ſemel, ſub hac [3] lavacri frequentia dormire permittens, ut ipſe voluit. Item *mulſum* ventrem diſſolvit, quippe non decoctum. Non aliter etiam dulce vinum. *Ridiculum* quoque eſt, atque cachinnos commovens, pauſante vomitu, lenticulam dare: perſeverante verò, lavacrum
213 adhibere; cum ſint hæc in utroque contraria. Etenim *lenticula* conſtringit præſentem fluorem, *lavacrum* verò corpus [v] coæquat poſt vomitus ceſſationem. Item *Eraſiſtratus* ſecundo libro ſalutarium, utitur *tepido potu*, vomitum provocans, vel acrimoniam temperans fellis. Contra dolores autem *tepidis* utitur *vaporationibus*, & *cataplaſmatibus* ex farina & vino: at ſi ſitis defectio coegerit, vino potat *Leſbio*, cum aqua frigida, ſed in aquæ cyathum vini guttas duas admiſcendas jubens vel tres, ut ſolum, inquit, odorem vini habere aqua videatur, atque hoc bibendum poſt ſingulos imperat vomitus, & poſt ſin-
214 gulas ventris effuſiones. *Plus*, inquit, *aquæ* admiſcendum ſi febres irruerint, & ſimiliter *lenticulam* dandam & *vinum*, aut malorum infuſionem, vel decoctionem pomorum, aut pyrorum: & etiam *lavacrum* probat & reſumptionem adhibendam. Sed hic quoque excludendus in quibuſdam eſt. Etenim contra

[v] fibrarum ſtricturas reſolvit

3 Nam tam frequens balnei uſus ſomni, quem ſemel ab ægro capi vult, occaſionem & opportunitatem ægro præripit.

tra dolores * quomodo calidis, ſic ſine vino cataplaſmatibus utendum: ſiquidem *rigore quodam naturali*, ſive mordicatione, quam *Græci* ῥῖγος vocant, *vina conſtringant*. Eſt præterea eorum datio ante declinationem paſſionis contraria, & magis cum ſine cibo danda ordinantur, & immodicè: ſiquidem poſt ſin- 215
gulos vomitus id fieri præceperit, cùm propter virium ſolutionem oportuerit etiam cibi quiddam offerre, & non ſolum vinum potandum dare. *Febribus* quoque irruentibus, & quantum credendum eſt *humore* [w] *interpoſito*, inconveniens eſt lenticula, & infuſiones ſive decoctiones conſtringentium materiarum. Harum enim ad vomitum cogendum tantum fuerat uſus neceſſarius. At *Herophilus* cholericorum curationem ſecundum ſe aliis nullam tradidit. *Aſclepiades* verò tertio libro celerum vel acutarum paſſionum, [x] affectans *vomitum* ex rapaci hauſtu tranſvoratis potionibus, eodem die lavat ægrotantes, & *vino* potat cum polenta: & quid ultra? cum plurima 216
approbet veterum curationum, ſolùm prohibens ea die lavandos, niſi vires fuerint [y] reparatæ. Oportebat etiam *vini tempus* diffinire, atque *poſt cibum* dandum ordinare. Empiricorum *Serapion* primo libro curationum, iſtius paſſionis medelam tradidit. Item *Heraclides Tarentinus* libro quarto, ſed communiter uterque rationalis [z] *logicorum* conſentiunt curationi: adjiciunt etiam medicamina, quæ *catapotia* vocaverunt, multis ex ſpeciebus confecta, atque Φαρμακώδη dicuntur, necnon *potiones* etiam ad retinendos exitus fluentium materiarum, ex quibus ſunt, *Hyoſcyami* ſeminis, quem nos altercum dicimus, drachmæ duæ: *aniſi* drachma una, *opii* drachma ſe- 217
mis,

* quemadmodum

w intercepto, i. inculcato, nec libera ventilatione difflato.

x molliens ac procurans

y vino & polenta

z Medicorum rationalium

mis, contrita & ſuperflua aqua dulci. Tunc collecta, & in *triginta* partes diviſa: [4] ſingula faciunt *catapotia*, quæ dantur in aqua frigida, cyathis duobus. [a] Abſtinent, inquit, etenim ventrem. His verò qui fuerint viribus illæſis, convenire dicit medicamen ex *myrrha* atque *papavere*, & *croco* confectum, in quantitatem ervi datum, cum vini cyatho: ſed hæc [b] vehementius oſtendit *Heraclides Tarentinus*, dans etiam halicam cum vino ultimæ expreſſionis, ὑδατώδη *Græci* vocant, nos abuſive tortivum, vel cum *abſinthio* & oryza: vel *lenticula*, aut *ptiſana*, cùm contrariam virtutem halicæ lenticula atque ptiſana ob-

218 tineat. Item primo libro regulari, ſive, ut *Græci* dicunt, *diætetico*, nutriens *cholericos* prima die, cæteris utens congruè. Poſtera, inquit, die eos ante vomitum uſque ad tertium diem, neque cibo nutriendos, neque os colluere permittendos, ſi quicquam fuerit ſuſpicione [c] ſolicitum. Poſt tertium verò diem continenter atque cum cautione reſumptionem faciendam. Sed huic erit reſpondendum: Utrum in declinatione paſſionis dari dixerit vinum, atque varium cibum, an ante ipſam, quod eſt intemporale atque

219 importunum. Sed in declinatione, cur declinante paſſione, & quantum creditur, forſitan excluſa, uſque ad primam diatriton abſtinendos exiſtimat ægrotantes? His enim qui forſitan * ob ejus defenſionem dixerint, eum præcavere rurſum ne febres irruant, reſpondemus, hoc eſſe occultum, & non oportere *methodicum* eſſe ſuſpicionibus incertis occupatum, * & verè. At ſi ob irruentem febriculam, quæ jam præſens eſſe videtur, abſtinentia putat utendum, erat

[a] ventris fluxum cohibent

[b] prolixius extendit

[c] metuendum de morbi aut recurſu, aut perſeveratione

* ad

* ſed veris

[4] Hac ratione ſingula catapotia pendunt grana ſeptem.

erat melius dicere, ceſſante vomitu, emergenteque febricula abſtinentiam eſſe adhibendam, quod quidem facere vel memorare neglexit.

CAPUT XXII.

De defluxione, quam Græci diarrhœam vocant. 220

D*Efluxio* eſt ſecundum *Aſclepiadem* rheumatiſmus, ſive *fluor parvi temporis*, *ultimarum partium coli atque ſeſſionis*, ſive [a] longanonis, ut nos appellamus, quæ fit, inquit, ex conventu ſive concurſu atque *congreſſu corpuſculorum*. Sed huic quidam reſponderunt, quòd non ſolùm ultimarum partium coli defluxio eſſe videtur, ſed etiam ſuperiorum: item ex corpuſculorum concurſu, ſive conventu, quem ἔντασιν appellavit, negant fieri poſſe *defluxionem*, ſed magis abſtinentiam, vel *retentionem*.
Alii rurſum defluxionem dicunt *fluorem*, ſive ut 221
Græci, rheumatiſmum, *parvi temporis*, *inteſtinorum*, *atque ſeſſionis vel longanonis ſecundum viarum raritatem*. Sed ſuperfluum eſt cauſas adjicere, cùm paſſionem diffinimus, quibus fuerit confecta defluxio. Item alii defluxionem eſſe dixerunt *ventris turbationem celerem*, vel acutam, *quæ fit ex corruptione ciborum*. Sed etiam nunc habet quædam ſuperflua diffinitio. Dehinc etiam ſine corruptione ciborum, aut ſimili cauſa poſſe defluxionem fieri, probè videmus. Sequitur autem defluxione laborantem *ſine ullo* 222
dolore effuſio liquidorum per podicem, hoc eſt, per anum, quæ corporis facit [b] *corruptionem*: aliquando etiam perſeverando *inteſtinorum vulnerationem*, ex qua dyſenteria ſæpe ſequitur. Utendum ægrotante

Aſclepiadis definitio.

[a] recti inteſtini

Aliorum definitio.

Symptomata diarrhœæ.

[b] colliquationem

Curatio. commodè locato, *ſilentio*, atque *abſtinentia cibi*, & *vini*. Tunc etiam *cataplaſmatibus* conſtrictivis, ſecundum clunes, atque ventrem, vel pubetenus admotis. *Alia* die, ſi *defluxio* ceſſaverit, cibus adhibendus conſtrictivus. *Tunc* etiam vinum atque lavacrum adhibendum, & cætera quæ reſumptionibus convenire videntur.

OXEON LIBRI TERTII FINIS.

CÆLII

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
IN V. LIBROS MORBORUM CHRONICORUM
PRÆFATIO.

PRÆSCRIPTIS [a] celerum paſſionum libris, 1
tardarum placet curationes ordinare, quæ
ſolo [b] *ſuprapoſitionis* tempore ſuperiori-
bus ſunt ſimiles, in lenimento vero varia
[1] *recorporatione* formantur, & peritis me-
dicinæ claram æternamque gloriam [c] quærunt. Celeres
enim, vel acutæ paſſiones etiam ſponte ſolvuntur, &
nunc fortuna, nunc natura favente. Quo fit ut ignari
homines [d] elati ſæpe *medicos* fugiant, cum hos [e] pro-
ventus incantationibus novis ac [f] ligamentis adſcri-
bant, aut fortunæ; cum [g] quoties repentino nuntio
læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam cor-
poris morbos excludunt; vel ea per [2] intemperan- 2
tiam gerunt, quæ ratione occulta ſibi profutura ne-
ſcientes, duce deſpetatione committunt. In [h] utrum-
que enim faciles *celeres paſſiones* accipimus. Pellun-
tur enim aut fluore *ſudoris*, aut *ſanguinis* per nares,
aut *ventris*. Chroniæ autem vel *tardæ paſſionis* mor-
bi, qui jam præjudicio quodam corpora poſſederint,
ſolius *medici peritiam* poſcunt, cum neque natura, ne-
que fortuna ſolvantur. *Podagram* denique, vel *Phthi-
ſin*, aut *Elephantiaſin*, vel ſimiles tarditate paſſiones re-
ſolvi, nulli ſectarum principes meminerunt, ſicut

a olim vel ante ſcriptis

b exacerbationis per intervalla redeuntis τῆς ἐπιτάσεος

c parant

d curſim, feſtinanter

e eventus

f τοῖς περιάπτοις: amuletis

g aliquoties

h lætum aut triſtem exitum

Morbi chronici ſoli arti cedunt.

1 Quid ſit Methodicotum *recorporatio* in notis ad paſſiones celeres diximus, Cæliuſque in hiſce *Chronicis* libris paſſim ipſe indicabit.

2 Nil crebrius exemplis ægrorum, qui veſcentes cibis a Medico prohibitis convaluerunt.

ſæpe febres acutæ ſolvuntur. Hinc denique Græci *Aſclepium* [i] nomen ſumpſiſſe dixerunt, quod dura curando primus ſuperaverit vitia. Scribentium igitur medicinam nullus ante *Themiſonem* tardarum paſſionum curationes [k] principaliter ordinavit. Alii vero has omnino tacuerunt, tanquam impoſſibiles judicantes, vel [l] incurabilium paſſionum. Alii *Alyptarum* officio [m] tranſmittendas crediderunt: Alii diſperſe atque de aliis paſſionibus [n] ſcribentes, ut podagra, ſanguinis fluore, hydropiſmo, paralyſi, alopecia, vel quartanis typis, ut *Eraſiſtratus*, & *Aſclepiades*. *Themiſon* autem tardarum paſſionum tres libros ſcripſit: item *Theſſalus* ſecundo libro Regulari earum curationem ordinavit. Dehinc *Soranus* plenisſime cunctarum diligentiam tradidit, atque ſpeciale corpus ſcripturæ formavit, de paſſione capitis initia ſumens, quod nos quoque faciendum aſſumimus.

i & Dei, & glorioſi medici.

3 *Aſclepius unde nomen invenerit*

k aliqua methodo

l inter incurabiles paſſiones

m committendas

n *ſub.* de chronicis tractaverunt

CÆLII

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
MORBORUM CHRONICORUM
LIBER I.

CAPUT I.
De capitis paſſione, quam Græci Cephalæan nominant. 4

A PARTE corporis quæ patitur, paſſio *Cephalææ nomen.*
nomen accepit. Nam κεφαλὴν *Græci* ca-
put vocaverunt. Generatur autem ſæ- *Cauſæ.*
pius *perfrictione* aut frigiditate, aut è
contrario *ſolis exuſtione*, aut continuatio-
ne *vigiliarum* : ſed vehementius *fœminas* tenet ob *Fœminæ obnoxiæ cephalææ.*
diligentiam [1] capillorum. Sequitur in paſſione con- *Signa & ſymptomata.*
ſtitutos dolor vehemens capitis *totius*, aut *dimidii*,
quem conſueto nomine *hemicraniam* vocant, vel cer-
te temporum, [a] quem dolorem crotaphon appellant. [a] quæ κροτάφους;
Occupat etiam *oculorum* radices, & *occipitium*, at- 5
que *colla*, tendens uſque ad ſpinæ partes, ut cum
ſedere ægrotantes voluerint, *vertigine* adficiantur,
atque oculorum caligine, cum *nauſea*, & *fellis vo-
mitu.* At ſi paſſio [b] vehementer cœperit, rubri at- [b] vehementeſcere, ut multis locis hujus operis.
que prominentes *oculi* fiunt, dejectis & concluſis
palpebris evitantes lumen, cum *lachrimarum* fluore,
cibi etiam jugi *faſtidio*, & obtuſione viſus, *aurium*
tinnitu, & difficili auditu. Sequentur etiam *vigiliæ*
juges, aut frequentes, *dentium* dolor, & acceſſionis
initio *ſanguinis* è naribus parviſſimus guttarum fluor,
nihil relevans. Erit igitur locandus ægrotans, ſi *to-*

1 quos cum pectunt, comunt, tingunt, ſummittunt, caput ſæpius lavant.

6 *tum* caput doluerit, *ſupinus*. Si autem *ex parte*, ea
Qualis decubitus conveniat. parte quæ patitur. Mitigatur enim quodam blandi-
mento ſtraminum, pars in dolore conſtituta. *Pejo-
rante* paſſione ſequitur *vultus* depravatio, *pulſus* ob-
Diviſio. ſcuritas, & omnes *ſenſus obtuſione* afficiuntur. Hac
paſſione *alii* celeriter atque cum febribus laborant,
quem dolorem proprio nomine ſectarum principes
c cephalalgiam [c] *capitis* vocaverunt: *Alii* tarde, atque ſine febribus,
per intervalla temporum admoniti, & ſolo dolore ca-
pitis oppreſſi, quam paſſionem veteres *cephalæan* vo-
Pars affecta. caverunt. Pati autem *aliqui* membranam cerebri di-
xerunt, *alii* eam quæ teſtam circuntegit, *alii* omnem
cutem capitis, *alii* temporum atque buccarum muſcu-
7 los, quos [2] *ſiagonas* appellant. *Nos* vero *aliquando* iſto-
rum aliqua, ſecundum quod ſe ſenſus doloris extendit:
d cauſa *aliquando* omnia, ſecundum quod [d] fomenta vel acceſ-
ſiones paſſionum ordinate ſe ingerunt: ſimiliter etiam
ſicut dimiſſiones atque delinimenta convariant, &
e omnis doloris vacuas, cujus antitheton ſordidas, ſed valde improprie nunc longiores & [e] puras, nunc anguſtas & ſordidas ac-
cidentium malorum reliquias in acceſſionem relique-
rint. *Item* ſecundum ſuperpoſitionem tempore ac-
f continuas ceſſionis. *Item* ſecundum quod nunc [f] diurnas, nunc
intercapedinatas exacerbationes interpoſitis diebus,
uno, vel duobus, ſicut quos *typicos*, aut *periodicos*
circuitus appellamus, aut *hemitritaicos*, pro [3] re-
8 ſponſione temporum habuerint variantes. Igitur de
dolore capitis, in acutis febribus accidenti, prius libro
de febribus memoravimus: De illo vero qui ſine fe-
g ipſe morbus primarius bribus, atque tardus, & [g] ſuæ paſſionis eſt, nunc
dicemus.

Cum

2 Siagonitas, ut multis locis operis περὶ τῶν ὀξέων: quamvis in hoc libro paſſim Siagonas legamus.

3 Crediderim librarium aliquem vocem hanc ex non ſatis inſpecta minuſve intellecta nota abbreviata vocis *ratione*, male deſcripſiſſe.

Cum itaque adhuc parvus fuerit [b] ſenſus, oportet ægrotantem jacere *loco mediocriter frigido*, atque *obſcuro*, paulo levatius *capite* collocato, adhibito *ſilentio*, atque corporis & animi *requie*, cum abſtinentia *cibi* uſque ad primam diatritum. Adhibenda etiam *articulorum* levis fricatio, cum capitis *fomento* ex oleo frigido atque [i] viridi, vel ſucco quolibet admixto, qui ſine repercuſſu valeat aſtringere, ut *polygoni*, [k] *arnogloſſæ* herbarum, aut *intybi*, aut
portulacæ, aut *rubi*, quem *Græci* *βάτον* appellant, aut 9
[l] anulorum *vitis*, quos ἕλικας vocant, vel [m] *uvæ lupinæ*, aut *anagallidis*, vel *ſideritis* herbæ, au [4] *murtæ*. Hinc etiam *cataplaſmata* adhibenda ex horum ſingulis, aut admixta polenta, vel compoſitum ex multis ejus virtutis medicamen fronti apponendum, ut eſt [n] *diathetona*: ſi verò vehementior fuerit dolor, erit locandus ægrotans *loco amplo* atque calido mediocriter, & neque plurimum lucido, ne nimius ſplendor officiat. Apponendæ etiam *lanæ* lenes ac tenues, & limpidæ iiſdem partibus, cum jugi fomento ex *oleo* dulci atque calido. Ac ſi coegerit do- 10
lor, [o] πτύγματα erunt viciſſim & lanæ, æque mollia apponenda, ex oleo calido expreſſa, [p] temporibus ſub buccarum muſculis immota. Tunc etiam *veſicæ* ſemiplenæ ex oleo calido, vel *ſacelli* ex pollinibus calidis conferti, manu etiam calida atque digitis, molli tactu loca dolentia contingenda, cum omni ſilentio ac requie ægrotantis. Si autem dolor ad *dentes* tetenderit, *mulſum* calidum vel *oleum* damus, quod in ore ſine ullo motu contineat: niſi quis hoc horreſcens in nauſeam fuerit provocatus.

At ſi *vehementius* dolor convaluerit, & majora 11
[q] exe-

Curatio.
b *ſub.* doloris
i omphacino, ὠμοτριβεῖ
k plantaginis
l capreolorum, clavicularum
m Solani *vide lib.* 2. *c.* 7.
n Diatheis, quod deſcribitur à Gal. κ. τόπȣς & ab Aetio.
o complicati panniculi
p & ſub temporibus buccarum muſculis admovenda: tum

4 in hoc exemplari ſic perpetuo ſcribitur pro Myrti.

Quid faciendum dolore urgente.

q exegerit remedia etiam

In Hemicrania ſanguis mittendus brachio oppoſito.

[q] exegerit, diu etiam permittentibus viribus in ipſa diatrito, vel ante ipſam, ſanguis erit detrahendus, *phlebotomia* ſcilicet: ſed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit, detractio facienda. At ſi *altera* pars capitis doluerit, ex ejus *contraria* detractionem faciemus, quo longius adjutorii commotio à parte patienti remota videatur. Tunc *os* colluëre permittimus, & *aquæ* calidæ potum damus. In ipſa vero diatrito *unctionem* adhibemus ex oleo dulci atque calido. Tunc facimus foveri *faciem* ex aqua
12 ſcilicet calida. Dehinc potum atque cibum damus, ut eſt *panis* aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate depoſita [r] politus fiat. Vel certe [s] aliqua ſimiliter [t] fiant, aut cum *mulſa* mediocriter cocta, [v] aut ex panis pulticula confecta, quam [5] τορυνητὸν *Græci* vocant, cum parviſſimo anetho, aqua, ſale, & melle: item *ova* ſorbilia. Quæ quidem cibatio erit *alternis* diebus adhibenda, donec dolores declinent. At ſi paſſio duraverit, erit *tondendus* æger uſque ad cutem. Hinc etiam patientes partes levantur, cum ex alto *reflatio* quædam viarum nuditate permittitur, & localibus interea adjutoriis præparantur.
13 Tunc *novacula* radendum caput, atque cataplaſmatibus, & levi *cucurbita* in acceſſione, cum ſcarificatione autem in dimiſſione relevandum, ex illis ſcilicet partibus quæ plus patiuntur, vel fortiore dolore vexantur. Atque ita *ſanguiſugæ* apponendæ, quas hirudines appellamus, & magis ſi locorum inæqualitas cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime poſſit. Tum *vaporationes* ſpongiarum ex aqua calida expreſſarum adhibendæ, vel calida & oleo, aut de-

r remoto furfure ſuavior & jucundior ſit.
s alica
t fiat
v aut pulticula ex pane confecta.

5 τορυνέειν eſt in olla coquere & elixare. τορυνητὸς pulticula in olla elixa, & inter coquendum rudicula vel cochlearis aſſiduè & curioſè agitata, ne uratur, aut nidorem oleat.

decoctione *hybiſci*, quam althean vocant. Ac ſi *venter* non fecerit officium plurimis diebus, tunc [w] calidæ, & oleo rutæ, admixto melle, erit injiciendus *clyſter*: ſic enim & inteſtinorum fotus fit & ſtercorum detractione caput relevatur, quorum motu, ac expirationis aſcenſu amplius gravabatur. Quapropter etiam pridem, ſi officium venter non agnoverat, oportuit adhibere clyſterem, priuſquam cucurbitæ uſus acceſſerit: dehinc *cataplaſmatum* genus nunc laxativum convenit, ut eſt ex lini & fœnugræci ſeminibus: atque polline, ex aqua & oleo, admixto melle concocto: vel ex panico diligenter emollito.

w ex calida

14 *Clyſteris in Cephalæa utilitas.*

Declinante paſſione, *cerotariis* atque malagmatis ſimplicibus utendum, ut eſt [x] *diachylon*. Tunc *cibus varius* dandus, prædictæ ſimplicitati vicinus, ut eſt cerebrum porcinum, vel hœdinum, piſces teneri, turdi, columbarum pulli, vel domeſticarum gallinarum: olera quoque cucurbitæ, malvæ, betæ, nunc ex aqua cum oleo atque garo curata, nunc conciſa atque trita, & [y] interius condita: magis enim ex his facilis venter efficitur, quod ſæpe etiam ſanitatis tempore omnibus profuit, quibus unius diei ventris dilatio caput implevit. Ante cibum præterea erit adhibenda *geſtatio*, [z] portatoria ſcilicet ſella, ſine vehementi motu, quo partes vehementer patientes releventur. Tunc etiam *deambulatione* utendum, & poſt perunctionem capiti adhibendus *fotus*, cum [a] toto corpore ſupradicto motu laxatum, & ſpiramentis facilibus agitatum ſit. Etenim *motu denſa laxantur*, & *retenta tenuantur*. Dehinc cum declinatio [b] firmior eſſe cœperit, *lavacrum* adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam *vini* aquati offerendum. Ita cum capitis pauſaverit dolor, longo tempore horæ ſolitarum ac-

Quid agendum morbo declinante.

15

x διὰ χυλῶν

y curioſius, ut paulo poſt

z fertorium paulo poſt vocat

16

a totum corpus

b magis confirmata

Quomodo recidiva præcavenda.

acceſſionum erunt evitandæ, atque è memoria eji-
ciendæ: quibuſdam etiam temporibus in requie ſerve-
17 mus ægrotos. Declinandum etiam omne quod po-
teſt acceſſionem in [c] *commemorationem* reducere, ut
eſt *aduſtio*, *indigeſtio*, *venus*, [d] *meratus potus*, vel
plurima maſticatio durioris cibi, aut curioſè conditi,
necnon etiam *vapores vehementes* atque [e] ignea lava-
cra, *exclamatio* vehemens, *iracundia*, vel *venter* ni-
mis adſtrictus, & magis poſt cibum, ſpiritus reten-
tio, & ejus ad ilia [f] deſcenſus. Sic enim oppreſſio
quædam omne caput extendit.

c ejus recidivam facere
d meracus
e calida & ferventia, tam naturalia quam arte parata
f ex nimio ventrem exonerandi conatu

Dein [g] tardante paſſione, & nunc *ſuperpoſitioni-
bus*, exaſperata, nunc *lenimentis* levigata, oportet in
ſuperpoſitione temporis animadverſionem habere,
18 iis denique quæ ſupra ſcripſimus, uti. Etenim quæ
mitigant celeres vel acutas paſſiones, ea tardarum
ſuperpoſitioni conveniunt. In *lenimento* vero paulo
audacius reſumendi ſunt ægrotantes, & non, ut nu-
per, timoris adjuncta cautione, tempore ſcilicet quo
ſuperpoſitionis aſperitas declinabat. Adhibenda igi-
tur *vectatio* pro viribus ægrotantis [h] fertorio, vel
[i] ſella procurata. Ac ſi purius occurrerit lenimen-
tum, & neque æger fuerit viribus prævexatus, tunc
hominum manibus, aut animalium actu [k] vehiculum
adhibemus, æquali videlicet motu, ſed perfecto,
atque æquabili, lucido, & mediocriter calido loco.
19 Ac ſi temperata, & ſine flatu aëris fuerit qualitas,
tunc etiam ſub cœlo erit adhibenda geſtatio. Sed
neceſſario *longitudo* loci curanda, ne frequenti re-
verſione vehiculi circulatus greſſus *vertiginem* ingerat
ægrotanti. Tunc etiam *deambulatio* adhibenda, ſed
primo tarda, dehinc medio tempore fortior, atque
paulo [l] erectior extentis cruribus. Iis vero quibus ca-
put

g in morbum vere chronicum abeunte
h fertorium ſellam poſthac vocat cap. 5.
i portatoria, ut ſupra
k vectationem
Quid cavendum in vectatione.
l concitatior

put fuerit plurimum relevatum, etiam *lectio* ante de-
ambulationem erit adhibenda, ſi ſtudioſi fuerint
ægrotantes, ſed levi exercenda voce: tum *exerci-
tium*, atque *unctio*, quæ æqualiter corpus moveant
atque curent, ut *veſtitos* faciamus currere, *nudos*
vero cum defricatione perungi. Tunc manus ſuo 20
motu [m] exercere, vel certe *luctationem* jugem facere,
adhibito [n] *doctore*, cujus præceptis pareat, * adhibi-
tis [o] ſanè iis rebus, quæ implere atque commovere ca-
put valent, ut ſunt ea quæ cum [p] objectione plurima
corporis fieri jubentur: nec non etiam *circulatos* du-
ctus, atque [6] *retrogreſſus* cum ſaltibus. Tunc ora
lavanda, atque articuli fovendi, vel lavacrum per in-
tervalla dierum adhibendum. Depoſita autem corpo-
ris turbatione, erit *aqua* præpotandus ægrotus. Tum
cibum ſumere ſucci facilioris debet, id eſt, mediæ
materiæ, quam μέσην ὕλην vocant *Græci*. Dandum 21
etiam *vinum* tenue, parvum. Sed eo tempore quo
cibamus, adhibenda quoque *animi laxatio*, quam
διάχυσιν vocant, quæ fiet aut ludicris rebus, aut jocu-
lari facetia, quæ ſingula artis moderatione adhibita,
cyclorum ductu augeri atque minui debent, [q] prædato
initio, cui perfectio conſummata reſpondeat.

Lectio quando adhibenda.

[m] exercere
[n] aut Pœdotriba, aut gymnaſte
* prohibitis
[o] etiam
[p] jactatione
[q] præſcripto

Eſt autem *reſumptivi cycli* ordinatio formanda hoc
modo. *Prima* die parvo cibo atque aqua nutritus
ægrotans, vel ſi ferre valuerit, ab omni nutrimento
abſtentus, *alia* die levi motu erit exercendus, at-
que oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id 22
eſt, tertiam accipiat partem ſolitæ quantitatis, quam
facile percipere atque digerere ſolebat. Sed *panem*
dabimus limpidum, fermentatum: [7] *pulmentum* au-

Quid ſit cyclus reſumptivus.

 tem

6 Gal. lib. 2. tuendæ valet. id genus exercitationis ἐκπλεθρίζειν vocat.

7 Hac voce pulmenti Cælius intelligit varii generis cibos, μέσης ὕλης dictos, coctura & elixatione teneros.

tem ova, vel holerum betas, aut cucurbitas, vel
malvas, aut [r] lapathos, aut bulbos, vel piſces tene-
ros, ut ſunt ſcari, aſelli, [s] julides: & aviculas, ut
ſunt turdi, ficedulæ: vel cerebrum porcinum aut
hœdinum, in hac perſeverantes qualitate, atque
quantitate, *duobus* vel *tribus* diebus, juxta virium
poſſibilitatem, quo neque parva dando debilitentur,
23 neque adjectionibus perturbati opprimantur. *Tunc*
detractæ partis partem *tertiam* adjicientes, *pulmen-
tum* damus turdorum, ficedularum, aut ex pullis co-
lumbarum, vel gallinarum. *Tum* rurſum poſt *tres* vel
quatuor dies aliam tertiam partem panis adjiciemus,
& agreſtia dabimus pulmenta, ut leporis, aut ca-
preæ: atque ita æquali numero dierum peracto, ul-
timam partem panis addemus. *Pulmentum* dabimus
porcinum, tenerum, ex aqua, vel non curioſe con-
ditum ex anetho & ſale. *Præterea* ſimili modo erit
etiam *vini* facienda partitio, atque per ſingulas pul-
mentorum mutationes adjectio: ac ſi plus ægrotans
24 bibere, quàm damus, voluerit, aquam ſumat. Si-
mili modo etiam *geſtatio*, atque *exercitium*, ſive mo-
tus erit augendus aut minuendus, ad comparationem
quantitatis ciborum.

[r] Λάπαθον.
[s] Vid. Ariſtot. Hiſt. anim. lib. IX.

Perfecto *reſumptivo* cyclo erit *metaſyncriticus* ad-
hibendus, primo ex parte, dehinc perfectus. eſt
enim paſſio facilis in [t] motu, & natura caput inju-
riis aptiſſimum: ſiquidem non facile rerum repenti-
nas perferat mutationes. *Prima* igitur die erit cibo
abſtinendus ægrotans: tum *alia* die parva adhibita
geſtatione, atque unctione corporis, vel ſi paſſio
permiſerit, lavacro, rurſum *panis* dabimus *tertiam*
partem ſolitæ quantitatis, quam ante initium curæ
25 facilè accipere atque [v] perferre ſolebat. *Pulmentum*
da-

Κύκλος μετασυγκριτικὸς, *ſeu recorporativus.*
[t] facile revertitur
[v] digerere, ut ſupra

dabimus ſalſum, aſſum, vel [w] coctum, dabimus etiam cappares ſinapi madidatas, atque olivas ex viridi novitate meſſas, quas *colymbadas* vocant, præcaventes ea quæ facile caput implent atque gravant, ut eſt porrum, allium, cepe. Potum dabimus *vinum*, & ſi perferre voluerit æger, in iiſdem *duobus* vel *tribus* perſeverabimus diebus: ſin minus, *ſecunda* die ſalſamentis admiſcemus [x] cerebrum, vel piſcem. Tunc *ſequenti* die panis detracti partem *tertiam* addimus: *pulmentum* damus, holus, cerebrum, piſcem tenerum, hoc *tribus* vel *quatuor* ſervantes diebus. *Tum* rurſum aliam tertiam partem panis addentes, tranſimus ex mediæ qualitatis materia ad volantum qualitatem, atque in eadem ſimili dierum numero perſeverantes, *ultimam* partem panis addemus: *pulmentum* dabimus porcinæ carnis. Sed ſi multas mutationes facere voluerimus, in *quatuor* partes medietatem panis dividimus, ut ſingulas ſingulis [y] mutationum pulmentis adjiciamus: hoc eſt, *unam* mediæ qualitatis materiæ applicantes, *aliam* volantum, *aliam* agreſtium, *aliam* porcinæ carnis. Sed ne quid odioſum è quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc eſt, pulmentorum ſimilis oblatio, erit in communi qualitate ſpecierum diverſitas varianda, ut quibus diebus [z] ſalſum damus, Græci [8] *drimyphagian* appellant, ejuſdem ſpeciem variemus: nunc, exempli cauſa, dantes piſcem, nunc ſardam, nunc [9] cordulam: atque ita in uſu mediæ materiæ, quam μέσης ὕλην appellant, nunc turdos, nunc ficedulas, ſive quas [10] miliacas vocant, nunc columbarum pullos,

26

27

w toſtum

x ſuillum, aut hœdinum: ut ſupra

y pulmentorum mutationibns

z ſalſamentum

8 Ejus modum & ordinem vide lib. 3. cap. 2.

9 Cordyla, thynnorum partus, qui fœtas in mare autumno redeuntes comitatur. Plin. H. N. lib. IX.

10 Vel milio paſtas & ſaginatas:

los, ac gallinarum. Hoc denique etiam in aliis qualitatibus *pulmentorum*, ſive materiarum erit ſervandum, ut ejuſdem virtutis pulmenta ſpecierum mutatione varientur. Erit præterea *pomorum* quiddam adjungendum, quod inflare non valeat. Sed tempore quo *porcina* utemur, erunt etiam *olera* offerenda: ſolumque id ſervandum, ne modum quantitatis ex-
28 cedamus, ſive qualitatem rerum datarum. Augetur enim [z] oblatio non ſolum ſi plurima fuerint diverſarum ſpecierum, ſed etiam ſi plus nutrire valuerint. In omni igitur *mutatione*, hoc eſt tranſitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum [a] *aqua* vivere, adhibita *perunctione*: In aliis vero diebus etiam *vinum* accipere, & *lavacro* corpus recurare, ſed non omnibus neceſſariò diebus: ſiquidem facile caput jugi lavatione ad paſſionis veſtigia revocetur. Similiter autem oportet etiam *motus* corporis augeri atque minui.

[z] *ſub.* ciborum

Quid in quavis ciborum mutatione obſervandum.

[a] vid. initium hujus §.

Alia cycli ſpecies,

Tunc iſto *cyclo* perfecto, erit alius adhibendus ſolo
29 ex *vomitu*, detracta *drimyphagia*: In quo oportet *prima* die in parvo cibo, & aquæ potu ægrotantem ſervare: Tum *alia* die [b] levi deambulatione motum vomitum exagitari, ex radicibus *raphani*, vel iis ſimilibus ſpeciebus, ſi loci aut temporis cauſa defecerit radicum copia. Oportet igitur *radicis cortices* in fruſta minui parviſſima ad *libræ* pondus, quod excedere fas non eſt. Tunc infuſo *mulſo*, & *aceto* confecto ſimplici, vel *ſcillino* hauriendum, atque [c] mandenda dare ægrotanti, ſed paulo prius quàm cibum libero tempore accipere ſolet, ut neque [d] *ſupinus* adhuc ſtomachus, hoc eſt, cibi adpetitu non admonitus

[b] poſt lenis deambulationis

Vomitorium ex raphano.

[c] vid. paulo infra

[d] famis ſpicula nondum percipiens

vel cenchridas à milio dictas, avium peculiare genus. Aves quidam eſſe volunt, quas ortolanos Itali vocant, quod mirum in modum & pingueſcant, & delectentur milio.

nitus, ſine ulla commotione revomat: neque rurſum 30
appetentia ſoliti temporis excitus [e] digeſtioni incitet *e* digeſtione
accepta. *Tum* tenuiter [f] *maſticans*, & jugiter ex illo coquat
mulſo ex aceto confecta ſorbens, tranſvoret, atque *f* radicem in
cùm omnem modum ſumpſerit, [g] levi deambulans fruſta conciſam;
motu, requieſcat, donec ructante ſtomacho è retento *g* leni
ſpiritu mordicatione quadam, ſive fervoris ſenſu
ſentiat altiora pulſari, quod quidem interpoſita ho-
ra [h] occurrere probamus. *Tum* aquæ tepidæ ſumens *h* fieri obſervamus
cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis
obtundat, *immiſſis digitis* vomitum provocet, atque
cùm omnia reddiderit accepta, *aquam* ſuperbibat *Aqua inter vomendum plurima bibenda.*
plurimam, ut & ſtomachum lavet, reliquias fervoris
extinguat: atque ita provocato vomitu rejecto potu
rurſum bibat. Hoc cum *tertio* aut *quarto* fecerit, & 31
potum [i] liquore limpido reddiderit, *capiti* levis fo- *i* liquorem limpidum
tus eſt adhibendus, atque *ora* aqua calida fovenda.
Tum levi deambulatione movendus eſt, ob tran-
quillitatem [11] *capitis* faciendam, niſi ſit ſolvendi [k] *tor-* *k* gravitatis capitis
poris ex nocumento vomitus illati cauſa, perungen-
dus, hoc eſt, ex ſuperioribus ad inferiora membra- *Defricationis in capitis repletione uſus.*
tim deductis manibus defricandus. Sic enim capitis
denſitas quæ videbatur illata, ſolvetur, cum inſpi-
ratio facilis totum per corpus fuerit effecta. *Tum*
epotis duobus cyathis aquæ calidæ, lecto recollocandus,
& ab omni cibo vel potu abſtinendus, ſumma cum re-
quie animi atque corporis. Dehinc laxata capitis ſtri- 32
ctura [12] *ſomno* dimittendus: quoniam prius quàm den-
ſitas ex adjutorii commotione illata ſoluta eſt, qui *l* ſc. paſſionis
in ſomnum facilè devenerunt, non ſolùm [l] ſuæ cauſa
capitis gravationem ſervaverunt, ſed etiam ma-
jorem

11 quod vomitione turbatur & repletur.

12 Putabant Methodici ſomno corpus denſari, laxari vigiliis.

jorem fecerunt, cum nullo ſpatio interjecto ſomnum
m univerſi ſc. adjutorio jungentes denſitatem [m] corporis junxerunt.
Eſt igitur, ut dicimus, *cibo abſtinendus*, ne ſumpta
corrumpat ex corporis remanente torpore, poſt agi-
tationem vomitus, atque fervorem. Quippe cum
ſæpe manentibus in ſtomacho ſquamulis vel follicu-
lis radicum, requie ſuperaddita, atque cibo novo
commixto, ejus neceſſario faciant corruptionem, ex
33 qua conſequenter caput impletum, etiamſi ſua paſſio-
ne prævexatum non fuerit, neceſſariò conſtrictum
n corruptæ graveſcit, cùm ex illa putredine [n] corruptionis ex-
o obſident halationes aſcenſu quodam caput [o] obſidunt. Sicut
p pauperum dixit pro carens enim *Themiſon* ait, eſt natura *caput* carnibus [p] pau-
perum, & nervoſum, & duris cutibus & capillis ob-
q ſenſuum organis tectum, & ſpiramentis difficilibus natura: tum [q] ſen-
r foratum ſibus quoque univerſis [r] formatum, inſidens corpo-
ribus, atque accipiens eorum cunctas exhalationes,
cùm ſpiritus naturaliter ſuperna petens ex inferiori-
s vapores eos bus trahit [s] corpora ea per arteriam atque ſtomachum,
34 quæ ſunt corporis veluti majora fumaria. *Dehinc*
alia die *lavacro* utemur, atque *pulmento* mediæ qua-
litatis. Tum poſt *duos* vel *tres* dies cæteras *cycli* par-
Raphanorum ſuccedaneum. tes adhibemus. Ac ſi *radices* loci aut temporis cauſa
defuerint, adfectandus ordine ſupradicto vomitus ex
granis *ſinapis* madidati, vel ex liquido ſinapi poto,
t naſturtio aut *mulſo* ex *aceto* & *pipere* confecto, vel [t] *cardamo*,
aut *erucæ* ſemine, aut decoctione *thymi*, vel *origa-
ni*, aut *hyſſopi*, aut ſalſamentis, & multis offis, cum
v bene procedente curatione aceto, vel mulſo ex aceto. *Tunc* [v] profectu cedente,
atque limpido linimento perſpecto, reſumpto etiam
ægrotante & convaleſcente, ut perferre nunc *vomi-*
35 *tum* poſſit, nunc *drimyphagian*, audemus integrum
atque perfectum *cyclum metaſyncriticum* adhibere,
ut

ut initium à vomitu ſumentes, drimyphagian jungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus.

Remedia externa pro Cephalæa.

Ordinantes præterea etiam *localia adjutoria*, quorum prima ſunt adhibenda leviora, & quæ longè remotis partibus admota [w] tranſmiſſa patientibus ingerunt curationem: tum etiam vehementiora. Erit igitur *radendum caput*, nunc [13] pro capillatura, nunc contra capillaturam, donec cutis *rubore* adficiatur: ac deinde in *balneo* nitri pulvere [x] aſpergi, & confricari paulo antequam in ſolium deſcendat ægrotans.
Tum etiam [y] παρόπτησις adhibenda erit ex carbonibus 36
æquali [z] vapore medentibus. *Alia* etiam die *cucurbitæ* infigendæ plurima cum flamma: & *primò*, dorſo atque cervici, vel cæteris nervis, quos *tenontas* appellant, *tum* capiti, quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ. Dehinc *dropax* adhibendus, *primò* cruribus, *tum* thoraci, & dorſo, [a] ex primo cervicis ſphondylo uſque ad clunes, vel earum ultimum ſphondylum. Plurimi etenim *nervi* inferiora quæque communi natura [14] complexi iiſdem paria faciunt ſuperiora. *Tunc* [b] partium propungentibus pilis capitis, atque buccarum, vel temporum muſculis,
quos *ſiagonas* appellant, collo, & mento, cum ſub- 37
jectis gutturis, quæ [c] ante rumam vocant, *dropacem* apponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea *perfrigeſcant*, erunt à duobus miniſtris mediocri *unctione* fricandæ, atque ita cùm *dropacem* detraxerimus, totum perungi corpus oportebit, ipſo quoque capite manu leviter pertractato, & *lavacro* dabimus ægrotantem. His itaque *adjutoriis* relaxatis, atque

w tranſmiſſu
x aſpergendum, & confricandum
y q. d. adaſſatio
z calore ardentibus
a à capite
b præraſis prominentibus pilis, capiti
c antherewna, ſive rumam, ut inf.

13 Eodem genere locutionis utitur infra cap. 4. §. 98.

14 In eas partes diſperſi, veluti nexu quodam illas cum ſuperioribus vinciunt, ac mutuum illarum conſenſum efficiunt.

d relaxatis

atque [d] lenteſcentibus capitis partibus, *vocis* quoque *exercitium* adhibemus, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant: tum frequentior *ſinapiſmus*, ac deinde *ptar-*
38 *micum* utile eſt. Plurimum denique prodeſt poſt deambulationem ſinapi adhibitum in *gargariſmum*, madidatum, prius quàm lavacro æger utatur, vel aridum, ac maſticatum: deinde *aqua calida* ſumpta, & in ore pauliſper retenta: vel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, ſive *phlegmatis* trahendi cauſa, *methodus* ordinavit, ſed ut etiam oris interiora adjutoriorum *agitatione* capiti beneficium tradant: quippe cùm dolor ſæpe ipſas quoque partes afficiat. Iſta igitur regula [e] conſequenter etiam *betæ* nigræ, vel *cyclamini* herbæ ſucco, in cochlearis quantitate, reclinato capite ægrotantis, pollicis ſiniſtræ manus impreſſione [f] inflatis narium cavernis infuſo uti poſſu-
39 mus. Etenim fit [g] mucilenta humoris excuſſio, qua ægrotans relevatur, non ob *detractionem*, ut ſuprà diximus, materiæ, ſed quòd adjuncta *agitationis* utilitas capiti beneficium tradat. Eſt etiam ex *localibus* [h] adjutoriis uſura corporum, ut ſunt ea quæ conficiuntur ex *euphorbio*, vel [15] *adarce*, *opobalſamo*, *aphronitro*, [i] *murra*, vel aliis ſimilibus virtute rebus. Utendum etiam [16] *malagmatibus*, quæ valeant ex alto cauſas inductione propria [k] detergere, quæ *Græci* [l] μινυθικὰ vocaverunt.

Verus gargariſmi uſus.

e juxta iſtam regulam

f dilatatis

g mucilenti

h adjutoriis corporum uſus acriorum

i myrrha

k reſolvere, diſſipare

l alias diaphoretica

Cautela in mutatione externorum

m mutationem

Meminerimus tamen non prius eſſe ab *adjutorio locali* ad aliud tranſeundum, quàm *turbatio* corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam rectè poſcere [m] *commotionem* adjutoriorum fuerint viſæ. Qua-

15 Ἄδαρκις, ſalſugo eſt congelata in paluſtribus naſcens, & arundinibus adhærens, unde Græcis καλαμόχνους. vide Hermolaum in Plinium.

16 Malagmata ſunt emplaſtri ſpecies, quæ in integram cutem injiciuntur.

Quapropter ſi plurimum vexata corpora viderimus, 40
ſufficere intelligimus uno in *cyclo* unum locale adjutorium. In iis verò quæ minus vexata noſcuntur, vel viribus medicamentorum [n] depurgata, etiam *ſecundo* uti licet. Singula igitur *adjutoria* adhibenda eſſe meminerimus ſequenti die quàm *mutatio* facta fuerit materiarum, hoc eſt, qualitatis pulmentorum in aliam tranſitus qualitatem, ut ex antecedenti *abſtinentia* ductile atque aptum corpus adjutoriis fiat. Specialiter autem erit *dropax* adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Παρόπτησις vero & *ſinapiſmus*, & *ptarmicum*, quod [o] ſternutamentum dicere poterimus, tempore quo volantum utimur *pulmentis*. Etenim neque adhuc corpus poſt uſum *ſalſamenti* debile, neque rurſum plurimum
nutribili qualitate videtur eſſe [p] confertum. Cavenda 41
etenim vehementer eſt *capitis commotio*, quæ [q] ſæpe corporis *plenitudine* fit, quippe cum ſanos homines plerumque vinolentia, vel indigeſtione confuſos, capitis motu vexatos in *catarrhum* atque coryzam venire videamus. Solo igitur tempore, quo *drimyphagia* utemur, omne erit locale adjutorium prohibendum: vel ſi quiſquam omni ex parte fuerit viribus plenus, leve quiddam [r] addiderit. [s] Sufficiens quippe cum *drimyphagiæ vehementia* atque recorporatio
altiorum eo tempore totum penè habitum mutare vi- 42
deatur, & ſi [t] *timoris*, ita corpus adjutoriis exercere, ut eodem tempore *ſuperficies* cum altioribus agitetur. Utendum etiam *fomentis*, ſive vehementioribus illiſionibus aquarum, *Græci* cataclyſmos appellant, & primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad uſus [v] *naturalium aquarum*, ſcilicet earum quæ non odore per-

[n] puriora magiſque ſana reddita

Tempus dropacis adhibendi

[o] Sternutatorium, *quamvis ſic paſſim in hoc opere legatur*

[p] immodice plenum, & ſanguine abundans

[q] ſuper *i.* cum

Quid in Drimiphagia cavendum

[r] applicare poterit

[s] quippe cum ſufficiens

[t] *ſub.* res plena

Κατακλυσμός

[v] mineralium

 cu-

cutiunt. *Natationes* vero ſub divo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua [w] complexis, ſolum [x] ſupernatans remanet caput, quod neceſſariò

w opertis, contectis, demerſis
x ſuperextans

43 perfrigeſcens [17] *inæqualitatem* corporis facit. At ſi minus cedere *paſſionem* viderimus, & poſt frequentiam ejuſdem, iterataque curatione, & fortificato corpore, ægrotantis querimonia permanſerit, *hellebori* uſus adhibendus: ſed primo ex ejus inſertatione [18] radicibus penetratis, [y] vel mulſo ex aceto confecto infuſis. Dehinc etiam coquis utendum eſt, atque diverſis ciborum pulmentis, quod quidem latius tertio *Reſponſionum* libro jamdudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum [z] deſpuit, ut ita dixerim, [a] *paſſionis carnem*, qua depulſa, [b] *naturalis* atque nova ſuccedit. Dehinc etiam his geſtis, *paſſio* permanens erit, *ſecundo* vel *tertio* utendum helleboro,

Helleborus quomodo adhibendus.
y ac
Libri reſponſionum Cælii.
z depellit, emungit
a morboſam
b ſana
c ante reſumptis

44 ſed [c] præſumptis viribus ex *corporis* refectione. *Tunc* etiam naturalibus *aquis* utendum, vel ſiccis *vaporationibus*, & longa per maria *navigatione.* Etenim fluminales vel portuoſæ, atque ſtagni navigationes incongruæ judicantur, quoniam humectantes caput infrigidant exhalatione terrena: *maritimæ* vero latenter atque ſenſim corpus aperiunt, & ſalſæ proprietatis cauſa corpus adurunt, atque ejus habitum quadam mutatione [d] reficiunt. Affectandus etiam in *aeres* [e] *teneros* atque *aquilonios* tranſitus, vel contrarios iis qui paſſionem aſperare valent. Adhibenda præterea *animi laxatio*, & magis poſt cibum. Omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc eſt ſecundum *Methodicos* ordinata curatio.

Maritima navigatio.
d renovant
e ſubtiles

45 Plurimi autem diverſarum *ſectarum* principes *fomenta*

17 Æquilibrium corporis partium tollit.
18 Fibris hellebori raphano infixis.

menta probaverunt ex oleo roſaceo, atque aceto, & ruta, & herpyllo, peucedano, caſtoreo, ſylphio, atque ſemine herbæ quam *ἄγνον* appellant, [19] ſamſuco, hederarum coma: ex quibus in acceſſione *caput impletum* augmentis aſperrimis agitatum, atque gravatum, totius paſſionis duplicat modum. Eſt enim ſupradictarum materiarum [f] *repercuſſibilis* uſus, eo adhibitus tempore, quo *mitigatio* convenire perſpicitur. Utuntur etiam purgativis medicaminibus, quæ *καθαρτικὰ* vocaverunt, hoc eſt, ventrem deducentibus, ex quibus *ſtomachus* [g] inficitur, & omnis *nervoſitas* [h] vitiatur. Item *arteriotomiam* probant, & *uſturam* ex cauteriis [i] ferratis duorum digitorum ſpatio ſuper ipſas venulas effectam. Tunc [k] longo tempore vulnerationis ſervata qua [l] ferri *materia purulenta* ex alto [m] atque ſuperficie paſſionem [n] relevare promittunt, quod nos in *acceſſione* noxium atque *exitiale* judicamus, ob vehementiam motus: in *lenimento* verò inutile, atque adjutoriorum medelæ contrarium, ſiquidem prohibet eorum beneficia penetrare. Non enim *fricationes*, vel *cucurbitæ*, vel *dropaces*, aut *ſinapiſmi*, aut *ptarmica*, aut *cataclyſmi*, quos nos aquarum illiſiones appellamus, vulneratis locis adhiberi, aut [o] perferri aptiſſime poſſunt. Utuntur etiam frigido lavacro *Græci ψυχρολȣσίαν* appellant, quod neceſſariò *nervos* indurat, ac congelare conſuevit, ob denſationem cutis, ac totius corporis. Utuntur etiam *locali venarum diviſura*, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque *maſtichen* maſticandam, ex quo in paſſione [p] conſtituta denſatus conſtrictivæ virtutis ceſſatur. *Themiſon* primo libro tardarum paſſionum, quas chronias vocant, phle-

Aliorum Medicorum ſententiæ perſtringuntur.

f vi quadam percutiendi nocens

g male afficitur

h vexatur

i ferreis

46

k vulnere diu aperto relicto

l dulci

m in ſuperficiem atque

n relevari

o ab ægro

47

p conſtitutus potentia conſtrictivæ virtutis denſatus quaſſatur.

19 Sampſuco; quamvis in hoc toto opere ſic legatur.

q post
phlebotomat, atque *conſtrictivis* fomentis utitur [q] ad
laxamentum phlebotomiæ, fruſtratus, errore ſe-
quenti ex fomentis incongruis. Item imminente *aug-
mento*, duas præcavens horas, *unctiones* adhibet acer-
48 rimas, & duriſſimam *fricationem*, atque conſtrictio-
nem articulorum, & tum *ſinapiſmum* adhibet ulti-
mis membrorum partibus, ſive ſummitatibus articu-
lorum, ob avertendam materiam: plurimas etiam
fronti *ſanguiſugas* apponit, atque humeris, & tem-
poribus capitis, quod eſt contra [r] ſectæ rigorem.
r *ſc.* Methodicorum
Affectandam igitur corporis laxationem, non aver-
s congruat
ſionem materiæ ejus dicimus. Quippe cum non [s] con-
currat, neque conveniat quod faciendum putat, ut
eodem tempore articulorum *conſtrictione*, & *ſan-
guiſugarum* appoſitione [20] utamur, præſervatis horis
t ingruat paroxyſmus
duabus, antequam paſſionis [t] implicent augmenta,
cum illo tempore ſit *requies* adhibenda, & ſæpe con-
49 tingat, ut [v] præveniens corpori jam [w] occupato que-
v ſolito citius veniens
w in exacerbationem prono
rela, & acceſſionem denuntians, ipſum quoque tem-
pus quod elegiſſe videtur, turbare noſcatur, ſitque
nocens appoſitio *ſanguiſugarum*, ex quibus [21] perfri-
catio, atque commotio, vel ex earum morſibus
[22] amentia, aut ſi aliquò ſanguinem detrahunt, gra-
vis ægros vexatio conſequitur. Probat etiam appo-
Μαλάγματα ἀνώδυνα.
nenda *malagmata* dolori contraria, quæ anodyna vo-
cantur, vel caſtoreum, aut rutam; aut ſpondylion
herbam, cum *cerotario* ex oleo roſaceo, atque pice
liquida confecto. Ex iiſdem jugiter jubet *odorem* ca-
50 pere ægrotantem, omnifariam caput implens. At-
que ita ſi *dolores*, inquit, mitigati non fuerint ex
cali-

20 Illud enim ſtringit, hoc laxat.

21 Ante enim quam ſanguiſugæ applicantur, pars ad rubedinem fricatur, quo venæ magis replentur.

22 Crediderim Cælium hic Græcum ἀψυχία, quod Hippocr. ſæpius pro animi deliquio uſurpat, per *amentia* vertiſſe.

calidis rebus, [x] *frigidæ ſpongiæ* apponenda, ad *empiricorum* conſilia devolutus, qui ex contrariis ad contraria tranſeundum, cauſis [y] reſiſtentibus, probaverunt. Utitur etiam *eſcharoticis*, hoc eſt, quæ cutem [z] extendere vel corrumpere valeant: & ceſſante acceſſione, imperat *fricationem* adhiberi, atque *fomenta*, quorum item uſus non declinantis eſt acceſſionis ſed in toto recedentis. Denique peccatis indulgendum methodicorum princeps *Soranus* [a] digniſſime judicavit. Adhuc enim, inquit Themiſon, *Aſclepiadis* erroribus, & [b] rudimento temporis *methodici* fallebantur.

x aqua frigida imbutæ

y contumacibus

z urere

a æquiſſimè

b rudioris ſæculi ignorantia

CAPUT II.

De [a] *Scotomaticis.*

51

a Vertiginoſis

*S*Cotomatica *paſſio* ab accidenti nomen ſumpſit, quod repentinas oculis ingera *tenebras*. Afficit frequenter *vacuos* homines, hoc eſt, ſine aliquo exercitio vitam ducentes, & *vinolentos*, vel conſuetos *ventrem* purgare medicaminibus potis, & ab eorum uſu repente deſiſtentes: item *hæmorrhoides* longo tempore affectos, & poſt earum amputationem nulla *recorporatione* curatos. Vehementeſcit autem hæc paſſio *hyeme*, vel *verni* temporis initio: præterea ſæpe futuram denuntiat *epilepſiam*. Veteres denique parvam epilepſiam vocaverunt. Nam in paſſione conſtitutos repentina viſus [b] *tenebratio*, atque nebula, cum capitis [c] *vertigine* conſequitur, ut omnia ſecum moveri exiſtiment. Item ante oculos quoſdam ſentiunt *marmorum maculis* ſimiles tractus, quos μαρμαρυγὰς Græci

Σκότωμα, καὶ σκοτωμία, καὶ σκοτωματικὸν πάθος

Vertigini maxime obnoxii.

tempus.

ſigna.

b hic affectus σκότωμα eſt

52

c hic affectus σκοτόδινος vocatur

1 In hoc toto opere Hæmorrhoidas primæ declinationis, & hæmorrhoidarum legitur.

Græci vocaverunt, cum tamen converſis oculis omni ex parte non [d] deſerant viſum: Item capitis atque oculorum *gravatio*, & ſedere volentibus *timor*: ſiquidem ſecum omnia putant impelli, vel cadere: aurium *tinnitus*: ſuperiorum corporis *ſudor*: aut repentinus caſus cum celerrima ſurrectione. Aſperatur præterea paſſio ſi ex alto aſpexerint ægrotantes *meatum fluminis*, aut rotæ *vertiginem*, ſive ignis, item ſi proni quicquam geſſerint, vel majorem vocem au-
53 ribus acceperint. Diſcernitur ab *epilepſia* hæc paſſio, ſiquidem neque ſenſibus privat ægrotantes, neque ſpaſmo, id eſt diverſo raptu adficit: item à capitis paſſione, quam *cephalæan* vocant, diſcernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab iſta paſſione *vertiginem*, ſive obſcuritatem, neceſſarium non eſt. Siquidem ex his veluti partibus *ſcotomatica* paſſio confecta eſſe videatur. Eſt denique iſtius paſſionis affectio ſaluti *innoxia*, hoc eſt ſine ullo periculo, niſi quis maretenus, aut ex alto cadens, ratione caſus potius, quam paſſionis violentia, perire videatur. *Curationem* vero eandem adhiberi convenit, quæ nuper paſſioni capitis eſt ordinata, non ſolum *generali*, ſed etiam *ſpeciali* ratione.

d amittant.

Quomodo differat a morbis vicinis.

Prognoſticum.

Curatio.

CAPUT III.

54 *De Incubone.*

Incubi etymologia.

INcubonem aliqui ab hominis forma vel ſimilitudine nomen ducere dixerunt: aliqui à *phantaſia* qua patientes afficiuntur: ſiquidem veluti aſcendere atque inſidere ſuo pectori ſentiunt quicquam. *Themiſon* ſecundo epiſtolarum libro Πνιγαλίωνα vocavit, ſi-

quidem

quidem præfocat ægrotantes. Quidam veteres ἐφιάλτην *Synonyma.*
vocaverunt, alii ἐπιβολὴν, quod [a] utilis patientibus [a] aut talis
perhibeatur. Afficit *crapula* vel *indigeſtione* jugi vexatos. Accidens igitur ſemel, ita ut nullam vigilantibus querelam, aut [2] diſplicentem ſanitatem faciat,
ſed ſolius ſomni turbatio [b] noſcatur, minime paſſio [b] percipiatur
dici poteſt, ſicut neque ſemel effectus per ſomnum
ſeminis lapſus, quem *Græci* ὀνειρόγονον appellant, paſ- 55
ſio nuncupatur, niſi jugiter, atque cum corporis incommoditate fuerit effectus. Eſt autem ſupradicta *Eſt Epilepſiæ ſpecies.*
paſſio *epilepſiæ* [c] tentatio. Nam quod neque *deus*, [c] prænuntius quidam, & quaſi principium
neque *ſemideus*, neque *Cupido* ſit, libris cauſarum
quos αἰτιολογουμένους appellavit, pleniſſime *Soranus* explicavit. Iſta igitur *paſſione* poſſeſſos ſequitur corpo- *Ejus ſigna.*
ris tardiſſimus motus, atque torpor, & magis per *ſomnium gravedo*, atque preſſura, & veluti *præfocatio*, qua ſibi quenquam irruiſſe repente exiſtimant, qui ſenſibus oppreſſis, corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit ut ſæpe erumpentes non ar-
ticulata, ſed confuſa voce exclament. Quidam deni- 56
que ita inanibus adficiuntur viſis, ut & ſe videre credant irruentem ſibi, & uſum *turpiſſimæ libidinis* perſuadentem: cujus ſi digitos apprehendere nixi fuerint [d] fugatum exiſtiment. Tunc autem cum *ſomno* [d] fugientem
ſurrexerint, faciem atque transforationis [e] partes [e] oculos: nares: aures: anum.
uvidas & humectas ſentiunt, atteſtante gravedine *cervicis*, cum *tuſſicula* [f] levi, molli ſtimulatione com- [f] leni
mota. [g] Plurimum autem poſſeſſis accidit *pallor*, & [g] diu morbo laborantibus
corporis *tenuitas*, quippe cum ſomnum, timendo, non capiant. Apparet igitur *ſtricturæ* paſſio ex gravedine, *tarda* autem ex temporis [h] tractu, & non [h] diuturnitate
ſemper ſine periculo ſalutis. Cum enim vehementer

[2] Δυσαρέσκησιν ſignificat, quam alibi *diſplicentiam* vertit, *cap. ult. lib. 5.*

57 impreſſerit *præfocatio*, quoſdam interficit. Memo-
rat denique *Silimachus* Hippocratis ſectator, con-
tagione quadam, plurimos ex iſta paſſione, veluti
lue, apud urbem [3] *Romam* confectos. Quapropter
curandos oportet jacere *loco* lucido, atque medio-
criter calido, adhibita *requie* animi, & corporis,
abſtinentia uſque ad tertium diem, quem *Græci dia-
triton* vocaverunt. Tum *colla* tegenda, atque *caput*,
ſtomacho lanis limpidis ex oleo calido præcincto: ad-
hibenda etiam *oris* collutio ex potu aquæ calidæ. Ac
ſi plurima ſtomachi, vel capitis, vel colli fuerit que-
rela, adhibenda *phlebotomia*, & poſt [i] detractionem
58 *perunctio* ex oleo calido. Tum *ora* fovenda: *cibus*
dandus ſimplex, ſucci facilioris, parvus, ſorbilis: &
ſi paſſio perſeveraverit, *cataplaſmata* adhibenda: *cu-
curbita* quoque, nunc ſimplex, nunc adjuncta ſcari-
ficatione, ex utraque parte gutturis, quam *Græci*
ἀνθερεῶνα vocant, nos *rumam*. Tunc *vaporatione*
utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa vero
adjutoria quæ adhibenda, [k] diurnis erunt diebus ad-
hibenda, ſed longe remotius à nocturno tempore.
Tunc etiam *geſtatio*, atque *varius cibus*, & *lava-
crum*, & aquatum *vinum*. Illis vero partibus quas
curamus, erunt primo *cerotaria* apponenda: tum *ma-
lagmata*, ut Diachylon, aut [4] Diamelilotum, aut
59 Diamſucum. *Fricatio* etiam capitis, & denſi pecti-
nis capillorum decurſio: ſuſpiciones etiam ſive me-
tus imminentium ſomniorum avertendi procul, fa-
bularum lenitate robore adjecto. Plerique enim ſibi
fingentes vel formantes futura, voluntarios pene cau-
ſarum motus efficiunt. Ac ſi *paſſio* tardaverit levio-
ribus

Curatio.

i nimirum ſanguinis

k continuis

Vis imaginationis.

3 Populari & peſtilenti huic incubo *ſudor Anglicus* non diſſimilis eſt.

4 Malim legere *Dia Meliloto; Dia Sampſuco*; cæterum toto opere nominandi caſu hæc leguntur.

ribus [l] admonita monitis, convenit etiam radicum *vomitus*, atque *drimyphagia*: capitis quoque *detonſio*: ac [m] corporum uſus acriorum: Item *dropax*. Sic enim aut ex ſupradictis adjutoriis ægritudo ſolvetur, aut ſi pejoraverit, *epilepſia* neceſſariò ſequetur.

[l] curata medicamentis

[m] ciborum; *quamvis iiſdem verbis* ſ. 39. *legitur* corporum.

CAPUT IV.

De Epilepſia. 60

*E*Pilepſia vocabulum ſumpſit, quod ſenſum atque
mentem pariter apprehendat. Appellatur etiam
puerilis paſſio, ſiquidem in [a] ipſis abundat ætatibus:
& *ſacra*, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive
quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite fiat, quod multorum *philoſophorum* judicio ſacrum templum eſt partis animæ in corpore natæ: ſive ob magnitudinem paſſionis: *majora* enim *vulgus ſacra vocavit.* Inde ſacrum dictum mare & ſacra domus, velut tragicus poëta ſacram noctem, hoc eſt
magnam appellavit. Fit plerunque vel naſcitur ex 61
vinolentia, aut *indigeſtione*, aut *contuſione*, vel ut *Aſclepiades*, percuſſu atque diviſura [b] *membrorum* quæ cerebrum tegunt, aut nimio *timore*. Sed ejus paſſionis *ſpecies duæ* eſſe probantur: *alia* quæ ſomno ſimilis altiſſimo videtur: *alia* quæ diverſo raptu corpus afficit. [c] Quarum *prima* gravior judicatur: ſiquidem eſt ſimilis *apoplexiæ*. Earum quidem commixtio *tertiam* facere ſpeciem poteſt. Plerique enim *raptu* atque contractu corporis adfecti, vel adprehenſi, [d] ſecundo in altiſſimum *ſoporem* devenerunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi invenitur.
Pronos autem ſeu declives, aut venturos in ipſam 62
paſſio-

'Επιληψίας etymologia. *Synonyma.*

[a] ipſorum

Cauſæ.

[b] membranarum

ſpecies duæ.

[c] Harum

[d] exinde

Signa Epilepſiæ futuræ: paſſionem ſequuntur communia accidentia etiam cæterarum paſſionum, quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut *gravedo*, atque *vertigo* capitis, & interior ſonitus, conſenſus etiam *occipitii*, oculorum [1] intentio, aurium *tinnitus*, aut difficilis auditus, & cum vertigine *viſus* obtuſio, vel quædam præ oculis quaſi [e] propendentia, macularum marmoris ſimilia, quæ Græci *marmarygmata*, ſive *marmarygas* vocant, vel araneorum caſſibus, aut nubibus tenuiſſimis ſimilia, aut parvulis volantum animalibus, ut

63 ſunt culices. Item velut *ſcintillarum* micas, aut circulos *igneos* circunferri præ oculis ſentiunt ægrotantes. *Linguam* quoque inflexibilem, cum *ſaltu* muſculorum, & *dolorem* à tergo inter ſcapulas. Sequitur etiam *gutturis* durities, atque *præcordiorum* jugis inflatio, cum *oſcitatione*, *ſternutamento*, & *ſalivarum* fluore, & cibi *faſtidio*, aut immodico *appetitu*: *vigiliæ* juges, aut plurimus & [f] inanis *ſomnus*, *inſomnia* turbata, & ciborum difficilis egeſtio, vel nulla: & ſine manifeſta cauſa *veretri* tentigo: & frequens Veneris delectatio. Aliquando etiam per ſomnum *ſeminis lapſus*, quem *Græci* ὀνειρόγονον vocave-

64 runt: mens ſuſpenſa cum *anxietate*, & nullis ex majoribus cauſis facilis *iracundia*, atque paulo ante geſtorum *oblivio*, & eorum quæ caliginem facere valent, facilis ſenſus. Obtinente paſſione, & jam occupato corpore, *ſenſuum privatio*: *Præſentis.* acceſſione dominante, ſequitur & quibuſdam *immobilitas* perfecta, cum *ore* demiſſo, atteſtante *pallore*, cum *aſpiratione* tarda, & *pulſu* magno, atque alti ſoporis ſimili oppreſſione. *Alios* vero raptos, diverſa membrorum *diductio*, atque *ſaltus*, & *vultus* contortio, vel *oculorum*

e proſplendentia

f qui ad valetudinem nihil conferat

1 Veluti defixus viſus, rigentibus oculorum muſculis.

rum, ſequitur, quæ ſæpe perſeverans, etiam poſt acceſſionem *ſtrabos* [g] fingit ægrotantes: at contrariò quibus [h] tarda fuerit correptio, naturalis viſus ſimulat æquitatem. Sequitur etiam *gutturis* ſtridor, & 65
ſingultus, cum rubore *vultus*, & *venarum* inflatione: & aliquando pulſus atque ſpirationis *ceſſatio*: tum per intervalla *reſumptio*: palpebrarum quoque ſuſpenſa poſitio: & illiſio *dentium* atque ſtridor, & *linguæ* prolapſio, quæ ſæpe [i] quaſſatione, ſæpe inciſura vexatur. Sequitur etiam *præcordiorum* ad ſuperiora raptus, vel *ſtercorum* & *urinæ* involuntaria emiſſio, *ſudor* roſcidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confuſæ *vocis* emiſſio, & ante dimiſſionem per os atque nares *ſpumarum* fluor. Acceſſione *ceſſante*, omnium geſtorum *ignorantia*, atque corporis dimiſſa volutatio, cum *mæſtitia* vultus ægrotantis. Sequitur tunc 66
oſcitatio & [k] *diſtentio* corporis veluti voluntaria, & inſolitus [l] viſus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque venarum frontis extantia. Aliquibus etiam *mentis* alienatio, & nulla notorum *agnitio*. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus conſequuntur, quæ ſupra memoravimus: hoc eſt, tenebratio, vel *caligo*, cum proni quicquam geſſerint, ægrotantes, aut navem, aut rotam figuli celeri motu ferri conſpexerint: aut aquam fluentem, vel magnam loci altitudinem, aut rupem viderint, aut ſtrepitum vel *clamorem* audierint, aut vehementer *refrixerint*, vel [m] igneis *lavacris* uſi fuerint, aut *odoribus* nimium bonis vel ma- 67
lis adfecti, ut [n] ſtoracis incenſi, aut thuris, aut bdellii, aut gagatis lapidis, vel bituminis, aut cervini cornu. Præterea acceſſionum motus nunc *ordinatos*, nunc *inordinatos* ægrotantes accipiunt: & nunc intervallis

g efficit

h lenis, parva

i quæ ſæpe dentibus illiſa contunditur: ſæpe dentibus præciditur

Ceſſantis.

k pandiculatio

l niſus, pandiculandi conatus

Morbi reliquiæ.

m nimis calidis

n ſtyracis

Intervalla paroxyſmorum.

longioribus, ut menſium duodecim, nunc *anguſtioribus* plurimum, vel parum, ut eodem menſe, vel die, frequenter agitentur. Noctibus quidam inquietati, antecedentibus ſignis *acceſſionem* fore denuntiant: quidam ſine ullo denuntiativo motu corripiuntur, quo fit ut magis periclitentur. *Alii* enim prænoſcentes *futura*, motibus ſolitis admoniti, in domibus ſe continendo tutantur, acceſſionem prævenientes:

Alii præſentiunt morbum.

68 quam cum ſentiunt propinquare, eligunt locos, quibus tutò, ac ſine ulla turpitudine jactentur. *Alii* vero iſtorum *ignari*, publicis in locis cadendo fœdantur, adjunctis etiam externis *periculis*, quæ paſſionis non eſſe videntur, loci cauſa præcipites dati, aut in flumina vel mare cadentes, aut in balneis [o] ventris ſolutione coacti, *Signa* autem ſunt poſt lenimentum *futuræ* rurſus acceſſionis, ex quibus affici in paſſionem venturos memoravimus, *ſomnus* turbatus, vel cibi *corruptio* ſine ulla manifeſta cauſa. Item *veretri* ſine ratione tentigo, & Veneris appetentia, vel *ſeminis* per ſomnum jactus, quem ὀνειρόγονον *Græci* vocant: *iracundia*, *mœſtitudo*, & cætera quæ nuper

Alii non.

[o] ventrem ſolvere.

69 poſuimus. Item *ſegnities* cum pigro motu in officia ſolita, & gravatio cum quodam ſomnifico *mœrore* vultus, decolor atque [p] major [q] *inflatio*, [r] *oculorum* quoque veluti depravatio, cum dejecto quodam viſu. Nam ſuſpicere difficile eſt ægrotanti, hoc eſt in aerem ſupernum [s] attendere. Quod ſi tentaverint, facilè rurſum abducti [t] vicinas eouſque oculorum [v] partes ad inferiora convertunt, ac ſi *repentino motu* caput in alteram converterint partem, *vertiginem* ſentiunt cum *tremore* atque torpore, cum *digitorum* contractu, vel dolore, aut *crurum* grave-

[p] *ſc.* ſolito
[q] *ſub.* vultus
[r] viſus

[s] oculos intendere
[t] victas
[v] pupillas

[w] ſummitatis

70 dine, & [w] ſummitate manuum vel pedum. Ex quibus

bus multis vel cunctis interrogatione acceptis paſſionem
dicere poterimus, niſi præſentibus in acceſſione fa-
cilius nobis cognitio fuerit declarata, vel ætatis, aut
aliqualibet cauſa æger ſua narrare non poterit acci-
dentia, quæ ſupradicta ratione apprehendere poteri-
mus, & acceſſionem futuram prænoſcere: conjicien-
tes etiam temporum [x] reſponſionem, [y] quanquam,
ſummatim, acceſſionum ordo ſæpe ſervatur. Com-
muniter autem hæc *paſſio* frequens eſt in *pueris*,
& magis tempore quo [z] *dentium* nativitates haben-
tur. Accidit etiam *primævis*, atque *mediis* ætatibus:
ſenibus verò difficile: nam vehementius afficit proxi- 71
mos nativitati infantes, quàm pueros, aut vergenti
ætate atque ſeniores: ſiquidem [2] viribus invalidi paſ-
ſionum impetum tolerare non poſſunt. Solet deni-
que hæc paſſio [a] *pubertatis* tempore, ſive novæ [b] *pur-
gationis* in fœminis, aut *primi partus*, quadam na-
turali [c] *novitate* facile detergeri corporis mutatione
ſuffecta; quod ſi minime venerit, plerunque patienti
conſeneſcit, niſi aut longo tempore [d] *natura* pugnan-
te, aut *medicinæ* diligentia fuerit ſuperata. Irruit
autem omni tempore corporibus, ſed magis [e] *verno*.
Frequenter ſimile pati epilepticis, & à *matrice præ-
focatæ* mulieres inveniuntur: ſiquidem non aliter 72
ſenſibus privantur, ſed diſcernuntur quod in ultima
acceſſionis parte, per os atque nares *ſpumarum*
fluore non afficiantur. Hæc eſt paſſionis cuncta ſpe-
cialis ſignificatio.

[x] ſolita paroxyſmorum intervalla
[y] quoniam
Quæ ætas magis ſit Epilepſiæ obnoxia;
[z] Aphor. 25. lib. 3.
[a] Aphor. 45. lib. 2. & 7. li. 5.
[b] i. menſtruæ
[c] temperamenti mutatione
[d] naturæ pugna
& quo tempore
[e] Aphor. 20. lib. 3.
Differentia Epilepſiæ ab uteri ſuffocatione.

Curationis autem adhibendæ cauſa erit neceſſariò
[f] adhibendum genus, quod ſit paſſio *ſtricturæ*, at-
que vehemens, & [g] difficulter frequentans, *tarda*,
ſuper-

Cujus generis ſit morbus.
[f] conſiderandum
[g] cum maxima moleſtia frequenter revertens.

2 Hæc ratio non probat magis affici pueros, ſed gravius, & cum majore periculo.

ſuperpoſitionibus atque lenimentis variata: [3] cujus quidem ſuperpoſitiones nunc plurimis tempora temporibus acceſſionis generalia ſuperpoſitionis occurrerunt. Sed quæ fortè *ſuperpoſitiones* plurimis ex acceſſionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc
73 tertianos, nunc hemitritaicos faciunt typos. Difficilè eſt enim hanc paſſionem in continuationem venire: ſiquidem præventu mortis interveniente, minimè continuatio intelligi poteſt, & eſt impoſſibile, jugibus diebus aut *ſenſibus* privatum, aut *motu* carentem, aut diverſo *raptu* affectum in vita manere. Item *lenimentorum* aliqua *pura* ac limpida, aliqua *turbata* [h] concurrunt: & aliqua latiora, aliqua anguſta, aliqua horum mediocria. Patitur enim communiter omnis *nervoſitas*, ſed principaliter *caput*, ſicut ex antecedentibus conjicere poterimus, & ex iis quæ poſt acceſſionem remanere videntur. Curandum autem oportet, primò, cum tenebricoſitate vel *vertigine* vexatur, jacere *loco* lucido, atque mediocriter cali-
74 do, altioribus *ſtramentis* capite ſublevato, & ſi [i] *raptus* fuerit conſecutus, digitis erunt *palpebræ* [k] differendæ, atque jugiter ab omni motu ſervandus ob ſpaſmi paſſionem. Jubendum etiam *miniſtris* manibus calidis nunc caput atque frontem cum blanda *fricatione*, nunc collum atque gutturis partem, quam ἀνθερεῶνα vocant, contingere: aliis etiam manuum ſummitatem atque pedum tenere jubemus. Præterea *frigeſcentia* corporis vaporari, [l] corrigi etiam ea quæ forti raptu torquentur: ac ſi minimè [m] conſenſerint, erunt in eodem ſchemate ſervanda, ne ulterius torqueantur. Tum quodam *laxamento* captato

h occurrunt

Quis locus affectus.

Ejus curatio.

i motus epilepticus

k diſparandæ

l in ſitum naturalem reponi

m ſe reponi ob rigiditatem patiantur.

3 Cujus ſuperpoſitione, acceſſionis temporibus plurimis, ſuperpoſitionis alius tempora occurrerunt. *i.* priuſquam deſierit paroxyſmus, invadit alter.

to corrigenda, ne nimio [n] occurrentia certamine ſuperare cupientes, *nervorum* quaſſationes faciamus. *Linguam* quoque [o] relocare curabimus, aut 75
mentum corrigere, vel coæquare: tum calidis pannis *thoracem* vaporare, atque inter *ſcapulas*, quod *Græci* μετάφρενον vocant. Laxatis enim *diaphragmatis* partibus, quod nos thoracis atque ventris diſcrimen dixerimus, laxato etiam [p] *hypodymate*, ſive membrana quæ latera ex interioribus contegit, ſine ullo periculo poterit collectus ſpiritus exhalari. Apponenda etiam *veſica* oleo calido ſemiplena *pubetenus*, atque veſicæ partibus, ut ipſæ quoque mitigatæ conquieſcant: ac ſi *dentes* [q] conciderint, ut præfocationis excitent metum, immiſſione digitorum [r] ſiniſtram compaginem, quam *Græci* χαλινὸν vocant, [s] hiſcentes dimittemus, ne *ſpumarum* emiſſio tardetur. Tum 76
per intervalla ægrotantem *inclamantes* excitamus, & ejus ora *ſpongia* ex aqua calida expreſſa detergemus, dehinc *caput* fovemus jugiter. Cùm *ſtatum* ſumpſerit acceſſio, plurimo atque dulci *oleo* calido & lanis mollioribus infuſo omnia contegimus: magis autem *occipitium*, & majores *nervos*, quos τένοντας appellant: tum *gutturis* atque *rumæ* partes, quas ἀνθερεῶνα appellant, cum *temporibus*, & *buccarum* muſculis, quos σιαγόνας appellant. *Sudores* etiam ſi fuerint ingruentes, raptim detergemus, ne corpora perfrigeſcant: tum collectum [t] *humorem* detrahimus appoſitione digiti, aut lanæ, aut ſpongiæ [v] melotæ involutæ. Perſeverans enim longioris temporis facit 77
acceſſionem: ac ſi minimè ſe reſumentem viderimus, erunt *cucurbitæ* leves apponendæ, quas *Græci* σικύας appellant, ſtomacho atque thoraci, & interſcapulis, atque præcordiis. Sed ſi *infans* ætas fuerit patientis,

[n] reſiſtentia
[o] exertam in os ultra dentes reducere
[p] pleura & mediaſtino
[q] coinciderint
[r] alterutram
[s] ut hiſcant diducemus
[t] in ore & faucibus
[v] μηλωτὴ eſt ovilla pellis

w ſc. remedia

erunt [w] majora prohibenda ob debilitatem virium: ſed eum *nutrix* amictu contegens, oleo fovens, concluſu corporis corrigere meditetur: aut ſi *ſpumarum* quicquam comparuerit, quod in ore teneatur, *mulſum* tenue deſtillet paulatim, & neque jugiter,

x commoditatem

quo [x] commorationem faciat ſpirandi: Tunc [4] *lac* caprinum offerat dimiſſione perfecta, ſiquidem eſt

78 craſſius, atque *majoris nutrimenti*. Dehinc cùm fortè potuerit poſt acceſſionem *mammam* ſumere, erit melle papilla linienda, quo facilior ſumptio fiat, at-

y diſtentione & raptu adhuc rigentium
z tenuetur
a molliatur,
b ponderantes

que [y] *nervorum* laxatio celebretur: corpus quoque alimento neceſſario nutriatur: [z] tenuatur præterea etiam liquidorum *craſſitudo*, & *venter* [a] mollitur, [b] conjicientes etiam ſingula paſſioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut à generali regula nihil diſſentire videamur. Tunc etiam curationis diligentiam per *nutricem* ægrotanti præſtare tentabimus, jubentes eam à *lavacro* abſtinere, atque ſine *vino* atque *carnis* eſu perſeverare, tum deambulationibus

c agitari

atque *exercitio* levi [c] geſtari, quo humeros magis exerceat, ut eſt *ſphæræ* ludus, vel exultationis cujuſpiam.

79 Item jubendum *cibum* ſumere ſucci facilioris, vel interea mulſum. Ac ſi fortè ipſam quoque hac paſſione vexari viderimus, erit ab officio removenda: non

d pravi habitus eſſe tam quoad liquores, tam quoad carnes
e ante curatis

aliter etiam ſi qualibet paſſione affecta [d] malo *ſucco* atque *corpore* habituari videatur: hoc *Græci* καχεξίαν vocaverunt. Erunt igitur his [e] præfectis *alæ nutrices* exhibendæ, ex quarum ſano lacte infans nutriatur. Quomodo autem *ſanum lac*, vel communiter nutrices bonæ probentur, *muliebribus libris*, quos *Græci*

γυναικείων Cælii libri.

γυναικείων vocant, docebimus. Interea ipſe quoque *infans*

3 Nam ob recentem convulſionem muſculis buccarum & linguæ adhuc feſſis, infans ex uberè nutricis lac ſugere non poteſt.

infans erit à *lavacro* ſervandus: tum poſt tertium
diem in [f] *domo* lucida, & mediocriter calida locan- *f* cubili
dus, & primo *oleo* calido, tum oleo & aqua calida
fovendus. Vitanda præterea quorum *timore* infantes 80
afficiuntur, ut ſæpe *fictæ formidines.* In ætatibus ve-
rò quæ ferre majora adjutoria poſſint, acceſſione
tranſacta erit *phlebotomia* adhibenda.

Aliqui enim *Medici* ſtatim phlebotomandos pro- *Aliorum Medicorum ſententiæ.*
bant, ſicut etiam *Theſſalus* ſe velle demonſtrat. *Ali-
qui* [g] prima *diatrito* ſervandum exiſtimant, quo ſpe- *g* primam diatriton ſervandam
culentur utrum poſt unam acceſſionem paſſio ſoluta
receſſiſſe videatur, [h] ſit præterea non ſolùm inane, *h* an ſit
verumetiam noxium phlebotomiam adhibere. Quip-
pe cùm prædicendum [i] probent ex acceſſione *ſecun-* *i* credant, putent
da, utrum paſſio augeatur, & hoc *phlebotomiæ* exi-
gat adjutorium, & phlebotomatus cibi refectione [k] to- *k* ſuſtineatur
leretur. Alii verò [l] *diſcernenter* ajunt hoc adjutorii 81
genus ſic adhibendum, ut qui fortè jam *conſueti* paſ- *l* cum diſtinctione
ſione afficiuntur, ſervato ordine lenimentorum, ſta-
tim acceſſione facta phlebotomentur, ii autem qui in
prima incurſione paſſionem accipiunt, in tettium
diem, ſive ut *Græci* vocant, *diatriton* differantur,
ſiquidem ſit incerta acceſſionis recurſio. Nos verò,
ut *Soranus* docuit, neque omnes intra *diatriton* phle- *m* i. ne præcedente indigeſtione jam debilibus, inſuper ſanguinem detrahamus.
botomamus, & magis eos qui primo incurſu paſſio-
nis afficiuntur. Plurimi ægrotantes *corrupto cibo* ad-
monentur, & eſt præcavendum [m] *indigeſtione* ſaucia-
tos phlebotomare: Neque rurſum omnes in tertium 82
diem probamus reſervandos. Cogente enim paſſione,
nullo [n] ſubjecto *indigeſtionis* obſtaculo, erit arripi- *n* objecto: *alii*. ſuggeſto *V. Sect.* neceſſitas.
enda *phlebotomiæ* commoditas, non ſolum in iis qui
jam ſæpe admoniti paſſione videntur, ſed etiam in
illis qui primo invaſu afficiuntur. Ceſſante etenim ac-

ceſſione ineſſe [5] *paſſionem* conjicimus, ſiquidem generaliter eſt *maligna*, & frequentius *tarda* quàm celer, niſi adjutoriis medicinalibus deſtructa à corpore depellatur, aut ullo *naturæ*, aut [6] *fortunæ* beneficio, niſi tardando ſic corpus tenuerit ut ſolius [7] *medicinæ*
83 diligentiam poſcat. Judicare etiam eſt *incertum*, utrum paſſio poſt acceſſionem primam ineſſe corpori, an ſoluta videatur, ſiquidem ex occulta venit apprehenſione cauſarum, & oportet *methodicum* ſine ulla falſitate regulas intendere curationum. Videmus denique [o] phlebotomiæ convenire. Nam paſſionales [8] κοινότητες argui videbuntur, ſi utrum paſſioni conveniat fuerit [9] dubitatum. Sed quia ſola temporum quæſtio flagitari præſpicitur, erit conjiciendum ante *ſecundam* paſſionem adhiberi poſſe *phlebotomiam*, ſi quidem initium, vehementiæ atque magnitudinis cauſa, paſſio tranſcendat, ut ſæpe *contuſio* corporis, aut oſſium *fractura*, vel ignis *uſtura*, phlebotomiam poſcunt: ſtare autem, [p] nec declinare [q] poterit paſ-
84 ſio. Horum enim difficilium morborum proprium eſt ſine ullo [r] *deſtructivo* adjutorio [10] non celeriter temporum [s] nequitia tranſire, hoc eſt acceſſionis augmentum. Sed neque propter *abſtinentiam* cibi, quam ne-

[o] phlebotomiam

[p] ſed non

[q] primi Paroxyſmi circuitu, & inſultu

[r] valido & eradicante

[s] nequitiam

5 Ejus cauſam in corpore deliteſcentem, quæ uno paroxyſmo exhauſta non ſit.

6 Ut loci mutatione, cum invitus æger in locum ſicciorem & ſalubriorem abducitur, Aphoriſ. 45. lib. 2.

7 Nam paſſio hæc diuturna, & obfirmata, nec fortuito caſu, nec ſolius naturæ beneficio curatur, ſed medicinæ remediis tantum cedit.

8 Κοινότητες, ſunt morborum ἀναλογίαι & indicationes communes ſtricturæ, & ſolutionis.

9 De hac quæſtione ſic ſtatuebant Methodici, ſanguinis miſſionem commode fieri principio & augmento morborum, in quibus convenit: minus commodè, ſed tamen utiliter, in ſtatu: ſupervacuam eſſe in declinatione. Cum ergo, ut morbus comitialis futurus ſit breviſſimus, vix ad ſtatum ſecundo paroxyſmo veniat, nunquam vero ad declinationem, à prima ſtatim acceſſione venam ſecari oportere.

10 Senſim enim ſæpiuſque repetitis paroxyſmis, tales morbi in pejus ruunt, & ad ſtatum veniunt.

neceſſe eſt phlebotomiam adhibere, erit hoc adjuto-
rium declinandum, quando corporis vires ferre va-
luerint, hoc eſt, ut & *ſanguinis* detractionem, &
[11] *abſtinentiæ* tolerent. Denique etiam aliis paſſioni-
bus affectos, ut exempli cauſa, *ſynanchicos* ſine ulla
[t] ratione phlebotomamus. Quare, ſicut ſuperius di- *Quid in ea cavendum.* [t] dubitatione
ximus, poſt caſum [v] rectos epilepticos, ceſſante ac- [v] erectis epilepticis
ceſſione, parvo tempore *phlebotomiam* differimus,
quo *turbore* ſpiritus, atque liquidarum materiarum
depoſito tranquillentur. Erit [w] enim ſpeculandum, 85
ne qua *indigeſtio* ſive corruptio cibi ſubeſſe videatur, [w] etiam
quod ita intelligere poterimus, ſi nauſeantem vel
ructantem *fumoſas exhalationes* ægrum viderimus,
atteſtante mordicatione, atque tormentis, inteſtino-
rumque inflatione: quæ ſi non fuerint, perfecte dige-
ſtum cibum judicabimus; quippe cum forſitan præoc-
cupato corpore jamdudum futuræ acceſſionis cauſa aut
parvum ſumpſerit cibum, aut in totum abſtinuerit.
Sed ſi, ut ſupra dictum eſt, corruptus extiterit cibus,
erit phlebotomia in tertium diem differenda, foven-
dumque caput cum cæteris partibus, oris adhibita col-
lutione, cum vini abſtinentia. Tum erunt *ſomno* di- 86
mittendi, atque à cibo ſervandi uſque ad primum diem.
Sed ſi quicquam corruptionis ex indigeſtione ſuperare
viderimus, erit per *vomitum* depurgandum, ac ſi
nulla fuerit corruptionis vel indigeſtionis ſuſpicio, erit
ſtatim adhibenda *phlebotomia*, moderata detractione,
ex brachio ſcilicet, ſed cum præcautione animi defe-
ctus, quem *Græci* λειποθυμίαν vocant, ſiquidem fa-
cile paſſionis acceſſionem imitetur.

Tunc poſt phlebotomiam erit adhibendus *fotus*, *Quid poſtea ſit agendum.*
atque

11 Abſtinentiam neceſſariam inſtituendis Cyclis, & reſumptivis, & recorporativis, *ſup.* §. 24. *&c.*

atque oris *collutio*, cum parviſſimo *potu*, & *ſomno*
87 abſtinendus. Ac ſi acceſſio in *ſecundum* diem duraverit, prædicto *periculo* ejus propinquis, vel miniſtris, atque *adjutoriorum* ex ratione venientium [x] exitum incertum, ne nobis quicquam male geſtum imputetur, ſi forſitan vi paſſionis ſuperatus *ægrotans* vitam finierit, & intemporaliter nos quiſquam adjutorium adhibuiſſe arguat, *phlebotomiam* adhibemus, tanquam in continuationibus parvam indulgentiam pro dimiſſione accipientes, ut ſi *exempli* cauſa parum requieviſſe *agitatione* [y] ſepoſita ægrum viderimus, ut nullo *raptu* tentetur, vel contrariò, ſi forte oppreſſis ſenſibus, cum motu caruerit, aliquas partes corporis movere videatur, ut palpebras, quæ jamdu-
88 dum [z] motus ſimilitudine poſſeſſæ ſiluerant. Dehinc poſt detractionem ſanguinis [a] procurata *facie*, ex ſpongia calida erit [12] *mulſum* in os ægrotantis diſtillandum: tunc *ſecunda* die dandi mulſi *cyathi* duo, vel tres: *Tertia* vero die ante horam ſolitam erit *perungendus* oleo calido, atque dulci, toto corpore ſub [b] ſtramentis. *Tunc* detectus aqua calida *ora* foveat, & poſt [c] *æquatum* corpus accipiat [d] *ſuccum* parvum, ſucculentum, mollem, lenem, calidum, digeſtibilem, ut eſt *panis*, vel *alica* ex aqua confecta, aut *pulticula* ex pane, quam [e] *torſiniton* vocant, ex oleo, aqua, ſale, vel melle condita, ex prima diatrito uſque ad declinationis tempus: quod [f] probare poterimus ex minutione acceſſionum, ſive accidentium.
89 *Alternis* diebus cibum ſumat, ne paſſione affecta *nervoſitas* etiam illatione cibi gravata digeſtionis offi-

x exitu incerto

y intermiſſa

z mortis ſimilitudine oppreſſæ

a directis, compoſitis, & conformatis partibus, quas in ea morbi vis diſtorſerat

b ſtragulis

c omni ſtrictura ſoluta

d cremorem aliquem τὸν χύλον

e toryniton, vide ſupra §. 12.

f deprehendere:

12 Non dubito quin Cælius ſemigræcus hic reſpiciat ad græcum ὕδωρ, & intelligat ὑδρόμελι: mulſum enim Latinorum eſt οἰνόμελι, cum tamen paulo antea Cælius vino interdixerit.

13 Nervoſum ventriculi corpus, cujus morbos facile nervi ſentiunt.

officium vix ſuſtineat, ſed magis laxamentum ex abſtinentia conſequatur. Tum ſi *venter* non fecerit ſuum officium, aut non impleverit, ob detractionem gravatum corpus quo relevetur, erit [g] injiciendus calidæ & oleo per *clyſterem.* Tunc * præſentato ventris officio, erit [h] *tondendus*, atque novacula omnis capillatura radenda. [i] Ita in alia diatrito *cucurbita* occipitio apponenda, collo, vertici, & temporibus capitis, cum *ſcarificatione*: & communibus *cataplaſmatibus* utendum, quibus omne caput cum nervis majoribus, quos tenontas appellant, contegamus, tum buccarum muſculos, quos ſiagonas appellant, atque 90 omnes interſcapulas partes, cum ſtomacho, uſque ad locum quo diſcernitur venter, quem *diaphragma* vocant: ac deinde præcordia, atque veſicam ſimili curatione laxamus. Singula etenim paſſione raptus vexata acceſſionis tempore [k] accipimus: ac ſi aliqua in parte corporis *querela* extiterit, cucurbita imponenda. Sed neque *coacervatim*, neque uno tempore omnes erunt partes curandæ, ſed *partiliter*, atque diverſo, ut nunc ſtomachus, nunc veſica, nunc interſcapulæ releventur, quo neceſſariò caput relaxatum adquieſcat. Tunc ſpongiæ *evaporationibus*, [l] qui curationem labori ſuſtinuerunt recuramus, atque *ungentes* oleo communi, ſive quia jam licitum 91 eſt, cyprino, vel irino, tum *cerotariis* mollibus, ac deinde ſcarificatis locis inducta apponimus cerotaria. Convenit etiam *embaſin* adhibere, de qua *Adjutoriorum* libris docuimus. Dabimus etiam tum *cibum* plurimum atque [m] panoſum. Si aliqua in parte capitis *gravedo*, vel *dolor*, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt *ſanguiſugæ* circulatim apponendæ: quæ ſi ſufficientem fecerint detractionem, adjutoriorum mo-

g injicienda calida cum

* prætentato

h tondendum caput

i item

k judicamus

l eos qui curationis laborem

Libri Adjutoriorum Cœlii.

m ex pane arido; vel ſucco aliquo liquido condito: vel jure

modum dabunt: ſin minus, his detractis *cucurbitas* inſigemus, ut per earum vulnera detractio procuretur. Tunc rurſum *cataplaſmatibus* utemur, atque *vaporationibus* ſpongiarum, dehinc *cerotario partes* contegimus.

92 *Quomodo æger reconvaleſcens ſit curandus.* Profectu accedente dabimus olera non acriora, atque ita *geſtationem* [n] adhibemus [o] ſellarem. Etenim vehiculi motus *rotarum* vertiginem caliginemque facit ægrotanti, quæ paſſionis imaginem ferat. Tunc *deambulatione* movendus pro [p] temporis aëre, atque loco lucido, & longo ductu, ne jugi converſione vertiginem ſentiat. Dehinc ſi ferre valuerit, etiam *vocis* atque *corporis* exercitio utemur, monentes ut neque ſpiritum retineat, neque pronus vel circunflexus, aut ſæpe converſus aliquid gerat, ſed pingui

93 unctione defricatus [q] ſtanti exercitio moveatur. Tunc, cum facilitas corporis fuerit accepta, *lavacrum* adhibemus, caput foventes ſine ullo [r] *percuſſu* manibus ſubterpoſitis: implet enim [s] ſenſum ejus *demerſio*. Tunc etiam in aqua calida, quam [14] *pygolithon* vocant, deponendi ſunt ægrotantes: ne percuſſu frigoris *nervoſitas* afficiatur. Poſt lavacrum vero parum [t] differentes, quo fervor ex capite relevetur, dabimus *aquam* præbibendam: Tum *cibum* varium, ſimplicem ex media qualitate confectum. Eſt poſt *primam* vel *ſecundam* diatriton dabimus quædam in cibo quæ *vinoſæ* ſint qualitatis, ut ſunt poma, quo corpus, vinum daturi, prætentemus, ut tutò dare poſ-

94 ſimus. Atque ita [v] ſervandum, ne his geſtis *ſomnus* ſuſpenſus, vel conciſus, aut adjuncta phantaſia ſequatur, & *inſomnia* faciat turbulenta, quod ex relatione

n adhibebimus
o in fertorio, aut ſella portoria: ut ſupra §. 18.
p i. vel ſub dio, vel ſub tecto pro aëris temperie
q pro ſtatario
r aquæ colliſu
s ſenſuales vias
t quieſcentes
v cavendum

14 Rhigolethron, quaſi rigoris exitium, quod rigores & perfrictiones corporis profliget, & abigat. Alii Rhigolyton.

latione patientis diſcere poterimus. *Item* ſi gravedo vel torpor in aliqua parte corporis fuerit, aut dolor, aut punctio, vel ſaltus, erit in aqua calida perſeverandum, atque illa prohibenda; quæ vinoſæ qualitatis danda præcepimus. Sin vero ex his nulla fuerint [w] proſecuta, dabimus lavacro remoto, mediocriter *vinum* lene, parvum: ut exempli cauſa, ſemunciam, vel unciam, medio ſcilicet cibo, *aquatiſſime* temperatum: tum in alia *diatrito* lavacro vinum jungemus. Sed præ cæteris erit *animi laxatio* 95 procuranda, quo corpus conſentiens nullis obſtantibus curis facile ſanitatis [x] repetat qualitatem. Ac ſi *reſumptio* [y] recurrens nihil [15] virium perficere permiſerit, quo etiam [z] carnatum corpus oſtendat, bono atteſtante colore, erit [a] *conſuetudini* dimittendus ægrotans. Eadem ſanè curatione utendum etiam in iis qui cum nondum ſunt *epileptici*, eo tamen ferri videntur. Hoc enim ſolum ſervabimus, quum ſignis paſſionem minantibus fuerint [b] abſoluti ut eos [c] conſuetudini revocemus. Facilius eſt enim *imminentium* averſionem, quàm *præſentium* depulſionem facere.

[w] conſecuta
[x] recipiat
[y] repetita
[z] ἔνσαρκον
[a] diætæ ſibi familiari
[b] liberi
[c] ad conſuetudinem

Sin vero *paſſio* tardaverit, & propterea plurimis 96 fuerit acceſſionibus variata, erit partienda *curatio* ſecundum ſuperpoſitionem & lenimentum, ita ut *ſuperpoſitionis* tempore iiſdem utamur adjutoriis quibus acutas paſſiones curari perſcripſimus. Neque enim [d] *phlebotomum* reprobamus, permittentibus viribus, ſi quidem longo interſtitio ſuperpoſitiones occurrere videantur. In *lenimento* verò reſumendos dicimus ægrotantes & cum *recorporativa* curatione dirigendos, juſta *cyclorum* regula, ſicut latius, cum

Quomodo ſit curanda Epilepſia chronica.

[d] phlebotomiam

15 Id eſt, ſi vires ex modo cibandi antea deſcripto, nondum fuerint refectæ, & tamen corporis habitus ſit probe carnoſus, & boni coloris &c.

d ſup. cap. 1.

de [d] *capitis paſſione* diceremus, ſcripſimus. Quapropter ob reſumendum corpus adhibenda *geſtatio*, ſella, vel cathedra, aut *deambulatio*, aut *vocis* exercitatio.

97 Item *lectionem* & perunctionem *aliptarum* præceptis ordinatam, ſine ulla capitis [e] inflatione geramus, ne immodico labore affectum [f] corpus vexare potius, quam reficere videamur. Tunc *lavacrum* langorum intervallis adhibendum: *varius* dandus cibus & panis limpidus, atque ſtudioſe elaboratus. *Pulmentum* vero ex mediæ qualitatis materia, ut ova, pultes, olera, quæ non ſunt acerrimæ virtutis. Item volantum leviora, & piſcium teneriora. Dehinc poſt reſumptivum cyclum adhibendi *recorporativi*, & primo *ex parte*, tum *perfecti*, in quibus eſſe *vomitus* ex radicibus debet, vel [g] ſimilibus materiarum rebus, ut nuper [h] docuimus: atque ita *drimyphagian*, exinde [i] contiguas ſibi pulmentorum materias ordinamus:

e fricatione imperamus
f caput
g ſimilium
h ſupr. §. 13.
i congruas

98 item adjutoria *localia*, ut exempli cauſa, primo *capillos* decurramus [k] ex pectione, nunc pro [l] capillatura, nunc contra capillaturam: tum *tonſuram* adhibentes, dehinc novacula caput radentes, *cucurbitas* aliis atque aliis capitis partibus [m] *recorporativas* imponimus: tum *dropacis* raptum adhibemus, ſed primo longe remotis partibus, tum vicinis, dehinc patientibus: dantes etiam *maſticandum* ſinapi, vel piper, aut ſtaphyſagriam. Item *ſternutamentum* ex helleboro, vel [n] aſtrutio, & pipere, & caſtoreo, vel his ſimilibus adhibemus naribus, *apophlegmatiſmum* quoque adjicientes, atque [o] *fricatione* balnea-

k denſo pectine ut cap. 3. §. 35.
l eodem genere locutionis utitur cap. 3. §. 35.
m cum plurima flamma admotas, & ut ait ibid. §. 36. detractas magno raptu
n imperatoria

99 rum nitri pulveris, & cæteris [p] *ſympaſmatibus*, quæ ruborem facere valeant, ut ſunt ex pyretro, ſtaphyſagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis gleba, & pumice: tum *cataplaſma* ex ſinapi, atque malagmata,

o fricationem in balneis
p pulveribus qui corpori inſperguntur

mata, quæ detergere & papulis afficere corpus valeant: item [16] *acopa* acriora, ſed quæ tetri odoris non ſint, toto corpore illinienda, magis tamen capiti, atque ori, concluſis palpebris: immittenda ſunt etiam hæc *aurium* cavernis: *gargarizandum* ſinapi: adhibenda etiam *aquarum illiſio*, qua patientes partes percuſſæ mutari cogantur, quod Græci *cataclyſmum* appellant. His denique perfectis *cyclis*, reſumpto corpore, *helleborum* adhibemus, ſed longe ſuperpoſitionis ſervantes occurſum, quod in omnibus quidem adjutoriis [p] *exercitioribus* adhihendis, tum magis in helleboro monemus præcavendum. Denique ſi nul- 100
lam acceſſionem denuntiaverint ſigna, iis qui ordine ſervato admonentur, ante *decem* vel *duodecim* dies, vel generaliter pro longitudine lenimenti, [q] porrectius erit adjutoriorum regula dirigenda. In iis vero qui *ordinate* admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conjicere poſſumus *medium* præteritæ atque futuræ acceſſionis. Sic igitur hoc genus diligentiæ inſtituendum, ut cum *æger* ſomnum decuſſerit, primo requieſcat paululum jacens, non ſolum ſuſpicans indigeſtionem cibi, verumetiam donec [r] perſecutione quadam [s] propria corporis fuerit facta [17] digeſtio, ne ex *vigilatione* ſequenti, atque laxamento membrorum, & [t] tenuitate, vel purgatione humorum ſpiritus jamdudum ſomno turbati craſſi fiant, quo etiam ſæpe officia impediri noſcuntur, cum [v] nondum totum recurrens occupaverit corpus. Unde ſæpe factum eſt, ut [w] experrectis hiis quæ illico intueantur fallant, niſi [x] perfricatis oculis intenderint.

Acopa.

Hellebori ſumendi cautio.

p vehementioribus δραστικοῖς.

q an correctius?

r perfectione.

s in alimentum abierit

t tenuatione

v ſub. alimentum

w experrectos eos

x perfricatos oculos

16 Ἄκοπα ſunt linimenti genus, cujus antiquis in demulcenda membrorum ex vehementi aliquo exercitio laſſitudine familiaris & curioſus uſus erat.

17 Nam Methodicis ſomnus adſtringit: vigiliæ vero laxant, craſſa tenuant; excrementa purgant.

rint. Neque clamare vel currere facile poſſunt: ſi-
quidem vi quadam ſomni tunc *arteria*, hoc eſt gut-
turis via, aſperatur, & raucos facit: ac fatigata cor-
y quæ per ſomnum accidit
pora [y] *denſitate* nervorum, irruente ſpiritu craſſiore,
afficiat percuſſione vel quaſſationi ſimiles plagas inge-
102 rendo. Has igitur ob cauſas æger plurimo tempore
z claritatem
ſomno depoſito tardare debet, præcavens *luci* [z] *au-
toritatem*, quam mox diſcuſſo ſomno intueri mini-
me poteſt, ne repentino ejus occurſu percutiatur vi-
ſus. Item *diſputationibus* vehementibus animum ex-
ercere declinet. Tunc reſumptus atque relevatus
ſomni plenitudine, ſub ſtramentis leni *unctione* tanga-
tur ſemel, ſecundum corporis ſingulas partes laxamen-
a ac eum
ti mediocris cauſa, [a] atque frigoris cautione levem
& delectabilem *geſtationem* adhibeat ut fertoria ſella,
vel cathedra. Sed prohibenda erit *exclamatio*, ſiqui-
103 dem vehementer movet partes patientes. Tunc de-
poſito turbore motus *unctione* olei fricetur, condu-
ctis & extentis brachiis, flexo atque extento *motu* re-
levans ſingula crura commoveat, quo fortioribus mo-
tibus faciat aptiora. Fovenda etiam *ora* aqua calida:
nunc enim erit lavacrum prohibendum: atque ita
poſt perunctionem *cibum* accipiat parvum, ſuccu-
lentum, & levem, ut ova, pultes, piſcis teneri,
quæque ex volantibus parvæ ætatis atque formæ, ut
ficedulæ, turdi: declinans omne quod fuerit acrio-
ris virtutis, ſive inflare valentis, aut carnoſæ, vel
gravis. Quapropter etiam à *vino* erit abſtinendus,
b hac ratione
ac per intervalla ab omni cibo ſervandus. Relevatur
104 enim hoc [b] genere corpus jejunitate [c] reflatum. Sin
c ab inflationibus liberatum: plenitudine exoneratum
vero aliqua *ſigna* acceſſionis *futuræ* apparuerint, ut
ſomnus turbatus, vel cibi corruptio, vel iracundia
inanis ac ſine ratione, item mœſtitudo vel ſternu-

ta-

tamentum, aut aurium tinnitus, vel præ oculis ſcintillarum fingibilis viſus, aut inflatio præcordiorum, & per ſomnum ſeminis involuntarius jactus, quem ὀνειρόγονον vocant, & horum ſimilia, non ſolum ad hanc *vitæ* [d] *regulam* tranſeundum eſt, verumetiam initium ex abſtinentia ſumendum. Tunc levis adhibendus *motus*, atque *perunctio*, & *cibus*, quo corpus [e] ſalutaribus officiis non deſeratur. Ut enim iiſdem ciborum regulis perſeverare tutum non eſt, ſic è contrario jugis mobilitas, atque cibi abſtinentia vacuato corpore ſolitis nutrimentis, vires extinguit futuris temporibus neceſſarias. *Quæſitum* etiam utrum [f] contradicentibus ſignis, acceſſionem fore, an præſentem ſive factam [18] judicemus. Sed tunc erit *acceſſio* judicanda, quoties ceciderint in ea ægrotantes: quo diſcere poterimus, quo tempore *diatriti* tempus ſit numerandum, ut recte poſſint curationes ſuis reddi temporibus: Nam [19] *denuntiata ſigna* jam præſentia acceſſionis eſſe contendit. Nos vero prætangi *nervoſitatem*, atque in acceſſionem urgeri recte probamus, ut augmenti indicia tanquam præludere videantur, ut ſunt in *hemitritaicis* febribus frequenter acceſſione imminente corpora præoccupata, cum noctis anxietate pulſata, diei fore aſperitatem ſignificant. Ita igitur, vel ſimili ratione, præmonitus 106
epilepticus, tanquam ſi acceſſione vexaretur, erit uſque ad primam diem [g] abſtinendus, & neque ſimiliter [h] agendus, ut pridie, cum [i] fuiſſet in lenimento puriſ-

d reſumptivam

e neceſſariis viribus non exhauriatur

105

f ex præcedentibus his ſignis. *Alii* ex prædicentibus

g ab omnibus huic morbo contrariis

h regendus

i foret

18 An ſtatim atque viſa fuerint hæc ſigna quæ paroxyſmum minantur, de illo tanquam præſente faciundum ſit judicium, ut tum inedia diatritos præſcribatur, an expectandum, donec paroxyſmus invadat.

19 Denuntiantia ſigna præſentiam acceſſionis oſtendunt. Denuntiantia vocat præſentem morbum indicantia: Præcedentia vero, ſive prædicentia, quæ futurum: hæc *Gal.* in *Definit.* vocat *Prognoſtica*: illa *Pathognomonica*.

puriſſimo. Quapropter *abſtentus* una die, ſequentibus levi *motu* agitetur antecedente *unctione*, atque parvo *cibo* nutriatur: *aquam* bibat. Tunc ſi rectius habuerit, ut laudabilior ſanitas appareat, augenda oblatio cibi, alternis ſcilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc niſi ex omni parte *ſigna* ſupradicta [k] erit rurſum abſtinendus una die. Sin vero fuerint expulſa, vel depugnata, non erit illico reddenda ægrotanti conſuetudo, tanquam nihil ſit

107 quod ſollicitudini remanſiſſe videatur: neque rurſum inani ſuſpicione, tanquam jam imminentis ſuperpoſitionis metuentes adventum, in tenui vitæ regula retinere debemus patientem. Ut enim opportunitas adhibita *abſtinentiæ* futuras amputat ſuperpoſitiones, atque earum occaſiones detrahit, ſic *importune* adhibita corpus vexat, atque fatigatione affectum tarde ſurgere facit in ſolitas vires. Quapropter cum ſumma *cautione*, & ſine ulla nimietate ſervati, blanda regula reſumendi ſunt ægrotantes, quo aſperatas acceſſiones fore non metuamus. *Tutius* autem eſſe probamus, ut [l] ſupradictum eſt, longe ante futuram

108 acceſſionem ad *hellebori* uſum accedere: quo accepto ſi irruerit acceſſio, erunt omnia mitigativa adhibenda, quæ acceſſionem valeant temperare. In *ſtrictura* enim conſtitutis [m] altioribus, hoc eſt *ſtomacho & ventre*, mitigativa laxatio adhibita etiam medicamini excludendo præparat viam, & præfocationis amputat metum. Sin verò nullum periculum ſubierit *præfocationis* poſt purgationem cauſa refectionis adhibenda reſumptio eſt, cum iis quæ valeant acceſſionem temperare, aut *odoramenta* ſine ullo [n] percuſſu medentia: atque *nutribilia*, ut eſt panis calidus, melo, cucumis, & his ſimilia. [o] Deſtillandus

[k] ceſſaverint, erit

[l] ſup. §. 97.

[m] occultis, & in profundo ſitis viſceribus

[n] quæ caput nec implent, nec gravant

[o] inſtillandus

dus [20] etiam [21] *helleboriſmus*, ſed ex melle decocto. 109
Ac ſi initio *vomitus* ex acceſſione [p] emerſerit, *cucurbita* multa cum flamma ſuppoſita *ori ventris* infigenda, tunc [q] ſequenti parti, ſecundum quod medicamen, ad inferiora [r] teneatur, donec acceſſio levigetur, temperamentis ſupradictæ rationis, ne *concurſus* paſſionis & adjutorii præfocet ægrotantem. Erit igitur ſuſtollendus *ægrotans* ſubjectione manuum ex utraque alarum parte, cum capitis ſuſtentatione, atque leviter inclinandus. Tunc ſi medicamen ad *ſuperiora* cucurrerit, & [s] tranſvorationis ceperit partes, quo [t] *ſpiramenta* obſtruere videatur, illiſis dentibus, atque ore clauſo, vel erumpens per [v] *naturales vias*, 110
quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluxerit, ac rurſum decurrens gutturis meatum clauſerit, præſens præfocatio metuenda. Quapropter immiſſis digitis, ex utraque parte buccarum circa majores dentes, oris facienda *diſtantia.* Tunc imponenda [w] *ptygmata* multiplicia, quæ ſi fortè defuerint, *cuneos* ex ferulis ſciſſis [x] mittere poterimus, quo [y] ſcientes ægrotantem ſervemus, atque medicamen ad faucium partes veniens ſpatio quodam exceptum facilius excludatur. [z] Servanda etiam *tempora*, quibus medicamen faucibus occurrit, adjuvantes ejus excluſionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atque ejus ora calida ſpongia detergentes, diſtillantes etiam in os [22] *mulſum.* Sic enim veluti deſpumans 111
[a] reſumit, aut deponit *acceſſionis preſſuram* relevatus

p *ſub.* Epilepticus
q inteſtinorum ductui
r trahitur
s fauces & œſophagum
t guttur & laryngem
v naſi in fauces hiatum
w complicati panniculi
x immittere, intrudere
y certe
z obſervanda
a reſumitur

20 Id eſt, ſi non ſufficiens fuerit hellebori prius dati agitatio, ut paulo infra.

21 Helleboriſmum ex decocto melle Aetius vocat *hellebori decoctum*, ejuſque compoſitionem docet pag. 155, ac ſi helleboro ſumpto urgeat ſuffocatio, cremoris bibendos tres cyathos ait, qui utcunque a decocto diverſus eſt.

22 Mulſum enim imbecillas vires reficit, ſpiritus inſtaurat, inflationem diſcutit, pituitam lentore adhæreſcentem abſtergit & educit.

tus ægrotans. At ſi non ſufficiens *hellebori* fuerit agitatio, quam *Græci* [h] σπαραγμὸν vocant, & parvo [c] eventu ſucceſſerit, perſeverante paſſione, erit etiam *ſecundo*, vel *tertio* hellebori uſus adhibendus, ſed [d] præſumpto viribus ægro: quippe cum non iiſdem uti omnibus neceſſe ſit, & deſtruendæ paſſionis cauſa *una ſola* ſufficiens & [e] perſeverans exhibitio non approbetur. Utendum etiam *aquis naturalibus*, hoc eſt, naturali virtute medentibus, ſed quæ nulla odoris vexatione adficiant ægrotantem.

h inanem cum magna anxietate conatum
c ægri bono
d reſumpto
e perſanans

112 Adhibenda igitur [f] *natatio*, & *ſole* corpus torrendum, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant, ſed prætecto capite. Utendum etiam *potabilibus* medicaminibus, vel *electariis* ex hyſſopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant, *recorporationem* faciendo ob acrimoniam: dehinc etiam corpus, & ſuccorum naturalium [g] tenuant qualitate. Emolliendus nanque venter, & *peregrinatio* imperanda terrena atque maritima, ſi ferre navigationem potuerint patientes. Tunc etiam *exercitia* vehementiora, quæ labore corpus afficiant, affectanda, quo magis

f in aquis medicatis & naturalibus
g attenuant qualitates

113 [h] fortitudo, quam corporis [i] robur augeatur. *Eſt enim ſemper gravabilis* [k] *carnatio & magis ſi tenuibus fuerit impoſita viribus, & in iis paſſionibus quæ in nervis eſſe noſcuntur.*

h laboris tolerantia
i moles
k obeſitas, & carnoſior habitus

Non fidendum ſubitæ ſanitati. Signa curatæ Epilepſiæ.

Unde neque facilè curationis eſt credendus effectus, quo depulſam paſſionem judicemus, niſi legitima *acceſſionum tempora* ſoliti concurſus, ſine ulla inquietudine, atque plurima, tranſierint ægrotantes: *ſomnos* quoque ſine ullo impedimento duxerint, & *vigilias* placidas, ac liquida ſanitate moderatas, nulla etiam difficultate officiorum *animæ* vel *corporis* impeditas, atteſtante cibi ſufficienti *appetitu*,

tu, cum *digeſtione* congrua, & corporis *nutrimento* mediocri, vel *egeſtionum* naturalium moderato exitu,
bono atteſtante, vel [l] immutato *colore.* 114
[m] Servanda præterea multo tempore omnis *nimietas*, ut frigus, uſtio, indigeſtio, vinolentia, *libido*, lavatio, & magis ea quæ ſpecialiter paſſionem in commemorationem ducunt, ut *odores* percuſſibiles aut ſplendor nimiæ lucis, aut [n] reſultantium materiarum: item ſtrepitus, clamatio, circulatus curſus, [o] extentio, aut ex alto deſpectio, ſive fluminum celerrimus fluor. Ut enim *ulcerum* recentes *cicatrices* facili occaſione ſolvuntur, non aliter hæc *paſſio*, vel alia quæque ſimilis [p] nequitia, parvo impulſu repetit corpus, quod
proximè dimiſiſſe videbatur. 115
Ac ſi fortè neque ita fuerit æger ab *epilepſia* liberatus, nihil minus adhibendum, ſed magis perſeverandum in curatione probamus. Dabit enim hæc *diligentia* vel ex parte beneficium, quo neque frequentius admoneatur ægrotans, neque longioribus acceſſionibus opprimatur, neque turpiter in [q] furore, vel publicis locis apprehenſus, etiam poſt paſſionis impetum *animi* [r] *luctatione* vexetur. Quibus enim *prima* [s] vel optata non proveniunt, [t] erit *ſecunda* mitigationis cauſa capienda. Hæc eſt ſecundum ordinem *methodica epilepticorum curatio.*

[l] in melius mutato
[m] cavenda, vitanda
[n] lumen fortiter repercutientium
[o] viſus intentio: nam *ut ait ſup.* §. 69. ſuſpicere ægrotanti difficile eſt
[p] *τῇ κακοηθείᾳ*, malignitate
[q] foro
[r] dolore, moleſtia
[s] &
[t] erunt

Aliarum verò *ſectarum* principes varia rerum tem- 116
peratione, ſive *experimento curationis* adjutoria cumularunt, caput *foventes* aceto atque oleo roſaceo, puro, vel immixto *caſtoreo*, in acceſſione frigidis utentes: articulos quoque omnes *ligatione* conſtringentes, *ſternutamento* commoto ex aceto, naribus interius flato, cum ſinapi: vel caſtoreo oleo irino infuſo, cum *calchanto*: vel *ſulphure* vivo, aut [v] *aſtru-*

Varia, præcipue Empiricorum remedia recenſentur:

[v] imperatoria *alias* aſtrantia, *vel* oſtrucio.

tio incenſo, vel iis quæ ad matricis præfocationes incendenda poſuerunt: item hyſſopo & origano, & thymo: vel *ignis* flammam oculis offerentes, cum *titillatu* quodam, & [w] *oppreſſione* præcordiorum ad
117 inferiores partes. Jubent præterea *motum* corporis adhibere, geſtatione vel deambulatione, aut ſupra ſindonem volutari: *ſinapiſandas* etiam manus ægrotantium, atque pedes: & ante acceſſionem perungi *thapſia* caput, & ſpiritum continere. Alio verò tempore, hoc eſt dimiſſionis, *vini* atque *carnis* imperant abſtinentiam, & magis porcinæ, vel bubulæ, & caprinæ. Prohibent præterea ſupra pellem caprinam dormire, ſive jacere ægrotantem: ſiquidem paſſionis facit motum. Adhibent etiam *clyſterem* jugem atque acerrimæ virtutis, & medicamina *urinalia*, quæ diuretica vocant, atque *purgativa* per ventrem, quæ cathartica vocant, & horum magis cui nomen eſt *hiera*, quæ non erunt, inquiunt,
118 [x] tertio minus ſingulis menſibus offerenda: tum capitis [y] *diviſuram* accuratam, quam χιασμὸν vocant: dehinc [z] *ſcaroſin* medicamine, ſive ignis uſtura: item *terebrationem* [a] teſtæ, vel *arteriotomiam*, vel uſum *venereum*, aut è contrario *eunuchiſmum* faciendum probantes. Dant etiam bibendum *lac aſininum*, cum ſale, vel *ſanguinem* teſtudinis [23] marinæ, vel [24] *humanum*, aut vituli marini, & non ſolùm ſanguinem, verumetiam coagula quæ lacti miſcentur. Item mandendam [25] *muſtelam*, ſed longo deſiccatam tempore: & tunc [b] *corda* hominum atque equorum, quorum crura quaſi [26] *impetigines* habent, ſive aſinorum, vel mu-

w compreſſione.

x decimo quoque die

y inciſione ad X literæ figuram

z Eſchar ſin, ſive aduſtionem

a cranii

b carneum, ut *inf.* §. 128. 129.

23 Ad id prodeſſe terreſtris ſanguinem Dioſcorides ait.

24 Plin. cap. 1. lib. 28.

25 Sanguinem muſtelæ commendat Dioſc. & ejus ventriculum coriandro fartum, & inveteratum.

26 Naſcentes in cruribus impetigines, ut inf. §. 128. & 138. Plin. cap. 11. lib. 28. vocat lichenas.

mulorum. Item *teſtes* vel *veretrum* marini ſive flu- 119
minalis [c] cancri, & [d] *porcelliones*, hoc eſt, animalia
quæ humectis & aquoſis locis ſæpe naſcuntur, à
Græcis appellata ὄνισκοι: dehinc *ſquamulas ferri*, cum
aqua in qua fuerit candens ferrum [e] prætinctum. Dant
etiam *cameli cerebrum* fumo ſiccatum atque conciſum,
ſed infantibus vel pueris odorandum: perfectis autem ætatibus bibendum, ad modum cyathi, cum
[f] mulſo & aceto tribus cyathis: ſimiliter etiam *leporis* cor, & & cerebrum [27] *gaviæ*. Alii verò etiam [28] *ligamenta* probaverunt, & *magos* adhibendos, atque
eorum incantationes, quæ quantis ſint vexationibus
confertæ, etiam per ſe probatur, ſicut latius *Adjutoriorum* libris docuimus, nunc tamen paucis memo- 120
rabimus. *Conſtringens* igitur *fomentum*, atque tetri
odoris, ex aceto, & oleo roſaceo, & caſtoreo, percutit, & gravat, & tumores conſtringit: & ſi, ut
putant, materiam [g] redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum & ejus membranas revocat. Et
ſunt hæc exteriorum comparatione magis ſalutaria.
Præterea eſt vehementer noxium, [h] *frigida* caput
acceſſionis tempore fovere. Quæ enim [i] dimiſſione
relevata miteſcunt, eadem [k] frigida denſatione magis gravantur. Item *ligationes* nervos denſant, atque
corporis [l] oppreſſio, quam fieri jubent. *Defricatio* in- 121
temporalis, hoc eſt acceſſionis tempore facta, geminant paſſionem. [m] Accidentia enim [n] ſi [o] temporaliter quidem videtur laceſſitis ſenſibus in [p] reſumptionem veniret, totam tamen paſſionem pejorat, non
aliter quàm ſi quiſquam turbatos oculos *manutigio*,
quod Græci χειραψίαν vocant, temporaliter, fricando,

c canis: ut inf. §. 129. i. fibri: nempe caſtoreum
d Ὀνίσκους, milleepedes
e extinctum
f mulſi ex
& reprobantur, & ſingularum noxa oſtenditur
g repellit abactam
h frigidis
i mitigatione relaxata
k frigidorum
l compreſſio
m acceſſionis enim
n tametſi
o pro tempore
p vexationem lenire

27 Avis cujusdam marinæ, in petris nidificantis. Vid. Plin. H. N. lib. X. cap. 32.

28 Non vincula manuum, ſed alligata & ſuſpenſa amuleta, τὰ περίαπτα.

do, relevare videatur: non aliter & *ſternutamenta*
medicaminibus commota acceſſioni non convenire pro-
bamus. Quippe cùm neque in lenimento paſſionis
conſtitutos hoc adjutorio facilè inquietare liceat, niſi
certo regulæ ductu præparatos, quo caput relevetur
122 geſtatione tenui ac deambulatione. Siquidem hoc
adjutorii genus initio impleat caput, dehinc medea-
tur: quid ſperandum in iis qui acceſſione agitati,
earum partium plenitudine vexantur, ſi etiam ſter-
[q simul vexati] nutamento fuerint [q] convitiati, cùm magis oporteat
paſſionis illitam ſolvere turbationem? Eſt præterea
acetum moleſtum naribus inſufflare, ſive ſolum, ſive
cum alia qualibet percusſibili materia. Conſtringit
enim, atque denſat tumentia, & turbata perturbat,
[r ſpiſſari, coire] & ea [r] concurrere compellit, quæ acceſſionis vio-
lentia excludi coguntur. Non aliter inutiles atque
[s gravabiles] [s] ſatiabiles ſunt *incenſiones*, ſiue *fumigationes*, &
123 odoramenta ex pice, bitumine, [t] ſpondilio, caſtoreo,
[t ſpondylio] [* cauſâ] galbana, acerrimæ atque gravabilis virtutis [*] cauſæ,
& injucundioris, adeò ut etiam rectè valentium im-
pleant caput, & eorum qui nunquam, aut difficilè
earum partium querelam prodiderint: tunc tamen
iis odoramentis acceptis, vertigine atque gravedine
urgentur: & non aliter tumentes oculos fumigatio
adficit, quàm etiam tumentes cerebri membranas.
Neceſſariò enim cogit in ſimilem venire paſſionem.
Percutit etiam *ignis flamma*, ſive ejus affectatus ſplen-
dor multos. Denique etiam in lenimento *epilepticos*
[v valida] conſtitutos, lucis importunitas, atque [v] eminens percuſ-
ſio, in commemorationem facit acceſſionis venire.
124 Noxia etiam *præcordiorum preſſura*, quam adhibendam
probant, judicatur. Mitiganda enim ſunt acceſſione
commota, & non violenter atque contrario conatu

re-

reprimenda. Gravis etiam ſine dubio videtur ſupra ſindonem juſſa *volutatio*, quippe cum levi converſione corpus affectum, non ſolum lenimenti tempore *epilepticos* in vertiginem mittat, verumetiam recte valentes ſimiliter afficere videatur. *Articulorum* quoque *ſinapiſmus* acceſſionis tempore tumorem geminans, etiam paſſionem neceſſario pejorem facit. Eſt item [w] intemperabilis ante acceſſionem perunctio ferulaginis, quam Græci θαψίαν vocant, cum oporteat motam paſſionem atque in pejus coactam mitigare potius quàm provocare: & quoties ejus neceſſarius eſt uſus, toties, atque melius lenimenti tempore ſuæ virtutis impleat beneficium, cum importune adhibita partes faciat [x] emori; has denique *Græci* [y] necroſes vocant. Item *ſpiritus retentio*, quam faciendam probant accesſionis initio, ſenſus implet, non, ut quidem volunt, repercuſſo ſpiritu futuram prohibet accesſionem. Premit enim potius quàm diſcutit ea quæ jam ſuo motu denſari videntur. *Abſtinentia* vero *vini* atque *carnis*, quam jugiter fieri jubent, vel unius anni ſpatio, impedit recorporationis faciundæ profectum, quem augere neceſſariò mutationum varietas poteſt, quod facile ignaris notum fiet ex vitæ conſuetudine, quæ ſi eadem non fuerit, procul dubio corpus infirmat. Quippe cum jugis *potatio aquæ* [z] demiſſum faciat corpus, & neque numero dierum, vel menſium curandi regula ſit conſtituenda, ſed pasſionis temporibus, quorum [a] mutatæ regulæ commutantur, ut ſub eorum rigore [29] damnum aquæ vel vini miniſtretur, quod etiam de carnis uſu erit conjiciendum. [30] *Caprina* vero *pellis* odoris

w intemporalis

125

x excitata gangræna

y νεκρώσιας

126

z languidum

a mutatione

Caprina pellis.

29 Cælii mens eſt, tam ex aquæ quam vini potu, ſine rationis judicio ordinato, epilepticos lædi.

30 Hippocrat. libro de Sacro morbo oves & capras huic ægritudini valde obnoxias eſſe tradit, quæ cauſſa fortaſſis eſt; cur ſubſtrata capræ pellis acceſſiones hujus morbi excitet.

ris tetri cauſa noxia capiti judicatur, non ſpeciali atque privata ratione. Item jugis atque acerrima *clyſteris* injectio inteſtina conradit, atque nervos vitiat.

Urinalia medicamenta.

127 *Urinalia* quoque medicamina, quæ diuretica vocant, *veſicæ infectione* capitis membranas commovent. Item *purgativa* medicamina, quæ cathartica vocant, [b] defluxionem corporis facient, atque ſtomachum evertunt: *capitis* etiam accurata *diviſura*, quam chiaſmum vocant, & teſtæ *perforatio*, & *uſtura* cutis medicamine vel igne ſuffecta, quam [c] ſcaroticam vocant, & *arteriotomia* patientes partes inſumit, & utilibus renititur rebus. Siquidem nulla te [d] comparativa adjutoria iiſdem locis adhibere permittit. At vero *concubitus*, ſive Venus, quam adhibendam probant, ab aliquibus *parva epilepſia* nuncupata eſt. Siquidem ſimilem facit membrorum motum, diverſo contractu, anhelatione & ſudore atteſtante, & oculorum converſione, cum rubore

128 vultus, ac deinde poſt effectum diſplicere facit ſibimet corpus, cum pallore, & quadam debilitate, vel mœſtitudine, & adeo nervos afficere male videtur, ut ſæpe imminente acceſſione per ſomnum jactu ſeminis ægri præpurgentur, quod *Græci* ὀνειρόγονον vocaverunt. Item *eunuchiſmus* vires amputat, non epilepſiam ſolvit. *Lac* quoque ſumptum facile aceſcit, & propterea gravans epilepticos male probatum videtur. Non aliter etiam potus *ſanguis teſtudinis*, ſive *hominis*, atque *vituli marini*, & ſumptio *coaguli*, quod *Græci* πητύαν vocant. *Muſtelæ* quoque, ſive *hominum* caro ſiccata, & *equorum impetigines*, vel *veretrum*

129 atque *teſtes* canis aquarii, vel *porcelliones* ſupra memorati, quos ὀνίσκους appellant, & aqua de *ſquamulis* ſive tinctionibus *ferri*, & *cor leporis*, & *cameli*, ſive *gaviæ* cerebrum male probatur. Etenim neque

ex

b diſſolutionem

c Eſchar[o]ticam

d utilia & commoda

Venus, parva epilepſia.

ex *occultis* cauſis, quas *Græci* ἀδήλους αἰτίας vocant, rationes ducunt, neque ex aliqua [e] contagione ſive tentatione, ut *Empirici* volunt, approbata in uſum venerunt medicinæ. Quippe cum intelligi, vel apprehendi naturali aut fortuita rerum [f] dominatione minime poſſit, uti hiis, maxime ita *inſuetis*, atque novis, & *odioſis* generibus materiarum, quarum nihil uſu gravius eſſe videtur, ipſius quoque comparatione [31] paſſionis, ſit admirandum, quod de *aere* atque *vigiliis*, vel *ſomno*, & *potu*, & *cibo*, vel iis quæ ne- 130
ceſſariò ſumuntur, nihil [g] experimenti utile collegerint; de iis vero ita execrandis, & crudelibus, atque inhumanis, plerunque etiam *periculoſis*, curationes ordinare voluerint. Non enim ſanguinem *tauri* potum interficere, ut [32] *Themiſtoclem*, aut *lac* coagulatum, & [h] *caſeum* coctum, ut [i] oratorium, & [k] imaginem recte reprobaverunt, ſi quiſquam *humanum* ſanguinem id facere minime crediderit, quo falſò memorata à veteribus cætera videantur. Accuſatis igitur, ſive nudatis ſummatim *veterum curationibus*, non eſt abſurdum etiam cum nominibus errores arguere ſingulorum.

e experimento
f regimine, ordine
g experimento
h in caſeum coactum
i improprium
k fictum

Hippocrates de [33] *epilepſia* ſcribens communiter 131
ait: Quiſquis in humano corpore agnoverit ſiccandi vel humectandi, aut frigidandi, vel calefaciendi cauſas, idem etiam iſtius paſſionis poterit [l] videre rationem: & neque quomodo, neque ex quibus, neque quando, vel quouſque hæc fieri debeant, tradere curavit. *Diocles* libro quo de paſſionibus ſcripſit, in iis qui ex vinolentia, vel carnali cibo iſtam

Hippocrates.
Diocles.

l facere curationem, ἰῶ το ἂν

31 Utpote quæ ex talium uſu magis poteſt exaſperari.

32 Themiſtocles poto ſanguine taurino mortuus eſt.

33 Hippocrates ad libri calcem quem de Sacro morbo ſcripſit.

iſtam paſſionem conceperint, *phlebotomiam* probat, antecedentes potius quàm præſentes intuens cauſas. In iis vero qui ex corporis habitudine in iſtam venerint paſſionem, *humoris craſſi detractionem* probat
132 adhibendam, quem appellavit *phlegma.* Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocant, item *deambulatione* ac *geſtatione.* Quæ ſi etiam vera eſſent adjutoria, ob parvitatem tamen numeri & magnitudinis ſuæ, magnæ paſſioni difficile poſſent paria pronuntiari, aut ejus deſtructioni ſufficere. [m] Item libro *Curationum* phlebotomans utitur medicamine *catapotio*, quod ſtomachum evertit, atque poſt cœnam *vomitum* facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam *aceto*, & *ſternutamentum* commovens prius quàm in ſomnum veniant ægrotantes, profe-
133 cto intemporaliter commovet ſenſuales vias. Dat etiam *abſinthium*, *centaurion*, & *lac aſininum*, & equorum *impetigines*, vel mulorum, neque tempus adjiciens factis, & odioſis ægrotantes afficiens rebus. *Praxagoras* vero ſecundo libro *Curationum* caput imperat radendum, adhibens fricationes, & cataplaſma ex aceto [n] ſine Venere, dolentibus ſpeciebus etiam *ſternutamentum* commovens, & jejunum *vomitum* per ſingulos dies: utens etiam poto *lacte* cum *mulſo* atque *ſale*, item *deambulationibus* plurimis atque vehementi motu [o] celebratis, & potionibus *urinalibus*, & *cibis variis*, & agninæ carnis, ſive hœdinæ, atque porcinæ, & catularum, dans *acetum* bibendum, atque *vinum*, & poſt vomitum ſternutamenta & odoramenta probans, & ſpiritus reten-
134 tionem: item *uſturam*, atque *inciſuram* [p] partibus adhibens, etiam *ventriflua* medicamina: & cum acceſſio-

m Idem καταπότιον

Praxagoras.

n ac farina, mordentibus ſpeciebus

o celeratis

p *ſub.* capitis

ceſſionem viderit commoveri, [34] deprimit partes quæ fuerint in querela, atque defricat *caſtoreo*, & *vituli marini* veretro, ſive virilibus *hippopotami*, aut *teſtudinis* ſanguine, vel *rhombi* marini, omnia confundens. Non enim initio *raſio* capitis eſt adhibenda, nec *aceto* denſandum corpus, neque diurno *vomitu* vexandum, ſiquidem fortitudinem tollunt: neque plurimo *ſternutamento*, implet enim ſenſus: neque *urinalibus* medicaminibus, ſiquidem corpus nimium laxant: neque *purgativis*, ſiquidem non aliter vexant: neque *catulorum* carnibus, propter ſuæ qualitatis horrorem: neque *detentione ſpiritus* acceſſio- 135
ne imminente, tunc enim tempus eſt requieſcendi: neque *compreſſionibus*, aſperant enim tumores: neque curioſis *odoramentis*, ſiquidem caput implent: neque *inciſura*, ob inutilem dolorem: neque *uſtionibus*, ſuperpoſitionis enim tempore aſperant ob tumorem paſſionem, in lenimento vero reſumendos vexatione doloris fatigant, & uſui recorporativorum obſiſtunt: neque *coagula* vituli marini, vel *veretro*, aut *teſtibus* hippopotami, vel *teſtudinis* ſanguinis, aut *rhombi* marini. Hæc omnia experta neque *ratione*, neque [q] *regula* ſed *tentatione* probantur.

[q] analogia quadam

136 *Aſclepiades.*

Aſclepiades primo libro Celerum vel *acutarum* paſſionum, eos qui corporis *raptu* afficiuntur, ſolos imperat phlebotomari, non advertens, quia ex eadem *adſtrictione* generales quæque ſpecies *epilepſiæ* formantur, ſed acceſſione gravior altera quam altera comparatur. Quapropter magis exigit phlebotomiæ beneficium. Item phlebotomatis injici jubet *clyſterem*, vel collyrium, quod *balanon* appellant, *odoribus* tetris adhibitis, & *fumationi-*

34 Comprimit, ut conſtat ex eo quod paulo poſt ſequitur. Convenit hoc remedium, cum vapore tetro ac venenato, ex aliqua parte corporis auræ frigidæ ſpecie in caput ſubvecto; per conſenſum hic morbus gignitur.

mationibus, & naribus aceti *in ſufflatione*, atque *vo-*
lutatione in ſyndone [r] præſtita. Prohibet ſanè *carna-*
les cibos, & *vinum*, ſed imperat *Venerem*, quorum
accuſationem atque improbationem ex ante ſcriptis ac-
137 cipere poterimus. At *Serapion* primo libro *Curatio-*
num multis ex rebus diligentiam curandi confundit.
Ungit enim reſiduum corpus *oleo*, colla vero *aceto* cum
oleo roſaceo, conſtringens ea quæ laxatione indigent,
Tum *exercitio* abhibito, dat mulſum bibendum ex ace-
to confectum, ac deinde nihil accipere jubet ægrotan-
tes, ſed quieſcere. Tum deambulare circa veſperam,
ac rurſum conquieſcere, & deambulationem repete-
re, tum lavari, & adhibita requie bibere *hyſſopi de-*
coctionem cum aceto, atque [s] mel in trium [t] *hemina-*
rum quantitatem, tum cibum ſumere, erroribus mil-
138 le ſtomachum vexans, ut ſemel cibo reficiat. Uti-
tur etiam ante unum vel duos dies, ſi ordine certo
acceſſiones occurrerint, nunc *ſanguinis* detractione,
nunc *purgativis* medicaminibus: ſed nunc per *ſupe-*
riora, ut *albo* helleboro, nunc per *inferiora*, ut *ſcam-*
monia, vel *nigro* helleboro, & his ſimilibus, perni-
tioſis turbationibus corpus adficiens eo tempore quo re-
quies adhibenda eſt, ne ulla occaſione accepta acceſſio
generetur. Ordinat præterea quæ *ſpecialiter* paſſioni
congrua medicamina nuncupavit, ex *caſtoreo*, & equo-
rum *impetiginibus*. Sunt autem ſquamulæ anterio-
rum crurum ſub armorum partibus in ipſis animali-
bus natæ, has *Græci* λειχῆνας vocant, ſive [35] χελιδόνος,
nos vero, ut ſupradictum eſt, impetigines, vel hi-
139 rundines. Dat etiam *cameli* cerebrum atque fella,
& *coagulum* vituli marini. Item dat medicamen quod
ex

[r] ſupra §. 117.

Serapion.

[s] melle
[t] *ſub.* decocti Hyſſopi

Impetigines equorum.

35 χελιδόνας Xenophon appellat lib. de re equeſtri ungularum cavitatem. Vide etiam Polluc. Onomaſt. lib. 1. ſ. 188. ſunt Empirici, qui mira de ungularum equinarum ſegmentis combuſtis prædicant.

ex [36] *crocodili terreni* ſtercore confectum probat, & *leporis* corde, & lumbis, & *teſtudinis* marinæ ſanguine, vel teſtibus *apri*, vel *arietis*, aut *galli* gallinacei. Adhibet etiam *odoramenta*, & injectiones *clyſteris*, non minus [v] ab epilepticis in curationibus [w] cadens. *Heraclides Tarentinus* ſecundo libro Interiorum curationum eadem medicamina conſcripſit. Multi quoque *vetuſtiores* iſtam curationem ordinantes variis erroribus conciderunt, quod memorare ſuperfluum eſt. Quippe cum eorum [x] vires [y] proditione 140
temporis exſpiraſſe videantur, ex quibus eſt [37] *Menecrates* Zeophletenſis: item [38] *Tryphon*, [39] *Philotimus*, [40] *Chryſippus*, *Demarchus*, & horum plurimi, quod eſt nudum, atque probabile, ex conſcriptione curationum *Apollonii Citienſis* ſecundo libro de epilepticis: item [41] *Nicandri* tertio libro.

v quam epileptici
w lapſus
Heraclides Tarentinus.
x i. errorum noxa
y indicio
Apollonius Citienſis.

Themiſon vero libro primo tardarum paſſionum *Aſclepiadis* erroribus nondum purgatus *ante* acceſſionem phlebotomandos, inquit, ſi ordo fuerit [z] augmentorum [a] præſervatus: ſin vero errans fuerit perfectus, *poſt acceſſionem* imperat phlebotomiam adhibendam: mo-

Themiſon.
z paroxyſmorum
a ante ſervatus

36 De hoc vide Plin. N. H. lib. XXVIII. cap. 8.

37 Menecrates hic floruit ſub Impp. Tib. Calig. & Claud. quam ob rem in inſcriptione græca, quam Gruterus & Mercurialis referunt, Impp. Medicus vocatur. Scripſit librum ſub nomine Αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος; ad quod duo notanda. 1. Medicos plures libris ſuis nomina eorum, quibus dedicabantur, inſcripſiſſe. 1. Menecratem in eo libro conſuetudinem, quæ jam ſuo tempore vigebat, nomina medicamentorum, eorumque ponderis abbreviandi, non fuiſſe ſecutum, ad evitandos errores.

38 Medicus chirurgus ſub Imp. Auguſto.

39 Praxagoræ diſcipulus, cerebrum partem corporis inutilem credebat.

40 Duo fuere Chryſippi Medici, alter Eraſiſtrati diſcipulus; ab altero idem Eraſiſt. multa teſtatur didiciſſe. Vid. *Diog. Laërt.* in Chryſippo.

41 Nicander hic fuit Colophonius, & Poëta & Medicus, cujus duo adhuc libri ſunt ſuperſtites: unus appellatus Theraca, ubi agit de morſibus beſtiarum venenatarum, & eorum remediis: alter Alexipharmacum, ubi deſcribit venena eorumque antidota.

141 *modum* autem detrahendi ſanguinis ejus approbat *mutatione*, quæ ſunt vaniſſimæ inventiones, ſicut libris *Specialium* adjutoriorum docuimus. Tum ſi in *brachiis*, vel in *cruribus*, aliqua querela extiterit, earundem partium venas inquit dividendas: Sin minus: interiorem venam diſtringendam lino, conjiciens melius eſſe ex partibus non patientibus ſanguinis coadcervatam facere detractionem: ſiquidem patientes magis graventur ob irruentem materiæ lapſum, qui [b] detractæ ſuperet modum. Tum poſt phlebotomiam *deambulatione* utitur, & *defricatione* alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquieſcat. Dat etiam *cibum* ex mediæ qualitatis materia, & nulla co-

142 gente ratione rurſum *ſanguinem* detrahit: Sed ſi *ordinem* ſervaverint acceſſiones, intra quinque dies ſecundo vel tertio detractionem facit. De aliis quoque multis, atque omnibus corporis partibus, & talis & brachiis, nil metuens defectionem, ſanguinem detrahit. In *lenimento* vero, ut exempli cauſa xxx. dierum, poſt acceſſionem *helleboro* utitur, poſt quatuor vel quinque dies. [c] Tunc ſequenti initiet, atque alia die adhibet *lavacrum*, & tribus vel quatuor diebus, cæteris curſibus, *cyclum* complet, ac deinde rurſum adhibet *helleborum* poſt acceſſionem tranſactam, vel certe [d] radicium adhibet phlebotomum diſſecans corpus, quod erit melius ordinare ante uſum hellebori, quo leviora majoribus præponeren-

143 tur: [e] quippe in *recorporativis* curationibus. Adhibet præterea *clyſterem*, qui vires detrahit ægrotantis, & propterea ſequi non debuit ſupra dicta: utitur etiam *localibus* adjutoriis, & quidem multis, pro morbi differentia, & quibuſdam [f] falſiſſimis, ut eſt ſub occipitio [g] accurata *diviſura*, quam chiaſmum vo-

b ea detracta non ſuperat

c tum ſequentis initio. ſequentis *ſub.* lenimenti

d radices: tunc

e *ſub.* ita fieri decet

f rationi maxime contrariis

g ad X figuram

vocari diximus: & ferro circunſcripta in capite cutis *uſtura*, qua teſta [h] ſquamulis deſpumatur. Item medium teſtæ, quod *Græci* βρέγμα appellant, *terebri perforatione*, & in acceſſione *conſtrictione* articulorum, & *odoribus* tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex [i] ſpondylio, caſtoreo, galbano, ſinapi cum aceto, quæ ex ante dictis erunt protinus refellenda.

h lamulis deſquamatur.

i Sphondylio

CAPUT V.

De furore ſive inſania, quam Græci Μανίαν *vocant.* 144

Plato in *Phædro* duplicem furorem dixit: *unum* fieri mentis intentione, ex *corporis* cauſa vel origine: *alterum* divinum ſive immiſſum, ejuſque *Apollinem* inſpiratorem eſſe, atque hunc vocari *divinationem*: ab antiquis vero appellatum *furorem*. Magna *Græcorum* vetuſtas μανίαν appellabat, quæ nunc μαντικὴ dicta eſt. Item alium, inquit, ex *Libero* fieri patre, alium ex *amore*, & appellavit ἐρωτικὸν: Alium ex *Muſis*, quem appellavit προτρεπτικὸν, quod ad carmen [a] inſtruere videatur. *Stoici* duplicem furorem dixerunt alium *inſipientiæ* genus, quo omnem imprudentem inſanire probant: alium ex alienatione *mentis*, & *corporis* compaſſione. *Empedoclem* ſequentes *alium* dicunt ex animi purgamento fieri, *alium* alienatione mentis, ex corporis cauſa ſive iniquitate, de quo nunc ſcripturi ſumus: quem *Græci*, ſiquidem magnam faciat anxietatem, appellant μανίαν vel quod animum ſive mentem ultra modum laxet: μανὸν enim [b] dimiſſum ſive mollem appellant: vel certe quod [c] polluat ægrotantes: nam pollui *Græ-*

Furoris ex Platone diviſio.

a aptum reddere

Ex Stoicorum opinione.

145 *Empedocles ſententia.*

Maniæ etymologia.

b rarum, laxum

c viriet, corrumpat

ci λυμαίνειν vocant: vel certe quod deſerta, ſive ſolitudinem cupientes faciat ægrotos: nam *Græci* deſtitui, atque ſolitudinem petere μονοῦσθαι dicunt: vel quod perſeverantius corpus teneat, & difficile pel-

146 latur, ob id *Græci* veluti μονίαν dixerunt: vel certe

Differentia a phrenitide.

d aut ὑπομονικὸς

quod duros atque perferentes faciat ægrotantes, quod *Græci* [d] ὑπομονητικὸς vocant. Eſt autem alienatio *tardans ſine febribus*, quo a phreniticis diſcernitur. Siquidem neque celer, neque cum febricula eſſe videtur, vel ſi quiſquam *furioſus* febricitaverit, diſcernitur à *phrenitico* temporis conſideratione. Nam præcedit in *furioſis* furor ſequenti febricula, & non ita parvo *pulſu* afficiuntur, quæ utraque neceſſariò *phreniticos* ſequuntut. Generatur autem frequentius in *juvenibus*, ac mediis ætatibus, difficile in *ſenibus*,

Phrenitici.

Ejus ſubjectum.

147 atque difficilius in *pueris*, vel *mulieribus*: nunc *repente* invadens, nunc *paulatim* increſcens: nunc ex *occultis*, nunc ex *manifeſtis* cauſis, ut eſt uſtio, perfrictio, indigeſtio, *vinolentia* frequens atque immodica, quam *Græci* κραιπάλην vocant: item *vigiliæ* juges, & *amor*, vel *iracundia*, aut *mœſtitudo*, vel *timor*, vel *ſuperſtitio* nimia. Item *concuſſio*, ſive percuſſio capitis & *intentio* nimia ſenſuum & intellectus, ob cupiditatem diſciplinarum, vel *quæſtum* pecunialem, aut *gloriam*. Item pota *medicamina*, & magis ea quæ *amorem* facere videntur, à *Græcis* Φιλτρόποτα appellata: item [1] detractio *hæmorrhoidarum* veterum, ſive *varicum*, aut abſtinentia in *fœminis* ſolitæ purgationis.

Cauſæ:

148 Sequuntur autem eos qui non repentè hac paſſione afficiuntur, priuſquam morbus eniteſcat, ea quæ etiam *epilepticos* futuros afficiunt, & *apoplectos*. Si- [illegible] gna

Signa tam communia, quam propria.

1 Cum nimirum cauterio aduſtæ cum eſchara decidunt aut detrahuntur.

gna denique ex ante dictis ſumenda memoravimus. Sed hæc quidam diſcernunt, ut communibus *propria* jungentes: graves etenim inquiunt, ſomni magis *epilepſiam* fore ſignificant, atque è contrario leves atque parvi, *furorem.* Sic etiam in *iracundia* conſtitutos capitis implemento affici, atque æſtimare ſe in furorem deveniſſe, & rurſum ſilentio opprimi ex inani timore. Item *mœſtitudo*, vel animi anxietas, & *jactatio*, vel plurima ciborum *appetentia*, & oculorum frequens *palpebratio*, cordis *ſaltus*, & ſomni cum timore terribili vel turbato effecti. Item *ventris*
149
[e] extantia, & frequens deſcenſus venti per podicem, *pulſus* parvus atque creber, & vehemens. Etenim in *epilepſiam* declives ac pronos major atque rarus pulſus ſequitur, & imbecillus. Intuendam etiam, inquiunt *qualitatem* [f] advenientium morborum. Sæpe enim quadam [g] *contagione* ingeruntur: quæ univerſa ſecundum nos non tutiſſimam atque certam faciunt diſcretionem ſupradictarum paſſionum. Etenim futuris *epilepticis*, vel in paſſionem pronis vigiliæ irruunt, & anxietates, & cætera. Item in *adventitiis* morbis aliqua ex iis eveniunt, non neceſſariò omnia, vel certe non aliqua quæ enumeraverint ſigna. Emergente enim ſive [h] prodita paſſione,
150
alinatio mentis fit *ſine febribus*, & quibuſdam vehemens, quibuſdam levis, & aliis alia ſpecie atque viſu differens, virtute tamen atque genere uno confecta. Nam furor nunc *iracundia*, nunc *hilaritate*, nunc *mœſtitudine*, ſive vanitate occupat mentem, nunc *timore* comminante inanium rerum, ſicut quidem memoraverunt, ut nunc ſpeluncas timeant, nunc lacunas, ne in eaſdem concidant, vel alia quæ terrori eſſe poſſunt. Item eſſe *furorem* cum quadam *vati-*

[e] flatuoſus tumor
[f] maniæ ſupervenientium
[g] συμπαθείᾳ
[h] manifeſta facta

Demetrius.
[i] exceſſionem, ἔκστασιν

vaticinatione veteres poſuerunt. *Demetrius* etiam parvi temporis *mentis* [i] *extenſionem* furorem appellat. Item *turbine* repentino expaveſcentes atque percuſſos quoſdam ſic ait, ut etiam *oblivione* prægeſtorum

Artemidori grammatici hiſtoria.

151 afficiantur. Sic denique *Artemidorum* grammaticum *Apollonius* memorat nitente greſſu *crocodilum* in harena jacentem expaviſſe, atque ejus motu percuſſa mente, credidiſſe ſibi ſiniſtrum crus atque manum à ſerpente comeſtam, & literarum memoria caruiſſe oblivione poſſeſſum. Item *melancholiam* inquit ſpeciem furoris eſſe nuncupandam. Nos verò ipſam quoque diſcernimus à furore.

Variæ maniæ ſpecies, & hiſtoriæ.

Eſt autem *inſania* ſive furor nunc *jugis*, nunc temporis interjecti *requie* levigatus, efficiens ut ægri *nunc* non meminerint ſui laboris, *nunc* oblivionem ſciant ſuam, & *nunc* omnium ſeſuum alienatione vexentur falſitate poſ-

[k] nunc

152 ſeſſi, [k] *nec* aliarum ſpecierum errore fallantur. Sic denique furens alius ſe *paſſerem* exiſtimavit, alius *gallum* gallinaceum, alius *fictile*, alius *laterem*, alius *deum*, alius *oratorem*, alius *tragœdum*, vel *comœdum*, alius * *ſtipulam*, ferens mundi ſe [l] cenſum tenere, alius ſuſtentandum manu poſcebat, vagiens ut infans. Horum plurimis acceſſionis tempore *oculi ſanguinolenti* fiunt atque [m] attenti. Accidunt etiam *vigiliæ* juges, *venarum* extenſio, *genarum* rubor, *corporis* durities, atque aliena *fortitudo*.

* ſtipulam (ſtivam) ferens, mundi ſe ſceptrum tenere,
[l] centrum
[m] intenti

Pars affecta.

Patitur autem omnis *nervoſitas*, ut ex iis quæ ſequuntur vel accidunt conjicere poterimus: magis tamen *caput*. Etenim antecedentes plurimæ querelæ ejus partis exiſtunt, cum gra-
153 vedine atque dolore afficiuntur, ſingulis quoque *ſenſibus* patientibus, quos in capite novimus conſtitutos.

Cujus generis ſit morbus.

Eſt præterea paſſio *magna* atque *tardiſſima* ſuperpoſitionibus ac linimentis variata, ex *conſtrictio-*

ne

ne confecta. Etenim iis qui *Mnaſeam* ſectantes *Mnaſeas.* [n] alium putant, adquieſcendum non eſt, ſuſpicantibus *n* aliud eum furorem, qui *hilaritate* affecerit ægrotantes, nomine *ſolutionis* appellandum. Falluntur etenim nominis voce: ſiquidem *Græci* διάχυσιν animi laxationem dixerunt, ſive diffuſionem, cum hoc animi, non corporis oſtendat qualitatem. Nam quod omnis furens *ſtrictura* afficiatur manifeſtum, atque probabile eſt, ex *oculis* ſanguinolentis, qui [o] in lato [*] conſti- *o* in genere * in alto
tutam *ſtricturam* denuntiant: item quod ipſos *oculos* 154
atque *venas* in vultu extantiores æger habeat, totius corporis atteſtante *duritia*, cum *fortitudine* præter naturam adveniente ob ſtricturæ conſenſum. Denique lenimenti tempore *fatigatos* ſe ſentiunt ægrotantes. Eſt item *conjectura* facienda ex iis quæ mentis alienationem præcedunt, ut capitis gravedo, ac dolor, & ſpinæ vel ſcapularum & tardus membrorum motus, & ventris inflatio. Peccant denique etiam ii qui *animæ* paſſionem principaliter, dehinc corporis eſſe concipiunt, cum neque quiſquam *philoſophorum* ejus tradiderit curationem, & antequam *mente* falluntur, [p] accidentia ſubſtantia *corporis* habere videatur. Hæc ſunt quæ ad [q] apprehendendum vel diſcernendum morbum *methodus* ordinavit. *p* ſymptomata quædam jam ſe in corpore prodant *q* cognoſcendum

Curationem vero ſimilem *epilepticis* [r] accipimus ad- 155
hibendam. Etenim principio convenit jacere *loco* mediocriter lucido, atque calido, & nullo *turbore* pulſato: nulla quoque *picturæ* diſtinctione, neque feneſtris humilibus luminato: neque in *ſuperioribus* potius quàm in ſolo, plerique enim furore correpti ſeſe *præcipites* dederunt. Eſt etiam *lectus* firmiſſime, atque [s] averſus ingreſſum cubiculi locandus, quo ingredientes minime videant ægrotantes, ne *vultus va-* *Curatio eſt fere ut Epilepſiæ.* *r* judicamus *s* adverſus

rietate laceſſiti furoris augeant vanitatem. *Stramina* præterea mollia ſunt approbanda cum *defricatione*,
156 ac retentione articulorum, blando ſcilicet tactu. Et
t palpitatione
ſi qua pars corporis [t] *ſaltu* fuerit agitata, tepidis *vaporationibus* erit mitiganda, appoſitis *lanis* mollibus ac limpidis capiti, collo, & thoraci circulatim. *Fotus* quoque adhibendus olei calidi, admixto aliquando mitigativæ virtutis cauſa, *fœnigræci* liquore, ex ejus decoctione confecto, ſed minimè pingui, vel certè *hibiſci* infuſione, aut *lini* ſeminis. Tum *oris* collutio, atque *potus* ex aqua calida. Erunt præterea multorum *ingreſſus* prohibendi, & maximè *ignotorum*. Mandandum quoque *miniſtris*, ut eorum errores quodam conſenſu accipientes corrigant, ne aut omnibus *conſentiendo* augeant furorem, eorum

Miniſtrorum officium.

157 viſa confirmantes, aut rurſum *repugnando* aſperent
v obſequenter
paſſionis augmentum, ſed [v] inductive nunc indulgeant conſentientes, nunc inſinuando corrigant vana, recta demonſtrantes. Ac ſi exilire cœperint, ut difficilè teneantur, vel *ſolitudine* potius exaſperentur, oportebit plurimis uti miniſtris, & præcipere ægros latenter retineri, [w] ad articulorum *fricationem*, quo minimè provocentur: ſi etiam *viſu* hominum fuerint commoti, erit adhibenda *ligatio* ſine ulla quaſſatione, prætectis articulis ex lana, tum faſciola [x] ligatur: ac ſi [y] quicquam timere vel revereri conſueverint, non erit itidem ac frequenter [z] inducendum. Continuatio enim contemptibilitatem parit: [a] vel cum cauſæ coegerint, vel adjutorio adhibendo non [b] ſuccubuerint ægrotantes, tunc erit neceſſariò inducendus, quo ægri *terrore* vel *reverentia* [c] opprimantur. Ac ſi etiam *lucem* animo contraria commoventem viderimus, erunt eorum *oculi* adum-

w tanquam ob

x ligatis vel ligantur
y quenquam
z inducendus
158
a ſed
b paruerint
c comprimantur: *alii* reprimantur

umbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur. Adhibenda *cibi abſtinentia* uſque ad primam diatriton, ac permittentibus viribus *phlebotomia*, ſi paſſio coegerit, intra diatritum: & ſi ulla obſtiterit cauſa detractionis congruæ ſemel faciendæ, aliquoties adhibita detractione modus implendus. Si horum nihil 159
obſtiterit, in ipſa diatrito erit *phlebotomia* adhibenda: tum *perunctio*: ora *fovenda*: dandus *cibus* levis. parvus, digeſtibilis, ut *panis* ex aqua calida, vel *alica* ex melle leviter decocto confecta, vel ſorbile quicquam, aut tenerum. Exinde uſque ad paſſionis declinationem *alternis diebus* æger nutriendus, ſi vires ejus permiſerint. Proluendus denique etiam *clyſtere* ſimplici, ſi paſſio popoſcerit. Tum etiam præcordia *cataplaſmatibus* relaxanda, ob [2] digeſtionis qualitatem, quo nulla conſtrictio ſpirituum abſtentum capiti tranſmittatur. Attendendæ etiam *ſpe-* 160
cies alienationis, cujus accidentia contrariorum conjectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent. nuntiantes quicquam quod animum reſolvat. Dehinc cum [3] *ſtatus paſſionis* apparuerit, detonſo capite, atque raſo, *cucurbitam* infigimus, adjuncta ſcarificatione, primo præcordiis, tunc inter ſcapulas, quas *Græci* μετάφρενον vocant. Conſentiunt enim facilius iſtis ſuperiora: dehinc etiam occipitio, ac vertici, & temporibus capitis: ac ſi *vultus* vel *ora* fuerint affecta plurimum, totum corpus erit *ſanguiſugis* relevandum, quas hirudines appellamus. Tum *cataplaſmandum* ex [d] pani cæteri laxativæ virtutis: dehinc ſpongiis *vaporandum*, & ſi paſſio permanſerit, ſecundo vel tertio iiſdem perſeverabimus adjutoriis.

Quid agendum in ſtatu

[d] pane & cæteris

2 Ut interea dum cibum ventriculus coquit, nullus vapor ſurſum in caput efferatur.

3 Nam ante ſtatum morbi hæc remedia metaſyncritica Methodici non uſurpabant.

161 Si *vigiliæ* fuerint conſecutæ, adhibenda *geſtatio*, primò ex lectulo pendenti, tum etiam [e] fertoria ſella. Adhibenda etiam [f] *aquæ deſtillatio* crebra, cujus ſonitu ſæpe ægrotantes inducti ſomnos capiunt. Tunc etiam ſpongiis calidis *oculi* vaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per *oculos uſque ad cerebri membranas beneficium perveniat curationis.* Ac ſi paſſio *declinaverit*, & propterea minimè vigilare, atque alienari cœperint ægrotantes, dabimus *varium cibum* ex mediæ materiæ qualitate. Tunc ſi doloris ſenſum ægrotantes acceperint, adhibenda *embaſis* ex oleo, vel admixto aliquanto liquore quo fuerit *hibiſcus* præcocta.

162 Tum capiti atque ſcarificatis locis *cerotaria* apponenda, & ex eis [g] liquefactum corpus omne *perungendum* cum miti defricatione, tum *acopis*, atque *malagmatibus* veterum, quæ nulla nimietate percutiant, *motum* quoque geſtationis adhibendo: & primò geſtatoria ſella, tum vehiculo manibus acto: at toto fortificato corpore erunt in *deambulationem* cogendi, & *vocis* exercitium quod cuique convenerit. Nam literalis etiam *lectio* adhibenda eſt, quæ ſit aliqua falſitate culpata, quo interius mentem [h] exerceant ægrotantes. Quapropter *interrogationibus* quoque erunt fatigandi, ut *nunc* mendacii cauſa, *nunc*

163 promendi quod quærimus, exerceri videantur: tum ſibi dimittendi, data lectione quæ non ſit intellectu difficilis, ne plurimo labore vexentur. *Hæc* enim *ſi ſupra vires fuerint*, *non minus afficiunt quàm corporis immodicæ geſtationes.* Item poſt lectionem aliqua [i] compoſita vel *mimica* ſunt offerenda, ſi mœſtitudine furentes laborent, aut rurſum triſtitiam vel *tragicum* timorem habentia, ſi puerili luxu furentes afficiantur-

[e] fertorium neutro genere ſuprà dixit

[f] per tubulos, aut ut ait Celſus per Syllanos

Quid in declinatione.

[g] liquefactis

[h] mendacium nimirum inveſtigando

[i] ſcenica ſpectacula ſunt exhibenda

ficiantur. Oportet enim *contrarietate* quadam alienationis corrigere qualitatem, quo *animi* quoque habitus ſanitatis mediocritatem agnoſcat. Tunc proficiente curatione erunt pro poſſibilitate *meditationes* adhibendæ, vel *diſputationes*: ſed tunc quoque [k] ſimili- 164
ter ordinatæ, ut *principia* [l] levi voce promantur: *narratio* vero & demonſtrationes extenta atque majore: tum *epilogus* dimiſſa & indulgenti, ſicut ii volunt, qui de exercenda voce, quam *Græci* ἀναφώνησιν vocant, tradiderunt. Adhibendi denique *auditores* ſunt ægrotanti conſueti, qui favore quodam atque laude dicta proſequentes dicentis animum laxant. Etenim *jucunda exercitamenta corporis adjuvant ſanitatem.* Tunc poſt meditationem vel diſputationem deducendus mox eſt, atque perungendus leviter ægrotans, & deambulatione levi movendus. Ei autem 165
qui *literas* neſcit immittendæ quæſtiones erunt, quæ ſint ejus *artis* propriæ, ut *ruſtico* ruſticationis, *gubernatori* navigationis: ac ſi ex omni parte [m] *iners* fuerit curandus, erunt vulgaria quædam quæſtionibus tradenda, vel *calculorum ludus*. Habet enim quiddam quod animum exerceat, & magis ſi peritior ægrotanti colludat. Tunc poſt *requiem*, adhibita deambulatione, erunt diligentius perungendi: & primò parva atque ſimplici *defricatione* mulcendi: dehinc *profectu* apparente, etiam devexo ductu, poſt humeros atque colla, defricatione potiore, & levi deductione, quam *Græci* [4] καταπασμὸν vocant: *ul-* 166
timò fricandum etiam caput, quod ubi fuerit relevatum, *lavacrum* etiam erit adhibendum: & ſicut de *epilepticis* dictum eſt, varius dandus cibus, inhibito vino: tum addendum quicquam *pomorum*, quo corpus

k utiliter
l leni
m nullius artis peritus
Ludus calculorum.

4 An κατασπασμὸν? nam καταπασμὸς Græcis plane aliud eſt.

Quam cautè vinum ſit concedendum.

pus prætentemus: dehinc *vinum* dandum tenue, leve atque parvum, medio cibi tempore: & *primò* inter quinque dies, *tum* inter quatuor: *dehinc* inter tres aquæ duos: *item* alternis diebus. Ita quotidie interjecta, vel variata aquæ potatione, eodem contrario ductu vinum variamus. Tunc cum nulla cœperit æger [n] *novitate* ſervari, & perferre ſingula didicerit, erunt addendæ *aeris mutationes*. Et, ſi quidem *philoſophorum* diſputationes audire voluerit, erunt adhibendæ.

[n] novis ſymptomatis vexari

167 Etenim timorem, vel mœſtitudinem, aut iracundiam ſuis amputant dictis, ex quibus non parvus profectus corpori commodatur.

Quid agendum cum Mania vere facta eſt chronica.

[o] variata

[p] Phonaſco

Ac ſi paſſio permanſerit, & corpus *tarditate* poſſederit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis [o] variandâ, erunt & *ſuperpoſitiones* mitigandæ eiſdem adjutoriis, quæ initio furentibus ſunt ordinata. In *lenimento* vero *prius* adhibendus reſumptivus *cyclus* per variam geſtationem, atque vocis exercitium, [p] *muſico monitore* compoſitum, tum deambulatio, atque geſtatio, & cibus varius, & his ſimilia: *ſecundo* recorporativus, ſicut ſuperius docuimus.

168 Utendum etiam *localibus* adjutoriis, hoc eſt, [q] *cucurbitis* recorporativis, & *raſione* capillorum, item *ſternutamento*, & *dropace* communi, atque *compoſito* ex nitro, galbano, [r] manna, pyretro, euphorbio & pipere: tunc *paroptesi* atque *cataclyſmo*, & aſpergine pulveris nitri. Torrendum etiam corpus fervore *ſolis*, prætecto capite: dehinc *ſinapiſmo* utendum & exercitio vario, ac vehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur, etiam localibus adjutoriis prius erunt prætangendæ ac * renovandæ, [s] longe removendæ à patientibus, tum ſecundæ ac vicinæ, dehinc [t] ipſæ: etenim quoties longè remotæ præmoventur, transmiſſa * commoditas ſine par-

[q] adhibitis cum multa flamma, & valido raptu detractis

[r] thure

* præmovendæ

[s] partes longe remotæ

[t] patientes

* commotio.

partium curandarum * commotione latenter advenit, & nullam facit capitis inflationem. Dehinc adhibendus *vomitus* ex albo helleboro [5] radicibus inſerto, & magis ſi quiſquam ex [6] *radice* pura noluerit digitis vomitum provocare. Fit enim ut inſerto helleboro ſponte vomitus naſcatur. Tunc etiam ipſum *helleborum* dabimus, & ſi oportuerit, non ſemel, ſed *ſæpius* per intervalla temporum. Item *aurium cavernis* injicere debemus aquam nitro aſperſam, vel mulſum cum ſemine urticæ, vel ſinapi liquido, quo etiam per *ſenſuales vias ad membranas cerebri recorporativa virtus* adveniat. Quippe cum etiam aurium tinnitus ſæpiſſime ægrotantes afficiat. Dehinc erunt rurſum reſumendi *aliptarum* diligentia. Utendum quoque *naturalibus aquis*, ut ſunt nitroſæ, & magis ſi odoris non fuerint tetri, quo membranæ capitis quatiantur. Utendum etiam *peregrinatione* terrena, atque maritima, & *animi avocamentis*, quibus mentis laxatio fiat. Erit etiam conjiciendum ex *mœſtitudine* quantum permaneat paſſionis, quanquam ſoluta videatur, non aliter quam ſi [v] terebratis oculis, quod *Græci* παρακέντησιν vocant, ob tardam ſuffuſionem, quanquam ſit perfecta curatio, viſus impedimenta perſeverant, quæ quadam *conſuetudine* potius, quam paſſionis præſentia fieri videntur. Solutam vero vel convictam paſſionem intelligere poterimus ex iis quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc eſt ſecundum methodum *furioſorum*, ſive inſanorum *curatio*.

* incommoditate

169 (beside "Dehinc adhibendus")

170 (beside "Utendum etiam")

v compunctis

w ſymptomata morbi expendentes

171 Aliarum ſectarum & veterum methodicorum plurimi, *obſcuris* in locis habendos inquiunt ægrotantes, neque [w] accidentia paſſionis conjicientes, ſiquidem

Quomodo aliarum ſectarum Medici maniacos curaverint.

5 Hæc ratio concitandi vomitus apertius declaratur. lib. 2. §. 30.

6 Supra §. 29. modus is vomitionis provocandæ per radicem puram explicatur.

dem ſæpe quidam obſcuritatem odiſſe videntur, ne-
que [l] ipſam paſſionrm, quod ſit ex *ſtrictura* effecta.
Etenim denſata corpora aëris obſcuritas minime [x] re-
flari permittit, [y] abſtentis denique naturalibus officiis,
impletum caput magis gravatur: [z] Adhibendam etiam
immodicam abſtinentiam, quam *Græci* λαιμαγχίαν
vocant, non advertentes, [a] quia immoderata cibi ab-
ſtinentia vires corporis vexat, & ægrotantem natu-
rali fortitudine deſertum adjutoria ferre non pati-
tur, perdit etiam cibandi tempora, ex [b] quo denſata
172 corpora ſæpe laxantur. Non enim [c] vere admit-
tenda aut credenda ſunt ea quæ ſuſpicantur, quibus
ipſi inſanire potius, quam curare videntur. Ajunt
enim *ferarum ſimilitudinem* intuendam, quæ [d] dedu-
ctione cibi, poſita ferocitate manſueſcunt, non ali-
ter etiam *furentes* poſſe jugi abſtinentia mitigari,
quippe cum inter ſanos homines facile ſapere jeju-
ni videantur, poſt cibum vero affici hilaritate faci-
lius, aut furore. Jubent præterea *vinculis* ægrotan-
tes coerceri, ſine ulla diſcretione, cum neceſſariò
devinctæ partes [e] quatiantur, & facilius ſit ægros *mi-
niſtrantium manibus*, quam inertibus vinculis reti-
173 nere. Cupiunt etiam certis medicaminibus *ſomnos
altos* efficere, papavere foventes, & preſſuram po-
tius atque gravationem capitis, non ſomnum inge-
rentes. *Fovent* etiam oleo roſaceo aceto admixto:
ſerpyllo & caſtoreo, & cæteris ſimillimæ virtutis ca-
put obſidunt, conſtringentes ea quæ laxatione indi-
gent. Alii *frigidis* uſi ſunt rebus, paſſionis cauſam
ex fervore venire ſuſpicantes, ut *Ariſtoteles*, &
Diocles, neſcii [f] quoniam fervor [g] innatus ſine du-
bio tumoris eſt ſignum, & non ut exiſtimant, paſſio-
nis cauſa. Quare pejorare neceſſe eſt, & majorem
furo-

x perſpirare
y retentis naturaliter excernendis
z adhibent, adhibendam jubent
a quod
b quibus congruis cibi temporibus
c pro veris
d denegatione
e affligantur
f quod
g internus

furorem fieri cum frigida curatione corpora denſan-
tur. Alii *phlebotomiam* adhibendam probant ex duo- 174
bus brachiis uſque ad *animæ defectionem*, ut ſæpe fa-
ciant mori [7] cupientes. Etenim defectio, aut vi-
rium amputatio ſequuntur immodicam ſanguinis de-
tractionem, [b] quam non oportebit ex utroque bra- [b] quare
chio fieri. Dicunt præterea uſum eſſe *clyſteris* adden-
dum, ex acerrimæ virtutis liquoribus, & injectio-
ne frequenti, ex quibus nihil utile, ſed potius *dy-
ſenteria* ſequitur. Dant etiam *urinalia*, atque [i] *ven-* [i] purgantia *Medicamina*
triflua medicamina potanda, quæ *diuretica* vel *cœ-* κοιλιωτικά.
liotica Græci vocaverunt. Avertendam enim è ſupe-
rioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus cor-
pora tabeſcunt & *nervoſitas* vitiatur. Item alii *inebri-* 175
andos ajunt ægrotantes, cum ſæpe ex vinolentia fu-
ror atque inſania generetur. Alii *flagellis* ajunt coer-
cendos, ut quaſi judicio mentis [k] pulſo reſipiant, [k] excitato
cum magis, tumentia [l] cæde laceſſendo, faciant aſpe- [l] verberibus,
riora, & adveniente lenimento paſſionis, cum ſen- & flagrorum
ſum recipiunt, plagarum dolore vexentur: Ac cer- plagis
te, ſi ut ratio poſcit, vicinis magis ac patientibus
locis adjutoria ſunt adhibenda, coguntur ut ori vel
capiti plagas imponant. Utuntur etiam *cantionibus ti-
biarum* varia modulatione: quarum alteram *phrygiam*
vocant, quæ ſit jucunda atque excitabilis eorum qui
ex *mœſtitudine* [m] in furore noſcuntur: aliam [n] diram, 176
vel quæ [o] occupata mente pudorem ſuadeat, injecto [m] furere
[p] rigore, ut in bello, quam [q] *dorion* appellant, in iis [n] gravem, duram
qui riſu, vel puerilibus cachinnis afficiuntur: cum [o] *ſub.* furore
cantilenæ ſonus caput impleat, ut etiam recte valen- [p] vigore, conſtantia
tibus apertiſſime videtur, vel certe, ut plerique me- [q] doriam
morant, accendat aliquos in furorem, quo ſæpe *va-*

7 Sæpe nanque furioſi mortem optant.

ticinantes deum accepiſſe videntur. Alii *amorem* furentibus ajunt procurandum, quo mentis intentio, converſa furoris aſperitate, purgetur, non intuentes nudiſſimam veritatem, quod pleriſque furoris amor fuerit cauſa. Sic denique *alius* amore *Proſerpinæ* petiit inferna, & ſibi licitas alienæ ac divæ conjugis
177 credidit nuptias: *Alius* nymphæ [r] ob deſirium *Amphitrites* ſeſe deditum mari projecit. Ferunt *Græcorum* commenta loquacia & [s] hiereprolis [8] *fœminam* humanis exercitatam fatis, & ſævo pœnitudinis dolore commotam, ſua manu ſuos extinxiſſe [t] ſucceſſus. Neque aſpernandos cæteros accipiamus, qui ipſum quoque amorem generaliter furorem vocaverunt, ob ſimilitudinem accidentium, quibus ægrotantes afficiuntur. Et eſt *impium* atque *abſurdum* paſſioni [v] adjutoriorum [w] in idipſum probare quod [x] curas: omitto quod ſit *impoſſibile* amorem furentibus perſuadere, ſiquidem judicio carentes pulchritudinem [y] probare non poſſint. Nam ſæpe homines feras [z] exiſtimant, vel ea quæ [a] viderint fingendo præſen-
178 tia putant. Dehinc etiamſi *amor* fuerit acquiſitus, quid magis probemus erit incertum, utrumne prohibendus ſit *uſus venereus*, an admittendus. Sed *prohibitus* indignari magis cogit ægrotantes, cum deſiderata producuntur. Item *permiſſus* vexat, cum corpore evirato animæ quoque ſubſtantia [b] turbatur. Alii *arteriotomiam* probaverunt, inutili vexatione caput afficientes. His igitur omnibus experimentis inanibus conferta eſt furioſorum curatio, quæ ne falſa putentur, erunt denuntiandæ perſonæ, atque librorum nomina deſignanda. *Aſclepiades* ſecundo libro

r Amphitrites deſiderio irretitus ſeſe in mare
s regiæ prolis fœminam Jaſonis excitatam factis
t fœtus
v adjutorium
w contra
x ſanare debes
y percipere
z *ſub.* ſe eſſe
a imaginantur
b turbetur

8 Medeam intelligit, quæ à Jaſone repudiata, filios quos ex eo ſuſceperat, Creuſæ Creontis filiæ amore capto interfecit.

bro adhibendam præcepit *cantilenam*, quo etiam ejus diſcipulus *Titus* adductus, ſecundo libro de anima, memorat *flagellandos*. Sed idem etiam officiis 179
ſolitis amoveri jubet ægrotantes, & *vinculis* conſtringi, & *abſtinentia* ciborum nimia coerceri, & *ſiti* afſici, tum *vino* corrumpi, vel in *amorem* induci: cætera primo libro tardarum paſſionum ſupradicta complevit. *Themiſon* phlebotomatos [c] conſtrictius curat *fomentis*, qui ſe ſua [d] lege tenere non potuit, adhibens etiam *lavacrum*, atque *vinum* plurimum, & *amorem* ſuadens, adjuncta ciborum copia, aliis quoque incongruis utens rebus, quæ magis *Aſclepiadi*, quàm *Themiſoni* ſunt adſcribenda, nondum enim ſeſe ejus liberaverat ſecta cum ſic hæc ordinaſſe perſpicitur.

c conſtrictivis
d methodo

CAPUT VI.

De Melancholia. 180

Μελαγχολία unde dicta.

*M*Elancholia dicta, quòd nigra fella ægrotantibus ſæpe per vomitum veniant: *Græci* enim nigrum μέλαν vocaverunt, fel autem χολὴν appellant: & non, ut plerique exiſtimant, quod paſſionis cauſa vel generatio *nigra* [a] ſit *fella*, hoc enim eſt [b] æſtimantium magis quàm videntium veritatem, vel potius falſum, ſicut in aliis oſtendimus. Nam *Tullius* atram bilem dixit, veluti altam iracundiam. Item [c] *Virgilius* de Hercule alta iracundia moto, *Hic vero*, inquit, *Alcidæ furiis exarſerat atro Felle dolor.* Siquidem *melancholici* ſemper iracundi, triſtes, ac nulla penè hilaritare laxati eſſe videantur. Frequentat autem in *maſculis* magis, & me- 181
diis ætatibus: difficile vero in *fœminis*, vel aliis ætatibus.

a ſint
b putantium
c VIII. Aeneid.
Ejus ſubjecta:

Cauſæ:
Ejus antecedentes *cauſæ* ſunt hæ, *indigeſtio*, *jugis vomi-*
tus, poſt cibum *medicamina pota*, *acres cibi*, *mœſti-*
tudo, *timor*, & cætera quæ [d] etiam valent ſufficere.

Signa & Symptomata.
Sequuntur autem in ipſam *pronos* vel venturos ea quæ
etiam *inſanos* fore denuntiant. Eos vero qui jam paſ-
ſione poſſeſſi ſunt, animi *anxietas* atque difficultas
tenet, atteſtante mœſtitudine, cum *ſilentio*, & *odio*
conviventium. Sequitur etiam nunc *vivendi*, nunc
moriendi cupido, cum *ſuſpicionibus* velut inſidiarum
182 ſibi paratarum: item inanes *fletus*, atque *murmura*
vacua, & rurſum *hilaritas*, magis poſt cibum, cum
inflatione præcordiorum, & *articulorum* frigore, &
levi *ſudore*, atque *ſtomachi* mordicatione, vel oris
ventris uſque ad interſcapulas, quas *Græci* μετάφρενον
vocaverunt: item *capitis* gravedo, *color* [e] viridis cum
nigrore, aut ſublividus, corporis *tenuitas*, virium
debilitas, & accepti cibi corruptio cum *ructationibus*
odoris tetri, hoc eſt fumoſi, vel [f] bromoſi, vel pi-
ſcoſi: item *inteſtinorum* tormenta, *vomitus*, nunc
inanis, nunc felloſus, vel ferrugineus, aut niger,
& ejuſdem qualitatis per podicem egeſtio. In *lenimen-*
to vero eorum mitigatio, vel multorum depurgatio.

Cujus generis ſit morbus
183 Sed hanc paſſionem *furoris* ſpeciem alii plurimi, at-
que *Themiſonis* ſectatores vocaverunt. Differt autem,
ſiquidem in iſta principaliter [1] *ſtomachus* patitur, in
furioſis vero caput. Et eſt communiter *ſtricturæ* paſ-
ſio magna: aliquando etiam [g] *complexa*, ob plurimas
egeſtiones. Præterea eſt ex numero *tardarum* paſſio-
num, quas *Græci* chronias appellant. *Curatio* autem
adhibenda eſt, quam *furioſis* ordinavimus. Non enim
Phlebotomiam probandam atteſtante dolore, aut *hel-*
lebori

[d] eam

[e] ὠχρὸς, luridus

[f] cœni ac luti virus olentis

[g] ex ſolutione

[1] Hinc liquet Methodicis vocatam peculiariter Melancholiam fuiſſe Hypochondriacam.

lebori purgationem, atteſtante paſſione, approbamus; ſed exterius *localia* adjutoria, atque *mitigativa*, ſive [h] *corporativa*, magis ori ventris, atque [i] inter ſcapulas ſunt adhibenda. 184 Ac ſi forte aut *vomitus* immodicus, aut *egeſtio* ventris coëgerit, *conſtrictiva* ſunt cataplaſmata apponenda, ventri atque ſtomacho, ut ex *palmulis* thebaicis, infuſis vino, vel puſca, admixtis etiam *malis punicis*, vel *cydoniis*, & *œnanthe*, & *alumine* ſciſſo, aut *hypocyſtide*, vel *acacia*, ſive *galla*, & his ſimilibus. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, atque apponendæ ejus virtutis *cucurbitæ*: alia vero medicarum ſectarum præfectis relinquamus, & iis qui de furioſis ſcripſerunt. [k] Adhibent etiam bibenda medicamina, hoc eſt, *aloën* & *abſinthium* jugiter, quæ propter vim ſuam, quam habent plurimam, excludenda probamus: quippe cum ſit poſſibile ex conſuetis perficere ſanitatem.

[h] corroborantia

[i] interſcapulis

[k] Præbent etiam quidam

CÆLII AURELIANI SICCENSIS MORBORUM CHRONICORUM

LIBER II.

CAPUT I.

De Paralyſi.

Cauſæ paralyſis:

1 IN *ſenibus* atque *hyemis* tempore frequen-
tat hæc paſſio: difficile autem in calidis
ætatibus. Ea generatur nunc ex *occultis*,
nunc ex *manifeſtis* antecedentibus cauſis,
ut *quaſſatione*, *vulneratione*, vel alia qualibet paſ-
ſione: item *frigore* profundo, *vinolentia*, *indigeſtio-
ne*, *luxuria*, atque *libidine* [a] frequenti extenta: item
medicaminibus potis. Sed eſt vel fit paralyſis nunc
ſenſus, nunc *motus* nunc utriuſque. Et intelligitur
ſenſus paralyſis, quoties *fervens* atque *frigidum* non
ſentiunt ægrotantes, [b] manifeſto partium naturalium
motu: *motus* autem, quoties fervens atque frigidum
2 ſentiunt, motu partium carentes: *utriuſque* vero
paralyſin factam accipimus, quoties motu atque ſen-
ſu caruerint. Item hæc paſſio nunc *partis* eſt, nunc
partium, nunc *totius* corporis, cum apprehenſione
mentis, quam *apoplexiam* vocantes acutarum paſſio-
num libris tradidimus. Sed plurimis ſpecies duæ pa-
ralyſeos viſæ ſunt: alia [1] *conductione* effecta: alia *ex-
ten-*

a frequenter exercitata

Ejus ſpecies, & cujuſque ſigna:

b integro

1 Paralyſis conductione, *i.* membro contracto fit in iis, quibus nervis tranſverſim omnino præciſis, poſt vulnus cicatrice dura & magna obductum, membrum reſolvitur, & ſic contrahitur, ut diſtendi non poſſit: ἀγκύλωσιν Græci vocant. Fit autem extenſione, cum laxatis nervis, membrum ſenſu ac motu privatum, flaccidum, languidum, extentum, propendet, aut trahitur; infra §. 14. crus paralyſi vitiatum, conductione fieri brevius ait, extenſione longius, ut luxationem factam quidam putent.

tenſione. Sequuntur autem *pronos* & declives in paſ-
ſionem, hoc eſt, qui non repente fuerint [c] percuſſi, (c correpti)
ſi totum corpus paſſurum denuntietur, ea quæ
epilepſiam vel *furorem* denuntiant: ſi vero ex parte, 3
gravedo partis paſſuræ [d] ſequetur, ut tardus motus, (d ſequitur, &)
cum *ſtupore*, & *pallore*, & *torpedo* cum ſenſuum de-
bilitate, quæ nunc perſeverantia, nunc ſine ratio-
ne recedentia [e] intelliguntur, ac rurſum recurren- (e perſpiciuntur)
tia. Dehinc effecta paſſione *torpor* atque *ſtupor* ge-
lidus partium fit plurimus, [f] & parvus, & nunc *vo-* (f aut)
luntario motu ceſſante, nunc ex parte manente: &
nunc *ſenſu* amiſſo, nunc parvo remanente: nunc et- (g morbo ingraveſcente)
iam dolore atteſtante, obſcurato pulſu, & per [g] pro-
fectum ceſſante, cum *pallore*, & *tenuatione* partis
vitiatæ, nutrimento ceſſante, quod *Græci* ἀτροφίαν
vocant. Sequente etiam *rugatione* cum adductione
partium, vel extenſione. Aliqui præterea παράλειψιν 4
vocaverunt eam quæ ex *omni parte* naturalem motum
abſtulit, παράλυσιν eam quæ ex plurima parte vi-
tiavit motum, quibus minime conſentire majorum
autoritas jubet. Non enim paſſionum differentiam
oſtendit, ſed magnitudinem generaliter paſſionis,
ut ſunt quædam partes duobus vel plurimis officiis
aptatæ, quæ nunc omnium, nunc certorum ampu-
tatione vexantur. *Lingua* etenim tranſvorationis of-
ficium ſuſtinens, verba diſtinguere non valebit. Hæ
ſunt communes *paralyſeos* ſignificationes: ſed ob ſin-
gularum partium atque particularum, quas ſupra di-
ximus, communiter adprehenſionem, *ſpecialiter* loco-
rum impedimenta tractabimus.

Supercilium igitur paralyſi vitiatum laxius propen- 5
debit circa ſuperius palpebrum, vel certe [h] ſuſtolli- (*Signa particularia.*)
tur, ut etiam ipſum ſuſpendat. *Item palpebrum ſu-* (h ſuſtolletur)

perius

perius paralyſi vitiatum laxius fit, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, vel è contrario [2] extentum ſuſtollitur, & oculorum pupulam nudat. Item *inferius palpebrum*, paralyſi vitiatum nunc intrinſecus flectitur, nunc in ſemet vel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum non contegit. Sequitur etiam involuntarius *lachrymarum* fluor, quod eſt utrique palpebrorum vitio commune: Et ſi in *riſum* venerint ægrotantes, contortum vel conductum ſi-
6 mulant vultum. *Oculorum* vero [3] tunicæ, ſive membranæ paralyſi vitiatæ viſum impediunt latitudine facta pupularum, quæ paſſio vocatur *μυδρίασις.* Ac ſi [4] *conductione* fuerit paralyſis facta, anguſtior pupula fiet, ceſſante nutrimento, quæ paſſio appellatur
phthiſis. *Lingua* paralyſi vitiata vocem non [i] diſſerit, ſed interius movetur, & nunc nullius ſignificationis
vocem reddit, nunc [k] *amputatione* facta, medio tempore, oppreſſis conatibus conticeſcit: demonſtrata tamen verbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed *diſcernantur* ab iſta paſſione qui forte ex alia cauſa vocem amiſerint, cum neque *colorem* ſuperficies linguæ mu-
7 taverit, neque *ſenſu* caruerit, neque *motu*, neque *ſchema* ſuæ mutaverit poſitionis, quod fieri neceſſe eſt,
cum fuerit paralyſi vitiata. Item *odoramenti* [l] *officium* paralyſi vitiatum odorum non accipit ſenſum, ſed diſcernitur ab iis, qui narium vitio officium odoris amiſerunt, quod appellant *ozænan*: quod neque *torpor* partium, neque *pallor*, neque nutrimenti deſertio

i articulat

k ſc. vocis

l organum

2 Id fit, cum alterum ſupercilium quod ſanum eſt, ægrum ad ſe trahit. Nam in Paralyſi ſana pars ægram trahit, ut in ſpaſmo, ægra ſanam.

3 Hoc fit præcipue in uvea ejuſque appendice mobili, iride dicto.

4 Autor videtur hic Paralyſin ex conductione factam vocare, amiſſum membri ſenſum ac motum, alimenti defectu, quem paulo poſt nutrimenti deſertionem appellat.

tio ſequatur, quam Græci *atrophian* vocant. *Labium*
ſuperius paralyſi vitiatum invertitur forinſecus, prodi-
tum magis cum riſus advenerit, aut locutio: con-
ducitur enim cum ſano inferiori. Item [m] poto ſum-
pto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam *ca-* 8
ninum raptum eſſe dixerunt, neſcii, ſicut principali-
ter futuro docebimus ſchemate. Item σιαγὼν paraly-
ſi vitiatus, ſic quidem nos muſculum, qui buccas col-
ligat, dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vi-
cinus denique oculus non valebit perfectam facere
recluſionem conducto inferiore palpebro. *Mentum*
paralyſi vitiatum amiſſo motu laxatur, aut vehemen-
ter ſuſtollitur. *Fauces* paralyſi vitiatæ tranſvorationis
difficultatem faciunt. *Gutturis ſummitas* paralyſi vi-
tiata, [n] ſive ut rheuma, ſive ut Græci bronchos,
mortem facit, & parvam tranſvorationis tuſſiculam:
ſiquidem non perfectam eo tempore faciat inductio-
nem, ne ſuperet radicem linguæ, quam Græci epi-
glottida vocant: quo perfecto, accepta [o] convivantur.
Videbitur denique ejus [p] *extantia* plurimum relaxata.
[q] *Stomachum* paralyſi vitiatum difficultas tranſvorandi
ſequetur, vel omnino impoſſibilitas, unde etiam præ-
ſens periculum. Videbuntur etiam difficilia tranſvo- 9
rantibus accepta, veluti acriora, aut immaturo tem-
pore comeſta: item ſequitur *præfocationis* ſenſus cum
frigore, in quacunque ejus parte fuerit paralyſis: il-
lic nanque etiam tranſvorata ſiſtuntur. Sed diſcer-
nuntur ab iis qui [r] facilem paralyſin ex difficultate
tranſvorandi patiuntur. Siquidem etiam *decoloratio*
nutrimento ceſſante, ac *frigus*, etiam *immobilitas*
faucium neceſſariò concurrit. [s] Item hiis qui ex *ſto-*
macho ſunt humores, ſupradictis querelis ſi fuerint ad- 10
fecti, diſcernuntur, quod etiam dolore atque fervo-

m potu

n quod vel arteriam aſperam, vel Bronchon Græci vocant, fortem facit aut parvam cum difficultate tranſvorationis tuſſiculam: ſiquidem non perfectam eo tempore facit inductionem: operculum ligulæ ſuperpoſitum, ad radicem linguæ jacens, quod Græci ἐπιγλώττιδα vocant

o deglutiunt

p larynx

q gulam

r paralyſi ſimilem affectum ex

s item ab iis qui ſupradictis querelis afficiuntur, ſi in ſtomacho humores fuerint, diſcernuntur

re partium vexantur. Si [t] κοινὸν, vel ejus ſummitas,
paralyſi vitiatum, quod nos *commune* dicere poteri-
mus, quod arteriæ atque ſtomacho interpoſitum vi-
deatur, locorum gravedinem faciet, atque [v] ſumpto
cibo vel potu in præcordiis permanebunt, cum *tor-
pore* ſenſuum, ac *tumore* manuum, aliquando & cru-
rum, atteſtante *ſingultu*, & inani [5] timore. Aliqui
etiam revomunt accepta nulla corruptione mutata.
Pyloro paralyſi vitiato, cibus nulla digeſtione muta-
tur, ſed tanquam per *infundibilum* ad inferiora de-
ſcendit, & circum ventrem laxior locus efficitur in-
11 ferius inflatiorque: quæ per ventrem egeruntur,
aſpera atque plurima erunt, & neque fluida. [w] *Ne-
ſtide* paralyſi vitiato & [x] *typhlotero*, quod nos cæcum
inteſtinum dicere poterimus, erunt ea quæ per ven-
trem excluduntur plurima, & minus fluida. Viden-
tur enim [y] νηςεύειν cum naturam ſervaverint, & nul-
lo fuerint morbo tentata, [z] tunc plurimum excre-
mentorum [a] acceptorum facere. *Colo* paralyſi vitiato,
inordinato motu atque involuntario, ſtercora de-
ſcendunt, ſine ulla humectatione, & cum fœtore
maximo eorum fit egeſtio, ſine ullo dolore. [b] *Lon-
ganone* cum ſphynctere atque *podice* paralyſi vitiato,
erit involuntaria egeſtio ſtercorum, niſi ex aliqua
12 hoc fuerit [6] *circumminciſione* confectum. Aliquando
etiam præcedit, vel certè egeſtionem ſtercorum ſi-
ne tumore, * & aliqua ſimili cauſa fieri permittit. *Ve-
ſica* paralyſi vitiata involuntarius urinæ exitus fit ſine
ullo dolore, neque inciſura, neque circumciſione
antecedente: aliquando etiam per intervalla prohi-
bitus,

t ſic vocat muſculos laryngi & gulæ communes

v ſumpti cibi & potus in viæ primordiis

w inteſtino jejuno

x τυφλῷ ἐντέρῳ

y jejuna i. vacua eſſe

z ſc. quando ſunt paralytica

a ex acceptis ſ. ingeſtis cibis

b inteſtino recto

* ex

5 Alii tumore, qui ſubito eminet, & conſidit: ſi timorem legimus, abſque ratione conceptum intelligimus, ut in melancholicis.

6 Τῇ περιτομῇ, ut cum hæmorrhoides, condylωmata, thymia, calloſæ fiſſuræ, & id genus morbi ſcalpro tolluntur.

bitus, vel paulatim retardatus, aut omnino nega-
tus: & ſæpe etiam pubetenus extantia partium fit,
extenta veſica. Sed ſi ex tumore, vel ſanguinis ge-
lati corpuſculis, quæ Græci *θρόμβους* appellant, aut
lapide, vel vulnere, difficultas fuerit mictus, aut in
toto negatio, diſcernitur, quod ſine dolore atque
partium livore, atque ſanguinis mictu, appoſita ma-
nu [c] oppreſſa pectine urina in paralyſi excludatur. c compreſſo
Præterea etiam *peritonæo* paralyſi vitiato, ut *Eraſi-* 13
ſtratus ait, urina abſtinetur, & neque excluditur
niſi adhibito *catheteri*. Non enim veſicæ ambitus na-
turali conſuetudine peritonæo [d] imbuente opprimi- d incumbente comprimitur
tur, neque [e] concluditur ad exprimendum liquorem e contrahitur
[f] radix virilis paralyſi vitiatus, ſed multo major aut f colis
minor efficitur, & nulla tentigine provocatur. *Se-
minales viæ*, quas *Græci* ſpermaticos poros vocant,
paralyſi vitiatæ, ſi *laxatione* fuerit paralyſis effecta,
ſine ulla tentigine involuntarius fit ſeminis lapſus,
& vocatur hæc paſſio *gonorrhœa*, quam nos ſeminis
lapſum dicimus. Ac ſi [g] *concluſione* fuerit paralyſis ef- 14
fecta, jugis tentigo ægrotantis ſequetur, ſine ullo g ſtricturæ
dolore, atque ſeminis lapſu, & vocatur hæc paſſio
priapiſmus. *Crus* paralyſi vitiatum, aut conductione
brevius fit, aut extenſione *longius*, ut plerique pu-
tent articulorum [h] delocationem hic factam. Sed diſ- h luxationem
cernitur hoc: ſiquidem concavitas atque diſtantia
loco motos, aut ejectos atticulos ſequatur. Eſt au-
tem ratione credibile, cæterorum quoque interio-
rum ſingula paralyſi vitiari, ut *pulmonem*, *cor*, vel
diſcrimen thoracis atque ventris, quod Græci *dia-
phragma* vocant, aut [i] *hypozygon*, vel *ſplenem*, aut
jecur, præveniri adprehenſione mortem patientis,
quæ ſæpe latent facta, cum non propria poſſint [k] ap-
pre-

i tunicam ſuccingentem coſtas: ὑπόδυμα vocavit: medici ὑποζωκέτα nominant
k ſignis propriis indicari, & cognoſci

15 prehenſione ſignari. *Herophilus* denique *repentinam mortem*, nulla ex manifeſta cauſa venientem, fieri inquit *paralyſi* cordis. *Eraſiſtratus* memorat paralyſeos genus, & *paradoxon* appellat, quo ambulantes

Prognoſis.

[7] repentè ſiſtuntur, ut ambulare non poſſint, & tum rurſum ambulare ſinuntur. Eſt autem paſſio generaliter *gravis*, atque *difficilis*, ſed gravior curatio fit, quoties toto *ſenſu* caruerint partes, atque *motu*, & in corporibus jamdudum *debilibus*, vel *ſenibus*, aut ex *alio morbo* prævitiatis, ut epilepſia, febre: item ſi plurimas tenuerit corporis pates, vel vitæ neceſ-

16 ſarias. De *nominibus* autem ſpecialiter [l] elogiatis paralyticæ paſſionis, ut *mydriaſi*, *phthiſi*, *priapiſmo*, *gonorrhæa*, et his ſimilibus ſingula præſcribemus. De cæteris nunc dicemus. Hanc ergo paſſionem multi ſectæ noſtræ principes *ſtricturam* dixerunt, ob duritiam vitiatarum partium, atque ſiccitatem, & gravedinem, & torporem. *Mnaſeas* verò conductione factam *paraleipſin* vocat, fierique etiam aliquando [m] *extenſione*, aliquando *ſolutione*. Nos verò juxta *Sorani* ſententiam illam vocamus [n] *ſolutionem*, cùm plurimæ egeſtiones corporis fuerint viſæ. [o] Etenim *manuum*,

17 vel *pedum*, & horum ſimilium [p] extenſione facta, nulla egeſtione atteſtante, & in ligni ſimilitudinem duratis partibus, *ſtricturæ* dicimus eſſe paſſionem. Quippe cum frigeſcere, & quadam rugatione criſpari corpora, commune [q] contrariis paſſionibus eſſe videatur. Eſt tamen paſſio generaliter *tarda*, & acceſſionibus atque dimiſſionibus variata, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis, cujus prædata atque demonſtrata ſignificatione, neceſſario curationem ordinamus.

l impoſitis & attributis

m ait concluſione, ut ſup. §. 14.

n ſolutione factam

o Atenim

p paralyſin extenſione factam

q nimirum ſolutioni ſive laxationi: & ſtricturæ ſive concluſioni

Mox

7 Hoc accidit flatibus ſic muſculos diſtendentibus, ut brevi ſpatio temporis iis uti non liceat.

Mox igitur effecta *paralyſi*, lucido *loco*, atque *Curatio paralyſis.*
mediocriter calido locandi ſunt ægrotantes, & uſque
ad *tertiam* diem, permittentibus viribus, [r] abſti- [r] ſc. cibo
nendi. Tunc, niſi *vino* fuerint pleni, vel cibo,
mox *phlebotomandi*: ſi copia fuerit, ex brachio: ſin 18
minus, ex qualibet parte patienti contraria, quo
laquei conſtrictione, & phlebotomi diviſura in paſ-
ſione [s] conſtituti non afficiantur. Si autem *pleni* fue- [s] conſtitutæ partes
rint cibo, alia die erunt phlebotomandi. Sed *partes*
paralyſi vitiatæ *fricatione* atque *calefactionibus* recu-
randæ, & [t] lana limpida ex oleo dulci atque calido [t] quæ ſuccida non eſt
expreſſa circuntegendæ, & *fomento* relaxandæ. Tum
oris collutio permittenda, atque potus aquæ calidæ.
Præterea *acceſſionum* ac *dimiſſionum* diligentius tem-
pora obſervanda, quæ adprehenduntur ex ægrotan-
tium *pallore*, nunc aucto, nunc minuto: vel *ſen-*
ſu [v] earundem partium, qui plus aut minus ineſſe 19 [v] affectarum
videtur: item ex *motu* vel immobilitate, aut grave-
dine & levitate, aut frigore & fervore. Tunc *dia-*
triti tempore adhibenda *perunctio* ex oleo calido. *Ora*
quoque fovenda ex aqua mediocriter calida, & dan-
dus *cibus* parvus ſorbilis, ut *alica* lota ex aqua cali-
da infuſa, aut *ova*. Ac ſi tranſvorationis & *faucium*
partes paralyſi fuerint vitiatæ, erunt *cucurbitæ* [w] obli- [w] lateralibus
quis partibus gutturis atque cervicis apponendæ: tum
cibus offerendus. Etenim *extentæ* tranſvorationis of-
ficio facile ſervire coguntur. Exinde donec paſſio
declinet, *alternis* diebus dabimus cibum. Sequenti
denique die poſt diatritum, abſtento ægro *cataplaſ-*
matibus utemur ex polline lini ſeminis, & fœnigræ-
ci. Tum alia die, niſi paſſio creverit, patientibus lo- 20
cis cucurbitas [x] infigentes, *ſcarificabimus*: ac ſi *plu-* [x] affigentes
rimæ fuerint *partes* paſſione vitiatæ, cogentibus ma-

 gis,

gis, atque urgentibus, ordine præponimus curationem, vel iis locis, quæ facilè poterunt ægrotos in periculum devocare, aut ex quibus cæteris partibus facilè poſſit curationis beneficium dari. Sic denique *ſtomacho* laxato, plurima certè conlaxantur. Utpote è contrario oppreſſis principalibus partibus, cæteræ neceſſario [y] comprimuntur. *Tunc* [z] cæteris trinis diebus, quas diatriton *Græci* vocaverunt, alias quoque

y ſimul vel una premuntur, ſicut conlaxantur, i. ſimul laxantur

21 partes cucurbita relevamus. Si *ſiagon*, vel *mentum* paralyſi fuerit vitiatum, erunt cucurbitæ *temporibus* infigendæ, atque muſculis *buccarum*, vel ſub *aurium* [a] lamnis. Ac ſi *fauces* fuerint vitiatæ, vel tranſvorationis partes, prædictis utemur adjutoriis. Item *manibus* paralyſi vitiatis, erunt *humeris*, vel eorum ſummitatibus atque palis, & brachiorum muſculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item *cruribus* paralyſi vitiatis, [b] vertebris atque genibus cucurbitæ infigendæ: quarum quæ partes non accipiunt uſum, ut *ſupercilia*, *labia*, *digiti*, ſanguiſugis erunt relevandæ.

z proxime ſequentibus

a laminis

b femorum articulis, qua vertebrum, i. caput oſſis femoris inſeritur coxendicis acetabulo

22 Item ſi nimiæ [c] tenuitatis cauſa, aut uſus difficultate, neque *ſanguiſugarum* morſum tolerare potuerint, ut in *palpebris*: vel *lingua*, præfecta *vaporatione* ſcarificamus, & [d] generaliter *cataplaſmatibus* utimur. Tunc ſi exegerit paſſio, ſecundo ſcarificamus, & *ſpongiarum vaporatione* utimur, ex aqua & oleo ſolo expreſſis, vel ex oleo & decoctione lini ſeminis, atque fœnigræci, vel hibiſci, aut malvæ communis, vel agreſtis. Iis verò qui ſecundum *linguam*, vel *tranſvorationis partes*, paralyſi fuerit vitiati, tempore cataplaſmatum atque vaporationum jubemus *in os* dari oleum calidum continendum, [e] vel aquam calidam & oleum, aut mulſum. Simul enim, atque eodem tempore ex utraque parte vaporata vehe-

c teneritatis

d generalibus

e vel hydrelæum calidum

hementius relaxantur. Si *venter* fuerit retentus, *cly-* 23
ſtere utemur prius quàm partes cucurbita relevemus,
& primo ex aqua mulſa. Tum ſi oportuerit, etiam
[f] diurnis diebus ex oleo calido *injectiones* adhibemus. *f* quotidie
Si *inteſtina*, vel eorum vicinitas paralyſi fuerint vi-
tiata, ac ſi etiam *urina* fuerit retenta, adhibitis cæ-
teris adjutoriis atque perfectis, *encathiſmata* ſunt
adhibenda. Tunc *catheteriſmus* faciendus, quo urina
detrahatur, ac poſt detractionem oleum calidum in-
jiciendum, adnexo folliculo *catheteri*, ex ea parte quæ
κυστόφιλος à *Græcis* eſt appellata, vel *otico* [8] *clyſtere*, ὠτικὸς κλυστὴρ
quem nos *auricularem* dicere poterimus, tenui ex
[g] *abiliſco* formatum, quo poſſit cavernam invadere,
directum cathetere. Tunc *cucurbitas* prædictis adhi- 24
bemus locis, atque *vaporationibus* & *cataplaſmatibus* g hibiſco, an ex obeliſco?
eas partes, cum podice & [h] veretris vicinis releva- *h* veretro vicino
mus. Si *ſtomachus* fuerit paralyſi vitiatus, omnia ſor-
bilia dabimus, quo facilius tranſvorentur. Ac ſi ea *Nota.*
quæ ſumuntur, aliqua ex parte ſubſtiterint impedito
meatu, ægrotantium *manus* in aquam calidam mit-
temus, vel parva vaſcula, aqua calida plena, tenenda
offeremus: tum ſtomacho levem *cucurbitam* infige-
mus ſub ea parte, quæ premi vel impediri videtur,
atque ita ſenſim, vel paulatim eam detrahemus, quo
ſtomachi partes deferendo accipere, [i] vel tranſire fa- *i* & per eas tranſire
ciamus illata, vel [k] vacuum officium in memoriam 25
reducamus: ac ſi *vomitus* irruerit, paralyſi facta *ore* *k* abolitam actionem
aperto, nihil dentibus interponimus: Si vero [l] *con-* *l* concluſio, quando conductum os eſt
ductio, immittimus ceram, vel tabellam alearem, aut
feruleam, & ductu contrario faſciolæ corrigere ten-
tamus depravata, declinante paſſione. Etenim ante
id

8 Clyſteris voce hic utitur Cælius, pro ipſo inſtrumento, quo liquor aliquis auribus infunditur.

id tempus difficiles in conſenſu partes eſſe perſpi-
ciuntur, & propterea quaſſatio potius quàm effectus
ſequitur. Utimur præterea eodem tempore etiam *ce-*
m in qualibet parte — *rotariis* [m] qualibet paralyſi vitiata: & primò ſimpli-
cibus, ut ex cera & oleo pingui, vel ſabina, &
n ſchœnantho, — [n] ſquinanto, admixta hibiſci decoctione, vel fœni-
græci ſemine contuſo atque trito: tum ex oleo ve-
26 teri, & reſina terebinthina: adhibemus etiam *em-*
baſin ex oleo calido: tum calidam & oleum: *cibum*
dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, at-
que piſcibus petrenſibus, & volantum parvioribus.
ἄκοπα — Utimur etiam *acopis*, ut eſt diaſamſucum, & dia-
melilotum, vel omnibus quæ ex *adipibus* conficiun-
tur, & medullis, & irino oleo, vel malabatrino,
o ex leucoio luteo confecto — & [o] chirino, & his ſimilibus: & *malagmatibus* tali-
bus, ex quibus eſt diachylon, atque mnaſeum, &
diamelilotum, & [9] melinum ſimplex. Tum *geſtatio-*
ne corpus movemus pro virium modo, fertoria ſella,
ſive cathedra, tum longiore vehiculo manibus acto,
27 dehinc animalibus. Sic enim *conſenſu* [p] perſuaſæ al-
p commotæ — tiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt,
cum in embaſi ex oleo fuerint conſtitutæ, motus
beneficio prælaxato ægrotante. Dehinc *lavacrum* ad-
hibemus, atque *vinum* parvum, & conſequenter ſin-
gula, quæ paſſione fuerint vitiata, ſuo officio ex-
Nota. — ercemus: explorantes etiam, vel intuentes ſi quid
aliud in corpore paſſionis occurrerit, ex quo *para-*
lyſis videtur effecta, ut hoc quoque deſtruamus: non
q ob hoc — [q] hac quidem quod antecedens cauſa eſſe videatur,
ſed quo etiam eam ipſam paſſionem neceſſariò intel-
r conjuncta — ligamus. Quapropter ſi *vulneratio* ei fuerit [r] con-
grua, gerere debemus ſicut in *Chirurgumenis*, vel
Reſpon-

9 Melinum Serapionis, Paſionis, Andromachi, deſcribit Aetius.

Reſponſionum libris demonſtravimus: Reminiſcentes, 28
ſiquidem ex vulneribus facta *paralyſis* ſit, an diviſura partium necdum proprio nomine vocabulum teneat, ſed appellari *claudicationes*, vel tardationes poſſunt, ſive alienationes. Si ergo *cicatrix* fuerit [s] clauſa, hanc mollire tentabimus: item ſi [t] *ſpinæ* contortio vel converſio ex aliqua cauſa effecta, hanc corrigemus: item ſi *febricula*, aut nimia capitis paſſio, quam *cephalæan* vocant, aut *epilepſia*, ex iiſdem eas quoque deſtruemus: item ſi [v] everſio, vel inclinatio fuerit *matricis*, eidem conſequenter ordinata adhibebimus, ſicut *muliebrium paſſionum* libris docuimus: ſin vero *articuli* fuerit [w] ejectio, quanquam longi temporis, eum [x] recolamus: item ſi quis *humoris fluor* 29
per quodlibet [y] officium naturale ultra modum fuerit dimiſſus, *cataplaſmata* conſtrictiva probamus, ut ex palmulis thebaicis, malis citoniis, acacia, hypociſtide, alumine, & his ſimilibus: apponentes etiam *emplaſtrorum* ea quæ conſtrictivæ virtutis à *Græcis* [z] ἔναιμα appellata ſunt: vel ſi qua valent concludere atque ſiccare fluentia, ut ſunt *vulnerum medicamina*, quæ appellantur [10] μέλανα: tunc ſimiliter ut in epilepſia ægros reſumemus: ac ſi paſſio permanſerit, [a] *cyclo ductu* reſumptionis regula dirigemus per variam geſtationem, deambulationem, vocis exercitium, lectionem, unctionem, lavacra. *Tum* poſt 30
hæc omnia, partium adhibemus *fricationem*, dantes varium *cibum* atque *vinum*, juxta præſcriptam diſciplinam omnia augentes atque minuentes: & nunc uſque ad *piſcium* qualitatem ordinamus cyclum, nunc

s dura

t *ſc.* dorſi

v prolapſus

w luxatio

x relocamus

y organum excretorium

z ſanguinem ſiſtentia, & proin cruentis adhuc vulneribus imponi ſolita

a cyclico

10 An melina, ut paulo ſuperius? quorum plures deſcriptiones videre eſt apud *Galen.* in de compoſit. medicam. κατὰ γένη. Tamen *Aetius* plures etiam nigrorum deſcriptiones tradit; quæ magna ex parte pice & ſphalto conſtant.

nunc uſque ad *volantum*, nunc etiam agreſtium, ultimo *porcinæ* carnis, ſicut ſuperius de capitis curatione ſcribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam *metaſyncriticos cyclos*, & primo [b] partiles, tum perfectos, niſi ex initio vires ægrotantis eos perferre non valuerint. Denique nunc *drimyphagia* utimur, antecedente cibi parvitate, nunc *vomitum* provocamus drimyphagian linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc [c] vomitus adjungentes
31 drimyphagiam. Ipſum quoque vomitum primo [d] *jejunum* probamus, tum ex *radicibus*, vel his ſimilibus qualitate materiis. Atque ita poſt frequentem radicum vomitum [II] *helleboro* utemur, primo [e] radicibus inſerto, vel aceto infuſo: Quo detracto, radices immiſſæ conciſæ ipſo cum liquore ſorbentur.

b ex parte, *ut l.* 1. §. 97. vel partiliter, *ut ib.* §. 90. adhibitos,

c vomitui adjungimus

d ſupra l. 1. §. 169.

e raphanis

Varia remedia externa pro Paralyſi.

Utemur etiam *localibus adjutoriis* in his partibus quæ ſunt *paralyſi* vitiatæ, ut *dropace* primo ſimplici, tunc compoſito, quem *Græci* Φαρμακώδην vocaverunt. *Pſilotro* quoque, & *cucurbitis* recorporativis multa cum flamma admotis, atque violenter remotis, aut [f] circumtractis, nunc ex ſuperioribus ad in-
32 feriora. Etenim *ſpiritus* jamdudum [g] motu vacuatus ex alto adducitur, & quadam *provocatione* excitus, & accurrens, ſua cubilia cognoſcit, [h] ſingularum viarum motus invadens, paſſionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus multis cucurbitis per *ſpinam*, recto ſcilicet ordine poſt invicem adfigentes, atque ſufficiens tempus adductioni largientes, primòque primarum faciemus detractionem, tum ſequentium: quo ſibi adductum ſpiritum tradant, atque inſolitos pro-

f in orbem ductis

g otioſus, à motu ceſſans

h conſuetos nervorum tubulos pervadens

II Utendi modus eſt *Aetio:* Radicularum veratri unciæ ſex inſeruntur raphano, prius arundine compuncto. Poſt integram noctem Veratri feſtucæ eximuntur. Raphanus conciſa, & in oxymelite macerata comeſtur, oxymelique inter edendum paulatim bibitur.

provocent motus: atque *verſo ordine* inferiores pri-
mo affigentes, eaſdem detrahemus primo. *Poſt* cu-
curbitationem atque dropacis uſum, pulvere *nitri*
partes aſpergi facimus & fricari: vel *ſinapi*, vel ex 33
utroque. Tunc etiam iis *pulveribus*, quæ ſunt ex *cal-*
ce viva, [i] *fecla*, *pumice*, *pipere*, *pyretro*, & his ſimi-
libus virtute rebus. Ordinamus etiam *unctiones*, *ge-*
ſtationes varias, *acopa* quæ mordicatione quadam
corpus afficiant, vel accendant & emolliant: ut
ſunt ea quæ conficiuntur ex oleo ſicyonio, [12] *ſyriaco*,
caſtoreo, aphronitro, ſulphure vivo, agreſti cucu-
mere, ammoniaci gutta, ſquilla, quam vulgo [k] vu-
lum plurioſum vocant, urticæ ſemine, pyretro, pi-
pere, helleboro albo, nigella, galbano, iri illyrica,
[l] lemnida carie, & his ſimilibus. Non aliter etiam 34
malagmata ſunt adhibenda, quæ corpus valeant
[m] papulare laceſſendo, ut ſunt ex flore ſalis, vel ex ni-
tro, & illud quod [13] *nileos* appellatur: vel *Diadaphni-*
don vel *Apollophanis*, & [n] Caphyſophontos: quorum
[14] compoſitiones *Reſponſionum* tradidimus libris, pro
modo magnitudinis paſſionum adhibendas, atque leni-
mentorum, alias augentes, alias indulgentes. Ordina-
mus etiam *ſole* corpus torrendum, vel *paroptesin* ex
carbonibus: aut *parietibus* calefactis, vel pavimento,
item lapidibus ac teſtis: [o] hoc faciunt. Etiam *ceroma-*
ta ſub ſole ignita: vel [p] *terga* præuncta, ſimili mo-
do calefacta, quæ ſubſtrata accipiunt ægrotantes vo-
lutatione quadam convertendis, ac defricandis, &
mutandis: qua in re etiam loca quæ deſeruerint, [q] re- 35

[i] fece vina uſta: *Gal.* libr. 1. κατὰ τόπȣς. *Paulo* lib. 7.

[k] bulbum furioſum

[l] lemniſtide, ſeu adarce.

[m] in puſtulas attollere

[n] Cteſiphontis

[o] quod & quidam

[p] quadrupedum coria

[q] oleo redungenda

12 Elæomeli intelligit, memoratum à *Plin.* cap. 7. lib. 15. & cap. 4. lib. 23.

13 Plin. libr. XXXI. cap. 7. ubi de flore ſalis agit, Ægypti eum, ait, eſſe inventum, Niloque deferendum videri cenſet.

14 Hæc quatuor Malagmata deſcribuntur à *Celſo*. *Aetius* deſcribit empl. è Sale.

petenda, ut [r] veniant ferventiora: quippe cum naturaliter tergora oleo ac ſole facile ferveſcant. Utemur etiam ob ſimilem corporis curationem, quam *Græci* Φοινιγμὸν vocant, *harena* littori vicina, quæ ſit ſole ignita, ut circumtecta gremio foveat ægrotantem: tum etiam *fomentationibus* ex aqua ſalſa, vel *marina*, aut decoctione baccarum lauri, vel omnium quæ ita corpus afficiunt. Manente paſſione etiam cataplaſma ex *ſinapi* adhibemus, vel contuſa atque liquata ferulagine, quam Græci *Thapſian* vocant, corpus ungemus uſque ad cutis ruborem; atque medio-
36 crem partium inflationem. Etenim vulnerari, ſive vexari quoſdam ex iſtius herbæ uſu [s] immoderationis eſt vitium, tanquam *ſinapiſmi* uſu immodico. Generaliter autem ſimiliter medentur etiam *vaporationes* ex ſaccellis ſale torrido repletis, atque in [t] *lavacro igneo* uſus [15] *flabrorum.* Ordinamus etiam ſi quid [v] *partialiter* loco patienti poterit adhiberi, ut *capiti* paſſione vexato raſionem capillorum, nunc *pro* [w] capillatura, nunc *contra* capillaturam. In *mulieribus* vero, quæ id fieri non facile permittunt, denſo *pectine* exerceri capillos imperamus, ſupradicta ſcilicet [x] diverſitate, & cum vehementi conatu: atque primo, aliorum manu, & raro pectine: tum magis den-
37 ſo, & ægrotantis manu. At ſi *odorandi officium* fuerit paralyſi vitiatum, erunt adhibenda acriora *odoramenta*, ut ex aceto & ſale, aut adjuncto [y] origono in aceto extincto, quo ex eo acriorem [z] profecto exhalationem naribus ſapiant ægrotantes: aut etiam ſinapi, vel caſtoreo ex aceto ſoluto, per intervalla, vel laſere, quod *Græci* ὀπὸν κυρηναικὸν vocant. Sed hæc erunt

r fiant
s immodici uſus
t balneo laconico
v peculiariter
w capillorum inclinationem
x pro capillatura & contra capillaturam
y origano aceto intincto
z profectam

15 Quo nimirum aër fervidus flabro impulſus, efficacius affectam partem percutiat.

erunt naribus quoque immittenda, vel ſinapi cum aceto, donec [z] provocentur, jubemus eos volenter emungere. Probamus denique *betæ nigræ*, vel *cyclamini* herbæ ſuccum cochlear plenum naribus infundendum, utentes *ptarmicis vehementioribus*, quæ nos ſternutamenta vocamus, ex pipere, helleboro, caſtoreo, [a] aſtrutio, & horum ſimilibus. Poſt ſternutationem vero magis odoramenta utenda probamus. Hæc enim vehementius odorationis movent officium, & ſolas capitis partes in paſſione conſtitutas quadam mutatione [16] reformant. Ac ſi *lingua* fuerit paralyſi vitiata, vel *tranſvorationis* partes, aridum ſinapi dabimus maſticandum ante lavacrum. Tum aqua calida eos colluere præcipimus. Aliquando etiam liquefactum ſinapi ex aceto ſorbere ægrotantem imperamus, & gargarizare. Hoc quidem etiam de ſimilibus liquoribus faciemus, ut ex *fico*, *hyſſopo*, [17] *draganto*, *origano*, *thymo*, *pipere*, *pyretro*, *ſtaphiſagria*: hæc etiam maſticanda dabimus, ipſam quoque linguam laſere fricantes ex aqua ſoluto. Tum etiam [18] *cornu* cucurbitæ in modum adhibemus, adducit enim non aliter quàm hæc, ſpiritum, & inſolitas [b] provocat vias, quæ ſunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ. Item *ſtomacho* patiente atque *ventre*, magis frequentabimus *drimiphagian*: dantes etiam laſer cum aceto, ex quibus panis erit madidandus, adjuncto quolibet pulmento. Ac ſi *podex* fuerit paralyſi vitiatus, aut ejus vicina, acriora faciamus vel mordicantia [c] injici collyria, quæ Græci *balanos*

38

39

z *ſc.* excrementa mucoſa

a imperatoria

b aperit

c indendа

16 Nutrimentum vitioſum, membranis impactum, velut abſtergendo.

17 Dragantum hoc quid ſit, ambigo, an forte tragacantha? quæ ſicuti ficus hiſce liquoribus ad viſciditatem comparandam addi poſſet.

18 Cornua hæc parte acuta parvo foramine ſunt perforata, & ſugendo cuti affiguntur: ne autem decidant, alligatum eſt fruſtulum corii tenuis, quod is qui ſugit lingua ſua foramini adaptat.

lanos vocant: vel *ſinapi* plurimum fico admixto, atque in collyrium collectum, longitudine aptum partibus, injicimus: & ea quæ in aliis ordinavimus *fo-*
40 *menta*, tum pro encathiſmatibus adhibemus: vel per *clyſterem* injicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam ſalſam, vel marinam, vel *garum*, quod appellamus liquamen ex piſce [d] ſiluro confectum, & ſi qua fuerint ſimilis virtutis: Quorum omnium dexteros uſus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro *Adjutoriorum* ſpecialium docuimus.

[d] Scombro: *ex Plin.* cap. 8. lib. 31.

Quibus motibus partes paralyticæ ſint exercendæ.

Oportet præterea *ſingulas partes* in paſſione conſtitutas, ſuis ac naturalibus *motibus* admonere, ut *ſupercilium*, levando, ac deponendo: *palpebram*, concludendo ac [e] diſtinguendo: *linguam* producendo, atque conducendo. Hæc ſunt ægrotantibus imperan-
41 da. Hortandi etiam *locutionem* tentare, quod ſi minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ ceſſante, erunt ſuadendi, ut animo concepta volvant quæ proferre non poſſunt. Sæpe enim quæ loqui volentes mente perceperint, in alto formans ſpiritus, accepto motu [f] rumpit in vocem: Vel certe docendi ſunt unius exprimendæ *literæ* curam ſuſcipere, ut intra ſe exercendo manifeſtius probent, & magis ex *vocalibus*, ne difficultate ſonitus multarum literarum, vocis organa concludantur potius quàm reſerentur: ac tum cum [g] implere valuerint, dabimus λέξεις, atque nomina, quæ ſint ex multis voca-
42 libus conſcripta, ut eſt *Pæan*, & his ſimilia: Sic etiam numeros dabimus: & ex his exclamare provocabimus ægrotantes: ac deinde lectionem offeremus, vel diſputationem. Hæc adhibenda ſunt etiam, ſi *buccarum* partes circa labiorum confinia, quem *Græci* χάλινον vocant, fuerint in paſſione conſtitutæ. [h] Dandum

[e] diſcludendo

[f] erumpit

[g] recte pronunciare

[h] Danda, *vide poſthac.* §. 77.

dum etiam *maſtiche* maſticanda: vel *cera* indulgen-
tior mordenda: tum ferulæ particula: & per profe-
ctum, tiliæ tabella. Plus enim illorum ſingula quo-
dam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc
danda etiam frangenda arida *fabarum* grana: vel
amygdala molliora, ac nuces, avellanæ primo, tum
etiam [i] glandes, paulatim aucto numere quantitatis. *i* juglandes
Ac ſi *digiti* fuerint in paſſione conſtituti, erunt com- 43
movendi oblatione *ceræ* [k] emollientis, & *malagmatum* *k* emolliendæ
ſupraſcriptorum, quo non ſolum *motu*, ſed etiam *tactu*
medicamina propria virtute medentur. Præterea eo-
dem exercitii tempore, & in illis, quibus *totæ manus*
paralyſi fuerint vitiatæ, vel earum quælibet partes,
[19] *halteres* erunt offerendi. Eo enim pondere, pro
modo virium, ægrotantes quodam labore [l] mortes *l* motus exerceantur
exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus [m] com- *m* motui aſſuefaciendi
movendi, ut primo [n] teneant, vel bajulent ægrotan- *n* ſuſtineant halteres
tes, tum demum ex ipſis [o] ſimili ratione feriendi ma- *o* æquali
nus exerceant. At ſi *crura* fuerint paralyſi vitiata, ſi 44
fieri poterit, per ſeipſos, ſin minus, aliorum impul-
ſu, *extenſione* atque [p] *concluſione* exerceant eas par- *p* conductione
tes, non tamen, ſine ſuaſione, [q] qua non ſolum alio- *q* ut, quo
rum motibus exerceantur, verum etiam ſuis ipſi con-
nitantur. Erunt denique ob varietatem motus, *ar-
tis induſtria* partes commovendæ hoc modo. Jacen- *Machina ingenioſa*
te ægroto, cruribus [r] impoſita *faſciola*: & ſuper- *r* imponenda
pendenti *rotulæ*, quam *Græci* τροχίλιον appellant, al-
ter ex finibus faſciolæ [s] inſerendum: hinc tenendum *s* inſerendus

dare:

19 Halteres, ſive Arteres Artemidoro, maſſæ lapideæ vel plumbeæ, anſa vel manubrio addito, quo commode tractari poſſint. *Gal.* lib. 2. *tuend. val.* hoc pondere utraque ſumma manu apprehenſo, & porrecto, aut in ſublime erecto, in eodem habitu perſiſtente eo qui tractat, muſculis & nervis robur comparari ait. Quidam & ſublatos rotabant. *Mart.* Halteres agili rotat lacerto. Halteras manipulos autor vocat. Vide lib. 5. capit. 2.

dare: nunc miniſtro, nunc ægrotanti demonſtrato motu, ac partili, qui nunc *adducta* faſciola ſublevet crura nunc [t] *indulta* deponat. Sed cum non ſo-
45 lum levare ac deponere voluerimus, ſed etiam *extendere*, aut *inflectere* partes paralyſi vitiatas, *duæ* erunt faſciolæ imponendæ: altera *genibus*, altera *talis*: tum per ſupradictam rotulam trajiciendæ, & apprehenſis initiis ſimiliter offerendæ *patientibus* vel *miniſtris*, ut viciſſim adducant, quo, ea quæ genu continet, adducta, & ea quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: Rurſum talari adducta, & indulta ea quæ genu continet, cruris fiat extenſio. Ac ſi *ſedere* potuerit ægrotans, erit faſciolæ medietas [v] *pedibus* ſubmittenda, cujus initia eidem tradita, cogatur labore proprio per ſeipſum *adducendo* atque *indulgendo* ſuis cruribus motum præ-
46 ſtare. Simili etiam modo *manus* in paſſione conſtitutæ moveri poſſe noſcuntur, ut *altera* faſciola jubeat, [w] quam oportet arteriam articulis digitorum vicinam, quam *Græci* καρπὸν vocant, *altera* cubitum circundari. [20] Præmotis igitur, vel exercitis, ut ſupradictum eſt conſilium dabimus, ut *ſella tonſaria* ſedeant ægrotantes, quæ ſit obliquis [21] *anconibus* fabricata, quibus incumbentes ſeſe levare nitantur: & tum fulciti ex utroque alarum latere miniſtrorum officio deambulationem tentent, vel incumbentes *baculo*, aut vehiculo manibus acto, quod *infantibus* ſæpe motum diſcentibus fabricatur, ſed magnitudine tamen ægro-
47 tantibus coæquandum id eſt. Dehinc cum [x] *geſtationis* augmenta ſufficimus, conficienda ſunt *ligna*, quæ- [illegible] tranſ-

t laxata: remiſſa

v nimirum plantis

w ſive dextram, ſive ſiniſtram

x cum geſtationes augeri, & vehementiores adhiberi præcipimus

20 Manuum & pedum artificioſo motu adhibito, faſciolarum adductione, & laxatione.

21 Brachiorum fulcris: ſunt ἀγκῶνες, quivis flexus ad rectum angulum facti, in curru, pariete, promontorio, & aliis id genus rebus.

tranſgredi pedibus nitantur ægrotantes. Tunc etiam [y] perfectis in terra *lacunis*, deambulationem imperabimus, ac deinde calceamentis adjuncto *plumbo*, prius parvo, ut exempli cauſa uncia, tum plurimo, atque pro augmentorum gradu uſque ad libram deducto: tum etiam itineris *celeritas* erit augenda: habet enim majoris laboris officium. *Varianda* etiam omnis regula, ut nunc *reſumptivos* cyclos in *metaſyncriticos* deducamus, nunc è *contrario* verſa vice gradum revocemus. Præterea perſeverante paſſione, ad *hellebori* uſum probamus accedendum, non ſolum ſemel, ſed & cogentibus rebus, *ſecundo*, vel *tertio*: tum 48
reſumendos, atque *naturalibus aquis* dandos, & magis calidioribus, ut ſunt in Italia, [22] *Pantherinæ*, *Veſevinæ*, & *Senanæ* & [23] *Caritanæ* appellatæ. Etenim *Albæ*, ſive *Albulæ* quæ ſunt appellatæ, quod ſint frigidæ virtutis, ſolutione laborantibus, vel fluore quorumlibet officiorum naturalium à veteribus ſunt approbatæ. Utendum etiam *natationibus marinis* vel ſupradictarum aquarum: & primo partibus paſſione vitiatis *inflatæ veſicæ* ſunt adjungendæ, quo natandi laborem minuant. Item *aquarum* [z] *ruinis* partes in paſſione conſtitutæ ſunt ſubjiciendæ, quas *Græci* *κατακλυσμοὺς* appellant, plurimum etenim earum *percuſſiones* corporum faciunt mutationem. *Peregri-* 49
natio quoque adhibenda terrena atque maritima, necnon *caſtoreum* [a] poto damus, ſi quiſquam ejus odoris difficultatem perferre valuerit. *Recorporativam* curationem, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, utilem denique approbamus, partibus in paſſione conſtitutis. *Hæc eſt ſecundum methodum paralyticorum curatio.*

[y] factis ſcrobibus

[z] ſtillicidio

[a] potui

Ve-

22 Patavinæ. *Plin.* cap. 6. lib. 31.
23 Carentinæ. Carentini ſupernates & infernates, vicini Sulmonenſibus. *Plin.* cap. 12. lib. 3.

Hippocrates. *Herophilus.* Veterum autem medicorum *Hippocrates* atque
Erophili ſectatores, memorant ea quæ in paſſione con-
ſtitutos ſequuntur, *curationem* vero nullam tradide-
Diocles. runt. *Diocles* libro quo de paſſionibus atque cauſis,
& curationibus ſcripſit, eandem dixit conducere cu-
50 rationem, quæ *epilepticis* eſt ordinata. Dehinc *Pra-*
Praxagoras. *xagoras* ſecundo libro Curationum, primò *vomitum*
probat, & iis præſertim qui *caput* fuerint paralyſi
vitiati, nunc ante cibum, nunc poſt cibum: tum
b humoris ſtagnantis derivationes [b] revocationes [c] atque *ventriflua*, & *urinalia* medi-
camina, quæ cœliotica atque diuretica appellavit:
c per adhibet etiam *clyſterem* jugem, & acriorem: biben-
dum etiam cum *aceto* aſininum atque bubulinum *lac*
probat: tum *cataplaſmata*, & *malagmata*, & *ſudo-*
ris provocationes: & ſi quis vomere facilè potuerit,
parum hellebori pulmentis, interjectis diebus, ad-
d recentem e *ſub.* rite miſcet: neque [d] mox factam *paralyſin* [e] curans, ne-
que recte à vomitu incipiens, & in iis magis qui *ca-*
put paralyſi vitiati videntur, priuſquam ex aliis ad-
51 jutoriis partes fuerint relevatæ. Dehinc [f] ſenſibilis *poſt*
f gravabilis *cibum* omnis eſt vomitus, & multo gravius jugis. At
Praxagoras jubet adhiberi quotidianis, aut alternis
g nondum à ſuis diebus, [g] adhibitos ſuis dogmatibus ſublatis errori-
h ut qui bus, [h] quanquam *ventriflua*, atque *diuretica*, & *cly-*
ſteres juges approbaverit. Non enim quod mutatio-
nem corporis hæc facere valeant exiſtimavit, ſed
quod materiarum facere detractionem, atque corpus
i potui liquidis vacuare. Item *aceto* [i] poto dato *lac* repugnat,
k *ſub.* uſus [k] cujus magis gravis: dehinc qualibus *cataplaſmati-*
bus, vel *malagmatibus* ſit utendum, dicere negligit.
52 Sed neque *tempus* adhibendi diſcrevit. Non enim
quando mitigativis utimur cataplaſmatibus, tum erit
malagmatibus utendum. At iſte pariter utraque com-
poſuit.

poſuit. Item *ſudores* laxatis corporibus fiunt, non ipſi laxamentum faciunt. Sed neque quemadmodum ſint provocandi docuit, aut memoravit. Item *album helleborum* parvum datum præfocationis ingerit periculum, & multo potius quoties ſunt in vomitum difficiles ægrotantes. Mitto, communiter eum dixiſſe, interpoſitis diebus offerendum, & tempus non memoraſſe, cum paſſionem neceſſe ſit ſuperpoſitionibus ac lenimentis variare. *Eraſiſtratus* de *paralyſi* 53
Eraſiſtratus.
ſcribens, differenter curandos ait eos, qui [k] *concluſione* ſunt paralyſi vitiati, ab iis qui *extenſione* videntur affecti. Etenim neque *cataplaſmata*, neque [24] *malagmata* ſecundis inquit convenire: non advertens, quoniam etiam *ſtrictura* denſata quædam corpora, vi majore, non aliter quàm chordæ, tenduntur, laxataque [l] medicinalium virtute, ſæpe [m] retenduntur. Item initio curationis *clyſterem* probat, *phlebotomiæ* negligens potentiam: quo adjutorio majus nihil [n] majoribus approbatur: tum, inquit, effecta *febricula* detrahendum cibum, & dandum *mulſum* ex aceto [o] confecto. Profectò denſata id conſtringet. Tunc obſervatis temporibus acceſſionum vel dimiſſionum, 54
dandam *ptiſanam* probat, aut *olus*: quorum alterum inflat, alterum facilè corrumpitur. Dehinc *aromaticas* approbat *potiones*, & alias mites, alias vehementes. *Ventrem* quoque facilem cupit, ex quo ſtomachus neceſſario vitiatur, & neque quanta, neque quando, neque quæ danda ſint memorat. Prohibet etiam vinum unius anni ſpatio, vana intentione tem-

k conductione

l medicaminum

m conducuntur, & ab extenſione liberantur

n antiquis autoribus

o confectum

Zz 2 pus

24 Eraſiſtratus putabat malagmata & emplaſtra in paralyſeos curatione uſurpari ſolita, laxare. Colligebat ergo, membra cum extenſione reſoluta, illorum uſu magis laxari, & ideo magis extendi. Contendit *Aurelianus*, etiam laxantibus & diſcutientibus medicamentis extenſionem præſertim ſtrictura factam, qualis eſt paralyticorum, ſanari.

pus definiens. Dat etiam *lac* cum *melle* atque *ſale*, quod eſt contrarium ſupradicto mulſo ex aceto confecto. Utitur præterea *vomitu* poſt cibos, quod jam
55 ſuperius fieri damnavimus. [p] Vitiat etiam *deambulationibus* harenoſis in locis, ex ſola [25] intentione ſui dogmatis. Etiam *ventrem* facilem cupit, caduca ſuſpicione deceptus. *Aſclepiades* verò principaliter de paralyſi nihil ſcripſit, ſed *Eraſiſtrato* reſpondit, eos inquit, qui non gravi *dolore* in iſta paſſione afficiuntur, *phlebotomari* non oportere. Eos verò qui *privati ſenſibus* pejore ſtrictura vexantur, abſtinendos primò, tum [q] initiandos probat. Adhibet etiam *purgativa* medicamina, quæ *Græci* cathartica vocaverunt, cùm ſint hæc corruptivæ virtutis, & propterea corpus [r] elimando, conſumant potius, quam relaxant.
56 Sed ſpecialiter à laxatione *paralyſi* vitiatis *adurentia* inquit medicamina convenire, & fomentationem parvam, paulo ferventius temperatam: non advertens [s] quia plurima [t] extenta [v] concluſis ſimilem exigunt laxationem, atque indulgentiam tenſionis, &, ut exiſtimat, [26] *conſcriptionem*. [w] Utraque etenim hæc paſſioni ſubjecta ſunt, ut etiam *ſtupor* corporis, vel frigidus torpor, quem non ſemper neceſſariò vaporationibus calidis, verumetiam [x] frigore adhibito relevamus. Siquidem contrariis inter ſe
57 paſſionibus hæc ſubjecta monſtrantur. Ordinat præterea idem in harenæ ſpatio deambulationem, & quod appellant [27] *ſcamma*, atque tranſcenſum lignorum,

[p] vexat

Aſclepiades.

[q] phlebotomandos. *Alii* inaniendos

[r] ejus ſubſtantiam diſſipando

[s] quod
[t] ex relaxatione paralytica
[v] conductis
[w] conducta & extenſa

[x] Aphor. 21. lib. 5.

25 quia laxatione morbum hunc fieri putabat.

26 Circumſcriptionem. Sic vocant obicem cruſtæ, quæ cauſtico aut ferro candente inducta, ſeſe objicit oſſis capiti, quod è ſuo cavo delabitur, & ſic illud in loco ſuo continet, quemadmodum *Hippoc. lib. de Artic.* faciundum docet, cum humeri caput frequenter in alam deſcendit.

27 Τὸ σκάμμα, ſive τὰ ἐσκαμμένα, limes ac terminus ſpatii, quod tranſiliunt

rum, & inter plurimum tempus bibendum vinum.
Themiſon primo libro Tardarum paſſionum in quibuſ- *Themiſon.*
dam peccare cognoſcitur, nondum rectam metho-
don reſpiciens. Etenim *phlebotomat* ex ea parte, quæ
paſſione vitiata eſt, ſi, inquit, ſenſu non caruerit:
non curans, ut ſupra demonſtravimus evitanda omnia,
quæ adjutorio quadam neceſſitate veluti vexabili
videntur eſſe conjuncta. Dehinc lanam ſuccidam,
quam *œſypon* appellant, capiti jubet imponi, *aceto*
atque *oleo roſaceo* infuſam: *nervis* autem cervicis 58
atque ſpinæ, & *cruribus*, & *brachiis*, vinum atque
oleum cum ſale imponendum jubet, conſtringens
atque laceſſens incongruè ea, quæ *phlebotomia* miti
relevatione laxaverat. Tum tertia die *cibum* probat,
atque quarta die *cucurbitam* imponi, adjuncta ſcari-
ficatione, non [y] interrogans paſſionis tempus, ſed *y* obſervans
ſolum *numerum dierum* imprudenter attendens.
Dehinc ſequentibus *geſtationem* probat, neque in
[z] eo definiens tempus, atque audaciter ſecundæ dia- *z* ea
triti expectationem ſpernens. Dat etiam *aloën* in po-
tu, & ex aqua calida & oleo *inteſtinis* dare laxamen-
tum ordinat. Præterea ἀνάτρησιν [a] *teſtæ* faciendam, 59
quam nos perforationem vocamus, jamdudum qui- *a* cranii
dem & in aliis *methodicis* exploſam: & [b] *harenæ* de- *b* in harena
ambulationem convenire exiſtimat, atque *plagis fe-*
rulæ cædendas partes in paſſione conſtitutas, [c] pro- *c* quæ profectò mitigatione potius
fectò quæ ſalſæ aquæ mitigatione atque recorpora-
tione videntur eſſe curandæ. [28] *Lucius* primo libro *Lucius.*
Tardarum paſſionum cum his omnibus, tum [d] me- *d* medicatis.
dicoſis quoque *fomentationibus* utendum probat. Plu-

ſiliunt qui ſaltu ſeſe exercent, vel appoſito longurio factus, vel ducto ſulco. Sic tigna vel trabes in deſignato ambulationis ſpatio collocatas Aurelianus vocat.

28. Cujus malagma deſcribit *Aetius* p. 844.

e roſaceo, ut paulo ſupra. — rimi etiam *alii* aceto, atque oleo [e] roſeo foventes,
60 cum herpyllo, & ruta, & hedera, & caſtoreo: pro-
bant præterea juges *clyſteres*, atque *purgativa* me-
dicamina, quæ cathartica vocaverunt, & magis *hie-
ram*, cujus uſum Græco libro *Epiſtolarum* ad *Præ-
textatum* damnavimus ſcribentes. Sunt enim ea quæ
f debile reddentia — ſtomachum vitiant, fugienda, ut ſunt corpus [f] inſu-
mentia, & quæ moderationis noſtræ carent pote-
Theſſalus. — ſtate. *Theſſalus* ſecundo libro de *Regulis* ſcribens,
plurima rectè dixiſſe probatur: quædam verò pro-
terva feſtinatione, caduca. Etenim poſt *phleboto-
miam* uſque ad tertium diem imperat abſtineri, &
g ſub auroram — ſolum *potum* [g] diurna cum luce offerendum: tum tranſ-
acta tertia die, atque hora, qua ſunt ægrotantes pa-
61 ralyſi vitiati, *cibum* [h] portat. Quibus reſpondere fa-
h dandum probat — cilè quiſquam poterit, ſi quærat, qua intentione
Theſſalus oriente luce potum jubeat dari. Etenim
i quia morbus in longum tempus continuatur. — ſi [i] *continuationis* cauſa id fieri reſponderit, oporte-
bat etiam cibum eodem tempore approbare. Sin ve-
k negandum cibum — rò *acceſſionum* frequentia id exiſtimat [k] declinandum,
vel ſuſpicione futurarum, & propterea poſt tertium
diem cibum transferendum, quo tranſacta hora paſ-
ſionis illatæ, tertia die recte ægros nutrire videamur:
oportebat etiam *potum* non communiter, & genera-
liter diurnis diebus, vel initio lucis offerre, ſed ho-
rarum dimiſſione captata. Dehinc non ſemper ac ne-
ceſſariò *tertio* die cibum oportet dari, ſed etiam *quar-
62 ta* [l] continuationis, quæ initium ex die ſumpſiſſe vi-
l continuati morbi — ſa, vel ob [29] *typum* eadem ratione currentem. Idem
poſt hæc, ſimiliter ut *Themiſon*, quarta, inquit, die
cucurbitas infigendas, non interrogans utrum paſſio
ſum-

29 Nempe dandi initio eo ſumpto ob typum: nempe quia quarto tantum die miteſcere atque remitti morbus incipit, qua occaſione cibus dandus eſt.

ſumpſerit ſtatum, quod eſt maximè ſervandum. Ait præterea alternis diebus cibandos uſque ad certum numerum dierum, quod [m] infinitum reliquiſſe perſpicitur. Audaciter etiam atque invidioſe *acopa* quædam, vel *malagmata* probat excludenda, ſolius moderationis [n] *neglecta* arguens vitia. Hæc ſunt quæ etiam *Theſſalo* Sorani diligentia videntur eſſe reſponſa.

m indefinitum

n neglectæ

CAPUT II.

De canino raptu, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν vocant. 63

IN iſta paſſione conſtitutos ſequitur concluſio, ſive *contractio* repentino motu veniens ac recedens ſine ulla corporis turbatione, in utriuſque *labii* ultimo fine, ſive *oris angulo*, quem *Græci* χαλινὸν vocant, ut etiam *buccas* adducat in poſteriorem partem creberrimè, tanquam ridentibus, nunc *palpebras*, vel *ſupercilia* ac *nares*, ut etiam *colla* atque *humeros* rapiat, & ita patientes faciat commoveri, tanquam onus humeris bajulantes transferendi ponderis cauſa. Differt autem à ſpaſmo & paralyſi muſculorum, qui buccas conligant. Siquidem *ſpaſmus* acuta atque celer paſſio perſpicitur: *caninus* verò *raptus* etiam tarda. Item *paralyſis* ſupradictorum muſculorum non, ut ait *Demetrius Attaleus*, eo differt, quod non ſit in canino raptu partium converſio: hoc enim contra manifeſtam rationem intelligitur dictum, ſed quod ipſa [a] converſio coacta celeritate, prius facta, quàm fieri ſentiatur. *Curationem* verò ex antè ſcriptis accipiendam ducimus, & magis [b] quàm de *paralyſi* monuimus, in *oris partibus*.

Signa ſpaſmi cynici.

64 *Ejus differentia a ſpaſmo & paralyſi.*

a retractio

Curatio.

b quum

CA-

CAPUT III.

65 *De auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cavernas.*

SEnſuales *aurium* viæ, ſive auditoriæ cavernæ,
a aquas [a] quas *Græci* ἀκουστικοὺς πόρους appellant, difficillimis
ſæpe doloribus vexantur, ut etiam *occipitium* teneant,
& *oculos* atque *buccarum* muſculos, & perſeveratio-
ne quadam tardiſſima, *tempora* & *caput*. Aliquando
etiam *humoris fluor* per eaſdem cavernas fit, quem
Græci ῥευματισμὸν vocant, & ita jugis, ut ſæpe vul-
b carie afficiat neret altiora, atque corrumpat, & *oſſa* [b] *conterebret*,
66 & propterea copiam fluentis humoris efficiat. Opor-
c acceſſionis tet igitur [c] *actionis* tempore diſcernere *curationem*,
Curatio varianda pro morbi tempore. & in lenimento communem magis, hoc eſt *recorpo-
rativam*, quam *Græci* metaſyncriticam vocant, ad-
probare: ut cum dolor fuerit in *initio*, adhuc novam
paſſionem judicantes, quicquam deſtillari faciamus
in has cavernas, *conſtrictivum* medicamen, vel
d in [d] ex lana [e] limpida ſumentes *auriculæ* immittamus, ut
e non ſuccida
f roſaceum eſt amygdalinum, vel [f] roſeum oleum, vel acetum,
& his ſimilia. Utendum etiam *requie* corporis atque
g ſummo
h organo auditorio *abſtinentia*, & *ſilentio* [g] ſuó. Etenim [h] officio accepta
voce aures neceſſario commoventur, & propterea
67 majores dolores efficiuntur. Ac ſi paſſio fuerit *au-
gmentis* aſperata, erit immittendum *oleum calidum*
ac *dulce*, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, at-
que vicina. Locandi præterea ægrotantes *calido* in
loco, & ſi dolor coegerit, *phlebotomandi*. atque ter-
tia die levi atque ſorbili *cibo* reficiendi, & ob miti-
gationem doloris exterius admovenda *vaporatio* te-
pidi

pidi [i] vaporis, vel *ſaccelli* ex polline tenero confecti: tum *cataplaſmata* laxativa, & cum dolor ſumpſerit *ſtatum*, erunt admovendæ *ſanguiſugæ*, quas hirudines appellant, circa fines auriculæ, hoc eſt, circulatim auditoriam cavernam habentes, cartilagine prætermiſſa, vel certe ejus poſteriora *cucurbita* admota ſcarificanda, adhibita vaporatione ſpongiarum calidarum. Ipſam quoque cavernam involuta lana per 68
[k] *melotida* oleo calido tinctam paulatim penetramus, atque illic lana derelicta, ferramentum detrahimus. Tum *declinante* paſſione, *cerotaria* apponemus, dantes *varium* cibum & *vinum*: ac ſi humoris fuerit fluor, quem *rheumatiſmum* vocant, eadem adhibemus quæ initio doloris adhibenda probamus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cavernæ ipſi faciamus infundi *collyrium*, quod appellamus [1] *Diaglaucium* ex vino ſolutum, vel aceto, vel illud medicamen quod appellant [2] *heren*, vel *mulſum* ex vino factum, quod ſit præcoctum in *mali punici* cortice, cum *nardo*, vel *amygdalis* amaris, & *aceto*, *croco*, & *myrrha*, & *alumine*, vel *herbarum* ſuccis conſtrictivæ virtutis: tum 69
auriculæ vicinantia circulatim cataplaſmate ex cydonio malo, ac ſimili medentium virtute contegemus, vel medicamine quod appellatur [3] *diaiteo*, quod eſt ſiccativæ virtutis, vel [4] *iceſio*, aut *diadictamno*, & his ſimilibus. Dehinc ſi paſſio coegerit, *radendum* eſt caput,

i liquor

k μηλωτρίδα, ſpecillum.

1 De hoc vide Plin. H. N. libr. XXVII. cap. 10.

2 Hujus deſcriptio legitur apud *Gal.* de compoſit. medic. κατὰ γένη lib. IV. Paſtillum eum deſcribit *Paulus.* conſtat Aloës, croci, ſingul. drach. octo, Aluminis ſciſſilis drach. centum exceptis aqua. *Gal.* lib. 4. κατὰ τόπους, parabatur olim hoc medicamentum è glaucio, croco, myrrha, ſarcocolla. Meminit hujus remedii *Aetius* in curatione œdematis.

3 διὰ ἰτεῶν, i. ex ſalice deſcribitur *Galeno* lib. IV. κατὰ γένη: ut & *Aetio* pag. 834. Iceſium vero 833. Dictamnum 836.

4 De hoc vide *Gal.* lib. V. κατὰ γένη.

caput, & conſtrictivis cataplaſmatibus contegendum. Dandi etiam *cibi* conſtrictivi, & lenimenti temporibus, ſive dolorum tardantium, ſive humorum fluentium, *reſumptivus* adhibendus *cyclus*: tunc *recorporativus*. Et *localiter* ipſis cavernis per *clyſterem* [l] *modicum* injicienda, nunc deſtillatio aquæ [m] cineribus liquatæ, quam
70 vulgo *lixivium* vocant, Græci κονίαν, nunc *ſinapi* [n] liquido, atque etiam admixto fico erunt exteriora cataplaſmanda, donec *rubor maximus* fiat, quem *Græci* φοινιγμὸν appellant. [o] Item eundem immiſſione medicaminum ex *garo* confectorum, quod vulgo liquamen appellant, vel his virtute ſimilium materiarum: tum etiam *totius capitis* curationem ex illiſione aquarum ſupercadentium, quam Græci *cataclyſmum* appellant. Quibus etiam aurium vicina ſunt maxime concuranda. Dehinc *acopis* & *dropacibus*, & *malagmatibus* acrioribus, & *aquis naturalibus* utendum. Sic enim intardata corporibus emoveri, atque excludi mutatione poterunt [p] curationis.

[l] oticum

[m] e cineribus eliquatæ

[n] liquefacto ex aceto, ut ſup. §. 35.

[o] item tentandum.

[p] reſumptivæ & recorporativæ.

CAPUT IV.

De dolore dentium.

71

FIunt dolores *dentium* nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum ſibi vicinantibus *gingivis*, ut etiam contumeſcant, ac ſæpe *ora* faciant ſubinflari, vel eorum aliquas partes creſcente paſſione [a] terebari. Nam ſæpe dentes & gingivæ computreſcunt, corruptis *oſſibus* quibus natura inſerti ſunt, & recedentibus tumore cogente gingivis. Sed etiam nunc erit *curationis* diligentia partienda, ut initio doloris, vel certe, ſi ita paſſio recurrendo tar-

[a] abſcedere, ſuppurari

Variæ odontalgiam curandi rationes.

tardaverit, *ſuperpoſitionis* alia adhibeatur curatio,
alia *lenimenti*. Quapropter adhuc *recentibus* paſſionis 72
motibus: vel in aſperitate ſuperpoſitionis doloris con-
ſtitutis, convenit *abſtinentia* cibi, atque *requies* cor-
poris, ut initiorum cauſæ *aqua* quæ virtute conſtrin-
gat, collutioni oris adhibenda ſit, ut eſt a pleriſque
conſcripta decoctio in aqua & vino herbæ *ſyderitis*,
vel *acaciæ*, vel *leuces*, quam etiam polium vocant,
aut *mandragoræ*, ſed non ſine cautione, ne quid ex
ipſo liquore tranſvorent ægrotantes: item *pentaphyl-
li* herbæ, aut *papaveris*, nec non [b] *perſonatæ*, aut — *b* bardavæ
herba [c] *phlomos* in puſca decocta: vel ex *cornu cer-* — *c* verbaſcum
vini drachmis quinque, & *aceti* hemina uſque ad ſui
medietatem decocta, vel de [d] pinguis cum aceto de- — *d* caricæ pingues
coctæ, aut [e] *alterci* radices cum [f] *uvæ lupinæ* ſucco, — *e* hyoſcyami
& vino ſufficienti ſimul coctæ. Erunt præterea ex 73
his, aliqua parte in doloribus conſtituta, apponenda, — *f* ſolani furioſi
vel *lenientia*, vel ſimili virtute medentium materia-
rum. Tunc cum dolor vehementeſcere cœperit,
lecto tradendus eſt æger, atque blando tepore [g] ca- — *g* calefaciendus, &
lefacientibus ſupino capite collocandus, ſed paulo
[h] prominentius à cætero corpore ſublevato. Tum — *h* altius quam reliquum corpus
articuli fricatione calefaciendi, atque *muſculi* bucca-
rum lana oleo calido infuſa circuntegendi, appoſi-
tis *ſaccellis* ex pollinibus calidis confectis. Tum *oris* 74
collutio ex oleo adhibenda dulci atque calido, vel
fœnigræci ſucco, aut alica ptiſana, vel glycyrrhiza,
aut lacte cum melle. Et ſi nimius fuerit dolor, *phle-
botomia* adhibenda. Tum tertia die, quo ſanguinis
facta detractio eſt, ſorbilibus atque calidis *cibis* ægri
nutriendi, ſed plus perungendi. Alia quoque die ſi
dolor [i] ſteterit atque duraverit, & officium ceſſave- — *i* perſtiterit
rit ventris, erit [k] amovendus ex ſimplici *clyſtere*, & — *k* admonendus, *alii*, movendus

loca in dolore conſtituta *ferro* laceranda, appoſitis *cucurbitis* ſecundum buccarum muſculos, atque gingivarum locos. Aliquando etiam ipſæ *gingivæ* ſcarificandæ, vel circumſeparandæ a dentibus *ferramento*, quod περιχαρακτῆρα vocant. Eſt etiam mitigativa ex oleo *vaporatio*, quæ fit ex *ferventi oleo*, quo lanam [l] *melotidi* involutam tingimus, [m] tunc gingivis [n] altrinſecus imponemus, hoc eſt, interiori atque exteriori parti, & ipſis quoque dentibus, quantum æger ferre fervoris
75 potuerit. Sed prætegenda vicina ſunt, lana præmiſſa, ne facile puſtulentur. Alia quoque *vaporationum* genera, quæ ſunt a veteribus tradita, erunt adhibenda: ut, *thuris* granum igne calefactum, & tenui linteolo involutum, dolentibus dentibus apponatur, & ita mordeat ægrotantes, ut ex [o] ipſo vapore reſumantur. Item thuris triti *pulverem* ſingulatim linteolis pluribus illigamus: tunc eorum ſingula oleo calido prætincta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus ſcilicet in dolore conſtitutis. Aliqui etiam *ſcyllæ* parvum modum aiunt oleo concoquendum, quod nos differendum probamus, ac *lenitatis* tempore adhibendum. Siquidem ob acrimoniam ſcyllæ recorpo-
76 rativam habeant virtutem. Oportet præterea etiam *mentum* vaporari exterius: & *ſpongiis* expreſſis ex aliqua coctione laxativæ virtutis, ad mitigandam materiam, [p] ex ipſa adhibere fomentum. Tum *cerotaria* apponenda probamus ex oleo cyprino, vel irino: item *malagmata* ſenſim calefacientia: tunc *lavacro*, atque *vino* & *cibo vario* utendum.

Odontalgia inveterata quomodo ſit curanda.

Ac ſi tardi temporis dolor fuerit effectus, ut *chronia paſſio* videatur, & nunc ſuperpoſitionibus aſperata, nunc lenimentis emollita, oportebit *ſuperpoſitionis* tempore in iiſdem adjutoriis perſeverare: to-

tum

[l] μηλωτρίδι, ſpecillo
[m] & tinctam
[n] utrinſecus
[o] ipſius
[p] ex ipſis

tum vero corpus reſumere, ſicut frequenter docuimus. Præterea tempore exercitii erit offerenda *cera*, 77
quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, ſicut nuper demonſtravimus de *paralyſi* [q] ſcribentes. Ultimo autem tempore, *geſtatio* erit adhibenda, & *fricatio* capitis atque oris, ſed ipſius manibus ægrotantis parviſſima, plurima vero ex alienis, ſed longitudine temporis potius quam vehementia, ne caput nimietate moveatur. Tunc, ne partes refrigeſcant, vel impleantur etiam, a *plurimis* erit corpus confricandum, ut *duobus* miniſtris ab humeris latera, & aliis *duobus* ab inguinibus [r] curata. Tunc a reſumptione, paulo fortius erunt partes *recorporatione* curandæ, ut poſt fricationem *ſtrigili* non obtuſo, vel aſperis pannis buccarum muſculos uſque ad ruborem fricari 78
faciamus, & nunc *dropacem* illiniri, [s] nunc etiam ipſos dentes atque gingivas vehementius fricari, dantes præterea jugiter oleum calidum ſorbendum, atque continendum & deſpuendum, item aquam frigidam. Tum interpoſitis duobus vel tribus diebus, ex humore, in quo fuerit [t] decocta mali punici cortex, adhibemus *oris collutionem*, vel in quo ſit prætincta ignita galla, vel ex aquis ſua [v] virtute medentibus. Item dentium *confricamentis* utendum, quæ conſtringere atque fortificare valeant, ſicuti libris *medicaminum* ordinavimus. *Vomitus* vero poſt cibum 79
factus omnibus eſt contrarius, & maxime in iſta conſtitutis paſſione: nec aliter *Venus* obeſſe probatur, & *vinolentia*. Multi autem veterum *Medicorum* acceſſionis tempore ea medicamina adhibenda juſſerunt, quæ [w] *anodyna* Græci vocaverunt, nos indoloria dicere poterimus, quæ ajunt nocturno tempore adhibenda, profecto *ſenſum, non dolorem auferentia.* Adhibent

[q] ſup. §. 42.

[r] crura

[s] nunc

[t] decoctus

[v] ut aluminoſis & ſalſis

[w] Narcωtica intelligit

hibent etiam *fumigationem* dentibus, ut bitumen cum ſimili pondere myrrhæ, vino conſperſæ, mollibus prunis [x] impoſitæ, jubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere, & offerre *mulſum cali-*
80 *dum*, vel quenquam mitigativum liquorem continendum, vel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut exinde exhalatione facta, ſolatium capiant ægrotantes. Item jubent circundandos atque involvendos dentes ex *opio*, *galbano*, *pipere*, *vel laſere*, *&* *peucedano*, & herba quam *tithymalon* vocant. Hæc quidem etiam corruptis dentibus abhibenda probaverunt, nec non tenue linteolum apponendum, [y] prælinitum *oleo* cocto vel *ſale*, & *cedria*, vel ex *croco*, atque *pipere longo*, & *roſa* recenti, & *iride* illyrica, *galbano*, *cocco cnidio*, *ſtyrace*, *nitro*, cum *melle* medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniam lenimenti tempore locum [z] potuerint invenire, quanquam ſit etiam fugienda ſacietas medicaminum pluri-
81 ma. Omitto quod *tithymali* ſuccus appoſitus dentes infringit: non aliter etiam *ferrei* [a] *altheres* exhibiti, [b] qui dentium dolores mitigent locorum mortem faciunt, & ipſorum dentium laxitatem, qui aiunt ungendas gingivas acceſſionis tempore *amurca*: [c] cum ſimili modo infecta lana ex oleo veteri & myrrha, cum vino & oleo reſoluta, atque [d] craſſitudine mellis deducta, cum ſecundum methodon aliud ſit tempus medicaminum laceſſentium. *Alii* præſente dolore, in contrariæ partis auricula aiunt *balſami ſuccum* mittendum: cum ſuccis ſupradictis ſimili modo vel
82 folio. Hiis omnibus reſolutis, vel oleo decoctis, aut in quo decocta ſint *ederæ nigræ* folia decem, & ſcillæ medium, in olivæ magnitudinem, ſpe avocandæ

ma-

[x] impoſitum
[y] prius imbutum
[z] forte poterunt, græciſmus, quales Cælius plures habet.
[a] Pericharacteres
[b] locorum vero mortem faciunt, & dentium laxitatem, qui ut dentium dolorem mitigent, ajunt
[c] aut
[d] in craſſitudinem

materiæ [e] depravati, vel majoris doloris illati cauſam
[f] anteriorem avocantes, obſcuranteſque avocatis ſen-
ſibus [g] ægrotantes. Alii ejus partis, quæ dentis do-
lorem ſuſtinet, *nari*, ederæ ſuccum [h] infundentes,
cum olei parte dimidia, ex ferramento quod [i] *rinen-
chyton* vocant: Adhibent etiam *ſternutamenta* & *apo-
phlegmatiſmos*, & [k] odoris medicamina, quæ jugiter
aiunt apponenda, & ſint virtutis laceſſentis, quæ
[l] *ſtomatica* vocant: quorum ſingula, tanquam *recor-
porativa*, non mitigativa, in lenimento adhibere
probamus. *Alii* ſtatim ad auferendos dentes dolore 83
pulſatos accurrunt, neſcii quoniam *detractio amiſſio
partis* eſt, *non ſanatio*, Quapropter ſicut alias quo- Nota.
que partes in tumore conſtitutas non detractione,
ſed mitigatione curamus, ſic etiam dentes curandos
accipimus. Etenim ſi quiſquam dentium fuerit exeſus,
exigit primo mitigationem, tum ſui detractionem
faciendam. Quippe cum non ſit a periculo remo-
tum doloris tempore dentes auferre, & maxime
integros, hoc eſt, qui non fuerint exeſi, vel corrupti,
aut mobiles. *Conſenſus* enim ſuperiorum [m] par-
tium neceſſario ſequitur & muſculorum, & oculo-
rum. *Herophilus* denique & *Heraclides* Tarentinus 84
mori quoſdam detractione dentis memoraverunt.
Nam *Eraſiſtratus plumbeum* inquit [n] *odontagogum*,
quod nos dentiducum dicere poterimus, apud [o] *Del-
phum* in Apollinis templo oſtentationis cauſa propo-
ſitum, quo demonſtratur, oportere eos dentes au-
ferri, qui ſint faciles, vel mobilitate laxati, vel qui-
bus ſufficiat plumbei ferramenti conamen ad ſum-
mum. Sic autem putant, quod ſi omnis dens dolo-
re vexatus, & qui [p] necet ſanos, eſt detrahendus,
oportet etiam omnes auferri, ſi omnes fuerint do-
lore

e decepti
f interiorem evocantes
g ægrotantem
h infundunt
i inſtrumentum quo naribus aliquid infunditur
k odoramenta
l ἀναστομωτικὰ
m capitis & cerebri
n ὀδονταγωγόν. Græcorum quidam vocant & ὀδοντάγραν
o Delphos
p nocet ſanis

lore poſſeſſi. Quomodo autem ſint auferendi dentes exeſi vel moti, niſi ſervari potuerint, libris *medici-*
85 *nalium Reſponſionum* docuimus. Ac ſi aliquando ex humore *gingivarum* viſi fuerint commoveri, oportet *conſtrictivis* uti collutionibus, quarum [q] materiæ ex parte ſuperius diximus. Adhibendum etiam *oleum lentiſcinum*, & [r] *aquas cœleſtes*, & *lac aſininum*: eſt enim denſabile: item decoctio *mali punici*, vel *gallæ*, aut *acatiæ*, aut *roſæ*, aut [s] *murtæ nigræ*, aut *mali cydonii*, vel *platani baccæ*. Ungendæ præterea *gingivæ* medicamine, quod appellamus [t] *diamaron*. Item [1] *diaporos*, & [2] *Diaroos*, & Diomphacion, & [v] *œnanthio*. Item ſi quædam emerſerit *gingivarum ſanguinatio*, corallii tuſi pulvis cretus intus ponendus, & alumen cum melle. Item *eruca* cum aceto apponenda. Sed hæc ſunt primo coquenda jugi motu verſata.

q materiam

r aquæ

s baccæ myrti

t Diamoron deſcribit Paulus

v œnanthinum unguentum à Dioſc. deſcriptum.

1 Διὰ ὀπωρῶν, ſ. de fructibus, cujus apud Gal. lib. κατὰ τόπους duæ ſunt deſcriptiones. Tale fuerit Electuar. de fructib. Meſues: aut Trochiſcus Ramich.

2 Διὰ τοῦ ῥοῦ· cujus conficiendi modum vid. Gal. κατὰ γένη lib. V. Hujus medicam. baſis eſt rhus coriariorum, ſicut ſequentium omphacium & œnanthe.

CAPUT V.

86 *De apprehenſione, ſive oppreſſione, quam Græci* Catalepſin *appellant.*

HAnc paſſionem veteres tanquam ſpecialem, vel propriam tradiderunt, quaſi nullo ex genere venientem, ut [1] *Chryſippus* memorat: [a] quod de ipſa [2] *Niceratus* conſcripſit librum, probans ſcilicet etiam veteribus medicis cognitam, quod nos confirmamus. Sed

a ſeu

1 De tribus Chryſippis Medicis vid. *Diog. Laërt.* lib. VII.

2 Hic fuit Aſclepiadis ſectator.

Sed quia nunc *tarda*, nunc *celer* à methodicis [b] adprobatur, quanquam ſit à nobis *celerum paſſionum* libris pleniſſime [c] tradita, etiam nunc erit ordinanda. Quippe ſæpe in tardum veniens motum, & propterea [3] *chronica* nuncupanda. 87 Sequitur autem patientes *febricula*, & *vocis* amputatio cum *oculis* patientibus, atque [d] *impalpebratione*, difficilior eo tempore quo ſtatum ſumpſerit acceſſio: & [e] omnis *immobilitas*, cum *palpebrarum* [f] impoſſibili atque [g] horrenti poſitione, quæ declinatione facta, aliqua ex parte accipiat motum. Etenim admota manu ac digitis, [h] circuntractis oculis [i] tenus [k] palpebra [l] recognoſcitur ægrotantis, atque obtutu inter nota, tranſlatione manus in quamlibet partem declinata, ſequetur, converſo ſcilicet vultu. 88 Dehinc inclamati oculos intendunt, *lachrymantes* ſine ulla reſponſione: & ſi *odoramenta jucunda* fuerint admota, [m] *declinatione* quadam moveri intelliguntur, frequenter adducentes ſpiritum, hauriendæ exhalationis cauſa. At ſi *tetra* odoramenta fuerint admota, recuſare videntur ac fugere. Item *dulcia* atque *amara* ori admota, labiis vel linguæ illita, ſentiunt: non aliter ſi ulla fuerint punctione [n] pulſati: [o] ex noſtro officio tentam manum [p] ſuo replicant, vel colligunt. Item laceſſiti collugent, ingemunt, atteſtante *vultus rubore*, cum *pulſu* magno, ex vehementibus atque fortioribus ſaltibus confecto. 89 In *declinatione* vero plurimus ſæpe *ſudor* ſequitur ac fervens, & in dimiſſione [q] limpidæ ſinceritati proximi efficiuntur. At rurſum in *acceſſionem* ſi redeunt ægrotantes, pejorante paſſione plurimus *fervor* accedit cutis, & *ſpiratio* celerrima, quam *Græci* ταχύπνοιαν vo-

b judicatur

c cap. 10. li. 2.

Symptomata.

d palpebrarum immobilitate

e luminum

f immobili

g horrenda

h circumductis

i tenuis, exigua

k palpebratio, nictatio

l deprehenditur.

m delectatione

n vexati

o &

p ſubito

Signa declinationis.

q i. morbi veſtigia vix apparent

3 Morbus hic ſemper quidem eſt acutus, quia tamen ſæpiſſime per intervalla redit, chronicis ſine vitio adnumerari poteſt.

vocant, *oculorum* converſio, *manuum* contractio, *ſudoris* ignei defluxio, *maculis* emergentibus in thoracem atque vultum, & primo rotundis in ſimilitu-
90 dinem ulcerum, quæ ἰόνθους appellant. Ab *apoplecticis* hæc diſcernitur paſſio, quod in ipſis parvus atque creber pulſus inveniatur: & non, ut in *catalepticis*, major atque percuſſibilis, & neque jucundum, ſive tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara ſapiant: Item ab iis, qui ex *ſtomachi* paſſione obmuteſcunt. Siquidem in his rurſum parvus atque imbecillis pulſus invenitur, atteſtante *ſingultu*, cum manifeſto *tumore* in ſtomacho apparente. Hæc eſt diſcretio ſimilium paſſionum, ſed ei *curatio* adhibenda eſt, quæ[4] *epilepticis* dicta eſt.

Quomodo differat ab Apoplexia:

a paſſione cardiaca.

4 Recte ſane, nam vera eſt epilepſiæ ſpecies: pueris iracundis admodum familiaris, quos tum mulierculæ obrigeſcere dicunt; nec equidem male.

CAPUT VI.

De vocis amputatione, quam Græci Φωνῆς ἀποκοπὴν
91 *vocant.*

VOcis amputatio fit ex *clamore* nimio, aut *frigore*, aut *ardore*, ſive uſtura, faucibus aſperatis, vel etiam *tumore* nimio. Fit autem obtuſio ſonitu emiſſæ per ſpiritum vocis, atque *hirta*, vel aſpirationis tractu gravata *locutio*. Recenti denique paſſioni, atque ejus *initio* convenit adhibita *requies*, cum *abſtinentia* cibi: & ſpongiarum cum *aqua frigida* expreſſarum admotio gutturi per ambitum faucium, quem
92 *anthereona* vocant. Ac ſi paſſio *vehementeſcere* cœperit, ut majora depoſcat adjutoria, adhibenda *phlebotomia*. Tunc ſorbilibus *cibis* nutriendi, adhibitis

Cauſæ morbi

Curatio recentis:

bitis etiam *gargariſmis* ex *oleo* dulci atque calido,
ſive *calida* [a] ex oleo: vel aqua *mulſa:* aut decoctio- a &
ne *uvarum*, [b] *cantabri*, *ficuum pinguium*, *palmu-* b furfuris
larum glycyrrhizæ, necnon etiam ſucco alicæ, vel
ptiſanæ, ut ex eorum vaporatione, ſive *exhalatione*
[c] accenſum ſpiritum rapiant ægrotantes. Tum etiam c ſurgentem vaporem
ſpongiarum adhibenda vaporatio, atque uſus *electa-*
riorum ex melle decocto, & [d] *nucleis*, & *lini* ſemi- d nucis Pineæ fructu
ne, & ovorum *vitellis*, & [e] *draganto* mulſo & vino e tragacantho
præmollito. Dehinc ſorbili ex *amygdalis* medicami-
ne utendum. In *declinatione* vero *lavacro*, atque *va-* 93
rio cibo, & *vino*, *deambulatione*, vel *geſtatione*. Ac *inveterati.*
ſi querela tardaverit ægrotantium, erit in *lenimento*
adhibenda *drimyphagia*, *dropaciſmus*, *defricatio:* tum
etiam *vomitus* ex radicibus, atque varia *geſtatio*, &
vocis *exercitatio*, quod *Græci* ἀναφώνησιν vocant, ad-
hibito præceptore, ſicuti iam [f] dudum docuimus, f ſup. lib. 1. §. 146.
temporum ordine ſervato. Adhibenda etiam & [1] *ar-*
teriaca medicamina, et quæ partes in paſſione con-
ſtitutas exerceant, à *Græcis* [g] ἀμυκτικὰ appellata. Quo- g vellicandi vim habentis
rum compoſitionem libris *Medicaminum* conſcriptam
dedimus.

1 Bechica vocamus. Ea tuſſim movent, & humorum in pectus labentium, vel lapſorum expulſionem per tuſſim irritant, & adjuvant.

CAPUT VII.

De influxione, quam Græci κατάῤῥοον *vocant.* 94

Fit *influxio* nunc ad *nares*, quæ appellatur *coryza:* *Partes catarrho obnoxiæ.*
nunc ad *fauces*, quæ appellatur *branchos:* nunc
ad *thoracem* vel pulmonem, quæ appellatur πτύσις.
Sequitur autem eos qui *coryza* vexantur, gravedo *Singularum ſymptomata*
narium & frontis, conſtrictio fluorum oris: *emun-*

 ctio

ctio humoris tenuiſſimi primo, tum craſſi atque vi-
ridis: *ſternutatio* jugis, cum lachrymatione oculo-
a pituitæ quantitati non reſpondens
rum, acrioris qualitatis vel mordentis. Aliquando
etiam *tuſſiculæ* [a] impar atque obtuſa apprehenſio. Item
b orbitæ
conſenſus [b] ſeſſionis oculorum, cum capitis atque
95 vultus inflatione. Eos autem qui *faucium* influxione
vexantur, quod Græci *βράγχος*, nos raucitatem vo-
camus, ſequetur *pruritus* quidam ſecundum fauces,
atque titillatus, *vox* obtuſa & gravis, & impedita
locutio, vt ſe præfocari ſentiant ægrotantes. Ali-
quando etiam *tuſſicula*, & *tranſvoratio* difficilis. At
ſi ad *pulmones* fuerit facta defluxio, *thoracis* gravedo
ſequitur, & *tuſſicula* vehemens, cum *ſputis* ſpumo-
ſis, atque craſſioribus, tum ſanioſis, atteſtante dif-
ficultate ſpiritus, quam Græci *δύσπνοιαν* vocant.
Aliquando etiam *febricula*, quæ noctis initio ſumit
exordium, cum vocis obtuſione, & vomitu cibi. Sed
96 haec paſſio à *peripnevmonia* diſcernitur. Siquidem ſit
Quomodo differat à Peripneumonia.
una ex *tardis* paſſionibus, & neque celeri atque acu-
a rheumatiſmo.
ta febricula corpus afficiat. Item diſcernitur à *rheu-
matiſmo* thoracis, ſive influxione, quod cæteris com-
munibus ſignis ſequentibus, dolor etiam ineſſe videa-
tur in parte thoracis, quae pati perſpicitur. Sunt au-
Cauſæ.
tem *cauſſæ* antecedentes, ex quibus influxiones ſu-
c frigoris ſuſceptio
pradictæ naſcuntur, ut ſæpe probatur, [c] *perfrictio*
Genus morbi.
profunda, vel extenſio [1] *vomitus*. Veterum igitur
methodicorum alii *ſtricturam* hanc paſſionem vocave-
runt; velut expreſſis humoribus, atque coactis in
97 alia venire loca, eam fieri aſſerentes: Alii *ſolutionem*,
d qui ætate illum præceſſerunt
ut *Theſſalus* manifeſtat, atque ejus [d] deceſſores, vt
Themiſon. *Mnaſeas* vero & *Soranus*, cujus etiam nos
e complicatam
amamus judicium, [e] *complexam* inquiunt eſſe paſſio-
nem

1 An vocis? ejus enim nimia intenſione facile raucedo contrahi poteſt.

nem, nunc ſtrictura ſuperante, nunc ſolutione. Etenim conſtrictio atque dolor accidentia ſunt ſtricturæ, quæ *Græci* ſymptomata vocant. Multorum vero liquidorum egeſtio ſolutionis eſt ſignum,

Symptomata generalia ſtricturæ, & ſolutionis.

Curandi methodus, quando prævalet ſtrictura.

Quapropter obtinente *ſtrictura*, convenit ægrotos jacere *loco* lucido mediocriter, atque calido, adhibita *abſtinentia* uſque ad tertium diem, quem Græci *diatriton* vocant, cum *requie* corporis, atque animi, appoſitis *lanis* [f] *limpidis*, ac mollibus, oleo dulci atque calido prætinctis, *collæ* circundantes, & *thoracem*: tum *oris* collutio adhibenda, ſive fotus ex 98
aqua calida. In ipſa autem *diatrito* [g] perungi ægrotantes *oleo* calido, atque dulci: fovenda *facies* ex aqua calida. *Cibus* dandus ſorbilis ex alica vel farre, oleo & anetho, & parvo ſale [h] confecto, vel ex melle, aut alicæ ex mulſo confectæ ſorbilis tranſvoratio, non ſine *cautione* atque conjectura [i] utriuſque paſſionis, ne [k] alteram faciat ſuperiorem. Ac ſi paſſio permanſerit, alia die *cataplaſmata* laxativa adhibemus, iis ſcilicet partibus, quæ fuerint in querela. Tunc *cucurbitam* infigentes ſcarificamus, ac deinde *ſpongiis* vaporantes loca relaxamus, aut calidis lanis contegimus narium partes: tum *gargariſmum* damus calidum 99
mulſum, aut decoctionem cantabri, & palmularum pinguium, & [l] myxarum, & glycyrrhizæ, vel eius [m] ſucco reſoluto ex aliquo liquore laxativo. Item *electarium* damus ex *lini* ſeminibus & *ſeſami* frixi, acetabulis [n] ſingulis, & ovi elixi *vitello*, et *nucleis* numero viginti, & *amygdalis* amaris [o] expolitis decem, *amyli* drachma una, [p] *traganthi* drachma vna, *paſſo* cretico [q] demollito, & *mellis* decocti ſufficienti: quod medicamen in avellanæ modum ſumptum ſub lingua teneant ægrotantes: tum defluens ac [r] deficcatum

f non ſuccidis
g perungendi
h confectus
i ſtricturæ & ſolutionis.
k alterutram
l prunorum generis
m ſuccum reſolutum
n ſingulorum
o decorticatis
p tragacanthi
q emollita, & melle decocto.
r eliquatum

catum ſenſim atque paulatim tranſvorent, vel mel
100 oleo concoctum. Multi autem [s] ſub *fabam* fractam, quod *Græci* [2] ἔτνος ἀυτὸν vocant, idque linguæ ſuppoſitum ac defluens tranſvorant, quo aſperitas arteriæ [t] liniatur, vel ex *amylo*, & ex *mentha*, & *amygdalis* amaris confectum medicamen, quod habeat *palmularum* dulcium contritarum drachmas octo, & *nucleorum* drachmas quatuor, & *amygdalæ* purgatæ drachmas duas, *glycyrrhizæ* ſucci obolum unum, hoc eſt, drachmæ partem ſextam, [v] *dracanti* drachmam unam, collectis omnibus atque infuſis [w] ex vino [3] *protropo*. Ac ſi *venter* officium non agnoverit,
101 ſimplici ventris laxativo utendum. Et ſi fuerit *caput* gravatum, adhibenda *detonſio*, appoſitis deinde laxativis medicaminibus. Tunc *cibus* alternis diebus dandus. Cum autem paſſio miteſcere cœperit, danda olera, ut malva, lapathum, atriplex, quam *Græci* [x] ἀνδράφαξιν vocant, beta cum ptiſanæ ſucco, vel alica, aut mulſo, & piſces teneri, & volantum teneriora. Ipſis etiam locis apponenda *cerotaria* ex meliloto cocto confecta, vel *malagmata* ſimplicia: tum *lavacrum* atque *vinum* adhibendum.

[s] ſubjiciunt
[t] leniatur
[v] tragacanthi
[w] in
[x] uſitatius ἀτράφαξιν

Quando ſolutio prævalet.

Ac ſi ſuperans fuerit *defluxio*, quam Græci *rheumatiſmum* vocant, ſimili *abſtinentia* utendum eſt frequenter. Sed frigido atque obſcuro mediocriter *loco* ægrotantes jacere jubemus, & [y] abſtinendos à *po-*
102 *tu*, quo ſitiendo ſiccentur: vel adſtringentis *vini* parum dandum, cujus uſus cum fuerit permiſſus,

[y] abſtinere

oris

2 Quid ſit ἔτνος vid. Gal. in libr. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας. Sic apud eundem invenies κυάμινον ἔτνος, & apud Hippocr. φάκινον ἔτνος. Frequenter etiam utitur hac voce Ariſtoph. Ubique ſignificat pultem ex leguminibus.

3 πρότροπος, πρόδρομος οἶνος, πρόχυμα, vinum ſponte defluens, antequam uvæ calcentur. Muſtum lixivium, aut, ut lego, muſteum lixivium *Columella* vocat. Magna ex parte id olim dulce fuit.

oris collutio frigida ex aqua, paulatim, atque par-
va probatur: tum appoſitio *ſpongiarum* ex aqua fri-
gida expreſſarum, vel *puſca*, iisdem partibus quæ
fluore vexantur, hoc eſt thoraci, atque gutturis
ſummitati, quam Græci *anthereona* vocant, nos ru-
mam, aut lanæ limpidæ infuſæ oleo [z] viridi conve-
niunt. Dehinc dabimus ore continendam, vel *gar-
garizandam* aquam frigidam, vel puſcam, aut ſuc-
cum herbæ [4] *calycularis*, quam *Græci* ἑλξίνην vo-
cant, aut *plantaginis*, quam iidem arnogloſſum vo-
cant, aut *uvam lupinam*, quam [a] ϛρύχνον nominant,
aut *intybi*, aut endiviæ decoctionem, aut *buxi*, aut
roſarum: item lenticulæ, palmarum thebaicarum, 103
lentiſci [b] virgultis, aut *rubi*, quem βάτον appellant,
ſingulis, vel in unum mixtis, pro paſſionis magnitu-
dine. Aliquando etiam *diamoron*, ſive [c] *diaſycaminon*,
cujus nota compoſitio, atque *Medicaminum* libris
tradita comprobatur, ex aliquo ſupradictorum liquo-
re ſoluta. Tunc etiam *epithemata* conſtrictiva adhi-
bemus, ut eſt *mel* decoctum cum *alumine* [d] ſchiſto,
æquis ponderibus: vel *aceto*, & *aloë*: aut ex palmu-
lis, & malis cydoniis, & his ſimilibus: item *cucur-
bitam* conſtrictivam, & *electaria*, vel *catapotia*, ut
eſt *diacodion* ſimplex, & *vinum* [5] *ſcivelliticum* coctum,
donec mellis habeat craſſitudinem, ſolum, vel cum
melle, admixto etiam *cumino*: item *creticum* vinum, 104
vel *paſſum* ſimiliter decoctum, aut tyrrhenum, vel
protropum, & omne quod adjuncta dulcedine con-
ſtringit, ut arteriam leniat, atque deſiccet humo-
rem:

z τῶ ἀμοτριβεῖ: è virentibus olivis expreſſo

a ſolanum furioſum

b virgultorum

c Mora Latini vocant, συκάμινα Græci

d ſciſſili

4 Parietaria, Romanus etiam Urceolaris & Vitriaria dicta, quod ob nitroſitatem ſuam, urceis, vitris & calycibus tergendis ſit efficax.

5 Forte, ſquilliticum, aut Sebeniticum. Sybeliticum erat dulce, et omnis mordacitatis expers, ut & Theræum, & Caryinum, *Galen.* lib. 6. Meth.

rem: item *mel* admixto modico *cumino* concoctum, vel perſicæ [e] *lachrymo*, vel *plantaginis* aridæ contuſæ, atque cretæ pulvere, vel *roſarum* aridarum & *aluminis*. Item trochiſci medicaminis [6] *trigoni* appellati. Tum *cibi* ordinandi ſupradictis jamdudum temporibus convenientes, ſed *conſtrictivæ* qualitatis, ut eſt oryza, vel alica ex puſca, vel aqua frigida confecta, aut decoctio palmularum thebaicarum: item ova ἁπαλὰ, vel pultes parviſſimo atque viridi oleo

105 confectæ, & oriza, vel milio, aut pulento frixo, aut alica, aut farre, aut ex amylo, vel ex [7] γῆς ἀστέρος, & melle decocto admixto [f] quiddam ſupradictis, quo [g] coagulentur, & virtutem medendi majorem ſumant. Item *thebanarum palmularum* decoctarum admixtione in pulmentis uti poſſumus, vel ex aridis palmulis pane confecto, & oleo viridi, atque [h] *rore ſyriaco*, vel aceto, & galla. Ipſa quoque *pulmenta*, aut *cibos* aridos dare debemus: tum ἁπαλὰ ova, vel lac, decocta cum amylo ad modum *cotylæ* unius, vel duarum, quod eſt pondus unciarum decem, vel vigin-

106 ti. Dehinc danda *olera* conſtringentia, ut intyba, plantago, cauliculi, ſed hæc omnia cocta, atque *aceto* condita, tum *piſces* durioris corporis, atque *volantia* non pinguia, ſed magis torrida, vel ex aceto & aqua cocta. Tunc *declinante* paſſione vinum dandum eſt aſperioris naturæ. Dehinc adhibenda *geſtatio prætecto ore*, quo [i] ſpiratio nulla tangatur injuria: dehinc *lavacro* utendum. Ac ſi paſſio tardaverit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis variata, erit in *lenimento* adhibenda *deambulatio*, & *vocis* exercitium mite: tum levis *unctio*, ac *defricatio*, et cibi ex media

e lachryma, gummi, quod ex arbore Perſica ſtillat

f portione quadam

g ſpiſſitudinem acquirant

h Rhoe: *ut infra cap.* 13. §. 159.

Cotylæ menſura unciar. X.

i reſpirandi organa

6 Paſtillus trigonus à *Paulo* deſcribitur. Conſtat, ſeminis apii, & hyoſcyami, ſing. drach. duabus, opii drach. tribus, aniſi drach. decem tritis in aqua.

7 Aſter genus terræ Samiæ, cruſtoſæ, & cotis modo prædenſæ.

dia materia dandi, ſcilicet pro qualitate paſſionis, ſolutione aut ſtrictura obtinente, qui erunt quodam profectu augendi, aut minuendi, per *regulam cycli*, 107
uſque ad volantum, atque agreſtium, & porcinæ carnis percoctam partem tertiam: ſicque *panem* ante pulmenti oblationem, ſi obtinens fuerit *fluor*, cum aqua dabimus: etiam [k] *uvarum fabrilium*, vel penſilium ſiccatarum acinos, vel intybi thyrſum aceto prætinctum, adhibito lavacro longo dierum intervallo, tum *drimyphagia.* Dandum etiam *laſer* cum aceto atque [l] *liquamine*: ac deinde locis patientibus adhibendæ *cucurbitæ* [m] recorporativæ, quas *Græci* metaſyncriticas vocant, & maximè *anthereoni*, hoc eſt thoraci, vel gutturis circulo, quam rumam vocamus: tum *reſinæ* [8] cadialis, hoc eſt [n] dicaminis il- 108
linimentum vel dropacis: dehinc etiam ex pulvere [o] nitreo lacera *fricatio*, quam Græci [p] *mixin* appellant, vel *ſmegmata*, quorum compoſitionem *Reſponſionum* tradidimus libris; vel lemnida cum oleo, aut pyretro cum pipere. Item *unctiones* ex oleo ſyriaco, & opobalſamo, & laurino, atque irino oleo, & butyro, & pice liquida [q] apponenda naribus, atque narium cavernis: Tunc etiam *ſinapiſmus*, & *gargariſmata* ex ſinapi, vel aqua marina, aut decoctione thymi, origani, hyſſopi, [r] *glaucii*, quod nos pulegium vocamus, & horum ſimilibus. Dehinc *muta-* 109
tio locorum appetenda, & magis maritimorum: tum uſus *aquarum* naturalium, quibus erit caput fovendum. [s] Deceſſores vero *medici*, nondum rigore methodico obtinente, in quibus eſt *Eraſiſtratus*, ſecundo libro Salutarium præceptorum, & *Aſclepiades* tertio Celerum paſſionum, item *Themiſon* Salutari

k fumi vapore ſiccatarum, cap. 3. lib. 4.

l Garo, *ſup.* §. 40.

m quales ſint vide *ſup.* §. 32.

n liquaminis

o nitri lancinans

p μύξιν, i. muci extractionem

q apponendas

r γλήχωνος

s Antiquiores

Ccc lutari

8 *Cadialem* vocat reſinam liquidam, quod cadis adveheretur.

lutari libro, atque primo tardarum paſſionum, quas
t meracum
chronicas appellant, [t] *meratum potum* dari juſſerunt.
Ait enim *Aſclepiades* duplicandam vel triplicandam
quantitatem vini ſolitæ temperationis, adeo ut uni
cyatho unum admiſceri juſſerit, quo vini & aquæ
110 quantitas coæquetur. Sed hoc facit in tardante paſ-
ſione. Etenim recentem atque novam curans, libris,
Aſclepiadis libri Salutarium ad Geminium.
quos ad *Geminium* ſcripſit, ſalutarium, vinum prohi-
bendum tradidit. *Eraſiſtratus* vero etiam *pileum* vini
calidi infuſione inflatum capiti imponendum jubet: La-
teribus vero ac *præcordiis* lanas apponendas, vino at-
v nervis vexabilis eſt meraca
que oleo calido madefactas: Quorum primo, [v] *nervo-
rum* vitiabilis eſt merata potio, atque capiti faciens
w abſtemiis, vel vini uſum intermittentibus nocet
inflationem: Dehinc etiam [w] abſtinentis vino vel ſo-
lutæ conſuetudinis gravabilis: atque noxius eſt uſus
pilei, vino calido præfuſi, vel lanæ tinctæ lateribus ac
x vaporum
præcordiis circumpoſitæ, ob [x] dolorum vehementiam.
111 *Lucius* ſecundo libro Tardarum paſſionum, cum de
iis quæ faucibus accidunt, diſputaret, hoc eſt de ſu-
pradictis fluoribus, etiam *aridam ficum* torridam, at-
que vino infuſam ante cibum dari jubet. Siquidem
y dehinc
rudis atque nova difficillimæ ſit digeſtionis. Sed [y] hinc
ait mixtum calidum ſorbendum, hoc eſt, vinum cum
z non meracum
aqua ſupradicta, [z] meratum. Item admixtam [a] *ſan-
a i. gummi juniperi
daracham*, quæ ſit ex ovi albore conſperſa, in quan-
titatem *oboli* unius igni imponendam jubet, vel ra-
b tuſſilaginis
dicem herbæ [b] *tuſſicularis*, quam βήχιον appellavit:
tum per infundibulum ore rapere *fumum* adducto ven-
c cum tamen
to, imperat ægrotantes; [c] cum ſit capiti vehementer
112 contraria ſupradictorum incenſa fumatio. Generali-
d refutatione
ter autem, atque communi [d] repulſione arguendos
Eraſiſtratum & *Aſclepiadem* arbitramur, primo quod
non viderint pro paſſionis motu in curationibus ur-

gentiora

gentiora nimis præponenda: *Themiſonem* vero & *Theſſalum*, memorantes conſtrictivam curationem, [9] libro hæc demetico atque ſecundo Regulari, quem *diæteticum* vocat, culpandos arbitramur, quod non viderint aliquando ſtricturam fieri ſuperiorum: Item [e] plurima *ſulphuroſa* admiſcenda quod ſatis ſit, probaverunt, & lanis, quibus thorax circundatur, [f] aſpergenda, ordinantes etiam *odoramenta* iris illyricæ aridæ contuſæ, atque ejus oleum: item opobalſamum, & [g] melanthium linteolo ligatum naribus frequenter admovendum, & aniſum, & cuminum, & rutam, vel deſtillationem amaricini olei, & ſamſucum, & ſtyracem, vel ex eo oleum confectum, quod *ſtyracinum* dicitur: item [h] *hedichrum*, vel [i] murram cum thure & ſulphure, & radicibus ſylphii, quæ omnia caput implent, & propterea ſunt evitanda magis acceſſionis tempore: in *lenimento* vero, ratione recorporativæ virtutis, atque interjecto tempore, per intervalla adhibita poterunt adhiberi.

e plurimum ſulphuris admiſcendum cibis

113

f aſpergendum

g nigellam

h ἡδύχρουν, vid. Cicer. 3. Tuſcul.

i myrrham

9 Curationem, illum libro Epiſtolarum ad Dimantem, hunc ſecundo Regulari. Epiſtolæ Themiſonis ad Dimantem citantur lib. 4. cap. 1.

CAPUT VIII.

De Tuſſicula.

114

Tuſſicula nunc *arida*, nunc *humecta* corporis irruit, multos ac [a] pingues humores excludens: & quibuſdam *ſola*, quibuſdam adjuncta *reſpirationis difficultate*, quam *Græci* diſpnœan vocant, item *ſanguinis* egeſtione, aut *phthiſica* paſſione, vel horum ſimilibus affectis corporibus. Sed de iis tuſſiculis, quæ aliarum fuerint appendices, [b] paſſionum, ſingulatim ſcri-

Tuſſis ſpecies

a craſſos, viſcidos

b ut pleuritidis, peripneumoniæ, inflammationis hepatis

ſcribentes docebimus: de iis vero quæ ſuæ ſunt, atque propria vexatione corpus afficiunt, nunc tradi-
115 mus *curationem*: quæ ita erit adhibenda, ut de *catarrho* ſcribentes docuimus: diſcreta ſcilicet [c] *ſpecie*, quo poſſint electaria, atque pota medicamina, vel catapotia, ſive alia quæque ſub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem [1] *retinendo ſpiritum* [d] alterent potius *tuſſiculam* quàm mitigent, quod quidem ſi fuerint moderati, ejus motum facilius ampu-
116 tare datur, quam nimis ſpiritum continendo. Tum [e] apponendum per quod æger adducto ſpiritu accipiat *vaporem* mulſo, vel alica, aut ſucco ptiſanæ: vel eorum quiddam ſorbeat: aut ex aqua calida vaporem accipiat. Videnda etiam *uva*, ne ob tumorem ſui, aut indulta laxitate, tuſſiculam provocet. Tum *gargariſmatibus*, vel *inunctionibus* utendum, circa thoracem atque gutturis ſummitatem, *Græci* anthereona vocant. *Epithemata* etiam apponenda, nunc laxativa, nunc conſtrictiva, quorum ſpecies ex antedictis erunt accipiendæ, ne ſæpius eadem dicere videamur.

Curatio. c ſtricturæ atque ſolutionis

d irritent

e *ſub.* vaſculum cum infundibulo

1 Nam retentionem ſpiritus in hoc morbo quidam utilem judicaverunt: nec ſine ratione; nihil enim magis ad citam tuſſis curationem confert, humorumque influxum prohibet, quam initio non tam ſpiritum, quam perpetuum tuſſiendi conatum, quantum licet, cohibere.

CAPUT IX.

117 De [a] Sanguinis fluore.

a Hæmorrhagia. *Diſcrimen ex hæmorrhagiis internis, & quare.*

Sanguinis fluor *occultis* ex locis veniens velut ſæpe *ſalutaris* eſt, ita vehemens ingerit *periculum*, quibuſdam extemplo, ob redundantiam fluoris, celerans

rans mortem, [b] corpore disjecto: quibuſdam in po- *b viribus proſtratis, & acciſis*
ſtremum effecta *phthiſica* paſſione, vulnere non coeun-
te: ſiquidem primo tumeat, dehinc excorietur, at-
que fluidum ex [1] vapore fiat. Sunt autem quæ con-
ventum ſive *glutinationem* vulnerum impediant, plu-
rimæ, vel innumerabiles *cauſæ*. Etenim natura al- *c ſanguine multo abundare*
tiora plurimum fervere neceſſe eſt, atque fluida [c] qua-
litate * manere, & multo, vel aſſiduo motu pulſari. ** manare*
Obſtat etiam, quod occulta, atque alta, atque celata 118
ſint viſu, & a vicino medicaminum tactu remota. *d divaneſcunt, hebetantur*
[d] Fuſtrantur etenim frequenter eorum illatæ qualitates,
priuſquam locis patientibus adveniant, itineris detri-
mento, cum non ſtatim, vel extemplo illibata partibus
patientibus admoventur. Sunt autem paſſionis ante-
cedentes *cauſæ*, ut ſæpe approbatum eſt, *percuſſio* *Cauſæ.*
vel *caſus*, item *exclamatio*, vel ponderis perferendi
conatio, *vomitus* vehemens, aut *Venus* plurima, &
tuſſicula perſeverans: item abſtinentia *hæmorrhoida-* 119
rum veterum, quæ fuerint [e] inertia amputatæ, nec *e contra artis regulas*
juxta methodicam rationem curatæ: item *catarrhus*.
Sed non erit ſecundum has differentias curationis re-
gula commutanda. Nominatur autem ſanguinis fluor
duplici ſignificatione, propria, & abuſiva. Nam *pro-* *Species.*
pria eſt, qua ex *ſupernis* partibus labens fluor ſigni-
ficatur, ut de capite per ſenſuales vias: *Abuſiva* eſt,
qua etiam ex *inferioribus* aſcendens fluor ſignificatur,
ut ex pulmone, vel ſtomacho, nauſea, aut tuſſicu-
la excluſus. Improprium eſt enim fluorem vocare 120
id quod aſcenſu quodam, non lapſu fertur. Sed hæc
Græci [f] verſa vice poſuerunt, derivationem nominis *f promiſcue*
intuentes. Hi enim [2] ἀναγωγὴν vocant, quod magis ex
in-

1 Madore ſordeſcit ac pus rejicit. aph. 16. lib. 7.

2 Eadem ratione vox hæc introducta eſt, qua & Græcis ἀναφορὰν dici, ſcribit infra §. 200.

Quo differat ſanguinis fluor à ſputo

inferioribus ad ſuperiora fluorem ſignificat. Differt præterea *fluor* ſanguinis a *ſputo*, quod neque fluor ſanguinis ſputum dici poteſt. *Parvam* enim materiæ ſignificationem ſputus refert, fluor *plurimæ:* neque ſputus ſanguinis fluor eſt ſupradicta ratione. Parvam enim materiam ſanguinis ex gingivis, aut uva, aut faucibus emiſſam, ſputum magis, quàm fluorem recte nuncupamus.

CAPUT X.

121 *Quot, vel quæ ſint differentiæ fluoris ſanguinis.*

Variæ hæmorrhagiæ diviſiones.

D*Ifferentias* etiam fluoris ſanguinis veteres quæſierunt. Et quidem ajunt *unam ſolam* eſſe vel intelligi, hoc eſt vulnerationis, ut *Themiſon* libro Tardarum paſſionum. Alii vero *eruptiones*, ut *Hippocrates*, *Euryphon.* Sed Hippocrates ſolarum *venarum*, Erypho vero etiam *arteriarum.* Alii duas differentias poſuerunt, [a] *eruptionis*, & [b] *putredinis*, ut *Aſclepiades.* Alii tres, *eruptionis*, & *putredinis*, & *oſculationis*, quam *Græci* anaſtomoſin vocant, ut
122 *Eraſiſtratus.* Alii quatuor, adjicientes *expreſſionis*, ſive ſudationis, ut *Bacchius*, adſerens ex gingivis ſanguinem fluere ſine ulla vulneratione: & in curationibus fracturarum ſæpe faſciolarum ligamenta maculis ſanguinolentis aſperſa reperiri. *Demetrius* Herophili ſectator, *duas* inquit eſſe principales *differentias* fluoris ſanguinis: unam *inciſuræ*, aliam ſine ulla inciſura. Speciales vero plurimas, quas principalibus ſubjiciendas ordinavit. Etenim quam memorat *inciſura* fieri, in *duas* diviſit partes: quarum alteram vocavit *eruptionis*, al-
123 teram *putredinis*. Eam vero quæ *ſine* ulla diviſura eſt, in

[a] vi manifeſta
[b] ex corroſione venarum

in *quatuor* dividit partes: quarum unam [1] raritate fieri dixit: aliam *expreſſione* ſive ſudatione: tertiam, defectione vel *debilitate* corporum, quam *Græci* ἀτονίαν vocant: quartam *oſculatione*: vult enim eam differre a ſupradicta, id eſt, expreſſionis, quam tertiam nominavit. [c] *Oſculari* enim inquit corpora nimia plenitudine, ſive virtute *medicaminum* oſculantium, quæ *Græci* anaſtomotica vocant: & magis, inquit venarum ultimos fines: exprimi etiam ſanguinem, ſive excludi per venarum latera. Alii *Aſclepiadis* ſectatores unam eſſe dicunt [d] differentiam fluoris ſanguinis, hoc eſt *eruptionem*. Siquidem omnem ſanguinis [e] ſolutionem eruptione fieri *Aſclepiades* memoravit, negantes eam oſculationis differentiam, ſiquidem ſit impoſſibile, ſanguinem craſſum [f] tenera fieri per oſcula, vel excludi. Item *putredinis* eſſe differentias negant, ſiquidem ex iiſdem, non ex aliis locis acrior humor fieri videatur. Alii vero eundem *Aſclepiadem* non [g] naturaliter putredinis differentiam ab *Eraſiſtrato* conſtitutam expugnaſſe dixerunt: non enim ex aliis locis acriore veniente liquore [h] *pulmonem* fieri in putredine [i] accepimus, ſed eundem quadam paſſione in putredinem, vel acerrimos tranſire liquores. Nos autem juxta *Sorani* judicium hac quæſtione nullis commodis curationes adjuvari probamus: ſed dicimus *tres* eſſe differentias fluoris ſanguinis, hoc eſt, *eruptiones*, *vulnerationes*, & *putredinis*, ſive lacerationis ex tuſſicula venientis, ſicut operantium manus jugi fricatione, laceſſiti vulnerantur. [k] Item ſudatione ſine vulnere, ſive ex *raritate* via-

c oſcula venarum aperiri

124

d ſpeciem

e fluxum

f tenuia ferri

g rationabiliter

h pulmonis fieri putredinem

125

i exiſtimavimus

Cælii ex Sorano ſententia

k At

1 Raritate viarum fieri, *ut in fine capitis*. Raritas vaſis ad tunicarum vaſis laxitatem pertinet: expreſſio ad ſanguinis liquidioris, & nimis fluxilis tenuitatem.

viarum effectus fluor [l] oſculationis differentiam tenet, ſive expreſſionis, ſive cujuslibet alterius cauſæ.

[l] ad oſculationem, ſive anaſtomoſin pertinet.

CAPUT XI.

126 *Quomodo intelligamus differentiam fluoris ſanguinis.*

Explicatur Cæliana diviſio.

QUæſitum etiam quomodo ſupradictæ *differentiæ* intelligantur, vel apprehendantur. Sed diſcernuntur hoc modo. Nam *eruptionis* eſſe intelligimus fluorem, quoties *repente* ægrotantes atque *limpidum* ſanguinem fluunt, nulla querela vulneris præcedente. Vulnerationis vero differentiam dicimus, ſive *putredinis*, vel [a] defricationis, cum adjuncto humore *purulento* ſanguis excluditur, & non repente vel coacervatim: præterea antecedente longi temporis,
127 vel multorum dierum [1] *tuſſicula*, vel catarrho. Item *ſudationis* dicimus eſſe, cum nullus fuerit vulneris ſenſus, aut acceptorum cibo vel potu acriorum materiarum mordicationis affectio. Qui ſunt *loci*, ex quibus ſanguis fluit? Loci ſunt plurimi, ſummitas *faucium*, arteria aſperior, quæ etiam *faux* nuncupatur, *pulmo*, *thorax*, & membrana quæ interius latera cingit, à Græcis [b] *hypozygos* appellata: item membrana, quæ thoracem a ventre diſcernit, à Græcis *diaphragma* appellata, quam nos diſcrimen dicere poterimus: item *ſtomachus*, *venter*, & ſecundum aliquos *jecur*, ac *lien*, & *vena major*, quæ ſpinæ con-
128 juncta eſt. Quomodo intelligimus ex quibus locis ſanguis feratur? [c] Intelligimus locos, ex quibus [d] ſanguis fluor, vel lapſus fertur, [e] quod erit aptiſſimum, ob adhibendam curationem iiſdem, vel eorum vicinis par-

[a] corroſionis, lacerationis

Loci unde ſanguis fluit.

[b] ὑπόζυγος, pleura

[c] diſcernimus quidem
[d] ſanguinis
[e] quoniam eſt

1 Licet Cælius in genere de quavis præternaturali ſanguinis eruptione agat, ubique tamen ad ſolum ſanguinis ſputum reſpicere videtur.

partibus, & non, ut quidam exiſtimant, commutandæ curationis cauſa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus. Iis igitur qui ex ſupernis *faucium* ſanguinem fluunt, primo [f] *parvus* intelligitur ferri, aut ſi plurimus, *non ſpumoſus*. Præterea cum quodam *excreatu* deſpuitur: ipſæ quoque partes ſumpto cibo, vel potu, aut gargariſmate mordicantis materiæ, dolore pulſantur, & inſpicientibus nobis [g] expreſſa lingua, viſu *locorum* probatur *aſperitas*. Plerunque etiam, ut *Eraſiſtratus* ait, tubercula, quæ Græci *condylomata* vocant, viſibus occurrunt, quæ ſunt ſimilia hæmorrhoidis, ex quibus ſanguis fertur. Iis vero qui ex [h] *arteria* ſanguine fluunt, *parvus* atque *flavus* ſanguis ferri perſpicitur: & ſæpe *ſalivis* vel humoribus complexus, in imaginem [i] *capilli* unius, aut multorum. Sequitur etiam *pruritus*, ac mordicatio, & magis circa extantiam gutturis, cum quodam titillatu, & tuſſicula levi: Tum deinde [2] *plurimus* ſanguinis fluor: *vox* [k] hirta cum *dolore*, qui nunc [l] tactu movetur, nunc tuſſicula vehementi: plurimus, tenuis, & *ſpumoſus*, & plurimum *fervens* ſanguis excluditur, atteſtante thoracis gravedine, & aliquando dolore, cum voce hirta, & ſæpe [3] *cibo* quodam, cum infracto ſonitu, eo tempore quo ſanguis excluditur. Iis vero qui ex *diaphragmate*, quod jamdudum diſcrimen vocavimus, & cætera [m] prædictos ſequentur communia. Sed dolor *inferius* a pectore fit, *rotunditate* quadam thoracem pungens. Eos autem qui ex *hypozygo* ſanguine fluunt, multa ſimilia ſupradictis ſequuntur: ſed *dolor* ſecundum *latera* vel pectus, aliquando etiam *inter*

Signa, cuivis parti propria.

[f] paucus

[g] depreſſa

129

[h] *nim.* aſpera

[i] tenuiſſimæ ſtriæ

[k] rauca, obtuſa

[l] titillatu

130

[m] prædictis

2 Cum inſignior quædam arteria rumpitur.

3 Sæpiſſime contingit diaphragmate tuſſi vehementer quaſſato, cibos ſimul cum ſputis evomi.

ter ſcapulas fit: ipſe quoque ſanguis minus flavus,
131 [n] minus excluditur. In [o] eos qui ex *ſtomacho* ſanguinem fluunt, ſine ulla tuſſicula *vomitus ſanguinis* ſequitur, nigri, atque gelati, & nunc *ſolius*, nunc cum admixtione *cibi*, atteſtante dolore inter utraſque ſcapulas, ad [p] ſuperiores tendentem, & magis eo tempore, quo quædam remordentia tranſvoraverint ægrotantes. Accedit etiam animi deſponſio cum faſtidio cibi, & ſalivarum [q] fluor, & corpore frigido, & pulſu obſcuro, vel demerſo. Iis vero qui ex *ventre* ſanguinem fluunt, cum ſupradictis, quæ ſunt cunctis communia, ſequitur etiam *dolor*, & mordicatio, vel tormentum inter *præcordia*, & aliquando ſanguinis particula per [r] *officium ventris* excludetur.
132 Item iis qui ex *jecore* vel *ſplene* ſanguinem fluunt, vel ex *vena magna*, quæ ſpinæ conjuncta eſt, ut quidam memorant, ſenſu loca deſignantur. Nam in dextera parte præcordiorum *dolor* cum colore *auriginco* ſequitur eos, qui ex *jecore* fluunt. Item in *ſiniſtra* parte præcordiorum hæc accidunt, quoties ex *liene* ſanguis ferri perſpicitur: vel ſecundum *ſpinam*, quoties ex *majore vena* ferri dicitur. Sed *Soranus* alta conſideratione ex iis [s] locis per *ventrem*, ac per ejus officium ferri ſanguinem magis quam per *os* poſſe
133 credibilius approbavit. Iis vero qui ex *gingivis*, vel *uva*, vel *faucium* lateribus, vel *tonſillis* ſanguine fluunt, ſupradictorum nulla ſequuntur, ſed locorum vulnerationem ore aperto oculorum approbat viſus. Item ii, qui ex *capite* ſanguinem fluunt acceptum primo, vel exceptum [t] *internis viſceribus*, [v] atque ita redditum, ſi in arteriam defluxerit, excludunt: deinde, cum *tuſſicula*, vehementi etiam, [x] quam de pulmone feratur, ſimilitudinem dabit. Sin vero in *ſto-*

n & minus copioſus
o iis
p ſuperiora tendente
q fluore
r anum
s hepate, ſplene, vena magna
t *ſub.* ab
v ac poſtea
x quæ veluti ſede

ſtomachum defluxerit, vel ventrem, commota *nauſea*
vomitur, [y] etiam quam ex iiſdem locis ferri videa-
tur ſimilitudinem dabit. Sed diſcerni hoc facile poteſt, 134
ſiquidem ægrotantibus *fervor igneus* ora [z] pertractans
antecedat, & *capitis* gravedo, vel dolor, & exten-
ſio *venarum*, & magis earum, quæ tempora vel
frontem cingunt. Sequitur etiam *faucium* titillatus,
& aliquando per [a] *narium* quædam ſanguinis diſtil-
latio, vel per eas cavernas, quæ ad *fauces* ex capite
deſcendunt, quod aperto ore, atque exerta lingua
viſu probatur, & vicina loca quoque ſanguinolenta
apparebunt. *Aliquando* etiam [b] remeantis materiæ 135
cauſa laxiora [c] transvorationis efficiuntur loca, &
ægrotantes *excreatu* quodam ſanguinem reſpuunt,
accipientes ex ſupernis, adducto ſpiritu, ut ſæpe
muculenta conſueverunt dormientes. *Præterea* in
ore collectus [d] excitat ſanguis: vel transvoratus,
& in *ſtomachum*, vel in ventrem veniens premit
permanens ægrotantes, aut ejectus relevat: & ii
qui paſſione afficiuntur, acceptis vel tranſvoratis
remordentibus materiis, nullam interiorum mordi-
cationem ſentiunt quod neceſſario eos, qui ex ſtoma-
cho fluunt, ſequitur. Ac ſi in *arteriam* [e] fluxe- 136
rit, tuſſicula rurſum excluditur: quo rejecto,
ægrotantibus tuſſicula mitigatur. Siquidem nulla
ineſſe videtur interioribus remanens cauſa, quæ tuſ-
ſire provocet ægrotantes: niſi forte, quod eſt rariſ-
ſimum, aliqua corpuſcula *gelati ſanguinis* inhæreant
interioribus locis. Item de *pulmone* fluens diſcer-
nitur, quod jam præcedente tuſſicula, *in* [f] *fluorem*
[g] veniant, inde tuſſire non deſinant. Communiter
autem, cæteris inter ſe paribus ſignis, ex *arteriis*
veniens ſanguis [h] *tenerior*, ac *rubri* coloris, & *ſpumo-*
ſus

y & etiam tanquam
z perurens
a nares
b commeantis
c faucium
d *nim.* ad exſcreandum
e *ſub.* ex capite
f acrium humorum affluxum
g *ſub* ægri
Differentia ſanguinis arterioſi & venoſi.
h tenuior

ſus eſſe perſpicitur: ex *venis* vero *craſſior*, & *atri* coloris. Hæc eſt locorum ſingulatim poſita ſignificatio.

CAPUT XII.

137 *De effectu, ſive exitu ſupradictarum paſſionum, quem Græci ἀποτέλεσμα vocant.*

Prognoſis.

QUæſitum de eventu, ſive *exitu*, vel effectu paſſionum. Nam *Eraſiſtratus* facile curabiles ſucculentos homines dixit, atque fortes, & *parvicolles*, quos μικροτραχήλους appellavit, hoc eſt, qui minimæ longitudinis habent colla: *difficile* autem curari poſſe *tenues*, ac debiles, & porrecta *collorum* longitudine formatos. In his enim, inquit, ſumma cum difficultate [a] ſanguis & tuſſis plurimam per colli longitudinem [b] tractus, & quod obſident [c] *uvida* plurimo tempore [d] habitudinem gutturis, ſive cannæ, quam arteriam vocant, ob hoc graves atque [e] tardas tuſſi-
138 culas faciunt. *Aſclepiades* difficile curabiles inquit *ſucculentos*, atque carnoſos, ob vehementiam ſpirationis. Eadem ratione etiam *ætates medias*, & *pueros:* celerius etenim inquit ſpiritum ferri, & in ſputis perficiendis offenſione carnium retardari. Plurimi deinde etiam [f] *affectiones vitæ* quæſierunt, & *regiones*, & [g] *temporum* annales partes. Item per [h] *putredinem* factum *fluorem* difficile curabilem dicunt, [i] ab eo qui [k] *eruptione* fuerit effectus: ſiquidem putrefactæ partes non coëant. Nos vero juxta *Sorani* ſententiam fluores ſanguinis alios dicimus eſſe *novos* corporibus atque recentes, alios tardi temporis atque
139 *inveteratos*: & alios *ſolos*, alios cum [l] *tumore*, alios etiam cum *febricula* & *tuſſicula:* & alios *juges*, alios

a ſanguinis
b tractu eſt:
c ſputa tenacia
d ſubſtantiam
e diuturnas
f ἐπιτηδεύματα, vitæ genera
g anni tempora
h eroſionem
i præ eo
k violenta diſruptione
l phlegmone

alios dimiſſionibus *intercapedinatos*: ordine ſervato, aut inordinatos, & ſuperpoſitionibus ac lenimentis magnis, aut parvis: & *detracta* virium fortitudine, [m] ac *ſervata*. Hæ ſunt enim urgentiores differentiæ, ſecundum quas diligentiam variamus curationis, ſive [n] ſervata, ſive incerto motu exiſtente paſſione. Sed *difficile* curabiles fluores, præ cæteris dicimus *tardos* magis recentibus, ob jugem perſeverationem: item cum *tumore*, vel *febribus* [o] ab iis qui ſoli eſſe perſpiciuntur. Etenim ſupradicti ſpem futuræ conglutinationis negant, & ob [p] hoc *complexionis* contraria ſæpe adjutoria poſcunt, quæ ſint diverſis adverſa: item *juges* fluores ab iis qui dimiſſionibus mitigantur. Etenim grave, atque minime tutum omne, quod nulla fuerit mitigatione variatum: item *inordinati* ab iis, qui ordine ſervato corpus afficiunt. Eſt enim *inſidioſa* curationi temporum inopinata varietas. Non aliter etiam [q] *ſuperpoſitione* aſperati fluores curatione difficiles ab iis, qui in lenimento conſtituti ſunt, judicantur, ob prædictam rationem vulnerum. Item ii qui plurimum corpus affecerint, atque *vires* ægrotantis inſumpſerint. *Dat* [r] etiam *adjutoriis medicinalibus fortitudo corporis* [s] *viam*. Hæc denique etiam in *vulneribus* nudis, hoc eſt, in exterioribus partibus corporis conſtitutis fieri cernimus, cum *juvenibus*, vel, ut ſpecialiter dixerim, athletis & laborantibus hominibus *facilia* vulnera fieri videamus: *ſenibus* vero, & omnibus imbecillibus, *difficilia*. Quapropter etiam in [t] vacuis, vel exercitatis corporibus *Aſclepiadis* dicta minime conveniunt. Item *ulceratione* facti fluores difficiles curatione ab iis, qui *eruptione* fuerint effecti, judicantur. Siquidem tranſcenſo, atque prætermiſſo

140 · 141 (margin section numbers)

[m] aut
[n] certe
[o] præ iis
[p] hanc complexionem
[q] variis paroxyſmis efferati
[r] enim
[s] operandi facultatem
[t] nec plethoricis, nec cacochymis.

ſo initio, *novitatis* [v] *fructu* caruerint, quo facilis
142 glutinatio fieri ſolet : negat enim *tarditas* [x] faculta-
tem. Item *eruptione* facti fluores ab iis, qui [y] *ſine*
eruptione fuerint, difficiles ſunt curatione. Ejus
enim factæ glutinationes alterius [z] *paſſionis* initium re-
ferunt. Item ex partibus [a] *multis* factos fluores, ab
iis qui *parvo motu* agitantur, difficiles curatione acci-
pimus. Eſtenim motus cohærentium partium disiun-
ctio. Item ex *occultis* partibus venientes ab iis, qui
[b] *proprias* tenuerint partes. Etenim adhibita *adjutoria*
occultis vel celatis partibus, vitiata ſuæ virtutis *ſin-
ceritate*, perveniunt, ſanis primò locis excepta, ac
deinde tranſmiſſa : ii verò qui ex [c] *primis* locis fluo-
res veniunt, [d] indomita adjutoriorum virtute curan-
143 tur. Denique à *ſtomacho*, vel *ventre*, aut *faucibus*
venientes, *facilè curabiles* approbamus. Etenim
pota *medicamina* patientibus *primò* locis adveniunt,
& non nimio, aut jugi naturæ motu [1] exercitatis. Ii
verò, qui ex *hypozygo* membrana fluores venerint,
difficiles curatione judicantur: & magis ſi ex *dia-
phragmate*, quod nos jamdudum [e] diſcretorium di-
ximus: item ex *arteria*, hoc eſt pulmonis calamo.
Omnium præterea *maximè difficilis*, atque gravior
curatione ex *pulmone* fluens accipitur, ob juge ſpi-
rationis officium. Iis enim qui omnem fluorem de
pulmone venientem *incurabilem* dicunt, aſſentiendum
144 non eſt. Sed juxta *Sorani* ſententiam difficilis eſt
eorum curatio judicanda: quippe cum vulnerationibus
thoracis ſæpe *pulmo penetratus* non intulerit mortem,
ut purgamentis excluſis vel exeuntibus, etiam *febre*
oborta, adhibita curatio in *cicatricem* vulnera fecerit
con-

v beneficio
x facilitatem
y ſimplici tranſudatione, vel anaſtomaſi
z infidæ cicatricis
a multum moris
b eas ipſas unde fluit ſanguis, ut nares, gingivæ &c.
c ſuperficiariis
d nondum imminuta
e diſcrimen

1 ut pulmone. Referendum hoc ad ſupradicta : nempe ægrè curari fluorem, qui fit ex parte motu jugi & nimio exercitata.

convenire, ut omnes approbant *Chirurgi* memorantes in bello quendam ſagittatum penetrato pulmone convaluiſſe, ſanguinemque à ſagitta [g] vomuiſſe, nec tamen mortem fuiſſe conſecutam. Hæc ſunt quæ de effectu, ſive de *eventu* fluorum credidimus ordinanda. Etenim ex *capite* veniens fluor generaliter eſt curatione *facilimus*: ſiquidem non multos ſuſtinet motus.

g purum & copioſum expuiſſe

145 *Ad quodnam morbi genus ſpectet ſanguinis fluxus.*

Nunc nobis neceſſariò dicendum remanet, [h] ne cui [2] *κοινώτητι ſanguinis* fluor adſcribatur. Aliqui etiam *Theſſali* ſectatores recenti *inciſuræ*, ſive *vulneris* paſſioni ſubjici dixerunt. Non enim [i] oportet *locorum* differentia *κοινωτήτων* mutare virtutem. *Externam* igitur corporis eruptionem recentem dicimus *inciſuram*, [k] quo erit conſequens, ut etiam *interiorum* eruptio huic *κοινώτητι* ſubjiciatur. Sed his reſpondemus, quod [l] paſſio non *chirurgia*, ſed *diætetica* traditur curatione. Omne etenim adjutorium, quod adhiberi videtur ſupradictis fluoribus eſt diæteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter *diætetices ſcriptores* libris regularibus, quos diæteticos vocant, de *hæmoptyicis* ſcripſerunt, quos nos ſanguinem ſpuentes nuncupamus. *Chirurgi* verò in chirurgumenis hoc memorare non auſi ſunt. Ipſe quoque *Theſſalus* ſecundo libro diætetico de *fluore ſanguinis* ſcribens, nihil in *chirurgumenis* memoravit. [m] Et impropriam, quòd ſola *diæta* [n] curetur, in adjutoriis adhibendis *chirurgiæ κοινώτητα* ſcribere. Nos verò juxta *Sorani* judicium, ſive in *exterioribus*, ſive *interioribus* corporis eruptionem factam *recentem*, diviſuram rectè dici probamus, atque etiam ſolutionem cognominamus,

h num alicui
i ex Aſclep. ſententia

k quare

l de qua hic agitur, ſanguinis fluxus

146

m Eſt vero improprium in eo quod
n curatur

2 Κοινώτης, ut jam diximus, Methodicis ſignificat analogiam quandam, quam morbi, eoſque curandi modi ad ſe invicem habent.

mus, ſed in exterioribus [o] *attentionem* recentis vul-
neris [p] judicamus. Hæc enim nos neceſſario rapit,
ſiquidem ſolutioni diviſura dominetur, & [q] figmen-
torum vel fabularum *conjunctionem* ex initio depo-
ſcat, atque hæc [r] *diviſuræ* aptiſſima videantur, quæ
147 non in omnibus ſunt congrua [s] *ſolutioni.* Etenim [t] *ſa-
gittarum* diviſuræ [3] laxativæ neceſſario accipiuntur.
Interiorum vero eruptionum diviſura urgente ſolu-
tionis κοινώτητα ipſam magis cogimur [v] judicare. Si-
quidem prior [4] oculis occurrat [x] *ſolutio*, ac deinde *di-
viſura* ratione atque intellectu mentis apprehendi vi-
deatur. *Secundo*, quod cum ſint multæ *differentiæ*
fluoris ſanguinis, omnes uni ſubjici *ſolutioni* viden-
tur, hoc eſt, eruptionis, & ulcerationis, & ſuda-
tionis. [y] Quæ non cogatur. Hæc cauſa fluoris diffe-
rentias quærere, aut [z] aliæ κοινώτητι *eruptionem* ad-
ſcribere, aliæ *ulcerationem*, & non eidem ſive ul-
cere, vel ruptione, vel [a] emiſſione emiſſum fluorem.
148 *Tertio*, quod nullo adjutorio *chirurgiæ* uti cogamur,
ſed omnibus congruis ſolutioni, quæ ſæpe [b] conſe-
quenter etiam glutinationem partium perfecerunt.
Ad *ſummum* quidem, eſt recens *inciſura* ſive vul-
nus κοινώτης, ſed ex medicaminum regula, quam
Græci *pharmacian* appellant, diæteticæ parti [c] in-
geſta apte curatur [d] quibus etiam ſupradicta paſſio
cu-

o indicationem, ἔνδειξιν
p potius quam ſolutionis.
q filamentorum, ſive fibrarum
r vulneri inflicto
s ex cauſa interna
t membris adhuc infixarum
v conſiderare
x magis ſub. in internis conſideramus ſolutionem quam diviſuram.
y Quare non cogimur hac cauſa.
z alii.
a ſudatione
b optime
c ſociata
d diæta & medicaminibus

3 laxandæ ſolutiones. Diviſura omnis fibrarum conjunctionem poſtulat: at non item omnis ſolutio. Nam ſanguinis fluxus, qui accidit hærente adhuc ſagitta, quamvis ſolutionis morbus ſit, laxandum & diducendum vulnus oſtendit, ut telum extrahatur, id quod ſolutionem auget, & coniunctioni fibrarum contrarium eſt.

4 In externis vulneribus facilius a nobis diviſura cognoſcitur, ut quam oculis intueamur: ſolutionis vero morbum eſſe, non adſtrictionis, haud ita facile nos intelligimus, quoniam ex Methodi & artis principiis ſtatuendum hoc eſt. At in internis vulneribus ſolutio, quam ſanguinis fluxus oſtendit, prior cognoſcitur, ex eaque diviſuram factam deprehendimus, cum in externis potius diviſura ſolutionem denuntiet.

curatur, obtinente judicio ſolutionis. Hæ ſunt fluoris ſanguinis *κοινότητες*. Eas enim [d] qui iis cognominari atque conſcribi poſſunt, præſcripta lectione tradidimus. Nunc *curationem* neceſſariò ordinamus.

d quæ in his nominari, eas nempe *κοινότητας* diviſura & ſolutionis

CAPUT XIII.

De curatione. 149

OPortet igitur ex qualibet parte ſanguine fluentes jacere *loco* mediocriter *frigido*, atque *obſcuro*, *lecto* immobili, & *ſchemate* [a] declinato, ut paulo [b] promptius caput levatum habere videantur, *ſtramentis* non nimiè cedentibus, neque calidis, & ut potuerint, uno atque eodem ſchemate perſeverantes, hoc eſt, *immobiles*: præterea *animi* intentionibus ſolutos. Vehementer enim [c] motibus corporis *animorum curæ* ſæpius turbationes addiderunt. Erunt etiam *ſolo* conſternenda folia atque rami *lentiſci*, *vitis*, *mali punici*, [d] *thalliæ*, *murti*, *ſalicis*, *pini*, & horum ſimilium, quibus ſine capitis injuria *conſtrictivus* aër [e] adnatus, atque confectus congrue [f] ægrotantibus inſpiramentis inſeratur. Non enim *cibi* atque *potus* ratio, ac diligentia curanda eſt, quæ intervallis diſtantibus adhibetur, quo *conſtrictionis* faciant commodum, vel fluentia retineant, potius quàm *aër*, qui [g] pauſabiliori inſpiratione adductus, omni parti atque particulæ corporis ingreſſu ſuo fluentia facit cohiberi, miti [h] *denſitate* [1] perſuaſa. Convenit præterea, ægrotantes elatiore lecti *ſeſſione* declinari, ut omnifariam immobiles curandi perſeverent: prohibere etiam occaſiones, quæ [i] poterint paſſionem

Curatio generalis.

a decliviori corporis

b altius

c humoribus, an morbis?

150

d oleæ

e inductus

f ægrotantium

Aëris major habenda ratio, quam cibi & potus.

g mitiori, leniori

h vi adſtringendi

i poterunt

1 Hac voce Cælius ſæpe magna cum *ἐμφάσει* utitur, quando aliquid non vi trahi, ſed quaſi ratione duci, & blandimentis perſuaderi vult innuere.

k irritare

nem[k] in *commemorationem* perducere, ut locutio-
151 nis, vel *viſus*: ne aut eadem plurimis[l] fabulis re-

l multa oratione, & ſæpius repetita

volvendo, aut inſpiciendo quæ excluſa ſunt, viſo
admoniti commoveantur. Convenit denique etiam
ſanguineos colores parietum, vel ſtraminum, ſive
operimentorum declinare. Adhibenda præterea[1] *cibi
abſtinentia* permittentibus viribus, uſque ad *tertium*

m viſcera

diem, non ob[2] relaxanda corpora, ſed quo[m] *altio-
ra*, quorum eſt officium accepta digerere, immo-

n acceſſus, appulſus, vel etiam ὁμοίωσις, aſſimilatio
o perficitur.
p conglutinata

bilia perſeverent. Omnis etenim ciborum[n] *appro-
priatio* motu quodam neceſſario[o] perſpicitur. Quo
fit, ut ea quæ ſunt aptiſſime[p] conglutinanda, motu
reſoluta differantur. Quapropter ob acceptorum di-
geſtionem, cibum ſumi prohibemus, & *abſtinentiam*
152 utiliſſimam judicamus. Prohibendi denique ægrotan-
tes ab officio *locutionis*, ut ſi quid voluerint, uſi
nutibus, vel ſcriptura dari ſignificent: magis quan-
do ex *pulmonis cannula*, quam *Græci* arteriam vo-
cant, vel ipſo *pulmone*, aut thorace ſanguinis naſci-
tur fluor. Convenit etiam articulorum tenacior *liga-*

q arctationi & adſtrictioni

tura, ſi fluor vehemens fuerit. [q] *Denſitati* etenim
articulorum patientes conſentiunt partes: item *ſpon-
giarum* mollium, ac limpidarum, & levium, ex aqua
frigida, vel aqua & aceto, vel decoctione mali pu-
nici, vel rubi, aut lentiſci, aut myrti patientibus
partibus appoſitio, hoc eſt, ex quibus ſanguinem
153 ferri agnoverimus. Et erunt hæc jugitur *commutan-
da*, ne naturali corporis vapore tepeſcant. Ac ſi ſpon-
giæ viſæ fuerint ægrotantibus graves, erunt appo-

r involuti panniculi, & multiplices

nenda[r] *ptygmata* ex ſupradictis liquoribus infuſa, aut
ſucco plantaginis, vel intybi, aut herbæ calicularis,
aut uvæ lupinæ, quam *Græci* στρύχνον vocant: vel
ſem-

2 Nam Methodicis inedia laxat, potus & cibi adſtringunt.

ſempervivæ, quam ἀείζωον appellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto ſolutæ. Ac ſi ex *capite* fuerit ſanguinis fluor, erit *pſilothro* [s] exſpoliandum: tum *fomenta* adhibenda ex oleo viridi, aut roſeo, aut lentiſcino, aut [3] melino, aut murtino. Sin vero plurimus fuerit fluoris lapſus, *radendum* caput, atque *gypſo* illiniendum, vel acacia ex aceto, & magis frontis atque temporum partes. Perſeverante fluore *cu-* 154
curbita quoque apponenda, ſubjecta flamma plurima, occipitio. Si autem etiam per nares ferri videatur erit [t] στυπτήρια immittenda ſicca, vel aceto infuſa, vel [v] alia qualibet ex liquoribus ſupradictis. *Ora* quoque ſpongia ex aqua frigida expreſſa jugi tactu detergenda. Tunc etiam *cataplaſmatum* adhibendus eſt uſus ex rebus conſtrictivis atque *epithematibus*, quæ paulo poſt cum ſuis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, vel puſca frigida, aut *gargariſmus* ſine ullo [x] percuſſu, quoties ex proximis partibus *gutturis* ſanguinem ferri viderimus. Ac ſi per [y] *inferiora*, vel [z] *altiora* ferri ſanguinem viderimus, ſorbendos dabimus [a] *cyathos* duos
vel tres. Quod ſi minime mederi valuerint, etiam 155
ſuccus plantaginis, aut intybi, vel uvæ lupinæ, aut [b] polypodii, aut herbæ calycularis, aut roſæ erit offerendus, & neque *plurimus* jugiter, ne ejus percuſſu partes noceantur, aut liquidorum [c] influxio, quæ [d] quidem ſint *conſtrictivæ* virtutis, redundantia tamen, laxare videatur: neque rurſum *longioribus* intervallis. Sic enim *frigus* a nobis illatum naturali [e] vapore obtuſum parvi temporis medelam dabit vitiatam: tum *tertia die* tranſacta, hora acceſſionis ſo-

s capillus detrahendus
t alumen
v alio quolibet
x odore gravi, & caput feriente
y uterum, ſedem, urinæ vias.
z vomitum
a ex præſcriptis adſtringentibus
b polygoniæ, ut ſupra
c ingurgitatio
d quamvis
e tepore corporis.

3 Oleum hoc conficitur ex malis cotoneis & ſtrutheis. *vid.* H. N. *Plin.* lib. XIII. cap. I.

ſolitæ *articulos* leviter ungimus frigido atque viridi
156 oleo. Dehinc detergemus *faciem* quoque, ſpongia
f ſæpe contingentes aqua frigida expreſſa [f] retangentes: *cibum* damus parvum, *conſtrictivum*, ut panem ex aqua frigida, vel puſca, aut alicam ſimiliter, vel oryzam decoctione thebaicarum palmularum confectam, vel eaſdem ex aqua [4] recenti confectas: aut ſi plurimum valere hæc voluerimus in aqua cœleſti tamdiu coctas, donec liquor mellis habeat craſſitudinem, aut ex
g ſub. aliquid [g] malis cydoniis. Tunc etiam danda *ova tremula* ex puſca, aut rhoë Syriaco aſperſa. Dandus etiam *panis* ſimplex, aut in his infuſus, tum interpoſito ſpatio temporis dandus potus aquæ frigidæ parvæ. Dehinc permittentibus viribus *alternis* diebus æger nutriendus, etiamſi nondum repreſſus fluor videatur, uſque ad id tempus, quo cicatricem firmatam ſenſerimus.
157 Quod quidem *Themiſonis* atque *Theſſali* ſectatores
h ſervandum uſque ad ſeptimum diem [h] ſervari dixerunt, hoc eſt, trium *diatritorum* ſpatium. Ut enim [5] *Antipater* ait tertio Epiſtolarum libro ad *Gallum* ſcribens, Naturalis eſt ratio trini numeri, non ſolum in his diebus, ſed etiam in omnibus diatritis. Sed eſt melius, ut *Soranus* ait, quoniam non æquali tempore, nec dierum numero cunctis poterit *cicatricis* firmari ſoliditas, ob alias cauſas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali variatam,
i determinare neque nos unum atque eunden [i] ſignare poterimus finem.

158 Dehinc ſequentibus diebus aliqua erunt *emplaſtro-*
Quid porro fieri debeat. *rum* apponenda, aut *epithematum* conſtringentium, atque frigidantium, quæ ſunt plurima particulariter. Et-

4 Recenti pro *dulci* an forte *recenter*? Nam vetuſtæ palmulæ dulceſcunt, & minus adſtringentes fiunt.

5 Hic fuit Methodicus Galeno coævus, aut paulo vetuſtior.

Etenim *Thebaicæ* palmulæ vino [k] acriori infuſæ, vel aceto contritæ, admixtis malis *cydoniis* decoctis, aut mali *punici* corticibus, aut alumine, vel acacia, aut hypociſtide, aut galla, aut œnanthe, aut aloe, aut cerotario ex oleo roſeo confecto, vel melino, aut myrtino, aut lentiſcino, aut œnanthino, aut mixta etiam maſtiche trita, aut melle decocto, galla contrita, [l] aut aſpera, aut pulvere mali punici, vel mannæ thuris admixto alumine [m] *Liparo*, quo malagmatis ſumant omnia qualitatem, tum linteo, vel panno illinita patientibus partibus apponenda: vel illud medicamen, quod libris *Celerum* paſſionum memoravimus, de *cardiacis* ſcribentes, & appellavimus *diarrhoos*, vel ex polento, & virgultis rubi, vel arnogloſſæ, aut herbæ ſideritis, vel uvæ lupinæ, aut [n] caliculariæ, aut anulorum vitis, aut ſempervivæ: item intyba, cum pane ex aceto, aut palmulis, aut [o] murtæ mollibus foliis, aut ejuſdem ſemine viridi, ante cibum offerenda: vel ante cibum dare oportet [6] *elixum* aut non coctum *panem*, & plantaginem ex aceto coctam & viridi oleo, aſperſo rhoë Syriaco: item *bulbi* ex aqua & aceto, & rhoë Syriaco confecti dari poterunt cibo. Non aliter etiam *cochleæ* erunt offerendæ: habent enim quiddam glutinis naturalis [7] utraque, & compaginandi virtutem, cum proficiente curatione. Danda etiam *pomorum* quædam, ut mala cydonia cocta recenti mulſo: vel [p] torrida præſumpto tegmine, farina conſperſa, aut ſorba, aut mali punici grana, aut [q] *fabrilium* uvarum: item *volantium*

k acerbiori

l & aſperſa

m Liparæo in inſula Lipara confecto. Plin. cap. 15. lib. 35.

159 *Medicamen diarrhoos.*

n calycularis

o myrti

160

p toſta præempto

q fabriles uvas *vide c. 3. lib. 4.*

6 Pane hoc elixo, vix panis nomine digno ruſtici in Germania mire delectantur. Ex farina cum aqua ſubacta formant globulos ad ovi anſerini magnitudinem, quos aliquandiu in aqua elixatos, poſtea cum butyro in ſarragine frixos comedunt.

7 Utræque aquaticæ & terreſtres: vel pomatiæ & vulgares: vel nudæ & tectæ.

tium non pinguia, ut ſunt pectora turdorum, vel pullorum matrem ſequentium, item columbarum, aut phaſianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda: tum etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, vel auricularum ſummitates, quæque fuerint nutri-
161 bilia, nec tamen difficilia digeſtione. Dandum etiam *catapotium* ex melle decoctum, ſub lingua detinendum, ſingulare, aut admixto [r] gummi, vel [s] dragan-to. Etenim ſufficienter decoctum *mel*, ſicut in externis corporum, glutinat diviſuras, non aliter etiam interioribus mederi neceſſe eſt, atque jam glutinata ſolidare proficiente curatione. Dabimus etiam *vinum*, & magis illud quod non fuerit mordicantis virtutis, hoc eſt quodam ſenſu linguam remordentis, tum ad ſummam paulatim erunt ægrotantes reſumendi, cum *præcautione* vehementium commotionum. Sunt enim leviter atque ſenſim *movendi*, [t] portatoria ſcilicet, vel cathedra longiore, & firmato corpore *lavandi*.
162 Etenim *lavacra* fervoris cauſa atque motus illati, quod corpora [v] celerato ſpiritu agitant, recentium glutinationum atque mollium vulnerum *redulcerantia* [x] probantur. Cum enim oporteat coherceri atque denſari patientia loca *contraria qualitate*, neceſſario [y] vexantur fervoris illati cauſa. Inflata etenim parva ex occaſione, atque turgentia redulcerantur. Præcavenda denique etiam *vehementia* exercitia, & magis retento ſpiritu peracta: tum utendum *peregrinatione* terrena atque maritima: & ſi corpus viderimus [z] non obſtante fortitudine *augmenta carnis* accepiſſe, erit abſtinentia cibi imperanda: tum ſequentibus diebus parvus dandus eſt cibus vino detra-
163 cto. Etenim *cicatricis novitas*, quippe ex venarum va-

r *ſub.* arabico
s tragacantho
t *ſub.* ſella
v i. accelerato humorum & ſpirituum motu
x probabiliter creduntur.
y vulnera *ſub.*
z absque viribus

vaſculis confecta, atque nondum fortificata, ſi carnis
pondere fuerit prægravata, neceſſariò rumpetur.
Semper autem oportet *ventrem* mitius emollire.
Acriores etenim *clyſteres* incongruis motibus lace-
rant cicatrices, atque recurſum faciunt paſſionis. At
ſi vehemens atque plurimus fuerit *ſanguinis fluor*,
erunt extendendæ adjutorii virtutes. *Acetum* deni- *Vires aceti.*
que [a] ſyncere dabimus ore retinendum, vel gargari- *a* ſyncerum
zandum, aut ſorbendum, *ſpreto quorundam judicio*,
qui aſperum, vel tuſſiculam commovens, atque fluo-
rem provocans acetum dixerunt, ſiquidem etiam *ge-
latum* ſanguinem ſolvit. Etenim aſperat, vel tuſſi- 164
culam commovet, ſi jugiter atque immodice fuerit
datum. [b] Solvit autem ejus *percuſſibilem* virtutem di- *b* minuit
ſtantia temporum, oblatione variata, quæ non ſen-
ſibili tactu, ſed [c] remiſſibili quadam digeſtione lon- *c* leni
gioribus actibus immoratur. Item quod *fluorem* non
provocet, demonſtrandum non eſt, ſiquidem ſit ma-
nifeſtum, in externis corporibus *vulneribus* conſti-
tutis neceſſariò feciſſe denſitatem, & propterea con-
ducibilis atque glutinantis virtutis fuerit approbatum.
Danda etiam *acacia* aceto ſoluta, aut *puſca*, aut ex 165
ſupradictis liquoribus: non aliter etiam *hypocyſtis*,
vel [8] *licium* indicium, aut *omphacium*, vel *balauſtium*,
aut *œnanthe*, aut [d] *polios* herba, aut *gentiana*, aut *d* polium
[9] *macir*, aut [e] *ponticum*, vel [10] *Ægyptia ſpina*, quam *e* Rhaponticum
acaciam vocant: quarum nunc ſunt radices infun-
dendæ, vel decoquendæ, nunc earum ſucci vel la-
chrymæ admiſcendæ: ſiquidem ſint frigidæ atque
con-

8 Lycii hiſtoria apud Botanicos recentiores admodum eſt confuſa & intricata. Ex veteribus conſtat fuiſſe id ſuccum inſpiſſatum ex frondibus arbuſculæ alicujus ſpinoſæ, ſive rubus ea fuerit, ſive rhamnus, ſive acacia. *Vid. Plin.* H. N. lib. XXIV. cap. 14.

9 De hoc macir *vid. Plin.* H. N. lib. XII. cap. 8.

10 Paſtillos ex Ægyptia ſpina deſcribit Aëtius pag. 465.

conſtrictivæ virtutis convenientia obturamenta: item
[11] *corticis* vaſculi vetuſtiſſimi vini, exuſti, & triti
pulverem aſperum tribus *cyathis* puſcæ frigidæ, aut
a dare oportet decoctionis, quam ſupra diximus, bibendum [a] dari,
in modum *cochleariorum* duorum. Etenim conſtrin-
git cortex inveteratus, & magis antiquiſſimi vini,
166 commutatus, tarditate temporis aucta virtute. Uten-
dum etiam *trochiſcis* confectis ex ſupradictis ſpecie-
bus, item ex *roſæ ſeminibus* [12] trochiſcis, quorum
compoſitionem *Reſponſionum* libris, de medicamini-
bus dicentes, tradidimus: item eo quod appella-
b ex ſuccino tur [b] *dielectrum*, item eo quod *œnocraton*, & alia
ſimilia, quorum compoſitionem, ut ſupra dictum eſt,
Medicaminum libris tradidimus.

Quid faciendum in ſanguinis fluore immodico. Ac ſi coadcervatus perſeveraverit *ſanguinis fluor*,
utendum etiam vehementioribus quibus obturentur
c ſuæ tenuitatis cauſa, quæ altiora, [c] ſua & teneritudinis cauſæ, tamen erunt
ocyus adhibenda, ne paſſionis ipſius impetu in mani-
bus noſtris vitam linquere cogantur ægrotantes.
167 *Prædicto* igitur *periculo* eorum proximis aut mini-
ſtris, vel quod producta vita ſpem ſæpe vanam de-
derint ſanitatis, erunt hæc adhibenda: ſupradicti
corticis cinis exuſtus cum liquida *pice* ſpongiæ im-
d ἔκλειγμα preſſus: decoctio *lentiſci*, & *rhois* Syriaci, & [d] *clyg-
matium* ſupradictorum ſuccorum. Nam hæc confi-
e Faſciculo ciuntur hoc modo. [e] Agmine *vitis* uſtis virgultis,
f lixivio atque ex eorum cinere confecto [f] *liquamine*, ſcilicet
aqua imbriali admixta, quam vulgo *ciſterninam* vo-
cant,

11 quidam hic *fæcem* interpretantur. Ego vero, *picem ſiccam* in fundo doliorum vini repertam, eorum præſertim, in quibus vinum dulce vetuſtatem adeptum eſt. Ejus & ſabinæ pulvere curatum Ægyptium quendam fuiſſe jam ad hydropis initium perductum, Aëtius tradit p. 568.

12 Paſtillos ex roſis & ex ſuccino deſcribit *Paulus*. Quidam legendum putant, paſtillos ex roſis, διὰ ῥόδων, & ex ſeminibus, διὰ σπερμάτων. utroſque hic convenientiſſimos *Paulus* deſcripſit.

cant, dabimus ex ipſa bibendos *cyathos* tres, vel quatuor, nullis aliis ſpeciebus admixtis. Nam quidam in his, ſi *febribus* adficiantur, etiam *vinum* immiſcuerunt [g] vividum, vel *ſpongiæ* uſtæ cinerem, qui conficitur hoc modo. *Spongia* expreſſa *aceto*, atque *pice liquida* madefacta, vaſculo novo includitur teſteo: tum circuntegitur luto, & uſque eo inuritur, donec carboneſcat: dehinc [h] trita in pulverem, ex quo *cochlearis* unius quantitas aquæ vel puſcæ frigidæ mixta datur bibenda: vel ſi virtutem medicaminis augere voluerimus, tinctam, ut ſupra diximus, ſpongiam [i] liquidæ picis pulvere *bituminis* aſpergimus. Decoctio autem *lentiſci* conficitur hoc modo: Ejus *virgultorum* ſumentes ſufficientem modum, *aquæ* imbrialis infundimus *ſextariis* duobus: tum decoquimus: & cum ſemel, vel ſecundo [k] ſcatere viderimus, expreſſas detrahimus lentiſci comas: tum *liquorem* decoquimus, donec ad tertiam partem deducatur, cujus *cyathum* admixtum duobus cyathis *aquæ* bibendum propinamus. Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob *electarium* autem conficiendum erunt ſumenda *mala punica* recentia & infuſa, niſi fuerint mollia, quibus contuſis atque compreſſis, aliquantum detrahimus ſuccum, atque decoquimus, donec *mellis* craſſitudinem ſumat. Et quantum *medicaminis* virtutem [l] tendere voluerimus, tanto valentius mala exſuccamus, quo expreſſa vltimum atque craſſiorem ſuccum dimittant, ut etiam eorum *cortex*, ſi quid humoris habuerit, ſudet. Convenit etiam medicamen, quod *Themiſon* ordinavit hoc modo. *Mali punici* partibus duabus *aloë* admixta parvi cochlearis quantitate cum *aqua* frigida offerenda. At ſi *ſolutio* perſeveraverit, addenda

Margin notes:
g uvidum: humore multo dilutum.
168 *Spongias urendi modus.*
h teritur
i deeſſe videtur vox *vice*, aut *loco*
k ſpumare
169
l intendere
170 *Themiſonis quoddam medicamentum.*

etiam conſtrictiva *cucurbita* patientibus partibus:
m διὰ ἰτεῶν tum [m] *diæteon* emplaſtrum, quod vehementer aſtringit ſuperimpoſitis ſpongiis aqua puſca infuſis, ut ſupra ſcriptum, *ciborum* conſtrictiva qualitate permanente. Dandum etiam noctis initio medicamen,
n διὰ ὀπωρῶν quod [n] *diaporon* appellant, vel *diaſycaminon*, ſive *catapotia*, quæ Medicaminum libris prædiximus. Nunc autem perficienda conſcripſimus hoc modo.
171 *Gummi* & *acacia* æquis ponderibus, admixto *alumine* ſciſſo ad duplex pondus, ſunt colligenda decoctione papaveris, & danda quibuſdam in duplicem modum. At ſi quiſquam non plurimum ſanguine fluxerit, nec tamen materia ferri ceſſaverit, convenit
Quomodo, & cur vena ſit ſecanda. etiam tertia die *phlebotomiam* adhibere. Etenim ex eo quod ſanguis ferri non quieverit, maniſeſte conjicimus *glutinationem* non fuiſſe perfectam diviſuræ, ſive vulneris partium, & propterea in tumorem veniſſe perſpicimus. *Omne* etenim *vulnus*, *quod uſque in tertium diem glutinari non potuerit*, *neceſſario tumeſcit*. *Theſſalum* denique indigna accuſatione ap-
172 petitum *Sorani* ſententia recte purgavit, *Tertia* etenim die phlebotomandos ſanguine fluentes conſti-
o incongrua tuit, nutriens conſtrictivo cibo, non [o] inconſequentia ordinans adjutoria, ſed tanquam complexis paſſionibus apta, ut contrariis contraria objicere videatur.
p præſens Ac ſi etiam intra *diatriti* tempus fuerit [p] atteſtata partium *gravedo*, vel dolor, aut *ſpiratio* difficilis, vel *tuſſicula* ſicca, phlebotomare convenit, atque *aërem* loci parviſſimi tepidare, & iiſdem partibus lanas oleo calido viridi expreſſas apponere, vel ob ſanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare valent, ſed virtutis frigidæ non ſint, neque tranſvorationis aſpe-
q plurimis
173 rent loca, nec tumorem commoveant. [q] Plurima dabi-

bimus etiam ſamiæ terræ, quam [r] *ges aſtera* vocant, unciæ partem tertiam, cum duobus, vel tribus cyathis aquæ tepidæ: non aliter etiam *amylum*, vel [s] *argallici* radicem, atque foliorum ejus ſuccum. Convenit denique *ſub lingua* retenta ejus radicis particula, ſive amyli, ſive terræ ſupradictæ. Danda etiam ex *gummi*, ſive [t] *draganto*, & *thure*, & *opio*, & his ſimilibus confecta *electaria*.

[r] γῆν ἀςέρα

[s] Symphyti. c. 2. *lib.* 5.

[t] tragacantho

Quid tertia die maxime obſervandum.

Tunc tertia die accepta *diatriti* temporis obſervatione, non ſolius *fluoris*, ſed etiam *febrium*, erunt ægrotantes *oleo* calido atque plurimo, & viridi perungendi. *Facies* quoque aqua tepida fovenda. *Cibus* 174
dandus complexioni paſſionis aptus, & *pultes* ex oryza vel alica frixa, ſive [v] ſimplici, vel milio, & decoctio *Ptiſſanæ* calidæ, ſed non oleoſæ, ac potius ſiccæ, vel ex oleo viridi confectæ, aut cum palmulis, vel amylo, admixto [x] γῆς ἀςέρος, aut *argallici* radice incocta. Cæteris vero *diatritis*, hoc eſt intervallis dierum trino numero ſervatis, cogentibus doloribus erit utendum *fomentis*, atque *cataplaſmatibus* laxativis: tum etiam cum ſcarificatione *cucurbitis*, ſive *hirudinum* appoſitione, quas ſanguiſugas vocant: Tum *vaporatio* ſpongiarum apponenda. Sin vero etiam fluor *periculoſus* fuerit ſanguinis, cum *tuſſicula* vel *aſperitate* gutturis, erit utendum qui- 175
dem conſtrictivis *epithematibus*, ſed calidis: dandum etiam ſorbendum *mulſum* ex melle decocto, & à *vino* abſtinendum: danda denique aqua potanda calida, ſed parvo modo: tum ſorbilia, quæ paſſioni virtute apta mederi poſſunt, ut eſt *amygdala* [y] ex puſca, in mulſo decocta, quæ abjicienda, & [z] admittendum *amyli* quantum valeat mulſum in quandam craſſitudinem redigere. Deinde ſimilibus electa-

[v] cruda

[x] *ſub.* partum

[y] expoliata, ut paulo poſt.

[z] admiſcendum

riis, atque ſub lingua continendis medicaminibus
a remiſſionis — utemur tempore [a] *amiſſionis*, ut eſt mel Atticum ad-
b tragacantho — mixto gummi, vel [b] dracanto decoctum, aut *glycyr-*
176 *rhiza*, vel ejus ſucco: niſi quiſquam ægrotantium
hoc improbauerit, nauſea commotus, quo ejus ſto-
Electuarium. — machus facile ad vomitum moveatur: item ex *lini*
ſemine trito, & *tracanto* drachmis duabus, & *amyg-*
c pini nucleis — *dalis* expoliatis XXV, & [c] *ſtrobilorum* granis XXX,
& *ovi* unius toſti vitello, & *amyli* drachmis duabus,
infuſo *paſſo* ſufficientis quantitatis, quo medicamen
electarii craſſitudinem ſumat. Sin vero etiam *rauci*
fuerint ægrotantes, erit *mel* decoquendum cum cæ-
teris ſpeciebus ſingulatim, reſoluto tracanto, ex in-
fuſione paſſi confecto. Terminatur enim hoc aſpe-
ritas faucium, & tranſvorationis partes leniuntur, &
tuſſicula mitigatur, ſputaque ſanguinolenta repri-
177 muntur. Dandum etiam noctis initio, niſi *febrium*
d deſcribitur à *Paulo* — obſtiterit acceſſio, ſimplex [d] *Diacodion*. Continuum
vero medicaminum uſum, quæ [13] *tuſſicularia* ſunt
appellata, ſive eorum immodicam quantitatem ne-
ceſſario fugiendam mandamus. Eſt enim melius *ſim-*
plicibus atque conſuetis mederi rebus. Illa enim tem-
poraliter quidem mitigare videntur tuſſientium mo-
tum, ſed paſſionem totam faciunt deteriorem. Ac
ſi atteſtante *tumore*, fluor perſeverans produxerit tem-
pus, in iisdem perſeverare convenit, quæ ſupra
memoravimus, admixto etiam *lacte*. Si minui tumo-
rem viderimus, dandum quoque *lac amylatum*, & pa-
nis *laganum* pultibus infuſum, ſed ex fermento con-
fectum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam me-
178 delam meliorem. *Strobilus* denique cum ſuis fructi-
bus,

13 Veluti ejuſmodi linctus & electuaria, utpote quæ ſunt cum lentore quodam & viſciditate dulcia, et appetitum dejiciunt nimis diu uſurpata.

bus, quod in ſemet habeat [e] *reſinale*, ptiſana deco-
ctus. Dehinc profectu [f] cedente erit panis cum *mal-
va* decoquendus, ſed non exquiſite conditus. Danda
etiam ptiſana cum *lenticula*, quam Græci [g] *pſiſanæon*
vocant, & apponenda extrinſecus *cerotaria* ex mur-
tino vel lentiſcino, aut melino oleo confecta: tum
urgentius augenda *reſumptio* ut ſupra demonſtravi-
mus: atque ita abſtento ſanguine, quoad fiet gluti-
natio perfecta. At irruente tumore erit conjicien-
dum, vel advertendum, utrum glutinatio [h] fecerit
retentionem, cum neque gravedo, neque dolor, aut
punctio, vel *pulſatio*, vel ſaltus partium, aut exten-
tio, vel febris cum *arida tuſſicula*, aut *ſtridor*, aut 179
ſingultus, vel quæpiam [i] ſanitati impedita *ſaucietas*
ægrum ſequi videbitur: ſed ſi æqualis, atque ordi-
nata [k] aſpiratio perſeverans. Tum ſi *tumoris* cauſa
fuerit retentio ſanguinis [l] *temporaliter* effecta, quæ
neceſſario *ſordidum* atque humectum vulnus efficit,
phthiſicorum fluorem [14] pronuntiamus.

e reſinale quidam, *ut inf.* §. 106.
f ſuccedente
g φακοπτισάνην
h ſtiterit ſanguinis fluxum
i ſanitate
k reſpiratio
l pro tempore

Quomodo curandus ſit ſanguinis fluxus, cum in morbum chronicum abiit.

Tum cum producto tempore ſanguinis fuerit [m] *ru-
ptio* variata, erit *curatio* pro motibus temporum [n] va-
rianda, ut [o] *ſuperpoſitionem* emergentem eadem cu-
ratione curemus. In *lenimento* verò leves atque quie-
tos adhibemus *motus*, ſub magiſterio *aliptæ* vel *mu-
ſici*, quo etiam vocis exercitium artificis præcepta
moderentur. *Cibus* dandus ex mediæ qualitatis ma- 180
teria, adhibitis *reſumptivis cyclis*, in quibus non
erunt repentinæ mutationes faciendæ, ſed ex me-
diæ qualitatis materia *primus* ordinandus eſt cyclus,
dehinc ex volantum *ſecundus*: tunc ex agreſtium
tertius, atque ex porcinis carnibus *ultimus*, & con-
junctis

m eruptio iterata
n iteranda
o paroxyſmum

14 fore, ut æger putria & purulenta multa ſpuat, & phthiſicus efficiatur.

junctis deinde duobus [15] contiguis ordo dirigendus,
atque ita omnibus, & ſingulis materiarum ſpeciebus
erunt magis *conſtringentia* procuranda, ut in *oleribus*
intybum, plantago: in *marinis* ſquillæ, mulli: in
volantibus perdices, phaſiani, attagenæ: in *agreſti-
bus*, lepores, capreæ: & ſi celeriter ægros craſſifi-
cari viderimus, erit *abſtinentia* intercalanda: tum
181 venter emolliendus. Utendum præterea partiliter
nunc *aquæ* potu, nunc *vini* leviter [p] remordentis:
deinde veniendum ad *recorporativæ* curationis ma-
teriam, [q] latenti motu adhibita *drimyphagia*, ex piſce
gobione, admixto melle. Dandi etiam piſces, &
ſuis cerebrum, una tantummodo die: intervallatis
diebus, adhibitis *localibus* adjutoriis recorporativis,
ut *dropace*, partibus primò, quæ fuerint *remotæ* à
patientibus, tum *vicinis*, ac deinde *ipſis*: addendus
etiam ex *ſinapiſmo* rubor, quem *Græci* Φοινιγμὸν vo-
cant, atque ſicca *fricatio*: tum torrendum corpus
ſole, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant: adhibenda quoque
[r] παρόπτησις, & aliquando [s] *ſicca* cibatio, aliquando
182 cum pane palmulæ offerendæ: & [t] imitanda conſue-
tudo [v] frigida *lavacri*, atque *potus* parvus, ſcilicet
primo, ac deinde auctus [x] ſuggeſtione, quo poſſint
etiam iis ægrotantes uti [y] partiliter. Facit enim du-
riora corpora, atque valentia, acceptorum vel geſto-
rum differentia *contrariorum* mutatione variata, quan-
quam ſint ex eodem generè venientia. Utilis præter-
ea *navigatio* approbatur, & *peregrinatio*: inde enim
res ſalutares venient. Præcavenda etiam *Venus*: fa-
cilè autem hæc paſſio refricatur. Hæc eſt ſecundum
methodicos ordinata curatio.

[p] adſtringentis

[q] pedetentim

Quo ordine recorporativa externa ſint adhibenda.

[r] q. d. ad focum adaſſatio

[s] abſque potu

[t] ineunda

[v] frigidi

Quod corpora reddat firma.

[x] potu largiore paulatim conceſſo.

[y] viciſſim, & alternis.

Variæ veterum ſententiæ examinantur.

Apud *veteres* verò diſſonantia ſunt ordinata. Et-
enim

15 primo & ſecundo: ſecundo & tertio: tertio & quarto.

enim de *ſchemate* jacendi, atque *phlebotomia*, & *ligatione*, & conſtrictivis, vel frigidis *cataplaſmatibus*, & *aceto* bibendo, varia diſceptatione pugnatum eſt. De *ſchemate* inquam jacendi: ſiquidem alii ſupinos jubent ægrotantes jacere, vel ſuper eas partes, quæ non patiuntur. *Aſclepiades* [z] conſequenter approbat ſupra partes quæ patiuntur, eſſe locandos ægrotantes: ſiquidem cum ſcriberet neceſſarias eſſe curationes, adprehenſa cauſa, ſic fuerit elocutus, etiam ſanguine, inquit, fluentes ita eſſe locandos. [a] Siquidem *Eraſiſtratus* phlebotomari præcepit patientes. *Alii* vero ejus ſectatores etiam fieri principaliter damnaverunt hoc adjutorii genus, tanquam virium vexabile: item plurimi noſtrorum, tanquam laxativum, & propterea inconveniens fluori ſanguinis, ex ſolutione venienti, & [b] indignum ad conſtrictionem. *Alii* adhibendum probaverunt, ut *Hippocrates* de morbis ſcribens: *Diocles* libro quo de paſſionibus, cauſis, & curationibus ſcripſit: *Praxagoras* libro tertio de curationibus: item *Aſclepiades* libro, quo de clyſteribus ſcripſit: Dehinc *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum: & *Theſſalus* ſecundo libro regulari: ſed adjecta diſcretione. Etenim ſi tertia, inquit, die rurſum ſanguine fluxerint ægrotantes, atque plurimo: quo intelligitur tanquam in complexis paſſionibus, hoc eſt, ſtrictura obtinente, faciendum approbaſſe. *Alii* verò omnes ſtatim, atque ſine ulla dilatione, phlebotomandos dixerunt, & magis ſi ex *thorace*, vel *pulmone* ſanguis fluxerit, vel plurimus, avertendæ materiæ cauſa, quo patientibus partibus derelictis, aliorſum feratur, hoc eſt ad eas quæ non patiuntur; vel ob educendam materiæ multitudinem. Denique ſæpe inquiunt faciendam

183 · 184 · 185

[z] inconſequenter

[a] At quidem

[b] non idoneum

dam

dam [c] *conſuetudinem*, ſi oportuerit, ſemel, & ſecundo, vel tertio, quo [d] recurrens ex brachio, poſt [e] abſtinentiam ſanguis, iterum avocetur, velut *Themiſon* ait, ſecundum ſe, & laxamenti eſſe, & mi-
186 nutionis, ne initium tumoris efficiat. Item, ut *alii* evacuandas [f] venas, quò exeant latè, celerius concedant, atque coëant diviſuræ, velut *Aſclepiades*, ad minuendum ſanguinis curſum, ſive [g] ſpirationem, quibus paſſio adjuvatur. Item de *ligationibus* pugnaverunt. Siquidem [16] *Xenophon*, & [17] *Dionyſius*, & *Erophilus* primo libro Curationum, & [18] *Eraſiſtratus*, probant articulorum faciendam conſtrictionem. [19] *Herophilus* verò capitis, & hrachiorum, & fœmorum: *Eraſiſtratus* magis inguinum & alarum. Etenim [h] laxationem ſenſus ſanguinis [i] approbat fieri retentionem. *Aſclepiades* verò ad ipſum ſcribens libros *Paraſceuaſticos*, ligationem [k] excludit, eamque [l] neque *Eraſiſtrato* congruam, dicens [m] oſculari non poſſe ſub *diſcrimine* venulas, quod *Græci* diaphragma vocant, [n] vel miſceri eas, quæ ſupra dia-
187 phragma eſſe videntur. Omnes etiam noſtræ ſectæ principes id approbaſſe videntur: [o] impreſſa etenim, inquiunt, ligatura vexat, non impreſſa inutilis eſſe perſpicitur: item *Antipater* tertio libro Epiſtolarum, ait, teneri materiam quidem ligatione, ſed cùm fuerit indulta, vel relaxata, in repentinum atque immodicum fluorem [p] veniat. Siquidem abſtinentiæ cauſa altiora [q] pendendo latere potius, quàm teneri videantur. Item de [r] conſtrictis *cataplaſmatibus* plurimi diſſenſerunt. Nam *Eraſiſtratus* hæc approbat: *Aſclepiades* excludit, tanquam materiam imprimentia,

c nimirum venam ſecandi
d in partem affectam
e ſuppreſſa vacuatione, & clauſa plaga.
f venas concedunt amplo vulnere, quo latæ exiſtant, nec celerius coëant
g ſpirationis difficultatem
h ligatione ſenſus, ſ. ſtupore
i putat
k reprobat
l negat eſſe
m occludi ligatione non
n nec vinciri
o arcta
p venire.
q ſuſpenſa
r conſtrictivis

16 Medicus Cous.
17 Empiricus.
18 De hoc *vid. Plin.* H. N. lib. XXVI. cap. 2.
19 Herophili laudes. *vid. Plin.* H. N. lib. XXVI. cap. 2. & 3.

tia, vel coërcendo in altum revocantia. Item *acetum* alii tanquam tuſſiculam vel fluorem commovens expulerunt, vel quod duras partes denſando faciat.
Themiſon verò his repugnans adhibendum judicavit, 188
atteſtante etiam *Theſſalo*. Alii ajunt ejus acrimoniam vel nimietatem temperandam admixtione aquæ. *Plurimi* verò contrariarum ſectarum etiam *clyſteres*, atque *urinales* ajunt virtutes adhibendas. *Diocles* [20] taurinum gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo: vel cum nepita amylum, vel marrubium, vel roſmarinum in aqua puſca dandum. *Motus* verò alii adhibuerunt, non ſolùm fricantes, ſed etiam deambulationem imperantes poſt cibum, ut *Eraſiſtratus*. *Aſclepiades* verò de communibus adjutoriis ſcribens,
geſtationem in *hæmoptyicis* prohibet. Utuntur qui- 189
dam præterea etiam *purgativis* medicaminibus ex [21] papavere, vel helleboro, aut diagridio, quod Græci *ſcammoniam* vocant, ut *Diocles*: item ſudorem moventibus & vomitum, ut *Praxagoras*, qui etiam plurima urinalia ordinavit. Sed hæc facilè judicantur ex iis, quæ ſecundum *methodicos* tradidimus.

Errores aliorum monſtrantur.

Demonſtranda tamen eorum *contradictio*, & brevi ratione formanda. Peccaverunt igitur, qui ſupra patientes partes ægros jacere voluerunt. Omnis enim impreſſio, ſive [r] affectio incongrua glutinationibus approbatur. Ceciderunt etiam falſa intentione decepti, qui non addita diſcretione *phlebotomiæ* memo-
raverunt uſum. Non enim in omnibus oportuit pro- 190
hiberi, cùm fluorem ſæpe fuerit vehemens *ſtrictura* complexa: & ſi ſecundum *Eraſiſtratum* oſculatio ve-

Ggg narum

[r] afflictio, *alii* affixio.

20 Gluten omnium præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum & genitalibus.

21 Seminis papaveris; ſylveſtris & corniculati acetabulum ventrem ducit: tantundem vero ſeminis aphrodis vomitum provocat. *Dioſcor.* De utroque *vid. Plin.* H. N. lib. XX. cap. 19.

narum ex redundantia materiæ veniens, fluorem fa-
ciat, convenit uti detractione. *Facilè* enim *corrigi*,
vel *reparari parva virium vexatio poteſt* : plurima
tamen ex adjutorio patientibus utilitas fuerit. Ne-
que item in omnibus erit approbanda phlebotomia.
Nam nullo tumore apparente vexabilis judicatur.
[s] vires [t] labefactatur — Etenim corporis [s] fortitudo neceſſariò [t] depurgatur,
& ſtomachus vitiatur, atque debilitate irruente, dif-
ficilè coëunt diviſuræ, & eadem patienti videbimur
191 ingerere, quæ prohibenda ſuſcepimus. Quippe cùm
[v] geminata effuſio — non *averſio*, ſed potius [v] *partitio* ſanguinis fieri in-
telligatur, & duplici egeſtione celerata, nullam mor-
[x] de novo affligente — tis habeat dilationem. Dehinc erit *anceps*, utrum [x] ir-
ruente rurſum tumore, phlebotomandi necne ſint
ægrotantes : ſed phlebotomati apertiſſimè interfi-
ciuntur: non phlebotomati magno adjutorio privan-
[y] tam — tur. *Ligationes* verò non [y] tantum ad divertendam
[z] quàm — materiam, ut ſuprà memoravimus, [z] quantum ad
denſitatem faciendam adhibendas probamus: ſiqui-
[a] adhibendas — dem imprimendo coërceant: ſed *mediocriter* [a] adhi-
bere, ne moderatione ceſſante, vexare potius quàm
192 [b] videamur. — curare [b] videantur. Peccat etiam *Aſclepiades*, frigi-
da vel conſtrictiva *epithemata* recuſando. Sunt etiam
inconſequentia [22] *Eraſiſtrati* placitis, ſed officio con-
gruæ curationis efficacia. Nam ſolutionem conſtrin-
gunt, diviſuras conglutinant, quod ex vulneribus
in ſuperficie conſtitutis & ſub viſum venientibus
uſu approbatur, quibus appoſita apertiſſimè profue-
runt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum *ace-
tum* negant. Non enim in omnibus fluoribus ſangui-
[c] valde manifeſto — nis dandum probatur, ſed in iis, qui [c] approbato
at-

22 qui putavit his introrſum retrudi ſanguinem, & ita vaſorum ἀναστόμωσιν augeri, cujus cauſa eſt redundantia.

atque *largiſſimo* fluore vexantur. In *parvis* enim aqua
frigida ſufficere poteſt, aut admixto parviſſimo ace-
to. At ſi *tumor* fuerit atteſtatus, ut *complexam* paſ- 193
ſionem demonſtret, proculdubio conſtringentia fu-
gienda, quantum res pati, vel admittere poſſunt.
Eſt igitur *improprium*, ut ea quæ incongruè adhibi-
ta nocere demonſtrantur, etiam cùm neceſſariò con-
venire fuerint viſa, prohibenda exiſtimentur. Ete-
nim *adverſantia ſolutioni* tuſſiculam ex fluore ve-
nientem mitigant, atque ipſum fluorem conſtrin-
gunt, & ſanguinem retinent cohibendo, & neque [d delata per ventriculum & inteſtina]
noxam inurunt. Siquidem ſæpe [d] reddita per *dige-
ſtionis* vias, patientibus partibus adveniunt tempe- [e ſanguini, & reliquis humoribus]
rata, atque admixta [e] *liquidis* in alto conſtitutis: &
propterea obtuſa virtutis violentia perdurant. Sunt 194
etiam *clyſteres* contrarii. Siquidem commoveant cor-
pus, eo tempore præterea, quo conglutinationem
[f] faciendam nitimur. Hac ratione etiam *urinalia* [f facere]
medicamina, atque *ventriflua* magis noxia judicantur.
Siquidem turbent atque vexent, & [g] vertant ſtoma- [g ſubvertant]
chum. Item [h] protervus omnibus *vomitus*, & pro- [h abſque ulla ratione]
pterea *contrarius* judicatur. Reſcindit enim vulnera,
niſi quis eum jam ſolidatis cicatricibus ob *recorporatio-
nem* adhibendum probaverit. Eſt propterea affecta-
tio ſudorum, quam *Græci* ἀφίδρωσιν vocant, contra-
ria. Cum enim ſuperflua, atque redundantia tollere
videtur, laxativæ virtutis cauſa, coëuntia disjungit.
Item *taurinum gluten* tenſionem atque duritiam fa-
cit. *Motus* vero corporis neque excludendos gene- 195
raliter probamus, neque [i] approbandos. Siquidem [i admittendos]
prius quam paſſio declinaverit, requieſcere debeant
ægrotantes. In *declinatione* vero ſint movendi, ſed
non poſt cibum. Tunc enim ob digeſtionem cele-

 bran-

brandam tempus eſt quieſcendi: quo fit, ut prius quàm cibum ſumpſerint ægrotantes, *geſtatione* ſint movendi, [k] ſecunda etiam deambulatione. Etenim parva [l] adjectione neque ulcera refricantur, & in reſumptione virtus corporis excitatur.

k i. poſt cibum ſumtum
l *ſub.* motus

CAPUT XIV.

196 *De Phthiſica paſſione.*

Phthiſeos cauſæ antecedentes.
a diſſipationem σύντηξιν.

PHthiſis, ſive, ut plerique appellant, *phthoë*, quod corporis faciat [a] *deſluxionem*, ſive corruptionem, fit frequentius antecedente *ſanguinis fluore*, aliquando etiam longi temporis *tuſſicula*, ſive catarrho, quo thoracis [b] altiora lacerantur, & primo levius: tunc *ulcerata*, facientia collectionem intrinſecus, quæ cum ſiccata non fuerint, citius ſumat paſſio initium. Sed non ſecundum has *differentias* erit efficacia curationis mutanda. Siquidem antecedentes cauſæ, quanquam diverſæ, *unam* facere paſſionem videantur.

b profundæ & intimæ partes

197 Sequitur autem ægrotantes *febricula* latens, & ſæpe quæ initium declinante accipiat die, atque veniente luce levigetur, atteſtante *tuſſicula* plurima initio noctis, atque fine, cum *ſputis* ſanioſis, ac parvulis *primo*, in iis qui non ante ſanguinis fluore vexantur: quæ quidem admixta ſaliva latere, [c] *ſecundo* autem, etiam plurima ferri videantur. Iis vero, qui ex *fluore ſanguinis* in iſtam veniunt paſſionem, primo ſanguinolenta ſputa efficiuntur, hoc eſt, *cruenta*, quæ *Græci* αἱμάλωπα vocaverunt: tum *feculenta:* dehinc *livida*, vel *praſina*: & in ultimo *alba*, atque *purulenta*, dulcia, vel ſalſa, cum *voce* rauca, aut [d] acuta, & difficultate *inſpirationis*, atque *genarum* ru-

Signa & ſymptomata.
c deinde, deinceps, poſtea
d clangoſa

rubore, & cæteri corporis cinereo colore: item 198
ſequitur *oculos* exoletus aſpectus, & corporis *tenui-*
tas, quæ nudatis membris proditur magis, quam ex
aſpectu vultus. Quoſdam etiam *ſibilatio* vel [e] ſtridor
thoracis ſequitur, & creſcente paſſione, *ſudor* ſupe-
riorum partium uſque ad pectoris finem, *cibi* faſti-
dium, & major appetitus *ſitis*, & quibuſdam [f] *gra-*
vedo vulnerati pulmonis, ut etiam ejus exſpuant fi-
bras, quibuſdam *punctio*, ulcerato thorace: *pulſus*
debilis, denſus, ac deinde formicalis, quam *Græci*
μυρμηκίζοντα vocant: *Digitorum* ſummitates craſſe-
ſcunt obuncatis unguibus, quod *Græci* γρύπωσιν vo-
cant. Sequitur præterea *inflatio* pedum, & nunc *fri-*
gus, nunc *fervor* articulorum: *naſi* ſummitas palle-
ſcit, atque *aurium* [g] laminæ frigeſcunt. Tunc *pejo-* 199
rante paſſione *ventris* efficitur *fluor* albidarum egeſtio-
num, & indigeſtarum, debilitatis naturalibus digeſtio-
nis officiis. Diſcernunt præterea plurimi purulentum
liquorem, *phlegmata* carbonibus imponentes, quo
exuſta probentur. Nam tetri [h] *odoris* eſſe neceſſe eſt
omne quod natura fuerit mutatum, velut ex [i] *deflu-*
xione carnis veniens. Item in *aquam* mittunt, ægro-
tantium ſputamina. Etenim *naturalia* facile ſolvun-
tur, vitiata vero atque mutata, perſeverant, quadam
[k] tenuitate coactæ, & ſubſidunt: ſiquidem ſint gravia,
& contra naturam ex defluxione carnis venientia.
Vicinæ atque ſimiles paſſiones ſunt phthiſicæ, σύντη- 200
ξις, quam nos defluxionem dicere poterimus, & *atro-*
phia, quam nos nutrimenti ceſſationem vocamus;
item *empyica* paſſio, ſive [1] ἀναφορητικά, quam nos pu-
rulentam, ſive [l] vomifluam dicere poterimus, quod
ex

e ῥόγχον vocat *lib.* 2. *de acutis* §. 72.

f gravis doloris ſenſus

g fibræ, eadem voce utitur *ſup.* §. 21.

Modus ſputa probandi

h Aphor. 11. & 22. lib. 5.

i colliquatione, putredine

k tenacitate

Quomodo differat phthiſis

l vomicofluam

1 eadem ratione vox hæc formata eſt, qua ſupra §. 120. dixit à Græcis vocari τὴν ἀναγογήν.

m abſceſſus

ex *vomica* interioris [m] collectionis purulenta per tuſ-
ſiculam excludunt ſputa. Sed hæc diſcernuntur. Si-

ab atrophia:

quidem ex his *atrophia* longo tempore faciat tenua-
ri, nullis etiam atteſtantibus ſputis, ſæpe etiam ſine
ulla tuſſicula. Etenim longo tempore febricitantes,

n minime vitioſis, alienis, pravis

atque tuſſientes, [n] limpidis adhuc ſputis affecti, nec-
dum *phthiſici* judicantur, in phthiſicam vero paſſio-
201 nem proni ac declives eſſe noſcuntur. Item *empyica*

ab empyemate.

paſſio, ſive, ut ſupra diximus, ἀναφορητικὴ, diſcerni-
tur à phthiſica, non aliter quam ulcerum collectio-
ne. Quippe cum empyicos ſæpe antecedat *pleuritis*,
vel *peripleumonia*, & *tumor* immenſus, & *febres* ve-
hementes cum horroribus frigidis & inordinatis.
Dehinc quod ſæpe *coadcervatam* puris copiam exclu-
dant repente *Empyici*, ac deinde egeſtione facta,
febribus atque horroribus præteritis liberentur, ut
aut omnino iis careant, aut ex parte afficiantur: in
phthiſicis ea, quæ ſupra diximus, antecedant, & liqui-
da *paulatim*, non coadcervata excludantur, & pro
modo auctæ paſſionis, etiam febres augeantur.

Cujus generis morbus ſit Phthiſis, & quomodo curanda.

202 Communiter autem hæc paſſio *ſtricturæ* atque
ſolutioni erit adſcribenda, & ſubjacentibus paſſioni
[o] temporalibus [p] *cœnotetis*. In quibuſdam etiam *ulce-
rum* differentias monuimus [q] promovendas. Sunt enim
neceſſariò intuendæ. Siquidem complexa ſit regulæ,
quam *diætan* vocant, medicaminum ratio, quam
pharmacian appellant. Denique ſi *tumens* ulcus fue-
rit, quod intelligitur ex *dolore* conſequenti, & cæte-
ris tumoris ſignis, convenit ægrotanti *calidus* locus,
& *abſtinentia* unius diei: tum *fomentatio* laxativa, at-
que *cataplaſmata*, & *cucurbitæ* appoſitio cum ſcarifi-
catione, & *vaporationibus* ſpongiarum, & totius cor-
203 poris *perunctione*: *cibus* quoque ſorbilis, calidus, &
ma-

o pro variis morbi temporibus

p κοινώτησι.

q proponendas, conſiderandas

magis [r] panoſus, obſervatis temporibus ſingulorum adjutoriorum, ut ſæpe docuimus: at ſi *tumens non* fuerit ulcus, ob purgationem ſordis erunt *aquæ mulſæ* cyathi duo vel tres offerendi ante cibum, vel *fœnigræci* ſæpe [s] torti decoctus ſuccus, ſed non ita ut viſcoſus fiat, quod [t] ſervabitur: Si ſecundo vel tertio [v] mollius ſcatere cœperit, deponatur, [x] quod ſit colore vinoſus, ac deinde uni cyatho liquato admiſcetur *mellis* cochleare: habet enim virtutem *fœnigræci* ſemen mitiſſimæ deterſionis: vel certe mulſum dabimus ex *lini* ſemine fricto atque trito, admixto pulvere, aut [y] liquato linteolo limpido, vel farina [z] meregmi. Si autem *major purgatio* fuerit facienda, *irin* 204
illyricam atque [a] *herbum* dandum probamus. Oportet etiam *herbum* rubrum aquæ infundere, donec infletur: tum teſta calefacta atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuiſſimo cribello eius *pollinem* mulſo aſpergere in cochlearii quantitatem: vel ex melle decocto *electarium* facere, admixto ſcilicet polline ſupradicto. Sed propter *vehementiam herbi*, erit conjicienda *ſordis* magnitudo, ut ſi fuerit putroſa, quam *Græci* δυσώδην appellant, tum ſolo herbi polline utemur: Sin vero non ita fuerit cogens cauſa, admixto *ſeſamo* [b] iri illiricæ æqualis ponderis, aut ſuperantis, pro paſſionis magnitudine. At ſi plurimum 205
putruoſum apparuerit ulcus, ex iis quæ feruntur, non ſolum *per os* convenit *herbi* pollinem dari; ſed ex ipſo confectum etiam *cataplaſma* cum aceto, atque melle extrinſecus apponere. Tunc etiam *lenticula* ſimili uſu adhibenda probatur: Et præterea purgativæ virtutis *ariſtolochia*, & dracontia herba, ſive quae appellatur *aron*. Ejus generis etiam *marrubium* approbatur, quanquam ſit ſtomachi vexabile, purgati-

væ

[r] ex pane

Varia ulcus pulmonum detergentia.

[s] toſti

[t] cavebitur

[v] lenius bullire

[x] quoad

[y] ligato in linteolo

[z] immerſa, an mera?

[a] ervum, & *ſic in ſeq.*

[b] iridi

Decoctum marrubii. væ tamen virtutis. Oportet autem ejus *manipulum* tribus aquæ ſextariis decoquere, donec ad tertiam partem redeant: tum marrubium detractum projicere, atque admiſcere *mellis* boni libram, & rurſum
206 decoquere, donec ad ſuam veniat craſſitudinem. At ſi *marrubium* viridius fuerit, tundendum atque [c] exſuccandum, & in unum cyathum ſucci libra mellis miſcenda, & ita decoquenda: aut aquæ ſextarii tres decoquendi, ſive admiſcendi, donec mellis craſſitudinem ſumant. Faciunt etiam ex *ſtrobilis*, & *amygdalis*, & *lini* ſemine, vel ſupradictis, electaria: item ex *amygdalis*, & *ptiſana* cum *melle* & *lacte* ſorbile medicamen, & primo cum pane [d] acceptum infuſo [e] melle: tum etiam ſingulare ſorbendum, parviſſime, ad modum unius cyathi vel duorum: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi: quanquam fit in qui-
207 buſdam hoc ſolum [f] cibo ſufficiens. Etenim corpus nutriet, & vulnera reterget, & cruentos, vel purulentos juvat. Dehinc cum *tenuia ſputa* ferri viderimus, facit etiam *ſtrobili* decoctio, quæ conficitur hoc modo. Viridem *ſtrobilum* ſumentes, [g] fructuoſum, qui in ſemet habeat quædam reſinalia, [h] quem tribus ſextariis immixtum decoquimus, donec pars dimidia liquoris inſumatur: tum detracto ſtrobilo, erit reſiduæ parti liquoris miſcenda *mellis* libra, vel *glycyrrhizæ*: Tunc [i] decoquendo donec craſſitudinem ſumat. Convenit etiam ex *ſquillitico* vino electarium confectum, ex quo erit ſextarius unus libræ *mellis* admiſcendus, & *gummi* vino perfuſi ſelibra: tum decoquendum mel
208 donec vinum inſumatur. Poteſt præterea etiam *melilotum* linteolo ligatum tempore decoctionis immitti: item ſuccus *glycyrrhizæ* ſimili modo, atque eodem tempore miſceri probatur. Convenit etiam *Diocodion* me-

c exprimendus ſuccus
d accipiendum
e melli
f pro cibo
Decoctum ſtrobilorum pini.
g nucleis plenum
h aquæ
i decoquendum

medicamen cochlearis quantitate ſumptum, vel *buty-rum* cum *melle* in electario datum, & præterea purga-tivæ virtutis atque ſiccativæ hoc medicaminis genus: *marrubii* ſucci viridis ſextarii tres, *mellis* libra una: quæ cum fuerint coctione craſſificata, [k] *iris* illyricæ immittendæ ſunt drachmæ duæ. Sed oportet neque ſemel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotanti-bus dari. *Varias* etenim materias poſuimus: ſiquidem 209
jugis ſpeciei unius oblatio ſatiat ægrotantes, & pro-pterea recuſatur, neque *acceſſionis* tempore hæc dan-da mandamus. Quapropter [l] uni etiam cætera in cu-rationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere [m] humanioribus cibis utamur, hoc eſt ex mediæ ma-teriæ qualitate. Convenit interea *motus* [n] *latens*, pen-ſili primo lectulo, vel cathedra longiore, atque in vici-na porticu. [o] Adhibita etiam *perunctio* primo ſedenti, ac deinde recepta fortitudine *ſtanti*: purgato ulcere damus *vinum* album, atque lene, mediocriter remor-dens. Tum *lavacrum* adhibendum, quando etiam *ſicca* convenit *cibatio* ſingularis, vel cum palmulis the-baicis: & *pulmento* in cibum dato: vel *arnogloſſa* her- 210
ba, & *volantum* non pinguia: item ſub lingua *amy-lum* [p] datum, quod retentum in defluxionem veniens ſubjectis partibus patientibus irruat, & paulatim ad-juvet *cicatricem*: vel *mel* decoctum ſimili modo da-tum, aut parvo ex *amylo* admixto: Tum etiam *tro-chiſcus*, qui appellatur [q] *trigonos*, vel *mel* vino remor-denti admixtum, [r] parti ſuæ quantitati, & decoctum, donec [s] incoquatur vinum: tum etiam *antidotum*, quod appellatur *theriaca* & *mithridatios*, quæ in ſe-met habet ſiccandi atque recorporandi virtutem: item [2] *zapirios*: & [t] *dieriſimus*. Apponenda præterea 211

Medicamen purificans & exſiccans.
k iridis
Cautela practica
l unis
m liberalius
n blandus, vix ſenſibilis
o Adhibenda
p dandum
q *vide ſupra* §. 105.
r pari
s inſumatur
t dieriſimum

2 hanc Paulus deſcribit.

extrinſecus *emplaſtra*, quæ in cicatricem ducere valeant, ut eſt [3] *melinon*, ac deinde ſiccantia magis. Tum cum firmum apparuerit lenimentum, erit [4] *amitaonion* imponendum, vel [5] *polyarcyon* malagma, admixto cerotario, ex oleo *cyprino* confecto, parte tertia: ſiquidem hæc ſingularia primo tempore ægrotantes ferre minime poſſint. Tunc *cyclica regula* adhibenda, ſed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc *vinum*, nunc *aquam* potare permittimus, juxta cycli rigorem. Danda etiam *drimyphagia*, quam deſpuentibus ſanguinem memoravi-

212 mus. Adhibenda etiam *localia* adjutoria, ſimiliter *cucurbita*, *dropaces*: & *ſympaſmata*: & *paroptefis*: & *ſinapiſmus*, & bibendum medicamen, quod [6] *diapipereon* appellatur. Valet enim *calloſitatem* ulceris tenuare, atque ſiccare. Fugienda præterea bibendi medicaminis *ſatietas*, & eligendus conſuetorum uſus. Magis ſiquidem inſueta materia vexatus *ſtomachus*, atque faſtidio ſupinatus prodat ægrotantes. [v] Et propterea vehementer utilis *navalis geſtatio*, atque longa navigatio, *lectio*, vocis exercitatio, & omne quod dare corpori *fortitudinem* poteſt.

v Eſt præterea

213 Veteres autem medici alii nihil de iſta paſſione memoraverunt. Sed *Diocles* libris, quibus de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, jubet initio *cibos* detrahi, nihil de fine abſtinentiæ ſignificans, aut quouſque ſint ægrotantes retinendi: tum *ſudores* commovendos, quibus neceſſariò vires auferuntur, & neque hoc quemadmodum faciendum ſit, ordinavit. Utitur etiam [x] *anacœliaſmis*, quorum qualita-

Curatio ad mentem veterum Medicorum.

x ἀνακοιλιασμοῖς, i. e. medicamentis quæ ſupra ventriflua dixit §. 194.

3 Deſcribitur ab Aëtio.

4 Amythaonium emplaſtrum deſcribitur à Paulo.

5 Polyarchium deſcribitur à Paulo, & Celſo.

6 vel Διὰ δυοῖν πιπέρεων, ut *infr.* §. 68. *l.* 3. vel διὰ τριῶν πιπέρεων, ut cap. 8. lib. 5.

litates non memoravit, adjiciens verrendum, ſive
deducendum à pulmonibus humorem, quando fuerat
mitigandum potius ulcus quàm repurgandum: item
vomitum ex oxymelle adhibendum, quo corpus dis-
jiciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc jugiter, 214
& poſt cœnam faciendum probat: dehinc proterva
mentis cæcitate deceptus, etiam ψυχρολουσίαν imperat
adhibendam, & *allium* dandum, quod neceſſariò
vexet ægrotantes inflando: tum *vino* flavo utendum,
ſive nigro, & propterea duro, atque poſt prandium
deambulatione vexandos imperat ægrotantes, & nulli
adjutorio ſua tempora reddenda perſpexit. *Praxa-
goras* ſecundo libro curationum, iis qui pulmonis
ulcere afficiuntur initio *helleborum* probat, atque
ſitim faciendam: tum reſumendos: non advertens 215
primo reſumptione, *tum* helleboro utendum, quo
poſſint ejus laborem perferre ægrotantes. Ad ſum-
mam, non reſumto, & viribus deficienti *helleborum*
non convenit, reſumpto autem, vel fortificato *excluſa*
[7] *phthiſica paſſione* comprobatur, & propterea uſus
hellebori recte prohibetur. At *Themiſon* ſecundo
libro Tardarum paſſionum quædam recte, quædam
caduca protervitate compoſuit, ex quibus eſt etiam
[y] *pendentis thori* geſtatio, quo plurima parte diei ac
noctis motu exerceantur ægrotantes, cum neceſſariò
acceſſio veſpertino tempore aſperetur, atque luce
ſurgente levigetur: quo non ſolum laborioſus, ve- 216
rum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eo
adhibitus probatur. Etenim initio lucis, & dimiſ-
ſionis tempore nutriri cibo convenit ægrotantes. Eſt
etiam noxium *allium*, quod imperat dare: ſiquidem

y pendente thoro

 in-

7 quæ vomitione ab helleboro incitata, ac ulcere propterea irritato, nocentior
& deterior fit.

inflationem maximam facit. *Unctio* item ex ferventibus adhibita virtutibus, quam circa *veſperam* probat adhibendam, cruribus atque brachiis contraria
217 judicatur: tum enim *febres* ardeſcunt. Imperat præterea [a] inter duos vel tres dies ægros *lavandos*, cum corpus elimatis viribus debilitet lavacri frequentia, & ſordidet atque humectet ulcera. Præterea [a] *herbum*, dehinc *intybum*, & *plantaginem* dat, cum ſit horum uſus differentia temporum [b] ſeparatus. [c] *Herbum* enim purgationis adhibetur cauſa: frigerantia vero *cicatricis* obducendæ. Item imperat *ulcera* facienda extrinſecus, iiſdem quibus intus ineſſe ſenſerimus, quod eſt *pernitioſum*. Putat enim averſione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præſiccari, & propterea diutiſſime differendam ait [d] ſanitatem exteriorum ulcerum, donec [e] illa clau-
218 duntur. [f] Imponenda nanque ait *emplaſtra*, quæ humoris provocant defluxionem, cum humoris defluxio juxta [g] ſapientia placita nullius commodi teneat fidem: ſic etiam plurima *localia* adjutoria adhibenda conſcripſit, quæ multo tempore [h] *magnificas* ulcerationes, hoc eſt, quas nos extrinſecus infiximus, in cicatricem venire [i] cohibeant, impediens plurima quæ congrue adhiberi poſſunt, ut *defricationes*, *dropaces*, *cucurbitas*, *ſinapiſmos*, *paroptéſes*, & alia quæ cum vehementiſſime proſint, ulceratione cutis [k] præfecta adhiberi non [l] poſſint.

Allium inflat.

a ſecundo, vel tertio die

a ervum

b ſeparandus.

c Ervum

d conſolidationem

e alteriora

f ulceribus extrinſecus factis

g ſapientum

h manificas, χειροτονητὰς.

i prohibeant

k ante facta

l poſſunt.

CÆLII

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
MORBORUM CHRONICORUM
LIBER III.

CAPUT I. 1

De Suſpirio, ſive Anhelitu, quem Græci Aſthma vocant.

ANhelatio, ſive *ſuſpirium* ab accidenti no-
men ſumpſit. Vocatur præterea ſecundum
aliquos ſpirationis difficultas, quam Græ-
ci δύσπνοιαν vocant, ſive ὀρθόπνοιαν: ſiqui-
dem ſeſe præfocari ſentiunt cum jacuerint ægrotantes,
atque *erecti* facilius ſpirent. [a] Item, ut alii dicunt, *a* At ut
contrario vocabulo ſuæ virtuti nomen accepit. Nam
cum [b] ſui ratione [c] convertat ac depravet, tanquam *b* ex ſua natura
corrigat, *orthopnœa* nuncupatur, quam nos ſpirandi *c* ſpirationem evertat
dicere correctionem poterimus. Multa enim contra- 2
riæ interpretationis vocabulum [d] ſumpſerunt, vt *fella*, *d* acceperunt
quæ Græci [1] γλυκέα vocant, velut dulcia, cum
ſint amariſſima. Gravat autem atque premit hæc *Qui & quando*
paſſio magis mulieribus *viros*, & juvenibus *ſenes*, *aſthmati magis ſint obnoxii.*
atque *pueros*, & durioribus natura corporibus *tene-
riora*, *hyberno*, atque *nocte* magis, quàm die vel
æſtate: in quibuſdam ex *initio* generatur: in quibuſ-
dam [e] *perfectis* irruit paſſionibus; ſed magis ex pro- *e* præcedentibus
fun-

1 Plin. *cap.* 10. *lib.* 27. Holoſteon ſine duritie herba eſt, ex adverſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce.

fundo *frigore* ſequitur patientes ſpirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quàm tarda:
Symptomata. item *præfocationis* ſenſus ſecundum thoracem, atque
3 *gravedo*, & *fervor* igneus: item [f] ἐντέρων ad ſuperio-
f inteſtinorum ra conductio, & cùm paſſio vehementeſcere cœperit, *ſtridor*, atque ſibilatio pectoris, cum *vocis* debilitate: tum extenſio *colli*, atque *vultus*, cum rubo-
g obtutu *alii* intuitu re, & *oculorum* ſuſpenſo [g] attentu: *jacendi* poteſtas ſchemate ſupino: *tuſſicula* nunc arida, nunc uvida, cum *ſputis* tenuibus, & ſpumoſis, aut craſſis, & viſcoſis, & *ſudoribus*, & *calore* morbido, atque *pulſu* humili. At ſi gravior impetus *ſuperpoſitionis* fuerit, *ora* ægrotantium liveſcunt, & quidem excluſo [2] *per nares* humore mucilento, relevantur, atque præfocationis carent metu, quod non aliter cedit,
4 etiamſi per oculos *lachrymarum* fuerit fluor. Va-
Quomodo differat aſthma a ſe ipſo: riantur autem tempora paſſionis *ſuperpoſitionibus* & *lenimentis*, & nunc limpidis atque ſynceris, nunc
h i. cum aliquibus morbi reliquiis [h] ſordidis, & paſſionis tractibus implicatis, ut etiam tunc levis difficultas inſpirationis ineſſe videatur, quæ facilè prodetur, ſi ægrotantes itinere *aſcenſibili* gradiantur, aut *ocyus* pergant, vel *indigeſtione*, aut uſu *venereo* affecti, vel *frigore*, atque *pulve-*
& morbis cognatis. *re*, ſive *fumo* graventur. Differt autem hæc paſſio à *peripleumonia*, quòd neque cum febribus neceſſariò fiat, & ſemper *tarda* eſſe videatur. Item
5 ſecundum aliquos diſcernitur ab *orthopnœa*. Siquidem hæc cum *ſtridore* atque *præfocatione* aſperatur:
i ſtomachi *orthopnœa* verò cum [i] *thoracis* everſione, atque *ſingultu*, aliquando etiam cum *ſanguinis* fluore. Item
k vehemen-torem ſecundum aliquos *magnitudine* diſcernitur. [k] Vehementem

2 cum enim per nares id exit, avertitur humor in pulmonem fluxurus, & intercipitur, aliaque via rejectus periculo ſuffocationis liberat.

mentem enim dicunt *orthopnœan* ſupradictis paſſionibus. Sed eſt melius, ut uno atque generali concurſu, paſſionum potentiam judicemus, ut nunc *vehementem* paſſionem dicamus, & magis acceſſionis tempore, nunc *leniorem*, & magis dimiſſionis tempore.

Eſt autem paſſio *ſtricturæ*, quapropter convenit, ut mox corpus invaſerit, ſive cum repetendo ſuperpoſitionem aſperaverit, jacere ægrotantes *altioribus* ſtramentis, thorace atque capite ſublevato, loco *lucido*, atque *calido* mediocriter, adhibita *requie*, 6
& *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem, ſi vires permiſerint: *pectus* tegendum lana, atque fovendum *oleo* dulci, calido: adhibita quoque *articulorum* blanda calidarum manuum *fricatione*, ut etiam tenendo medeamur *teporibus* admotis, tempore quo acceſſio vehementeſcit: & *cucurbitæ* leniſſimis raptibus detrahendæ. At ſi *præfocatio* coëgerit, & vires permiſerint ægrotantis, adhibenda *phlebotomia*, & diatriti tempore *unctione* antecedente: ſorbilis, atque calidus, & varius in dimiſſione offerendus *cibus*, atque alternis diebus, donec paſſio declinet. Sin vero 7
imbecilles viribus fuerint ægrotantes, diurnis diebus dabimus *cibum*; ſed ea die qua abſtinere oportuerat, *parvum*. Ea vero qua dare licebat, paulo [m] *plurimum*. Sin vero [n] officium non agnoverit, ſimplex *clyſter* adhibendus, & ante cibum *mulſæ* ex melle deſpumato duo vel tres cyathi [o] præhibendi: *cataplaſma* laxativum, atque *cucurbita* cum ſcarificatione adhibenda thoraci, & [p] in utraſque ſcapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo ſine ulla quaſſatione partium, ejus raptus efficiatur. Tum *vaporatio* ſpongiarum, atque *cerotarium*, & malagma quod *diachylon*

Curatio in paroxyſmo:

m largiorem
n *ſub.* venter
o præbendi: tum
p inter

8 *lon* appellant, vel [q] *mnaſeum*: Atque ita *lavacrum*, & *vinum*, & *varius* [r] reddendus cibus. In *lenimento* vero ſi paſſio tardaverit, erit adhibenda *reſumtio*, *geſtatione*, *vocis exercitio*, *deambulatione*, *unctione*, *fricatione*, corporis *retento ſpiritu*: tum *lavacro*, atque *cibo* ex pulmentis *mediæ qualitatis*: Dehinc ad *recorporativam* curationem tranſeundum. Adhibenda *drimyphagia*, atque cæterarum tranſitus mutationum, quas ſæpe *cyclos* ordinantes docuimus. Tum etiam *ex radicibus vomitus*, vel ſi paſſio coëgerit, etiam *helleboro* provocatus. Jubemus præterea acetum [s] *ſcilliticum* ægrotantes ante cibum ſorbere, vel

9 cum aceto *nitrum*, ſive *laſer*, aut *hyſſopi* decoctionem cum fico contriti, vel nucleo *pineo*, quem Græci [t] *pityda* vocaverunt, admixto mulſo: item *abrotanum* tritum cum *ſulphure*, atque *aceto* ex [v] mulſo confecto, vel *urticæ* ſemine, aut [x] *radicum*, & horum ſimilium *electariorum*, ut eſt melli admixta reſina *terebinthina*, aut *cardamum*, quod naſturtium vocamus, aut *ſeſamum* cum aloë, & *amygdalis* amaris: aliquando etiam *pipere*, vel ovi *vitello*: vel illud electarium quod [y] *diaſcylles* appellamus, cujus confectionem de *Medicaminibus* ſcribentes tradidimus.

10 Tum etiam cucurbitæ *recorporativæ* adhibendæ thoraci, atque interſcapulo: dehinc *dropax*, *paropteſis*, *helioſis*, *ſinapiſmus*, *acopa*, recorporativa malagmata, ut eſt [3] *Diadaphnidon*, vel *Dialoe*, vel [4] *Diaeuphorbio*: dehinc *navigatio* atque *peregrinatio* terrena, & potio *theriacæ* antidoti, & aquarum *naturalium* uſus, quarum præſtant in Italia [5] *cutyliæ* appellatæ, ſive

Extra paroxyſmum.

q deſcribitur a Paulo.

r dandus

s ſcylliticum

t πιτυΐδα

v melle

x raphanorum

y διὰ σκύλλης

3 Hoc malagma διὰ δαφνίδων, ſive ex baccis Lauri, deſcribitur à Galeno lib. VII. κατὰ γένη.

4 Hoc malagma διὰ εὐφορβίȣ, Acopum barbaricum dictum, eodem extat loco.

5 ſunt hæ aquæ in Sabinis gelidiſſimæ. *Vid. Plin.* H. N. lib. XXXI. cap. 2.

ve [a] *albæ*, vel *nepeſinæ*: tum etiam *cataclyſmus*, hoc eſt, aquarum illiſio ſupernè, iiſdem locis qui patiuntur. Utilis denique *maritima*, & plurima mare tenus converſatio, atque conſuetudo *frigidi lavacri*, quam ψυχρολουσίαν appellant.

[a] Albulæ, circa Romam

Aliqui autem adverſarum *ſectarum* principes etiam 11
dauco cum *aceto* & *melle* ægros potaverunt, ſive [b] *iri* cum mulſo, & ventrem plurimum deduxerunt, dando de *diagridio*, quod ſcammonian *Græci* appellant, obolos tres, cum duplici pondere *aloes* ſive *hieræ*, quam catharticam vocant, vel *ammoniaci* ſalis obolum, ſive *opopanacis* ſimile pondus, vel [c] *cneoron*, aut *polion* herbam, vel *peplion*, aut *calchanthum*, vel *thapſiam*, aut *aſininum lac*, & *caſtoreum*, non ſolùm lenimenti tempore, ſed etiam in augmento, ſive ſuperpoſitione paſſionis. *Alii* verò etiam urendum thoracem, vel caput crediderunt. *Themiſon* quoque 12
ſecundo libro *tardarum* paſſionum, in quibuſdam eiſdem [d] compeccaſſe videtur, cùm plurimum ventrem *purgandum* credidit ex diagridio, atque in ipſa acceſſione. Utitur præterea *conſtrictivis*, atque his acrioribus, & imperat dari *thapſiæ* ſuccum cum *opopanace*, aut *ſagapeno*, ex quibus ſtomachus neceſſario vexatur. Hic denique erit memorandum, [e] quia potis medicaminibus non ſine cautionibus utendum eſt, ut neque eorum plurima *ſatietate* vexandi ægrotantes. Item in *impetu*, vel aſperitate *paſſionis recorporativa adjutoria prohibenda*. Erit enim [f] *cœnoteta* conſideranda, qua facilè medicamina, qualitatis ratione accedente, [g] correctius approbamus.

Aliorum medicorum ſententiæ recenſentur.

[b] iride

[c] thymelæam

[d] *συναμαρτάνειν*

[e] quod potu medicaminum

[f] *κοινότης*

[g] convenientiora

Iii CA-

CAPUT II.

13
De ſtomachicis.

Quid ſit ſtomachica paſſio.

A *Parte* corporis quæ patitur, [1] ſtomachica paſſio nomen accepit, ſed non omnis *ſtomachi* querela illico paſſio nuncupatur, niſi fuerit ex multorum *concurſu* ſignorum, & *perſeverantia* confecta, atque corporibus *tardans* repetendo ſuperpoſitionibus lenimenta. Plurimi igitur ſingulatim ſpeciales *curationes* ejus tradiderunt, nunc de ſtomachi *duritia* dicentes, nunc de *ventoſitate*, de *rheumatiſmo*, & *de-
14 bilitate*, & *horrore* ciborum, & faſtidio. *Themiſon* quoque *primo* libro tardarum paſſionum [a] ſolutionem circa ſtomachum appellavit *rheumatiſmum*, *ſecundo* libro *ventoſitatem*. *Theſſalus* ſecundo libro regulari curationem ſeparavit ſoluti ſtomachi, atque inflati. Nos verò communiter ſub *una propoſitione* de omnibus dicere curabimus, qua ventoſitatem, vel ex *tumore* duritiem confectam *ſtricturæ* jungimus: *faſtidium* verò, ſive horrorem ciborum, & *corruptionem* [b] ambiguam, utriſque principalibus paſſionibus ſubjicentes. *Antecedentes cauſæ*, quæ ſtomachi paſſionem faciunt, cæteris quoque paſſionibus generandis communes eſſe probantur, ſed magis iſtam
15 jugis *indigeſtio* parit, ſive poſt cibum [c] *gemitus*, & *perfrictio* profunda: item *mœſtitudo*, & *medicaminis inſueti* potatio. Sequitur autem in paſſione conſtitutos acceſſionis tempore *animi defectio*, *articulorum* frigidus torpor, aut variatus per membra acrior natu-

a ſolutionem vocat Cœliacum morbum

b i. tam ſtricturæ, quam ſolutioni

Cauſæ antecedentes.

c vomitus

Symptomata.

1 paſſio hæc, ut ex ſymptomatibus apparet, alio vulgatiori nomine vocatur *Cardialgia*: quoniam ſuperius ventriculi orificium, quod ςόμαχος & καρδία appellatur, præcipue affectum eſt.

turali *fervore*, qui magis *medias* teneat *manus*: tum
roſcidus ſudor, & animi anguſtia: jactatio, *anxietas*,
ſive [d] concatenatio mentis, & *deſponſio*, *coloris* mu- — *d* contractio, conſtrictio
tatio, *pulſus* parvus, celer, imbecillus, *corporis* ta-
bes, *cibi* faſtidium, vel *major* ciborum *appetitus*:
tum *corruptio* acceptorum cum *acore* vel in [e] *bromo-* 16
ſam, vel [f] *fumoſam* tranſeuntium qualitatem: Qui- — *e cœnoſam, putidam*
buſdam etiam *vocis* amputatio, & *dentium* [g] con- — *f* nidoroſam
frictio, ſive concubitus: inſeparabilis *capitis* grave- — *g* contritio
do: *aurium* tinnitus, quibuſdam *ſitis* inſatiabilis, &
cùm in acceſſu tumor major fuerit excitatus, *oris*
ſiccitas, & *ſaltus* ſub præcordiorum partibus: tum
dolor in eadem parte, aut etiam inter palas tenens,
ſive [h] latius, cùm ſe tremor uberior [i] infuderit: de- — *h* latior
hinc tranſvorandi difficultas cum *præfocabili* ſenſu. — *i* diffuderit
Quo denique commoti quidam *noſtræ ſectæ* princi-
pes, Epiſtolarum libris hoc accidentiæ genus [k] *ſtoma-* — *k* ſtomachicam
ticam ſynanchen vocaverunt.

Dureſcente autem *ſtomacho*, ſine ullo [2] fervore 17
atque dolore, cætera communia *ſigna* ſequuntur: tum — *Signa peculiaria quorundam ventriculi morborum.*
ligneus earundem partium ſenſus, & magis inter pa-
las, ſi omnis aruerit ſtomachus: ſin verò in *ſuperio-*
ribus, erit tranſvorandi difficultas, donec ad ejus
fundum accepta perveniant: aut ſi in [l] eodem *fundo*, — *l* ejuſdem
quem Græci *βάσιν* appellant, fuerit durities, erit
tranſvoratio facilis, ſed poſt ejus perfectionem *gra-*
vatio ſequetur, tum *durities*, atque *extantia* in [m] in- — *m* an inferioribus?
terioribus præcordiorum. At ſi *ventoſitas* fuerit ſto-
machi, *tenſio* ſequetur inflatione conjuncta: tum 18
capitis plenitudo cum [n] oppreſſis atque jugibus *ructa-* — *n* retentis flatibus
tionibus, [o] teſtante gravedine, quæ magis accepto — *o* atteſtante
cibo ſentiatur. Tum *ſonus* in interioribus liquido-

2 Quod contingit in ſcirrho incipiente.

tum tanquam ſemipleni folliculi, errante vento per
inania: atque ita tenſione laxata erunt ructatione re-
[p] inflata — levandi. Et ſi etiam *inteſtina* fuerint [p] conflata, *ru-
gitus* interiorum ſequetur, quem *Græci* βορβορυγμὸν
appellant. At ſi *ſolutio* fuerit ſtomachi, quam *rheu-
matiſmum* vocaverunt, ſequitur *ſalivarum fluor*, &
quibuſdam jugis *ſputus*, & *oris* humectatio nauſeabi-
19 lis, cum *mordicatione* interiorum: quibuſdam pluri-
[q] porracei — mus *vomitus* craſſioris, vel tenacis, aut fellei, & [q] pra-
ſini humoris, vel alterius cujuſlibet ſubſtantiæ, circa
ſupradictos colores. Sin verò *occulta* fuerit ſolutio,
[r] immanifeſta — quam *Græci* ἄδηλον appellant, aut [r] immenſa ſigna vi-
deantur, quæ *Græci* λογοθεώρητα vocaverunt, ſequi-
tur *debilitas pulſus* ægrotantis, & veluti ſtomachi *pen-
dentis* atque *trementis* ſenſus, marcor ac defectio ani-
mi, quam *Græci* λειποθυμίαν vocant, quæ *ſumpto
cibo* temporaliter depellitur, reſumptione ſuffecta, non
[s] relabuntur — tamen perſeverabili: nam rurſum in eandem [s] relabent
20 defectionem, [t] in imagine ultimæ paſſionis. Quo fit,
[t] ad modum ultimi paroxyſmi — ut niſi quis celerius ſumpſerit cibum, ſumma defe-
ction jactetur. Sic denique plurimi [v] *impauſabili-
[v] ἀδιαλείπτως — ter* tota die atque nocte cibum ſumpſiſſe veteribus
traduntur. Nanque *Aſclepiades* memorat Praxago-
ræ *famulum* ternos bilibres panes per ſingulos dies
accepiſſe: quibus comeſtis, non aliter paſſione affice-
[x] accepiſſet — retur, quàm ſi nihil [x] acciperet. Sed ab iſta paſſione
[y] conſumantur, diſſolvantur — *phagedæna* diſcernitur: ſiquidem in ipſa non [y] inſu-
mantur, vel digeſtioni tradantur accepta, ſed grava-
tione ſequente evomantur. Hæc ſunt quæ de *ſtoma-
[z] ſecundum — chi rheumatiſmo* occurrunt.

21 Sed [z] circa *regulam methodicam* diſcernentes [a] *ſu-
Curatio varia. [a] exacerbationis — perpoſitionis* tempore, contrariarum adjutoria paſſio-
num *ſtricturæ* ac *ſolutionis*, quæ ſuis ſpeciebus &
ſignis

ſignis [b] approbantur, in *lenimento*, communi ſæpiſſime curatione utemur, quam *recorporativam* dicere poterimus, à *Græcis* metaſyncriticam appellatam. Cum igitur primo *ſtricturæ* paſſio corpus invaſerit, atque nova *temporis cauſa* fuerit ægrotantis, ſive in *ſuperpoſitione* conſtituta, turbando, aut dolore, aut ventoſitate affecerit patientem, convenit eum jacere *loco* lucido, atque calido mediocriter, adhibito *ſtraminum*, atque operimentorum calidorum uſu, & ſi vires permiſerint, adjuncta *abſtinentia* uſque ad tertium diem, & acceſſionis tempore omnifariam *requie*, tum articulorum blanda convenit *defricatio*, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur. Dehinc *vaporationes* inter ſcapulas, ſive palas adhibendæ: *pectori* quoque ſaccelli calidi ex cantabro confecti, ſive polline: [c] nam *Græci* [d] ὀμφακόμελι vocant, & harum ſimilium materiarum. Convenit etiam multiplicati *linteaminis* vaporatio, ſive pannorum, vel *plagellarum*, quæ *Græci* [e] πτύγματα vocant, oleo tinctarum: *cucurbitæ* igni externo [3] vaporatæ, atque leniter appoſitæ, jugi atque frequenti mutatione: aliquando etiam [f] *teſtea* vaſcula, quæ *Græci* amphoras vocant, ſive *vitrea*: tum *fomentatio* ſtudioſa ac jugis, ex oleo calido atque dulci, vel in quo malvæ agreſtis radices decoctæ ſunt: ſi *ſingultus* fuerit, [g] ſicyonio: ſi *inflatio* cum ruta vel anetho. At ſi *vocis* fuerit *amputatio*, in [h] acceſſionis affectu decumbentibus erunt ſpongiis aqua calida expreſſis *ora* vaporanda, & diſtinctio *dentium* facienda digitis immiſſis, quibus lenius gingivas deprimamus: tum *capitis* fomentatio, & *reſumptionum* moderamenta adhibenda, ut panis calidus, vel cucumis,

b æſtimantur

in paroxyſmo, cum ſtrictura.

22

c & quod Græci

d deſcribitur à Paulo & Aëtio

e lintea complicata

23

f terrea, figulina

g *ſub.* oleo

h acceſſione affectus

3 Sic cornua aqua fervente vaporata balneatores adhibent.

aut melo, vel *terræ gleba* aqua calida infuſa, & oris
collutio ex aqua calida, & acceſſione urgente parva
24 potatio: ac ſi in *vehementiam* paſſio venerit, adhi-
benda *phlebotomia*, qua perfecta, ſi tertia fuerit dies,
quam Græci *diatriton* vocant, erit ægrotans *unctio-
ne* curandus, calido ſcilicet ac dulci oleo: tum *oris*
adhibenda collutio: *cibus* offerendus parvus, levis,
calidus, ſumptione facilis, ut ſorbile quidquam ex
pane atque melle, & ſale, & anetho confectum, ſi-
ve pulticula mollis, velut ex pane, aut alica: & ova
ſorbilia: Tum *alternis* diebus, permittentibus viri-
bus, æger nutriendus, donec paſſio declinet. *Potus*
præterea dandus eſt plurimus, ſed neque majoribus
hauſtibus hauriendus, neque coadcervatim atque eo-
dem tempore, quo potius [i] *ignotos* * impleri, quàm
25 relaxari faciamus. Iis autem *partibus*, quæ fuerint in
tenſione conſtitutæ, *cataplaſmata* conveniunt laxati-
va, ut eſt præ cæteris ex lini & fœnigræci pollinibus,
& ſemine malvæ, ex ſolo melle, & parvo oleo ad-
mixto confectum, quo plurimo tempore corpori
poſſit ſine ulla gravatione immorari: tum *cucurbita*
adjuncta ſcarificatione, ſive *hirudinum* appoſitio,
quas vulgo ſanguiſugas appellant: deinde *cataplaſma*,
& *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum liquoribus ſæ-
pe memoratis. *Declinante* paſſione, ſi ulla *durities*
fuerit conſecuta, erunt *cataplaſmata* apponenda, ut
nuper docuimus, admixta reſina, ſive in olei vicem
26 liquida pice: vel radice hibiſci, & adipe porcina re-
centi primo, tum veterato, confecta, ſive ex hor-
dei pollinibus, aut lolii ſemine, & arido fico, &
hibiſco: Tum etiam ex oleo calido *embaſis*, ſive [k] ex
varietate ejuſdem per diverſa virtutis, ut *fœnigræci*
decoctione, vel radicis *malvarum*, aut *lini* ſemine.
De-

[i] inaſſuetos
* ægrotos

[k] ob varietatem, per diverſa ejuſdem

Dehinc *cibus varius* dandus, ſed qui nullam faciat inflationem, neque digeſtione [l] tardius [m] approbetur, ſed omni facilitate conveniens, ut cerebrum porcinum, piſces teneri, atque olera, quæ ventrem mollire valeant: Tum *lavacra* convenit adhibere, atque *vino* ægrotantem reſumere leni. Utendum etiam malagmate, quod *diachylon* appellamus, ſive *mnaſeum*, vel *diamelilotum*. Et ſi *ventoſitate* fuerit 27
ſtomachus affectus, adhibendum [4] *diaſamſucum*, ſive *diaſpermation*: quorum compoſitiones de medicaminibus tractantes *Reſponſionum* tradidimus libris.

l tardior, an tardus?
m comperiatur

Si *rheumatiſmus* fuerit, quem nihil aliud quàm *ſolutionem* accipimus, convenit ægrotantem jacere *loco* mediocriter *frigido*, ſupino *ſchemate*, attritis ac [n] teneribus ſtramentis utentem, adhibita *requie*, & *abſtinentia*, ſicut ſuperius diximus, permittentibus viribus: tum tenacior *ligatio* articulorum, vel ſi cauſa coegerit, conſtrictio facienda appoſita *cucurbita* ſtomacho, plurima flamma ſubjecta: dehinc 28
ſolutione cogente, *ſpongia* frigida, atque *odoramenta*, quæ percutere minus valeant caput, ut exhalatione ſui *frigus* ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, ſorba, mala punica, murta, lentiſcum, roſa, vel [o] pulentum infuſum, & his ſimilia: *oris collutio* ex aqua frigida, ſive puſca. At ſi plurimus fuerit *ſalivarum fluor*, expuere jubemus ægrotantem: ſiquidem retentus ſtomachum ſolvat: tranſvoratus autem humectet atque obducat, & propterea geminet *ſolutionem*. Sed hoc convenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius expuendi, atque exinde pro-

Cum ſolutione:
n teneris
o polenta

4 utrumque hoc medicamentum à Paulo deſcribitur. Omnia hæc malagmata deſcribuntur etiam à Galeno lib. VII. medicamentor. *κατὰ γένη*, ut *διὰ χυλῶν*, *διὰ μελιλώτȣ*, *διὰ σαμψύχȣ*, & *διὰ σπερμάτων*: Mnaſæum autem lib. I.

provocatio fluoris augeatur. Perſeverante paſſione
gargariſmata ſunt adhibenda ex ſupradictis, vel ex
29 aliquo ſucco ad fluorem ſanguinis præſcripto, qui
valeat frigore atque propria virtute mederi, vel ſi
res coegerit, ex iiſdem *ſpongiæ* expreſſæ, ſicut
in aliis docuimus, *gutturi* admovendæ, ſive *pectori*,
& [p] *interſcapulo*. Lenius autem atque idem faciunt
ptygmata ex ſupradictis expreſſa liquoribus. Conſtringunt enim ſalivarum fluorem, & nauſeam relevant, quod non minus etiam maſticata *conyza*, atque
exputa, ſive *maſtiche* contrita, & *lactucæ* albæ ſemen facere valent. Poſſunt etiam [q] *poto* dari ea, quæ
congrue medentur, ut duobus *aquæ frigidæ* cyathis
ſeminis *lactucæ* albæ aſpergantur cochlearia duo, ſive
30 *maſtiches* cochleare unum: ve plantaginis ſive mali
punici dulcis, vel acidi ſuccus, cum particula *menthæ* parviſſima, vel *cucumeris* ſemine contrito. Dandum quoque medicamen confectum, quod [r] *Dioporon* appellamus, etiam [s] *Diamoron*, ſive [t] *diarhoos*,
& his ſimilia: quorum compoſitionem Medicaminum
docuimus libris. Cavendæ præterea horrentium
materiarum *fabulæ*, quæ quadam commemoratione
vomitum commovere videntur: utendum *cataplaſmatibus*, quæ nuper de fluore ſanguinis ſcribentes docuimus: & *diatriti* tempore adhibenda *perunctio*
ex oleo Hiſpano, ſive lentiſcino, vel murtino, qua
præcurato ægro, *ora* fovenda aqua frigida, vel
31 ſpongiis ex ea expreſſis [v] detergi: tum *cibo* reficiendi ægri conſtrictivo, ſicut de fluore ſanguinis conſcripſimus, atque ita parva interpoſita dilatione *frigidæ* parum *aquæ* paulatim bibant. Quod ſi quiſquam
non valuerit ſuſtinere, *calidam* dabimus ſic ut [x] nimio
fervore conſtringat: imitatione enim velut *uſturæ*
par-

[p] interſcapulis
[q] potui
[r] διὰ ὀπορῶν
[s] διὰ μόρων
[t] διὰ ῥοὸς, an διὰ ῥοᾶς, ſeu ex malo punico;
[v] detergenda
[x] intenſo

partium perficit *denſitatem.* At ſi cibum ſibi in ſtomacho *natare* ſenſerint ægrotantes, convenit articulorum impreſſam *ligationem* facere, & ut in aquam ferventem *manus* ægrotantium mittere, vel ſi majora cogunt, etiam conſtrictivam adhibere *cucurbitam*, & primo ori ventris, dehinc inter ſcapulas, ſive palas, quod μετάφρενον *Græci* vocant, & aliquando tertiam inferius à prima convenit adhibere. Ac 32
ſi *cibus* fuerit *rejectus*, [y] ſecundo nutriendi ſunt ægrotantes: & ſi [z] permiſerit ut diatriti rigorem ſervemus, erit alternis [a] plurimus parvus cibus offerendus, quo quidem diurnis diebus, ſed non ſimili modo ægri nutriri videntur. Sin vero ſtomacho collectus humoris fluor *mordicationem* fecerit, ilico excludendus, ſi plurimum ſuperare fuerit viſus: non quidem [b] *digitis* immiſſis, quo vomitum provocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus ſanis, vel quæ paſſione contaminatæ non fuerint, patientibus advenire liquida faciamus, quippe cum conſuetudo ſæpiſſime tranſeat in naturam. At ſi pluri- 33
mum *edax* fuerit humor, nec tamen ita ſuperfluus, ut ſua ſponte per *vomitum* excludi videatur, ob [c] *facultatem* rejiciendi, quo minus everſio fiat ſtomachi, damus *potum*, & perſeverante ſolutione, cataplaſmatum, ſive medicaminum virtutes augemus. Tum ſi ὄρεξις, ſive *appetitio* cibi fuerit impedita, dabimus ea quæ naturam valeant excitare, ut *intybi* thirſum, vel *lactucæ*, & magis albæ, atque aceto tinctæ, tum albas *olivas*, & panem *puſca* infuſum, cum parvo pulegio, & ſale, & Hiſpano oleo: item *pultem* ex pane vel [5] tragoptiſſana, atque puſca, &

Kkk oleo,

y denuo eſt dandus

z vires permiſerint

a plurimum: ſic *ſup.* §. dixit paulo plurimum cibum dandum eſſe.

b ſed naturæ ſpontaneo conatu

c facilitatem

5 Τράγος apud Dioſcor. & Plin. eſt frumenti genus: Vox autem *Ptiſſana* ſua ſignificatione complectitur omnia ſemina veſca, cortice detracto ad hominum cibos præparata.

oleo, & ſale parvo confectam, & anetho, vel porro
[d] tragophacoptiſſana
capitato, vel [d] *tragoptiſana*, quæ ex lenticula atque
34 alica conficitur: ſed erit aſſanda lenticula. Tunc im-
[e] ſcandiana vel ſcantiana
mittenda mala cydonia, vel orbiculata, ſive [e] *ſcau-
diana*, ut plerique vocant, vel mala, pira, aut
ſorba, aut pira duracina, quæ *cruſtumina* vocant,
vel folia plantaginis mollia, aut intybi. Aſpergenda
etiam alicæ, ſive oryzæ, grana mali punici, vel
[f] fumo ſiccatæ. c. 3. lib. 4.
uvæ [f] *fabriles*: dehinc etiam vina quædam infunden-
[g] melinum
da, ut *murtinum*, [g] malinum, vel ex malo punico
confectum, aut *hydromel* inveteratum, vel quod [6] *me-
limelon* appellant, aut *hydromelon*. Danda etiam pru-
na damaſcena, & melum aſſum, vel elixum, vel
35 quidquam ex ſupradictis. Sic etiam *volantum* car-
nes, quæ nulla pinguedine accipientem gravent, ut
paſſerum pectora, vel perdicum, aut attagenarum:
tum etiam *quadrupedum* levia, deinde porcina crura,
item *maritima*, quæ non ſint contraria ſolutioni, ut
[h] buccina, purpuræ ſpecies
ſquillæ, mulli, carabi, [h] bucini, [i] ſpondylia, con-
[i] ſpondyli, ſ. carnes interiores oſtreorum
chylia. Ac ſi cibus in *acorem* tranſierit, in iiſdem erit
perſeverandum, atque eodem potu, cui erunt aſper-
gendæ *coriandri* ſeminis drachmæ duæ: Tunc etiam
[k] ὑπαυστηρὸν
aſperiori vino utendum, quod *Græci* [k] hypauſteron
vocant. Perſeverante fluore, erit etiam *trochiſcis*
utendum, quos *hæmoptycis*, & *cœliacis* potandos
Nota.
36 ſcripſimus. *Lavacrum* interea tardius ac ſerius ordi-
nandum, & multo, atque longo tempore prohibendi
ægrotantes *bibere* priuſquam cibum ſumpſerint, niſi
aliqua forte major neceſſitas intolerandæ ſitis occur-
rerit. Erunt nanque dandi cogentibus rebus ex *vino*
aſperiore *aqua* commixti duo, vel tres cyathi.

Sed

6 Melimelon fit ex ſucco cydoniorum & melle: hydromelum ex decocto cydoniorum & melle. Utrumque Hydromeli nomine Paulus deſcribit. His compoſitionibus utcunque ſimilis eſt Miva ſimplex officinarum.

Sed ſi forte *complexionis* paſſionum aliqua fuerint *ſigna* perſpecta, erunt *urgentiora* conjicienda, quibus ordo magis ſerviat curationum. Plurimi vero medici *ſtomachicos* putant eos, qui *duritia* laborant, & *ſingultu*, iiſque dant *caſtoreum* ex aqua mulſa ſolutum, quantitate pleni cochlearis, tribus cyathis aquæ miſcentes. Eos autem qui *fluore* ſtomachi, 37 eſt rheumatiſmo laboraverint, *aqua* potant, miſcentes *aloës* cochlearis pleni quantitatem, vel infuſione *adſtringentium*, vel decoctione, vel ſucco. Sed erit præcavenda *medicaminum* dandorum *ſatietas*, ac magis [l] inlocandæ qualitatis, quam non ſolum ægre perferant ægrotantes, verum etiam officio appetendi cibi deſerantur, & propterea paſſionis augeatur pernicies. Hæc etiam de illo potando medicamine, ſive antidoto, quod *hieran* appellant, dixerimus. Facienda etiam laborioſa, atque dolore graviſſima *ignis* [m] uſtura.

In strictura ſolutioni implicita.

l injucunda

m παρόπτησις, quaſi adaſſatio.

Sed in *lenimento* [n] oportebat ægrotantium *fortificare* corpora, atque *reſumere* varia geſtatione, & 38 pro modo virium, ſub divo *deambulationes* adhibere, ſive *lectionis* exercitium, ſi fuerit litteratus ægrotans, vel, ut communiter dixerim, *vocis*: tum *unctionem* ac *defricationem*, & eos motus, qui magis *humeros* valeant exercere, retento ſpiritu, & nunc *palæſtra* corpus agitare, tum *lavacro rariſſimo* uti in iis, qui fluore vexantur ſtomachi: *jugi* autem ac frequenti in iis, qui ſtrictura laborare videntur. *Vinum* vero, atque *varium* cibum *conſtrictivum* [o] prioribus, *laxativum* [p] ſequentibus ordinamus, ut piſces teneros, echinos, oſtrea, & olera mollia, accedente regula *methodicæ* diſciplinæ, minuendæ augendæque quantitatis. Dehinc adhibenda *recorporatio*, 39

Quomodo ſtomachici extra paroxiſmum ſint tractandi.

n oportebit

o qui fluore laborant

p qui ſtrictura afficiuntur

 quam

quam *Græci* [q] metaſyncriticam vocant, ex acriori cibo, quem Græci *drimyphagian* appellant, ex [r] aqua *capparis* [s] confecto, & aceto, & ſale, & *cepe*: ſed ex [t] depoſitis, quæ temporis requie, nullo accepto marcore, inflabilis virtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ *ſinapi* madidatæ, atque [v] *ſalſum* ex aceto, & oleo conditum: vel aceto, & mulſo, & ſinapi: aut mulſo ex vino confecto: quæ quidem erunt varianda. Admiſcendum etiam *piper* pro ratione virium, atque paſſionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis
40 utamur. Convenit etiam ſicca *fricatio* cum [x] aſpergine [y] corporea facta. Tunc *frigidi* conſuetudo *lavacri*, quam ψυχρολουσίαν appellant, & cibi *ſicciores*, magis in iis qui fluore, hoc eſt *rheumatiſmo* laborant: Tum *rubor cutis* faciendus inter ſcapulas, & in thorace uſque ad ventrem, nunc ex *ferventis reſinæ* linimento, nunc ex picis, nunc ex *dropacis*, primo communis ac *lenioris*, deinde compoſiti ac *vehementioris*: atque ita *nitri* fricamento utendum, & *ſole* torrendum corpus, quod Græci ἡλίωσιν appellant: aut παρόπτησις adhibenda ex carbonibus, vel parietibus ignitis, & [z] *ceromate*: aliquando etiam ex *fico* calefacto, tum *defricatio* ex nitro, atque oleo,
41 & adarce. Adhibenda quoque *acopa* ex euphorbio, & diagridio, & pyretro, & pipere, & ſinapi; vel ſucco *ferulaginis*, [a] quem *Græci* thapſian vocant: ungendaque iis *ſolis* corpora, vel admixta *cera* ea imponenda, donec ſufficienter [b] inflari vi medicaminis partes videantur. Convenit etiam [7] *vomitus* arte affectatus, quo corpora [c] diſſecentur: & primo ex

q metaſyncriſin
r muria
s condito
t conditaneis ſalgamis
v ſalſamentum
x His verbis deſignat τρίμματα, & σιμτάσματα.
y pulveris alicujus
z linteis cera oleoque inductis
a quam
b in tumorem rubicundum attolli
c morboſum à ſano, veluti ſcalpello reſecetur: eodem genere locutionis utitur li. 4. §. 3.

7 Hanc vomitus provocandi rationem vomitum jejunum autor vocat *ſup. lib.* 2. §. 31.

ex aqua *mulſa*, vel ex aceto *ſcyllitico* melli admixto
ſingulari, vel adjuncto ſemine *erucæ*, aut *cardami*,
aut *urticæ*, aut *ſinapi*, aut [d] *ſalſamenti* multi ex ace- [d] ſalſamento
to & melle: tum etiam ex *radicibus*: ultimo quo- multo
que *helleboro* lenticulæ admixto: vel orizæ, in iis
qui *rheumatiſmo* fuerint affecti: cum *ſorbilibus* vero 42
ſuccis in iis, qui *ſtrictura*. Adhibenda etiam *ptarmi-
ca*, quibus ſtomachus commotione capitis contre-
miſcat. Item ſorbendus, aut infundendus *rhinenchy-
to* ferramento naribus ſuccus cyclamini, aut erucæ,
aut anagallidis herbæ: *gargarizandum* ſinapi ex ace-
to & melle, decoctio thymi, aut origani. vel pu-
legii, aut hyſſopi: aut [e] ſquillæ ſuccus cum aqua [e] ſcyllæ
mulſa, & cætera ſimilia, ejus generis quæ fuerint,
& magis cum [f] initia atque ſummitas ſtomachi *cal-* [f] initium
loſa, videbuntur vehementiore modo curationis in-
digentia. Tunc etiam adhibemus quædam acriora,
vel horum *exhalationem* ægrotantes hauſtu ſuo hor-
tamur adducto ſpiritu recipere, quo etiam *altiora*
agitatione medicaminis demutentur. Sumpto igitur 43
fictili vaſculo immittimus *puſcam*: tum admixto *ni-* *Modus vapo-*
tro, *origano*, [g] *cardamomo*, *maſtiche* chia, carboni- *randi.*
bus ſubjectis decoquimus. Sed erit primo os vaſculi [g] an cardamo, ſeu naſturtio?
prægypſandum, immiſſo *calamo* utraque ex parte fo-
rato, cujus ſummitati *ovi* vacuati imponimus *teſtam*,
ex utroque ſuo vertice perforatam: cujus *altera* ca-
verna calamo inſeratur, *altera* vaporem fumet ac-
ceptum: tum ægrotantem jubemus *ore aperto* ſupra-
dictam cavernam labiis amplecti, ſive ovi, ut ſupra
diximus, verticem, atque ita ejus *exhalationem* ex-
cipere: cujus quidem fervor erit moderandus, ne 44
nimietate partes exurat. Atque ita, ſi plurima & per-
ſeverans *mordicatio* affecerit ægrotantem, erit miti-

ganda ſimplicibus *gargariſmatibus*, ut aqua calida,
& oleo, ſive lacte, aut decoctione cantabri, aut
h mixarum ſucco ptiſſanæ, vel [h] *noxarum* decoctione, aut *amyli*
cum aqua. Oportet præterea etiam partibus in paſ-
ſione conſtitutis apponere medicamen, quod *Po-*
i διὰ δαφνίδων *lyarchion* appellamus, vel [i] *Diadaphnion*, & horum
ſimilium, quorum compoſitionem *Medicaminum* tra-
didimus libris. Dandum quoque medicamen *the-*
k διὰ ἐχιδνῶν, ſeu de viperis *riacum* bibendum, quod [k] *diechydnon* appellamus:
cujus quoque compoſitionem *Reſponſionum* dedimus
45 libris. Tunc ægrotantes maritima *natatione* exercen-
di, atque *cataclyſmo* curandi, hoc eſt aquarum illi-
ſione, ſuppoſitis partibus patientibus. *Animo* præ-
terea ſecuro atque facili eſſe convenit curandos, &
aquarum naturalium uſum adhibere, ut quæ ſunt in
l Cutiliæ Italia [l] *Cotiliæ* appellatæ, & *Nepeſinæ*, quarum lava-
m aptiſſimè cro atque potu [m] aptiſſimo utendum, adhibita *aëris*
mutatione longa, terrena & maritima: *exercitationi-*
bus variis palæſtrarum, adhibito præceptore uten-
dum, atque ita iiſdem reſumptionibus corpus con-
Perſeverantiæ utilitas. venit recurare. Sic enim *perſeveratione* & ventoſitas
excludetur ſtomachi, & aliæ quoque ſupra dictæ paſ-
ſiones depellentur.

CAPUT III.

46 *De Phagedæna.*

Signa & ſymptomata. EST etiam [a] *phagedæna* ex ſtomachi paſſionibus,
a φαγέδαινα ἀπό τῦ φαγεῖν ἄδην i. ἀκορέςως. qua affectos ſequitur cibi *vehemens appetentia*,
quam *Græci* ὄρεξιν appellant, & [b] coadcervati acci-
piendi cupiditas, & *immaſticata* tranſvoratio, tum
b coadcervatim *gravedo*, atque tenſio, & propterea *vomitus*, quem
ſibi coacti atque oppreſſi provocant ægrotantes, cor-
poris

poris *macies*, *pallor*, aliquando etiam *vultus* inflatio, *oris* [c] pedor, quibuſdam etiam *gingivarum* putredo, cum ſcabro *dentium* detrimento [d] tritus, *viſus* obtuſio, [e] ſed paſſioni genus philonii in *problematicis* daturos nos iterum pollicemur. Interpoſito enim tempore *digeſtionis*, rapiuntur accepta, atque repletis viis, quos *Græci* πόρους appellant, obtunditur appetitus. Erit præterea curandum, tempore 47
quo *cibamus*, ea miniſtrare quæ *parum* nutriant, ſed quanta vi queant, appetentiam obtundant, ut ſunt *olera* quæ non relaxent, ne vomitum moveant, ſed conſtringant potius. Sic enim ſui quantitate *famem* [f] ſentiunt, atque virtute propria digeſtionem non gravando perficiunt. *Bibere* autem prius quàm *ſolidus* ſumitur cibus, iis qui fame urgentur, utiliſſimum judicamus. Siquidem potu impleti minus ſolidos appetunt cibos: *phagedænicis* vero hoc convenire negamus: *humectatus* etenim ſtomachus in *vomitum* facile provocatur, & liquefactus, atque ſupernatans cibus facilius *nauſeam* provocat ægrotanti.
Erit igitur ſenſim *vomitus* differendus, atque ejus con- 48
ſuetudo mutanda, ut interpoſitis diebus [g] parum demus aliquando cibum, & appoſitione *cucurbitarum* ejus adjuvemus deſcenſum, qui ſolitis ſuis locis inſertus teneatur. [h] Alia vero *vomitum* permittamus, ac deinde paucis interpoſitis diebus prohibeamus, vel iterum adhibeamus, ſed in [i] *adjutorii* vicem, hoc eſt ex *radicibus*, tum etiam ex *helleboro*: quo regulæ curationis adjutoria localia concurrant *recorporativa* virtute medentia, & partes ad *fortitudinem* naturalem ducant, quorum uſum ex ſupradictis, atque in aliis paſſionibus ordinatis accipiendum ducimus.

c fœtor

d & attritu:

e hic multa deſunt.

Curatio.

f ſatiant

g parvum, paucum

h *ſc.* die

i adjutorii modo, ſpecie, ratione

CA-

CAPUT IV.

49 *De Jecoroſis, quos Græci* [a] *Epaticos vocant, & lienoſis: quos* [b] *ſplenicos dicunt.*

a ἡπατικοὺς
b σπληνικούς, καὶ σπληνητικούς.
c *ſc.* inflammatorio
d abſceſſu, vomica
e σκίῤῥωσιν
f docebimus.
g quæ tumori ſuccedunt
Symptomata jecoroſis & lienoſis communia.
Jecoroſis propria.
h arquato

UTraque paſſio à *locis* patientibus nomen accepit.
Siquidem eſt in *jecore*, vel in *liene* conſtituta, [c] *tumore* ſcilicet effecta, ſive [d] *collectione*, vel
duritia, atque *ſaxitate*, quam [e] ſchirroſin vocant.
Sed de tumoribus libris *febrium* docuimus. De collectionibus vero, ſive *vomicis* ſpecialiter [f] docemus.
De duritia verò aut *ſaxitate*, [g] quæ cedente tumore
efficiuntur, nunc proſequemur. Sequuntur enim
quædam *communia* jecoroſis atque lienoſis, quædam
50 ſpecialiter *propria*: ſed communia, *gravedo*, *ſpirationis difficultas*, & magis in itinere & ambulationibus clivoſis, tum *piger motus*, atque *anhelatio*, &
ſitis, & *oris ſiccitas*, *coloris* mutatio, *pedum* inflatio, aliquando etiam *febricula* latens, & *hydropiſmi*
ſuffuſio, cum continua cibi corruptione. *Propria*
autem, vel ſpecialia *jecoroſos* hæc ſequuntur, extans
durities, ſive ſcirrhoſis in *dextra* parte præcordiorum, ſchemate rotundo, coſtis ex aliqua parte ſubjecta, & propterea veluti deciſa: ex alia verò parte
circumſcripta, atque rotunditate terminata, *color*
ſæpiſſimè *æruginoſus*, ſive [h] arquati ſimilis, quem
Græci *icteron* appellant, *urina* turbata, velut [i] *ſandarachæ* colore: & acceſſionis tempore *dolor* tendens
51 uſque ad dexterum jugulum atque palam, & difficilis ſupra latus *ſiniſtrum* jacendi copia. Siquidem
ad-

i De ſandaracha, colore flammeo factitio, *vid. Plin.* H. N. lib. XXXV. cap.6. Erat Arſenici quædam ſpecies. ſandaracha autem Arabum eſt gummi Juniperi; quod Græcos Arabeſque legenti probe tenendum.

adducuntur dexteræ partes ſuo pondere pendentes, & propterea [2] *gravedine*, atque doloris punctione ægrotantes afficiunt, tum felloſa *ſtercorum* egeſtio. *Lienoſis* verò extans *duritia*, atque ſaxea ſub *ſiniſtra* parte præcordiorum invenitur, ſchemate longo porrecta, & veluti pectus invadens, vel umbilici ſæpiſſimè tranſgrediens finem, atque latitudine ſuperans, nunc minimè, nunc vehementer, ut omnia [3] *conata* videantur, & inſpicientes eo falluntur, ut *membranam* tumere, ſive extare putent, quam *Græci* περιτόναιον vocant, *color* plumbeus, atque *acceſſionis* tempore dolor tendens ad jugulum ſiniſtrum & palam, & difficilis ſupra *dextrum* latus jacendi copia. [4] Memorant plerique etiam multitudine *pediculorum* ægrotantes affici, & graviore per ſomnum *ſudore*, atteſtante *veretri* [i] in officio ventris erectione, & aſſiduo è *naribus* ſanguinis fluore. Præterea oris fœtor ægrotantes afficit, cum *gingivarum* putrefactione, & [k] defluxione. Sectarum *principes* meminerunt tenuari etiam cutem ventris, & [l] *venas nigras* apparere atque craſſiores, & in cruribus *ulcera* difficilè in cicatricem, vel indecenter venientia. 52

[i] dum alvus exoneratur.

[k] colliquatione

[l] varices

In his igitur communiter oportet *ſuperpoſitionum* tempore, tanquam in tumore curando, *calidum* jacentibus providere *locum*: tum *fomentis* & *cataplaſmatibus*, & *cibis laxativis* uti tempore, quo ſæpiſſimè docuimus, ſed tenuibus, ac ſorbilibus. Tunc *cucurbitæ* atque ſcarificationes, & *ſanguiſugarum* convenit appoſitio, quas hirudines appellant, & 53 *Curatio.*

 va-

2 *gravedine*, ob pondus ſuſpenſi jecinoris: *punctione*, ob diſtractam & divulſam membranam, cui jecur adnexum eſt, & quæ cum Diaphragmate colligatur.

3 connata, συμπεφυκότα: i. cohærentia, ut nihil videatur ſub coſtis inane jacere, quod tamen vacuum in ſanis deprehenditur: quamobrem & κενεῶνα Græci vocaverunt.

4 Quæ hic enarrantur, ſunt cachexiæ ſcorbuticæ ſymptomata.

vaporationes: Ac ſi vehemens paſſio fuerit, adhibenda *phlebotomia* iis omnibus antepoſita; tum *clyſter*, ſi venter officium non agnoverit: [m] ſed ex decoctio *fici* [n] ſingularis [o] impreſſi patientibus locis: [p] flectetur enim & [q] *exercitio* quodam durities reſolvetur.

m ſed &
n ſolius
o impreſſa, applicita
p emollietur

54 Conveniunt etiam frequentes *cyclorum* mutationes: denique inter paucos dies adhibenda *drimyphagia:* tum radicum *vomitus* cum aceto ſquillitico, vel certè *helleboro* erunt [r] disjiciendi. Tum alia mutatione reſumendi ægrotantes, adhibito uſu *aquarum naturalium*, atque *natatione* maritima, & *vaporatione* [5] locorum natura ſpirantium, quo etiam ſudores moveantur, non ob virium fatigationem, ſed quo poſſit calida ſpiratione ac naturali [s] *corporatio* fieri patientium partium. Convenit præterea etiam in littore ſicco ex harena ſole ignita παρώπτησις: tum *ma-*

q jugi & perſeverante applicatione
r commovendi ſc. ægri
s recorporatio
t in papulas ſeu puſtulas elevare

55 *lagmata*, quæ corpus valeant [t] *papulare:* & primo leviora, ut eſt [v] *polyarthion*, ex *caphiſo fonte*, & [6] *ſalibus* confectum, quod διὰ ἁλῶν appellant: item ex tribus *reſinis*, quod [x] diaretiſmum vocant: tum etiam, quod appellant [y] *diamyrepſicen balanum*: item [z] *Diaoriganum*, & [a] *Diacardamum*, vel [b] *Diathapſias*, & [7] *Diasbeſtum:* Quorum omnium compoſitiones Reſponſionum libris explicavimus. Sed iis quæ ſunt vehementia, ut eſt Diathapſias, ita erit utendum, tanquam ſinapiſmo uti ſolemus. Hæc eſt ſecundum

v Polyarchion & Cteſiphontis, ut lib. 2. §. 34.
x διὰ τριῶν ῥητινῶν
y διὰ μυρεψικῆς βαλάνυ.
z διὰ ὀριγάνυ
a διὰ καρδάμυ, ſ. naſturtio
b διὰ θαψίας, ſ. de ſucco ferulaginis

nos

5 talis eſt ſpecus prope Neapolim, quem incolæ vocant *la Grota di Tritoli.*

6 Paulus deſcribit emplaſtrum ex ſale. Galenus lib. VI. κατὰ γένη deſcribit etiam malagma hoc διὰ ἁλῶν, ut & Cteſiphontis.

7 Διὰ ἀσβέςυ. Ἄσβεςος ſpecies eſt Aluminis plumoſi, ex quo lintea incombuſtibilia conficiuntur. An hic ſubintelligitur κονία? ita ut malagma fit ex calce viva. Apud *Aetium cap. de ſcirrho lienis* legitur Epithema aurei coloris Aſclepiadæ, quod calcem vivam accipit. *Gal. cap. 7. lib. 14. Meth.* ad flatuoſi tumoris curationem emplaſtrum parat ex calce viva, & ſtrigmentis gymnaſiorum.

nos *curatio* eorum qui duritiam, ſive *ſcirrhoſin* in *jecore*, vel in *liene* habuerint.

Apud *veteres* autem medicos plura, atque diſſonans & turbulenta *curationis* ordinatio invenitur. 56 *Veterum quorundam Medicorum ſententiæ.* Alii enim *phlebotomiam* recuſarunt in lienicis, ut *Apollonius* Citienſis: alii probaverunt. Atque horum alii ex *dextro* brachio jecoroſos, & ex *ſiniſtro* lienoſos phlebotomandos dicunt: alii ex *talo* ejus partis quæ patitur: alii ex medio digitorum, omnifariam variis [c] extimationibus tentati. [c opinionibus] Sumunt enim atque depoſcunt ex iis partibus, quæ facilè dividi poſſint, phlebotomiam faciendam, hoc eſt brachiorum venis, niſi fortè ipſæ tumuerint, & ob hoc oporteat longè à patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quo injuria lateat adjutorii. Item alii *de uſtionibus* 57 adhibendis certaverunt: & quidem ſolis aiunt *lienoſis* convenire: quidam autem *jecoroſis*, medicaminibus [d] *ſcaroticis* adhibitis, ſive cauteribus: [d eſcharoticis] & horum *alii* urenda, *alii* perurenda probaverunt, atque altius in *lienicis* cauteres inſigendos: quorum quidam *ſimplices*, quidam *triſulcos*, quidam *ſerratos* approbant [e] frigidos. [e figendos, alii rigidos.] Tum uſtionis *ulcera* humectantes, atque in ea fluorem humoris longo tempore provocantes, *ſcyrrhoſin* defluxionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores, atque indignationes, & [8] *conſenſus* cum vehementibus febribus neceſſariò ſequuntur. Siquidem [f] *peritoneos* membrana, quæ eſt natura nervoſa, ignis uſtione vexatur. [f peritoneum] Fit etiam ſecundò [g] *impoſſibile* plurimis atque vehe- 58 [g obſtat, prohibet]

 men-

8 Conſenſus Methodici vocabant tenuiſſimorum corpuſculorum concurſus, coitiones, & coacervationes, ex quibus fieri putabant phlegmonas, febres, & alios id genus morbos: quod indicat infra §. 64. Conſenſum tamen hic explicare licet, graves affectus per Sympathiam excitatos, læſa nervoſa parte.

mentibus adjutoriis uti medicantem, ut *ſinapiſmo*, *cucurbitis* rapidis, forti raptura motis, *fricationibus*, *dropace*, & his ſimilibus, cum *cicatrices* [h] cæcitate viæ, & [i] hebetudine torpentes, tanquam mortuæ vim nullam medicaminum accipiant. Diviſerunt præterea plerique etiam *curationis* officium, & *alia* jecoroſis, *alia* lienoſis convenire probarunt. Hinc denique [k] quaſdam lienica vocaverunt. *Jecori* etenim cataplaſmata aiunt adhibenda ex *abrotano*, & *ſeſamo*: item bibenda medicamina, ut *theriacam*, quam [l] dioſcoridian vocaverunt, [m] *diapatorion*, vel *diapyrion*.

59 Item anodyna, quæ nos *indoloria* dicere poterimus, ut ea quæ ſcribunt [9] *diadion pipereon*, & [10] *lexypyreton*, & *chamæpityn*, vel viridis *pini* decoctionem ſingulatim, vel cum melle: item urinalia medicamina, quæ *duiretica* vocant, ut eſt mulſum cum *dauci* decoctione, vel *fœniculi* radice, aut *petroſelini*: aut *abſinthii*, aut mali *cydonii* cum *œnanthe*. Utuntur etiam oleribus, ut *lactuca* cocta, vel [n] incocta, *aſperago*, radicibus [11] *oluſatri*. Ventrem quoque [o] deducentes antidoto quod *hieran* vocaverunt. In *lienicis* verò epithema ajunt ſpecialiter convenire ex *cappare* & *myrobalano*, & aceto, ſale admixto, quod ὀξύαλμον

60 vocaverunt, & herba cui nomen *aſplenos*. Dant etiam [p] bibendam *aquam*. Dicunt ſpecialiter *lienem* deducere, vel defluxione purgare, ex quibus eſt ad [q] nutriendum noxiæ cuticulæ, & aquæ ex *lacu*, in quo ſæpiſſimè cadens ferrum fabricatores tingunt, de qua jubent dari cyathos tres cum aceti cyatho uno. Item

h ob denſitatem

i inſenſibilitate

k quædam

l διὰ σκορόδων an διὰ σκορδίυ.

m Di Eupatorium, & zopyrion: zopyrium Aëtius deſcribit.

n cruda

o deducunt

p bibendas aquas medicatas, quas dicunt

q nutriendum corpus innoxia cuticula.

9 Διὰ δυοῖν πιπέρεων deſcribitur ab Aëto pag. 726. ex Archigene. à Galeno κ. τοπ. pag. 683.

10 Apud Gal. κ. τοπ. pag. 685. lexipyreti duæ ſunt deſcriptiones.

11 Olus hoc atrum deſcribitur Plin. H. N. lib. XIX. cap 8. mihi videtur eſſe myrrhis ſativa: quæ & chærefolium romanum dicitur. Audit & Hipposelinum.

Item *polion* herbam, aut *hormini* ſemen in cotylæ quantitatem, aut *capparis* radicem cum *ſquillæ* drachma dimidia, aut *chamædryos*, vel [r] *herpylli* acetabu- r ſerpilli
lum, ex [s] aceto mulſo cyathis tribus, vel *hippoſeli-* s aceti mulſi
ni [t] ſemen cotylas duas, cum vini cyathis tribus: aut t ſeminis
libanotida herbam, quam nos roſmarinum vocamus, cum *fœniculi* ſemine in cotylæ quantitatem ex vino
mixto: item *ammoniaci* guttæ drachmam unam, 61
cum [v] mulſo ex aceto [x] confecto cyathis tribus, vel v mulſi x confecti
tamariſci ligno: item cibum vel potum ſumere jubent ægrotantes in *vaſculis* ex tamariſci ligno confectis. Quidam etiam *decidendum*, vel auferendum [12] *lienem* ordinare auſi ſunt, quod quidem voce dictum, non officio completum accipimus. Sequentibus autem atque diverſis ſeſe implicantibus potionibus medicaminum variorum *ſtomachum* vexant, *veſicam* commovent, atque totum corpus communiter in *cachexiam* mittunt, neſcii quòd quædam ob acrimoniam propriæ virtutis, laceratione quadam, *com-*
muni potentia medeantur, & non per quaſdam [y] *iner-* y inenarrabiles, ſpecificas
rabiles proprietates: & quod neque alia *jecoris*, 62
alia [z] *venis* eſſe medicamina, rectè ſenſerint. [13] *Omnia* z lienis
etenim omnium corporis partium ſunt communia, quando ſimili fuerint affecta paſſione. Regulantur enim ſive diriguntur eorum virtutes, non natura patientis loci, ſed *genere paſſionis* extentæ, atque indultæ pro modo morborum. Hoc ergo eſt peccantium judicium, ſed eorum cauſa qui rerum [a] magis a vanas
hiſtorias amant. Cætera quoque à quibuſdam probata, brevi atque concinna oratione ſubjiciam. *Diocles*

12 Plin. cap. 37. lib. XI. liene per vulnus exempto, animalia vivere tradit, ſed homini cum eo ſimul riſum adimi.

13 Hinc apparet methodicos peculiares medicamentorum facultates, quæ certis corporis partibus tribuuntur, irriſiſſe, atque repudiaſſe.

cles igitur libro quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcribit, phlebotomat *jecoroſos* [b] & dextero brachio, tum ventrem ſolvit *helleboro* nigro,

b ex

63 atque [c] *papaveris* ſucco. Dat etiam cum mulſo *roſmarinum*, quem *Græci* libanotida vocant, & *murram*, & *pini* folia. Adhibenda quoque putat *cataplaſmata* ex [14] phœnicobalanis cum vino, atque lini ſemine, & ſeſamo, & pollinibus, [d] quos *omphacomeli* appellant. Dat præterea *aquam* bibendam; in qua ſit [e] cantabrum prælotum, & [f] *ptiſana* ex tritico, quæ omnia ſunt inflantia, atque ſtomachi vexativa, & digeſtione difficilia. *Lienoſos* vero, quorum *gingivæ* ſudaverint ſanguinem, phlebotomat, & ſimiliter vexat medicaminibus *felliducis*, quæ χολαγωγὰ vocant, atque *urinalibus*, quæ diuretica appellant.

c *nimir.* corniculati

d & eo quod ὀμφακόμελι

e furfures

f ptiſſanam

64 *Praxagoras* primo libro Curationum jecoroſis adhibet *vomitum*, & *ventriflua* medicamina, & *ſudorem* moventia, & *urinalia*, & *phlebotomiam*, atque *fricationem*. Utitur etiam *vino* non aquato, & *uſtione* cauterum, & his ſimilibus. *Lienicos* vero phlebotomat, & cataplaſmatibus curat, utens digeſtibilibus cibis, & vino potat redolenti, & aceto, adhibita *fricatione*, atque *unctione*, & *lavacro*. Dat præterea bibendam mulſam aceto admixto cum *dauco*, aut hyſſopo, vel thymo, aut *capparis* radice vel foliis, aut ſemine, aut ætheriæ herbæ ſemine, quam *eryngion* appellant, aut [15] *chamæleæ*, vel chamæpitys, aut abſinthii, aut marrubii, adhibens etiam vomitum.

65 tum. *Eraſiſtratus* autem in *jecoroſis* præcedens ſuperpoſitas

Eraſiſtrati audacia.

14 Φοινικοβάλανοι ſunt fructus maturi palmæ ægyptiæ, inebriandi vim habentes.

15 An chamæmeli? ſaltem nolim intelligi chamæleam recentiorum Botanicorum, quæ vehementer & maximis cum torminibus ἄνω & κάτω purgat. Quid autem Dioſcor. & Plinii ſit chamælæa non conſtat.

poſitas jecori *cutes* atque *membranam*, utitur medi-
caminibus, quæ ipſum *jecur* late ampleƈtantur, tum
ventrem deducit, audaciter partem patientem nu-
dans. Aliqui *Aſclepiadis* ſeƈtatores geſtationes, &
lavacra, & vaporationes cataplaſmatum, atque ma-
lagmatum excluſerunt in *jecoroſis*, ſuſpicantes te-
nuiſſimorum corpuſculorum fore *conſenſum*, hoc eſt
ſpiritus, quem λεπτομερίαν eorum Princeps appella-
vit, atque [g] egeſtorum conſtriƈtione, falſitate cauſa-
rum, adjutoria magna recuſantes. *Themiſon* vero
ſecundo libro Tardarum paſſionum plurima in his
methodico rigore ordinavit, ſed proterva atque cadu-
ca intentione, etiam ex *talo* ejuſdem partis phlebo- 66
tomari jubet ægrotantes, atque alternis vel interpo-
ſitis duobus diebus ſanguinis [h] interea fieri detraƈtio-
nem. *Vulnerandum* quoque *jecoris* partem in ſuper-
ficie medicamine, vel cauteribus exiſtimat: & con-
cedit eſſe quædam *propria* lienis adjutoria, ob
ejus [i] firmitatem, hoc eſt, quæ fuerint *vehementia*,
ut cataplaſmata, vel uſtiones, [k] eo concedens, ut
etiam ipſum quoque lienem igneo *cautere* tranſpun-
gendum probet, tribus vel quatuor locis, non ad-
vertens, [l] quia pro magnitudine paſſionis, ac vi-
rium corporis, extenduntur atque indulgentur ad-
jutoria, & non pro ſpecie patientis partis. Siquidem
quædam quæ natura difficilem [m] habuerint ſenſum,
& propterea non facile taƈtum accipiunt, morbo ten-
tata, ſenſibiliora cæteris fiant, ut eſt *plantæ cavum*,
quod tumore, dolidum, atque omnino ſenſibile &
attentum fiet: Atque rurſum ea quæ natura facile 67
ſentiunt, difficilioris ſenſus paſſionis efficiuntur cau-
ſa. Quo fit ut ſit juxta regulam *methodicam* explo-
ſum, ut qui intentione κοινοτήτων ducitur, [n] corporis
fa-

g excernendorum retentione

h iteratam

i ſenſus difficultatem & hebetudinem. *Sic exponendum eſſe monſtrant ſequentia*

k eouſque

l quod

m habent

n corpora

facilè ne [o] aut difficilè ſentiant curet, ſicut latius de *κοινώτησι* ſcribentes docebimus. *Theſſalus* vero ſecundo Regulari libro omni ex parte [p] immutatam, atque eandem *jecoroſis* & *lienoſis* formam tradidit curationis. Sed quia plurimæ atque variæ his viſceribus irruunt ſpeciales paſſiones, ut *arquatus*, ſive aurigo, quam *Græci* icteron vocant, & *cachexia*, vel *atrophia*, atque *hydrops*, de his nunc ordinare curabimus.

o an

p non mutatam

CAPUT V.

68 *De Aurigine, ſive arquato morbo, quem vulgo morbum regium vocant, Græci ἰκτερὸν appellant.*

Icteri etymologia.

Paſſio vocabulum ſumpſit ſecundum *Græcos* ab [a] animalis nomine, quod ſit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti jugi *indigeſtione*, vel medicaminibus *ventrifluis* [b] potu datis, atque permanentibus, & minime excluſis. Sequitur in paſſione conſtitutos mutatio *coloris* in fellis qualitatem, quæ primo apparet, ac magis videtur in albidis partibus *oculorum*, atque *plantarum* talis, vel venis quæ ſub *lingua* ſunt: ventris quoque abſtinentia, vel *egeſtio albida*, atque
69 argiloſa: *urina* etiam *craſſior*, & *crocea*: oris *amaror*, & *ſitis*, cibi *faſtidium*, gravedo, & piger atque ſegnis *viſus*, [c] inſolitus *motus*, animi difficultas, *pruritus*, & ariditas corporis, & veluti exuſtione ſolis *aſpera* cutis ſuperficies: ſæpe etiam *jecoris* tumentis inflatio, ſive ſaxea *durities*, difficile autem ac rariſſime *ſplenis*, vel *ſtomachi* [d] conſenſus etiam. Ex his enim pleriſque viſum [e] & iſtam fieri paſſionem, quæ ſit quidem facile ſanabilis, cæterum neque

a *ſc.* galbulæ *Cauſæ.*

b potui

Signa & ſymptomata.

c inconſuetæ partium carnoſarum palpitationes.

e eſt

d *συμπάθεια*

que ita felleum ſaciat corpus. Fit præterea nunc *cum* febribus, nunc *ſine* febribus, & nunc *celeriter* circunſcripta, nunc corporibus *intardans*, & propterea chronia appellata. Convenit igitur [f] cum primum corpus invaſerit, ſive tardaverit, & in [g] *ſuperpoſitionem* veniens fuerit [h] apprehenſa, eam adhibere curationem, quam de [i] *tumoribus* in corporibus conſtitutis ſæpe memoravimus. Denique ſi *vehemens* fuerit, etiam *phlebotomiæ* uſus non reprobatur. In *lenimento* verò, corporis *exercitio*, atque *cibis* digeſtibilibus reſumendos ducimus ægrotantes. Tum ad *recorporativam* venimus curationem, providentes ut adjutoriis localibus, ſi qua *durities* in viſceribus fuerit, hoc eſt, in *jecore*, vel *ſtomacho*, aut *liene*, ſicut ſuperius docuimus, deſtruatur. Sic enim cum paſſionis [k] genus fuerit amputatum, etiam color naturalis corpori reddetur. Conjicienda ſunt ejus præterea *accidentia*, quæ *Græci* ſymptomata vocant, cum generali congrua curatione, id eſt, ut *fel diffuſum* recorporatione adhibita detergentes, varie deducamus: nunc *clyſteribus* acerrimis, nunc *abſynthio* [l] poto dato, vel *intybi* agreſtis [m] ſucco uno vel duobus cyathis ſingularibus. Ac ſi *declinationis* tempus permiſerit, etiam cum *vino* aliquando ipſa quoque intyba comedenda probamus, cocta, vel incocta, item *aſparagum*, vel *daucum*, aut *fœniculum*: & ob plurimam oculorum infectionem erit *ſternutatio* commovenda, medicaminibus ſcilicet, quæ Græci *ptarmica* vocaverunt. Item *naribus* infundendum [1] priuſquam in *lavacrum* veniant ægrotantes, ut quidam probant, *ſtruthium* cum lacte, & ad ſpeciem re-

Differentia.

70 *Curatio.*

f hic ſub. ſive
g varios paroxyſmos
h cognita
i corporibus in tumore

k i. cum id, ex quo icterus naſcitur, fuerit ablatum

71

l potui
m ſucci

72

1 Aët. pag. 585. ait pharmaca omnia, quæ in potu accipiuntur, in balneo danda, cum ægri in ſolium deſcendere parant.

referendo, aſinino vel humano, ſimiliter etiam *ela-*
terium quod appellant, hoc eſt cucumeris agreſtis
ſuccum: item *cyclamini*, cum eodem lacte. [n] Fer-
tur enim ſtatim per *nares*, quæ vultum tenuerat *fellis*
infectio, & magis ſi æger ingrediens calidas cellas
in fervens deſcenderit ſolium, atque requieſcens
diurno tempore aqua calida fuerit *vaporatus*, adhi-
bitis aliquando etiam *apophlegmatiſmis*, quorum ma-
73 teriam ſæpe memoravimus, item iis quæ *ſuperficiem*
corporis laceſſendo [o] jaculare * videntur, quæ appel-
lata ſunt ἀναϛομωτικὰ, & propterea recorporativa, in
ſudorem provocant fellis infectionem, hoc eſt, *dro-*
pax jugiter adhibitus, vel *ſolis* fervor torridus, quem
Græci ἡλίωσιν appellant, item naturalium *aquarum*
exhalatio, vel medicaminum *ſudorem* moventium
uſus. Aſpergendum denique corpus *ſtruthio*, *nitro*,
ſulphure, & iis aſperſionibus, quæ ob *pruritum* cor-
poris adinventæ ſunt, à *Græcis* συμπάσματα appellata:
ferventiore *aqua* fovendi ægrotantes. Sic enim ſer-
vata [2] *regula generali* etiam accidentia paſſionis cura-
buntur. Non enim hæc ſolis in *acutis* erunt paſſio-
nibus obſervanda, verum etiam in *tardis*, quas
74 *Græci* chronias vocant. Utendum etiam *aëris* muta-
tione, & *geſtatione* varia, & littoraria moratione,
animi quoque laxamento ac jucunditate, & *aquarum*
naturalium voluptate, *natatione* varia, & aſſiduo
vomitu, ſimplici, atque radicibus commoto, item
drimyphagia, in qua præ cæteris *capparis* magis uſus
approbatur, & acetum [p] *ſquilliticum*, in quo ſit in-
fuſa [3] *anchuſa* herba, & *bulbi*, & *ſquilla* igne torri-
da,

[n] Defertur

[o] oſculare

* papulare

[p] ſcylliticum

2 Regulam hanc generalem Methodicus noſter hic & ubique præfert ſpecificis, utpote quæ ejus ſecta non agnoſcebat.

3 Radicis Anchuſæ decoctum *Dioſcoridi* nephriticis, ictericis, & lienoſis datur.

da, id eſt ſubaſſata, cum melle in electario data.
Vinum præterea tenue probamus: [q] & perſeverante q Sed
paſſione *hellebori* decocto corpus agitandum, vel ſi
oportuerit, bibendum damus medicamen ex [r] *herbo* r ervo
& *cervino cornu*, in cotilæ quantitatem cum tribus 75
cyathis mulſæ, in iis qui adjuncta febre vexantur,
vel [4] *conditi*, in iis qui ſine febre afficiuntur. Sed
vitandam probamus frequentem, & variam medica-
minum potationem, quæ *fella* deducere promittun-
tur, ſive *ventriflua*, ſive *urinalia*. Etenim *ſitis* [s] ex- s augetur
tenditur, & ſolidioris cibi *faſtidium* duplicatur, &
corporis *fortitudo* minuitur, atque cibi accepti cor-
rumpuntur, & omnis corporis [t] *materia* adulterio t tam partes ſolidæ, quam humores
medicaminum deterior fit, cum habitudo, ut ſupra
diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere vide-
mus eos, qui ſæpiſſime ac jugiter [v] *herpyllum* dari v ſerpillum
probaverunt, & *abſinthium*, & *aloen*, *diagridium*,
& [x] *coloquintida*, vel ex aloë & colocynthide *Hie-* x colocynthida
ram confectam: item ex amygdalis, & abſinthio, 76
& aniſa *trochiſcos* confectos, & decoctiones recen-
tis mulſi ex vino confecti, cum hyperico, vel ari-
ſtolochia longa, vel herba adianto, quam *Latini*
capillum Veneris vocant, vel cicere albo. Aliquan-
do etiam hæc mandenda probaverunt, item [y] *rubea*, y rubiam
quam *Græci* erythrodanon vocant, vel *ſtruthium* tri-
tum cum fico arido, vel palmulis: aut *ſulphure*, in
ovis ſorbilibus in parvi cochlearis quantitate: aut
certe *cervini cornu* elimatum pulverem ad drachmam
unam, cum vini cyatho uno, & aquæ cyathis duo-
bus, vel [z] *nepete*, quam *Græci* calaminthen vocant, z nepetham

4 Conditum, Laſcari, vinum è dolio quod in ampliori & aqua pleno conditum eſt. Condita multa factitia & medicata deſcribit *Aëtius pag.* 927. *Aëtius pag.* 584. hoc medicamentum cum vino ſimpliciter dandum ait iis, qui febre carent; conditum lib. V. c. 1. mulſum.

aut radices [a] *paſtinacæ*, quam [b] ſtaphylen appellant,
77 decoctas in vini hemina, & dimidia, donec ad ter-
tiæ partis liquor veniat quantitatem, ex quo dan-
dum probant cyathum unum cum aquæ cyathis tri-
bus, aut quinque cum *dauci* ſemine: aut *apium*, aut
zingiber, [c] *meu*, vel *aſarum*, aut radicem herbæ
bryoniæ, item *ſeſeli*, & [d] *libani* herbæ infuſionem,
vel decoctionem, & *trochiſcos* ex herpyllo vel fœ-
niculo confectos, vel ex ariſtolochia, quos *Diher-
pyllum*, vel *Diamarathrum*, & *Diariſtolochian* ap-
pellant. Horum enim varia multitudo, *uſus fre-
quens*, cauſa ſæpe ipſius fuit faciendæ paſſionis. Non
enim *fellis* detractio facta, illico curationis eſt cau-
ſa, niſi totius quoque *paſſionis* fuerit deſtructio con-
78 ſecuta. Sic igitur his utendum erit, ut ſupra demon-
ſtravimus. Item quidam *Veneris* probaverunt adhi-
bendum uſum, *laxationem* carnis faciendam æſtiman-
tes, ex quibus eſt *Titus* Aſclepiadis ſectator, &
Themiſon. Sed eſt hoc nervoſitatis vexabile, quippe
cum fortitudinem corporis tollat, quæ magis eſt
ægrotantibus adquirenda. Alii *aurum* jugiter aſpicere
vel intueri ægrotos præceperunt, ſive aureos colo-
res, his denique etiam [e] *operimentis* utendum lau-
daverunt: ſiquidem ſimilia [f] rapiantur, & propterea
morbi, ſive colorum, aut fellis migrantia in alias
poſſit tranſire materias earum concordantes colori:
non [g] conjicientes quod ſit magis credibile externa
79 in ægrotum facilius tranſire. Quippe cum *viarum
denſitate* in ſuperficie corporis clauſa interiora te-
neantur: vel certe [h] *ſimilitudo* paſſionis magis poſſit
provocare [i] virtutem, occultæ ſuaſionis admonitio-
ne ſuperata. Semper enim *memoratione* paſſionum
triſtes ac mœſti neceſſariò fiunt ægrotantes: quæ
maxi-

[a] ſilveſtris, tenuifoliæ
[b] ſtaphylinum
[c] meon
[d] libanotidis
Notæ.
Veneris noxa.
[e] ſtragulis aurei coloris
[f] *ſub.* ad ſe invicem
[g] animadvertentes
[h] colorum ſc.
[i] vim

maxima cauſa eſt augendæ paſſionis. Eſt autem maximum *adjutorium*, & magis utilis ægrotantibus *animi* puriſſima *laxatio*, ſive ſerenitas. Erit præterea perſeverante paſſione etiam longa *navigatio* curanda, & *unctio*, adhibito præceptore, quo aſſidua defricatione pleniſſima fieri *reſumptio* poſſit.

CAPUT VI.

De Cachexia. 80

CAchexia nomen ſumpſit à corporis habitu malo: κακίαν enim vitium vel vexationem *Græci* vocaverunt, ἕξιν habitudinem. Sed principaliter ejus *curationem* ante *Themiſonem* nullus ordinavit. Ipſam nanque ſecundo libro *Tardarum* paſſionum, itemque primo atque quarto *Epiſtolarum* memoravit, item *Theſſalus* ſecundo libro regulari. Fit autem, ſive naſcitur hæc paſſio *intemperantia* ægrotantis, vel *curatione mala* medicantis, aut poſt ægritudinem *tardæ reſumptionis* cauſa, item ex [a] *medicaminibus* ſæpiſſime potatis, vel ex ſaxea *duritie* jecoris, aut lienis, 81 vel ex fluxu *hæmorrhoidis* longiſſimi temporis, aut *vomitu*, item ex *febribus* longo tempore corpore affecto, aut [b] *collectionibus*, aut [1] *vomitu* poſt veſpertinos cibos, & his ſimilibus. Eſt autem ipſa quoque paſſio ſæpiſſime *hydropiſmi* antecedens cauſa, aut [c] *macularum* ſimili in ſuperficie corporis accidentium. Sequitur cachecticos *pallor* ſubalbidus, aliquando etiam *plumbeus* color, debilitate tardus ac *piger* corporis *motus*, cum inflatione inani, aliquibus etiam ventris

Cachexiæ cauſæ.

a imprimis purgantibus

b *nimir.* materiæ purulentæ

c macularum & pilorum in

Signa & ſymptomata.

1 Vomitus hic poſt veſpertinos cibos ab proxime præcedente plurimum differt: ille enim arte provocatur ſanitatis ergo, hic autem eſt morbi ſymptoma.

tris *fluor* cum *febricula* in plurimis latente, quæ circa
veſperam magis augetur, *pulſus* creber ac denſus,
cibi *faſtidium*, & vini magis adpetentia, *urina* fel-
82 lea, & extenſio *venarum*, Eſt autem paſſio ſæpius

Cujus generis ſit morbus. Curatio.

ſtricturæ, ſicut ex ſupradictis conjicimus, aliquando
etiam *complexa* ſolutione ob plurimum ventris fluo-
rem, vel [d] ſimili quolibet fluxu. Quapropter con-
venit *complexa* paſſione [e] laborantis, primo [f] abſtine-
re *fluentia*, & *intemperantiam* ægrotantis corrigere,
vel curationes malas, aut medicaminum potationes
prohibere. In *jecore* verò aut *liene* ſi qua fuerit du-
rities, ſive ſaxoſitas, deſtruere, ut nuper demon-
ſtravimus: aut ſi fluor *ſanguinis* fuerit plurimus,
abſtinere: *hæmorrhoidas* vero auferre: *febres* quo-
que ſolvere, ut de febribus ſcribentes docuimus,
collectiones congrua curatione, ſicut de ipſis ſcriben-
83 tes monuimus, ſanare: & conſuetos eis poſt verſper-
tinum cibum *vomitus* paulatim detrahere. Ac ſi [g] ho-
rum nihil fuerit accidens, & ſola in *corpore* viſa fue-
rit *cachexia*, erunt ejus ſuperpoſitiones ac lenimen-
ta providenda, & *vigilante* ſine ulla ratione ægro-
to, aut [h] *cibo* corrumpente, animi atteſtante dif-
ficultate, cum pigro ac ſegni corporis motu [i] *ſuper-
poſitionem* cognoſcere: & propterea in *requie* reti-
nere ægrotum, cum *abſtinentia* cibi, quo turbatio
84 corporis reſolvatur. Item ea quæ fuerint [k] *extenta*
lanis contegenda, atque *oleo* calido fovenda, ac ſi
venter fuerit fluens, abſtinendus. Item ſi plurima
fuerit corporis *tenſio* cum gravedine, erit adhibenda
phlebotomia ex brachio mediocriter, ſed non neceſ-
ſariò in iis, qui *hæmorrhoidarum* cauſa inanes [l] vi-
dentur. Ac deinde *retentione* facta conſtricti, ſed
non in omnibus, qui communiter tanta, ac tali fue-
rint

d ſimilem quemlibet fluxum
e laborantibus
f reprimere
g fluoris ſanguinis: febris: hæmorrhoidum.
h cibos
i in paroxyſmum
k inflata, tenſa
l videntur; ſed ubi retentione illarum facta conſtricti ſunt ægri: nec eadem quantitate in omnibus communiter, verum prout tanta, ac tali fuerint

rint ſtrictura poſſeſſi: tum *perunctos* convenit refici
cibo digeſtibili, ac levi, uſque ad declinationis tem-
pus, & ſervato genere accidentium, alia [2] *cataplaſ-
matibus*, alia *cucurbitis* recurare. Cum vero *decli-
natio* apparuerit, plurimus ac varius cibus erit adhi-
bendus. Similibus etiam ſuperpoſitionem urgentem 85
adjuvare oportet: at *lenimento* veniente, quod faci-
le approbamus [m] exercentibus aſperitatibus paſſionis *m ex ceſſantibus*
ſupradictis, hoc eſt, iis quæ ſuperpoſitionem de-
ſignant, erunt corpora reſumenda, atque fortifican-
da. Tum *recorporativis* utendum curationibus, quo
reformata corpora, vel ut ita dixerim, *reſectis vitio-
ſis carnibus, ac renaſcentibus novis reparata, ad me-
moriam redeant ſanitatis.* Quapropter æger, *ſomno*
diſcuſſo, ſemet in *lecto* continere jubendus: etiam
jacere pauliſper: tum etiam neque repente conſur-
gere, ſed *prætentato* motu, diſcere, utrum ſe le-
vem ac digeſtum ſentiat. Etenim ſi fuerit occurrens 86
indigeſtio, erit *requies* adhibenda plurimo temporis
ſpatio, donec gravedo digeratur: Dehinc mediocri
geſtatione, atque *parvo cibo* utendum, ſi non ex
[3] acceſſione, ſed ex aliqua cauſa *manifeſta*, tempo-
ralis acciderit corporis diſplicentia, quam *Græci*
δυσαρέστησιν vocant. At ſi nulla fuerit ægrotantis que-
rela, erit à lecto levandus, & ob expugnandam *fri-
goris* injuriam *oleo* leviter perungendus: Tum *geſta-
tio* adhibenda, &, ſi vires permiſerint, vel aëris
temperies, ſub *divo*, & magis intra muros, motu
vehiculi. Si vero aliqua fuerit obſtans cauſa, erunt
hæc ſub *tecto* adhibenda, & pro virium modo aut
vehi-

2 *cataplaſmatibus*, ut collectiones duritiemque jecoris, aut lienis: *cucurbitulis* vero, præſertim revellentibus, aut derivantibus, vomitum, fluorem ſanguinis, hæmorrhoidas.

3 nam ſi ex acceſſione id contingat, à cibo prorſus eſt abſtinendum.

vehiculo manuali, aut ſelle, aut cathedra exercendus
87 ægrotus. Tum geſtatione perfecta, parva *deambulatio* adhibenda, vel *vocis* exercitium, atque ad *unctionem* veniendum, ſed præcalefacto intra veſtes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum depoſita veſte erit linteolis levi *defricatione* tergendus, atque ſtatim oleo parvo ungendus, & ſummo tactu fricandus: primo ab *alio*, poſtea à *ſemetipſo*, retento ſpiritu: ut etiam [n] alia teneantur. Dehinc rurſum ab aliis defricandus, *tenacius* quidem, ſed non impreſſius, quo poſſit *carnis inflatio* coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis *præceptore* facienda, quo ſecundum proprias mutationes omnium partium motus *æqualiter*, ac totius corporis integret exercitium.

[n] ſpiritualia tendantur.

88 Tum permittentibus viribus etiam *raptorio* machinamento geſtetur, ac deinde [o] *recuſſabili ſera*, quam Italicam vocant. Aliquando etiam *harena* aſperſo corpore, quam ἄμμον appellant, defricetur, per intervalla dierum adhibito *lavacro*. Convenit etiam *pſychroluſia* nullis obſtantibus cauſis, quæ eam [p] prohiberi permittant. Tum *vinum* dandum auſterum album, leve. Dehinc jubendus [q] ſuperbibere, atque *ſiccum* ſumere cibum, vel certe quartam partem panis ſiccam manducare, adhibito uſu *aſſorum* pulmentorum, & neque curioſe conditorum, [r] ut *piſces*,

[o] repercuſſibili ſphæra utatur.

[p] adhiberi prohibeant.

[q] parum bibere

[r] quales ſunt

89 *clunes*, vel agreſtium leviora, & iis omnibus juxta regulam methodicam auctis aut minutis, interjecta *vini* abſtinentia, & *cibi* parva ſumptione. Utendum etiam locorum, atque aeris *mutatione*. Tum ἠλίωσιν, quam nos corporis [s] torporem dicimus, item *dropacis* adhibendus uſus, & pulveris *nitri* fricatio, & *ſinapiſmus* ſpecialiter, & uſus *aquarum* naturalium, vel *natatio* maritima: item *harena* littoraria [t] ignita cir-

[s] torrorem, ut cap. 4. lib. 5.

[t] quæ a ſole incaluit

circuntecto corpore torrendi ſunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies, ut vires permiſerint: tum *naviculæ* exercitium atque *peregrinatio*, quemadmodum in præcedentibus ordinavimus.

CAPUT VII.

De nutrimenti ceſſatione, quam ἀτροφίαν Græci vocant. 90

NUtrimenti ceſſatio, quam *Græci ἀτροφίαν* vocant, ab *accidenti* nomen ſumpſit. Contingit in paſſione conſtitutis plurimus *cibi appetitus*, tum *corruptio*, quibuſdam *faſtidium*: item tenues atque latentes [a] *tepore* ſunt, [b] neque *febricula* [c] jugiter, & quibuſdam inter plurimos dies ſoluta. Ducitur præterea quædam etiam per *urinam* corporis defluxio, quam [d] *ſyntexin veſicæ* vocaverunt, cum plurima fuerit poti liquoris egeſtio, atque corporis ſubinde per dies ſingulos extenuatio etiam. [e] Nunc igitur 91
convenit, ſicut in *Cachecticis* diximus, providere, ne qua pars corporis principaliter patiatur: oportet etiam congrua eidem morbo *localia* adhibere adjutoria, ut *jecoris*, vel *lienis* duritiei, vel *fluori* ventris, aut inteſtinorum, vel veſicæ, vel *ulceri* in interioribus conſtituto, aut *collectioni*, quam ſpecialiter vomicam diximus. Ac ſi etiam *febres* fuerint conſecutæ, iiſdem quoque adhibenda medela. Si horum nihil in corpore viderimus, ſed ſola fuerit *atrophia* conſecuta, convenit ægrotum fortificari rationabiliter, atque reſumi *geſtatione*, pro virium quantitate, ſcilicet quibus ſæpe memoravimus generibus, & *unctionibus* ordinatis, plurimo oleo ſu- 92
perfuſo, adhibita *fricatione*, & miniſtris corpulentis &

Atrophiæ ſymptomata.

[a] tepores
[b] atque
[c] jugis
[d] σύντηξιν, quæ & διαβήτης dicitur
[e] Hic

Curatio.

& mollibus, quales eſſe *fricatores* Salutaribus præceptis docuimus, quo contactu corporum laxiore ægrotantis exercitata membra ſolvantur. Tum temperato utendum *lavacro*, atque *vino* tenui, & *pane* limpido fermentato, & *pulmentis* ex media materia, atque juxta *cycli* regulam eorum augmenta ac detractiones [f] variare non repetitis, nec perfectis ilico cyclis, ſed unius tantummodo qualitatis, ut de *cataleptico* ſcribentes docuimus. Denique cum ex *volantibus* ſolis pulmentum adhibemus, initium ex parvulis ordinamus. Tum autem ex *agreſtibus* tenerioribus, tum *porcina* & membrorum *ſummitatibus*.

f variandæ

93 Convenit præterea *locorum* atque *aërum* commutatio, & aliquando *drimyphagia*: vel ſimplex *vomitus*, tum etiam ex *radicibus* confectus, & *localia* aliis atque aliis locis adhibenda, & magis medianis partibus. Non enim ſine plurima vexatione partium, quibus digeſtio celebratur, ineſſe corporibus *atrophia* poteſt. Ipſis igitur frequentius adhibendus eſt *dropax*, & *cucurbitæ*, vel παρόπτησις, aut *ſinapiſmus*, & συμπάσματα acriora, quæ à nobis *aſpergines* nuncupan-

94 tur: item *malagmata* ejuſdem qualitatis. Utilis præterea littoraria *navigatio*, atque *natatio* maritima, vel naturalium aquarum: tum poſt cibum *animi laxatio* quam διάχυσιν vocent, & *articulorum* complexio adhibitis miniſtris, qui mollibus hoc manibus efficiant. *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum plurima recte ordinaſſe probatur: aliqua verò caduca intentione dixiſſe intelligitur. Jubet enim ægros non æqualiter ægrotantes *duodecim ſtadiorum* ſpatium greſſu conficere: æqualem modum cunctis definiens. Item *igneo in loco*, vel ferventi fricari jubet præfatigatos ſudoribus ægrotantes: item *ſole* [g] torrenti, at-

g torreri

atque ita per intervalla [h] leviter defricari, & in ca- *h* leniter
lida, atque oleo calido eorum *manus* infundi, ex 95
quibus periculum [i] *perfricationis* neceſſariò ſequetur. *i* perfrictionis
Item poſt [k] *interdianum* cibum deambulationem pro- *k* meridianum
bat adhibendam, atque fricationem & lavacrum,
tum poſt *veſpertinum* cibum [l] jungenda crura, atque *l* inungenda
brachia, quod eſt dormituris anxioſum. Præterea
poſt cœnam imperat *vomitum* prædato paſſo, aut
vino dulci, vel ſucco ptiſſanæ. Tum [m] frequentato *m* peracto
vomitu *ova* duo danda ſorbilia, cum *panis* unciis
duabus: ex quo [n] incenſa altiora, atque exercitatis *n* incenſis altioribus
vomitu viſceribus facilè corrumpuntur accepta. Hæc
igitur recuſantes, alia quæ rectè ordinaſſe perſpicitur,
amplectenda judicamus.

CAPUT VIII.

De Hydrope. 96

Hydrops ab accidenti nomen ſumpſit. Siquidem
aquoſus humor hanc paſſionem neceſſariò comi-
tatur. Nam *Græci* ὕδωρ aquam vocaverunt. Gene- *Hydropis cauſæ.*
ratur autem ex accidentibus plurimis, atque diverſis
cauſis, ut *cachexia*, *febribus* [a] corpora tardantibus: *a* in corpore
item *duritia*, vel ſaxea denſitate jecoris, vel lienis,
aut ſtomachi, vel peritonæi membranæ, aut ma-
tricis: item *ſpirationis* difficultate, quam *Græci*
δύσπνοιαν vocant, vel *ventoſitate* ſtomachi, aut co-
li, aut *ventris* paſſione, quam *Græci* κοιλιακὴν διάθε-
σιν vocant: item longi temporis *dyſenteria*, vel in fœ-
minis *menſtrualis* fluoris retentione: item *hæmorrhoi-* 97
darum veterum repentina atque [b] incondita cura- *b* intempeſtiva
tione, facta abſtinentia, vel coadcervata *bibentium*

 tranſ-

tranſvoratione, & magis ſi *ſalſa* fuerit aqua: item *medicaminum* frequentata potione, & horum ſimilibus.

Hydropis ſpecies, ex mente variorum.

Græci igitur, vel aliarum ſectarum principes ejus poteſtatem, vel *differentiam* nominibus variandam crediderunt. Vocant enim hanc paſſionem etiam ὕδερον vel παρέκχυσιν, origini locorum ſpecialia nomina tribuentes. Nam *parecchyſin* appellant ſenſibilem, & manifeſtam liquoris [c] ſuperfuſionem, quæ fit inter *peritonæi* membranam, & inteſtina: *hyderon* autem, diſperſum ſive infuſum per viarum raritatem, atque
98 *carnis* ſpiramenta liquorem. Item dicunt *hyderon* ex renibus generari, *Hydropem* vero ex duritate jecoris. Quod quidem nos juxta ſectæ regulam reprobamus. Etenim *infuſio*, ſive *ſuperfuſio* liquoris, eſt paſſioni communis: & neque antecedentes cauſæ paſſionis facere diſcretionem rectè creduntur. Siquidem etiam ex plurimis aliis partibus patientibus *hydropes* generantur. Ejus igitur differentiam *Hippocrates*, & *Diocles* duplicem dixerunt: aliam enim [d] ὑπὸ σάρκα, vocaverunt, aliam *aſciten*. Heraclides *Tarentinus* ſecundo libro Internarum paſſionum *totius corporis* inflationem, ſive humoris infuſi [e] per-
99 forationem κατὰ σάρκα vocavit: inter peritonæum verò, & inteſtina ἀσκίτην, vel τυμπανίτην appellavit. *Demetrius* Herophili ſectator undecimo libro de Paſſionibus ſcribens, alium dixit *hydropem* conſtitui ſine ulla humoris infuſione, ſed ſola *inflatione* turgente: alium ex *humore* diffuſo, & eum nunc per *totum* corpus, nunc inter *peritonæum* & *inteſtina*, cujus differentiam nunc plurimo [f] vento tradidit. [g] Et eſt vanum atque intellectu carens, ſine ullo humore ſuperfluo laborantem hydropem vocare. Item plurimi *tres* differentias tradiderunt: aliam enim

[c] ſuffuſionem, vel ſupereffuſionem

[d] vel ἀνὰ σάρκα

[e] penetrationem

[f] inani vanaque opinione

[g] Eſt enim

enim *cataſarcan*, aliam *aſciten*, aliam *tympaniten*
vocaverunt. *Aſclepiades* autem alium *celerem* dixit, 100
ut eum qui repentè conſtituitur: alium *tardum*, ut
eum qui tarda paſſione vexat: & alium *cum* febri-
bus, alium *ſine* febribus. Hoc ſiquidem communi-
ter etiam aliis ſpecialibus paſſionibus adſcribens, non
advertit quoniam proprio nomine celer dicitur paſ-
ſio, non ſola quæ repentè conficitur, verumetiam
ea quæ celeriter ſolvi poſſe monſtratur. *Hydrops* au- *Quid ſit celer paſſio.*
tem fit [g] quiſquam repentè ex coadcervata *bibendi* [g] aliquis, vel aliquando
tranſvoratione, vel *ſalſi* liquoris potu. *Celerem* au-
tem paſſionis ſolutionem nullus ægrotantium [h] meruit. [h] obtinuit
Proculus Themiſonis ſectator ſecundum plurimos
inquit hydropis differentias *temporibus* paſſionis ad-
ſcribendas. *Initium* enim atque augmentum eſſe 101
λευκοφλεγματίαν, cùm adhuc ſecundum *carnem* fie-
ri mutationem viderimus: *ſtatum* verò *tympaniten*,
cum ſumma tenſio ſecundum *ventrem* fuerit facta:
declinationem autem *aſciten*, cum quadam indulgen-
tia fuerit inflatio relaxata, non ſecutus veri regulam,
neque advertens [i] quia omnis ſpecies paſſionis ſua [i] quod
quæque tempora percurrit. Denique etiam *cataſarca*
uſque ad ſtatum, vel declinationem perſeverat, &
tympanites, & *aſcites* ex initio facti in augmentum
veniunt, & ſtatu ſumpto declinant. [1] *Apollonius*
Memphites alium dixit fieri hydropem cum [k] *retentio-* [k] retentione urinæ, alium cum fluore, ut ſi quid ægrotus
ne, ut ſi quid biberit, ſine [2] dilatione tanquam per
fiſtulam tranſiens egeratur. Ejus autem quem cum 102
retentione fieri dixi, ſecundum plurimos *tres* eſſe
differentias affirmat. Sed melius *Demetrius* Apameus
ab *hydrope* diſcrevit, eum qui ſine dilatione potum
li-

1 Apollonius hic Memphites fuit Eraſiſtrati ſectator.

2 Is affectus Diabetes eſt, ſive hydrops ad matulam.

liquorem per urinam egerit, *diabeten* appellans, ſicut ſpecialiter de ipſo ſcribentes [k] docuimus. Melius igitur, quantum ad *ſpecies hydropis*, quanquam non generaliter, mutemus [l] curationem, *alium* dicere in toto corpore conſtitutum, tanquam in papyro vel ſpongia inter viarum raritatem inſertum, à liquore vocari *leucophlegmatiam*, quam Latino nomine etiam *intercutem* rectè dicemus: *alium* in parte corporis, inter peritonæum & inteſtina, ſubjecto *liquore* ſolo, vel admixto *vento* plurimo, vocarique alterum *aſciten*, alterum *tympaniten*.

k docebimus, *Ex mente Cœlii.*
l orationem

Hydropicorum ſymptomata.
m cunctis ſpeciebus

103 Sequuntur quædam [m] cunctos præterea *communia*, quædam ſingulis *propria*. Communia autem, ut *inflatio*, vel extantia tumoris, & *piger* aut difficilis corporis *motus*, ſpirationis difficultas, quam Græci *dyſpnœan* vocant, *ſomnus* difficilis vel anxioſus; & magis poſt cibum, *ſitis*, & *urina* comparatione ſumpti potus parvior, *faſtidium*, & aliquando *febricula* latens in plurimis: item quibuſdam etiam *veſiculæ*, vel [n] fiſtulæ, quibus [o] eruptus humor feratur, ac deinde [p] *vulnera* difficilia [q] ſufficiant, vel quæ in
104 cicatricem ægrè venire poſſint. *Specialia* verò, vel propria [r] ſingulos ſequuntur, ut *leucophlegmatian*, vel intercutem mollis atque humida *inflatio ventris*, ac *vultus*, & *crurum*, & [s] *folliculi genitalis*, vel *præputii*, relucente liquore per cutem albido colore, item cum oris, vel ſpirationis, ſive anhelitus *fœtore*, totius corporis *gravedo*, & impreſſioni digitorum *cedens tumor*, ita ut paululum cava permaneant loca. *Aliquibus* etiam alborum atque craſſorum humorum *vomitus*, vel per ventrem egeſtio: unde etiam nomen paſſio ſumpſiſſe à *Græca* derivatione videtur. λευκὸν enim albidum, Φλέγμα humorem craſ-

n puſtulæ
o erumpens;
p ulcera, *aphor. 8. lib. 6.*
q ſufficiantur, &
r ſingulis
s ſcroti

craſſum vocaverunt: vel quod ægrotantis *color* albi-
diores pituitæ imaginem [t] ferat. *Alii* vero tanquam 105
ex ſuperfluo humore generata paſſione, penetrans
humor ſingula quæque [v] *ſpiramenta* poſſederit, paſſio-
nem dictam volunt, nos vero intercutem nomina-
mus. *Aſcitem* denique ſequitur *ventris* inflatio, vel
extantia, & pro corporis motu liquoris conliſi *ſoni-
tus*, vel ad concuſſum palmæ reſonus, tanquam ſe-
mipleni [x] *utris*, ex quo nomen ſumpſit: item pro
ſchematis [y] mutatione, vel digitorum impreſſione de-
merſio, vel reſurrectio liquoris, & [z] concluſio *ſu-
periorum* partium, atque *tenuitas* tanquam exten-
tæ cutis ſecundum ora, vel colla, aut jugula, vel
pectora. *Jacentibus* præterea ægrotantibus diffuſa,
atque latior tumoris extantia fit, *ſurgentium* vero 106
vel ſtantium major, atque extenta, & in creſcente
paſſione corporis *frigus* atque torpor accedit, ali-
quando etiam *tuſſicula*, & *ſtercorum* vel *urinæ* ab-
ſtinentia, & per ventrem fluidior exitus, & appre-
henſo [a] *folliculo*, atque virili *veretro* extans infla-
tio [b] reduplicata, & aliarum partium ſurgens tenſio,
ſicut in leucophlegmatia. Vocatur autem hic *hydro-
piſmus*, ut *Diocles*, [c] etiam *epatias*, aut *ſplenites*, à
patientibus partibus nomen ducens, hoc eſt, jecore
vel liene. [d] Item *tympaniten* ſequitur rotunda atque
extans inflatio, ſecundum [e] gaſtera, cum *tenſione* plu-
rima, & ad percuſſum palmæ *reſonus*, velut tympa-
ni, unde etiam nomen accepit: item *ructationes*, 107
& aliquando inteſtinorum *tormenta*; quæ [f] incluſæ
vento per podicem digeruntur, atque gravedinis de-
trahunt quicquam.

Eſt autem paſſio communiter *ſtricturæ* omnis *hy-
dropiſmus*, ſed complexa aliquando *ſolutione* ex
aliis

t referat
v carnium interſtitia.
x ἀσκὸς utrem ſignificat.
y cum ex uno latere in alterum æger vertitur.
z ſtrictura, coarctura, anguſtiæ
a ſcroto
b veretrum enim tanquam in nodum torquetur
c ait hepatias
d At
e γαστὴρ, venter.
f excluſo

Cujus generis morbus ſit hydrops.

g accidentibus liis [g] accedentibus, ut ventris *fluore*. Præterea eſt naturaliter *tarda* paſſio: ſiquidem nunquam celeriter ſoluta, vel emota corporibus videtur: item generaliter *magna*: ſiquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum infert ægrotanti. Denique ſemper *difficilis* curatione, nunc [h] vehementer, nunc minime comprobatur. Etenim *magnitudine* vehemens, & varietate *accidentium*, & corruptione *virium*, magis *incurabilis* judicatur: *parva* vero magnitudine, comprobatione ſupradicta, atque paucis & ſimplicibus *accidentibus*, quæ *Græci* ſymptomata appellant, & ſine nimia virium læſione, *minime* curatione difficilis approbatur: & quæ ſecundum aliarum *ſectarum* principes de effectis vel exitibus paſſionum ſcripta ſunt, etiam ſecundum *cauſas*, ex quibus efficiuntur, & patientes *locos*, & *naturas*, & *ætates*, & annalia tempora, ut *hyemis*, vel *æſtatis*, & eorum [i] mediis temporibus *generationes* paſſionis, alii *difficiles* curatione alii *faciles* hydropes approbantur. Quæ quidem omnia magnitudini paſſionis adſcribenda ſunt, ne infinitus modus differentiarum videatur accidentium numero variatus. Etenim ſecundum *cauſas*, difficiles ajunt curatione hydropes, qui ex *ſaxitate* magis, quam ex duritia fuerint facti, item eos qui ex *dyſenteria*, vel *coli* paſſione, [k] ab iis qui ex coadcervato *hauſtu* bibendo vitium conceperunt: item ſecundum *locos*, difficiles inquiunt eos qui ex *jecore*, faciles vero eos qui ex *liene*: item ſecundum *naturam*, vel *ſexum*, difficiliores inquiunt curatione ſemper *fœminas* maribus: item ſecundum *ætates*, faciliores inquiunt curatione *pueros*, vel [l] pubentes, difficiles vero ætatis mediæ, vel *ſenes*: non ſolum quod [m] natura creſcere & augeri, aliæ minui vel de-

Marginalia: Prognoſis. | h ſub. tamen | 108 (beside "rium, magis incurabilis…") | i media tempora & generationem | 109 (beside "videatur accidentium…") | k quam ii | l pubeſcentes | m naturæ illæ

declinare videantur, ſed etiam quod alii [n] prohibeantur, alii cogantur, alii neque ſuaderi, neque cogi 110
poſſe probantur: item ſecundum *annalia tempora*, quæ *Græci* horas appellant, difficiles inquiunt curatione, *æſtatis* tempore laborantes, ſiquidem multa ſiti afficiuntur: alii vero è contrario faciles inquiunt curatione: ſiquidem *exitum* liquorum fieri provocat fervor æſtatis, & corporis præterea facit ſiccitatem: difficiles vero *hyemis* tempore, ob corporum denſitatem vel frigus: item *verno* tempore: ſiquidem humidiora, atque liquorum redundantia fiant corpora: *autumni* vero [o] prima, ſimilia æſtati, [p] ultima hyemi dixerunt. Item ſecundum generationem, ſive *fabricationem paſſionis*, difficilem in- 111
quiunt curatione *leucophlegmatiam*, facilem vero *aſciten*, & horum medium *tympaniten*. Diſſenſerunt præterea etiam de patientibus partibus, quæ principaliter afficiuntur. *Eraſiſtratus* nanque *jecur* inquit pati: In aperitionibus enim *ſaxeum* ſemper inveniri confirmat: alii vero *colum*, ſed conſentire *jecur*: alii *ſplenem*, ac *jecur*, & *colum*: alii etiam *peritonæum*: alii *renes* quoque, & *matricem* principaliter pati dixerunt: & apparet omnia neceſſariò prætangi: quod quidem etiam [q] latuerit, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedit: neque etiam ob *localium* adjutoriorum ordinem quicquam obeſſe monſtratur,

*cum hæc eadem oporteat *ceromate* ſole fervefacto [r] jactari, vel *pellibus* ſole ignitis involvi. Adhi- 112
benda etiam *acopa* ferventia, & *ſudationes* ex [s] naturali materia provocare: habet enim recorporandi virtutem ex quacunque *metallorum* materia exhalatio naturalis: item *harena* littoris ſole ignita torrenda corpora. *Hyemis* vero tempore igne [t] prætor-

[n] perſuadeantur

Variæ de loco affecto opiniones.

[o] initium

[p] finem

[q] nos lateat

Curatio.

* *multa hic deſunt*

[r] inungi, tractari

[s] i. thermis earumve limo

[t] harena

renda, atque ita corpori admovenda, ut ex ipſa,
excepto capite, cæterea corporis omnia contegantur.
Item *ſinapiſmus* uſque ad cutis [v] humorem adhiben-
dus, qui maxime vehementem fortitudinem locis
humore corruptis, atque, ut ita dixerim, [x] habenti-
113 bus admovet ac miniſtrat: item locorum & aquarum
mutatio adhibenda, & *peregrinatio*, magis mariti-
ma. Eſt enim lacerantior, atque corporis apertioni-
bus efficax ob ſalſitatem maritimus aër. Conveniunt
etiam *vaporationes* ſpongiarum ex aqua maritima ex-
preſſarum, vel aqua ſalſa decocta. In *tympanicis* ve-
ro ſpecialia, ut plerique volunt, juxta communem
virtutem recorporativæ curationis, ordinanda, &
decoctio *centaureæ* herbæ, & *abſinthii*, & *origani*,
& *hyſſopi*, & *marrubii*, adhibenda, & ſimilis virtutis
epithema, ut eſt quod appellatur [y] *Dianitrum*, ex
fico atque nitro, & abſinthio confectum. Tunden-
dum igitur aridum ficum, ſed quod ſit pingue, ac
ſuccidum, item ſingulatim abſinthium, & nitrum
admiſcendum duabus partibus fici, & quarta pars
114 [z] origani. Aliquando etiam *rutæ* admiſcenda parti-
cula. [a] Facit [b] enim medicamen, quod appellamus
diahyſſopum: item *uva* paſſa cum *cumino*, vel *farre*
cum adipe veteri, & vino. Hoc quidem plurimi
magis intercutibus convenire probaverunt: item bu-
bulo *ſtercore* ungendos cum *aceto* ægrotantes dixe-
runt. Apponenda etiam *malagmata*, quæ fortifica-
re, ac recorporativa virtute mutare valeant corpora
in meliorem habitudinem. *Intercutes* autem & *aſci-
tas* iis curandos probant, quæ ſiccare, atque exſicca-
re valeant corpus, vel ſudorem commovere. Sed
erit *cavendum*, ne immodico uſu medicaminum cor-
115 poris ſuperficies ulceretur. Eſt autem noſtrum me-
dica-

[v] tumorem
[x] tabentibus
Aëris maritimi utilitas.
Dianitri compoſitio.
[y] deſcribitur & à Paulo
[z] abſinthii
[a] Confert
[b] etiam

dicamen, quod ex herba [3] *chamelæonte* nigro confi-
citur: item ex ſtercore *caprino*, quod appellatur
[c] *diacapregias*: item [4] *diacentaureum*, & *diaoriganum*, c διὰ κόπρυ
quæ ab herbarum nominibus vocabula ſumpſerunt; αἰγὸς, ſ. ex ſtercore capræ.
item [5] *iceſion* emplaſtrum, quod magis poſt humoris
detractionem adhibendum probamus, quo partes ro-
borentur: item [6] *diaiteon* emplaſtrum, & [7] *diadictam-
num*, & [8] *barbara*, & [9] *diaſycaminum.* Oportet autem
interpoſitis quinque diebus, vel eo pluribus detra-
cto jamdudum [d] poſito medicamine perſpicere [e] pro- d appoſito e effectum
fectum, ac rurſum imponere omnibus locis, ex an-
terioribus ac poſterioribus corporis partibus. Singu- 116
la [f] enim medicamina erunt illinienda *pellibus* tene- f autem
ris, atque ita corpori addenda, ſuperpoſita *lana*
molli cum levibus faſciolis colliganda, & pro viribus
corporis adhibenda *geſtatio*, atque *unguenta* congrua,
& *defricatio.* *Tympaniten* vero *recorporativa* curan-
dum probamus curatione, & [g] conjicienda etiam in- g adjiciendam
flationis [h] medela, quam *Græci* [i] empneumatoſin vo- h medelam i ἐμπνευμάτωσιν
cant: adhibenda denique [k] *reflantia*, ut eſt quod k diaphoretica
appellamus [10] *Diaſpermaton*, vel [l] *polyarcion*, aut l Polyarchium

Ooo 2 *Dia-*

3 Elegantiſſimus hic carduus non niſi in calidis regionibus provenit, ejuſque radix imprudenter tractata, manus faciemque eis contrectatam tantum non exulcerat. Apud Aëtium in curatione hydropis, epithema ex farinis, & emplaſtrum tonſoris Bithyni recipiunt pulverem radicis chamæleontis nigri.

4 Emplaſtrum ex Centaurio Oribaſii deſcribit Aëtius pag. 836. & Thoriacen vocat.

5 Iceſium deſcribitur ab Aëtio, & Galeno.

6 διὰ ἰτέας, ſ. ἰτεῶν deſcribitur ab Aëtio, & Galeno.

7 Deſcribitur à Paulo, ut & Diacapregias. Aëtius in curatione hydropis deſcribit & epithema ex ſtercore capræ.

8 Gal. lib. II. medicamentor. κατὰ γένη varia deſcribit emplaſtra, quæ barbara vocat.

9 Malagma intelligit ex liquore Sycamino, deſcriptum à Paulo inter emplaſtra. quidam legunt διὰ συκομόρον, ut ſit ipoterion malagma deſcriptum ab Aëtio in curatione hydropis pag. 590. quod recipit ſuccum Sycomori.

10 Epithema diaſpermaton deſcribitur ab Aëtio pag. 572. Diamelilotum vero, pag. 569. Diaſampſuchum à Paulo, & Galeno.

m διὰ ἀρτυμάτων, ſ. ex aromatibus

[m] *Diaartymaton*, aut *Diaſamſucum*, aut *Diamelilotum.* Hæc enim valent etiam ventoſitatem tollere. Adhibenda præterea in iis ea, quæ ſuperius ordinavimus.
117 Tum profectu accedente, regula *cyclorum*, adhibenda *natatio* maritima, vel aquarum naturalium. Alii vero non abſurdè etiam aquæ marinæ *vaporationem* probant adhibendam, quo ſudores provocentur. Inquiunt enim implendum *ſolium* aqua marina ferventi: tum quadrangulam [n] *compaginem* immittendam, præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans: ſed [o] præliganda compago *pelle*, ut aquæ prohibeat ingreſſum, quo *exhalatione* vaporis calefactus ægrotans in ſudorem venire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innovatione frequenti,
118 ferri candentis immiſſione maſſarum. Oportet autem ſemper ægrum adhibito *animi laxamento* curari, quam *Græci* διάχυσιν vocant. [p] Quærenda denique animi [q] *deſideria*, quæ ſine vexatione corporis præveniant [r] voluntatem; & amicorum *convivia* quæ cum ciborum parcitate, animi tamen [s] *laſcivitate* [t] frequentent. *Utile* etiam, ſi longi fuerint dies, partiri modum ſumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diviſa.

n arcam ligneam

o prætegenda

p Nimirum a miniſtris & amicis

q oblectamenta

r ſc. ægri

s hilaritate

t frequentia ſint

Quid faciendum, quando malum recurrit.

Ac ſi juxta ordinem datum levigati indulgentia paſſionis, rurſum fuerint *acceſſionibus typicis* ægrotantes affecti, quo iterum aqua impleri videantur, erit melius uti prius radicum *vomitu:* dehinc ante diem radicum uſus, album *veratrum* immittere, tunc ſequenti die hoc detracto radices dare, vel cer-
119 te *hellebori* decoctionem. Sed horum uſum vel confectionem dexteram, atque adhibendi modum, *Reſponſionum* libris de adjutoriis ſcribentes docuimus: & nunc inde hæc accipienda monemus *Hæc* eſt

mun-

mundior, *atque vera hydropum curatio.* Etenim potui medicamina danda cavere decet: alia enim *veſicam* commovent, alia *inteſtina* lacerando ulcerant, vel dyſentericam faciunt paſſionem: alia *ſtomachum* [v] vertunt, & faſtidium generant cibi, & *ſitim* extendunt. Quapropter ſi cogentibus rebus utendum viderimus quibuſdam *aquiducis* medicaminibus, quæ *Græci* hydragoga vocaverunt, ea dabimus iis qui plurimo humore [x] infuſi, aquoſo corpore laborare videntur. Habere etiam convenit curam, ne rurſum corpora repleantur: 120 ex quibus eſt *euphorbium* mulſo commixtum poto datum, vel *ovis* ſorbilibus aſperſum, duorum vel trium cochleariorum quantitate, vel decoctio *radicum*, aut [y] *ſquilli.* Oportet autem *ſquillæ* libras duas, omni purgamento abſolutas, quo ad unam libram [z] redigatur, conciſas in vas *fictile* novum, prælitum mitti, cum adjectis *vini* ſextariis tribus: quibus ad tertias decoctis, ex ipſo *liquore* erunt ad duo cochlearia ægrotanti danda: & proficiente curatione, uſque ad *unciæ* unius accedere modum oportet. Sed hoc erit poſt *geſtationem* adhi- 121 bendum, vel poſt *perunctionem* corporis, & ante ſumptionem [a] cum plurimo interjecto tempore. Ex decoctione autem *radicum* duos vel tres cyathos dandos probamus. Sin vero etiam *urinam* quis voluerit commovere, erunt omnia [b] *aromatica* prohibenda, quæ non curioſa, ſed magis *ſimplicia* eſſe videantur, ut eſt decoctio ſeminis *cucumerum*, vel *fœniculi*, aut *dauci*, aut *apii*, [c] *aneſi*, *petroſelini*, item *menthæ*, *aſari*, *nardi*, [d] *ſquinanti*, *zinziberis.* Hæc ſingula, vel cum vino, vel ex ipſis [e] confecta erunt offerenda. Ac ſi ex [f] hiis humor detrahi non potuerit, oportebit [g] tanquam alienum *paracenteſim* auferre.

v ſubvertunt

Quibus hydragoga conveniant.

x ſuffuſi

Quibus novæ aquarum repletio præcaveantur.

y ſcyllæ

z redigantur

a cibi

Qualia diuretica ſint concedenda.

b i, nimis

c aniſi

d ſchœnanthi

e compoſita

f horum uſu

g quod alienum eſt paracenteſi

Variæ de paracenteſi opiniones.

122 Sed nunc decet prius quàm ipſius officii *uſum* do-
ceamus, iis reſpondere, qui iſtius curationis adhiben-
dæ diſſonantia judicia poſuerunt. *Antiquorum* igitur
aliqui *incongruam* paracenteſin dicunt, ut *Euenor*
libro quinto *Curationum*, *Eraſiſtratus* libro quo de
hydrope ſcripſit, & ejus ſectatores, *Theſſalus* ſecun-
do libro regulari. *Alii* vero ut *congruam* laudave-
runt, ut *Aſclepiades* libro quo de *hydrope* ſcripſit, &
Themiſon ſecundo libro *Tardarum* paſſionum, quibus
etiam nos juxta *Sorani* ſententiam conſentimus. Ad-
ſertores tamen *primæ* ſententiæ, hoc eſt, iſtius re-

Rationes contra paracenteſin.

123 probandæ curationis hæc dicunt. *Peritonæi* mem-
brana à natura *nervoſa* eſſe perſpicitur, & eſt omne,
quod nervoſæ fuerit qualitatis, *punctionibus inimicum*,
ſiquidem conſenſus ingerit. Præterea *ſpirationis* na-
turalis cauſa, qua nos aërem recipere, atque redde-
re hauſtu [h] potili neceſſe eſt: *inteſtina* quoque com-
moventur, quibus ſuperficies corporis conſequen-
ter [i] tangitur: & eſt periculum [k] hanc *paracenteſi*
[l] vulnerari loca: quippe cum non ſolum *corruptus
humor* detrahi videatur, verumetiam *naturalis* ſæpe
ſpiritus excludatur, quod eſt vehementer corporibus
noxium. Dehinc etiam poſt effectum punctionis,
aliqui *ægri*, ſua vulnera reſolventes, voto [m] prius
[n] torporis deponendi, [11] *vitam* quoque liquerunt.
124 Item neque *tempus* ſibi *conveniens* hoc genus adjutorii
habere videtur. Etenim paſſionis conſtituta vel *ſu-
perpoſitione*, vel *lenimento*, aliud tempus *mitigatio-
nem* demonſtrat, [o] aut aliam *reſumptionem*, vel recor-
porationem. *Paracenteſis* vere conturbat, atque vires
corporis tollit, & non recorporativa virtute mede-
tur,

h quantum fieri poteſt
i vicina & finitima eſt.
k hæc
l inſigniter lædi
m citius
n infra paulo poſt, paſſionis deponendæ
o aliud

11 Nam ſecti Hydropici, ſi aqua univerſim effluat, moriuntur. aph. 27. lib. 6.

tur, ſed uſum recorporativum impedit. Ad ſum-
mam, *nemo*, inquiunt, ſalvatus eorum, qui per
paracenteſin curati ſunt: quapropter adhibenda ne-
gatur. Item *Eraſiſtratus* ait, quod *jecore* in duritia
conſtituto, obeſſe *paracenteſis* videatur: ſiquidem
gravatio jecoris tumentis toletetur humoris ſubſtan-
tia *ſublevata*, atque natans in liquidis, quibus effu-
ſis, omnis gravedo partium tumentium, quæ *dia-
phragmati* ſunt natura connexæ, atque *venæ* majo-
ri, quam *Græci* [p] quilem appellant, adductione ſui 125
tumores ingerant vicinarum, ac deinde *celerem* fa-
ciant *mortem*. Item *Ptolemæus* Eraſiſtrati ſectator ait
cauſam paſſionis eſſe jecoris duritiam, [q] ſupercrea-
tam vero *humoris* infuſionem. *Paracenteſis* igitur li-
quorem detrahens paſſionem minime detrahere
agnoſcitur. Siquidem non auferat *cauſam*, ex qua
humor creatus eſſe videatur. Sed ſunt hæc omnia *refutantur.*
facile expugnabilia. Tunc enim vulnerata *nervoſitas*
in tumorem venire recte judicatur, quoties *naturali*
habitu fuerit conſtituta. Nunc autem *morbo* vitiata 126
peritonæi membrana contra naturam habere perſpici-
tur: [r] & non ſimilia, atque eadem ſequuntur natu-
raliter, vel contra naturam conſtituta. Item *inteſti-
norum* vulnerationem metuere inanis timoris eſt. Et-
enim exercitatis atque *prudentibus* hoc genus officii
committitur. Dehinc plurimum *peritonæi* membra-
na [s] diſtabit interjecta humoris cauſa ſubmota. *Spiri-
tus* vero etiam phlebotomatis ſanguini junctus exclu-
ditur, nec ilico tamen reprobanda *phlebotomia*, cum ſit
ab omnibus rectiſſime adjutorium comprobatum. Fe-
rendum eſt enim *leve damnum* naturalis officii, quo-
ties *major utilitas* excludendæ paſſionis promittitur.
Solvere vero *ligationem* ægrotantes, & immoderato 127
fluo-

[p] κοίλην, i. cavam

[q] adventitiam, ἐπιγενομένην

[r] at

[s] diſtat interjecti: diſtat *ſub.* ab inteſtinis

fluore [t] acuto deponendæ paſſionis in mortem venire, ſimile quiddam eſt, tanquam phlebotomatum ligaturam medici ſolvere, ac deinde plurimo ſanguinis fluore vitam finire. Hæc enim non *adjutorii* eſt [v] curatio: ſed *ſtultitiæ* ægrotantis. Habet præterea *paracenteſis* etiam *aptiſſimum tempus*, quod illi inveniri negant, [x] ſicut cucurbita ſcarificatione adjuncta, atque hirudinum appoſitio, quæ non in acceſſione, aut lenimento, ſed in *dimiſſione ſuperpoſitionis* recte adhibenda probantur, ſicut in aliis docebimus, de adjutoriis ſpecialibus ſcribentes. *Omnes* [y] enim paracenteſi curatos, ut ajunt, *mori*, aper-
128 tiſſime mentiuntur: nos enim *quoſdam* vidimus evaſiſſe: *plurimi vero moriuntur*: ſiquidem medentium tardante [z] conſilia *ſerius* paracenteſis adhibetur, [a] utque alii adhuc *tumente* peritonæi membrana, & neque *uſu dextero* operantes diviſuram faciendo, *mortis* periculum [b] incurrunt. Ex quibus eſt etiam *Aſclepiades*, qui diviſo loco *fiſtulam* relinquendam putavit, ex qua [c] *ſtipis* in modum impreſſa, perpuncta peritonæi membrana *graves conſenſus*, atque indignationes adfert. Quippe cum ſæpe etiam *gelati ſanguinis* corpuſcula irruentia *vulnerum* diviſuris, vel quæque externa, magnos *tumores* atque indignatio-
129 nes commoverint. *Eraſiſtrato* vero cauſanti, quod poſt detractionem humoris ex *jecoris duritia* in [d] paſſionem venerunt [e] ſuperiores partes, ac [f] magis ſalutares, adductione quadam *ponderis*, [g] indignentur, erit reſpondendum, [h] quia plurimi [i] *hydropes* ſine ulla jecoris duritie in paſſionem venire probantur. Etenim ex aliis cauſis fieri poſſe ſuperius demonſtravimus. Pleriſque etiam, quanquam *jecur* duruerit, non neceſſariò in *hydropem* venire contingit, [k] ac ſæpe

t ex voto, deſiderio
v culpatio
x non ſecus ac
Tempus paracenteſis inſtituendæ.
y autem
z conſilio
a item quod male
b accerſunt
c baculi
d compaſſionem
e ut diaphragma
f minus morboſæ
g offendantur
h quod
i hydropici
k nec

ſæpe adductione partium, vel indignatione ſuperio-
rum vexari perſpicimus, [l] quo ſæpe [m] *tumor* etiam
perdiderit ægrotantes. Omitto quod juxta ejus ſen-
tentiam oportebat *ſupinis* jacentibus ægrotis nullam
querelam partium atteſtari. Siquidem *jecur* nullo
pondere ſuperiora diſtendit, hoc eſt, *diſcrimen*,
quod *Græci* diaphragma appellant. *Aſclepiades* ve- 130
ro repentinam effuſionem atque coadcervatam cum
periculo fieri teſtatur: Siquidem *viæ*, quas *Græci* po-
ros appellant, [n] interjecta mora *blando* ſe tactu con-
tingant, & propterea illæſi maneant ægrotantes:
detractione autem facta liquorum, aſpero ſe tactu
contingant, atque concidentes [o] anguſtentur: ac ſimi-
li ratione etiam *ſpiritus vehementer irruens* carni
dolorem faciat, atque inflationem, & tormenta
inteſtinorum. Eſt præterea facile expugnabile *Pto-
lemæi* dictum, quod *paracenteſis* humorem detrahens
paſſionem non auferat. Etenim primo, neque ex
alio quolibet *adjutorio ſingulari* hæc paſſio ſolvi poſſe
perſpicitur: quippe cum ſit magna, atque perſeve-
rans: dehinc quædam adjutoriorum ob *relevanda ac-* 131
cidentia paſſionum, quæ *Græci* ſymptomata vocant,
adhibenda probantur, quanquam non *totum* ſolvere
morbum videantur, ut *phreniticis* luce commotis
oculorum prætectio. Item alia *quædam*, quanquam
nihil per ſe medeantur, aliis tamen adjutoriis *præ-
parant corpus*, vel *patientem locum*, quo facilè adju-
torii beneficium ſumat, ut tonſura vel *raſura* capi-
tis, fluore quolibet adfectis quo detractis capillis
illinienda medicamina conſtrictiva, vel epithemata,
aut cucurbitæ appoſitiones nullis obſtantibus me-
deantur, quanquam ſit detractio capillorum laxati-
va. At verò *paracenteſis etiam per ſe plurimum me-*

l quos
m inflammatio aut ſcirrhus hepatis abſque hydrope.
n interjecto humore
o anguſtientur

 detur.

132 *detur.* Relevat enim detractione *plenitudinem*, tenſionem, atque *ſpirationis* difficultatem, quam dyſpnœan vocant, & aliis adhibendis adjutoriis præparat partes. Non enim [p] potuerunt medicaminum *illinimenta* vel [q] appoſitio, ſincera virtute ad *viſcera*, vel patientes partes pervenire, cum interjecto humore *peritonæi* membrana plurimum à cutibus diſtet: tranſeunt autem facilè ad ea, ad quæ deſtinata erant, *humoris interjecti ablatione* permiſſa. Quapropter *paracenteſin* adhibendam probamus, ſed non iis, qui viribus fuerint *fatigati*, aut adhuc in [r] *tumore* peritonæi membranæ conſtituti: addentes etiam, vel *prædicentes periculum.* Plurimi enim quanquam [s] alterius ſupereſſe vitæ potuerint, & ſine ullo dolore mortem capere, *paracenteſis cura celerem mortem* pertulerunt.

[p] potuiſſent

[q] appoſitiones

Quibus non proſit paracenteſis.

[r] inflammatione, ob diſtenſionem; & inde natos dolores

[s] ulterius

133 [12] uſque ad [t] inane penetrandus, ſicut in phlebotomandis facimus: ſed ab *umbilico* inferius iis, qui *levius* afficiuntur, præcaventes venarum diviſuras: ac deinde muliebri [13] *catethere* liquorem detrahimus, qui ſæpe *aquoſus*, ſæpe *fulvus*, aut *ſanguinolentus*, vel *ſpumoſus* excluditur, quod quidem etiam ante factam diviſuram plerique futurum ſignis apprehendere voluerunt. Quorum alii talem fore dixerunt, qualis *urina* fuerit ægrotantis: alii qualis *color* apparuerit *cutis*: alii quolibet viſcere patiente, *ſanguinolentum*: non patiente vero, ex cauſa avidiſſimi potus *hydropiſmo* concepto, vel [v] *ſalis* potu, mundum atque *perſpicuum* liquorem fore. Sed hæc præ-

Paracenteſis adminiſtratio.

[t] cavitatem

[v] aquæ ſalſæ ut ſupra §. 97.

12 Integer hic locus ad finem uſque hujus capitis, neſcio qua librariorum incuria, in lib. V. cap. 1. fuit translatus, & proinde huc iterum traducendus. Principio autem hujus. §. hæc ſimiliave verba deſunt: Eſt autem *venter* in paracenteſi uſque ad &c.

13 Fiſtula quæ veſicæ mulierum inditur proliciendæ urinæ cauſſa. Eſt autem brevior quam quæ peni virorum inditur.

præter quod *falſiſſimæ* ſunt opinionis, etiam ad [x] *mutationem* chirurgiæ inutiliter quæſita videntur, niſi 134
ſolum quod *rectè* probamus, per *catethera* liquorum, [y] ſi res [14] patiuntur, *ſemel* atque eodem tempore *omnem* auferendum. Sin vero aliqua obſtiterint, poſt *primam* detractionem [z] *motarium* aqua infuſum ſupra diviſuram res [a] *implicantes*, ſpongiam deſuper mollem apponimus: ac deinde levi *faſciola* [b] amplexo loco paululum [c] differimus, quo *turbatio* corporis reſolvatur: ac deinde reſumpto ægrotante eodem die *reſiduum* detrahimus humorem: ſin minus, *alia die*, manibus comprimentes ſubjectas partes, congrue ægrotante locato, hoc eſt ſchemate competenti. Ac ſi forte *rurſum* confluente humore fuerit 135
repletus, vel virium *debilitas* prohibuerit eodem tempore totum detrahi, tunc interjectis *duobus* diebus, vel quantum vires permiſerint, *reſiduum* detrahimus, ſed *alio in loco* diviſuram facientes: vel ſi rurſum oportuerit, *tertio*. Etenim prima diviſura [d] ſervata *diſtans* aut *cohærens*, [e] ſoluta tumores vel *conſenſus* ingerit vehementes.

x mutandam paracenteſis operationem
y ſi vires
z linteum carptum quod vulneribus inditur
a ſanguinem ſiſtentes
b circumligato
c *ſub.* humoris detractationem
d i. ſive aperta ſinatur, ſive conſolidetur.
e diducta, cum in eam rurſum adigitur catether.

Tum *perfecta* humoris *detractione*, neque *abſtinentia* [f] utemur, ut *Aſclepiades*, neque *plurimum* damus *cibum*, ſed pro modo virium; etenim abſtinentia omni ex parte adhibita vires vexat: quippe poſt 136
plurimam detractionem: multi item oblatio cibi gravans opprimit corpus potius, quàm reſumit. Erunt autem *ante cibum* ſenſim perungendi, atque reficiendi facilibus, & [g] poto ſufficienti, ac ſi *dolores* aliqui emerſerint, vaporationibus ſolvendi, atque cataplaſmatibus mitigandi. Tunc indulgentia *relaxatis* do-

Quid poſt paracenteſin ſit agendum.
f utimur
g potu

14 Nam cum gravis morbus eſt, aquarum evacuatione vires ægri jam invalidæ ob morbi vehementiam, magis non ſunt labefactandæ, aphoriſ. 27. lib. 6.

doloribus, vel forte non emergentibus, adhibemus ea quæ *tumorem* fieri non ſinant, & ſuperimpoſitis ſpongiis conligamus. Tranſacto tumoris metu, magis ventris [h] *folliculum* & [i] cutem *inteſtinis* cogimur [k] adſerere, atque ſimiliter cætera, quæ in tumore

h peritonæum.
i epigaſtrium.
k admovere.

137 fuerant conſtituta, ut nuper docuimus. Ægrotantes præterea *navicula* exerceri hortamur, & paulatim *recorporativæ* ſubjicimus curationi. Ac ſi neque ita fuerint [l] reſoluti, utemur *helleboro* iiſdem curationibus inſiſtentes, donec corpus repetat fortitudo; atque denſior, vel *coacta caro* noſcatur atteſtante rubore. *Hæc eſt ſecundum methodum hydropum curatio.*

l *ſub.* tumores

Veterum quorundam methodus.
m aliarum
n recorporationes

Plurimi autem [m] earum *ſectarum* principes, atque noſtræ veteres, nihil veri curantes, ac magis contemptu quodam [n] *aſtructiones* corporum aſpernantes, ſolius detrahendi humoris intentione traducti, quoque modo id perficiendum crediderunt, im-

138 menſa *ſiti* atque *fame* ægros afficientes, corpore concavo [o] *pectine* decurſo, & mille præterea *urinalibus* medicaminibus, quæ diuretica vocant, veſicam commovendam probant, & *ventrifluis* potionibus, quæ cathartica appellant, ventrem provocandum dicunt, [p] *cocco Cnidio*, atque [q] *lepida cyprina*, & *chamælea*, & [r] *hippophae* herba, & ex [15] *crotonibus* confecto oleo *cicino*, item [s] *neoro*, ex quibus cunctis *ſtomachus* vexatur, atque cibi appetitum amittit, *ſitis* incenditur, *corpus* defluit, *ſanguis* corrumpitur, atque *humor* detractus renaſcitur, *vires* auferuntur: ſiquidem neque poteſtas moderandæ detractionis eſt in artificis manu. *Quidam* tanquam [t] ſiccabilem humoris [16] *ophiten* lapidem ligaverunt, expertis * ægrorum ſa-

o ſtrigile: ut ſup. §. 101. Sic decurrere capillum dixit lib. 1. § 98.
p fructu Thymelææ
q Squama æris cyprii.
r Rhamno cathartico oleæ folio
s Cneoro, planta thymelææ affini
t ſiccandi vi præditum
* experimentis

15 Croton & cicis ſunt ſynonyma ricini, è cujus ſemine oleum hoc exprimitur.

16 Ophites lapis eſt ſerpentis in modum variegatus, qui in varia vaſa tornatur.

ſalutem credentes. Singulatim denique *nobilium medicorum* hiſtoriam ordinemus. [17] *Herodicus* igitur, ut Aſclepiades memorat, ventris adhibet *purgationem*, atque poſt cœnam *vomitus*, qui ſunt implebiles potius, quàm ſiccabiles: tum *vaporationibus* tepidis aceti decocti exhalatione confectis utitur, vel aquæ marinæ, admixta [x] *thalia* herba, atque hyſſopo, & his ſimilibus, veſicis bubulis repletis, corpus vaporandum probat, vel aliis quibuſque majoribus [y] inflatis, tumentia loca pulſari jubet. Sic etiam antiquiſſimus *Euryphon*. *Hippocrates* vero libris, quos ad ſententias *Cnidias* ſcripſit, magis utendum dicit [z] *egeſtate* atque *vaporatione*, & *continentia*, & danda ſicca vel *arida* quæque, & *acriora* mandenda. [a] Si enim æquibilis æger fiat, hoc eſt, urina facilior, ac ſi ſpiratio difficilis fuerit, quam *dyſpnœan* vocant, & tempus [b] *æſtatis*, & æſtas media, dicit ex brachio *phlebotomandos*, & poſt detractionem factam dat panem calidum *vino* infuſum atque oleo, & carnem ſuillam ex aceto decoctam. Dat etiam *cantharidas* tres detracto capite, & pedibus, & [c] pinnis in tribus cyathis aquæ contritas: ſed neque quo tempore *exercitio* utendum ſit, manifeſtat, neque uſque quo mandenda ſint *acriora*, vel quando *vaporationes* adhibendæ. Dehinc ſi phlebotomare oportuerit, non ſolum æſtivo tempore, ac media æſtate, ſed etiam omni tempori atque ætati convenire *phlebotomiam* probamus. Eſt præterea *importunum vinum*, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item *cantharides* humorem commovent: *carnis* quoque offerendæ tempus ſignificare neglexit. *Diocles* libro quo de paſſionibus & cauſis, & curatio-

139

x fronde oleæ

y i. utribus

z ταλαιπωρίης: πυρίης: ἐγκρατείης.

140

a Sic enim validiſſimus æger fit, & urina facillima. At ſi ſpiratio οὕτω γὰρ ἐρρητικώτατος εἴη, καὶ μάγιστα ἰσχύοι. *Cantharides.*

b vernum & ætatis vigor, & virium robur, dicit è Græco

c alis

141

17 Hic fuit Medicinæ gymnaſticæ autor. *Vid. Plat.* lib. III. de Rep.

d ventrem e provocandam: ac ventrem diagridio, vel quantum valeat ſemel deducere vomitum cardamo: urinam apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Et in ac.

tionibus ſcripſit, *ſiccandos*, inquit, ac mediocriter *vaporandos*, & *deambulationi* tradendos ægrotantes, & plurimos *ſudores* commovendos, vel [d] *vomitum* & *urinam* [e] provocandam diagridio, & apii ſemine reſoluto ſucco herbæ ſalviæ. Item *cardamomum*, quantum ventrem valeat ſemel deducere, & in aceto panem ſolutum, & piſcem ſalſum dandum, vel piſces elixos & aſſos, vel [18] *ſilurum* piſcem, olera radices, allium, origanum, rutam, ſatureiam, vinum album, & non aquatum, & ferarum carnem:

f ægrum

g accuſationi

142 in *deambulationibus* [f] ventrem jubet contineri, cæteras corporis partes defricari, exceptis cruribus. Sed hic quoque communi cæterorum ſubjicitur [g] *acceſſioni:* ſolum prædamnamus, quod *humorem* detrahens purgativis, atque urinalibus medicaminibus, & vomitu, & ſudoribus provocatis, quibus ex rebus ſudor movendus ſit *tacuerit*, vel vomitus. Item deambulatio ſæpe laborioſa, & piſcis ſilurus *bromoſus*, & allium *inflabile*, & plurima *ferarum* carnium malos habere ſuccos probantur. Inde item quæ ſint *olera* deligenda memorare neglexit, & neque fortificari [h] ventrificationem, vel crura, aut totum corpus recte poteſt, [i] cum nullum modum vel tempus memoravit.

h venter fricatione

i cujus

k pini fructu, ſ. ſtrobilo

l braſſicæ ſilveſtis

m diuturna, quotidiana

143 *Praxagoras* ſecundo libro Curationum *cataplaſmatibus* utitur, & *malagmatibus* ſudorem moventibus, & *urinalibus* medicamentis aliis atque aliis, & *ventrem* deducentibus. Similiter [k] *cono*, & foliis hederæ, & ſemine [l] *coliculi* agreſtis, aut naſturtii, aut centaurea, vel allio, pipere, & pſeudodictamno, aut dauco, & *chamæpity* herba, & petroſelini ſemine, vel radice *graminis*, vel quolibet horum ſimilium, & *ſudorum* [m] diurna provocatione

18 De viribus hujus piſcis *vid.* H. N. *Plin.* lib. XXXII. cap. 9. & 10.

tione corpus [n] deducit. Utitur *vomitu* non ſolum *n* tumorem & habitum corporis minuit.
jejuno, verum etiam poſt *veſpertinum* cibum, &
ægros plurimum potat, ex quibus [o] *ſenſuales viæ* *o* excretoria
implentur. Utitur etiam cataplaſmatibus *aromaticis*, 144
quorum ſpecies non deſignat, ſed ſolum cum [p] *mo-* *p* omphacomelite
romeli, vel lini ſemine adhiberi jubet, vel malis cy-
doniis, aut caricis, vel adipe, & aqua, aut *uvæ*
lupinæ, vel apii ſucco: equidem virtutis *repugnatio-*
ne omnia confundens: ſiquidem alia ſint *conſtricti-*
va, ut [q] mala, alia *laxativa*, ut plurima cæterarum *q ſc.* cydonia
ſpecierum. Deinde poſt oris collutionem ſorbiles
dat *cibos*, quibus ventrem *facilem* ſe facere pollice-
tur. [r] Item potum repugnante mordicativo: dat *r* Item in potu repugnat: dat enim mordicativum acetum
enim *acetum* vel puſcam, vel his rurſum contraria,
ut *mulſam*, quibus confuſa regula etiam ſecundum
ipſum approbatur. *Eraſiſtratus* libro quo de hydrope 145
ſcripſit, *deambulationem* ordinat adhibendam prius
quàm aëris æſtus ardeſcant, tanquam in æſtate ſo-
lum curans. Sed ſi *ventris*, inquit, *facilitas* non
fuerit, prohibenda medicamina, atque legumina, &
olera; cum ſint plurima olerum, quæ molliant ven-
trem, ſine ulla corporis vexatione. [s] Item *plurimo* *s* Idem
cibo ægros nutriendos probat, cum ſit ex parvo ſæ-
pe indigeſtionis metus: ac ſi neque, inquit, venter
fuerit motus, adhibendum *clyſterem* ſimplicem, hoc
eſt, qui nulla ſit acriori materia confectus: *cibum*
partitur [t] cibo vel cœna, & ante veſperam ægros *t* prandio &
deambulatione moveri jubet: Tunc *initio noctis* re- 146
ficit, quando etiam ſanis metus eſt digerendi. Poſt
cibum præterea *perungit* in lectulo, & certo nume-
ro utitur fricationum: dat *catapotia* medicaminum
ante utramque cibi refectionem in [v] favi modum pro *v* fabæ magnitudinem
viribus ægrotantis, neque plus *decem*, neque minus
quin-

quinque numero, & eorum materiam tacet, ſolum memorat quod *jecoroſis* hæc catapotia congrua videantur, atque ad urinales partes venientia plurimum faciant mictum: Tum poſt *catapotia* dari jubet cibo *panem* ex farina ſeſami, & [x] ſalſum, obdulcatum, ne ſitim faciat, non diſcernens tempus *drimyphagiæ*:

[x] ſale obdulcatum i. conditum, ut I. 4. §. 12.

147 Tum, inquit, dandos piſces, atque carnem gallinarum, vel ferarum, & agnorum, & hœdorum, & ſorbilia plurima cum *melle* vel *lacte*, non advertens lactis & mellis qualitatem in *corruptionem* facile venire: [y] nunc dat *potum* parvum, & non poſt prandium, ſed poſt veſpertinum cibum hoc convenire dicit, ut etiam ſimiliter memorat *Philiſtionis* frater. Probat etiam ante alios cibos accipienda [z] *aridi fici* pinguia duo vel tria, mox contuſa, atque oleo tincta. Sed hæc omnino digeſtione difficilia judicantur. Prohibet præterea *lavacrum*, vel plurimo temporis intervallo permittit, & non deſignat, quod illud, vel quantum

[y] dat etiam potum

[z] arida fica pinguia duo vel tria *ut ſupra*

148 ſit tempus. Utitur etiam *malagmatibus* & cataplaſmatibus, cum *ſomno* cubaverint ægrotantes, nec tamen deſignat eos, qui coacervatam ac vehementem humoris detractionem reprobant, quam *Græci* κένωσιν vocant, & propterea etiam *paracenteſin*, quod quidem [a] congrue dictum ſuperius docuimus. Item tumore in *jecore* conſtituto, atteſtantibus febribus ob tumoris medelam *cataplaſmatibus* utitur ex malis cum vino, conſtringens ea quæ *laxamentum* poſcere videntur, & ob *digeſtionem* faciendam ex ficu atque

[a] incongruè

149 chamælea & chamæpity utitur cataplaſmatibus. Item ad eliciendum quicquam in [b] locis conſtitutum utitur [c] *Diapegano*, quod ex [19] ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adjutoriorum. *Aſclepiades*

[b] locis interioribus conſtrictum.

[c] διὰ πηγάνυ, ſ. ex ruta

19 Aëtius pag. 845. deſcribit Malagma è ruta.

piades etiam libro quo de *hydrope* ſcripſit, parvo humore collecto, ſive plurimo, necdum tamen pedibus aut cruribus infuſo, *athletarum* regulam adhibendam probat, ex plurima *deambulatione*, atque *curſu*, & [d] *reſricatione* retento ſpiritu: Tunc cibo dandum *panem* diligenter elaboratum atque [e] exercitum, cum *piſcibus* natura duris. At ſi *inferiores* humor occupaverit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina ventriflua atque urinalia. Utitur autem *paracenteſi*, ſed omnino ex anguſto, atque parvo foramine. In *leucophlegmatia* vero fricationes adhibet, & *cataplaſmata* frigerantia ex malo cydonio, & [f] murra, & vitis anulis, quos ἕλικας vocant, & malo punico, & lenticula, & [g] herbo, atque pulento veteri, & alumine, vel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis: & ex *veſicis* illiſionem adhibendam probat, Laudat etiam *punctionem* quotuor digitis à talo diſtantem, faciendam ſuperius, ab interiore parte, ſicut in *phlebotomia* ſervatur, ut per eandem punctionem humore effuſo corpora releventur: ſi minus, *ſcarificatione* altiore utendum referens: ſcilicet vehementiore atque efficaci adjutorio, & neque declinans *vulnerationes*, quæ neceſſariò in hujuſmodi paſſionibus *difficiles* curatione probantur. *Socrates Chirurgus* omni ex parte diviſuras faciens eaſdem [h] aduſſit, extemplo corporis ingerens raptum, quem *Græci* σπάσμον appellant. *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum utitur *geſtatione*, & *defricatione*, atque *exercitio*, vel communitér regula exercibili, ſalibus ac nitro *fricans* corpus, & *frigida* perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: quippe cum membra interpoſitis etiam tribus, vel quatuor diebus *aqua*

150 · 151

d defricatione: ut paulo poſt.
e ſubactum.
f myrto
g ervo
Socrates Chirurgus.
h adurit

152 *marina* ferventi perfundat. Item jubet poſt geſtationem tribus vel quatuor cyathis *vini* mixti ægrotantes potari ſumptis nutrimentis digeſtione difficilibus. In *ordine*, inquit, medicaminum, non deſignans quem eſſe velit ordinem medicaminum, aut quæ nutrimenta digeſtione difficilia. In *veſpertino*, inquit, cibo utendum mediocri *potu*, ut nec ſitis ægros afficiat, neque plurima liquoris [i] ingeſtio, ſed *vinum* [k] eligat acrioris virtutis, & [l] neque confuſum. Sed *temperandi* moderationem tacet, [m] ut mediocriter quidem dicat, quod eſt improprie dictum: etenim [n] extendit temperandi moderatio *nervos*, no-
153 cet, & ingerit *ſitim*. Prohibet præterea idem *ventriflua* medicamina atque *urinalia*, quæ cathartica, atque diuretica vocant, & per ſingulos *menſes* ternos radicum ordinat *vomitus*. Sed erat regulæ medicinali conveniens ad *leninnentorum* latitudinem, ſive ſpatium, vomituum deſignare quantitatem. Utitur etiam in utroque talo *ſcarificatione*, ut Aſclepiades. In *aſcite* vero initium ex *vomitu* ſumit, quem *belleboro* faciendum probat, ſi, inquit, metuerit quiſquam radicum vomitum: [o] & eſt præceps, atque, ut ita dixerim, *periculoſum* non [p] medicatum corpus magno adjutorio [q] diſcere.* [r] Aliam quoque regulam ſimilem dicit ordinandam, ſed paſſionis *initio* neque [s] ungentis tangi, neque fricari ventrem per-
154 mittit. Cæteras autem corporis partes ſi multa, inquit, fuerit humoris infuſio, [t] defricandas, initium ex *ventris* finibus augendum curationis modum: ſed oportebat, ob æquandum corpus, *totum* fricatione curari. Item interpoſitis quatuor, vel quinque diebus *aqua calida*, & magis marina, tribus vel quatuor vaſculis foveri *ventrem* jubet, ſed neque hoc æqualiter.

i infuſio, ingurgitatio
k eligendum
l Quidam legunt aqua confuſum.
m licet
n vini temperandi neglecta moderatio nervis nocet.

o quod eſt
p præparatum
q disjicere
* diſſecare
r Aliis quoque. *ſub.* hydropis generibus.

s unguentis
t defricandas initio, & ventris frictionibus.

liter. Item ante unctionem utitur *ſinapiſmo*: poſt
ſingulas geſtationes lambendam dicit [v] *ſcillam* in ele- v ſcyllam
ctarii vicem: &, ſi plurima fuerit humoris infuſio,
utitur *paracenteſi*. Sed primo die, ſi vires patiuntur,
abſtinet cibo. Quod ſi minime ferre potuerint ægro- 155
tantes, partem *tertiam* panis ſolitæ quantitatis aqua
infuſam offerendam dicit. Tum alia die *articulos* un-
gens, atque *ora* lavans, ſimili panis reficit modo,
cum pulmento volantum, cæteris quoque diebus
omni æqualitate augens, atque ægros reſumens. *Theſ-
ſalus* autem ſecundo libro Regulari plurima *Themiſo-
nis* ſimiliter probat, ſed quinque vel tribus cyathis
vini aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes,
& *paracenteſin* prohibet: [20] tanquam *Apollophanion*,
aut *Diaeuphorbium*.

20 Videtur aliquid deeſſe, ut fortaſſe ſit legendum: Utitur etiam emplaſtris tanquam Apollophano, aut diaeuphorbio; quod utrumque deſcribitur a Galeno lib. VII. κατὰ γένη.

CÆLII AURELIANI
SICCENSIS
MORBORUM CHRONICORUM
LIBER IV.
CAPUT I.

1 ### *De Elephantiaſi.*

Deeſt principium capitis.

Curatio.

heliosis, *dropaciſmus*, & *lixivii* calidi perfuſio, & [a] *pſychroluſia*, atque *cataclyſmus*, hoc eſt, aquarum è ſupernis illiſio, *natatio* maritima, & aquarum naturalium, & magis frigidarum, quæ *aluminis* naturam exhalant, quas [b] ſtypteriazas vocaverunt, ſive [c] *ferrugineas*, quas [d] ſiderizaſas appellant. Item adhibenda [e] *ſmegmata* alia, donec maculæ albeſcant, quas ſupra memoravimus, vel *cimolia* terra ſubaſſata, cum hordei polline, & nitri quippiam: vel alia quæ laceſſere valeant magis, ac [f] levius, ut eſt cinis uſtarum *bucinarum*, vel [1] *halcyonium*, aut cum eodem *pumex* aſſatus, vel *ſulphur*
2 vivum, vel [g] *ſæpiarum* teſta exuſta cum pumice & nitro, & cimolia ſubaſſata, atque gummi, & *galla*, æqui hæc omnia ponderis. Item *acopa* & malagmata mediocriter laceſſentia; [h] præter cutis *ulcerationem*, & his unguenta ſimilia: ut *myrobalani* cum aceto, aut vinum cum *ammoniaci* gutta, & alumine. Ac ſi ul-

a ψυχρολυσία

b ϛυπτηριαζούσας

c ferruginearum

d σιδηριζούσας

e σμήγματα, i. ſapones

f gravius

g ſepiarum oſſa

h citra

1 Veterum Alcyonium quid ſit, non certo conſtat: Recentiores pro Alcyonii ſpeciebus habent corpora quædam fungiformia in mari naſcentia.

ulceratio fuerit locorum conſecuta, erunt congrua pro differentia ulcerum adhibenda. Quapropter ea quæ *ſerpere* per corpus viderimus, amputamus: *tumentia* vero mitigativis temperamus, & laxativis virtutibus: item *humecta* atque fluida denſamus, & 3
ſordida purgamus, *cava* replemus, & *æqualia* in cicatricem ducimus, ſicut *Reſponſionum* libris chirurgiam ſcribentes monuimus. Ea autem quæ in *cicatricem* venerunt, ſinapiſmis roboramus, prælatis *metaſyncriticis* cyclis, & radicum *vomitu*, & cæteris quæ [i] ſua ſunt. Tum *reſumpto* corpore, vehementer utilis *hellebori* albi datio probatur, quo corpora [2] diſſecentur, quæ non ſemel adhibenda, ſed etiam *ſæpiſſimè* per intervalla, præroborato corpore: item *navigatio*, & in *aëres* meliores tranſitus. Sic enim paſſio ſolvetur, aut non ex ea deformatus ægrotans ad finem vitæ perveniet.

i congrua

Veterum autem *medicorum* nullus iſtius paſſionis 4
curationem ordinavit, excepto *Themiſone*, atque ex philoſophis *Democrito*, ſi verè ejus de *elephantiacis* conſcriptus dicitur liber, quo ſanguinis corruptionis cauſas conſcribens, *phlebotomandos* imperat ægrotantes, & [k] dotandos decoctione *herbæ*, quam in *Syria* memorat naſci & in *Cilicia*. Sed neque hanc dicere poſſumus, neque paſſio tam difficilis his duobus [l] adjutoris ſolvi creditur poſſe. *Themiſon* verò ſecundo libro *epiſtolarum*, ad *Dimantem* ſcribens, phlebotomari jubet, rectè quidem, ſed non [m] *ſtricturam* conſiderans potius, quàm [n] convivantem *cauſam* ſanguinis [o] detrahendam: quod eſt æſtimabile, atque ut ita dixerim, dogmaticum, ſicut ſecundo libro

Qualem Themiſon & Democritus Elephantiaſis curationem tradiderunt.

k potandos

l adjutoriis

m ſtricturam

n continentem

o detrahendi

Libri Sorani κοινοτήτων.

2 eo genere locutionis utitur ſupra l. 2. §. 31. Infrà vero c. 3. §. 75. helleboro diſſecari corpora, & quadam novitate confirmari ait.

bro de *cœnotetis* ſcribens *Soranus* docuit. Utitur præterea [3] *vomitivis* jejunus, itemque radicum, eorum confundens tempus. Oportet enim *ſuperpoſitionis* tempore adhibere phlebotomiam, in *lenimento* verò vomitum. Item *ventrem* inter paucos dies leviter deducendum jubet, atque *ſuperficiem* corporis conſtringi unguento myrobalani, cum aceto, & oleo roſaceo parvo, vel myrtino, & ammoniaci gutta
6 cum alumine. Deponit etiam ægrotantes in *decoctione* frigida ex herba [g] *perdicia* confecta, vel plantagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque ſufficienti tempore quadam tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat *cibos* facilè reflabiles, & [h] *potu* magis aquam, quæ ſunt incongrua. *Phlebotomia* enim [i] ſimiliter *laxativum* genus eſt, & cibus reflabilis: at ſingula *unguenta* quæ imperat adhiberi, conſtringunt: item *embaſis*, quam fieri ex decoctione herbarum jubet ſupradictarum: item unguenta condenſant corpora. Sed hoc paſſus eſt cùm nondum limpide *methodicam* perſpiceret diſciplinam, & *Aſclepiadis* ſecta [k] circunſeptus, paſſionis cauſam [l] *in extaſin* æſtimaret, quam [m] præſtabat fieri per enſem
7 ſive cutem: & ob hoc quærebat materiam à ſuperficie ad altiora, velut latius patentia, revocare. Utitur ideo *conſtrictivis* extrinſecus, & rapit ad *interiora* ea, quæ fuerint appoſitorum virtute depulſa. Provocat etiam *ventris* fluorem & *vomitum*, & utitur hellebori purgatione, adhibito *pſilothro* in tres vel quatuor dies, vel alio quolibet urenti medicamine uſque ad *cutis ruborem*, quo magis perſeverantem faciat paſſionem. Adhibet præterea *cataplaſmata*,

g perdicio, *vid. Plin.* lib. XXI. cap. 17. & 30.

h potui

i de genere laxativorum eſt,

k occupatus

l intrinſecam

m quam præſtare putabat non ferri per extrinſeca ſive

3 vomitibus jejunis, ut ſup. I. 2. §. 31. Rationem & modum vomitus jejuni vide I. 3. 41.

mata, in quibus etiam ſuccos [n] adhibuit *arnogloſſæ*, [n] addidit
vel *perdicii* herbæ. Item malagmata adhibet *conſtri-*
ctiva, ex quibus nunc plurimi laudant [4] *argagation*
appellatum medicamen. Item *exercitium* probat, & 8
defricans cutem, [o] declinat ungere, ſed adhibet [o] vitat
[p] *Græcum*, non conjiciens hoc quoque eſſe laxativæ [p] picem Græcam
virtutis. Adhibet etiam *ammoniaci* guttam cum ace-
to, vel vino, quæ ſunt intra ſe contrariæ qualitatis.
Item poſt exercitium *ſudationem* faciendam igne
vicino, ſed aqua frigida fovendos imperat ægrotan-
tes, uſum *hellebori* [5] geminum probat. Quæ ſunt
quidem vera adjutoria, ſi tempora quoque ſerven-
tur, ut *Reſponſionum* docuimus libris. Quidam *The-*
miſonis ſectatores initia quoque paſſionis prævifa
coërcentes, pronos ac declives, vel *venturos* in ean-
dem, quos viderint, phlebotomant, & helleboro
purgant: eos autem quos jam *poſſeſſos* acceperint, 9
iiſdem negant curandos adjutoriis. Siquidem corru-
ptione quadam & *laxatione* extremæ cutis in corpo-
ribus hæc paſſio generetur, & ſit [q] arifica carnis, at- [q] rarifica
que *mollifica* corporis phlebotomia. Quapropter in-
quiunt eſſe frigerandam & *ſiccandam* corporis ſuper-
ficiem, quo poſſit ejus humor ad *inteſtina*, vel ven-
trem recurrere, ac deinde *clyſteribus*, vel purgati-
vis medicaminibus, quæ *cathartica* vocant, educi
detrahendo cibum. Præterea potandos probant
ægrotantes ſucco *nepetæ*, ſervata moderatione quan-
titatis, quæ neque minuenda, neque ſuperanda ſit
à tribus cyathis uſque ad ſex: *cibum* etiam dandum 10
frigidum, atque *conſtrictivum* & parvum: *potum* fri-
gidum, ſed [r] meratum ex *vino* vehementiores acri. [r] meracum
mo-

4 fortaſſis legendum, laudant ex Achate medicamen, ut emplaſtrum Polletis ex Achate nos intelligamus deſcriptum ab Aëtio pag. 840.

5 albi vomitorium: nigri dejectorium.

moniæ: atque albo, & veteri: & ſæpe [s] tenendos ægrotantes, ac *ſiccandos* abſtinentia bibendi: & ſiccioribus reficiendos cibis: quæ ſunt utraque *incongrua* ac diſſonantia ſiccandæ cuti, ſecundum eorum intentionem. Si enim, ut aiunt, è *ſuperficie* tranſmittendus eſt humor ad *altiora*, atque eò provocandus, ut clyſteribus ac purgativis medicaminibus excludatur per ventrem, erit *contrarium*, ſiti atque ſiccioribus cibis, & vino ſupradicto, altiora ſiccare.

11 Item aliqui [t] *horum* multitudinem intuentes frequenter adhibendam *phlebotomiam*, atque *clyſteres*, & *ventriflua* medicamina, quæ cathartica vocant, jubent: & [v] magis *diacameleos* appellant, quibus neceſſariò corrumpentes ægrotos in pejorem habitudinem corporis vertunt, quem Græci *cachexian* vocant. Alii corruptione hoc fieri, atque mutatione ex [x] *venenis* effecta æſtimantes, *temperativis* uti medicaminibus decreverunt: ex quibus [y] magis *aſinino* lacte ægrotantes potandos imperant ſimplici, vel accurato, quod [z] σχιστὸν appellant: item *vino* dulci, & cibis ſimilibus, quibus [a] fœda digeſtione corruptis major efficitur corporis corruptio.

12 Ordinant præterea theriacam dandam, quam cuncti *Mithridatium* appellamus: quæ quidem *recorporativa* virtute mederi poſſe perſpicitur. Dant etiam *viperas* mandendas, ſed amputato *capite* atque *cauda*, menſura digitorum quatuor, cætera coquentes atque [b] obdulcantes *ſale*, & *oleo*, ægris afferunt comedendas. Alii etiam *aqua* ex labris, quibus candens tingitur ab operantibus *ferrum*, potandos dicunt, cùm ſit hæc paſſio ſecundum plurimos ſcriptores, ex aqua gravi, quæ aut natura, aut aliqua corruptione fœdata ſit, ſæpius generata. *Alii* quoque etiam *cutis vulneratio-*

nem

s continendos
t humorum
v magis quod Diachamælæas
x venenatis humorum qualitatibus
y potiſſimum
z i. ſerum
a vitioſa
b condientes

nem affectandam probant, qua corpus exhumoretur: neque cunctis commune judicium, & ignaris cognitum providentes, quod pejorante paſſione ſuperficies corporis ulceretur. 13 *Alii* ægrotum in ea *civitate*, quæ nunquam fuerit iſto morbo vexata, ſi fuerit *peregrinus*, [c] cludendum probant, *civem* verò longius exulare, aut locis *mediterraneis*, & frigidis conſiſtere, ab hominibus ſeparatum, exinde revocari, ſi meliorem receperit] valetudinem, quo poſſint cæteri cives nulla iſtius paſſionis *contagione* ſauciari. Sed hi ægrotantem deſtituendum magis imperant, quàm curandum, quod à ſe alienum humanitas approbat medicinæ.

c excludendum

CAPUT II.

De [a] *Phthiriaſi.* 14

ANtecedente *cachexia* etiam hoc ſymptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpſit igitur *nomen* non à genere, ſed à multitudine *pediculorum*. Plurimi etiam [b] creantur nunc per *totum* corpus, nunc per eas partes, quæ *capillatura* [c] conceptæ ſunt: & nunc *conſueti* atque ſimplicis formæ, nunc *ignoti*, hoc eſt latiores, & duri magis, ac ſævientes morſibus vehementer, quos quidam [d] *ferales* appellant. Nam ſæpe etiam ſub capillis inveniuntur corpora penetraſſe. Sequuntur autem ægrotantes *vigiliæ* & *pruritus* corporis, atque *pallor*, cibi *faſtidium*, & ſtomachi debilitas, & *calvities*: & eſt paſſio *ſolutionis*, [e] choleræ rubeæ egeſtione plurima per tenues vias emergente, qua hæc animalia generantur. 15 Denique *ſuperpoſitionis* tempore jacere oportet ægrotos *loco* mediocriter frigido, atque *cibis* con-

a φθειρίασις, i. morbus pedicularis.

b generantur

c coopertæ

d *morpions*, platluyſen.

Symptomata, & genus hujus morbi.

e ichoris

Curatio.

ſtrictivis, & temporibus jam ſæpe demonſtratis, re-
fici. *Fomenta* vero & *perunctiones*, & *cataplaſma-
ta* membratim erunt adhibenda, qualia *Themiſon* ele-
phantiacos curans ordinavit. Sed ea loca quæ *capil-*
16 *latura* veſtita ſunt, erunt præterea radenda. In ſu-
perpoſitione *reſumptio* adhibenda, atque *recorpora-
tio*, ſicut in cachecticis, & elephantiacis ordinavi-
mus, ſed jugia adhibenda σμήγματα, quæ nos laceſ-
ſentes, atque purgativos pulveres nuncupamus. Item
unctiones, magis cum mox fuerit capillatura deraſa,
præſotis partibus aqua marina, vel aceto ſalſo. Sunt
f oppoſita, i. ſpecifica — denique plurima *ſpeciatim* [f] poſita, ut *bulbi* cum ni-
g faciant — tro atque oleo contriti, quo mellis [g] faciat craſſitu-
dinem, ex quibus corpus erit illiniendum: item
ſtaphyſagria cum aceto atque oleo trita, vel infuſa
aceto & oleo, tum contrita cum ſalis flore, quem
Græci ἁλὸς ἄνθος vocant, donec liquidi mellis ſimili-
17 tudinem faciat: tum etiam *ſulphure* vivo atque aceto:
h iſtis — vel [h] ita ponderibus compoſita medicamina: *ſtaphy-
ſagriæ* drachmas duas: *ſandaracæ* drachmas duas:
nitri obolos duos: admixto *oleo* & *aceto*, donec in
mellis craſſitudinem veniat: vel *ſandaraca* cum oleo:
& *ſtaphyſagria*, & *abrotanum* æquis ponderibus, ad-
i ſimilia — mixta *calce*, quam *Græci* κόνιν vocant, & his [i] ſimi-
libus. *Palpebris* autem erunt adhibendi ſicci pulve-
res, atque *collyria*, quæ *Græci* βλεφαρικὰ vocant, nos
palpebraria dicere poterimus, ex *ære uſto*, atque
k aniſo — [k] *aneſo* aſſo, ſed & *lapide ſciſſo*, & *pipere*, & *ſta-*
18 *phyſagria* confecta. Hæc etiam in iis, qui præter
phthiriaſin *pruritu* vexantur, ſunt adhibenda, adjectis
magis ferventioribus aquis in uſu lavacri, & *aſpergi-
nibus* pulveris ex *thure* & *nitro*, & *ſulphure* con-
l ſolationes — fecti. Item [l] *ſolicationes*, quas *Græci* ἡλιώσιας vocant,
ad-

adhibendæ ſunt: *dropaces* quoque & *vomitus* radicum, & ea quæ jam ſæpe de aliis memoravimus ſcribentes paſſionibus, quæ corpus *recorporativa* virtute fortificare, atque in meliorem habitudinem commutare valeant. Sic enim detracta corporis *cachexia*, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, ejus quoque [m] comitantia depellentur.

m ſymptomata

CAPUT III.

De Ventriculoſis, quos Græci κοιλιακοὺς vocant, & de cæteris defluxionibus. 19

Causæ hujus morbi.

VEntriculoſa paſſio, quam *Græci* κοιλιακήν vocant, à parte corporis quæ patitur *nomen* accepit. Generatur ex antecedenti *indigeſtione* continua, vel *tumore* vehementi, aut *dyſenteria.* Sequitur in hac paſſione conſtitutos varia *ſtercorum* egeſtio, qualitate, atque colore, nunc *tenuis* ac ſoluta, nunc *aſpera*, & inæqualis vel conſtricta, & nunc *alba*, nunc ſimilis *urinæ camelorum*, nunc *flava*, & *ſpumoſa*, nunc *praſina* vel *livida*, aut *nigra*, aut *purulenta*, aut *ſanguinea*, cum gravi *fœtore* & *rugitu* 20
inteſtinorum, quem *Græci* βορβορυγμὸν appellant, atque in exitu ſonitum: et poſt effuſionem factæ velut [a] ſcatentis ſtercoris *veſiculæ:* & nunc jugiter nocte atque die, nunc *coacervatim*, ſed interjecto ſpatio, ut per diem bis, vel ſemel, aut interpoſitis uno vel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum *tenſione*, atque ventoſitate, & *tormento*, vel dolore aut *ſingultu*, conſidente atque *conducta cute* quæ ventrem circuntegit, atteſtante *ſiti*, & ipſius ventris *fervore*, & levi in interioribus *torpore* frigido.

Signa & ſymptomata.

a bullientis

do. Sequuntur etiam *vigiliæ*, *faſtidium* cibi, & ali-
21 quibus *plurimus appetitus*, virium *debilitas*, *pallor* ſubalbidus, & nunc *febres*, dehinc corporis *odor* teter plurimus, ut etiam quæ ſuis manibus tetigerunt, computreſcant, & difficile [b] careant odore concepto: tum vultus *inflatio* atque pedum. Quibuſdam etiam *dyſenteria* congeneratur, cum facile fuerint inteſtina ulcerata ob defluentium acrimoniam. Eſt autem paſſio *ſolutionis*, & aliquando *ſtricturæ* complexa. Siquidem aliqua ejus videantur eſſe [c] *conjuncta*, ut ex ſupradictis conjicitur: ſed diſcernitur à ſpeciali *rheumatiſmo* ventris. Siquidem plurimæ in ipſo fiunt egeſtiones: ſed non variatæ ſupradictis concurſibus.

b liberentur

Genus.

c ſc. ex ſolutione & ſtrictura

22 Quapropter cum adhuc *nova*, vel emergens fuerit paſſio, nec plurimi temporis, ſed in *ſuperpoſitione* conſtituta, quam *Græci* ἐπίτασιν vocant, erit eo tempore [d] locandus ægrotans *conſtrictiva* ratione, ut ſæpe docuimus, adhibita *requie*: & quantum vires permiſerint, *abſtinentia*: [e] Etenim ad perferendum atque corpori [f] adpropriandum *cibum* ſumptum: [g] nunc venter patiens indignatur, tanquam *oculi* patientes viſus officio [h] in qua ætati: *ſomnus* etiam plurimus curandus, atque *ſitis*, & lanis mollibus *venter* contegendus leviter *oleo* hiſpano [i] prætactus, vel melino,
23 aut roſaceo, aut murtino, aut lentiſcino oleo. Ac ſi *ventoſitate* quoque, vel tormento affecti fuerint ægrotantes, dulci oleo *dimiſſionis* tempore lanæ tingendæ ſunt. *Perunctio* verò ex oleo viridi adhibenda: *facies* quoque aqua tepida [k] relevanda: tum *cibus* dandus, ut alica ex aqua frigida, ita curata, ut ſua [l] caruerit difficultate, quod fiet ex *farris* [m] tepore, aut decoctione *palmularum* thebaicarum. Dandus

Curatio, ut principio.

d regendus

e Nimirum
f aſſimilandum
g ſc. in paroxyſmo

h inquietati.

i præunctus

k lavanda

l careat
m torrore ut cap. 4. lib. 5.

dus etiam *panis* ſolus, aut cum eo *ova* ἀπαλά: item *pultes* ex oryza, vel alica, aut farre, aut milio, ex parvo hiſpano oleo confectæ, & parvo ſalis grano, Vel ſi *dolor* admonuerit, adhibenda [1] *cucurbita* longior: procurandum tamen, ut ſi quid partis ſpongia ceperit ſolitæ, damnum moderationi non ſit:

Tunc leviter [n] oppreſſo liquore, quo [o] *folliculi* reflatio fiat, erit tentandum ne clyſteris [p] *caverna* fuerit clauſa: dehinc apponenda *podici* fiſtula dextera manu, uſque ad ejus [q] *verticulum*, quem Græci ἀσπιδίσκον vocant, impulſu levi, & neque recto ductu contra oppoſitas partes, neque [r] ſuperiora repentino, vel cum plurimo conatu, [s] *tumores* enim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter *ſenſim*, atque paulo *inferius* inclinato ductu, injectio fieri debet ad illam partem, in qua conſtitutum eſt *os ſacrum*, quod *Græci* quoque vocant ἱερὸν ὀστέον. 24

n manibus compreſſo
o veſicæ refrigeratio
p fiſtula
q partem latiorem
r *ſub.* verſus
s inflammationes

Illic enim ſpatium latius [t] *longaonis*; appoſitione facta erit [v] *digitis* detrahendus, quo caverna fuerat obſtruſa, atque *ſiniſtra* manu continenda, immobilitate ſervata, clyſteris fiſtula, & *dextra* comprimendus folliculus leniter ac moderatè, quoties inferiora inteſtina ulcerata noſcuntur Erit [x] denique parvæ longitudinis, atque [y] altioris cavernæ *fiſtula* procuranda, quæ poſſit facili effuſione *patientibus* locis medicamen tradere, ne [z] ſuſpenſum iis quæ patiuntur, non ſolum nihil afferat commodi, verum etiam *ſanis* irruens officiat. Erit autem folliculi impreſſio *vehementius* facienda, atque fiſtula longior procuranda in iis, quibus *ſuperiora* inteſtina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eò valeant per- 25

t inteſtini recti
v digitus retrahendus
x i. in modo dicto caſu
y cum lateralibus
z in ſuperioribus coli cellulis

1 cucurbitula: injiciendusque clyſter longiore fiſtula: procurandum tamen moderatione, parti nullum ut detrimentum ſit, ſpongiaque, ut ſolitum eſt, ano ſupponenda: tum leniter

26 venire. Et hortandus *ægrotans*, ne retento ſpiritu, quodam recurſu referiat medicamen. Ac ſi magna fuerit *putredo*, quam [a] νομὴν appellant, non erit [b] immodicum etiam ex utraque parte, clyſteris fiſtulam cavernare, quam *Græci* ἀμφίτρητον vocant, quo poſſint medicaminum liquida per utranque partem *inteſtinorum* lateribus advenire: Tum cum omnis fuerit folliculus *complicatione* vacuatus, ſive oppreſſione manus [c] refuſus quo medicamina perveniſſe [d] ſentiamus, erit detrahenda fiſtula ſuſpenſa manu, & diſtentis cruribus ægrotantis, *ſpongiæ* [e] commodandæ podici, expreſſæ ex decoctione calidi liquôris, in
27 quo præcocta ſint *mala punica*, quo conſtrictione quadam virtutis herbarum, quam *Græci* ςύψιν vocant, atque fervido tactu denſitatis partibus *longaonis*, injecta teneantur. Tum modico temporis ſpatio intermiſſo, erunt etiam illa quæ *clunibus* fuerant ſuppoſita, detrahenda: & ſi fuerit æger [f] in ventris officium provocatus, in *inferioribus* ulceratione conſtituta, & magis ſi in *longaone* fuerit perſpecta, erit hortandus pauliſper reſiſtere, & injecta continere, [2] tangentibus nobis eaſdem partes quæ pati noſcuntur: quoties provocari ægrum in egeſtionem medicaminis viderimus. Ac ſi in *ſuperioribus* fuerint ulcera,
28 erunt permittendi egerere cum volent. Etenim medicamen jam recurrens atque defluens ad inferiora, *longaonem* ſanum inutili virtute adficiendo exulcerat. Nam quibus [g] *alienatæ ſordes* detrahuntur, iiſdem non ulcerata vitiantur *exuſta*, cum admotæ corporibus [h] tardius fuerint moratæ. Excluſis igitur cum medicamine poſt ſufficiens temporis intervallum *muculentis* humoribus atque *ramentis*, & variis defluxio-

a ulcus depaſcens
b incommodum
c infuſus, cum
d ſentiemus,
e apponendæ
f alvum exonerandi ſtimulum ſentiat
g nimis induratæ, quas etiam alienitatem Cœlius vocat.
h diutius

2 contactu enim digitorum inteſtinum ſeſe colligit, & contrahit.

fluxionibus inteſtinorum, ſufficienter operatum medicamen accipimus, quanquam non de perfecta *curatione* tutò pronuntiare poſſimus, cum ſæpe *ulcerationis* particula in ſuperioribus conſtituta minime valeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio videatur: vel ſi commixtum 29
putredini *medicamen* cuncta purgaverit, hoc adprehendimus, cum *ſolum*, præter aliqua purgamenta, *fuerit excluſum.* At ſi hoc *egeſtio* ſecuta fuerit quædam *aliena*, minus quidem, purgata tamen accipimus ulcera, & propterea ſanitatis ſpem pollicentia. Item ſi *nihil* fuerit excluſum, neque ipſius *injectionis* quidquam, erit credendum neceſſariò medicamen inhæſiſſe, quantum ſua valuit potentia, & propterea ſui operis integraſſe virtutem, quanquam non perfeciſſe videatur. Nec recte culpanda [i] virtus eſt, quæ una injectione non dederit ſanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, *perſeverationem* ſui perſuadens. Unde ſi omnino *nullum* fuerit reddi- 30
tum, medicamen erit *impavide* accipiendum: atque è contrario, ſi ejus nulla particula retenta, nullum ſui demonſtravit effectum, omnia *deſperanda.* Eſt enim plurimæ debilitatis, atque [k] alienatarum, vel *mortuarum partium ſignum.* Conjiciendum præterea, ne, ut ſæpe contigit, *vetuſtate* medicaminum efflata virtute nullus ſequatur effectus, & propterea ſicut injecta ſunt, [l] limpide revocentur. Quapropter etiam hoc intuendum eſſe mandamus. Tum *poſt* egeſtionem factam *ſpongiis* erit [m] poſtea detergendus, vel ſi nihil fuerit excluſum, interjecto ſpatio unius horæ *perunctum* reficere ægrotantem oportet *cibis* congruis, atque ſtomacho aptiſſimis, ut *lactucæ* thyrſo, 31
vel *intybo* cum aceto, quod ſit [n] ex murta confectum, aut

Signum bene purgati inteſtinorum ulceris.

i efficacia

k occupatarum gangræna

l ſicut injecta ſunt excernantur

m podex

n myrti baccis affuſum

aut *olivis* fractis, vel natantibus, quas *κολυμβάδες*
appellant, & *ovis* hapalis, & *volantibus* nuper me-
moratis, quæ ſint nutrita conſtrictivis, ut murta, roſa,
o abſumta eſt — lentiſco. Etenim eorum *pinguedo* ſic [o] defluxit, at-
que *caro* conſtrictiva ſufficitur, magis in eorum pe-
ctoribus, quorum plus oſſibus vicina aptiora proban-
p cæteris — tur: ſunt enim teneriora [p] cæterorum. Danda etiam
pomorum quædam conſtringentia, atque *olerum* co-
cta, quorum ſuperius de aliis ſcribentes paſſionibus
32 memoravimus: *potui* dabimus aquam frigidam: quod
ſi minime toleraverint ægrotantes, dabimus ferven-
tem plurimum aquam ciſterninam: & ſi ſine febri-
bus fuerit ægrotans, dabimus vinum [3] exercitioris
paulo virtutis, ut ſupra docuimus. Omnino enim
invitantes *adpetitum*, ſive ſuſcitantes, quem *Græci*
ὄρεξιν vocant, ſtomachi robur debemus cuſtodire, niſi
cum nauſea etiam venter fuerit reſolutus. Opor-
q etenim, ſæpe pro etiam — tet [q] enim curare, ne rurſum *plurimum* cibum de-
mus aut potum, vel priuſquam ſolidum cibum ſum-
33 pſerint ægrotantes bibendum credant. Nam conve-
Clyſterum noxæ. nit neque *gravata*, neque *humecta* inteſtina ſervari.
Si igitur medicaminis injectio aliquo fuerit *peccato*
r proficua — vitiata, ut non [r] omnibus adjutorii partibus infor-
mata videatur, mox medicamenti monſtrabit *erro-*
s injectionem — *rem.* Nam *quidam* [s] injectione aliqua ex parte vo-
muerunt: *aliqui* ſtomachi ac ventris dolorem ſenſe-
runt, *ſingultibus* atque nauſea affecti, cum *anxietate*,
ac ſiti, & immitigabili *ardore*, & articulorum frigi-
t animi deliquio — do *torpore*, & *pulſu* maligno, atque ſudore vel [t] *de-*
fectu; aut *preſſura* capitis, ſive gravatione, quam
κάρωσιν vocant, ſiquidem ſit nimiæ virtutis medica-
men

3 *excitantioris:* vinum id ſupra *remordere* dixit l. 2. §. 181. Alii legunt *exercitatioris*, ut infra cap. 8. dixit *exercitatius cataplaſma.*

men injectum, in *febribus* vel viribus vitiatis, aut in alto *tumoribus* conſtitutis. *Vomitus* autem medicaminis injecti ſi ex *tumore* ventris fuerit factus, vel [v] teneriorum inteſtinorum, tanquam in *iliaca* paſſione, ſæpius ægrotantibus intulit mortem. Si autem *nullo* tumore ſubjecto fuerit effectus, ingerit *vexationem* atque metum: Aut, ut ſæpe contigit, *paſſionis* ſignificat *depulſionem*: Siquidem nulla pars ulcerum in inteſtinis à medicaminis contactu videtur immunis. 34

[v] tenuiorum

Curatio morbi inveterati.

Tardante paſſione etiam *recorporativis* convenit uti rebus. Quapropter oportet ea quæ feruntur per *ventris officium*, celeriter auferre, & *ora* ægrotantium ſpongiis ex puſca frigida [x] ſiccatis reficere, *articulos* ligare, & *ſtomacho* cataplaſma conſtrictivum imponere, quod [y] διὰ δαφνίδων dicunt, vel ſimilis virtutis. 35 *Odoramenta* quoque reſumptiva adhibere, & frequentius *cibo* nutrire ex ſupradicta materia. Ac ſi *accepta* non tenuerint, erunt ſecundo offerenda, adhibita *articulorum fricatione*, *cucurbitàque* ori ventris infixa, & ſi fieri potuerit, etiam à tergo inter ſcapulas. Ac ſi *dolor* occurrerit & *ſingultus*, ob ardorem atque ſitim, *fomentis* utendum eſt, & *cataplaſmatibus*, & ſpongiarum vaporatione, & olei injectione, quo poſſit [z] medicaminis vexatio celerius obtundi. Perſeverante incendio etiam *calida*, [a] & oleo & lacte ſunt injiciendi: Et ſi nulla fuerit [b] *humoris* ſignificatio, eorum *frigidus* adhibendus eſt uſus: & ob mitigandam *ſitim* jugis adhibenda oris collutio: dandus interea potus. 36 Item propter *articulorum frigus* adhibendi tepores, cum blanda manuum tenacitate, quam [c] *diacertoſin* vocant: item *unctio*. *Sudores* autem ſi ex [d] *preſſura* & [e] *diaphoreſi* fue-

[x] expreſſis

[y] Aëtius ex Archigene in hoc morbo valde probat malagma ex baccis lauri

[z] medicaminibus.

[a] & oleum, & lac ſunt injicienda. At

[b] tumoris

[c] an διακήρωσιν? ob manus ceræ affrictas.

[d] alto ſopore

[e] colliquatione

ſuerint apparentes, erunt detergendi, & *aſperginibus* cohibendi, & congruo cibo, & cæteris quæ de [f] *caroticis* ſcribentes docuimus: quibus depulſis, hoc eſt à præſentibus periculis evadentibus ægrotis,
37 ſi forte rurſum in priſcam *dyſenteriam* venerint, erit tentandum multo tempore ſimplicibus uti [g] *injectionibus*, hoc eſt, hiis quæ ſine *calce*, quam [h] ἄσβεϛον vocant, vel *auri pigmento*, quod arſenicon appellant, conficiuntur. Tum ſi perſeveraverit paſſio, ad vehementiora tranſeundum, ſed ex [i] *ſimplicibus* rebus confecta, [k] *ſollicitam* habentes calcis, vel auri pigmenti injectionem. Oportet [l] enim *putredini* etiam cataplaſmatibus occurrere, quorum ſunt *ervi* pollines puſca decocti, & lentiſcinum oleum, *acacia* immixta, donec mellis ſumat craſſitudinem, item *lenticula* molita, cum melle, vel roſaceo, vel len-
38 tiſcino oleo decocta. Ac ſi putredinis cauſa *ſanguinis effuſio* fuerit conſecuta, erunt *ſpongiæ* expreſſæ ex aceto calido pubetenus, vel ſub umbilico, & coxarum ſummitatibus, quas *Græci* ἰσχία vocant, admovendæ: dehinc iiſdem locis etiam *cucurbitæ* [m] fervefactæ adfigendæ, *articuli* ligandi, dandus digeſtibilis cibus, & qui facile corpori inſinuetur, tum *vinum* quod ſit præcoctum in cortice mali *punici*. [n] Injiciendum autem *acetum*, nunc ſolum, nunc cum *thure* maſculo, vel ejus manna contrita, vel quod ex confectione [o] ſuperat [p] *diatheon* emplaſtri, cum ſibi ejus materiæ miſcentur. Imponenda etiam ſimilis virtutis *emplaſtra*: vel acacia aceto ſoluta:
39 Tunc donec [q] ſcatere tentet coquenda, aut in amplo mali punici cortice ſupra tepentem cinerem ſenſim calefacienda, & ex ipſo liquore partes contegendæ. Dehinc *cerotaria* apponenda ex oleo *murtino*,

f cardiacis
Calx
g clyſteribus
h i. vivam
i tutis
k periculoſam, ſuſpectam, minime tutam
l autem
m igne multo
n Imponendum
o ſupereſt, remanet
p διὰ θείȣ, ex ſulphure
q ebullire

no, aut *melino*, aut viridi, contrita *acacia* atque
conſoluta, vel ex omphacino, aut œnanthino,
cum [r] *ruta*, aut *balauſtio*, aut aliquando his omni- [r] murta, ſ. myrto
bus: vel ut *Themiſon* compoſuit, *acaciæ* partem
unam, *roſæ aridæ* partem unam, *ammoniaci* guttæ
partem dimidiam, *ceræ* partes quatuor, & *olei ro-
ſacei* quod ſit ſufficiens. Hæc contrita in vino [4] *ami-
neo*, cum roſaceo oleo & ſoluta cera miſcenda. At [s] venas diviſas ſanguinis thrombus obturat.
ſi *ſanguis* fuerit retentus, quod fit aliquando cum [s] ge-
latu, aliquando [t] *denſitate* putreſcentis venæ, erunt
diſcernendæ cauſæ hoc modo. Nam *denſatam* intel- 40
ligimus venulam, quoties *pulſus* exurgit, atque *fri-* [t] conglutinata vena, quæ putredine dehiſcebat
gus corporis reſumpto fervore miteſcit, ægrotantis
animus melior, atque ſpiratione corpus facillime re-
levatur. At ſi *gelatus* obſtiterit ſanguis, quod *Græ-
ci* θρόμβωσιν vocant, & propterea fuerit fluor cela-
tus, ſupradictis contraria ſequuntur, ut *pallor*, *jacta-
tio*, pulſus parvitas, vel amputatio, quam *Græci*
ἀσφυξίαν vocant, *gravedo*, inflatio, frigus *torpor* pu-
betenus, ac paulo ſuperius: tum *defectio* cum ſudore.
Quapropter erit *aceti* injectio facienda, tunc cum
fluor fuerit abſtinendus: diurnis diebus *cibo* reficien-
dus ægrotans. Si autem plurima ex parte retenta 41
putredine parva excluſerint ægrotantes, quæ ſint
ſanguinolenta & *ramentoſa*, & propterea profectu
apparente melior eſſe videatur curatio, adjuncto ta-
men metu ne [v] *retenta* ſolvantur, oportet etiam ſe- [v] retenta partes ſolvant, i. ulcerent.
cunda vel tertia [5] die eundem [6] *trochiſcum* injicere,
ſed [x] ſolita, vel certe ſuccum *plantaginis*, aut *aca-* [x] ſolutum

4 Confecto ex uva, aminæa Plinio dicta, nigra: an ea, ex qua vinum, hodie Tinctum appellatum, paratur?

5 Autor ſupra cap. 13. lib. 2. §. 166. valde probat trochiſcos ex ſeminibus roſæ confectos, & trochiſcos ex Electro, quos hic fortaſſis uſurpari vult.

6 Deeſſe quædam hæc vox monſtrat, cum ante trochiſcorum non meminerit.

ciam cum aqua. Sin vero quibuſdam diebus *ſine officio ventris* fuerint ægrotantes, ac rurſum injectionibus [y] aſperati, conjicimus in his non *cicatricem* ulceris factam, ſed medicaminum ſupraducto *cortice* fuiſſe [z] obtruſa, & propterea poſt [a] effectum ventris [b] nuda atque *ſordidata* rurſum humore fluere: ordinabimus autem tribus diebus *lenticulæ* [c] coctionem craſſioris ſucci injiciendam.

42 Etenim *inteſtina* vi propria medicaminis coërcentur, quam *Græci* ϛύψιν vocant, & ulcerum miteſcit aſperitas, & ex [d] anterioribus medicaminibus facta *conglobatio*, ſive cortex in ſaniem provocatus cadit, & ſubjecta ulcera in *cicatricem* venire coguntur.

[y] aſperandi
[z] obtruſum *ſub.* ulcus.
[a] officium
[b] nudatum & ſordidatum.
[c] coctionis craſſiorem ſuccum injiciendum,
[d] antea adhibitis

Cautelæ quædam practicæ.

Ac ſi plurimo tempore *ulceratio* perſeveraverit cum corporis debilitate, atque faſtidio, erit *frequentia* medicaminum evitanda, ſive injectionum, ſive potionum. Major enim ex ipſis *vexatio* fit, cum cibi

43 *appetitus* extinguitur, & in faſtidium veniunt ægrotantes, niſi [e] parva inſuetorum multis fuerint *conſuetis* admixta. Decoctionem autem *lenticulæ* ſecundo vel tertio per ſingulos injiciemus dies. Ex ipſa enim ſufficienter inteſtina coërcentur, & *latenter corpus nutritur*, cum [f] quadam particula *digeſtione* uſurpata viribus profecerit ægrotantis. Tum cum *limpida* ulcera ſenſerimus: erunt [g] cohibenda ea quæ vehementius ſiccare valeant, quæ Græci ϛύφοντα vocant, & injicienda mediocriter conſtringentia. Ac ſi quiſquam eorum non tulerit virtutem, erit *diachylon* medicamen oleo roſeo ſolvendum, ac diligenter liquefactum injiciendum, vel *plumbeo* mortario,

44 plumbeo piſtillo [h] circunducto, immiſſo oleo *roſaceo* conterendum, donec in ſuccum veniat, atque *craſſius* fiat. Horum quoque ſimilibus utendum mo-

[e] pauca inſueta
[f] quædam
[g] prohibenda
[h] circunductum

monemus. Tunc *vino* leni, atque carne *volantum* vel *marinorum* utendum, ut ſquillæ, mulli: [i] carani: & pro modo virium, *geſtatione*, reſumptionis cauſa. Dehinc quum omnia *tuta* viderimus, *lavacrum* adhibemus, ſed non properanter, & magis, quum fortè injectio fuerit facta trochiſci, niſi primò *ventrem* egeſſerint ægrotantes. Tardante paſſione, *ſuperpoſitionis* tempore, iiſdem uti convenit. In *lenimento* verò erit fortificatio adhibenda corporibus per variam *geſtationem*, & vocis atque corporis
exercitium. Poſt ſingulas *egeſtiones*, adhibenda ſpon- 45
gia ex oleo, & aqua calida, & decoctione lini ſeminis, aut fœnigræci, aut malvæ agreſtis, iiſdem partibus, hoc eſt *ſeſſioni*, quam *Græci* [k] hedram vocant, & ſpecialiter admovenda *vaporatio* ex pollinibus, cataplaſmate calido, vel ſaccello. Dehinc etiam radix *agreſtis malvæ* decoctæ atque contritæ, calida teſta calefacta erit apponenda. Ac ſi jugis fuerit *dolor*, immittendus digitus uſque ad altiora, præunctus *adipe anſerino* cum fœnigræci ſemine cocto atque contrito, aut aliquo medicamine ex iis, quæ appellamus [l] λιπαρά. Ac ſi hæc minimè fuerint [m] inventa, erit hoc *cerotario* faciendum ſimplici atque
limpido: & quum tempus cibi dandi occurrerit, ad- 46
hibenda *perunctio* ſtricturæ congrua: tum nutrimento dandus *panis* ex aqua calida, aut *alica* lota, aut *pulticula* ex melle confecta, aut *ova* ſorbilia cum pane. *Potui* autem aqua calida offerenda. Perſeverante autem [n] tumore, adhibenda *cucurbita* adjuncta ſcarificatione locis tumentibus, & *vaporatio* ſpongiarum. *Declinatione* occurrente adhibenda cerotaria, & reſumptio cauta. Sic enim ſedantur jugis egerendi ventris [o] *delectationes*, quum tumor mitigatione

i carabi

k ἕδραν

l i. pinguia

m *nimir.* digito eo non pertingente

n *ſc.* partium ano vicinarum

o irritationes,

ne conquieſcit, atque ille qui putatur *rheumatiſmus*, indulgentia tumentium facilius abſtinetur.

Curatio, quando ſolutio ſtricturæ eſt conjuncta.
[p] conſideranda

47 Ac ſi æqualis tumori *fluor* occurrerit, utriuſque erit [p] conjicienda curatio. Quapropter ſi *fomentum* ex oleo hiſpano, vel melino, aut murtino, aut lentiſcino adhibuerimus, & *cataplaſmata* erunt ex aceto atque melle, [7] vel *ſtymmatibus* præinfuſis coquenda. Item præſcriptis jamdudum *injectionibus* concoquenda quædam *conſtrictiva*, ut murta, vel roſa, aut mala punica: [q] *lacte* autem & cæteris admiſcendum *amylum*, & [r] *enatis matibus* aliqua decoctio ſtymmatum adjungenda, aut mali punici, & apponenda rurſum *ſeſſioni* vaporatio ſtymmatum, aut [s] *can-*

[q] lacti
[r] enematibus
[s] furfuris ſacculo
[t] *ſub.* cum

48 *tabri* conligati, vel in aceto decocti, vel quam ὠμὴν λύσιν vocant, ex *pollinibus* panno conligatis, atque ex ſtymmatibus confectis. Perungenda etiam digito interiora *longaonis* ex cerotario [t] oleo roſeo confecto, aut adipe cum oleo roſeo: tum poſt perunctionem *ora* lavanda aqua tepida: *cibus* dandus pulticula calida, ut de ventriculoſis ſcripſimus, quos Græci *Cœliacos* vocant, ex alica, vel farre, aut oryza, aut millio, aut olyra, aut pane [8] *Alexandrino*. Hæc ſingularia danda, vel aliquando amylo admixto, aut lacte, aut melle ex favo expreſſo. *Potus* parvus dandus, ſed *calidus*. Tum effecta declinatione reſumptio adhibenda.

Curatio, quando ſolutio magis urget.
[v] levatius

49 Ac ſi *ſolutio* fuerit urgentior, vel *ſola*, frigidus convenit *locus* ægrotanti, & *ſupina* jacendi poſitio, paulo [v] levius *capite* locato, & ſuppoſitione lanarum, *clunes*

7 ſtymmata ſunt quæ oleis adduntur ut ſpiſſeſcant, & odorem aromatum contineant: ἡδύσματα, quæ immiſcentur aromata, ut ſuavem odorem concilient. Stymmata ferè omnia adſtringentia ſunt. vide lexicon Conſtantini.

8 Huic pani, forte biſcocto, miſcebatur ſemen conmios, quod à quibuſdam, teſte Plinio, pro cumino Æthiopico habebatur.

clunes vel inferiores longaonis partes ſublevandæ. Adhibenda etiam *requies*, & [x] impreſſus articulis manuum amplexus, vel *ligatio* paulo tenacior, Deponenda etiam omnis *animi* intentio, & magis cogitatio paſſionis avertenda. Admonet enim [y] *egeſtionem*; ac provocat inquietudinem in *memoriam* reducta conſcientia. Erit denique perſuadendum, ne quoties fuerint ægri in egeſtione commoti, ilico ventrem [z] facere feſtinent, ſed quantum potuerint *reſiſtendo* differant [a] motu.

50 Fit enim quædam *meditatio*, atque frequens egerendi *conſuetudo*, & oportet effugere *laborem* motus, ac [b] nudandi corporis *frigus*, niſi fortè acrior, aut incendioſa fuerit defluxio. Retenta enim ſeſſionis in locis, quam *Græci* hedran vocant, *longaonem* exurit. Convenit denique, ſi poſſibile fuerit, ægros ad ſeſſionem egeſtionis *deportari*, aut [c] humilius è lecto [d] *ſcaphia* poſita ad egeſtionem produci faciendam, vel ſi plurima fuerit corporis *defectio*, qua jacentes non valeant fluentia retinere, erunt egeſtiones *ſpongiis* ſuppoſitis excipiendæ, & [e] *mediis partibus* apponendæ *lanæ*, vel oleo conſtrictivo prætinctæ, vel decoctione buxi,

51 vel murtæ, aut mali punici, & horum ſimilium ſtymmatum, vel ſuccorum conſtringentium, vel aſperſo [f] *rutherginario*, quem *Græci* βυρσοδεψικὸν vocant, vel trita *galla* erunt media ſiccanda: hæc enim conſtrictionem ſine ullo frigore fore promittunt. Dehinc apponenda ex palmulis *epithemata*, & malo cydonio, & balauſtio, & alumine, & horum [g] ſimilium, ſicut de *cœliacis*, vel *ſanguinem ſpuentibus*, aut *ſtomachicis* ſcribentes docuimus. Injiciendus etiam per *clyſterem* ſuccus plantaginis, aut polygoni herbæ, vel intybi, aut uvæ lupinæ, ut her-

bæ

x arctus
y egeſtionum
z exonerare
a motum
b nudati
c humiliori lecto ſcaphia appoſita
d pelves
e ſc. ventri & lumbis
f rhoë coriario
g ſimilibus

52 bæ [h] caricariæ, vel ſempervivæ, aut meſpilæ, [i] malvæ, aut orizæ, aut decoctio mali punici, vel ejus [k] *caduci*, quod Græci κύτινον ῥόας appellant, nos *ampullagium.* Et aliquando hæc ipſa erunt conterenda, vel roſa, aut rubus, quam *Græci* baton appellant, aut lentiſcus, aut galla, aut thalia, aut rubi virgulta, vel vitis anuli, quos ἕλικας vocant, aut ſalicis folia ex vino [l] *bunito* iis qui ſine febri adficiuntur: ex *aqua* verò iis qui febricitant: item [m] *ros Syriacus*, aut omphacium, aut acaciæ ſuccus, vel hypocyſtidos herbæ, aut balauſtii drachmæ duæ, in quatuor vel quinque [n] cyathis conjiciendæ. Eſt enim ea quantitas injectionis [o] redundans, hoc eſt, ſiquidem plurima, *gravedine* quadam provocat ventrem. Item lenti-
53 culæ decoctio: aut *licium* Indicum cum lacte. Sint autem *amyli* drachmæ quatuor, *licii* drachmæ duæ, *lactis* cyathi ſeptem vel octo. [p] Extendenda enim hæc ſingula atque minuenda ſunt pro magnitudine [q] *ſolationis*, ac virium ægrotantis. Ac ſi plurimus fuerit in ulceribus [r] *ſenſus*, ut medicaminum *conſtrictione* laceſſita indignentur, erunt injicienda ea quæ cum *dulcedine* admota partes valeant præſiccare, quo neque ulcerationem provocemus, neque fluorem negligamus: ex quibus eſt in febricitantibus ſuccus *ptiſanæ*, cum *adipe caprino*, contrito atque commixto [s] *tracanto*, vel gum-
54 mi, aut [t] *gillirici* radice. Sed illa duo infuſione præmollienda: radix autem coquenda; aut roſaceo oleo *ovum* commixtum, aut *lac* coagulatum, vel cum *amylo* concoctum ad tertiam partem. In iis vero, qui ſine febribus fuerint, *paſſum* convenit *Creticum*, & vinum [v] *ſquilliticum* ſupradictis ſpeciebus. Tum refectionis tempore *unctio* adhibenda ex oleo Hiſpano: ac deinde *ora* lavanda puſca tepida. *Cibus* au-

[h] calycariæ, ſ. umbilici veneris
[i] palmæ
[k] floris cum parvulo fructu
[l] vino ex bunio, Græcis βουνίτης dicto. Dioſc. lib. V. c. 56.
[m] thus Syriacus
[n] cyathos
[o] ſatis abundans
[p] Augenda
[q] ſolutionis
[r] dolor
[s] tragacantho
[t] ali gallici, i. ſymphyti majoris
[v] ſebennyticum

autem ſpecialiter, ut in *cœliacis* ordinavimus, dan-
dus. Similiter etiam *potum* convenit dare. Lac quo-
que bibendum præcoctum, quod appellant [x] *diaco-*
cleon, ſive ſingulare. Etenim *fluores* craſſificando 55
cohibet, & *ulcera* deterget, & acrimoniam humo-
rum temperat, & ſine ullo labore corpora nutrit.
Eſt autem *coctionis* hic modus. *Lac* ſumendum ex
agreſti paſtu perfectum. Etenim in civitate nutrito-
rum animalium reprobamus: ſiquidem *capræ* è ſal-
ſiore [y] puſcua ſitientes, plurimum atque coadcerva-
tim bibant, & multum lac, ſed *aquatum* faciant,
quod eſt *conſtrictioni* ventris incongruum. Quapro-
pter magis ex capra, quæ *lentiſci* paſcua, vel *murtæ*,
aut *rubi*, aut *vitis* foliis, vel *quercus*, aut *ſali-*
cis, vel *hederæ*, aut *terebinthi*, aut herbæ calica-
ris, vel polygonii, aut plantaginis, & horum ſimili-
bus fuerit nutrita, erit lac accipiendum. [z] Con-
fluxit enim conſtrictiva qualitas *herbarum* in lactis
qualitatem. Nam ſæpe [a] *diagridium* vel *helleborum* 56
mandentes purgativæ virtutis efficiunt [b] lactem, ſicut
[9] *procicolium* comedentes lac generant, quod *viſum*
præſtet accipientibus abundè. Denique erit primò
probandum atque eligendum, quod ſit *albidius*,
atque ſine ullo *odore*, & neque globoſum, hoc eſt
fruſtis coagulatis variatum, quod Græci θρομβῶδες
appellant, neque in urinæ ſimilitudinem [c] mutatum
quod iidem [d] οὐροειδὲς appellant, ſed quod poſſit un-
guibus [e] deſtillatum manere ſua tenacitate collectum.
Boni igitur, ut diximus, *lactis* quatuor vel quinque
ſextarios oportet in vas *fictile* mittere, ſive æneum: 57
immittendæ & [f] *cochleæ*, quas nos lapides marinos,

 vel

x διὰ κοχλήκων, cum lapillis ignitis coctum

y paſcua

z Confluit

a ſcammoneam

b lac

c ſeorſum

d ſic valde ſeroſum appellat, τὸ ὀῤῥῶδες

e inſtillatum

f κόχληκες

9 Sic dictos puto maratri teneros coliculos. Quidam legunt croci folium; alii fœniculum.

vel fluminales accipimus: non marinæ igitur ob ſalſitatem, ſed *fluminales*, inuſtæ primo, [g] quo ſint *igne pellucidæ*: tum auferendæ: & exſufflatis omnibus, quæ de ſe fortè dimiſerint, ac depurgatis, ſupradicto vaſculo immittendæ, ac *ferulis* lac cum iiſdem [h] cochleis movendum, donec ad *mediam* veniat partem, ſive *tertiam*: dehinc refuſo lacte projiciendæ priores [i] cochleæ, atque *aliæ* innovandæ ſimiliter exuſtæ, ſed per profectum, numero atque forma minores, longa per intervella. Hæc confectio

58 lactis [k] *diacocleon* appellatur. Sine iis vero confectio erit longe ſimplicior, quam *Græci* ἀπερίεργον vocant. Vas enim *lactis* erit imponendum igni molliori, & immiſſa *ferula* metienda menſura totius, ac dimidiæ, & tertiæ quantitatis, quo non conjectura, ſed vera dimenſione coctionis quantitatem ſumamus. Tunc ipſa *ferula* circumlato ductu movebimus coquentes, ne lateribus vel fundo jugi manſione [l] inſidant. Dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus eſt ignis, & cum ad partem *dimidiam*, vel *tertiam* venerit, erit in aliud vas refundendum, exinde ægro dandum, non frigidum, ſed leviter

59 [m] *gelatum*, quod γαλακτῶδες appellant. Ac ſi forte *ſtomachi* fuerit everſio commota, cum accipere ægrotantes horreſcunt, erit *frigidum* dandum, prætecto vaſculo nivibus, ut enim *mel* decoctum ſit *conſtrictivum*, ſic etiam *lac* depoſito atque excocto tenuiſſimo liquore, quem *Græci* ὀῤῥὸν appellant, & vapore concepto *conſtrictivum* fieri neceſſe eſt. Convenit denique etiam ſupra dictus ex [n] *regula* motus. Eſt enim virtute conſtrictiva, & ſui corporis raritate, tenuitatem lactis, vel aquatum à [o] liquore ebibens. Accipere autem ægrotantes debent pro *paſſionis* ma-

g quoad

h κοχλήκεσι

i κόχληκες

k διὰ κοχλήκων

l inſidat

m elegatum, tepidum, inſtar lactis ex uberibus prodeuntis.

n regula modus

o liquorem

magnitudine, & ſumendi voluntate, quam *Græci*
ὄρεξιν vocant, quidam *plurimum*, quidam *parvum*,
& primo ex ea decoctione, quæ ſit ad *dimidiam* par- 60
tem redacta: tum ex ea, quæ ad *tertiam* venerit par-
tem: ſiquidem ſit paulo plus conſtrictivæ virtutis.
Sed erit ejus uſus comparatione prioris minuendus.
Tunc poſt bibitum *lac* nullum potum ſumere debent
ægrotantes. Eſt enim ratione carens lac decoctione
conſtrictum, ſupermiſſo liquore in aquam vertere.
Præterea in iis qui *ſufficienter*, vel quantum volue-
rimus, ſumpſerint, nihil erit omnino ſuperdandum,
iis vero qui *minus* accepiſſe videbuntur, ſicut de
cœliacis ordinavimus, erit ſuperdanda *pulticula* ex
lacte confecta, ut deſtinatus impleatur modus. Tunc 61
poſt [p] *intermiſſionem* mediocrem ſi quiſquam nauſea-
verit, erunt danda *mali punici* grana, vel [q] acinæ
uvarum ſiccarum, quas fabriles appellant, aut *me-
ſpila*, vel *ſorba*. Quidam igitur [r] *primam* decoctio-
nem probaverunt *ſecundæ* præponendam. Siquidem
lac in ſemet velut *calcis* qualitatem accepiſſe videa-
tur, qua poſſint *putredines* ulcerum abſtineri: *alii*
vero ſecundum magis probaverunt, quibus etiam *nos*
conſentimus. Non enim admixta ſupradicta qualitas
cauſa eſt abſtinendæ paſſionis. Poteſt enim etiam
quidam * *calcis vivæ*, quam *Græci* ἄσβεςον appellant,
lacti admiſceri. Sed [s] eſt incoctio ſive *inſumptio* 62
aquoſi liquoris, quo amiſſo, ſyncerior lactis qualitas
fit, quæ neque curioſa confectio, neque *nidoroſa*,
vel fumoſa ſufficitur, ſi *ſimplici* coctione fuerit pro-
curata. Cum enim *lac* ſe à ſuo humore ſeparave-
rit, [t] quam *Græci* ὀῤῥὸν appellant, craſſius effectum
ac [v] *viſcoſus*, inſidens ventri, atque *inteſtinis*: &
multo tempore immoratum, liquida concraſſat,

[p] *ſc.* ſecundam lactis per ſe cocti, & ferula moti
[q] acini
[r] cum lapillis ignitis
* quiddam
[s] i. requiritur
[t] quem
[v] viſcoſum

& *ulcera* mitiganter amplectitur. *Alii* tertiam partem *aquæ* lacti miſcentes decoquunt, adſerentes quod ſit decoctio melior, [x] ne ullo *nidore* ſive fumo, aut *uſtione* lactis natura vitiatur ob aquæ admixtionem.

x quia nullo

63 Hi autem ſi uſque eo coquendum jubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat priuſquam aqua miſceretur, & liquidius conficiunt, & non ſine ſuo [y] *naturali liquore*, quem *Græci* ὀῤῥὸν appellant, ægrotantibus dabunt, priſca lactis quantitate ſervata. Sin vero ad partem *dimidiam* vel *tertiam* decoquent, non ſolum plurimum decoctionis tempus inſumunt, verum etiam tarditate coquendi diutina, *fumoſum* faciunt medicamen. Hæc ſunt quæ in ipſorum *erroribus* reſpondemus. Ejus autem [z] *datio* erit diſcernenda. Nam primo [a] *gelatum* bibi debet, ſive tepens, quod *Græci* γαλακτῶδες appellant: tum *fervens*: ſed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato. Hinc enim perfecta paſſionis fiet abſtentio.

y ſero

z dandi modus
a elegatum

64 *Lactis ſuccedanea.*

At ſi quiſquam ægrotantium *lac* ſumere noluerit, aut horrido viſu, aut *ſtomachi* [b] *ſupinatione* recuſans, erit aliis adjutoriis adjuvandus: & ſi *ulcus* fuerit in *ſuperioribus* ac [c] denſioribus inteſtinis, utendum medicaminibus potis, quæ *Græci* [d] ἀνωτερικὰ vocaverunt. Etenim quæ *clyſtere* injiciuntur, hæc magis patientibus apta ſunt locis *inferioribus*. Et cum in cibi fuerint *adpetentia* ſervati, nec ullo faſtidio ægri videbuntur adfecti, erit medicaminum *conſueta* magis eligenda materia: at ſi *faſtidium* fuerit, [e] ſola probanda. Sed eorum compoſitionem atque ordinem ex iis, quæ de *cœliacis* ordinavimus, ſumi mandamus.

b debilitate
c tenuioribus
d opponuntur à Galeno ad Glauc. τοῖς ὑπηλάτοις, alvum ducentibus
e ſimplicia

65 Licet præterea cum iis etiam *acaciæ*, vel *œnanthes* ex aqua ciſternina contritæ, donec collyriorum fa-

faciat craſſitudinem, [f] *rotundata* fruſta dare biben-
da, aut reſoluta cum *vitello* ovi aſſi in quantitate
dimidii cochlearii, aut *aqua* reſoluta: in iis qui *febre*
afficiuntur, tribus cyathis: in iis verò, qui *ſine* fe-
bribus ſunt, cum *vino* erit [g] offerendum. Præterea
communiter etiam quæ *ſanguinem expuentibus* dan-
tur, probamus, quorum eſt ſuccus *plantaginis*, vel
una die ac nocte [h] *rhus ſyriaci* infuſus vino vehe-
mentiori: quod detracto *oryza* immiſſa vino coque-
mus: Dehinc *lenticulæ* pulmentum decorticatæ, at-
que ſubaſſatæ, in pulticulæ modum [i] conficere. Item
ova aceto cocta danda, vel ovorum *vitella*, quæ ſint 66
carbonibus aſſata. Item decoctio ex *plantagine*,
aut [k] *agreſta*, & intybo, quod *cichorion* Græci vo-
cant. Sed hæc ſingula erunt *duplici coctione* curan-
da. Nam poſt primam coctionem erunt in aliam
aquam transferenda cum aliis nondum coctis: Quo-
rum coctione perfecta priorum [l] ſecundum probamus
effectum. Erunt præterea hæc condienda *oleo* viri-
di, & *aceto*, & parvo *ſale*, vel quod eſt melius,
[m] *rhos*. Quod ſi *ſordidum* tardaverit *ulcus*, in injectio-
ne mulſi perſeverandum probamus, niſi *ſolutio* fuerit
adjuncta: vel [n] *decoctione* corticis mali punici etiam, 67
ſi crebræ temporaliter ventris egeſtiones, [o] quæ qui-
dem erunt terenda: item corticis *pini*, aut ſubaſſa-
tæ interioris tunicæ, ſive corticis *glandis*, quam
[p] *ſardianam* vocant, aut [q] *pulenti*; aut cujuslibet
materiæ vehementius aſtringentis. Ac ſi quiſquam
harum virtutum recuſaverit uſum, horrens oblata:
ſiquidem ſenſu torquent acriore, erunt hæc *mellis*
decocti atque durati [r] latitudine * cingenda, quo ſub
dulcedine lateant acriora, & nihil eorum virtuti de-
rogetur: ſiquidem etiam mel coctum conſtringit.

f in paſtillos formata
g ſub. medicamen
h rhus ſyriacus
i conficiendum
k omphacio
l & ſecundorum
m rhoe
n ſub. bibenda
o qui quidem erit terendus
p caſtaneam, *vid. Plin.*
q polentæ
r quaſi lamina inde facta
* latitatione *i. e.* occultatione *vide* pag. 490.

Item malorum *punicorum* trium mediæ magnitudinis
68 *corticem* ſumentes, admixto *vino* lymphato, hoc eſt,
aqua temperato coquemus, in iis qui ſine febribus
afficiuntur, vel declinante cauſa melius habere videntur. Cum *ciſternina* verò aqua, ad *heminas* ſex, quas cotylas *Græci* appellant, in iis qui etiam febribus afficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deveniat: tum ex ipſo duos vel tres cyathos ante cibum dabimus ægrotanti, vel eadem *mala* omnia
contuſa atque colata, *vino* aut [s] *aqua* immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala *cydonia* cum malis *punicis* decocta in vino dulci, aut
[t] *ſquillitico*, tunc [v] fricatione ſiccata atque craſſificata cum *lacte* data conveniunt, vel *aquæ* cyathis ſex.
69 Item γῆς ἀστὴρ cum aqua [x] ducta curationi convenit. Alia quoque plurima ſimilimæ virtutis, infinita ſpecie [y] concurrunt. Item cibo danda *alica* cum vino *melino*, aut *murtino* aqua temperato: tum plurimo *profectu* accedente dandi *turdi*, atque *pulli* gallinacei, vel columbarum, atque volantum quæque ſicciora, ut phaſiani pectora, vel perdicis, aut attagenis agreſtis: quæ ſingula erunt poſtea apte coquenda, aut mediocriter *aſſanda*, ne lignoſa fiant, & digeſtioni officiant. Aliquando etiam erunt hæc animalia recluſis pectoribus *virgultis murtæ* penetran-
70 da, aut eis magis replenda. Tum mediocriter coquenda, ac deinde *farina* conſperſa tegenda, & cinere calido maturanda. Item *maritima* quæ ſunt denſioris carnis. *Agreſtium* quoque, hoc eſt, leporis vel capreæ conveniunt pulmenta, vel *pomorum* [z] quæque vivida virtute conſtringere valent, ut mala cydonia cocta, vel aſſata: Item [a] pira, ſorba, meſpila, quæ nondum fuerint maturitate dulcia, pruna agre-

[s] aquæ
[t] ſybennitico
[v] frixione
[x] datus
[y] occurrunt
[z] quæ
[a] pyra

agreſtia, mali punici grana cum exterioribus membranis exſiccata: Item *uva*, & magis fumi vapore ſiccata, quam *fabrilem* appellant. Omnis præterea cibus erit diligenter *maſticatione* exercendus, quo digeſtibilis fiat, ne venter debilitate ſegnior plurimo laboret nixu, appropriando corpori quæ ſumpſerit. [b] *Melius* autem partibus erit apponendum [c] *diatheon* medicamen, & omne quod fuerit *ſiccativum* malagma, vel aceto confectum. Tunc etiam *vinum* dandum, quod fuerit natura plurimum *conſtringens*, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia *Præneſtinum* appellatum, vel [d] *Surentinum*, & magis *Signinum* ac *Marſicum*: ex quo oportet etiam *alicam* [e] myro curatam dari. Ac ſi forte hoc *vini* genus minime fuerit repertum, erit quiddam *aquæ calidæ* admiſcendum, quod eandem valeat imitari virtutem, ut *rhaponticum*, vel illud quod *Græci* appellant, inter corticem *quercus* inhærens, [f] *pertetam* nervorum fila teneriora. Item *rhus* linteo ligatus, vel *galla* viridis, quæ appellata eſt omphacine, aut *vitis* [g] amyli, quas ἕλικας appellant, aut virga rubi, aut ceraſia, aut mala punica, aut [10] *fabæ Græcæ* folia. Non hæc quidem erunt jugiter adhibenda, ſed medicaminis vice. Tunc apparente magis profectu, adhibendum *lavacrum*, & corporum *motus* per geſtationem, vel deambulationem inſinuandus. Ac ſi paſſio perſeveraverit *tranſacta ſuperpoſitione*, erunt iiſdem, quæ ſupra memoravimus, reſumendi ægrotantes, adjecto *vocis exercitio*, cum corporis vehementi *defricatione*, & magis, ventris in locis: item *cyclus* juxta regulam, quæ aut *qualitatis* ſolius habeat ductum,

Uva fabrilis.

71

b Mediis, i. præcordiis

c διὰ θείου

d Surrentium

e mero: *alii* myrto

f νεύρων ἶνας

72

g annuli, quos

10 De hac faba, loti ſpecie, *vid.* *Plin.* H. N. lib. XVI. cap. 30. de ejus uſu medico, lib. XXIV. cap. 2. A recentioribus autem, non ſine ratione, pro nymphææ ſpecie habetur.

73 ctum, ut æquali *quantitate* ſervata deſcenſus, vel
tranſitus ad parvi nutrimenti mutationem veniat; ut
h teneris & à [h] tardis vel parvis volantum animalibus ad palum-
bos vel perdices, & his ſimilia: aliquando per *quan-
titatem* ſolam, ut eodem pulmento ſervato, exem-
i ex pli cauſa, perdicis, [i] & parvo modo veniant ad plu-
rimum. Tunc erunt *utraque* jungenda, ut etiam
qualitate ac quantitate variatus formetur cyclus, cum
vires ægrotantis valentes viderimus. Quo modo au-
tem *initium* ſumendum ſit, vel *panis* fieri debet
k quo modo partitio, vel [k] quia in pulmentorum mutationibus
vinum vel *lavacrum* detrahimus, ex jamdudum dictis
74 accipiendum probamus. Sed *lavacra* rara, atque
calida magis, invenimus aptiſſima. Tum *confirma-
to corpore*, ac reſumptis viribus, *vomitum* convenit
l vide l. 3. §. 41. adhibere: [l] & primo ex ſimplici aquæ *mulſæ* potu:
ſecundo ex *radicibus*, quo partiliter locale adjuto-
rium ventri præſtemus, & quodam vehementi motu,
veluti purgatione per vomitum effecta, omni impe-
dimento digeſtionis officii liberetur. *Tum* tranſeun-
m cycli dum ad *mediæ qualitatis* pulmenta, & cætera [m] *cy-
n danda clorum* ordine ſuo [n] reddenda uſque ad porcinæ pul-
o Nanque mentum. [o] Itaque *agreſtium*, hoc eſt, leporum
atque capreæ danda jamdudum docuimus. Dehinc
adjungenda *drimyphagia*, quæ ſine vomitu erit adhi-
benda uno vel duobus diebus, ac deinde cæteræ *cycli*
75 partes integrandæ. Convenit præterea *olivas* nigras
aceto decoctas, cum mali punici cortice contritas,
admixto *pipere* albo, & oleo *Hiſpano* modico, at-
que recenti, jejuno ægrotanti dare: nunc nulla ad-
dita alia ſpecie, nunc adjuncto *pane*. Ordinanda
etiam cætera *reſumptiva* atque *recorporativa* virtute
medentia, ut geſtatio varia, deambulatio, vocis
exer-

exercitium, perunctio, *defricatio*, quæ exercitii tempore, atque nunc *uncto* corpore, nunc arido, vel *ſicco*, erit aptiſſima: item *ſicca* cibatio, & *cucurbita* recorporativæ virtutis ſecundum medias partes, *dropax* illitus uſque ad ventris confinia, atque vertebrorum, *pſilothra*, *ſinapiſmi*, & *paroptеſis* uſque ad cutis ruborem, cum *defricatione* ex *oleo* atque *nitro*:
item *arena* ſole ignita, *acopa* acriora, ut ex euphor- 76
bio, & opobalſamo, & ſimili virtute medentibus confecta: item *malagma* ſecundum ventrem, quod appellatur [p] *diathapſias*, vel [q] *diacapaneos*, & [r] *diaeuphorbium*, & aliquando parva ſumptio medicaminis poti, quod appellamus *dia-trion-pipereon*. Et ſunt hæc cuncta medicamina libro conſcripta Reſponſionum: item *peregrinatio*, atque *natatio* maritima, & naturalium aquarum. Ac ſi fortificatum corpus rurſum fuerit humoris *fluore* tentatum, quod Græci *rheumatiſmum* vocant, convenit *hellebori* [s] dati decocti, vel radicibus inſerti, quod [t] *catapaſton* appellant. Diſſecat enim corpus, & quadam *novitate* confirmat.

p unguentum diathapſias deſcribitur ab Aëtio pag. 657.

q an *διὰ καπ-πάρεως*

r Deſcribitur à Paulo inter Acopa.

s datio: *ut ſupra*

t *κατάπηκτον*

Culpandi præterea etiam nunc *veteres* medicinæ 77
conditores. *Hippocrates* enim libro quem [u] ad ſententias *Cnidias* ſcripſit, *helleborandos* principio ægros ordinavit, ultimum adjutorium cæteris anteponens. Dat præterea *panem* ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus poſſe digeri facile videatur: Item *pulentum*, atque *fœnigræci* ſemina, cum ſint hæc qualitate *contraria*: alia enim aſtringunt, alia relaxant, et nulli adjutorio tempus adjunxit. *Diocles* quoque libro quo de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, providens ſiccandum corpus, uri-

Notantur veteres medici.

u Nuſquam opere citato apud Hippocratem id legitur.

[v] uti

uri alibus medicaminibus [v] utendum jubet, quibus non ſolum humor ventris ſiccari minimè poſſe perſpicitur, verumetiam *veſica* in morbos cogi invenitur.
78 *Eraſiſtratus* tertio libro de ventre prohibet *cibos* digeſtibiles ac nutribiles, æſtimans hæc facile poſſe corrumpi, non conjiciens [x] quoniam omni ægrotanti digeſtibilium rerum uſus convenire perſpicitur: quo minime in laborem *mediæ partes*, quibus digeſtionis celebrantur officia, cogi videantur. Prohibet præterea ſpecialiter *lenticulam*, atque mala *cydonia*, & ſi quæ ſimilis fuerint virtutis, [y] quo una voce omnem congruam videtur recuſare curationem. *Nutribilia* [z] etenim, quæ ob reſumendas vires principalem [a] tenuerunt locum, ſuperfluum eſt, ut æſtimat, adhibere. [12] *Liſius* etiam quarto libro tardarum paſſionum principio adhibendum *vomitum* poſt cibum probat;
79 ſed cum nova ac *recens* in corpore fuerit paſſio, ſine dubio dupliciter *nocens*: primo quod *intemporaliter*: etenim novellæ paſſiones [b] *ſuaſu* quodam, & non agitatione vehementi ſunt depellendæ: dehinc quod *incongrue*: ſiquidem ſit vomitus poſt cibus *gravabilis* capiti. Inquit præterea: ſi humoris perſeveraverit fluor, atque *longo* tardaverit *tempore*, & typico motu ventrem fecerit humectari, occurſibus *periodicis*, tribus vel quatuor interpoſitis diebus, ventrem convenit provocare. Unde plurimi etiam *lac* offerendum probant, quod σχιστὸν appellatur, ſive *catharticum*, quo in acutum potius, ac periculoſum veniant morbum, & exinde poſſit medicina tanquam *celerem* facilius curare paſſionem.

[x] quod
[y] *ſc.* præcepto
[z] etiam
[a] tenent
[b] i. blande

12 Lucius, ut ſupra. Lucii Tharſenſis meminit Gal. κ. τόπους pag. 766. & 767. Fortaſſe Luſius legendum eſt.

CAPUT

CAPUT IV.

De Ventris debilitate. 80

ETiam hoc quidam ſymptomatis genus, quod nos accidens appellare poterimus, ſcripſerunt: & aiunt *debilitate ventris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere*: aliquando *corrumpi*: & magis cum inteſtinum, quod *Græci* νῆστιν vocant, fuerit quoque debilitate vitiatum. Fieri etiam *inflatione* ſecundum ventrem exiſtente, atteſtante parvo *dolore & rugitu* inteſtinorum, quem [a] βορβορισμὸν vocant, cum plurimo *ſputu*, ac *ructatione* jugi. Sed erit accipienda *curatio* ex iis quæ cum dolore, atque inteſtinorum tormento ægrotantibus adhibenda ſcripſimus.

[a] potius βορβορυγμὸν

CAPUT V.

De Ventris tumore ac duritia & ventoſitate, inflatione, ac ſaltu. 81

TUmorem ventris *extantia* ſequitur ſecundum præcordiorum media: reſiſtens atque *doloroſa*, atteſtante *fervore*, & jugi *ſaltu*, & aliquando *febricula*, cum *faſtidio*, & *ſiti*, *anxietate*, & *jactatione*. Sequuntur etiam *vigiliæ*, & *cibi corruptio*. Sed diſcernitur à *ſuperiorum* tumore, hoc eſt peritonæi, ſive [a] cutis ſuperpoſitæ. *Primo* quod tranſvoratus *cibus* velut *percuſſus* [b] præſtet circa ſtomachi finem, vel ventris initium. *Secundo* quod adducta cutis digitis, conduplicata ſequitur. 82 *Duritiam* verò [c] *ventris* ſequitur extantia, plurimum reſiſtens, ſine ullo fervore, atque pulſu, vel dolore, ſed ſola *ſpiratione*

Signa & ſymptomata.

Quomodo differat a tumore partium externarum.

[a] cum muſculis

[b] præſtat

[c] *ſub.* integumentorum

 diffi-

difficili, & digeſtionis impedimento parviſſimo. Item *ventoſitatem* ſequitur tenſio cum rugitu inteſtinorum, quæ facile relaxatur, ac rurſus colligitur: & ſi palma fuerint partes pulſatæ, ut *tympani* reſonum fingunt: impreſſæ verò receſſum faciunt tardum, & detracta manu facilius ſurgendo concava replent loca.

83 *Inflationem* vero, quam *Græci* οἴδημα vocant, ſequitur extantia partium, ſed facile atque plurimum impreſſioni cedens, & neque *tympani* reſonum fingens, neque *fervoris* ingerens ſenſum: item *ſaltus* commotos jugis ſequitur, ſicut etiam *cor* ſalire perſpicimus, cum nimio vel *timore*, vel *gaudio* afficimur. Sequitur etiam *ſenſus* tanquam * *volantis* interius [d] ab iis omnibus, atteſtante inani *tuſſicula* longa per intervalla, & thoracis pungente tenſione. Sed erit accipienda *curatio* ex iis quæ de *ſtrictura ſtomachi* conſcripſimus.

* flantis venti ab inteſtinis
d avis omnibus

CAPUT VI.

84

De Dyſenteria.

Quid ſit dyſenteria, & unde oriatur.

A Difficultate officii paſſio *nomen* accepit δυσεντερία. Eſt autem *inteſtinorum rheumatiſmus cum ulceratione*. Sed fit antecedente *fluore*, quem *Græci* diarrhœan vocant, aut *cholera*, aut *tumore* ventris. Et eſt [a] *difficile celer*, frequentius tamen *tardans* paſſio. Sequitur in paſſione conſtitutos *muculenta* ventris egeſtio, atque è *ramentis* [b] innexa, & humore craſſo: *primo*, cum naturalis inteſtinorum defluit [c] *corpulenta ſoliditas*: dehinc *varia* atque *ſanguinolenta*, & *felloſa*, aut *ſanioſa*, atque *feculenta*, aut cum *gelati ſanguinis* corpuſculis, quæ θρόμβους appellant, &

a difficilis ac celer, interdum.
Signa, & ſymptomata.
b connexa
c mucus inteſtinalis

& *livida*, aut [1] *carnoſa*, & *membranis* plurimæ lon- 85
gitudinis innexa, atteſtante gravi *fœtore*, cum dolo-
re ulcerum, & *faſtidio*, & *ſiti*, atque interiorum
ardore. Sequuntur etiam *vigiliæ*, & aliquando *febri-
cula*, *anxietas*, *jactatio*, *hebetudo*, & aliquibus in-
teſtinorum *rugitus*, & *tenſio* cum ventoſitate, &
impedimento *urinæ* reddendæ: in quibuſdam etiam
vomitus, & *ſaltus* præcordiorum, aut *torpor* frigi-
dus, *lingua* humecta, aut plurimum ſicca, aut aſpe-
ra, *colore* cinereo, aut livido: item corporis *defluxio*,
& accepti *corruptio* cibo fervens, cum jugi atque in-
ceſſabili egerendi ventris *deſiderio*, & in eadem ad- 86
monitione *mordicatio* inteſtinorum omnium, vel *po-
dicis*, aut vicinarum partium. Fit autem *ulceratio* aut *Locus affectus.*
in tenuiſſimis inteſtinis, ut [d] *pyloro*, [e] *neſtidi*, [2] *typhlo-* [d] *ſub.* duodenum
tero: aut in craſſioribus, ut in *colo*, vel [f] *longaone*. [e] neſti, i. jejuno
In omnibus enim eodem tempore fieri, vel eſſe ul- [f] recto
cerationem minimè poſſe accipimus: ſiquidem mors
præveniat ægrotantes. [g] *Interioribus* igitur inteſtinis [g] In tenuioribus
factam ulcerationem adprehendimus ex *doloris* ſenſu
ſupra umbilicum conſtituto, ſive ex eodem loco ini-
tium ſumente, & *egeſtionibus* ventris ſemper *tenuiſ-
ſimis*. Ac ſi in *craſſioribus* inteſtinis fuerit ulceratio
conſtituta, ſenſus doloris [h] *ſecundum* umbilicum effi- [h] infra
citur, & egeſtiones ventris *carnoſæ* apparent, & 87
frequenter coagulata magis atque coacta ſtercora ege-
runtur, cùm ſolus fuerit paſſione *longao* vexatus, &
magis ejus inferiora. Prævenit enim *tenuium* ulcera-
tio, atque non ſinit cibi digeſtionem in *ſtercoris* ve-
nire qualitatem. Aliquando denique *ultimo* egeſtio-
nis

1 Quæ ſunt glandulæ inteſtinorum exulceratæ, aliquando ſolitariæ, aliquando integri plexus.

2 τυφλῷ ἐντέρῳ, i. cæco: verum male hic collocato; eſt enim primum craſſorum inteſtinorum. Ejus loco reponendum eſt ileon.

i à ſtercore contactu
k ſigna

nis tempore ulcerum [i] tactu *ſanguinatio* fit, ut guttarum diſtillatio appareat, & [k] inſignia *teneſmi* demonſtret, quo juxta *ſeſſionis* finem, quam *Græci* ἕδραν appellant, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifeſtis atque promptis concurrentibus ſignis.

l irritatione, ut ſup. §. 46.

Nam [l] *delectatione* frequenti ægrotantes afficiuntur
88 ventris egerendi, atque ipſa egeſtio cum quadam *voluntate*, & *labore* nimio efficitur: *tenſioque* clunium, & pectinis pubetenus, cum ſenſu, tanquam quiddam corporis *ſolidioris* ineſſe putetur. Ipſa quoque *ſtercora*, vel eorum egeſtio *parva*, atque leviter *muculenta* videtur, & humore craſſiore confecta. Excluduntur enim primò *pinguia*, dehinc *ſanguinolenta* cum ſtercore coagulato.

Teneſmos dyſenteriæ jungitur.
m deſcribendus, explicandus

Nos denique *teneſmon* dyſenteriæ adjungendum probamus: ſiquidem ſit *ulceratio* partis inteſtini; niſi quis voluerit ante ulcerationem ſolum *tumorem* appellare teneſmon: quod eſt quidem inconſequens omnium ſcribentium dictis, quibus *teneſmus* neceſſariò fuit [m] providendus, ut [n] ſola protervitate medicamina [o] pota

n ſolita
o potui
multa hic deſunt.

89 danda, alacri temeritate confingant: ſed etiam nobilium multi, ut *Diocles* libris quos de paſſionibus atque cauſis, & curationibus ſcripſit, *lac* ordinat cum *melle* bibendum, ventrem provocans in *fluorem*: item [p] *murrham* cum *ovis* atque *vino* commixtam, cum neceſſariò *ſtomachum* murrha evertere videtur: item utitur *ptiſana* cum *adipe* ſorbenda: item *galla* cum *opio*, neque diſcretionem qualitatum, neque temporum memorans uſum.

p myrrba

q hoc etiam condimentum injiciens, & oleum, & liquidum cerotarium.

Praxagoras libro primo Curationum ſtatuit *ventrem deducendum* peplio & lacte plurimo, cum mulſo, potans & *aqua ſalſa*, & ſucco *betæ*, & oleo cum mulſo. [q] Hoc condimento injiciens, & oleo, & liquido *cerotario* cum

cum aqua, quibus venter magis in *fluorem* provocatur. 90 Item nutrit *bis cocto* pane, qui [r] ſit neceſſariò digeſtione *difficilis*, [s] cùm plurimum torretur: item *piſcibus* ſaxatilibus, & *carnibus* teneris, cùm debuerit denſioribus magis ob ſtringendam ſolutionem. Dat etiam *aquam* bibendam, & *vinum* dulce, quod etiam ſanos inflare perſpicitur. Offert *farinam* cum *lacte* coctam, quæ indigeſtibilis probatur: ſic etiam *tritici* ptiſanam cum *cantabro*. Ordinat etiam [t] *ſecundam* & *tertiam* curationem, nullam adjiciens diſcretionem. *Eraſiſtratus* ſecundo libro de ventre plurima rectè componens, ſolis utitur *conſtrictivis*, cùm ſint primi dyſenterici *laxatione* indigentes. *Themiſon* primo libro Tardarum paſſionum plurima *rectè* memoravit, aliqua verè *correctione* indigentia.
91 *Laxamenti* enim cauſa, atque [v] lapſus faciendi, aquæ, & [x] *arnogloſſæ* ſucco injectionem faciendam probat, & hoc aptum etiam *tumoribus* memorat, quod ob conſtrictionem ſiccare perſpicitur. Adhibet etiam *naribus* atque *auribus*, & *angulis* oculorum ſanguinis detractionem, nihil propoſitis profuturam, & *poſt cibum* unctionem, quo tempore *quies* eſt adhibenda, ob digeſtionis perficiendæ facilitatem. Dat etiam *vinum aſperius*, cum fluorem vehementeſcere viderit atque febrem. Et [y] *meratum* probat offerendum, quo tempore ob augmentum paſſionis *aqua* [z] *vino infecta* convenit, maximè cum [a] merata potio vexare *nervos* approbetur, quos *Græci* [b] κρεμαστῆρας vocaverunt.

r eſt
s quia
t i. reſumptivam & recorporativam
v ut facilè deſcendant: & labantur, quæ inteſtina continent.
x *ſub.* ex
y meracum
z cum vino pauciſſimo, ut eo tantum tingatur
a meraca
b an muſculos ani?

CAPUT

CAPUT VII.

92

De colicis paſſionibus.

Principium hujus capitis deeſt.

Signa & ſymptomata colicæ.

Concurrit præterea *gravedo*, *ſitis*, *faſtidium*, & inceſſante paſſione, ſive acceſſionis tempore *articulorum* frigidus torpor, & livor, atteſtante [a] *ſudore;* & *mentis* hebetudo, cum *pulſus* parvitate, ac denſitate: item ſequitur *ſingultus*, & *ventris* abſtinentia, aut cum dolore egeſtio, *urinæ* reddendæ difficultas, *capitis* gravedo, *inteſtinorum* rugitus ſcatens, quem *Græci* βορβορυγμὸν vocant, & augmento paſſionis *vomitus* humorum craſſorum, quos *Græci* Φλέγματα vocant, tum [b] *felineorum*, cum ten-
93 ſione membranæ, quæ ventrem intra cutem circuntegit, & appellata eſt [c] *peritonæos*, quæ perſeverans facit inflationis cauſa *reſonum tympani*, cum palma fuerint loca pulſata: tum *extantia* cum rugitu plurimo, & *dimiſſionis* tempore *venti* per podicem egeſtio cum magno ſonitu. Ac ſi *tumor* fuerit inſidens atque roboratus, erit extantia *durior*, ac [d] pulvoſo atteſtante *fervore*, cujus [e] circunſpectio ſimplex, ſed [f] inæqualis eſſe videbitur: quo diſcernitur à *jecoris* ac *ſplenis*, vel *peritonæi* tumoribus, qui in peritonæo ſunt æquales, in jecore verò ac liene quadam circunſpectione finiti.

Genus.

Eſt autem paſſio aliquando *continua*, ut pleroſque tanquam [g] *ileicos* interficiat: aliquando *deficiens*, ut ſæpe tarditate perſeverans difficilè curabilis fiat.

a ſc. frigido

b felleorum

c περιτοναῖον

d an pulſuoſo? i. pulſante

e circumferentia

f propter ſpaſmos

g εἰλεός

94

Curatio in paroxyſmo.

Sed ejus *curatio* etiam [1] nunc *ſtricturæ* conveniens probatur. Quapropter ſi acuta, vel *celer* fuerit paſſio,

1 in hac hypotheſi, quæ proponitur de morbi cœliaci curatione.

ſio, vel in *ſuperpoſitione* conſtituta, convenit ægrum jacere *loco calido*, contectis partibus in paſſione conſtitutis *lana* limpida, atque calida. Adhibendus etiam *fotus* olei dulcis calidi, & ſæpe memoratæ *vaporationes*: *cucurbitæ* apponendæ leves, quas *Græci* κούφας appellant: item vaſcula, quæ ἀμβικας vocant, & ſunt materia [b] *teſtea*, vel *vitrea* confecta. Tum [b terrea]
requies atque *abſtinentia* cibi uſque ad tertium diem, & ſi cauſæ popoſcerint, adhibenda *phlebotomia*. Ac 95
ſi ſumpto cibo quiſquam dolore fuerit affectus, vel nauſea, erit *vomitus* provocandus ſumpta primò aqua tepida, vel aqua & oleo, quibus potis, immiſſis *digitis* accepta reddantur. [2] Vexatione enim vomitus, ſumptorum perſeverans pondus atque tenſio, & mordicatio tumentium, gravior vexatio judicatur. Adhibenda etiam *clyſteris* injectio ex *olei* calidi cyathis quatuor, admixto & conſoluto *adipe* anſerino, vel gallinaceo, vel ovorum *vitellis*, aut decoctione lini ſeminis, vel *hybiſci* radicis: aut *malvæ* uſualis, aut *fœnigræci* ſucco. Iniiciunt autem aliarum ſectarum principes etiam [i] *rutatium*, aut *ane-* [i rutaceum]
thinum, aut *panacinum*, vel ex *cymino* atque *caſtoreo*, & *bitumine*: ſecundum *Themiſonem* verò, etiam cum *abſinthio*. Caſtorei nanque vel bituminis duæ 96
drachmæ cyathis olei quatuor miſcentur. Ruta verò & anethum, & abſinthium, & cyminum linteolo illigata oleo [k] coquentur. Sed ſunt hæc *acerrima*, [k incoquuntur]
& propterea tardis paſſionibus congrua, quas Græci *chronias* vocant, vel ventoſitate laborantibus, & non cauſa tumoris dolentibus. *Bitumen* autem ſæpe etiam *faſtidium* ingeſſit everſo appetitu, quem *Græ-*

2 Utpote quæ ceſſante vomitu, ceſſet utplurimum, cum altera à cibis quotidie redeat.

ci ὄρεξιν vocant. *Cibus* dandus conveniens *dimiſſionis*
tempore, atque alternis diebus, donec paſſio de-
97 clinet, & ſorbilis, levis, calidus. Dandus etiam
potus non plurimus, ne inteſtina graventur, etiam
ipſe *calidus*. Tum poſt fomenta *cataplaſma* adhiben-
dum ex *lini* atque *fœnigræci* ſeminibus, & *polline*,
quod *Græci* [3] μακτὸν appellant, aqua mulſa coctum,
vel decoctione fici pinguis, & hybiſci radicis, &
malvæ uſualis, vel horum ſimilium: *cucurbita* ap-
ponenda adjuncta ſcarificatione: vel *hirudines* admo-
vendæ omnibus partibus in tenſione conſtitutis: ac
deinde *vaporatio* ſpongiarum expreſſarum in aqua
calida, & oleo, & decoctione fœnigræci, & mal-
væ. Tunc poſt *unctionem* ex iiſdem etiam ἐνκαθίσ-
98 ματα [l] adhibent. Quidam *medici* in iis, qui vento fue-
l adhibenda. rint inflati, ex decoctione *ſtercorum* cum *aromatibus*
coctorum vaporationem adhibendam probaverunt,
m cum qua [m] ex quo liquorem etiam *oxymelitos* miſcuerunt, cata-
plaſma conficientes, admixtis etiam tunc aromati-
bus, vel *nepeta* herba, aut *pulegio*, aut *hyſſopo*, aut
cymino. Sed hæc in *tardis* paſſionibus, adjuncta ra-
tione, locum ſumunt perſeverante morbo. Conve-
nit in acceſſionis ſtatu etiam bibere *aquæ tepidæ* cya-
thos duos vel tres calido *oleo* diligenter admixto.
Etenim incendia hoc levigat, & ventrem mollit,
& tumorem mitigat. Quapropter hoc melius mulſo
n inflammet magis probamus: ſiquidem ſæpe [n] conflammet at-
99 que inflet. Dantur etiam plurima alia bibenda com-
Zeno. poſita vel ſimplicia, ut eſt *Zenonis*, [4] *diaſticon* ap-
o colicum pellatum, [o] codicum medicamen: item *Caſſii* ex
gingibere confectum, quod *diagingibereos* appel-
lant:

3 Sic vocant pollinem in iis locis collectum ubi farina cernitur, & ſubigitur, ἀπὸ τοῦ μάσσειν.

4 Dia ſtœchados. Aëtius in hoc morbo efficaciſſimam illam compoſitionem tradit.

lant: & *mille* præterea, quæ [p] concurrenti tempore *laceſſendo* medentur: præter tempus verò *gravedinem* ingerentia aliquos in periculum graviter mittunt, aliquos errore [q] *relevationis* fallunt, ob præſentis temporis perditum ſenſum, quod *Græci* ἀναισθησίαν appellant, *hebetudine* partium ſuffecta. Item *ſimplicia*, ut decoctio apii, vel nardi [r] Celtibericæ, aut herbæ ſalviæ, aut polii, aut cymini [5] *Ægyptii*, 100
vel rutæ, aut dauci, magis cretici, aut petroſelini tribus cyathis aquæ calidæ admixto cochleari, vel aſperſo ſucco polii, aut cymini Ægyptii, aut petroſelini, aut cochleari caſtorei, itemque fœniculi. Sed eſt ſemper *horum datio in tumoribus vitanda*. Siquidem ſunt *acria* & laceſſentia virtute. Convenit præterea cum totius paſſionis fuerit *ſtatus*, ſolio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione *geſtationem* adhibere, aucta moderatione ciborum: tum *vinum*, atque communiter reſumptionem, & mediis partibus *cerotaria* ex oleo ſabino, vel cyprino, aut ſicyonio, vel [6] glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, ſamſucino: vel quod [s] *diateſſaron* appellatur, reſina 101
terebinthina, *cera*, *iri illyrica*, *hyſſopo*, omnibus æqualibus ſive quod [t] *diapente* vocant, *pice*, *nitro*, *alumine*, *ſulphure*, *cera*. [7] Sumendæ denique *picis liquidæ* heminæ duæ, & *ceræ* libra: quibus ſolutis, atque leviter refrigeratis aſpergendum [8] *nitrum rubrum* tritum, & *alumen* ſciſſum, & *ſulphur* vivum [v] ſingulæ ſelibræ.

[p] congruo

[q] Narcotica ſignificat

[r] Celticæ

[s] διὰ τεσσάρων

[t] διὰ πέντε

[v] i. ſingulorum

5 Æthiopici fortaſſis quod à Dioſcoride præfertur.

6 Glaucinum deſcribitur à Dioſcorid. & Aëtio, pag. 669.

7 Aëtius pag. 671. aliud Diapente deſcribit, quod vocat Pentamoiron.

8 De nitro veterum legi meretur Plinius H. N. lib. XXXI. cap. 10.

Curatio extra paroxyſmum.

Cum autem in *lenimento* tardaverit paſſio, conveniunt ea quæ fortificare valent corpus, [x] ſine *recorporatione* demutare, ut varia *geſtatio*, & deambulatio, *vocis* exercitium, atque *perunctio*, adhibito monitore, ſive *fricatio* cum retentione ſpiritus, & *ſphæræ* luſus, vel *curſus*, & humerorum addi-
102 tus motus: item *cibus* qui inflare minime poſſit ex mediæ materiæ qualitate: & tenue *vinum*, atque *lavacrum* longa per intervalla: hinc enim facile corpora perfrigeſcunt: item *rubor* [y] faciendus *ventris* in partibus, atque inter ſcapulas, & clunes, ex *dropace*, vel *ſole*, & *flammæ* paropteſi, vel [z] *parietibus*, vel ceromate aut pellibus, vel arena littoris ſole ignita: item *ſtrigilis* raſio adhibenda corporibus, & *ſicca* defricatio ex aſperis pannis, & *cucurbita* recorporativa apponenda: Item unctio *acoporum* ferventium
103 acriorum, ut ſunt *diaeuphorbium*, aut [a] *cacritum*, nitri fricatio, & ſinapiſmus, & *vaporatio* fervens ex aqua marina, vel ſalſa, vel ſupradictarum acriorum virtutum *decoctionibus*, vel *ſaccellis* ſale repletis: quibus præſtitis, vel corpori admotis, erunt aliquando cauteres [b] ſuperponendi, & circumvolvendi. Item [c] *farina* circunclaudendus *locus* in paſſione conſtitutus, & implendus item *oleo*: tum immittendi *cauteres* igniti, ſenſim, non uſque ad loci [d] ſcarificationem, ſive uſtionis effectum, ſed uſque ad *ruborem* faciendum: Tum *malagma* quod appellatur *Diaſpermaton*, vel *polyarchyon*, aut *Diadaphnidon*, *Diachylon*, aut *Diaeuphorbium*: item [e] *aquarum* illiſio patientibus locis, quam καταυλυσμὸν *Græci* voca-
104 verunt, & injectio *clyſteris* rutacii aut anethini, aut panacini olei, vel [f] extenta virtute, aquæ ſalſæ. Et cum olim futuram *ſuperpoſitionem* viderimus, *vomitus* je-

[x] ſive

[y] phœnigmo *ſc.*

[z] calfactis, & ignitis, ut l. 3. §. 40.

[a] cachryos &: *vel* Diacachryos, &

[b] ex quadam diſtantia admovendi

[c] *ſc.* ſubacta, ſ. maſſa, veluti in iſchiade juſſit

[d] percuſſionem: alii impreſſionem

[e] naturalium, ut ſupra

[f] aucta, i. firmiore ac robuſtiore ægro

Quomodo paroxyſmus præcaveatur.

jejunio adhibendus ex *radicibus*: tum perſeverante paſſione, etiam ex *helleboro* radicibus inſerto: tum infuſo, ac deinde conciſo, juxta ordinem partium cæterarum cycli. Dandum etiam potui medicamen, quod *Græci* θηριακὴν antidotum vocant, vel *diagingibereos*. *Peregrinatio* quoque adhibenda, & longa *navigatio*, & uſus *aquarum* naturali virtute medentium, & magis *ſulphuris* ac [g] *medicaminis* virtutem redolentium, item maritimarum, & primo ferventium, tum frigidarum.

g bituminis: alii aluminis

105

Ac ſi *retentio ventris* fuerit, ob egeſtionem faciendam adhibenda injectio ex *melle* atque *ſale*, quæ ſi minime compleverit effectum, etiam ex *aloe*, admixto ſucco [h] *coliculi* agreſtis vel uſualis, vel [i] *lapatii* erunt [k] *catapotia* facienda in ervi magnitudinem, quorum quatuor vel quinque dabimus [l] transbibenda. Item [m] *marini coliculi* offerendi.

h braſſicæ
i lapathi
k pilulæ
l tranſvoranda
m ſoldanella

Quæ ſint vitanda.

Erunt præterea præcavenda magis quæ paſſionem valeant refricare, ut *frigus*, *indigeſtio*, *libido*, vel quæ *inflare* valeant cum ſumuntur: item *frigida* plurimo ſcilicet tempore. *Veteres* autem, & magis *Eraſiſtrati* ſectatores ventrem movere medicaminibus certaverunt *ventrifluis*, quæ cathartica vocant, vel *peſſulis*, quos βαλανισμοὺς dixerunt.

CAPUT VIII.

De Lumbricis. 106

Deeſt principium capitis.
Signa & ſymptomata lumbricorum.

ITem alii ad acriores *clyſteres* confugerunt ex initio adhibendos, velut *Aſclepiades*: & aliquibus etiam *fluor ventris* efficitur ſine lumbricorum excluſione, aliquando atteſtante *faſtidio* & *debilitate*, & *pallore*, cum [a] *tenacitate* corporis: & nunc *tuſſicula arida* levi ex occaſione commota: nunc [b] *ſolutio*, atque de-

a tenuitate, extenuatione
b exolutio

defectus corporis & animæ, quem λειποθυμίαν appel-
lant. Pueris vero *dormientibus* turbatio membrorum
efficitur *gemitu* atteſtante, cum jactatione, & *ſtridore*

c manifeſta ratione, ut §. 110.

dentium, & ſæpe contra ſolitum morem *prona* po-
ſitio jacendi: Tum *clamatio* ſine [c] manifeſtatione,
107 exiliente cum vocibus ægrotante. Quibusdam etiam
repentinus *caſus* occurrit, ut oppreſſi *obmuteſcant*,
nunquam ſimiliter affecti. Item aliquando *conductione*
vel contractu membrorum rapiuntur. Quidam per

d ſomnolentia

intervalla conticeſcunt, & in febribus [d] demerſione
lethargorum ſimili premuntur: Item totius *vultus*

e veluti in ſinus excavatio

paulatim nimia [e] inſinuatio, ac detracto rubore mu-
tatio, aliquando cum articulorum frigore fit, & cum
difficili reſponſione, ſiquidem interrogentur: *ma-
nibus* elatis ægri etiam jactantur: atteſtante ſudore.

f conglomeratio

In pueris vero *lumbricorum* [f] *converſio*, ſive connexio
ſæpe occurrit, ut etiam tactu ſentiatur *durities* in
ea inteſtini parte, quæ fuerit magis in ultima tenuita-
108 te. Tum denique eorum [g] *everſione* ægrotantes in-

g converſione

terficiuntur. *Pulſus* vero, ut etiam *Themiſon* libro
nono *Epiſtolarum* deſignat, eſt *inæqualis*, ac pluri-

Variæ lumbricorum excretorum ſpecies.

mum deficiens. Excluduntur autem nunc per *ven-
trem*, nunc per *ſtomachum* atque os, vel *nares*: &
aliquando *ſponte* connexi in ſphæræ ſimilitudinem,
aliquando *plurimi* amplexu mutuo vinculati, aliquan-
do *ſingulares*: item *ſanguinolenti*, vel *felloſi*, aut cum
ſtercore per podicem: vel humore felleo, *vivi* aut
mortui, *pleni* aut *inanes*: & omnes, aut ex parte
albi vel *fulvi*. Alia denique plurima ſequuntur ægro-
tantes, quibus deſignari ſupra memorata neceſſe eſt:
& nunc parva, nunc plurima pro quantitate anima-
109 lium, ac forma: vel quod nunc *plurimum*, nunc *parum*
noceant, *locorum* differentia variante, cum nunc ad
ſto-

ſtomachum aſcendunt, nunc in *inteſtinis* perſeverant, & ægrotantium vires nunc *debilitate*, nunc *fortitudine* [h] habituantur, & nunc cum febribus, nunc ſine febre.

Sed quoniam multa ex accidentibus, *aliis* quoque
ſimilia paſſionibus inveniuntur, ut *alienatio* mentis
furori, atque phrenitidi: *vocis* amputatio, lethar-
go, & præfocationi matricis, & *apoplexiæ*, & *epi-*
lepſiæ, atque apprehenſioni ſenſuum, qui certè ex
lumbricis patiuntur, nunquam *ſpumas* excludunt:
præfocatio vero ex *matrice* cum aſcenſu matricis effi-
citur, quem *Græci* ἀναδρομὴν vocant, & magis in *æta-* 110
tibus perfectis, antecedente matricis ægritudine; ex
lumbricis vero facta vocis oppreſſio magis *ætatibus*
imperfectis adſcribitur, antecedente ventris atque
inteſtinorum querela. Item à *catalepticis* diſcernun-
tur lumbricis laborantes, ſiquidem illi in *febribus* ob-
muteſcant majore atque percuſſibili *pulſu* teſtante:
qui autem à *lumbricis* id patiuntur, etiam *ſine febri-*
bus vocis amputationem ſuſtinent, cum *pulſu parvo*
atque crebro. Item ab [i] *ileicis* diſcernuntur, qui
lumbricorum tormento vexantur, ſiquidem neque
ventris officium in [k] iis abſtinetur, & *pallor* antece-
dit, aut contra conſuetudinem jacent *proni*, vel dor-
miunt cum *gemitu*, & irrationabili exclamatione.
Item à *ſtomachicis* diſcernuntur, cum nullus fuerit 111
humor in ſtomachi partibus inventus, & inteſtino-
rum *tormenta* ſuſtineant. A [l] *ſyntecticis* vero diſcer-
nuntur, quod nulla querela tormentorum, vel [m] *con-*
verſionis, aut doloris in inteſtinis, vel ventre affi-
ciantur, quod neceſſariò *lumbricis* laborantes ſequi-
tur. Item ab iis qui naturaliter, vel ex *multitudine*
cibi per ſomnum *labia* conducunt in ſimilitudinem
ſor-

h naturæ præditæ ſunt

Quomodo morbus hic differat ab aliis, ut

ab apoplexia, & epilepſia:

ab uteri ſuffocatione:

a catalepſi:

ab iliacis:
i iliacis

k qui lumbricos habent

a ſtomachicis:

a tabidis:
l συντηκτικοί, i. tabidi

m τῶν στρόφων

a nimio cibo repletis.

ſorbentium, vel ſine ulla ratione exiliunt, quod moderatione accedente, atque cibi facta deductione relevantur, ii vero qui *lumbricis* afficiuntur, magis vexantur parcitate ciborum. Hæc eſt *ſimilium diſcretio paſſionum.*

112 *Varia de lumbricis judicia.* De excluſione vero, ſive *egeſtione lumbricorum* veteres medici præſciam ſignificationem poſuerunt, & appellaverunt [1] *prognoſin*, in quo diverſa ſenſerunt. Nam *Hippocrates* libro Prognoſtico ſignificare inquit lumbricos *interfectionem* ægrotantis, quoties *mortui* fuerint excluſi omnibus in morbis, Item quidam communiter *mortuos* lumbricos aiunt *gravia* denuntiare, ſiquidem oſtendant ineſſe corpori [n] ruptionem. *Diocles* libro Prognoſtico, *evomitos*, inquit, lumbricos nihil alienum ſignificarc, nec eſſe abſurdum: per *inferiora* vero excludi quoque lumbricos,
113 non admirandum, ſed *mortuos* & inanes, eſſe *melius* ac ſalutare, *vivos* vero, atque plenos, & ſanguinolentos, *pernitioſum.* Idem libro de egeſtionibus ſcripto, *vivos* vel plenos, ac *ſanguinolentos* febribiles dixit. *Herophilus* vero libro quem ad Hippocratis Prognoſticum ſcripſit, ſive *vivos*, ſive *mortuos* excludi negat incongruum. *Apollonius Glaucus* libris quos de Interioribus ſcripſit, rejectos *rotundos* lumbricos initio ſignificare ait *indigeſtionum* frequentiam, ultimo vero ægritudinis [o] properare *judicium*, quod *κρίσιν* appellant, item *vivos*, ac plenos, & ſangui-

[n] corruptionem

[o] properans

1 Perniciofum quidem eſt mortuos lumbricos rejici, cum putrium vaporum materiæ afflatu, non alentis materiæ penuria intereunt: Salutare vero, cum materiæ defectu, quæ illos gignit, & nutrit, mortui ſunt. Eodem quoque modo lumbricos plenos excludi alias fauſtum eſt, cum non multa coacervata materia, qua procreantur pauci geniti, non à tetris & venenatis vaporibus interfecti extruduntur, ſed ab expultrice robuſta: alias infauſtum, cum collectum materiæ plurimum indicant, qua ſic craſſeſcunt, & diſtenduntur. Hac diſtinctione veteres medici conciliantur.

guinolentos, *non recta* portendere. *Apollonius* Memphites perunctativo, ſive univerſali modo, quem *Græci* καθολικὸν vocant, *omnia*, inquit *in inteſtinis animalia nata in morbis gravia* ſignificare, & magis mortua, quàm ſi viva excludantur. *Antiphanes* libro quem *Panopten* appellavit, melius eſſe, inquit, per *inferiora*, quàm per *vomitum* lumbricos excludere, & *ſolos* magis quàm cum ſtercoribus. *Chryſippus*, Aſclepiadis ſectator, libro tertio de lumbricis, ſolis in *celeribus* cauſis, ſive periculoſis, *mortuos*, inquit, lumbricos egeſtos *interfectionem* ægro portendere. Oſtendunt enim [p] *mortui* [q] aciem vehementem ineſſe, [r] quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique *Hippocratem* [s] ferri, dicentem ſuo libro, eos qui in ægritudinis *declinatione* cum *ſtercoribus* egeruntur, nihil grave ſignificare. Sed neque inquit *Dioclem* Hippocrati contrariam protuliſſe ſententiam, dicendo *mortuos* vel inanes eſſe *meliores*: ſiquidem hic in *febribus* [t] *ſolutionum* hoc dixiſſe videtur, *Hippocrates* autem mortem ſignificare, in febribus *ſtricturæ*. Nos vero *communiter* ſignificari aliquam ex lumbricis dicimus *corruptionem*, quam *lientericis* irruentem bonum quicquam portendere judicamus, ut de ipſis ſcribentes docuimus, in omnibus vero cæteris noxiam. Item *ſanguinolentorum* excluſio etiam [v] debilitatem ſignificat. [x] *Albi* etenim, [y] & *nondum mutata* aut corrupta materia nutriuntur, *ſanguinolenti* verò vellendo ex ipſo [z] *ſanguine* nutriuntur. Item in *augmento* acceſſionis febrium excluſi *turborem* altiorum partium oſtendunt, & magis ſi fuerint ſanguinolenti: in *de-*

114 115 116

p *nim.* lumbrici

q maciem, quando in ægri corpore nihil eſt quo nutriantur. *alii legunt* perniciem.

r i. quo caſu

s fari

t cum ſolutione

Cælii epicriſis.

v coctionis, ob quam materia corrumpitur.

x Alii, *ſc.* lumbrici

y ex

z quem trahere coguntur, quia materia, ex qua ali conſueverunt, corrupta, & iis prorſus alendis inepta fit.

clinatione vero, *laxamentum*, ſicut cætera, hoc eſt ſtercorum vel urinæ, vel quorumlibet officiorum egeſtio. Etenim *laxatis corporibus* reddi videntur. Quippe cum quorum adjectio gravat, eorum detractio neceſſariò relevet.

117 *Curatio aſcaridum:* Hæc eſt lumbricorum ſignificatio, ſed ob *curationem* in iis, quos *aſcaridas* vocavimus, ſi tumor in *longaone* fuerit conſtitutus, oportet injectionem *olei* adhibere, quæ cum fuerit reddita, erit infuſio aut decoctio *centaureæ*, vel *abſinthii* injicienda. Ac ſi *ramenta* fuerint excluſa [3] ſanguinolenti coloris, decoctio *mali punici* corticis, vel *gallæ* convenit injectioni, ac ſi perſeveraverit, *chartæ* exuſtæ, & *auri pigmenti*, quod Græci *arſenicon* vocant, [z] æquali pondere, quod ſit in quantitate drachmarum ſex, cum ſucco *arnogloſſæ*. At ſi *putredo* apparuerit, quam *Græci* νομὴν appellant, erit *aqua ſalſa* injicienda, atque congrua medicamina, ſicut nuper docuimus. Ex his enim & *animalia* interficiuntur, & [a] alii trochiſci prohibentur, & *ulcera* [b] cicatricantur.

118 *Lumbric. rotundorum.* Ac ſi *rotundi* fuerint lumbrici, qui nunc *ſtricturæ* accidunt, nunc *ſolutioni*, nunc *ulceribus* inteſtinorum, & nunc in *celeribus*, paſſionibus, nunc in *tardis*, quas chronias vocant, nunc ex [c] ſupradictis, nunc ſua in corpore *alienitate* [d] vacantes ex *corruptione ciborum* [e] effecta, oportebit *curationem* pro ſupradicta [f] curari differentia. Nam ſi ipſa animalia [g] *corrumpenda* viderimus, erunt medicamina adhibenda, ut tanquam *aliena*, atque indigentia detractione, auferantur. At ſi paſſionibus fuerint *appenditia*, quæ ſæpe generandorum animalium fuerunt cauſæ, erunt congrua iiſdem *paſ-*

[z] æquale pondus
[a] alia pronaſci
[b] cicatrizantur
[c] cauſſis & morbis
[d] vagantes
[e] effecti
[f] fieri
[g] corruptione ciborum genita.

3 Nam quod ait Dioſc. decoctum Centaurii minoris injectum clyſtere ſanguinem educit.

paſſionibus adhibenda. *Iis* enim *convictis etiam ani-* 119
malia interficiuntur. Quapropter ſi *ſtrictura* fuerit in
corpore, *fomentatio* competens eſt adhibenda, atque
cataplaſma laxativum, & ſi ratio coëgerit, *phleboto-*
mia: quæ ſingula ſuis temporibus aptanda proba-
mus: tum *cucurbita* adjuncta ſcarificatione [h] *media-* [h abdomini & pectori]
nis partibus admovenda. His enim *laxatis*, ſine ul-
la [i] medicaminum virtute, atque facile *animalia de-* [i anthelminticorum]
cidunt oleo poto, aut aqua calida & oleo, vel deco-
ctione [k] *noxarum*, aut *glycyrrhizæ*, cujus libra infu- [k myxarum]
ſa in aquæ heminas ſex, uſque ad tertiam partem
erit decoquenda. Et his præterea cibi tempore dari 120
poteſt *ſorbile* quicquam, ut illud quod *Græci* appel-
lant ἐλαιοπτίσσανον. Ex his enim & tumentia rela-
xantur, & animalia quæ ineſſe videntur, lapſu quodam
ac deſertione tumentium dimiſſa [l] fundentur. At ſi [l excernentur]
ſolutio fuerit in corpore, erunt *conſtringentia* adhi-
benda, & [4] *exercitatius* cataplaſma, ex *lupini* pol-
linibus confectum, [m] & *aceto* cum *melle*, tribus vel [m eſt & acetum dandum]
quatuor cyathis aquæ commixtis, cum *cervini cornu*
ſerragine aſperſa, quam *Græci* ῥίνημα vocant, in
cochlearis pleni quantitatem, ſi *tarda* fuerit paſſio,
quam *Græci* chroniam vocant, quoniam indiget *re-*
corporatione, atque *laceſſentium* medicaminum virtu-
te. Sed in *lenimento* conſtituta [n] erit varia *conjectura* [n erunt varia tentanda]
facienda, quo animalia excludantur. Quapropter 121
adhibenda medicamina, harum partium *fomentatio* ex
oleo veteri, & apponenda *unctio fellis taurini ægro-*
tantis umbilico, vel lanæ ex ipſo tinctæ particula:
tum *cataplaſma* ex polline *lupini*, [o] conſperſo deco- [o madefacto]

 ctio-

4 ſic vinum exercitatius dixit ſupra §. 32. generoſius, & tanquam magis actuoſum, δραστικώτερον.

ctioni *abſinthii* aut [5] *ſantonici.* Admiſcendus denique
etiam *ſuccus* earundem herbarum. Si vero *vehemen-*
[p] talia — *tius* oportuerit animalia [p] alia ſauciare, convenit
etiam tanquam acriores cibos, & propterea aptos,
velut in *drimyphagia*, dare *cepam* & *allium*, quæ
[q] minime — nunc incocta, nunc mediocriter cocta, quo [q] minima
eorum virtus pereat, erunt offerenda. Tunc enim
urgente lumbricorum excluſione iis uti cogimur re-
122 bus. Facit idem *ſinapi* [r] exuccatum, vel adjuncto
[r] recens expreſſum — pane comeſtum, item *naſturtium* cum aceto contri-
tum, ſive ut Græci vocant, *cardamum*, immiſſo at-
que infuſo pane: item *laſer* aceto ſolutum, ſive
ſinapi, quo comedenda tingantur, vel *ovo* ſorbili
[s] quantitate — admixtus iſte liquor detur in ervi [s] modo: item *ab-*
[t] potui — *ſinthium* cum vino [t] poto datum. At ſi *ulceratio* fue-
rit inteſtinorum, congrua probamus adhibenda pro
ulcerum differentia. Ac ſi *febres* non fuerint, ne-
[v] ſimul adfuerit — que alia quælibet paſſio lumbricis [v] confuerit, nihil
[x] curationem producere, differre, — oportet [x] conjicere, ſed ex medicaminum varietate
eorum *interfectionem* atque *detractionem* efficere:
ſunt enim nocentes beſtiolæ, quæ *Græci* θηρίδια vo-
123 caverunt, ſed producenda atque extendenda erit
magnitudo curationis pro accidentium modo: Et
[y] ventriculo & inteſtinis ei vicinis — quoniam aliquando ſunt in [y] *ventre* conſtitutæ, quod
probatur ex ægrotantium querelis, cum locorum
[z] *nim.* colo & recto — ſenſu tanguntur, aliquando in [z] *inteſtinis.* Neceſſa-
riò quæ in *ventre* ſunt, celerius afficit, quam in-
jecta medicamina, *cibus* ac *potus*; in *inteſtinis* verò
quæ per *clyſterem* fuerint injecta: nam & ex ventre
ad inteſtina hæc ſæpe animalia, & ex inteſtinis ad
ventrem refugiunt.

Erit

5 Alias ſiriphii martimi. Santonici nomen traxit à Santonibus Galliæ Aquitanicæ populis, apud quos copioſiſſime provenit.

Erit *ſanabilius* ergo, ut, ubi apprehenderimus *Optimus curationis ordo.*
eſſe *copiam* lumbricorum, uſum primo adhibeamus
congrui *cibi* ac *potus*, ſimiliter *epithematum* conve-
nientium uſum ſervantes, & *cataplaſmatum*, deinde
clyſterem. Oportet igitur [a] potum dari abſinthii *pon-* 124
tici decoctionem, ſive marini, aut *ſantonici*, uſque a in potu
ad modum duûm cyathorum vel trium: & nunc nul-
la alia admixta materia, nunc *oleo* adjuncto, vel de-
coctione *lupini*, aut [b] *noxarum* cum cornu *cervini* b myxarum
ſerragine: & *laſer* aqua ſolutum, vel aceto, & ad-
mixto *ſinapi*, aut ovo ſorbili tranſvoratum. Item
alica in qua fuerit infuſa *aloë*, ſive [c] ipſa tranſvora- c *ſc.* aloë ſola
ta: nec non etiam *trochiſcus* dandus, qui appella-
tur πικρὸς, vel illa hiera quæ *dialoës* appellatur: quo-
rum compoſitiones *Reſponſionum* libris de [d] medica- d medicaminibus
mine ſcribentes tradidimus: item *cardamum* quod 125
naſturtium vocamus, torridum ac tritum cum aqua,
vel mulſo, aut cum melle in electario datum: item
lupini ſicci decorticati atque tranſvorati cum melle
quindecim numero, vel *viginti*: quod ſi minime
quiſquam tranſvorare valuerit, eorum [e] *polline* con- e pollinem aceto
ſperſum atque tritum, quantum tres digiti capere
potuerint aquæ, bibendum admiſcemus, ſive mulſo
aut decoctione [f] noxarum: aut pro *electario* admixto f myxarum
melle dabimus: item *gentianæ* ſuccum in cochlearii
modum cum mulſo convenit dare, atque horum ſi-
milibus uti virtutibus: item *abſinthium* cum vino,
& *caſtoreum* cum mulſo. In parvis vero *pueris*, quo
latere poſſit, *naſturtium* frixum, ſive tritum, cum
melle atque *lacte* dabitur potui, vel commixtum *pani.*
His igitur rebus erunt cibi [g] ponendi: pultibus enim 126
atque ſorbilibus convenit abſinthium concoquere, g parandi, condiendi
vel ſimiles herbas. Hoc etiam [h] ſi ſicco *fico* atque h fit

 pin-

pingui, vel *palmulis*, quas patetos appellant, quæ
conciſæ atque immiſſæ, & cibo datæ mederi vale-
bunt. Faciunt præterea *mora* cibo data, quæ vul-
go [i] *celſa* Latini vocaverunt, Græci vero *ſycamina*:
item ex amygdalis *amaris* ſorbilia confecta, quæ
Græci τροφήματα vocaverunt, & communiter cuncta,
quæ ventrem deducere valent. [k] Hinc denique etiam
pinnæ aridæ [l] *veluti* atque tritæ ſufficientem modum
127 miſcuerunt. Convenit etiam *urtica*, ſive ſola, ſive
cum aliqua decoctione confecta. [m] Nam ob cele-
brandam curationem vehementer utilia probamus
catapotia ex *ſquilla*, atque *chamælea* confecta. Sumpta
igitur *ſquilla* erit acriori *aceto* concoquenda, ne
[6] fluida fiat: tum terenda diligenter, ac deinde *cha-
mælea*: *anchuſa* atque *creta* admiſcenda *ſquillæ*, quan-
tum res patiuntur, ut ad *emplaſtri* veniat qualitatem.
Tum facienda *catapotia* in fabæ magnitudinem, &
pro viribus ægrotantis danda, ut *fortibus* octo vel
novem, *imbecillis* ſex vel ſeptem: *pueris* verò [n] tres
128 vel quatuor ex aqua calida. Poteſt etiam ipſius *cha-
mæleæ* conciſæ atque contritæ cum mulſo quippiam
dari transbibendum, vel cum lenticulæ parvo modo
ſorbendum: ſed *pueris* obolus unus, *majoribus* verò
oboli duo ſunt dandi: item *fortibus* tres. Perfecta
tamen potio *drachmæ* unius continet modum. Uten-
dum præterea *epithemate* circa medias partes ex *lupini*
pollinibus, aut [o] *melanthio*, & decoctione *abſinthii*,
aut [p] fulvo *liliorum*, aut *cerotario* cedriæ admixtis
lupinis tritis, aut *abſinthio*, aut agreſtis *peponis* [q] in-
teriora, quæ *Græci* colocynthida vocant, cum melle
atque lupinis, aut *centaureæ* vel *aloës* partibus
duabus, & *diagridii* parte una cum melle & *felle*
tau-

[i] ut diſtinguerent à fructibus rubi

[k] *ſub.* Alii

[l] vultuis

[m] Nos

[n] tria

[o] nigalla

[p] bulbo

[q] interioribus, quem

6 Non tam diu, ut prorſus liqueſcat. Sic enim vim totam amiſerit.

taurino. Erunt præterea omnia, quæ potui ordinavimus danda, etiam per *clyſterem* injicienda, & magis adjuncto, vel admixto *oleo* plurimo calido, & ſuccis præſcriptis, quo plurima *mordicatione* inteſtina afficiantur. 129

Lumbricorum latorum curatio.

Ac ſi *lati* fuerint lumbrici, erit adhibendus *vomitus ex oleo*, [7] non ex radicibus, & alia die *clyſtere* utendum, admixra *nitri* parte, vel *ſalis*. Danda etiam aqua *ſalſa* potui aut *glycyrrhizæ* radicis decoctio, aut ſimiliter incocta glycyrrhiza. Alii vero tres drachmas *glycyrrhizæ* cum *nitro* probaverunt. Alii *diagridii* obolos tres, cum *polypodii* herbæ drachmis duabus. Alii ex [r] *pinnis* medicamen confectum, Sed erit ſemper tentandum, ubi res patiuntur, ut iis utamur medicaminibus, quæ minime ſtomachum afficiant. 130 Tum cum ſenſum acceperint ægrotantes *animalium* [s] *carendorum*, ut interpellatione ventris admoneantur, ſubjicienda erit *aqua calida*, quo & loca relaxentur, & animalia procedant, ne *frigore* percuſſa fugiant.

Curandum ne renaſcantur.

Erit præterea curandum, ne frequenter hæc *animalia* renaſcantur, ut *unctione* regulari corpora fortificemus, adhibito *præceptore*, adhibita etiam *recorporatione* cyclica, quæ fit *vomitu* radicum, & *drimyphagia*, & *dropace*, & *ſinapiſmo*, & *paropteſi*, & horum ſimilibus virtute rebus.

r vulturis, memoratum §. 126.

s prodituro-rum

7 Nam ob acrimoniam radix lumbricum exagitat. Concitatus vero is vehementer ægrum torquet: nec acria conveniunt priuſquam vomitu purgatus fuerit ventriculus. Præterea oleum lumbricos interficit.

CAPUT

C A P U T IX.

131 *De Mollibus, ſive ſubactis, quos Græci* μαλθακοὺς *vocant.*

MOlles, ſive ſubactos *Græci* μαλθακοὺς vocaverunt,
quos quidem eſſe nullus facile [1] *virorum* credit.
Non enim hoc humanos ex *natura* venit in mores,
(a aliis uſibus dicatas) ſed pulſo pudore, *libido* etiam [a] indebitas partes ob-
ſcœnis uſibus ſubjugavit. Cum enim nullus cupidi-
tati modus, nulla ſatietatis ſpes eſt, ſingulis [2] *Sparta*
(b Tametſi) non ſufficit ſua: [b] Nam ſic noſtri *corporis loca divi-
na providentia certis deſtinavit officiis.* Tum denique
volentes alliciunt *veſte* atque *greſſu*, & aliis *fœmini-
nis* rebus, quæ ſunt à paſſionibus corporis aliena,
132 ſed potius *corruptæ mentis* vitia. Nam ſæpe [c] tumen-
(c timentes) tes, vel quod eſt difficile, verentes quoſdam, qui-
bus forte deferunt, repente mutati parvo tempore
virilitatis quærunt *indicia* demonſtrare, cujus quia
modum neſciunt, rurſum *nimietate* ſublati, plus
quoque quàm virtuti convenit, faciunt, & majori-
(d erroribus) bus ſe [d] peccatis involvunt. Conſtat itaque etiam
(e qui hoc prodiderunt) noſtro *judicio*, [e] hos vera ſentire. *Eſt* enim, ut *So-
ranus* ait, *malignæ ac fœdiſſimæ mentis paſſio.* Nam
ſicut fœminæ [3] *Tribades* appellatæ, quod utramque
Venerem exerceant, mulieribus magis quàm viris
(f æmulatione) miſceri feſtinant, & eaſdem [f] *invidentia* penè virili
ſectantur: & cum paſſione fuerint deſertæ, ſeu *tem-
poraliter relevatæ*, ea quærunt *aliis* objicere, quæ
pa-

1 i. qui revera ſunt viri probi & cordati, quique rei ἀτοπίᾳ & deteſtanda obſcœnitate moti, in alios tale flagitium cadere poſſe vix credunt.

2 Codices impreſſi habent, *Spartanum ſufficiunt ſua.* Alius ad marginem poſuit, ſubactorum non: alius Sparthanorum. Quæ tamen omnia commodo ſenſu carent.

3 De harum moribus videat, cui lubet, Lucianum in Dialogis meretriciis.

[g] pati noſcuntur, * juvamini [h] humilitate duplici ſexu 133
confecta, velut frequenti *ebrietate* corruptæ in no-
vas libidinis formas erumpentes, conſuetudine turpi
nutritæ, ſui *ſexus injuriis* gaudent, [i] *illi* compara-
tione talium *animi paſſione* jactari noſcuntur. Nam
neque ulla *curatio corporis* depellendæ paſſionis cauſa
rectè putatur adhibenda, ſed potius *animus* coër-
cendus, qui tanta peccatorum labe vexatur. Nemo
enim *pruriens* corpus [k] fœminando correxit, vel vi-
rilis *veretri* [l] *tactu* mitigavit, ſed communiter que-
relam ſive dolorem [m] alia ex materia toleravit. De- 134
nique etiam à *Clodio* hiſtoria curationis data *aſcari-
darum* eſſe perſpicitur, quos de lumbricis ſcribentes
vermiculos eſſe docuimus *longaonis* in partibus natos.
Parmenides libris quos de natura ſcripſit, eventu in-
quit [4] *conceptionis* molles aliquando, ſeu ſubactos ho-
mines generari. Cujus quia Græcum eſt *epigramma*,
& hoc verſibus intimabo: *Latinos* enim, ut potui,
ſimili modo compoſui, ne linguarum ratio miſceretur.

Fœmina, virque ſimul Veneris cum germina miſcent
Venis, informans diverſo ex ſanguine virtus
Temperiem ſervans bene condita corpora fingit.
At ſi virtutes permixto ſemine pugnent, 135
Nec faciant [n] *unam, permixto in corpore diræ*
Naſcentem gemino vexabunt ſemine ſexum.

Vult enim *ſeminum* præter materias eſſe *virtutes*,
quæ ſi ſe ita miſcuerint, [o] & ejuſdem corporis [p] fa-
ciant, unam *congruam ſexui* generent voluntatem.
Si autem permixto ſemine corporeo *virtutes ſepa-
ratæ* permanſerint, *utriuſque Veneris* natos adpeten-
tia ſequatur. *Multi* præterea ſectarum principes [q] *ge-
nuinam* dicunt eſſe paſſionem, & propterea in *poſteros*
ve-

g i. muliebria
* juvandi
h voluptate ex
i *ſc.* cynædi

Curatio animo potius quam corpori adhibenda.

k ſe viris ſubjiciendo, & proſtituendo: *alii* effœminando

l tractu, maſtupratione
m animi vitio, & fœda conſuetudine

n i. vim, virtutem

o ut
p vim unam faciant

q nativam: hæreditariam

Aliud quorundam judicium.

4 Nimirum vitio ſeminis, quaſi inde naſcerentur ἀνδρόγυνοι.

venire cum ſemine, non quidem *naturam* criminantes, quæ ſuæ [5] *puritatis* metas aliis ex animalibus
136 docet: nam ſunt ejus *ſpecula* à ſapientibus [r] nuncupata: ſed *humanum genus*, quod ita ſemel recepta tenet vitia, ut nulla poſſit [s] *inſtauratione* purgari, nec ullum novitati [t] liquerit locum, ſitque gravior *ſeneſcentibus* mentis culpa, cum plurimæ *genuinæ*, ſeu adventitiæ paſſiones [v] corporibus infractæ conſeneſcant, ut *podagra*, *epilepſia*, *furor*, & propterea ætate vergente mitiores procul dubio fiant. Omnia etenim *vexantia* validos effectus dabunt *firmitate* oppoſita ſubjacentium *materiarum*, quæ cum in *ſenibus*
137 deficit, paſſio quoque minuitur, ut *fortitudo*: ſola tamen ſupradicta, quæ *ſubactos* ſeu molles efficit viros, ſeneſcenti corpore *gravius* invaleſcit, & infanda magis libidine movet, non quidem ſine ratione. In aliis enim *ætatibus* adhuc valido corpore, & naturalia [x] *ventris* officia celebrante, gemina *luxuriæ* libido non dividitur, [y] animorum nunc faciendo, nunc facie jactata: in iis vero qui *ſenectute* defecti virili *veneris* officio caruerint, omnis animi *libido* in contrariam ducitur appetentiam: & propterea *fœmina* validius Venerem poſcit. Hinc denique conjiciunt plurimi etiam *pueros* hac paſſione jactari. Similiter enim ſenibus virili indigent officio, quod in ipſis [z] nondum eſt illos deſeruit.

r ſub. bruta, animantia.
s ſui correctione
t linquat

v i. una cum corp. quaſi ſenio quodam infringantur.

x veneris, vel viri
y animo nunc patiendo, nunc faciendo jactato.

Cur fœminæ magis ſint in venerem proclives.

z nondum eſt, at illos jam deſeruit.

5 Dolendum ſane, & non niſi ſeriis lacrimis expiandum, quod homo ſe adeo corruperit, ut naturæ puritas a brutis animantibus ipſi ſit diſcenda: hæc enim leges ſibi a Creatore datas fere non transgrediuntur, niſi humano artificio inſtigata. Patet ex Geneſi, quis mulorum generationis auctor ſit.

CÆLII AURELIANI

SICCENSIS

MORBORUM CHRONICORUM

LIBER V.

CAPUT I. 1

De Iſciadicis & [a] Pſœadicis.

a Pſoadicis ſ. lumborum dolore laborantibus

A *Partibus* quæ dolore vexantur, hæ paſſiones *nomina* ſumpſerunt. [b] Nam [c] vertebrorum ſummitas [d] *ipſorum* initio terminatur, Græci *iſchia* vocaverunt. Item *muſculos* clunium ſub ſpinæ finem ex interioribus atque exterioribus adhærentes *pſoas* vocaverunt. Generantur iſtæ paſſiones nunc ex manifeſtis, nunc ex occultis cauſis, ut eſt [e] *perfrictio* profunda, vel terrena cubatio, aut *caſus*, vel repentinus *percuſſus*, aut jugis atque immodicus *uſus veneris*, aut quilibet longiſſimi
temporis morbus: item vehemens *abductio*, vel raptus 2
in exercitio factus, aut longiſſimi temporis *hæmorrhoidarum* [f] fluoris tentus, vel inſueta [g] humi *foſſio*, aut cujuſdam *ponderis* levandi ex [h] interioribus conatio. Fit præterea in omnibus *ætatibus*, ſed frequentius in mediis. Sequitur *iſchiadicos* dolor vertebrorum, quam paſſionem multi [i] *duplicem iſchiada* vocaverunt, atteſtante *gravedine*, & *difficili motu*, contra ſolitum morem, & quibuſdam cum levi torpore ac *formicatione*: quibuſdam cum vehementi atque pun-

b Nam ubi
c femoris caput cum ſuis trochanteribus
d coxarum

Cauſæ.

e frigoris ſuſceptio

f fluor retentus
g telluris
h inferioribus

Symptomata, iſchiadicor.
i cum utramque coxendicem vexat.

3 genti, & *fervido dolore*, & ad ſenſum patientis, tanquam ſerpentis [k] convolutus motus: aliquando etiam cum *febribus*, ut neque in lecto ſuam [l] conventionem ferre valeant ægrotantes, & primo, in *vertebro* dolor ſentitur, dehinc [m] partis ſuæ penetrans loca, uſque ad mediam *natem*, ac ſuperius ad *inguen*, vel ad [n] *ancalen* perveniens atque *ſuram*, dehinc etiam *talum*, & *pedis* ſummitatem. Tum cum paſſio tardaverit, ceſſante nutrimento, *cruris totius tenuitas* fit, quam *Græci* atrophian vocant, incipiens à clunibus, ſive ab inferioribus locis, atteſtante *debilitate*, & ſæpe conductis partibus *brevitate* cruris, aut ultra naturam, longitudine paſſionis, [o] *diſtenſione* ſuffecta, ut in paralyſin veniat, aut ipſius
4 *vertebri* duratæ partes extantiores fiant. Conſtringitur præterea ſæpe ac retinetur *ventris* officium, aut cum plurimo dolore perficitur, ob tenſionem, atque *ſpiritus retenti percuſſum*, & in [p] itineris preſſu, quibus [q] forte [r] permittitur, ut initia motus impediantur, *fervore* partium [1] atteſtante: ac ſi perſeverans fervor fuerit, [2] motus facilior fit. [3] Tum rurſus [s] ſubſidunt, vel [t] intenti reſiſtunt repente, tanquam fuerant [v] necdum greſſu tentato. Tunc magis vehementem dolorem ſentiunt: & ambulant quidam, *capitibus digitorum* gradientes, alii [x] extenti quidem, ſed [y] *ſinuatis* clunibus, ut neque ſe pronos inclinare valeant: alii *contracti* atque conducti, qui
5 *pejus* omnibus habere noſcuntur: ſiquidem paſſio apprehendit etiam *ſpinæ muſculos*, & propterea duritia quadam hæc invaſiſſe videtur loca. Patitur au-

tem

k convoluti motu
l poſitionem
m articulationis
n ἀγκάλην, i. poplitem
o extenſione
p itinere preſſum
q valide
r premitur, initio motus impediuntur
s ſedent
t ſubito gradum detenti ſiſtunt
v nondum
x recti
y ſinum cum ſpina facientibus

1 Vox hæc infinitis locis uſurpatur à Methodico noſtro pro præpoſitione, *cum*.

2 Nam calore flatus & humor craſſus diſcutiuntur, qui motum impediebant.

3 Hic locus aut valde eſt corruptus, aut hiat.

tem principaliter *membrana*, quæ oſſa circuntegit, *Locus affectus.*
quam Græci *perioſteon* vocant: item *muſculorum* capita, vel ſummitates. Denique augmento paſſionis [z] *intercreatus* humor, & frequenti dolore corruptus, in *ſaniem* tranſiens partes aliquas [a] collectionibus afficit. Sed quoniam plurima ſupradictorum ſequuntur etiam eas quæ *matricis* vexatione afficiuntur, & magis cum ejus fuerit *inclinatio* facta, quam

z intercollectus
a abſceſſu

παράκλισιν vocant, facienda eſt *diſcretio* paſſionum: & 6
primo, quod *matrice* patiente, in eadem potius cauſæ inveniantur, atque ex ipſa initium ſumant; *Pſoadici* vero *clunium* dolore afficiuntur, & *tardo motu*, ut ſe renitente dolore nec inclinare valeant, ac difficilius & dolentius [b] ſubrigant. Plurimis igitur dolor *cito* conquieſcit: aliquibus vero *perſeverat*: partes dureſcunt atque conducuntur: his denique [c] uſque ad pene *cutem* unicus ſequetur greſſus. Si itaque *exteriores* muſculi fuerint in paſſione conſtituti, etiam *tactu* tentati doleſcunt, *interiores* autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquam in *nephriticis* contingit: quos propterea denique ſimiles diſcer- 7
nimus: ſiquidem alia multa eiſdem propria concurrunt, quæ de ipſis ſcribentes memoravimus. *Pſoadicis* autem, atque *iſchiadicis*, quorum nunc curationem ſcribimus, dolor efficitur nunc *jugis*, nunc *deficiens*, ordinatus aut inordinatus, ac *longis* vel *parvis* intervallis recurrens, ac puris & *limpidis* lenimentorum variatus ſpatiis, aut mediocres *reliquias* ſervans. Utilem inquit [4] *Hippocrates* iſchiadicis dyſenteriam: Habet enim imitationis quiddam

b ſuberigant
Differentia harum paſſionum.
c pene uſque ad cutem dolorificus ſequitur
Dyſenteria iſchiadicis utilis.

Zzz 3 re-

4 Lib. προῤῥητικῶν β, in hunc modum loquitur, ὅσοι περὶ τοῖσιν ἄρθροισιν ἐπιπωρώματα ἔχουσι, οὗτοι μὲν πάντες ἀδύνατοι ὑγίεες γινέσθαι ἀνθρωπίνῃ τέχνῃ, ὅσον ἐγὼ οἶδα. ἰῶνται μὲν τούτους, ἄριστα μὲν δυσεντερίαι, ἢν ἐπιγένωνται &c.

recorporationis faciundæ, quanquam plurima vexatione corpus afficere videatur: item *hæmorrhoidas*,
8 vel *varices*, ut alii dicunt, laxamenti cauſa. Sunt autem *difficiles* curatione magis, qui plurimo tempore fuerint paſſione vexati, & multis atque variis accidentibus & ſignis affecti.

Curatio tempore paroxyſmi: In ordine itaque *curationis* hæc erunt intuenda, ut cum recens fuerit paſſio vel veterata, ſed in *ſuperpoſitionis* tempore conſtituta, jacere faciamus ægrotantem *mollioribus* ſtramentis, *calido* in loco, adhibita *abſtinentia*, & *requie* uſque ad primam *diatriton*. Tunc *lanis* mollibus, ac [d] limpidis *oleo calido* dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhibenda etiam *fomentatio* jugis ex oleo dulci calido: item *vaporationum* commutatio, ſicut in multis docuimus ſcribentes, & *phlebotomia* tempore conſueto, atque ex brachio *dolenti parti contrario*, vel
9 plurimum dolenti comparatione alterius. Ac ſi æqualis in utraque fuerit parte dolor, ex eo, in quo fuerit *facilior* vena, erit detractio facienda. Si neque hoc occurrerit: ex *ſiniſtro* brachio adjutorium adhibendum: ſiquidem minus officiis domini neceſſaria pars eſſe videtur, niſi forte ſiniſtri, hoc eſt *σκαιοὶ* fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda *perunctio* ex oleo dulci atque calido: dehinc *ora* lavanda, *cibus* dandus nutribilis, calidus, tener, tanquam *ſtricturæ* conveniens, & *potui* aqua calida uſque ad declinationis tempus. Servanda etiam cibi [e] *alterna* dierum oblatio: tum ceſſante dolore *reſumptio*
10 adhibenda. Perſeverante vero [f] alia *diatriti* tempore, adhibenda [g] *injectio* decoctione fœnigræci ſeminis, aut lini, aut hybiſci, quam Græci *althæan* vocant, quo pariter fota atque vaporata *interiora* laxamento

[d] non ſuccidis
[e] alternis diebus
[f] alius
[g] clyſter

mento conſentiant. Admiſcendum denique oleum
calidum: item ſuccus alicæ, vel ptiſanæ, vel *oleum*
ſolum, aut admixto *adipe* anſerino, vel *gallinaceo*
injiciendum, vel iis quicquam ſimile conſolutum.
Ac ſi venter fuerit abſtentus, erit *mulſum* injicien-
dum. Tentanda denique & [h] properanda ſequenti- [h] procuranda
bus diebus *facilitas ventris.* Quo convenit, ſi hoc
minime perficere valuerimus, etiam [i] λινόζοστιν herbam [i] i. mercurialem
nunc ſolam cibo dare, nunc adjuncta *malva:* item [k] agreſtem
[k] agreſte *coliculum.* Sed fugienda prædicimus quæ- 11
cunque fuerint vehementiora, quantum quidem res
admittunt, ut *diagridium*, *helleborum nigrum*, cha-
mælææ ſemen, quod Græci *coccum Cnidium* vocant,
agaricum, *agreſtem peponem*, quem colocynthida
dicunt, ſingularia vel conjuncta, item ἱερὰν, quam
διασκαμμονίας appellant, ne plurima vexatio pro parva
commoditate ſequatur. Nam poſt fomenta convenit
cataplaſmata adhibere, quorum confectiones atque
ſpecies ſæpe conſcripſimus. Ac ſi permanſerit dolor,
adhibenda *ſcarificatio.* *Hirudines* etiam adhibendæ,
quas *Græci* βδέλλας appellant. Hoc quidem ſecundo 12
vel tertio faciendum, ſi cauſæ popoſcerint. Tunc
vaporatio ſpongiarum ex aqua calida, vel aliqua de-
coctione [l] laxativa virtute mitigantium materiarum [l] laxativæ virtutis
adhibenda, quarum jam ſæpe ſpecies memoravimus.
Ex ipſis quoque [m] ἐνκαθίσματα facienda. Item *cerotaria* [m] i. balnea ad umbilicum uſque
dolentibus apponenda partibus ex oleo pingui, vel
cyprino, aut ſicyonio, vel ex radice hybiſci confe-
cto, aut irino, aut malabatrino, ſingularibus, at-
que commixtis. Ac ſi *duritia* emerſerit, [n] admi- [n] admiſcere oportet
ſcendum *adipem*, aut *medullam* cervinam, vel bubu-
lam, aut melilotum, aut hybiſci radicem percoctam
in mulſa, ac diligenter contritam, aut decoctionem
ejuſ-

ejuſdem hybiſci, vel *fœnigræci*, & *lini* ſeminis triti,
13 in mellis craſſitudinem confecti. Ac ſi difficile paſſionem declinare viderimus, erit ἔμβασις adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum *minutus* dolor, varius offerendus eſt cibus, ex mediæ qualitatis materia. Adhibendum etiam *lavacrum*: dehinc lene *vinum*: tum *malagmata* partibus in paſſione conſtitutis, ut *Diachylon*, vel *Mnaſeum*, aut [o] *Dioxelæum*, vel [p] *nileos*: item *unctiones* quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigeſcere partes permittant. *Cerotaria* quoque limpida, aut *Diaſamſucum* acopum, aut *irinum* oleum aut ſamſucinum.

[o] deſcribitur ab Aëtio pag. 829.
[p] Nilei

14 *Curatio extra paroxyſmum.* Ac ſi paſſio fuerit tarditate *inveterata*, & plurimo tempore perſeverans, & in *lenimento* conſtituta, ſi hoc limpidum viderimus lenimentum, erit pro modo permanentis doloris *curationis* facienda moderatio: Tunc enim convenit *motus* quidem, ſed fertorio *lecto*, dehinc cathedra vel *ſella*. Utile plerique veteres huic paſſioni etiam *Macerinum* emplaſtrum memorant, item *Iceſion* uſque ad quinque dies impoſita linquentes, laudaverunt. Convenit *recorporationi* etiam [q] *ſolis* igniti vaporatio. Oportet autem *ſaccellum* lineum implere ſale torrido, & apponere patientibus partibus. Tunc ſuperaſpergere *aquam ſalſam* calidam, & ſuperimponere *cauteres* latos, aut igne repletum vas congruæ latitudinis.
15 Sic enim calefacto ſaccello inſtillans humor, & cum fervore acerrimo decedens, atque [r] *artus* ſingulos invadens, quos *Græci* poros appellant, laceſſendo demutant, recorporativa ſine dubio virtute. Facit enim tanquam de ſinapiſmo partium *ruborem*, quem *Græci* Φοινιγμὸν appellant. Prodeſt denique etiam ex oleo *rubor* effectus hoc [s] genere. [t] *Farina* conſperſa,

[q] ſalis
[r] meatus
[s] modo
[t] Maſſa farinacea

ſa, atque manibus exercitata, quo facilior fiat,
erunt *partes* in paſſione conſtitutæ *circulatim* am-
biendæ, cujus ſpatium, ſive *medium* oleo replen-
dum. Tunc *cauteres* longi atque igniti immittendi, 16
qui quidem *cutem* tangere minime debent: Hoc fa-
ciendum [a] alterna vice, donec oleum calefactum
fervorem corpori tradat. Jubendum præterea ægro-
tanti, ut ſe immobilem præbeat, cum oleo ſummo-
fervore [b] coierit, ne ſe mutando adurat. Tentan-
dum denique etiam *cauteres* ſine olei motu [c] ſubmit-
tere, atque [d] lavare [5] ſuppoſita ſpongia ſtatim, ne
diſtillatione *cauteris* vicinæ partes adurantur. Tum
cum *mediocrem* ſenſerit æger *uſtionem*, ei vas erit
ſupponendum, vel adjungendum, ut ſe repente in-
clinando unam faciat [e] *olei refuſionem*, ne vicinantia
uſta puſtulentur: Alii *caccabuli*, vel vaſis fictilis *fun-* 17
dum perforantes, labia vel ora pertuſuræ patientibus
locis adfixerunt, ſupradicto more *farina* [f] conſperſa
circundantes, ſic *oleo* caccabulum impleverunt, cæ-
tera ſupradicto ordine gerentes: *Alii* uſque ad uſtio-
nem *vaporibus* igneis uſi ſunt: *Alii* diverſis generi-
bus *puſtulationem* locorum faciendam probaverunt,
vel extemplo *eſcharas* patientibus [g] ingeſſerunt parti-
bus, aliquando ſolo *ſinapi* cataplaſmantes, quo ſu-
perficies cutis puſtuleſcat: item ſinapi admiſcentes
glebæ *calcis* æquis ponderibus & *ſulphuris* partem,
atque ſimul conterentes, parvo *oleo* & *aqua* admix-
ta linteolo illita, [h] proſtrato alio linteolo tenui, ei 18
parti quam curamus, ſuperimponemus illitum, quo
ſenſim atque per *triplicem* materiam tranſiens vis me-
dicaminis *puſtulationem* faciat loci. Item Non aliter
etiam ex *cinere ſalicis* hæc facere poterimus. Ejus

a uno cauterio refrigerato, aliud candens adhibendum

b caluer

c ſubmovere

d levare

e *ſub.* in iſt ſcrobiculo ferventis.

f aqua ſubacta

g inuſſerunt, ut varii generis cauteriis immediate applicitis

h parti prius inſtrato

5 excipiendo oleo quod cauterium ſublatum ſecum aufert.

enim corticem inurentes, atque ex ejus cinere [i] *pulviſculum* facientes in umbra [k] ſiccari ſinimus, tunc locis [l] præulceratis adponimus, ſuper diſtillantes [m] *liquefactam calcem*, quam vulgo [6] colatam vocant, ſed paulatim: cum enim fuerint humectati pulviſculi, cutis ſuperficiem puſtulabunt. Quod ſi quiſquam plurimum perſeveraverit, etiam *altiora* inuſta [n] putre-
19 ſcunt, &, ut *Græci* appellant, eſcharam faciunt. Alii denique ex *radice* herbæ, quam [7] *ſtruthium* vocant. loca ulcerari præcipiunt: *Uſta* etenim radix, concepta flamma, cuti appoſita [8] *puſtulationem* neceſſariò facit. Sed *alii* hanc uſtionem tanquam imbecillem reprobantes *cauteribus* ajunt faciendam: quos quidem primo *tepidos* probant apponendos, donec cutis puſtuletur, tum *igneos:* ſed iis omnibus interjecto ſpatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & eſſe *cauteres* ſemper aduncos in modum [o] *gamma* literæ. Sed alii hanc appoſitionem metuentes [p] *anchiſtris* ex utraque parte cutem [q] prætendunt, & inter [r] eos cauteres imponunt, ne ulla uſtione *nervi*
20 tangantur. Alii [9] *ligneos fungos* inferius ac ſuperius anguſtos, formantes, patientibus apponunt locis, quos *ſummitate* accenſos ſinunt concremari, donec cinereſcant atque ſponte decidant. Eſt enim hæc uſtio leni penetratione moderata. Alii *linteolum* aqua tingentes partibus [s] reſimplicatum apponunt. [t] Tunc tabulæ tiliari apponentes *ſtruthium* herbam concidunt in breves *particulas*, ac deinde ferramento [v] igneo ſingulas partes *oleo* tingentes accenſas imponunt

i κονίαν, lixivium
k exhalare
l antea ſcarificatis: alii præceratis
m lixivium cui addita calx eſt
n in tabum colliquantur
o Γ, γ.
p hamis
q i. prius tendunt. an prehendunt?
r ea *ſub.* anchiſtra
s reduplicatum
t Tum tabula tiliarem
v ferramento prehenſas ſingulas partes, oleoque tinctas, & accenſas

6 πρωτόσταкτον vocat Paulus lib. 7. alii ϛακτὴν διηθημένην.

7 Herba hæc a Plinio radicula & herba lanaria vocatur.

8 id ex radice ariſtolochiæ facit Ægineta.

9 Fungi hi è vetuſtis arborum truncis naſcuntur, equinæ ungulæ forma: ex iis in lixivio decoctis; & poſtea contuſis ellychnia parantur, ignis rapaciſſima.

nunt tabulæ ſcilicet [x] tiliæ, hoc ſecundo vel tertio (x tiliari)
facientes per intervalla: donec materia carboneſcat,
atque puſtulas cutis efficiat, Alii, ex quibus ſunt 21
Demetrii ſectatores, ejus partis quæ patitur *manum*,
inter pollicem & demonſtrativum digitum, quem
Græci [y] lichanon ſive dicticon appellant, juxta *infe-* (y λιχανὸν καὶ δεικτικὸν)
riorem articulum, [z] involutis inurunt cauteribus, quos (z ignitis. Alii involutam)
quidem nunc *nudæ* cuti apponunt, nunc præmiſſo
linteolo oleo tinctos: [a] *modum* autem uſtionis conſti- (a ſignum ſufficientis)
tuunt, cum in alia manu, hoc eſt quæ ſit contraria
parti patienti, *ſudor* emergens apparuerit, tum poſt
ſupradictas uſtiones imperant *ulcera* [b] reſervata in ſa- (b referata)
niem provocari. *Alii* denique [c] ſtatim lana ſucci- (c ut facta eſt uſtio)
da eadem contexerunt loca. *Alii* marrubii coma con- 22
trita cum ſale vel oliva nigra, aut [d] ſeſamo infuſo, (d ſeſami)
ſive nucibus: tum tertia die *lenticula* multa, atque
mulſo decocta, donec ulceris cadat eſchara. Tunc
οἰνόμελι ajunt imponendum, vel ea quæ valeant laceſ-
ſendo *puris exitum* provocare: item *florem æris* cum
nigro helleboro apponunt. Et quidem aliqui relevan-
tur intervenientis recorporationis cauſa. Sed quo- (*Judicium de variis his urendi modis.*)
niam iſtiuſmodi uſtionibus plurima *vexatio* conjuncta
eſt, erit melius adjutoriis mederi. Auſi ſunt
præterea quidam etiam *Venerem* adhibere, in iis qui
non ex uſu venereo *iſchiadici* facti videntur, quo
magis vexata nervoſitas geminet cauſam. Alii *canti-* 23
lenas adhibendas probaverunt, ut etiam *Philiſtionis*
frater idem memorat *libro* XXII. de adjutoriis, ſcri-
bens quendam *fiſtulatorem* loca dolentia [e] decantaſſe, (e incantaſſe)
quæ cum *ſaltum* ſumerent palpitando, diſcuſſo dolo-
re miteſcerent. Alii denique hoc adjutorii genus
Pythagoram memorant inveniſſe: ſed *Sorani* judicio
videntur hi *mentis vanitate* jactari, qui modulis &

cantilena paſſionis robur excludi poſſe crediderunt. Item plurimi ex *talo* atque [f] *ancala* ejuſdem partis quæ fuerit paſſione poſſeſſa, *venam* dividentes ſanguinem detraxerunt: ſed magis partes impletæ gravantur, cùm repentè vacuata loca in ſemet materiæ fluxum invitant.

f poplite

24 Nobilium verò principum *Hippocrates* libro quo de *locis* conſcripſit, *cucurbitam* jubet ſine ſcarificatione apponi. Utitur etiam *ferventibus* medicaminibus potis, quæ ſi eſſent verè congrua paſſioni, minimè tamen ad [g] excludendam vetuſtatem valere crederentur. *Diocles* libro quo de paſſionibus, atque cauſis & curationibus ſcripſit: item ſecundo libro de curationibus, [h] *regulam* dixit *ſiccam*, & *frigidam*, & *nutribilem* ægris convenire, cum humida atque

Veterum quorundam iſchiadicos curandi ratio.

g ſanandam paſſionem inveteratam

h diætam

25 calida prodeſſe huic paſſioni demonſtraverimus. Utitur etiam *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica appellavit, & probat *conditum* bibendum, quod plerique *Latina* mulſum vocant. Utitur etiam cibo è *viſceribus aſinorum*, & *clyſteribus* ſanguinem provocantibus, & *vino* nunc albo, nunc nigro, neque ordinis, neque temporum, neque congruæ qualitatis memor. *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum in quibuſdam peccare perſpicitur, *phlebotomans* talum vel ancalen, atque lanis ſuccidis cum *oleo* & *aceto*, & *ſale* ſtatim patientia contegens loca, *articulos* adſtringens, & *inteſtina* per clyſterem [i] exulcerans, & os ipſum quod ἰσχίον Græci vocant. Ante

Mulſum conditum.

i & os ipſum exulcerans

26 hæc omnia, & *equitare* imperat ægrotantes, quo magis ob vehementiam motus partium faciat vexationem: item alternis *ſinapizat* diebus, quod eſt immoderatum, & in omnibus ulcerationem cutis exiſtimat faciendam, qua plurima congrua prohibentur

tur adjutoria adhiberi, cum partes ulceratæ appoſita tolerare non poſſint. *Theſſalus* verò *vaporationem* faciendam improbè recuſavit. Eſt enim *recorporativæ* virtutis, neque initio rectè conſtrictiva probat adhibenda. Etenim *iſchiadica paſſio vehementi atque difficili ſtrictura confecta perſpicitur.*

CAPUT II.

De articulorum paſſione, quam Græci ἀρθρῖτιν vocant, & de pedum dolore, quem podagram appellant. 27

Arthritidis & Podagræ etymologia.

UTraque paſſio à *parte* corporis quæ patitur, *nomen* accepit: altera communiter ab *articulis* omnibus, altera ſpecialiter à *pedibus*. Sed podagram *Græci* etiam ab impedimento, vel *retentione* pedum aiunt nominatam, vel à *ferali* dolore; ſiquidem omne quod immite fuerit abuſive *agreſte* vocamus. Earum denique paſſionum *diſcretio* promtiſſima atque manifeſta eſſe perſpicitur. Nam *podagra pedum tantummodo dolor* eſt. *Arthritis* vero etiam *cunctorum articulorum*, ſive *multorum*: & aliquando à *pe-* 28
dibus ſumens dolor exordium, *cæteros* articulos implicavit, aliquando in *aliis* incipiens *pedes* invaſit. Igitur quidam medici arthriticam paſſionem *genus* vocant, podagricam vero *ſpeciem*. Etenim [1] quod Græcis *hamarthritis* recte nuncupatur: ſiquidem ſit in *articulis*, dolor, quanquam in pedibus conſtitutus; *arthritis* vero non ilico *podagra* dici poteſt, ſiquidem genua vel manus tenens γονάγρα aut χειράγρα dicitur, vel τενοντάγρα, ſi majores tenuerit nervos. Sed de his *nominibus*, quæ locorum cauſa diſcreta videntur, unius tamen eſſe virtutis intelliguntur, in cu-

1 Podagra Græcis recte *Arthridis* nuncupatur, ſiquidem ſit in articulis.

Cauſæ antecedentes.
a autem, igitur
b cruditas
c ante acto more
d effecta, nata
e *Alii* vel forti exercitio.
Qua ætate, regione, & anni tempore magis affligat.
f Aphor. 28. & 29. lib. 6.

29 *curationibus* certandum non eſt. Sunt [a] enim harum
paſſionum *antecedentes cauſæ* variæ, ut *vinolentia*,
frigus profundum, [b] *cruditatio*, libido *venerea*, *la-*
bor immodicus, vel repentina *deſertio* ſolitæ exerci-
tationis [c] in ante actum morem: aut rurſum non ex
infantia, ſed ſecunda & ſera ætate [d] affecta, cum
mollibus nervis atque inſuetis fuerit illata *quaſſatio*:
item percuſſio antecedens ex *palæſtra*, [e] forti *exer-*
citio. Frequentat autem in *viris* magis atque mediis
ætatibus, difficile vero in *mulieribus*, atque in [f] *eu-*
nuchis, & *pueris*, & juvenibus fieri invenitur. Vi-
30 detur præterea plurimis antiquis medicis etiam [g] *ge-*
nuino curſu in poſteros migrare cum *ſemine*, & pro-
pterea ſuccedentes invadere, de qua re principali-
ter *Reſponſionum* docuimus libris: item per aliquas
probatur frequentare regiones, ut *Cariam*, & *Ale-*
xandriam Ægypti vicinam; nec non *temporibus*
certis naſci, item magis aſperari videtur, ut pri-
mo, [h] *verno*, ſecundo, autumno, tertio, hyeme,
æſtate vero difficile. Sequitur autem paſſione articu-
lari tentatos, *torpor* atque *formicatio* eorum articu-
lorum qui tanguntur, & difficilis *flexio*, atque rur-
ſum *extentio*: item *gravedo* & [i] vacandi dulcedo, &
ad parvum motum vehemens *labor*, atque *dormien-*
tibus ſenſus quidam *reſonantium* articulorum, &
cum de ſomno ſurrexerint, veluti *ſaltu* earundem
31 partium afficiuntur: tum *horror*, vel rigor, atque
tremor ſine ulla manifeſta ratione partium ſequuntur.
Dehinc cum paſſio ſe extollere cœperit, in *poda-*
gricis dolor alterius *pedis*, aut utriuſque cum *pun-*
ctionibus naſcitur, incipiens à veſtigio aut *plantæ*
cavitate, vel ſæpius à *majore digito*, atteſtante *tor-*
pore, & gravedine, & *difficili motu*, cum *horrore*
rigi-

g hæreditario
h Aphor. 20. l. 3.
Signa arthrit. inſtantis:
i otii, quietis
præſentis:

rigido, atque inæquali per membra, & aliquandò
plurimo *fervore*, aliquando *frigore*, ut alii refrige-
rantia; alii calida deſiderent ægrotantes, & propter-
ea quidam alteram *calidam*, alteram *frigidam* poda-
gram putaverunt nuncupandam. Item *initio*, ut ſæ-
pe contigit, ſimilis *color* patientium atque ſanarum
videtur partium, atteſtante æqualitate, nullo emer-
gente *tumore*. Dehinc *inflatio* partium fit cum rubo-
re. Quapropter relevatio altiorum ſæpe [k] ſequetur. 32
Tum *pejorante* paſſione arthritica ſufficitur paſſio,
cum in unum omnium cogitur articulorum *conſenſus*,
& facile ex *articulo* in *articulum* venit dolor, nec
deſinens priuſquam cunctos invaſerit nodos. Sæpe
denique prioris *articuli* dolore declinante *ſecundus*
invaditur, atque eodem ſimiliter miteſcente *tertius*
ſumit exordium, conſentiente etiam *veſica*, atque
ſpinæ majoribus *nervis*, quos τένοντας appellant: &
in ſtomacho etiam *nauſea* vel vomitu jactantur ægro-
tantes. Tunc articuli tumentes *inflantur*, ac deinde
dureſcunt, & ſolidati ſaxeam faciunt qualitatem: tum
etiam *nigriores* efficiuntur, atque *contorti*, ut in 33
obliquas partes *digiti* vertantur, aut reflexi ſupinen-
tur, aut vicinis adfixi incumbant, & aliquando hu-
more *purulento* vel *mucilento* collecto, aut viſcoſo
generent [l] *poros*, quos nos tranſitus dicere poteri-
mus: dehinc etiam *lapides* [m] ſufficiant, qui quidem
articulos ſolvant, & cutem diſtendant, atque erum-
pentes promineant, & *chirurgia* detrahantur: aut
exilientes [n] *cyathis*, cum ferramento tollantur, quod
nos [o] *laureolum* dicere poterimus, & rurſum rena-
ſcantur. Tum *membra* dolentium partium, ceſſante
nutrimento, *tenuata* langueſcunt, & *arida* efficiun-
tur. Erunt præterea *ægrotantes* parvis ex cauſis mo-
biles

k ſequitur

in ſtatu exiſtentis:

l tophos; legiſſe videtur Aurelianus πόρους, non πώρους

m ſufficiuntur

n ambiente articulum membrana

o Scalpreolum σμίλιον.

biles atque *iracundi*, ſiquidem motum vel actum non ſine querela accipiant.

Locus affectus.

p i. ligamentis & tendinibus

q natura

Cur curatu difficilis.

r ſunt

34 Principaliter autem hæc paſſio conſtituitur in *nervis*, vel eorum [p] *colligationibus*, tum cæterea morbo conſentiunt, atque contiguos vel ſuperpoſitos *lacertos*, & majores nervos pati demonſtrant. Eſt præterea paſſio *non facilis* curatione, & aliquando magnitudine *inſanabilis*, non ut plerique putant [q] *naturæ*. *Cauſæ* autem difficillimæ curationis, vel, ut ſæpe contingit, impoſſibilis, *manifeſtæ* atque plurimæ reperiuntur. Eſt enim paſſio in *nervis* conſtituta qui [r] ſint natura *denſiſſimi*, & inter articulorum *nodos* conſtituti, quorum *anguſtia* comprimuntur, & ad omnem motum aſperantur, magis in *pedibus*, hi enim plurimas *conligationes* nodorum naturaliter,

s laborant

t aliud quid eſſe putantibus

v à feriendo: ictum

35 habent, & totum corpus ſuſtinendo [s] laborat. Præterea hæc paſſio initio *parvitatis* cauſa negligitur, & contempta convaleſcit: quippe cum è [t] multis minime credatur emergere. Alii denique *digiti* luxati, aliqui *pedis* verſionem, aliqui cujuſdam rei calcatæ, vel offenſæ *duritiam* aut [v] *fervorem* queruntur, tum neceſſitate coacti augmenti temporibus in *confeſſionem* veniunt ægrotantes. Ob hoc igitur paſſio perſeverare, atque corpora poſſidere meditatur. Non autem minus etiam longorum *lenimentorum* cauſa, quibus receſſiſſe putatur, cum ſanos ægrotantes fingendo promittit, adjuvante etiam *intemperantia*, quæ cum ſæpe concipi paſſio perſpicitur, manere poſſe non dubitatur.

Curatio in ſtatu: hujus §. initium eſt mutilum.

36 *quod dicam* diatrito. Si venter officium non agnoverit, *clyſter* adhibendus ſimplex, *atque ita totius paſſionis* ſtatu *accepto ut inflata vel* tumentia *loca videantur*, *ſcarificatio* adhibenda: & ubi permiſerint

ſerint partes *cucurbita* figenda, vel *hirudines* admovendæ. Eſt autem omnium [x] levior [y] præter cucurbitam *ſcarificatio*. ſiquidem nulla quaſſatio partium fiet, quæ neceſſariò cucurbitæ conjuncta eſt. Item *hirudinum* morſibus conſenſus adjungitur, & propterea, ut ſupra dictum eſt, ſimplex [z] *conflatio* lenius probatur. Adhibenda etiam *vaporatio* ſpongiarum, tum aquæ calidæ *fomentatio*, vel [a] aqua & oleo, aut decoctionis fœnigræci, aut lini ſeminis, vel hybiſci. Item *cataplaſma* mitigativum, quod jamdu- 37
dum minime poſſe adhiberi videbatur, ſiquidem tumentia *pondere* gravari non debeant. Sit igitur *panis* diligentius emollitus, *ſolus*, aut admixta radice [b] *argallici*, quod *Græci* σύμφυτον vocant, vel *hybiſci* decocta, vel cujuſquam ſimilis virtutis quorum probavimus adhibendas vaporationes. Tum cum firma *declinatio* fuerit conſtituta, adhibenda *lavacra*, atque *varius* cibus, & *aqua* [c] potu danda, & propter paſſionis *nequitiam* adhibenda etiam *cerotaria* ex oleo dulci, vel cyprino, aut ex *adipe* confectum medicamen, quod *Græci* διὰ στεάτων vocant, tunc malagma *Diachylon*, vel *Mnaſeum*, aut quod appellant *Diateleos*, vel *dioxelæum*, vel [d] *diathalaſſeſtum*. Paula- 38
tim fortificandum corpus *deambulatione* liberis calciamento pedibus, & cum *cautione* adverſantium rerum, ut *ne quid nimis*, maxime *vini*, aut *indigeſtionis*, aut *Veneris*. *Arthriticis* vero convenit etiam digitis *ceram* emolliendam dare, vel [e] *manipulos* tenendos, quos *paleſtritæ* ἀλτῆρας appellant, tum movendos, cereos, vel ligneos primo, cum parvo plumbo interfuſo: tum pro modo profectus graviores: & in *tardante* paſſione, *ſuperpoſitionis* tempore ſupradicta ſervanda *ſimplicitas* curationis. In *leni-*

[x] leviſſima

[y] ſive cucurbita

[z] ſcarificatio lenior. *alii* difflatio

[a] aquæ & olei

[b] Ali gallici, ex mente C. B. conſolidæ majoris

in declinatione

[c] potui

[d] διὰ ἁλὸς ἄνθυς deſcribitur pag. 624. à Paulo. Dioxelæum vero pag. 829. ab Aëtio.

[e] vide cap. 1. lib. 2.

extra paroxyſmum.

mento vero adhibenda *fortificatio*, tum *recorporatio*. Sit igitur primo *geſtatio* pro modo virium, tum *deambulatio* molli ſtramine coæquato ſolo, adjecto *vocis*
39 exercitio, cum corporis *unctione*. Etenim [f] *vacatio* craſſificat corpora, adeo etiam [g] & in hiis qui ex aliis forte plurimo tempore jacuerint cauſis, hac ratione *articuli* [h] commoveantur, cum *nervi* non exerciti [i] *validiores* efficiantur. Adhibenda etiam *lavacra* per intervalla dierum, & *varius cibus* ex mediæ materiæ qualitate: *vinum* parvum, lene, & ſemper poſt cibum: tum *dropax* ſimplex, atque compoſitus: *paroptesis* ex igni, vel ex ſole, atque pellibus fervefactis, & ex arena littoris: tum *aſpergines*, quas Græci συμπάσματα vocant, ex nitro, & adarce, & euphorbio, & ſæpe memoratis ſpeciebus: tum *ungenta*, & *acopa* ex ſquilla confecta, & agreſti cucumere, item
40 euphorbio, & adarce. Dehinc *malagma* adhibendum, ut eſt quod appellant [k] *Diahalon*, aut *Diadaphnidon*, aut *Diadarces* aut [l] *Diaſtactes conias*, vel quicquam ſimilium: item rubor cutis ex *ſinapi* faciendus, quem *Græci* Φοινιγμὸν appellant: item *drimiphagia*, & *cyclorum* regula, & radicum *vomitus*, & hellebori, & *embaſis* facienda, ſicut de *iſchiadicis* ſcribentes memoravimus: vel *fomentatio* ex decoctione artemiſiæ herbæ, aut marinæ ferventis aquæ, dehinc *natatio* fervens, vel frigida. Item uſus adhibendus *aquarum* naturalium: calidarum tum frigidarum, ut ſunt in *Italia*
41 quæ appellatæ ſunt *Albulæ*, vel [m] *Cotiliæ*: & omnium ſupradictorum affectanda *repetitio*, dabit enim curatio aliis *integram ſanitatem*, aliis raram doloris *admonitionem*, ne jugi ſuperpoſitione vexentur.

f ſc. a motu
g ut in iis
h vexentur: laborent.
i invalidiores
k διὰ τῶν ἁλῶν Gal. κ. γ. lib. VII.
l ex reſina ſtrobilina
m Cutiliæ

Veterum quorundam curandi methodus.

Veterum quidem *annalia* medicamina potanda probaverunt, ut eſt quod appellant *Diacentaurion*, item

Dia-

Diaſcordeon, bibendum anno continuo judicantes, iis qui non plurimo tempore fuerint paſſione vitiati, hoc eſt intra *quinquennii* [n] temporis conſtituti, adjicientes quod bibi debeat medicamen [o] *prædigeſto* corpore, & omnino nullo obſtaculo impedito. Sin minus, repræſentandum *numerum* dierum, quo *integer* compleatur *annus*, quanquam longo tempore porrectus. Secundum nos autem juxta *Sorani* judicium eſt 42
metuenda *diuturna* medicaminis ſumptio, cum neque ſoliti cibi juges, atque iidem utiles, recte probentur. Sic denique legimus quoſdam veteres memoraſſe ex *jugi medicamine* poto in celeres, vel *acutas* veniſſe paſſiones, & alios *apoplectos*, alios *pleuriticos*, alios *peripleumonicos* interiſſe, item quoſdam continua difficultate ſpirationis affectos, quam *Græci* δύσπνοιαν vocant. Alii vero qui ſe iſto medicamine profeciſſe teſtantur, non advertunt ſervatæ [p] *digeſtionis* cauſa id fuiſſe [q] permiſſum: quippe cum cæterarum rerum *exceſſus* declinando, quidam ſervaverint *ſanitatem*, cum interrumpere [r] metuerint ſumptionem medicaminis ſui: & propterea his intentionibus 43
occupati alias ſibi neſciverint profuiſſe rationes. Item alii *uſtionem* nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: ſiquidem conſenſus faciat *tumorem*. Item *alii* tranſeundum ex aliis in alia probant [s] *ungenta* & *cataplaſmata*, nunc ſpecie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releventur: ſiquidem alia pro aliis corporibus videntur convenire, & propterea doloris mitigatio ſequitur. Ordinaverunt denique etiam *contrarias* virtute materias laxativas ſimul, atque conſtrictivas, & recorporativas, ut *Mnaſeum* malagma, vel *diachylon*: item è contrariis vehementius con-

n tempus

o i. nullis cruditatibus aut obſtructionibus impedito.

Medicaminum nimis diu, & frequenter uſurpatorum noxæ.

Error vulgi notatur.

p bonæ & ſeveræ diætæ

q factum

r metuerent

s unguenta

44 ſtringentia, ut [2] *dyateon*, & *cyzicenem*, & [t] *Eraſi-*
ſtrion emplaſtrum: item ex panici polline, & lini ſe-
mine *cataplaſma*, & ex coliculo agreſti, vel herba
[u] *erigeronte*, & [3] *bramite*, & *mandragora*, & *alter-*
co, & lenticula, & citri medio, vel peponis, & ori-
gani, vel thymi, aut *uvæ lupinæ*, aut portulacæ,
aut betæ, aut mali punici foliis viridibus, vel ejus
caduco, quod Latini [x] *ambulacium* vocant, decocto
cum aceto, aut ruta agreſti cum aceto, ſingulari, vel
cum [y] ſimplici alica, aut aceti ſedimine, cum apio:
aut *vitis* folia, cum ſimplici pulento, vel [z] *herbi* pol-
line, aut fabæ, vel hordei, aut *lolii*, aut lupini,
cum *fece* vini, vel aceti, vel ex fico decocto cum aqua
& vino, & contrito, donec mellis ſumat craſſitudi-
45 nem: Ex [a] quo detractis [b] durioribus partibus impe-
rant coquenda rurſus reſidua: Item ex *papaveris* [c] co-
liculis, quos *Græci* κωδίας vocant, vel eorum foliis,
& *malis* cydoniis & punicis in vino decoctis, & *bul-*
bis cum melle, vel [d] *alterci* radicem cum *ſtyrace*, vel
[e] *iaquintio*, & *marrubii*, item *calce* melli concocta
& *opio*, [f] ſtoraci, & amygdalis amaris, cum cyprino
oleo, & aceto jugiter coctis partes ungendas docent:
ex *diſſimilibus* rebus ſine ullo ordine materias admo-
ventes, & *inſanabiliter* ſimul atque indocte [g] deſcen-
ſum ab aliis in alias ſpecies faciendum [h] jubent, do-
nec, ut æſtimant, [i] judicia reperiantur. Siquidem ſit
46 pro corporibus alius ex alia ſpecie liberatus. Et eſt
hæc *experimenti tentatio*, quam Græci σχεδιαστικὴν πεῖραν
vocant, quæ non deſtinata paſſionibus adhibet adju-
toria,

[t] Eraſiſtratium
[u] ſenecione
[x] Ampullagium, lib. 4. §. 52.
[y] ſimilia, aut alica
[z] ervi
[a] emplaſtri apparatu
[b] ſimplicium lignoſorum quæ teri commodè non poſſunt
[c] folliculis, capitibus
[d] hyoſcyami radice
[e] hyacinthi radice, & foliis
[f] ſtyrace
[g] tranſitum
[h] jubentes
[i] medicamenta morbo congrua

2 Dia item deſcribitur ab Aëtio pag. 834. cyzicenum ab eodem pag. eadem.
3 Stratiote: ſtratiotis fluviatilis folia Dioſc. refrigerant, tumoribus & ignibus ſacris medentur: quæ inflammationem minantur, tumeſcere non ſinunt.

toria, ſed *probanda.* Fit præterea ut *acceſſiones* tempora percurrant, & *ſua ſponte* levigentur, atque ita occurrens declinatio, vel paulo proximuis lenimentum, eventum curationis afferat. Quod ſi forte vere profuiſſe putaretur *declinationi* adhibitum, rurſum *initiis* noxium neceſſariò comprobatur. Siquidem non ſuo tempore videatur admotum. Alios igitur ex aliis relevatos rebus exiſtimant. Sed hoc *temporum* fieri cauſa reſpondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere neceſſe eſt. Conveniunt enim [k] *in iſtis* 47
mediocriter conſtringentia: *augmentis* vero, atque *ſtatui*, mitigantia vel laxantia: *declinationibus* emollientia: *lenimentis* fortificantia, atque recorporativa: *frigida* vero vel coërcentia, quæ [l] agroſtica vocant, etiam igne ſacro vexatis, admixta congrua efficiuntur. Sed ajunt aliqui nunc quoque tanquam laxativa [m] incenſos [n] *frigerantia* relevare. Fervori etenim ex *tumore* venienti admota ejus [o] factu tepefacta conveniunt, & tunc *temperata* mitigant, tanquam aquæ ferventi admixta frigida. Sed eſt hoc *falſa* concluſione collectum, quam *Græci* ſophiſma vocaverunt. Oportebat enim, quantum ad hanc, ut putant, rationem, omni tumori frigidas convenire materias. Igitur ſecundum paſſiones ac *tempora* nos [p] diſcretas 48
aptamus. Alii vero [4] *acopum* ex rana [q] *rubea* in podagricis admirantur, alii *marini* [r] *vituli*, alii pedes unxerunt, ex ejus tergo *calciamenta* facientes: alii viventem *beluam* oleo coxerunt, alii *lupum*, & ſpecialiter unctionis genus hoc convenire probaverunt. Multa enim *ficta* ſine ratione creduntur, cum forte paſſio non fuerit *inſidioſa*, & cum [s] corpus tardaverit, non in uno atque eodem tempore perſeverans.

Quæ cuivis paroxyſmi tempori congruant.

k initiis

l ἀποκρουστικὰ

m inflammationes

n frigiditate ſua juvare

o contactu

p i. diverſas medic. materias

q Rubeta

r vituli adipe pedes

s in corpore

4 deſcribitur ab Aëtio pag. 674.

Item plurimi *vomitum* poſt cibum laudaverunt, ſecundo, vel tertio, per *menſes* ſingulos adhibendum:

[t] ab articulis avertit

ſiquidem & materia [t] redarguit, & indigeſtos eſſe non ſinit, non advertentes quod magis vexabilis approbe-

49 tur, cùm hoc adhibito *gingivæ* putreſcant, *dentes* moveantur, *oculi* confundantur, & totum impleatur *caput*, *ſtomachus* quoque graviter afficiatur, & propterea omnes conſentiant *nervi*. Eſt igitur conveniens magis *parva cibatio*, atque initium ex abſtinentia ciborum ſumendum curationis.

Notantur quidam Medici.

[v] uti ſolent

Multi autem medicinæ ſcriptores *purgativis* & acrioribus [v] pollent *clyſteribus*, & *urinalibus* medicamentis, quæ diuretica vocaverunt. Sed oportet cavere *ſtomachi* vexationem, quæ *varietate* facile medicaminum fit, item *veſicam* quæ [x] ſit nervoſæ qualitatis, provocare. Tradit enim neceſſariò univerſo corpori vexationem per ſibi cognatam *nervorum* qua-

[x] eſt

50 litatem. Specialiter autem *veterum* pertranſiendo errores, vanum puto, atque prolixum quod de *podagricis* ſcripſerunt, & propterea faſtidioſum maxime, cum ſufficiat communis materiarum memoratio ſupraſcripta, tacitis [y] *dominis*, qui nunc dicentur. *Diocles* libris quos de paſſionibus atque cauſis & curationibus ſcripſit: *Praxagoras* tertio libro de morbis: *Eraſiſtratus* libro quo de podagra ſcripſit, prohibens tamen *purgativa* adhiberi, quæ cathartica vocaverunt, *malagma* verò *Ptolemæo* regi promittens, cujus ſcripturam non edidit: quanquam quidam ſibi vi-

[y] earum autoribus

51 ſum *Eraſiſtrati* nominent medicamen. Item *Erophili* ſectatores multi, atque *Aſclepiades* libris ad Eraſiſtratum ſcriptis, & *Heraclides* Tarentinus, & *Themiſon* ſecundo libro Tardarum paſſionum, aliqua ut *methodicus*, aliqua ut *non* methodicus decurrit: phlebo-

botomat enim ex *pedibus*, & nihil approbat, & *cataplaſmatum* qualitates confundit, non diſcernens à conſtrictivis laxativa. Quibus reſpondere quid oportet? cum *vinolentia* nervos amputet, *phlebotomia* patientes impleat partes. *Theſſalus* autem ſecundo libro *Regulari*, imperfecte quidem, ſed [z] conſequenter me- z congrue
thodicis intentionibus *curationem* ordinavit.

CAPUT III.

De Renali paſſione, quam Græci νεφρῖτιν appellant. 52

Renalis paſſio à patientibus partibus *nomen* accepit. Eſt autem [a] intellecta paſſio *tarda* renis aut re- *a* de qua hic agitur
num: paſſio, inquam, tarda: ſiquidem cum inſidenti atque *perſeveranti querela* renalem intelligimus *Quid ſit nephritis.*
paſſionem, & non ex novello atque *recenti* tumore, ſicuti neque cujuſquam oſſium *coxæ*, ni fuerit perſeverans, *iſchiada* intelligere poterimus. Item adjecimus *renis*, aut *renum*, ſiquidem nunc alterum, nunc utroſque tenet renes *tumentes*, ac duratos, & in *ſaniem* ſæpe venientes, & ulceratos, & [b] *humore* 53
fluentes. Igitur de cunctis purulentationibus, vel *b* ſanguine, aut ſanie
vomicis communiter [c] ſecundo dicemus: nunc de cæ- *c* poſtea
teris ſupra memoratis ſcribemus, & primo de *tumore*. Antecedentes itaque *cauſæ*, quæ renalem faciunt *Ejus cauſæ.*
paſſionem, aliæ *manifeſtæ*, ut perfrictio, indigeſtio, *percuſſus*, caſus vehemens ſuper clunes, *acres cibi* plurimi contra conſuetudinem, *libido venerea* vehe-
mens, vel *urinalia* frequentata medicamina, aut *ve-* 54
nena, quæ ſpecialiter ipſas [d] afficiant partes, ut ſunt *d* afficiunt
ex [e] *cantharidis* confecta. Afficiuntur autem hac paſ- *e* cantharidibus
ſione, juvenibus magis [f] *graviores*, atque ſenes, *f* grandiores
& [g] viri *mulieres*, & habitudine plenis [h] *tenſiores*: ſi- *g* viris *h* tenuiores

quidem

quidem ſit in iis gravior, & generaliter curatio dif-
ficilis, ob *anguſtiam* locorum, quæ paſſione vexan-
tur, & ob *acrimoniam* urinæ, quæ inſuetè aliquando
Signa & ſymptomata. renibus immorata in veſicam tranſit. Sequitur autem
patientes, cùm adhuc *levis* fuerit tumor, *dolor* levis,
& magis cùm *proni* fuerint inclinati, ſecundum
[i] *clunes*, & circa *ilia*, alterius aut utriuſque partes,
55 & priorum in clunibus nodorum. Cùm autem tu-
mor *vehementeſcere* cœperit, dolor etiam plurimus
fit cum *gravedine* & *fervore* clunium omnium, at-
que *iliorum*, & *pubetenus*, vel umbilico cum *con-
ſenſu* uſque ad veſicam tendente, ob tumorem *uri-
nalium* viarum, quas *Græci* [k] ureticos poros appel-
lant: quæ quidem à renibus uſque ad veſicam ſunt
porrectæ, atteſtante *urina* tenui, & aquata, & ita
ſubalbida, ut colaturæ liquidæ colorem fingat, [l] quam
Græci [m] χαρωπὸν vocant, & primò *parva*, dehinc *plu-
rima*, aut coacervatim effuſa, quæ nullam faciat [n] re-
levationem, pejorante tumore, in [1] *feculentum* colo-
56 rem veniens, cum jam nimia tenſione tenuiſſimæ
venulæ fuerint ruptæ: item in *vini* tranſiens quali-
tatem viſcoſæ craſſificationis cauſa: tum [o] *oleoſum*
veluti adipis qualitatem ſimulans, cùm renum [2] *fluor
pinguis* [p] acceperit. Dehinc per incrementa etiam *fe-
bres* accedunt, cum conſenſu *jecoris*, ut quidam
etiam fellis colorem ſumant, atteſtante *ventris* abſti-
nentia, cum tormento, & ructatione, inflatione co-
57 gente. Tum *hebetudo* ſequitur, & *articulorum* fri-
gus & *vomitus*: & tardante paſſione, corporis *tenui-
tas* nimia, adeò ut quidam [q] *uncati* permaneant, &
ſemper *proni* ambulare cogantur, nec unquam ſe eri-
gere

i lumbos
k πόρȣς οὐρητικοὺς
l quem
m i. cæruleum
n ἐναιώρημα
o oleoſa, aut
p acciderit.
q curvi

1 ſanguinis portione quadam admixta. τὸ τρυγῶδες χρῶμα intelligit.
2 Ex adipis eorum colliquatione.

gere poſſint. Eſt præterea ſignum *declinationis*, ſupradictorum in contraria mutatio, ut *urina* aquata in craſſitudinem veniens: craſſior verò vel viſcoſa in tenuitatem: item quæ paulatim atque cum *mordicatione* ferri ſolebat, ſine labore adveniens, & ſi plurima, mediocris effecta, & ad ſummum omnia cum naturæ ſolita, vel ſimilia fuerint viſa. Aiunt aliqui eos, 58
qui ex *caſu* vel percuſſu, aut vehementi *libidine* fue- *Hic multa deſunt.*
rint, tormenta, irruiſſe videantur: *colicos* verò major interior, vel ventri vicinarum partium dolor ſequatur, atque inde ſumat exordium, conſentientibus vel compatientibus clunibus. Item *renali* vitio extem- *Quomodo diſtinſtinguenda nephritis a Colica.*
plo *difficultas* urinæ conjuncta eſt. *Colicis* verò per conſenſum, atque *ſecundo* concurrit. Hæc eſt ſimilium paſſionum diſcrerio. Accidunt hæc item ſimilia etiam in [r] *urinalibus viis* vitio conſtituto, ex renibus quæ [r] uretheribus
uſque ad veſicam ducunt, quibus eadem quæ ſupra diximus, rectè concurrunt, ſed *dolor* vel ejus ſenſus erit *inter renes* & inteſtina, & *veſicæ fundum*, nulla inflatione vel extantia in externis renum partibus 59
prominente. Hæc eſt omnis atque perfecta ſignifica- *Curatio eadem quæ ſanguinem ſpuentium.*
tio. Sed oportet *ſanguinis mictu* adfectos ſimiliter curari tanquam ſanguinem *ſpuentes*. Non verò, qui cæteris fuerint paſſionibus adfecti, ſicut de veſica ſcribentes demonſtrabimus, pro ſuis concurſibus vel accidentibus, quæ *Græci* ſymptomata vocant, partita curari ratione. Non enim ſola *generalis*, ſed etiam *ſpecialis* eorundem convenit adjutoriorum curatio, ſolum differens, quòd ea quæ *localia* ſunt adjutoria in iis, qui *renalibus* laborant vitiis, magis clunibus adhibeantur. Illis verò qui [s] *veſicæ*, pectini, vel *pubetenus*, quod *Græci* [3] perineon vocant. [s] *ſub.* vitiis laborant

3 Cælius hic, ut paſſim vocum Græcarum proprietatem non admodum obſervat; περιναῖον enim proprie ſignificat ſpatium inter pudenda & anum, Latinis interfeminium dictum.

CAPUT IV.

60 *De tardis veſicæ paſſionibus.*

Morbi quidam veſicæ proprii

IN veſica *ſpeciales* plurimæ paſſiones eveniunt, *tumor*, *collectio*, *ulcus*, *durities*, Φθειρίασις, item ψωρίασις, quam *ſcabiem*, vel ſcabrum appellant, [a] *capillatio*, *debilitas*, *paralyſis*, *calculatio*, quam λιθίασιν vocant, *ſanguinis* fluor, ſive effuſio, quam αἱμοῤῥαγίαν appellant, *mictus tarditas*, aut difficultas, aut in toto *guttæ* aquatiles, quas ὑδατίδας vocant. Sed ne porrecta longitudine, faſtidioſa curatio videatur, una præceptione omnia apprehendere feſtinandum. De *paralyſi* igitur ſuperius docuimus, cùm de ea ſpecialiter

[a] θριχίασις

61 diceremus. De *collectionibus* verò & *ulceribus* ſecundo dicemus, cùm de *ſingulis* corporis partibus communem trademus curationem. *Tumente* igitur veſica, ſequitur *dolor* ſecundum *pectinem*, atque *veretri* radicem, & *ilia*, & *clunes*, & magis initio ac fine urinæ reddendæ: item *fervor* incendioſus: item *pulſus* & *extantia* partis in paſſione conſtitutæ, cum *jugi* ac frequenti urinæ reddendæ *deſiderio*, & repentina *ceſſatio*, ac rurſum egeſtio fit cum dolore intolerabili per ſingulos mictus, ut extenti ægrotantes etiam *ventum* per podicem reddant, aut ipſe *podex* præcadens excludatur: & præterea ægrotantibus [1] *ſupinus* exitus urinæ facilior.

Signa veſicæ inflammationis, & calculi.

62 Quidam denique neceſſitate coacti *defixo capite* ſuper [b] latus pedibus ſeſe locaverunt, ut *lapis* anguſta deſerens loca, atque *veſicæ aditum* repetens, mictus tribuat facultatem. *Mulieres* denique etiam *digitis* immiſſis, in muliebrem ſinum

[b] latis ſedibus

1 Dum ſupini jacent, capite decliviori, quoniam in eo corporis habitu lapis in veſicæ amplitudinem relabitur, ex colli anguſtiis.

ſinum ſibimet ipſæ, hortatione quadam lapidem provocando [c] dimiſerunt. *Pueris* autem magis prominens *veretrum* fit. Sæpe etiam *extantia* quædam ægrotantibus occurrit, ſi ſuo digitum injecerint *podici*. In ipſa præterea urina *ſedimina* inveniuntur, aliquando [d] *craſſiora*, & [e] *calida*, aliquando *arenoſa* & ſaxoſa. Item quibuſdam *aſper lapis*, aut ſanguinolentus excluditur, & ſanioſus. Sed quoniam *ſigna commu-* 63
nia ſequuntur *ulceribus* veſicæ atque *lapidibus* generatis, & iis qui *gelato ſanguine* impediti mictus difficultate afficiuntur, confirmabitur apprehenſio *lapidis* generati, adhibita [f] *melotide*, cujus rationem atque uſum Reſponſionum libris, *chirurgiam* ſcribentes pleniſſime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus. Nunc enim correctionem demonſtramus cujuſdam in corpore *morbi*, quo veſica *lapidum* generatione vexatur, & non ut alium *maſculum* appellemus lapidem, alium *fœminam*, veluti quidam levium medicorum, ſed quodam *corporis* vitio, non adhibita *recorporativa* curatione, cum ſolius auferendæ [g] *alienitatis* intentione medici [h] capiantur: [i] cujus plurimæ ſunt differentiæ.

c emiſſerunt excluſerunt
d Aphor. 31. lib. 7. & 77. lib. 4.
e pallida
f cathetere ſolido, non fiſtuloſo, Gr. μηλωτρὶς
g ut lapidis, ſanguinis grumi &c.
h non autem recorporationis deinceps faciendæ
i Nam ejus

Eſt præterea urinæ reddendæ impedimentum, 64
quod Græci *ſtranguriam* vocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem, quam iidem *dyſuriam* appellant, quæ id adjuncto dolore [k] ingeſſerit. Impoſſibilitas autem, quam [l] *urian* vocant, perfecta ejus officii negatio. Sed hæc *tria* accidentia, quæ *Græci* ſymptomata vocaverunt, nunc *ſtricturæ* ſunt appendicia, cùm tumor veſicam tenuerit, ſive durities, aut paralyſis, vel tenſio, ut quidam volentes urinam uſu ſolito ac naturali deponere, obſtantibus cauſis, longo tempore continentes *officii dilatione*

Alii veſicæ morbi, ut ſtranguria: dyſuria: iſchuria:
k ingerit
l iſchuriam

vexentur: aliquando [m] *alienitatis* obtruſione veſicæ
impedito meatu, ut *lapidis*, aut *arenæ*, aut *capillorum*,
aut *ſquamularum* [n] cantabri ſimilium, vel quocunque
65 ſedimine craſſiore. Fluor autem *ſanguinis* per ve-
ſicam, quam *Græci* hæmorrhagian [o] vocantes ma-
nifeſtus, cum acervatim per urinæ meatum ſanguis
excluditur. Sed quoniam non [p] ſolo ex *ambitu* veſi-
cæ fluor iſte fit, ſed etiam ex *collo*, vel *mictualibus*
[q] viſco acervatus ſanguis excluditur: aliquando etiam
de *renibus*, erit locorum diſcretio facienda. Nam *re-
nibus* patientibus dolor in *clunibus* demonſtratur.
[r] *Veſicæ* autem ambitu patiente, ſub umbilico, vel
pubetenus apparet dolor, & ſæpe urinæ commixtus
ſanguis excluditur. Item *collo* veſicæ patiente, circa
veretri initium, quod *Græci* perineon vocant, do-
66 lor ſentitur. *Mictuali* autem *via* patiente, ipſam
veretri radicem dolor afficit, atteſtante ſanguinis *pu-
ritate*, cum juge ac non intercapedinata emiſſione,
etiamſi digitis loca, quæ juxta [s] *ſeſſionem veretri* ſunt,
preſſerimus, quò in loco eſt ultima mictualis via,
quam, ut ſuprà diximus, [t] *uræam* Græci vocaverunt.
Nam ſi ex aliis locis ſanguis feratur, *digitorum* impreſ-
ſione magis abſtinetur, cum ſupradictis locis, hoc eſt,
perineo, vel *podici* vicinis renititur impreſſio. Tunc [v] ex
veſicæ *collo* [x] impedimento repreſſus feretur: ex *ſupe-
rioribus* verò abſtinetur. Aliorum autem medicorum
ſigna de his diſcretionibus conſcripta *Reſponſionum* li-
bris chirurgiam ſcribentes elogiavimus.

67 Sunt autem *veſicæ* vitia, vel paſſiones generaliter
curatione difficiles. Eſt enim natura *nervoſa*, & altio-
ribus inſita locis, atque *celata*, & quæ corporis [y] *ſu-
perflua* ſuſtineat acriora. Sed ne *Methodi* rationem
variare videamur, erit demonſtrandum, quoniam
fluo-

[m] rerum alienarum, & præter naturam in corpore genitarum.

Mictus ſanguineus,

[n] furfuris

[o] vocant, eſt

[p] ſolum

[q] viis urethra *ex renibus:*

veſica,

[r] Aphor. 39. lib. 7. & 80. lib. 4.

& ejus collo:

[s] infimam partem

[t] urethram

[v] enim

[x] impedito preſſu refere-tur, ac in ſuperioribus viis abſtinebitur

Curatio morborum veſicæ.

[y] excrementa

fluori ſive ſolutioni veſicæ, quam *Græci* ῥευματισμὸν
vocant, ſunt adſcribenda plurima, quæ ſpecie diſcre-
pare videntur, ut plurimus mictus cum [z] *arenoſo* vel [z] Aphor. 79. lib. 4.
[a] *capilloſo* ſedimine. Item *ſanguinis* fluor: *ſtricturæ* [a] Aphor. 76. lib. 4.
autem adſcribendus *tumor* eſt, atque *durities*, vel
ſaxea duritas, quam *Græci* σκίῤῥωσιν vocant. Horum 68
duplicem generaliter in ſuperpoſitionibus *curationem* *a ſolutione:*
demonſtramus. Fluente igitur veſica, hoc eſt, *ſolu-
tionem* patiente, locandus æger in *frigido* mediocri-
ter loco, adhibita *requie*, cum *abſtinentia*, & arti-
culorum tenaci *ligatione*: & ſi *ſanguinis* fuerit fluor,
clunibus prominentius ſublevatis: & officio *mictus*
admonente, quantum datur, imperandum ægro, ut
neque id *retento* faciat *ſpiritu*, neque *vi* quadam,
vel conatu, excludi cogat aliena. Apponenda etiam
ſpongia nova aceto tincta, ſecundum *clunes*, vel *um-
bilicum*, ac pubetenus, quod *Græci* ἦτρον appellant,
uſque ad *veretri* initium, quod iidem *perineon* vo-
cant, addita tenaci cum amplexu *ligatione*. Tum 69
epithemata iiſdem locis, atque *cucurbita* conſtricti-
va adhibenda. *Potus* dandus frigidus: parvus *cibus*.
[b] Species, de ſanguinis fluore & ſputo ſcribentes, [b] cibi, potus, epithematum
docuimus. Similiter etiam, quæ [c] præbibenda, con- [c] *ſc.* medicamina
ſcripſimus, ejuſdem ſcilicet qualitatis. [d] Et *ſeſſionem* [d] Prodeſt & ſeſſio
ex vino [e] vehementiori confecta, quam ἐγκάθισμα vo- [e] auſteriori
cant, in qua ſint præcoctæ *murtæ* bacculæ, cum *ro-
ſis*: vel in puſca, aut aceto facta decoctio herbæ [f] *ta-* [f] ſurculorum oleagineorum
liæ, vel *rubi*, aut mali *punici* corticis, & horum ſi-
milium: vel per *ferramentum*, quod *Græci* καθητέρα
vocant, *injectio* [g] ſecunda, quæ ſimiliter medendo [g] facienda eorum quæ
conſtringant, *acaciæ*, *hypocyſtidis*, aut *plantaginis*
[h] ſucco, vel *polygonii* herbæ, aut *intybi*, vel *puſcæ* 70
frigidæ, ſingularis, aut adjuncta *thuris* drachma una, [h] ſucci

 cum

cum æquali pondere *hypocyſtidis*, vel *gallæ*, cum nigro vino, vel [i] *talliæ* herbæ aqua cœleſti concoctæ: quæ cum fuerit expreſſa & adjecta, erit aqua [k] coquenda, donec ad mellis veniat craſſitudinem. *Mulieribus* vero etiam *peſſaria* adhibenda, quæ ad fluorem matricis *Reſponſionum* conſcripſimus libris, muliebria vitia curantes. Eſt autem *curatione* [l] correctior, ac facilis *eruptione* factus, vel [m] *oſcitatione* ſanguinis fluor, vel percuſſu, aut ſaltu confectus. Etenim [n] *influxio* abſtinetur, & rupta conglutinantur:

71 *difficilis* vero correctione ex *putredine* effectus fluor. Retento enim *ſanguine*, vel abſtento, *ulcus* [o] permanebit. Eſt præterea ex *putredine* ſanguis *ater*, & male redolens, atque *purulentus* ex ulcere præfecto, & *dolore* antecedente, qui putredinis cauſa adveniſſe videtur. In *eruptione* autem flavus, & non [p] antecedentibus ſupradictis, ſed [q] *excuſſu*, vel ſaltu, aut percuſſu effectus. Solent præterea ſicut in podice, vel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in veſica *hæmorrhoides* generari, quæ fluorem ſanguinis præſtant, quibuſdam *intervallis* variatum, quod

72 oportet apprehendere prudentem, cum non coadcervata primo fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interjectis defectionibus, ac ſæpe retento ſanguine *doloris* pubetenus admonitione [r] ceſſante cum tenſione *inguinum*, & gravedine *clunium*, vel *renum* conſenſu: & cum *ſanguis* eruperit, ſupradictorum [s] *relatione* ſequente, ſiquidem aliquando inflatæ ac tumentes *hæmorrhoides* difficultatem, vel abſtinentiam faciunt mictus, quam Græci *dyſuriam* vocant, vel [t] *uriam*. Hæc ſunt quæ de his neceſſariò dicenda credidimus. *Declinante* autem paſſione, convenit adhibere *cerotaria*, ex murtino, vel viridi

oleo

i thaliæ
k recoquenda
l ac correctione facilior
m oſculatione
n effluxio
o permanet
p nigredine: fœtore: pure: dolore
q lapſu ex rheda aut vehiculo]
r atteſtante; quidam *ceſſare* exponunt, cum ſanguis fluere deſinit.
s relevatione
t iſchuriam

oleo, & alumine, *cibum* varium dare, atque *vinum*, ac deinde *lavacrum* adhibere.

At ſi *ſtrictura* fuerit ventris, vel veſicæ, convenit 73
jacere ægrotantem *loco* mediocriter *calido*, atque *a ſtrictura.*
lucido, adhibita *abſtinentia* uſque ad tertium diem, cum *requie*. Item *locis* in dolore conſtitutis *manuum* calidarum, cum blando amplexu *vaporatio* adhibenda: vel *pubetenus*, ac *veretri* initio, & *clunibus* calida *linteamina*, aut *vaſcula* ex aqua calida, vel *ſacculi* ex pollinibus calidis, aut *veſicæ* oleo calido plenæ admovenda, ac ſi *vehemens* fuerit dolor, *phlebotomia* adhibenda: & partes in paſſione conſtitutæ *lanis* [v] limpidis oleo calido ac dulci infuſis contegen- *v non ſuccidis*
dæ, ex eo etiam *totum corpus* ungendum: tum *ora*
fovenda. Adhibenda etiam *encathiſmata* ex aqua ca- 74
lida, vel aqua & oleo, aut decoctione laxativa ex iis quæ ſæpe memoravimus. Tunc *cibus* dandus ſorbilis, & *potui* aqua calida, moderatione dominante. & uſque ad *declinationem* paſſionis, intervallis dierum, nutrimenta offerenda. Ac ſi *dolor* minime ceſſaverit, convenit uſus *cataplaſmatis* laxativi, & *cucurbitæ* appoſitio levis, quam *Græci* κούφην appellant. cum adjecta ſcarificatione, & *vaporatione* ſpongiarum aqua calida expreſſarum. Ac ſi *venter* retentus fuerit, *clyſter* convenit ſimplex: & ſecundo *cucurbita* clunibus adhibenda, ac pubetenus [x] præraris ca- *x prærafis*
pillis. Tunc *hirudinum* appoſitio, quas ſanguiſugas 75
vocant, atque *embaſis* adhibenda ex calida & oleo: ſic enim laxatis *tenſionibus*, non ſolum dolores ſolventur veſicæ, ſed etiam conſequens *urinæ* difficultas,
vel abſtinentia. Cavendus præterea uſus *urinalium* *Cavendum a diureticis.*
medicaminum, quæ diuretica *Græci* vocant. Etenim *veſicam* provocant, & propterea tumores faciunt com-

y ceſſaverit

commoveri. Ac ſi minutis doloribus urinæ [y] fuerit *retentio*, vel in toto conquieverit dolor, tanquam [z] factis ſuperpoſitionibus repetant *lenimenta*, adhibenda *fortificatio* per variam *geſtationem*, & *vocis* exercitium, *unctionibus* quoque ac *defricationibus* admotis, quæ ſuperiora corporis magis exerceant, inter

z confectis, abſolutis

76 jecto *lavacro*, & vario *cibo*, ac *vino*: & juxta methodicum modum adjectiones *cyclicæ* ac detractiones faciendæ. Tum ad *recorporativa* atque vehementia redeundum adjutoria, ut ex *reſina*, vel *dropace*, ac *paroptesi*, & ſolis torrore, vel arena ignita, & appoſitione [a] *cucurbitæ*, forti raptu atque tractu quodam circunducto remota, corpora roboremus, morborum pulſa [b] *ſegnitie*, adhibito uſu *aſperginum*, quæ σνμπάσματα *Græci* vocaverunt. Tum *malagmata* atque *acoporum* laceſſentium uſus adhibendus, adjecto etiam *ſinapiſmo*, & *fricatione* partium, quæ paſſione afficiuntur. Tum *encathiſmatibus* utendum ex aqua marina, vel ſalſa calida, & magis iis qui *mordicatione* quadam locorum in iiſdem paſſionibus tanguntur:

a Hanc *recorporativam cucurbitam* vocavit lib. 2. §. 31.
b fibrarum ἀτονίᾳ

77 tum *cataclyſmo* utendum, cujus [c] nominis vim præſcriptis libris ſæpius [d] latinavimus: ita *natatio* adhibenda aquarum ſua virtute medentium, quibus magis erit in ſolutionibus utendum. Eligendæ ſunt nanque ſpecialiter quæ *aluminis* habeant qualitatem, ut ſunt in Italia *Albulæ* appellatæ, & *Nepeſinæ*, & [e] Cotiliæ, & *Auguriæ*: Iis vero qui *lapidibus*, vel *ſcabro* veſicæ afficiuntur, erunt eligendæ aquæ *ſalſæ*, vel quæ *nitri* habeant qualitatem, ut apud [f] *Tenariam* inſulam, quæ potandæ, atque lavacro adhibendæ ſunt. Tum reſiduus adhibendus eſt *cyclus*, & acriora medicamina potanda, ut ex radice *lapati*, & *capparis*, & *ſtruthii*, vel *polii* herbæ, itemque *panacis*, & ho-

c aquarum illiſionem expoſuit. c. 1. lib. 1. ruinam, cap. 1. lib. 2.
d pro latino uſurpavimus
e Cutiliæ
f Ænariam

horum ſimilium, & *lithotomia* in iis, qui majorem generaverint lapidem. Item in omnibus *hellebori* adhibendus eſt uſus, ſi paſſiones ſupradictæ permanſerint. Tum *navigatio* atque *peregrinatio*, & earum varietas appetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæque nimia, *Venus* præcavenda. Iis enim qui ob veſicæ *paralyſin*, propter officium [a] ſciſcitandum uſum *venereum* probaverunt, conſentiendum non eſt: trahit enim ſecum totius corporis vexationem. Ob quam cauſam erit [b] probanda etiam ferularum tenerarum, vel tabellarum, uſque ad *ruborem cutis* ab iis probata *percuſſio*, itemque *uſtio*, & *ſcarificatio* [c] faciendæ pubetenus, atque clunibus, & circa initium veretri circulatim, quod *Græci* περίνεον vocant, [d] debilitate afficiens. Sunt præterea aquoſa [2] *ſemina* quæ excluduntur, & magis cum ſe *pronos* fecerint ægrotantes, vel celeri ambulaverint greſſu. [e] Irruit autem corporibus, cum longa fuerint *debilitate* vexata, aut immodico uſu *venereo* affecta. Sed eſt accipienda *curatio* ex iis, quæ de veſica *ſanguine* fluente memoravimus: Item ex iis, quæ in *lenimentis* paſſionum fortificandi corporis cauſa, ac demutandi ſæpiſſime probavimus. Eſt enim hæc paſſio ſeminalium viarum [f] *paralyſis*.

78 — 79

Venerii noxa. — *Gonorrhæa.*

a ſollicitandum

b reprobanda

c facienda

d i. quæ debilitatem afferunt

e irruunt

f immo potius Rheumatiſmus.

2 Seroſi humoris corrupti & acris, per colem effluxum intelligit, quem Gonorrhææ ſpeciem quidam eſſe putant. Vulgus vocat *chaude piſſe*.

Hic deeſt caput de Diabete: item de Seminis lapſu, ſeu Gonorrhæa: quæ duo capita in Indice huic libro in Editione Baſileenſi præfixo, notantur.

CAPUT VII.

80 *De Somno venereo quem Græci* ὀνειρόγονον *appellant.*

PEr *ſomnos* inanibus viſis affecti ægrotantes *ſeminis*
lapſu vexantur. *Nomen* autem ſumpſit ab acciden-
ti, ſiquidem effectum venereum provocando perficit.
Quid ſit ſomnus venereus. Sed generaliter, neque illico *paſſio* eſt, neque *accidens*
paſſionis, quod *Græci* ſymptoma vocant, ſed eſt con-
ſequens viſis, quam *Græci* Φαντασίαν vocaverunt, per
ſomnum ægrotantes afficiens, ob deſiderium *venereæ*
ejus cauſæ. voluptatis, vel jugem atque continuam *libidinem*, ſive
è contrario longam uſus *dilationem* vel continentiam.
81 Sed hoc frequentius accidens in *paſſionem* ſæpe deve-
Aliquando epilepſiam aut furorem præſagit: nit; itemque alterius paſſionis aliquando *ſignum* an-
tecedens fit, ut *epilepſiæ* aut *furoris*, quam *Græci* ma-
nian vocant, aut cujuſquam ſimilis morbi, quoniam
vexationem oſtendere probatur, atque præmoveri
corpus, ſive prætangi acceſſione ventura. Item ali-
quando antecedens *cauſa* ſupradictæ paſſionis, quam
a Gonorrhæam quomodo differat a Gonorrhæa. [a] *ſeminis* appellamus *lapſum*, fuiſſe probatur, à qua di-
ſcernitur, ſiquidem illa paſſio etiam per diem *vigilan-*
tibus ægris fluere facit ſemen, nulla *phantaſia* in uſum
venereum provocante. *Somnus* autem venereus eo ſo-
lo tempore, quo dormiunt ægrotantes, inanibus viſis
82 *concubitum* fingit. Aliqui etiam aiunt ὀνειροπόλησιν ab
ὀνειρογόνῳ diſcerni, ſiquidem ὀνειροπόλησις illa ſit quæ per
b operis ſomnum concubitum *fingit*, cum [b] operantium ſenſu, ſed
c effectum *ſine* ſeminis jactu: Ὀνειρόγονος vero uſque ad [c] *defectum*
deducit ſeminis lapſum. Sed *Meleſius* nihil inquit ſu-
pradicta differre: unum enim atque eundem fluorem
dicit eſſe ſeminalium viarum. Sed quod *nunc* excluſio
perficitur ſeminis, *nunc* impeditur, quanquam viſa
per

per ſomnum eadem fingantur, ob alias, inquit, irruentes fieri cauſas: ſed non eſt plurima *diſcretio*, [d] niſi intentio adhibenda: quippe cum neque ad *curationem* neceſſaria comprobetur. [d] nec

83 *Curatio varianda.* Eos igitur, qui ratione *futuræ* acceſſionis *epilepſiæ*, vel *furoris*, aut cujusquam alterius morbi commoventur, ex iis quæ *ſuis* ſunt *paſſionibus* tribuenda, mitigamus: eos vero qui *ſpecialiter* hoc vitio afficiuntur, tanquam parva *gonorrhœa* affectos curamus. Supradictorum enim augmentum in iſtam cadere paſſionem facit ægrotantes, [e] *fluentium* ſeminalium viarum, vel *paralyſi* vitiatarum cauſa. Quapropter convenit primo ægrotanti ab *intentione venerea* viſa mentis avertere, quæ *Græci* phantaſmata vocaverunt, atque *aliorſum* applicare intentionibus externis admotis. [e] defluxionem ex aliis partibus accipientium

84 Siquidem facile quæ *vigilantes* accipiunt, *ſomniorum* viſa [g] ad activa cum hiis motibus exercent ægrotantes, & propterea corpus *ſeminis* [h] *diſcuſſione* vexatur. Tum *ſtramenta* duriora atque frigerantia procuranda. Jubendi etiam ſupra *latus* jacere, cum ſe ſomno dederint, & [i] ante ſe: vel ſupponenda tenuis ac producta *lamina plumbea* clunibus, vel *ſpongiæ* circundandæ [k] puſca frigidæ infuſæ, vel [l] injiciendo loca rebus *frigidæ* virtutis ex [m] anterioribus, ut *balauſtio*, vel *acacia*, aut *hypocyſtide*, vel *pſyllio* herba, quæ ſunt ſingularia, vel cum palmulis adhibenda. [g] ad actionem ducunt, hisque [h] excluſione [i] in ventrem [k] puſcæ [l] contegenda lumborum loca [m] antea memoratis

85 *Cibus* etiam *conſtrictivus* dandus, vel denſabilis, & frigidus, ut de ſanguinis fluore conſcripſimus. [n] *Poto* quoque *frigido* nutriendi, vel conſtrictivis, non quidem curioſe confectis. Tum adhibenda *fortificatio* ex communi reſumptione, & facienda conſuetudo *frigidi lavacri*, quod *Græci* ψυχρολουσίαν appellant. *Loca* etiam in paſſione conſtituta forti impreſſione *fricanda*. Sunt enim hæc ſufficientia [n] Potu

conſtrictioni faciundæ. *Aliqui* vero convenire dixerunt etiam *mictus dilationem* tendere, ne frequenti [o] officio cauſa refricetur, & [p] *completa* veſica ſe

[o] i. mictione
[p] plena

86 ſomno ægrotantes dare, quo neque in altum ſomnum venire ſinantur, & [q] interceſſu frequenti [r] excitentur, quo *viſa* venereæ voluptatis, quæ ſomno finguntur, amittant, & extenta veſica *ſeminales vias* ſibi vicinas comprimendo ſemen retineant. Alii *majorem digitum* ligandum atque conſtringendum *forti filo* vel lino juſſerunt, quo *dolore* interveniente, altior arceatur *ſomnus*, & neque animorum viſa in *veneream voluptatem* ſolvantur. Sed erunt hæc utraque a nobis excludenda. Vexant enim vigiliæ ægrotantem, & ultra modum *urinæ retentio* difficultatem mictus ſæpe [s] refecit, ut alterius paſſionis illatæ cauſa videatur, [t] ut ſupra docuimus.

[q] abruptione
[r] excitati
[s] efficit
[t] ſicut

CAPUT VIII.

87 *De ſanguinis emiſſione ex debilitate ſeminalium viarum.*

Milleſius debilitate fieri dixit ſeminalium viarum, vel ſequi *in uſu venereo pro ſemine ſanguinis emiſſionem*. Sed hoc commune eſt etiam iis, qui in oſculo veſicæ, quam [a] *uretan* vocant, *ulcus* habuerint. Et eſt harum manifeſta *diſcretio*. In iis enim qui *ulcus* habuerint, cum mictum fecerint, *ſanguis* fluet atteſtante *mordicatione*, & *dolore*, & aliquando egeſtione *corpuſculorum*, quæ ἐφελκύδας *Græci* vocaverunt. In iis autem

[a] urethram

88 qui *debilitate* ſeminalium viarum afficiuntur, ſolo tempore *Veneris* exercendæ ſanguis excluditur, atteſtante *jucunditate*, nullis corpuſculis, & cum mictum faciunt, nulla mordicatione vexante: ſed etiam nunc *curatio* ex ſupradictis accipienda, ubi *veſicam* fluentem

[b] hujus

tem ſanguine curari conſcripſimus. *Conſtrictione* enim atque denſitate fluentia retinentur. Tunc *reſumptio* adhibenda, ac deinde *recorporatio*, ut ſæpe memoravimus.

CAPUT IX. 89

De Priapiſmo.

Sine ullo dolore vel conſenſu [a] *vertigo veretri fit*, &
appellatur *priapiſmos*, ſed vocabulum ſumpſit à
ſimilitudine *priaporum*, [b] quòd ita [c] formentur, ut *re-
cto veretro* fingantur. Hujus autem paſſionis memi-
nit *Demetrius Apameus* libro Signorum. Ait enim
[d] *ſemen* in ſemet manu operantem nec quicquam potuiſ-
ſe peragere: *tenſionem* autem fuiſſe veretri nimiam,
cum *parvo dolore*, ut *cornu* putaretur, & ita perſeve-
raſſe *multis menſibus*. Nullo quoque adjutorio medi-
cinali ceſſaſſe, [e] ac *tarde*, atque longo tempore quieviſſe.
Quo fit ut à *ſatyriaſi* diſcernatur priapiſmus. Siqui- 90
dem illa *celer* ſit, & non tardet in corpore. [f] Fiet ſanè
cum *contractu nervorum*, & ſtimuloſo *deſiderio vene-
reæ voluptatis*: [g] nam intelligitur *priapiſmus* [h] *paraly-
ſis* eſſe *ſeminalium viarum*, atque aliorum *nervorum*
ad veretri partes [i] ducentium, quorum [k] contractu ægro-
tantes afficiuntur. Sed etiam [l] nunc *curatio* ſumenda
eſt ex iis, quæ de *veſicæ ſtrictura* longo tempore tar-
dante conſcripſimus.

Definitio morbi.
a tentigo
b qui
c formantur
d ſenem
e ſed
Ejus a ſatyriaſi differentia:
f Fit enim
g At
h imo potius ſpaſmus
i tendentium
Curatio.
k diſtenſione
l hujus

CAPUT X.

De vomicis, ſive internis collectionibus, quas Græci ἐμπυήματα vocant. 91

PLena igitur de his tradenda eſt ratio. Hæc enim ſunt quæ in occultis nata [a] *collectiones* nuncupantur,

a abſceſſus, ἀποςημωτα

tur, ut in [b] *ſplanchnis*, ac *membrana*, quæ latera cin-
git, vel in *pulmone*, aut diſcrimine thoracis ac ventris,
quod Græci *diaphragma* vocant, item *ſtomacho* vel
ventre, *jecore*, *liene*, *inteſtinis*, *renibus*, *veſica*, aut
mictuali via, vel *matrice*, aut *peritonæo*. Sed de iis,
quæ in matrice generantur, libris quos de *muliebribus*
vitiis conſcripſimus *Reſponſionum* docuimus: de cæte-
ris vero nunc dicemus. [c] Harum igitur *aliæ* ſolo me-
dicamine curantur, atque *medicinali* [d] *delectu* guber-
92 nante uſum *chirurgiæ* non exigunt: ſiquidem [e] ſint
occultis in locis, & plurimis ſuperpoſitis *membris*,
& [f] ſit impoſſibile atque *illicitum* plurimas incidere
partes, ne *ſanguinis* [g] pompoſus fluor periculum faciat
ægrotanti, ut ſunt quæ in *pulmone* generantur, vel
diaphragmate intrinſecus, vel in ipſa [h] alteriore altitu-
dine, aut in [i] *ſtomacho* ſuperius ſcilicet à diaphragma-
te, vel in *ventris* [k] ſeſſione, aut *inteſtinis*, excepto
ſine *longaonis*, item in *poſterioribus veſicæ*, vel in
renibus: *aliæ* vero accedente *chirurgia* curantur, quo-
ties ad *exteriora* corporis collectionum [l] liquorem
erumpendo feruntur, vel magis ab *altioribus* recedunt,
93 ut in [m] *hypozygo* membrana, vel *diaphragmate* forin-
ſecus, atque *ſtomachi* fundo, & [n] *ventris*, circa ejus
ſuperiorem altitudinem, item [o] *jecore*, & *liene*, & *lon-
gaone* ad ejus exteriora, atque [p] *ſphinteri* vicina, &
veſicæ in anterioribus, vel ſub umbilico, pubetenus,
quod *Græci* ἦτρον appellant, item in *veſicæ collo*, vel
in *prima* ejus parte, quam Græci [q] *uretan* vocant, &
in *peritonæo*. Communiter autem omnis *vomica* vel
collectio, antecedente *tumore* nimio, generatur.

Signa abſceſſuum internorum ſunt

Denique *empyici*, quos nos vomicoſos appellamus,
alii ex *pleuritico* morbo, alii ex *pleumonico* in ſupradi-
ctam paſſionem devenerunt, ſequentibus *ſignis*, nunc
com-

b σπλάγχνοις, viſceribus
c collectionum
d ductu
e ſunt
f eſt
g copioſus
h ulteriore, *ſc.* pectoris cavo
i œſophago
k ima parte
l liquores
m ὑπόζυγος, i. pleura, ut in lib de Cel. Paſ. paſſim
n ventre
o Aph. 45. lib. 7.
p ſphincteri
q urethram Aphor. 57. lib. 7.

communibus cujuſdam partis in vomicam venientis, 94
nunc *ſpecialibus* pro ſingulis corporis locis. Sed ne
longa [r] hac oratione extimemus, omnium *communia* — r hæc
ſimul ordinanda probamus: tum ſingulatim ſpecialia
deſignantes etiam [s] munia adjungemus. Omnibus igi- — s communia *vel communia:*
tur collectionibus generatis, vel cum *tumor* in [t] liquo- — t liquorem, pus. Aph. 47. lib. 2.
re vertitur, ſequitur *febricula* vehemens, inordinata
& ſæpe cum *rigore*, & torpore frigido, vel [v] *iniquitate* — v inquietudine: jactatione: vexatione.
corporis, tum loci *fervor* incendioſus, *gravedo*, *ten-*
ſio, & exceptis quæ in *pulmone* fiunt, ſæpe ſtimulans
dolor, & pulſuoſus: tum celer *pulſus*, atque humilis,
& ſæpe *ſudor*, magis capitis, atque collorum. Dehinc 95
perfecta purulentatione *rigor* corporis, atque *tremor*
[x] circunſcribitur, & *febrium* recedit inquietudo, ac — x ceſſat, minor fit.
dolorum: ſed *ſpecialiter* ac proprie [y] in communibus, — *cuivis propria:* y præter communia *ut pleuræ:*
ſi in membrana, quæ latera circuntegit, *hypozygos* ap-
pellata, fuerit generata collectio, *difficultas ſpiratio-*
nis ſequitur, quam dyſpnœan vocaverunt, & difficilis
jacendi poteſtas ſupra *contrarium* patienti latus, hoc
eſt, quod [z] cauſa non tangitur, cum ſenſu quodam in- — z morbo
terno veluti *pendentium* [a] membrorum, & ſæpe com- — a membranarum
motu corporis quaſi *ſonus* auditur, velut incluſi atque
colliſi humoris, [b] nam *Græci* ὑδατισμὸν appellant. Se- — b quod
quitur etiam *diſplicentia* poſt acceptum cibum, quam
Græci δυσαρέσκησιν vocant, & plurima *tenſio* medii la- 96
teris, aut [1] verricoſa *inflatio* impreſſioni digitorum ce-
dens, ac reſurgens. In *pulmone* vero emergente vo- — *pulmonis:*
mica, *ſpirandi* plurima difficultas ſequitur ægrotan-
tes, *tuſſis* vehemens, *vox* obtuſa vel rauca, & *odoris*
tetri ſpiratio, *thoracis* gravedo, & *adductio* ſuperio-
rum ad inferiora, item *gravatio* atque tenſio ſupina-
tis

1 verrucoſa, acuminata, faſtigiata in verrucæ, i. tumuli modum. Ea fit, cum exeſis muſculis intercoſtalibus ſpiritus thorace incluſus, foras, verſus pectoris cutem erumpit.

tis ægrotantibus, & *relevatio* ſedentibus: denique ſe ipſi ſuſtollunt ad partes lecti ſuperiores, quo *levatius* habeant *caput*. Sequitur etiam *cavitas* oculorum, genarum *rubor*, & *albedo* ſub lingua venarum. Et ſi *eruptio* tardaverit, inflatio quoque *articulorum* ſequi-
97 tur, *vultus* pallor, & *macies* ora deformans. Item in
diaphragmatis: *diaphragmate* emergente vomica, dolor ſupra *præcordia* ſequitur, penetrans per latera utraque uſque ad *poſteriora*, & aliquando inflatio vel tenſio juxta *finem* pectoris, vel ſub *extremis coſtis*, atque oſſibus [2] ulti-
c ilia mis, perſeverans uſque ad [c] *alia*. Et ſi collectio [3] *forinſecus* fuerit, *ſonitus* aliquando humoris incluſi ſequitur, tum *tuſſicula*, & in ſpirationibus difficultas plurima, ac *reſpiratio* longa, & forinſecus ſpiritu attracto, [4] *dolor*, quod nunquam ſequitur eos, qui *pulmonis* vomica vexantur. Etenim *pleumonici* hauriendo magis
98 ſpiritum relevantur. In *ſtomacho* autem emergente
Stomachi, ſeu œſophagi: vomica, *ructationes* tetræ, atque difficultas *ſpirationis*,
d parva e humoris ſed minor ægrotantes ſequitur, & aliquando *tuſſicula* [d] parvo ſine ullo [e] tumoris excreatu: tum *torpor* frigidus articulorum, *animi* defectio, *ſudor* in ſummitate cutis, *pulſus* parvus, & corruptio ſumpti cibi, atque acidæ ructationes, & *nauſea*, & aliquando *vomitus*, ſiccitas *linguæ*, vel aſperitas, *ſitis*, *tranſvoratio difficilis*, plurima vel parva pro collectionis magnitudine.
f devoratum g relevantur h At Quod ſi fuerit in *ſuperioribus* ſtomachi, donec cibus tranſvoretur, *preſſuram* ſentiunt ægrotantes, poſt [f] ef-
99 fectus verò [g] releventur. [h] Ac ſi in *inferioribus*, erit facilis *tranſvoratio*, ac deinde dolida cibi *perceptio* ſeque-

2 *ſc.* Sterni, qua eſt xiphoeides, & ſub coſtis nothis, quibus adnectitur Diaphragma.

3 Extra Diaphragma intra ventrem, qua ventriculum Diaphragma contingit, non qua pulmonem ſpectat.

4 Nam per inſpirationes Diaphragma in ventris inferioris ſpatium diſtenditur, quemadmodum per expirationes ſurſum in thoracem adducitur.

ſequetur, cùm ad deſtinata pervenerint quæ [i] ſumantur, *dolore* ex anterioribus partibus in ore ventris atteſtante, cum *inflatione*, vel extantia quæ impreſſione digitorum cedat ac reſurgat. Si verò in *ſuperioribus* fuerit collectio, nulla videbitur prompta inflatio vel extantia, ſed dolor atque gravedo *inter ſcapulas*, [k] vel ex poſterioribus *cervicis* partibus ſentietur. Ac ſi in [l] *ventre* fuerit collectio, & magis in ejus ambitu, erit *inflatio* inferius à *diaphragmate*, quod diſcrimen appellamus, circa medium præcordiorum *ſiniſtrorſus* flexa, & impreſſioni digitorum cedens, ac reſurgens,
atteſtante *faſtidio*, nauſea, *ſiti* poſt cibi ſumptionem, 100
cum ructationibus acidis, atque ſumptorum corruptione, & aliquando *liquidis* per ventrem egeſtionibus. Ac ſi in aliquo *inteſtinorum* fuerit collectio, erit *extantia* vel inflatio vomicæ ſecundum ejus *poſitionem*: [m] in *pyloro*: denique conſtituta in ultima parte ventris ſub *dextro* latere, atque *ilio*, vel ſub *jecore*. Sin verò in [n] *neſtide* fuerit collectio, erit in *ſiniſtra* parte extantia ſupradicta atque inflatio veluti ſub *liene*. Aliis etiam inteſtinis [o] *tenſioribus* collectione vitiatis inter *umbilici* atque *pectinis* regionem ſupradicta reperiuntur. Ac ſi in *colo* fuerit collectio, ſecundum *ilium dextrum*, circa umbilicum uſque ad *ſiniſtra* loca, antecedentibus iis quæ ſunt ſolita *colicos* afficere, ſupradicta reperiuntur.
Item in *longaone* collectio- 101
ne [p] ſuffecta, *clunium* dolor ſequitur, cum difficultate *mictus*, & abſtinentia ventris, & aliquando egeſtione *muculenta*, vel *ſanguinolenta*.. Inflatio autem vel *extantia* erit in ſuperficie *occulta*, ſed immiſſis per podicem *digitis* ſentietur, & ad inferiora venientibus liquidis commixta *ſtercora* putria egeruntur, adeò ut plerunque lateat, utrum ex *pyloro*, vel *neſtide*, aut te-

i ſumuntur

k vel in *Ventriculi:*

l ventriculo

Pylori:

m ut in pyloro erit extantia conſtituta *jejuni:*

n νῆστις, eſt inteſtinum jejunum *inteſtini ilei:* *coli:*

o tenuioribus

recti:

p perfecta

[q] tenuioribus — [q] *tenerioribus* inteſtinis hæc ferri videantur. Sed erunt purulenta *ſeparatiora* à ſtercore, atque diſcreta,
102 quum ex *colo* referuntur, aut ex *longaone*. Item in
jecoris. — *jecore* vomica conſtituta, *inflatio*, vel extantia, & *pulſuoſa* ſequitur ægrotantes [r] appoſitio, & tangentibus nobis [s] *ſana* principaliter [t] occurrunt, & circa confinium *interaneorum*, quæ, ut ſuprà diximus, *Græci* σπλάγχνα vocant, circunſcripta collectio ſentitur, quum nuncquam [v] tantum latens, atque ita ſubmerſa in *peritoneo* collectio comprobetur, neque ita circunſcripta ac deciſa videatur: ſed paulatim deficiens ſuos *fines* ſanis partibus jungat, ut non [x] dejecta atque deciſa videatur.

[r] diſpoſitio [s] partes ſanas quæ hepati incumbunt [t] occurrit [v] adeo [x] diſtracta

Quot modis, & quibus viis hi abſceſſus ſe exonerent.

Hæc eſt *vomicarum* omnium ſpecialis ſignificatio, ſed earum *eruptiones* aliquæ ad *thoracis* inania fiunt:
103 aliquæ inter regionem *peritonei* & *inteſtinorum*: aliquæ ad *ſtomachum* vel *ventrem*, ut liquida atque purulenta evomantur: aliquæ ad *pulmonem*, ſive arteriam majorem, vel *rumam*, quam *Græci* βρόγχον appellant quo liquida & purulenta [y] etuſſiantur: aliquæ ad *inteſtina*, vel eorum ſpatia, quo per *podicem* liquida excludantur, vel purulenta: aliquæ ad *matricem*, quo per *muliebrem ſinum* profundantur: aliquæ ad *renes* vel mictuales vias, ac *veſicam*, quo per mictum ferantur, aliquæ ad *cor*, ut *Eraſiſtratus* ait, ſed harum omnium eruptionum plerique alias [z] rationabiles dicunt, aliquas irrationabiles: ſed *rationabiles* ajunt, ut ad ſtomachum vel ventrem venientes per *os* exclu-
104 di, ad pulmonem vero per *arteriam* majorem: item ad inteſtina vel ventrem, vel *podicem* ferri, ad renes vero vel veſicam per *mictuales vias*, item ad matricem per *muliebre* [a] veretrum: *Irrationabiles* autem dicunt, eas quæ in *diaphragmate*, vel *hypozygo* membrana,

[y] extuſſiantur. [z] quarum facile ratio reddi poteſt. [a] pudendum

brana, aut *jecore*, & *liene* generatæ rumpuntur, &
per *arteriam* majorem, vel *ſtomachum*, aut *veſicam*,
aut *matricem* excludi [b] credantur, cum *nullæ* ſint ab
iis partibus, quæ collectione affectæ ſunt, *naturales viæ*
ad ſupradicta loca ducentes. *Alii* vero etiam in iis
ſe [c] repertos quædam *vaſcula* demonſtrant, *anatomi-*
ca ratione adprehenſa, quæ ad hæc penetrant loca.
Alii ajunt *vias* eſſe *latentes*, quas λογοθεωρήτȣς appel- 105
lant. per quas limpida vel purulenta quadam *exudatione*
ferantur: ſed non oportet de his plurimum diſputare.
Sufficit enim *ad diſciplinam ſignificationis faciundæ*,
manifeſta [d] *comprobare.*

Item aliqui etiam in ſingula loca ex aliis factam
ſuſceptionem puris, quam μετάληψιν vocaverunt, *ſignis*
explicare conati ſunt, quæ quidem non neceſſaria,
ſed frequentia probaverunt. Etenim ad *arteriam* ma-
jorem, ſive gutturis cannum, quam *Græci* βρόγχον ap-
pellant, facta eruptio *ſpirationis* ingerit *difficultatem*,
& *tuſſiculam*: ad *ſtomachum* verò, nauſeam, atque 106
faſtidium, & everſionem, vel *vomitum* ingerit ægro-
tanti. Item ad *inteſtina*, vel ventrem, *tormentum*
facit partium, cum *inflatione*, ac ventoſitate. Ad *ve-*
ſicam verò, delectationem facit frequenter *urinæ* red-
dendæ. Ad *inania* autem *thoracis*, atque inter *peri-*
tonæon membranam, & *vitalia interna* nulla ſunt an-
tecedentia eruptionis ſigna, ſed utranque *factam* in-
telligimus. [e] Sed pro ægrotantium *motu*, vel conver-
ſione jacendi, *ſonus* quidam efficitur velut incluſi hu-
moris, quem *Græci* ὑδατισμὸν vocaverunt. [f] Præſtan-
tius autem, ſi inter *peritonæon* atque *inteſtina* id eve-
nerit. Sequitur etiam prominentia partium, *hydro-*
pem fingens, cum *mordicationibus*, ac doloribus re-
pentinis. [g] Sed ſi inanis fuerit ruptio *thoracis* facta ſu- 107
perio-

b creduntur

c reperiſſe

d cognoſcere

Signa, in qua parte, & quoverſus abſceſſus ruptus ſit.

e Nam

f Melius percipitur

g Sed ſi ſuperior in partium diſcriminis, quod Græci diaphragma vocant, in thoracis inane ruptio facta fuerit.

periorum partium à diſcrimine, quod Græci *diaphragma* vocant, cum *difficultate ſpirationis*, *tuſſiculæ* querela ſequitur. Sin verò in regionem, quæ *inteſtinis* atque *peritoneo* interjacet, fuerit facta, *inferiorum* partium querela ſequitur cum inteſtinorum *tormento*. Novitate enim repentinæ effuſionis acriorum humorum, atque corrupti puris edacitate ea quæ naturali habitu cuſtodita manebant vitalia, vehementiſſimè

108 vexantur. Præterea *repentina*, atque coadcervata aliquando ruptio fit, aliquando [h] *paulatim*, tenuatis primò *vomicæ tegminibus*, ut præliquatum, atque parvum liquorem mittant, quod apprehendimus, quum *tuſſicula* deſiverit eſſe ſicca, atque *ſputa* pollui admixtione *puris* viderimus, vel in egeſtionibus ventris quicquam *ſanioſi liquoris* fuerit repertum, vel in egeſtionibus urinæ *ſedimina purulenta* fuerint inventa. Sed poſt ſupradictas *eruptiones*, ſi *omnis* fuerit facta liquoris effuſio, *febres* illico ſolvuntur, atque loci *prominentia* [i] reflatur, & *gravedo* [k] circunſcribitur. Sin verò *ex parte* fuerit effuſa collectio, quod fit *debili-*

109 *tate* ægrotantis, aut *craſſitudine* liquidorum, aut non in [l] *fundo* [m] vomica [n] oſculatione ſuffecta, ſed è *lateribus*, aut ſupernis partibus [o] paulatim liquidam inventurum. Sed erit [p] approbanda ſignificatio *non in fundo* factæ ruptionis, quum inter aliquos dies repleta vomica, ſive eruptio, *tenſionem* rurſum, atque gravedinem cum *febre* moverit ægrotanti: tum poſt effuſionem ſuperflui liquoris omnia levigantur: ac ſimiliter per *intervalla* dierum [q] eaſdem difficultates [r] repræſentet.

Communiter autem, omnium eruptionum *tutior* eſt comparatione cæterarum, illa quæ in *veſicam* venerit, atque *mictuales vias*. Etenim naturaliter cre-

dnu-

[h] quod dici ſolet: per reſudationem

[i] retrocedit

[k] ceſſat, minuitur

Signa vomicæ ex parte tantum expurgatæ.

[l] medio, parte interiore

[m] vomicæ

[n] apertione

[o] paulatim exeuntia liquida inveniuntur

[p] cognoſcenda

[q] eædem

[r] repræſentantur

Veſica eſt via omnium tutiſſima.

duntur hæ partes jugem *acrimoniam* liquidorum ex-
cipere, ac reddere. Quapropter neque [s] nunc ulla *no-* 110
vitate facilè vexari poſſe videntur, quum in ſe *aliena* *s* tunc
atque acriora ſuſceperint, quæ eruptione *vomicæ* de-
ſcendunt: dehinc, quod naturali *urinæ* commixta *pu-*
rulenta, quæ [t] collatione corrupta videntur, *obtuſa* *t* collectione
miteſcunt: ultimò quod neque coadcervatam, ſed
paulatim redditam, ac requieſcentem ſumant egeſtio-
nem urinæ per exitum & tractum. At facilitate *ſecun-*
da eſt quæ ad *inteſtina* [v] ruperit. Hæc enim quoque *v* eruperit
creduntur tranſitum *ſtercorum* ſuſtinere, ſed [x] ad pri- *x* comparata cum veſica
mam *minus tuta* judicatur. Siquidem poſſit *coadcer-*
vatæ effuſionis cauſa per podicem, ægrotanti [y] *deſe-* *y* animi deliquium
ctionem facere, & propterea *mortem*. Tertia eſt, quæ 111
ad *matricem* [z] ruperit, & magis in iis quæ jam [a] *natu-* *z* eruperit
rali lege purgantur. Didicerunt enim & ea loca ma- *a* i. menſtrua, vel lochiorum
teriæ tranſitum [b] ſuſtinere, minus [c] quidem [d] à priori- *b* facile tolerare
bus tuta eſt. Siquidem neque ex *initio nativitatis*, ne- *c* tamen
que [e] per dies ſingulos [f] *naturalem meatum* ipſæ ſuſti- *d* quam priores viæ
nent partes, neque ita *acria* ferre conſueverunt li- *e* quotidie
quorum: ſiquidem nihil in ſe *ſanguis* habet morda- *f* ſanguinis excretionem
ciſſimæ qualitatis. Omnium tamen *periculoſior* judi- *Quæ viæ ſint omnium periculoſiſſimæ.*
catur, ut *Eraſiſtratus* ait, quæ ad cor fuerit facta, ejus
ſecunda quæ ad *arteriam* gutturis, quam *Græci* bron-
chum appellant, & ejus, *repentina* magis atque coad-
cervata, [g] ab ea quæ *paulatim* fuerit effuſa. Siquidem 112
defectiones ingerit ægrotanti, atque difficultatem ſpi- *g* quam
rationis, & *tuſſiculam*, & *præfocationem*, cùm neque
naturalibus liquidis ulla conſuetudo per ipſam partem
tranſeundi videatur: *tertia* quæ ad *ſtomachum* fuerit
facta: ſiquidem præfocationem minus ingerat, ſed
magis [h] à ſupradicta, *appetitum* cibi extinguat, & *h* quam
propterea *fame* ægrotantes afficiendo debilitet. Item

 poſt

poſt hanc ſecunda eſt, quæ ad *inanitatem thoracis* fuerit facta. Siquidem circunfundatur *pulmoni* humor corruptus: atque *cordi* [i] ultima eſt, quæ inter regionem *peritonei* & *inteſtinorum* venerit. Siquidem circunfunditur humor *jecori* & *lieni*, & *ventri* atque *inteſtinis*, quæ quum fuerint vexata, ingerunt *periculum*. Communiter autem, ſive *univerſim* dicendo, quod *Græci* catholicon vocant, omnium *vomicarum*, vel eorum qui iis afficiuntur, *ſalutarem* intelligimus, [k] *ductum* fore, ſi poſt eruptionem factam *febres* ceſſaverint, & magis extemplo, vel eadem die: *ſiti* quoque recedente, atque [l] perfecto *appetitu* cibi: *ventris* quoque officio parva atque [m] congeſta reddente, ipſius etiam *puris* [n] albedo, atque eodem colore apparente: & cum *lenitate*, ac ſine dolore ſuarum egeſtionum, & ſi per ſuperna egeritur, ſine vehementi *tuſſicula*, neque coadcervatim, ſed *per partes* excluduntur liquida: *peſſima* autem aut [o] *difficulter*, aut, ut ſæpe contingit, *interfectiva* ferri judicamus eis, quibus *poſt eruptionem febres* annexæ perſeveraverint, atteſtante *ſiti* cum *faſtidio* cibi, & *ventris fluore*, vel ipſius puris *felloſo*, vel *livido* colore, coadcervatis egeſtionibus, aut cum *vehementi tuſſicula* viribus [p] depurgatis.

i reſpectu periculi proxima

113

Prognoſis univerſalis.

k exitum

l refecto

m concocta

n albedine, atque eodem colore in omnibus ſui partibus

114

o difficillima

p deturbatis, afflictis. eodem genere loquendi utitur inf. §. 39.

Curatio partium affectarum antequam ſuppurantur.

q partibus inflammatis

Hæc eſt *vomicarum* ſignificatio. Sed oportet ob earum *generationem* fugiendam, congruam [q] *tumoribus* adhibere curationem. Horum enim augmenta *collectiones* faciunt generari, ut ſæpe in *pleuriticis* vel *peripneumonicis*, vel ſimilibus morbis, quibus ita formavimus curationes, ut minime ſinantur *initia* fieri

115 *vomicarum*. At vero ſi jam *perfectam* vomicam viderimus, & humore corrupto in toto, aut ex parte, tumoris caruerit nomine, oportebit in *ſimilibus* adhuc perſeverare adjutoriis, ut *cataplaſmatibus* ex polline tri-

Vomicarum jam factarum

tritici, vel ſeminis lini, aut fœnigræci, vel [r] hordeacii confectis, vel ex aqua mulſa, aut *hybiſci* decoctione, cujus etiam *radix* erit conterenda, addita *vaporatione* ſpongiarum. Vel ſi in *inferioribus* corporis partibus fuerit collectio, *encathiſmatibus* quoque jugibus erit utendum ex *aqua* & *oleo calido*, ac decoctione cujuſquam ex iis, quæ cataplaſmatibus congrua ſuprà diximus. Ante cibum præterea *olei calidi* quicquam [s] poto dandum: dehinc etiam *mulſi* mediocriter cocti: tunc *ſorbilis* offerendus eſt cibus, atque calidus. Eſt enim *improprium* ex parte adhuc manente tumore quicquam *acrius* adhibere, quo magis labor ægrotantibus geminetur, ſcilicet *tumore* aſperato, undo majores collectiones efficiuntur. *Pauſante* igitur tumore omni ex parte, & *nondum erupta* collectione: oportet ejus [t] adjuvari *celeritatem*, ut primum perſcriptis cataplaſmatibus *ficum* faciamus admiſceri, cum *hybiſco*: tum reſinam *terebinthinam*, adjuncto uſu malagmatum, quæ congrua *Reſponſionum* docuimus libris, ut eſt *Mnaſeum*, item ex *tribus reſinis*, quod *Græci* διὰ τριῶν ῥητινῶν vocant, tum etiam [v] διὰ χαλβάνης, [x] vel [5] *melinon*, vel quam appellant *Serapionis*, aut [y] *dictamnum*, vel quicquam ſimili promiſſione conſcriptum: *Cibo* autem dandus ſuccus *ptiſanæ* cum melle. Item *porri* capitati vel *atriplex*, quam *Græci* ἀνδράφασιν vocant: itemque *urticam*. Jubendi præterea ægrotantes magis *ſupra latus* jacere, ſi in [z] ſuperioribus à *diaphragmate* [6] partibus collectio fuerit generata. Cavenda etenim *ſupina* jacendi poſitio: ſiquidem exten-

ta

r hordeacei

116

s potui

t accelerari eruptionem

117

v ex galbano

x vel Melinum quod

y διὰ δικτάμνυ

z i. ſupra diaphragma

5 Hujus Melini, Serapionis dicti, ut & Empl. διὰ δικτάμνυ deſcriptiones vid. Gal. de compoſ. medic. κατὰ γένη lib. II. Aëtius pag. 843. deſcribit Melinum Serapionis: pag. vero 836. Dia Dictamnum.

6 in thoracis inanitate. Sic enim pus minus in pulmonem decumbit, ſed in coſtas convertitur.

ta *arteria* anguſtatur, quo & magna difficultas *ſpirationis* fit, & minima liquidorum *excluſio* perficitur.
118 Sed ſi his adhibitis collectionis non provenerit *eruptio*, oportebit *vehementioribus* eam provocare, ne humor incluſus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi ſunt ægri *decoctione fici*, vel *hyſſopi*, ac *rutæ*, & *origani*, & *tragorigani*, & *thymi*, vel *ſatureiæ*, aut *abſinthii*, vel *centaureæ*, aut *marrubii*, aut *ſemine radicum*, aut *ſinapi*, aut *naſturtii* cum melle, quorum aliqua etiam viridia erunt mandenda. Item medicamen quod appellatur διὰ τριῶν πιπερέων [a] potu dandum, vel *diaſcordeon*, aut [7] *zopirium*. Multi tamen etiam *hieram* dandam probaverunt, & magis illam
119 quæ appellatur *diacolocynthidos*. Adjuvat quoque eruptionis celeritatem *ſternutatio* adhibita, & aliquibus etiam *excreatus* quidam *hinnibilis* jugiter affectatus. Ac ſi neque ita eruptio fuerit conſecuta, erit jejunus, vel dato [b] poto, aut radicibus comeſtis *vomitus* adhibendus. Aliqui vero in iis, quæ *ſuperioribus* à diaphragmate partibus vexantur, *fumationes* adhibuerunt, tardante eruptione, *hyſſopum*, vel *thymum*, aut *origanum* incendentes, vel *ſulphur*: & [c] *ſandaraca*, aut *aloe*, vel *ſtyrace* impoſitis igni ægros hiſcere juſſerunt, & raptu quodam potili *nidorem* tranſvorare: [d] Tunc dandum vel *tymminum* probant per diem *bis* vel *ter*: ſimile enim inquiunt hoc curationis genus
120 [e] *chirurgiæ*. Sed vehementer caput gravat implendo. At ſi in *inteſtinis* fuerit collectio, erunt per *clyſterem* injicienda ea quæ præbibenda nuper ordinavimus. Tum *eruptione* facta, ſpeculandum, utrum *per partes* atque [f] depoſito, liquida excludantur: an vero *coacervata*, aut omnino difficulter, & paulatim. Sed ſi

a potui

b potu

c ſandaracha, i. auripigmento ſ. arſenico

d Tum adhibendum hoc thymiama

e i. inciſioni ſcalpello factæ

f compoſite, i. blande

7 Zopyrios à Galen. lib. de Antidotis: & Aëtio pag. 522. deſcribitur.

ſi [g] *partim*, & nullis obſtantibus excludi viderimus, erit à *cibo* abſtinendus ægrotus, viribus permittentibus: tum alia die adhibita corporis *unctione* præpotandus iis quæ ſupra memoravimus. *cibis* quoque adjuvare [h] collectionem oportet quo omnia liquida detrahantur, dato *mulſo* bibendo, vel ſolo *melle*, cum reſina *terebinthina*, aut *butyro* non veteri. 121 Tum *ſorbilem* dabimus ſuccum ex *alica* vel ptiſana *melle* admixto. Item *porros* coctos cum *oleo*, atque *garo*, & *ptiſana*, tum etiam ex tritico ptiſanam confectam, aut cum *protropo* vino, aut *ſquillitico*, item *lac* cum mulſo. Et ſi eruptio liquidorum ad *mictuales vias* pervenerit, erunt adjungenda ſupradictis etiam mictualia medicamina quæ *urinam* provocant, à Græcis *diuretica* appellata, ut *aſparagi* [i] *olus atrum*, *lactucæ*, nunc coctæ, nunc incoctæ, item *radices*, & ſorbilia, *lacte* quoque confecta. Sin vero ad *inteſtina* eruptio pervenerit, quo per podicem exitum habeat, cum ſupradictis communiter erunt adhibenda quæ *ventris* officium non denſent, neque plurimum laxent. 122 Quapropter mictualibus prohibitis, cibo ordinamus *malvam* dandam, *betas*, *cauliculos*, *cucurbitas*. Sed ſi *coadcervatim*, ac *nimis liquida* ferri viderimus, erit *abſtinentia* [8] recuſanda. Dandum *mulſum* [k] poto ſufficienter decoctum, & plurima *ſitis* ægrotantibus [l] indigenda. Dandus præterea *cibus* qui ventris teneat officium, ut *orizæ* ſuccus ſorbilis, aut *lenticulæ*: item *piſces* duri corporis, quos σκληροσάρκους *Græci* vocaverunt, & *volantum* ſicciora, & [m] poto *aqua imbrialis* offerenda, quam vulgo ciſterninam vocant, *calida* item medicamina quæ ad humectam tuſſiculam conſcripta ſunt: tum *vinum* mediocriter aſperum. Sin vero *difficulter* 123

g per partes, ut paulo ante
h excluſionem
i hippoſelinum, ſ. ſmyrnæum
k potui
l injungendæ
m potui

8 vires enim cibo ſæpius, ſed paulatim ſumpto reficiendæ ſunt.

atque paulatim liquida fuerint excluſa, erit inquirenda cauſa, utrumne ob *debilitatem* ægrotantis id evenerit, [n] quo minime valeat excludere aliena, an vero ob *craſſitiem* liquidorum, vel ob eruptionem [o] non in febribus factam, vel in *fundo* collectionis. Etenim ſi ob *debilitatem* ægrotantis id adverterimus fieri, erunt ſublevandæ *vires* per reſumptionem. Si autem ob *craſſitudinem* liquidorum, *tenuantia* adhibenda, atque præpotanda quæ ſupra memoravimus, adjectis quoque

[n] quia, quod
[o] in lateribus aut ſupernis partibus factam, non in

124 ſimilibus *electariis*, ut ſunt ex *melle*, *reſina*, vel *lini* ſemine cum melle confecta, ac nucleo *pineo*, vel *ſtrobylis*, & *urticæ* ſemine: præbibendum *ſinapi* cum parvo *pipere* longo: tunc *hellebori* adhibemus purgationem. Ac ſi ex vomicis *ulcera tardantia* perſeveraverint, ea quæ ſupra *diaphragma* fuerunt, quod diſcrimen appellavimus, ita curabimus, ut eſt de *phthiſicis* ſcriptum: in *ſtomacho* vero vel *ventre*, ut de *cœliacis*: item in *inteſtinis*, ut de *dyſentericis*: in *renibus* vero ac *veſica*, vel mictualibus viis potis medicaminibus, atque *clyſtere* injectis, vel per *cathetera* immiſſa utemur. etenim ſi *ſordida* apparuerint ulcera, *lacte* atque *melle* potamus, ſemine *cucumeris* [p] præfu-

[p] antea infuſo

125 ſo: aut *mulſo*: aut pinguibus *palmulis* cum paſſo: aut *nucleis* cum *amygdalis* & *amylo*. Similia etiam per *cathetera* immittenda: ut *tetrapharmacum* medicamen diligenter lacte ſolutum. Sin vero *limpida* fuerint ulcera, erunt *encathiſmata* adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua *conſtringentia*, atque extrinſecus apponenda *emplaſtra*, quæ cicatricem facere valeant, à *Græcis* ἐπουλωτικὰ appellata. potui dandum *lac* cum *amylo*, & *cucumeris* ſemine, cum decoctione *phœnicobalani*, aut *papaveris* [q] fixi, atque conſtricti cum vino protropo, & [r] *amygdali* decoctione, vel mali *cydonii*, *ſor-*

[q] frixi atque contriti
[r] amygdalarum

ſorborum, & palmularum *thebaicarum*, vel ſucco mali 126
punici, vel iis quæ in pharmaceutico *Reſponſionum* tra-
didimus libris, ex quibus eſt quod appellatur [s] *carui*, &
œnocraton, & ex [t] *trachanto* atque *amylo*, & *glycyrrhi-*
za. Utendum etiam *aquis* ſua virtute medentibus, quas
ſupra memoravimus: Itemque iis quæ in [v] *Aria* inſula,
& [x] *Theanitorum* provincia eſſe perhibentur, cætera-
rum quoque *reſumptivarum* materiarum uſum adhi-
bendo, ut nutribiliores ſuccos. Ubi vero *inter inteſti-*
na & *peritoneum* eruptio fuerit facta, ſive ex *jecore*,
ſive ex aliqua veniens collectionis parte, quæſitum eſt 127
quomodo *puris detractio* fieri poſſit, utrumne per te-
nues vias *veſicæ* veniat: [y] atque in *inteſtina* [z] acceptum
videatur, & propterea per urinam, vel per ventris of-
ficium excludi poſſit: an vero ſectis *inguinum* locis de-
trahi facilius videatur, quod quidem *Eraſiſtratus* de-
monſtravit? Sed apparet [a] nunc *chirurgia* ad exitum
puri faciendum, inciſa ſecundum inguen *peritonei*
membrana, quo corruptis liquoribus prolapſio inferio-
ribus [b] aperte præbeatur. Tunc congrua adhibenda cu-
ratio. Etenim inciſa peritonei membrana, in *cicatricem*
facile conducitur, & ſine ullo *periculo* ægrotantis ſani-
tas [c] datur, ut eſt conjiciendum ex *hydropum paracen-* 128
teſi, atque chirurgia *ramicis*, quam *Græci* ἐντεροκήλην vo-
cant. Neque *impoſſibile* putandum, etiamſi quid re-
manſerit, facta detractione [d] *chirurgiæ*, per ſuperfi-
ciem cutis, ac *tenues vias*, & per inteſtinorum cavita-
tem [e] ſudari: quippe cum etiam in *hydropibus* circunfu-
ſus humor *inteſtinis* ſæpe fuerit [f] exiccatus, quibuſdam
per *veſicam*, fœminis per *matricem*: ſed omnibus com-
muniter *fortitudinem* convenit per nutrimenta præſta-
re. facile enim [g] *corruptio* partium depulſa paſſione fit,
cum corpus fuerit naturali fortitudine poſſeſſum.

s διὰ καρύων
t tragacantho
v Ænaria
x Teanitarum, Apuliæ populorum
y an vero
z accipi
Pus in abdomine collectum optime inciſione detrahitur.
a commoda
b apertis
c redditur
d i. à chirurgo
e exudare
f abſorptus
Virium ante omnia ratio eſt habenda.
g reſtitutio, correctio

CAPUT XI.

129 *De ſuperflua carne, quam Græci* πολυσαρκίαν *vocant.*

ACcidunt corporibus *ſuperflua carnis incrementa*, quæ Græci ob nimietatem πολυσαρκίαν vocaverunt, & eſt hoc paſſionis genus contrarium [a] *nutrimento ceſſante*: ſiquidem ceſſans nutrimentum tabida facit corpora. Idem *ultra naturæ modum* [b] vehementius elatum plurimam facit *carnem* generari, ex qua corpora gravata premuntur. Præterea hoc quoque ſpeciem [c] accipimus *cachexiæ*, ſiquidem indecens difficultas patientes afficit: nam ſequitur *nimia* ac ſuperflua *multitudo*
130 *carnis*, quæ in pinguem prominentiam erigitur, cum *tardo motu*, atque gravatione, & *debilitate*, & ex parvo greſſu *anhelatione*, ac *ſudore*, ut ſuo ſe corpore præfocari ſentiant ægrotantes, quo neque levia ferre valent veſtimenta. Multi igitur *medicorum* atque *aliptarum* ſalutaribus præceptis adjungendam diligentiam *detrahendæ carnis* putaverunt, intuentes κοινότητα, quam ἐπίδοσιν vel εὐεξίαν vocant, hoc eſt, *habitudinis*
131 *augmentum*: ſed hoc à *Sorano* repulſum. Nos igitur ſolam *bonam* habitudinem intelligimus, quæ ſi fuerit cum *modica carne fortitudo*, [d] & ſervanda magis quàm repellenda. *Polyſarcia* vero, quam nunc paſſionem dicimus, recte *cachexian* nuncupamus, quæ multis accidentibus denuntiat *periculum*. Etenim quæ [e] ſequetur *animalia* [f] nutrimento dedita, vel [g] *cuſtodia* reſervata, ut [h] flato, atque extento, & prominenti corpore videantur, hæc eadem cuncta *patientes* [i] ſequentur. [k] Similiter accidentia corporibus ulceratis, in quibus [l] *vana caro* concreſcit, vel eorum *labiis* quæ [m] fuerit acie circunciſa [n] renaſcantur.

a nutrimento ceſſanti, ſ. tabi
b copioſius allatum
c eſſe judicamus
Symptomata hujus morbi.
d eſt
e ſequuntur
f gulæ
g ſaginationis ergo
Πολυσαρκία eſt cachexiæ ſpecies periculoſa.
h inflatio
i ſequuntur:
k ſimilia quoque accidentia ſunt in corporibus
l luxurians
m fuerint.
n renaſcitur

Sed iſtius paſſionis *duplex* traditur differentia *cura-* 132
tionis: *alia* quæ cohibet fieri plurimum corporis nu- *Ejus curatio duplex:*
trimentum, quæ quidem ponitur in *geſtatione* celeri,
& *cibis* non multum nutribilibus, ac moderatis, ne
plura corpus quàm inſumit, accipiat: *alia* quæ cyclica
regula atque *operoſa recorporatione* formatur demu-
tandi corporis cauſa. Sed ut [o] docilis ſermo, ac mani- *o* perceptibilis
feſta tradatur præceptio, partium erit memoranda cu-
ratio, Convenit igitur corpus exercere *geſtatione plu-*
rima ac *perſeveranti*, animalium jugo, vel curriculi
motu, & *equitatione*, ac *navicula*: item *lectione*, & 133
vocis exercitio vehementi, vel meditatione *modula-*
tionis agoniſticæ, & *celeri greſſu*, quo magis labor
ſurarum fiat. Item *curſu*, atque ſicca *fricatione*, manibus
puris, vel aſpero linteamine, & arenæ aſpergine: tum
volutatione in palæſtra varia, quam *Græci* [p] celadian *p* κελαδίαν quid ſignificat?
atque [q] *choricomachian* vocaverunt, quæ ſunt ſpecia- *q* an χειρομαχίαν?
liter ab ipſius artis præceptoribus imperanda: tum
ὁπλομαχία, hoc eſt armorum ficta [r] confrixio: item *r* conflixione
[s] *alienis* laboribus exercitio, hoc eſt colluctantium, vel *s* alternis
coërcentium, quam *Græci* [t] haterocopian vel τραχε- *t* ἀτεροκοπίαν, *an* ἑκατεροκοπίαν?
λισμὸν vocant, atque longo vel [v] raptorio *machinamen-*
to, quod [1] *macron ſparton* vocaverunt: item Italica 134 *v* tractorio
ſphæra, & *luctatione*, celerique & dura atque multa
vel ſicca *fricatione*. Etenim oleo, labentibus manibus,
fortitudo ſolvitur exercitii. Convenit etiam *ſole* cor-
pora torrere, quod *Græci* ἡλίωσιν vocant: tum *paroptesi*
ex flamma, vel carbonibus, & ſiccis vaporationibus
provocatur ſudor: & nunc *ferventia lavacra*, quæ
plurimum detrahunt, nunc *frigida*, quæ corpus in
denſitatem cogunt: denique [x] *pſychrolutarum* corpora *x* qui frigida lavantur
Ffff 3 den-

1 Macroſparton nempe, quia longis funibus τοῖς μακροῖς σπάρτοις traheretur.

y teſtaceæ

denſa, ac veluti [y] *teſtea* ſentiuntur. Convenit etiam

135 *arenæ* littorariæ adhibendus fervor: tum *natatio* maritima, vel *aquarum* naturali virtute medentium, & in lavacris ſudore perfecto aſperginem *ſalis* adhibere: qua ſæpe condita caro animalium ciborum [z] voluntati ſicca ſervatur, atque denſior, nec collecta marceſcit. Tum *fricamentum* adhibendum quod *Græci* [a] zegma vocant, ex *nitro* tuſo, atque in pulverem redacto, & poſt lavacrum longa *cibi dilatio*, vel potus. Tunc enim *appetitio* [b] minima marceſcit, & ejus *acies* temporis obtunditur dilatione, cum etiam *digeſtionis* parata protervitas detracto fomite langueſcit. Erit præterea *potus* ſemper ante cibum prohibendus, vel in

z voluptati

a forte σμέγμα, an ζέμα, a ζέω ferveo?

b maxima

136 toto *parvus* dandus, & magis cum cibi ſumuntur. Etenim immiſſo *liquore* plurimo [c] fluidantur accepta, atque *caro* mollitur, & digeſtione facile [d] ſolidiora propriantur. Sed ſi plurimum quiſquam ſitierit *vinum*, parvum dabimus mediocriter aſperum. *Pulmentum* vero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, ova: *piſces* autem teneros, vel *pinguia* quæque reprobamus. *Panem* damus frigidum, fermentatum, [e] *autopyrum*. eſt enim minus nutriens: & magis, ſi fuerit *veteratus*. Specialiter autem *ſiccus* probandus eſt *cibus*. Item pulmento danda ſunt *olera* & *piſces* durioris naturæ, vel *avium* ſicciora, vel *agreſtium*, ut leporis, capreæ: porcina ex *depoſito*, hoc eſt, longo tempore

c fluida redduntur

d ſolidioribus propriantur. i. partium corporis ſubſtantia adhæreſcunt, & agglutinantur

e ἀυτόπυρον, cui nihil furfuris ademtum eſt

137 ſale ſiccata. Convenit præterea *unum cibum* ſumere, & poſt ſumptionem plurimum *vigilare*: [f] In requie quidem, quo multa corpus *exhalatione* inſumatur vigilando: additur enim plurimum ſomno: denique *dormientium* corpus [g] validius fit. *Potus* dandus frigidus: & perſeverante [h] *carnis multitudine* erunt initia *cycli* [i] adſumenda, nunc ab [k] omni *abſtinentia*, nunc

f irrequietis *Somnus ſaginat.*

g uvidius

h πολυσαρκίᾳ de qua hic agitur

i incipienda

k totali

à

à *parvo cibo & aqua*, nunc [l] augmenta ordine regulari. Item à *jejuno vomitu* ſumendum eſt initium: [m] vel ex *radicibus*: tum ad *drimyphagian* veniendum, ac mediæ qualitatis materiam, volantum, atque agreſtium: quæ quidem erunt celeranda [n] per dies minoris 138
brevitatis, quo urgentius [o] *initia* repetantur: & in oleribus erunt *urinalia* providenda, ut *aſparagus*, *paſtinaca*, *apium*, *fœniculus*, *daucus*, *porri capitati*, & horum ſimilia: ſic enim communia ſervantes corpus valebimus demutare. *Accidentium* quoque [p] conjecturam faciemus, quo *elimatio carnis* atque [q] diductio procedat. Aliqui medici *phlebotomiam* probant, atque *purgativa* medicamina, quæ cathartica appellant, & *clyſterem*, & poſt lavacrum illico *Venerem* adhibendam ante cibum, atque ipſa die parvum nutrimentum, [r] poto aquam dandam. Item vomitum [s] poſt *veſpertinum* 139
vinum. Alii quoque veluti paſſioni contrariam corporis [t] *expanſionem* ex [v] thalamo fieri probaverunt, & appellant [x] *ἀντίπαλον*, itemque *nocturni roris* auram ante ſolis ortum bibendam. Sed horum *deliratio* manifeſtis proditur rebus. Nam *phlebotomia* vires depurgatæ vexantur, & corpora [y] palleſcunt, quod *Græci* [2] *ῥάκωσιν* vocant. Item *purgativis* medicaminibus ex clyſteribus, cum ſupradictis, etiam liquida corrumpuntur, [z] cum *alius habitus* corporis fit, quem *Græci* cachexian vocant. *Venereus* vero uſus effœminat membra, atque fortitudinem tollit. Item aliquibus bis in 140
die [a] ordinatum *lavacrum*, & *ſomnum* prius quàm cibus ſumatur, quidam *impropriè* voluerunt. craſſificat enim ſomnus, non tenuat corpora: item *vomitus* poſt cibum: vires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant *carnem*, implent tamen neceſſario *caput*, atque

l augenda
m deinde ex
n paucioribus diebus
o cujuslibet cycli
p obſervationem
q deductio
r potui
s poſt cænam
t pandiculationem
v venere & concubitu
x i. τῆς πολυσαρκίας adverſarium
y flacceſcunt
z quo malus *Venus effœminat.*
a *ſub.* male

2 Sic Aeginet. lib. VI. c. 77. laxatam ſcroti cutim appellat ῥάκωσιν ὀσχέυ.

que ſenſuales vias vexant, & *gingivas* in putredinem
mittunt, atque os odore [b] fœtant, retro *ſtomachum* [c] li-
mant, & ipſum hominem ſibimet faciunt diſplicere:
quod *Græci* δυσαρέσκησιν vocant, cum *inæqualitate* fe-
bribus vicina. Eſt & improprium, atque *parva ratione
æſtimatum, ob corruptionem parvorum majores corpori*
141 *vexationes inferre.* Sed ſi forte [d] *vinorum* fuerit ex-
ceſſa moderatio, tunc erit *vomitus* adhibendus: ejus
enim vexatione major eſt immodicæ ſumptionis gra-
vatio. Item præ [e] cæteris *vehemens*, & major quàm
oportet, animi officiis ſive *curis adplicatio*: Videmus
enim ob has cauſas etiam *ſtudentium* corpora fieri te-
nuiora, [f] limitatione quadam animi jugi cogitatione
atque diſputatione: eorum vero qui *ſegni* ac pigro du-
ctu vitam trahunt, ſolidiora atque *pleniora* fieri corpora,
ob contrariam rationem. His de ſuperflua carne con-
ſcriptis, *omnium tardarum paſſionum curationes ex-
plicavimus*, intentione aliarum ſectarum [g] neglecta.

b fœdant, præterea
c rodunt, excoriant
d ciborum
e hîc ſubintell. conducit *Literis vacantes macri ſunt.*
f limatione
g non ut in Celer. paſſ. libris, integris capitibus redarguta.

F I N I S.

THEOD. JANS. AB ALMELOVEEN

in Cælium Aurelianum

NOTÆ & ANIMADVERSIONES

tam propriæ, quam quas ex Doctorum Virorum Lucubrationibus hinc inde collegit;

ut & Ejuſdem

INDICES DUO; alter VERBORUM, ſive

LEXICON CÆLIANUM;

alter AUCTORUM Cælio laudatorum.

Accedit

INDEX RERUM.

NOBILISSIMO ET AMPLISSIMO

VIRO

WILHELMO REYNDERS

REIPUBLICAE NEOMAGENSIS

CONSULARI,

MEDENDI SCIENTIA ATQUE USU CELEBERRIMO

S. P. D.

THEODORUS JANSON. ab ALMELOVEEN.

ECquid ego poſſum tibi gratius offerre? aut juſtiorem reddere otii mei rationem? quam ut, quas in CAELIUM AURELIANUM, *Medicum nobiliſſimum, antiquis non tantum, ſed, quod miratu dignum, poſteris plurimis, neſcio quam ob cauſam, forte ſtyli durioris obſcuritatem, prorſus contemtum & neglectum, ſubciſivis horis collegerim, qualescunque Animadverſiones, Tibi inſcribam, ac in grati animi teſtimonium nomini tuo celeberrimo conſecrem. Tibi, inquam, cui haec debeo*

plurimas, easque graviſſimas ob cauſas, Vir Ampliſſime, ut qui me primus ante XX. *& quod excurrit annos, quum nobiliſſimus & graviſſimus ſupremae Curiae Gelricae Senator* Wilhelmus Loonius, *utrique noſtrum familiariſſimus, mihi non feneſtram, ſed januam ipſam ad tuum favorem tuamque amicitiam aperiret, ita arcte es complexus, ut nullum tempus, nullam occaſionem prætermiſeris, quibus non ſolum me ad publicam ſtationem provehere omni ſtudueris modo, ſed, cum Medicinae non vacaret, quae poſtea tamen acceſſit, Humaniorum Litterarum Provinciam in hac Illuſtri* Ducatus Gelriae & Comitatus Zutphaniae Academia *mihi demandari ab Illuſtribus Curatoribus effeceris. Quum autem utrumque* Studii genus *pro ingenii viribus probe tueri, atque ad* Caelium Aurelianum *illuſtrandum, in auxilium vocare ſim conatus, accipe paucis, Vir Ampliſſime, quid aliis diſtrictus ſtudiis ac laboribus, publici commodi cauſa praeſtiterim.*

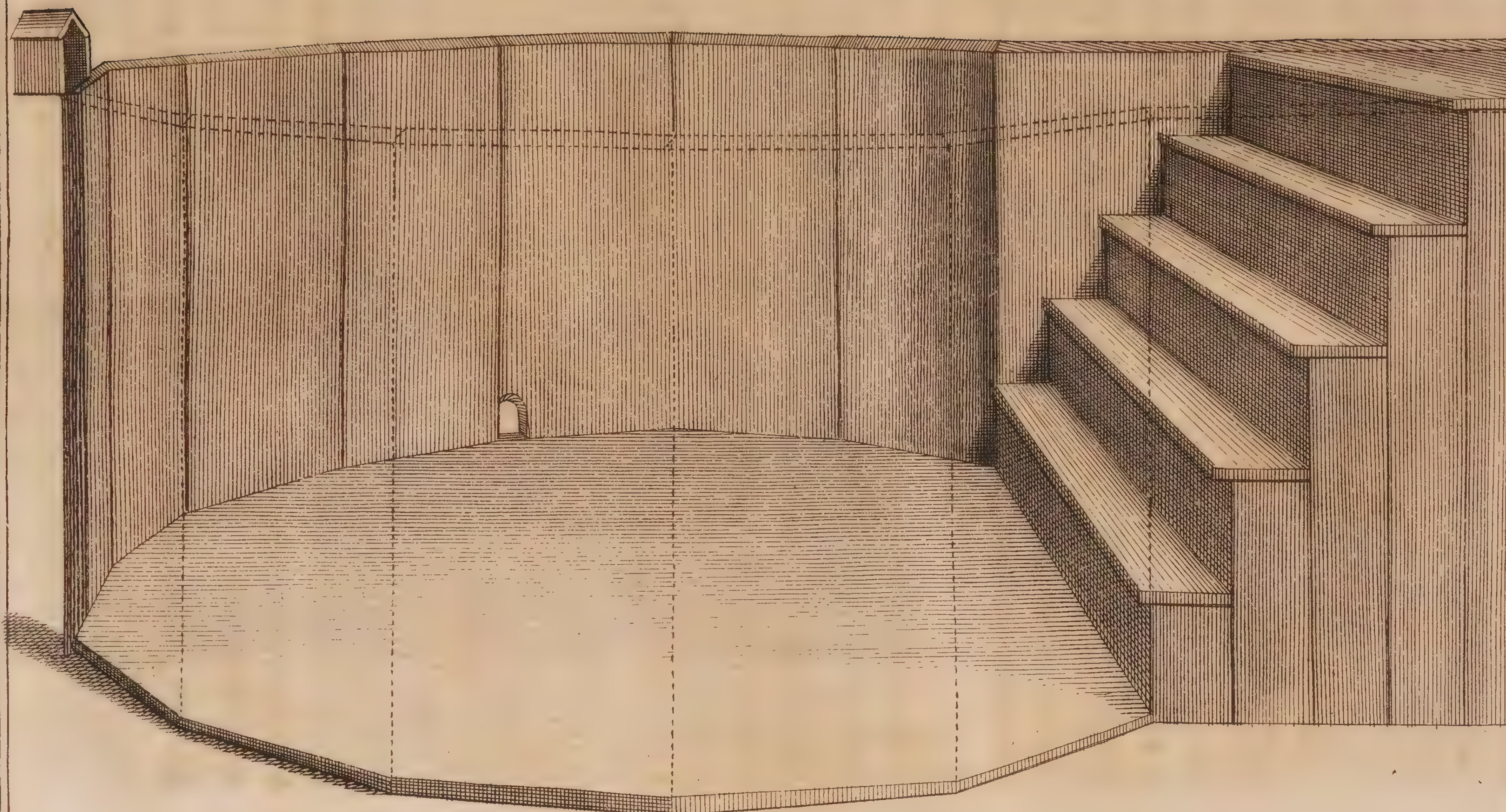
Quum anno MDCLXXXVII. *A. Corn.* Celſum *(cujus brevi, volente Deo, novam, non tamen qualem olim conceperam, majorem, quod alia tempora impediunt, editionem procurabo) recenſerem, animus erat ei comitem addere, ab Henrico Stephano, inter Medicos Principes*

cipes neſcio quare omiſſum, Caelium Aurelianum. *Quem ut exornarem atque probe polirem, undique ſtudui colligere quae illuſtrando forent optimo illi ſcriptori. Verum cum nuſpiam exſtare manu exaratos codices intelligerem, ac pauciſſimas, imo potius unam dumtaxat eruditorum manibus teri editionem Rovillanam, nullos reperiri interpretes, pedem revocavi; ipſumque una cum auctore ſepoſui animum. Donec nuper Angliae decus*, Martinus Liſter, *Veteris Medicinae promus condus, tum alii quoque vindices ſummi, Viri Celeberrimi* Jacobus Vallan *Trajectinae*, Petrus Hotton *Lugdunenſis Academiae lumina, aurem vellerent, novumque reluctanti adderent animum. Quin etiam, ab Anglis excitatus, qui jam manum operi admoverat, uſus opera Cl. Medici* Joan. Conradi Ammanni, *prioribus accedens typographus, me aliis oppreſſum curis (ſudant enim, præter vitae hiſtoriam ſub praelo Epiſtolae,* CCL. *auctiores, nec non rariora opuſcula utriuſque Caſauboni, paucos poſt menſes, uti ſpero, proditura) rogat, flagitat, velim quae ad manum eſſent colligere, refingere, & in ordinem redigere. Quod cum nec amicis, nec typographo, de republica litteraria bene mereri cupienti, nec Publico poſſem denegare*, Cae-

lii *codicem arripui, & quae margini illeveram, quaeque in ſcrinia conjeceram excuſſi, idque eo lubentius, quod non ſine juſta cauſa vererer, Viri Clar.* Nicolai Blancardi *novam editionem, & fortaſſis etiam Viri Illuſtriſſimi* Franconis a Frankenau, *Sereniſſimo Regi Daniae a Conſiliis Medicis,* Animadverſiones *fruſtra expectari. Certoque ſcirem Viri Cl.* Thomae Bartholini Notas & Emendationes *in* Caelium Aurelianum *triſtiſſimo incendio eſſe abſumptas; neque umquam, quod ſcripſiſſe ſe fatetur Cel.* Caſpar Barthius; *in lucem prodiiſſe* Gloſſarium Aurelianum. *Cujus damnum ex parte ſaltem reſarciturus hoc qualecumque* Lexicon *ſeu* Verborum Indicem *pro temporis brevitate, & muneris gravioris exigua otia concedentis ratione, confeci, confectumque lubenter communicavi, ratus noſtri ſeculi cum Medicis tum Viris literatis fore gratum acceptumque; maxime vero Tibi,* Vir Nobiliſſime, *quem juxta cum quibusvis vetuſtioris & purioris Medicinae admiratoribus, rogo, velitis hanc meam opellam boni conſulere, & ſicubi peccaro, quod humani aliquid eſſe, & a me quoque non alienum putem, in amicis morem gerendo facilitati meae benigne ignoſcere. Vale. Dab. Harderov. prid. Kal. Decemb.* cIↃ IↃCC VIII.

ad Pag: 650.

Solium cum gradibus.

IN CAELIUM AURELIANUM VIRORUM DOCTORUM NOTAE ET ANIMADVERSIONES.

Numerorum, qui extant in margine, prior paginam *indicat, alter ejuſdem paginæ* verſum.

A*Cutarum paſſionum*] *Acutum* quod pro ingenioſo notavimus; ſciendum eſt ſubtiles quaſcunque & penetrantes res Latinis *acutas* nominari. Sic *acuti morbi* apud Cælium Aurelianum ſive Arrianum potius. *Acuta crux*, maxime torquens, apud Mæcenatem in Epiſtolis Senecæ. *Acutum venenum* apud Orientium. 1, 3. 4.

Ut laqueos ignis validos, & acuta venena
Cernere laudatam ſic fugias faciem.

Acutus motus pro celeri Statio poſitus libro VI.

- - - - , *motus Spartanus acuto*
Mille cavet lapſas circum cava tempora mortes.

Barth. Adverſar. Lib. XXV. cap. 9. pag. 1230.

Lib. I.] Alii addunt, *Ad Bellicum.* quid ſi legas *Ad Bellicum diſcipulum*, quem mox nominat? Solebant enim antiqui haud raro auditoribus ac diſcipulis ſuis dedicare atque inſcribere ſuos Commentarios. 1, 5.

Ippallum] Alii legunt *Hippaſum.* Th. Reineſ. Epiſt. ad Chr. Daumium VI. pag. 16. Ipallus Pythagoricus in *Præfat.* apud *Cælium* eſt *Hippaſus* cujus nomen ipſi non ſuccurrit (ſc. Barthio) Lib. 28. c. 9. 1, 6.

Nondum nihil] Symmachus . . . . . *Nam quia nihil eſt quod agam, ut ne ſic nihil agam, ſubiit me malorum meorum miſera re-* 1, 8.

 cor-

cordatio. De otio ſuo loqui clarum eſt ex primis verbis periodi. Elegans vero luſus in *nihil agere*, quod & fruſtra aliquid conari, & vel futilibus negotiis occupari, & penitus otioſum eſſe diverſo intellectu deſignat. Fruſtra laborare ſignificat in hoc Arnobii Lib. VI. *Uni tantummodo exauditi abeant ſoli, nihil egerint ceteri.* Otioſum eſſe in notiſſimo Columellæ ſcito: *Nihil agendo homines male agere diſcere.* Sic *nondum nihil agere*, eſt nondum otioſum eſſe in his Cælii Aureliani præfat. *Ajunt Ipallum Pythagoricum philoſophum interrogatum quid ageret reſpondiſſe: nondum nihil: Nondum quidem mihi invidetur.* Quo tamen loco *profectum* conſideranti, quem indicari ſubjicit Cælius, non abs ratione videatur prius *nondum* ex Gloſſa adeſſe. Sed & nomen Philoſophi non abſolverim macula. Certe in indicibus Iamblicho adjectis non comparet, ſi ſatis tamen memini, qui iſtum codicem diu non viderim. Utramque vero hujus phraſeos vim conjunxit poſt Symmachum iſtum vel & ante, Auſonius quoque ad Symachum filium poſt Eidyll. X. *Miſi itaque ad te frivola gerris Siculis vaniora, ut quum agis nihil, hæc legas, & ne nihil agas, defendas.* Barthius Adverſarior. Lib. XXVIII. cap. 9. pag. 1327.

Nondum nihil] Mendoſa eſſe prima de Pythagorici reſponſo verba, quis non videt? Suſpicati alibi horum librorum (ſc. Adverſar. Lib. XXVIII. c. 9. p. 1327.) prius *nondum* gloſſema eſſe, quod magnoperè ſequentium præcipuè verborum conſideratione diſplicere non poteſt. Sed melior videatur vocis correctio quam abjectio. Scribas -- *reſpondiſſe admodum nihil.* Hoc eſt propemodum. Nam *admodum omnes* Salviano phraſis, fere, paucis demtis, ſonat. Et hoc recepto, facilia erunt cætera. *Barth. Adverſ. Lib. XLI. c. 18. p.* 1851.

2, 7. Φρένας *enim Græce mentes vocaverunt*] Forte leg. *Græci*: imo Græcos diaphragma ita appellaſſe tradit Plinius Hiſtoriæ Natural. XI. 37. *Exta homini ab inferiore viſcerum parte ſeparantur membrana quæ præcordia appellant, quia cordi prætenditur, quod Græci appellaverunt* φρένας.

2, 27. *Hanc ipſe explorans diffinitionem*] Malo legere *explanans* i. e. explicans, apertius & clarius exponens. ſic ipſe pag. 6. *Mentitur etiam apertiſſime cum ſuam explanans definitionem, dicit.*

3, 6. *In ſtatu paſſionis*] Eſt autem ſtatus compoſitio hominis ad dimicandum, quæ cum conturbatur, ſtatu homo moveri dicitur. Unde

&

& apud Jureconſultos eſt natum *ſtatus controverſiam* movere; id eſt exiſtimationis atque dignitatis in qua hactenus fuit. Eſt enim ſtatus in quo quis acquieſcit, nec citra & ultra graditur. Sic morborum ſtatus: cum in certam ſpeciem redactus eſt, apud Cælium Aurelianum ſæpiſſime. Gariopontus Lib. VI. c. 30. *Hæc talia utique fieri conveniunt in principio cauſæ ejus uſque dum veniat ad ſtatum cauſa.* Idem Lib. VI. c. 3. *Debet autem ſcire medicus quatuor eſſe tempora omnium cauſarum, maximè febrium; Initium, augmentum, ſtatum, declinationem.* Barth. Adverſ. Lib. XXXV. c. 22. p. 1627.

Qui in ſtatu vigore paſſionis] Alterutrum delendum eſt verbum; ſiquidem hæc duo plane eadem ſignificant, quare putem expungendum gloſſema *vigore*, quoniam verbo *ſtatum* ſæpius utitur noſter auctor, ut pag. 33. *Atque uſque ad totius paſſionis ſtatum alterna, vel per intervalla cibi refectio.* pag. 48. *atque expectato febrium ſtatu.* pag. 49. *tranſacto mox acceſſionis ſtatu.* infra Lib. V. cap. 2. pag. 565. *Conveniunt enim in iſtis mediocriter conſtringentia: augmentis vero atque ſtatui, mitigantia vel laxantia: declinationibus emollientia.* 3, 6.

Mentitur etiam aptiſſime] Forte ſcripſerit Cælius *apertiſſime.* Cicer. Academic. Quæſt. II. 6. *Philo autem dum nova quædam commovet, quod ea ſuſtinere vix poterat, quæ contra Academicorum pertinaciam dicebantur, & aperte mentitur* &c. imo nihil verius. ita enim ipſe Cælius infra Lib. III. cap. 8. pag. 480. *Omnes enim paracenteſi curatos, ut aiunt, mori, apertiſſime mentiuntur.* 6, 21.

Quod Græci κροκιδισμὸν ſive καρφολογίαν vocant] Hæc duo conjungit etiam Galenus de Locis affectis Lib. V. cap. 4. ſic infra Cælius cap. 5. pag. 19. ubi hæc verba interpretatur. *Crocidiſmus eſt ex operimentis fimbriarum veluti decerptio. Carphologia eſt feſtucarum levium a parietibus veluti detractio.* 8, 23.

Politura in muris parietis] Non memini me apud probatos auctores legere hæc duo conjuncta verba, quare expuncta voce *muris* lego *in pariete cubiculorum.* ſic pag. 24. *Hinc etiam ſplendidi colores parietum.* Politura autem erat incruſtatio, quæ fiebat ex gypſo & calce, vel mamore bene trito. Vocatur alio nomine in leg. 79. §. 2. ff. de V. S. *loricatio* & *opus tectorum*, in l. 241. ff. eod. uti & apud Columellam R. R. VIII. 15. *Sed ea tota materies opere tectorio levigatur extra intraque, ne feles, aut vipera perrepat.* Ipſi vero artifices audiebant *tectores*, teſte juriſconſulto in l. 5. §. 7. ff. com- 9, 14.

 modati.

modati. Item *Albarii*, ſic enim Tertullianus de Idololatria cap. 7. *Scit Albarius tectoria inducere, & ciſternam liare* (i. e. linere, expolire) *& Cymatia diſtendere, & multa alia ornamenta præter ſimulacra parietibus incriſpare.* Fiebat autem hoc vel ad lucis majorem ſplendorem, vel ad ornatum. Ita enim l. 3. §. 4. ff. de in rem verſo, *ſed ſi mutua pecunia accepta dominicam exornavit tectoriis, & quibuſdam aliis, quæ magis ad voluptatem pertinent, quam utilitatem, non videtur verſum*, & l. 79. §. 2. ff. de V. S. *Voluptuariæ ſunt, quæ ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructum augent, ut ſunt viridia, & aquæ ſalientes, incruſtationes, loricationes, picturæ.* Parietes vero, non muros fuiſſe incruſtatos docent l. 44. de Uſufructu & l. 13. ff. de Servitut. urban. prædior. Differebant tamen in eo quod incruſtationes conſtabant ex contrita materia, tectorium opus ex lamellis lapidum, parietibus affixis. V. *Vitruv. Archit. VII. 3. & 6.*

24, 33. *Ne ingreſſu hominum aſperentur*] De verbo *aſperare* agit Caſparus Barthius ad Statium Tom. III. pag. 945.

32, 4. *Quos Græci abuſive κȣφὰς vocant*] Omnino puto legendum eſſe *quas*, nempe cucurbitas leves. Id apertè demonſtrat locus qui extat Acutor. Morbor. Lib. II. c. 29. pag. 141. *Leves autem, quas κούφας appellamus.* & Acutorum Morborum Lib. III. cap. 21. pag. 258. *Infigimus præterea cucurbitas leves, quas Græci κούφας vocant, ſcilicet ſine ſcarificatione*; quæ duo loca abunde docent etiam hoc pro *lenes* reſcribendum eſſe *leves.* In vulgari lexico legitur *κοῦφαι, σικύαι*, quæ ſunt medicorum cucurbitulæ, quæ ſine ſcarificatu cutim laxant; imo levant & attollunt. Forte dictæ ita ſunt à verbo *κουφίζω levo, relevo;* ſic enim vetus Gloſſarium Græco-Latinum, quod addit, *κȣφίζει Levat, κȣφίζȣσιν Adleviant.*

33, 20. *Sella bajulatoria*] Eſt hæc eadem quæ modo ab ipſo Cælio vocatur *Geſtatoria*, modo *Fertoria*, (*Fertorium* vocat pag. 274.) modo *Portatoria* pag. 373. quas accurate deſcribit Chimentellus qui in ſuo de Honore Biſellii opere cap. 24. pag. 124. hunc locum omiſit.

35, 16. *Accuſabilis apud inertes*] *Iners* apud auctores non tantum pigrum aut ignavum deſignat, ſed oppoſitum erudito, hoc eſt indoctum, rudem, barbarum. Paullus ex Feſto: *Iners, ignavus, vel ſine arte.* ita ex Afris auctoribus uſurpat, qui maxime proprietatis ſunt ſtudioſi, Cælius Aurelianus. Ita capiendum id vocabulum etiam apud Auſonium in Grypho numeri ternarii, cum di-

dicere vellet non extra artem ad numerum pertinentem carmen producendum.

Hic quoque ne ludus numero diſcurrat inerti,
Ter decies ternos habeat, decieſque novenos,

Barth. Adverſ. XLI. c. 16. p. 1847.

Mediæ materiæ pulmenta, quod Græci μέσην ὕλην appellant] Malim legere *quam Gr. μ. ὕ. a.* uti mox hac eadem pagina. *ut primo demus ea quæ ſunt mediæ materiæ quam Græci μέσην ὕλην vocant.* 37, 1.

Reſumptivum quid] Aut excidit, aut ſubintelligendum verbum *ſit.* 37, 9.

Ut neque vetuſtum, neque ſatis novum ſit] Hic locus inſerta vocula malè corrumpitur à correctore. *Barthius Adverſ. Lib. XXIX. cap. 13. pag. 1381.* 38, 10.

Ad Aſclepiadem.] Aſclepiadis vitam paucis deſcribit Petrus Caſtellanus de Vitis Illuſtrium Medicorum pag. 78. & ſeq. 41, 13.

Neque ullam digeſtionem &c.] Hanc Aſclepiadis opinionem enarrat Celſus Præfat. Lib. I. pag. 6. *Accedantque Aſclepiadis æmuli, qui omnia iſta vana & ſupervacua eſſe proponunt. Nihil enim concoqui, ſed crudam materiam, ſicuti aſſumpta eſt, in corpus omne diduci.* 44, 12.

Stringit enim hordeum] De hordeo falſum, de lenticula verum dixit ſecundum Celſum de Re Medica Lib. II. c. 29. 30. 49, 27.

Relaxat ptiſana & alica] Negat Celſus de Re Medica Lib. II. c. 30. ibid.

Quapropter nocte] Celſus de Re Medica Lib. III. c. 18. pag. 153. *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens, vel geſtatio poſt cibum, & noctu.* 52, 4.

Pro temporum aëre] Temporum nempe anni, ut veris, æſtatis, autumni ac hyemis, quæ Cælium intellexiſſe probant ſequentia: *ita quoties potum demus autumno, vel verno tempore, non docuit.* ſic infra pag. 396. *& temporum annales partes.* 54, 9.

Releventur omnes lucis initio, veſpero acceſſiones augeantur] Ita etiam Celſus de Re Medica Lib. III. cap. 5. pag. 125. *Igitur alii veſpere tali ægroto cibum dant; ſed, cum eo tempore fere peſſimi ſint, qui ægrotant, verendum eſt* &c. --- *Deinde matutino tempore, quod natura ſua leviſſimum eſt.* 54, 27.

Neque ſanis utilis geſtatio poſt cibum] Quia ex ſententia Celſi Lib. I. c. 2. *poſt ſatietatem nihil agendum.* & Lib. I. c. 5. *Cumque inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut fatigatio animi, tum his præcipue, qui vel capitis, vel arteriæ dolores habere conſueverunt.* 55, 19.

57, 21. *In phreniticis ex tumore alienatio fit*] Putabam primo legendum ex *turbore;* ita enim Lib. II. c. 1. pag. 74. *Siquidem Aſclepiades in primo libro celerum Paſſionum dixerit Phreniticis alienationem cum turbore effici.* Verum locus qui exſtat Lib. I, c. 26. pag. 64. docet *tumore* ſervandum; ait enim: *Periculoſum eſt quicquam acre, vel quod commoveat immittere, quo retento tumor magis augeatur.*

58, 6. *Quod appellamus liquamen*] Liquamen jus eſt, vel garum, aut tale quid conditum pinguedine. Puto tamen ſæpius pro piſcium jure ſeu garo capi. Apicius Lib. I. c. 1. *Si liquamen odorem malum contraxerit ita emendabitur.* Idem cap. 6. *Oxygarum quod ſonat garum ſive liquamen acetoſum.* Victor pro rancida & fœtida piſcium pinguedine ſumit, qua hodie in maritimis locis vice ſevi utuntur. Ita Scholiaſtes Horatii à Franciſeo Douſa ſuppletus Lib. II. Sat. 5. *Cetaria officina in qua liquamen conficiunt; alias loca, in quibus ſalſamenta fiunt, cetaria appellant* Barth. Adverſ. Lib. I. c. 4.

73, 1. *Reſpirationem humaniorem*] Hoc eſt commodiorem, magis optabilem, *humanus* enim æquum, commodum, concinnum deſignat. Idem Libro I. cap. 11. de Morb. Acut. *Tunc comparatione profectus, cibi augenda humanitas.* Idem Libro III. cap. 7. *Dehinc quotidianis diebus humaniore cibo nutrimus.* Theodorus Priſcianus Libro III. cap. 2. *His cibi humaniores, his jam lavacra concedenda;* Barth. Adverſar. Lib. XLIV. ca. 14. pag. 2012.

80, 10. *Gravatione horribili ſopori ſimili*] Aliqui non *ſorbili*, ſed *terribili* legendum, aut vocem abradendam voluerunt. Ego vero neque tollendam eam, neque mutandam puto: ſiquidem ſoporem eum elegantiſſime *ſorbilem* nuncupavit, in quo maximus ſtertor efficitur: qui quod ſorbitionis clariſſimam imaginem præbeat, præter ſenſus fidem etiam Plautinus ille Lucrio in Militis fabula (A. III. ſc. 2. vſ. 6.) manifeſtum fecit, qui interrogatus à Palæſtrione; quid Sceledrus ageret, ſic cum eo ſermonem habet. Lvc. *Sorbet dormiens.* Pal. *Quid, ſorbet?* Lvc. *Illud ſtertit volui dicere; ſed quia conſimile eſt, quod ſtertas, quaſi ſorbeas.* Hieron. Mercurial. Variar. Lect. I. c. 10.

84, 25. *Serapion empiricus*] Hic auctore Celſo. (Præf. Lib. I. pag. 3.) *primus omnium nihil rationalem diſciplinam pertinere ad Medicinam profeſſus, in uſu experimentis eam poſuit.* Eum vero Alexandrinum, poſt Philinum ſecta Empirica florentem, adverſus Hippocratem commentarios ſcripſiſſe, tradit *Galenus Introduct. cap. 4. & de ſubfigurat. Empiric. cap. 13.* Antidotum è ſatyrio cientem tentiginem,

ab

ab eo in oppido Diphthera inventum deſcribit *Nicolaus Myrepſus Section. I. cap. 66. pag. 357. ed. Henr. Stephan.* ſub Nerva autem & Trajano claruit quidam Serapio Athenienſis Poëta & Medicus, familiaris Plutarcho, quem videſis Lib. de Pyth. Oracul.

Et dandum manibus quod excitet ægrotantem] Quid ſit *dandum* 47, 81.
manibus, fateor me non capere? * quid enim manibus ægroti poteſt dari quo excitetur; quare cum jam præmittat omnium præſtantius atque operantius eſſe ſinapi tritum cum aceto admixto, caputque cataplaſmandum, malui reponere, *dandum naribus*, i. e. naribus aliquid eſſe inſufflandum, quo excitetur; remedium in hoc morbi genere frequens. Juvat me locus qui exſtat pag. 92. *Quo tempore excitare etiam convenit, atque ſternutamento, & aceti cum ſinapi odoramento uti, vel cataplaſmatibus.*

At vero iſte importunius lethargis probandum exiſtimat] Quid ſi 90, 1.
legas *præbendum* i. e. dandum, exhibendum, niſi mavis *prædandum* id eſt ante dandum. ſic Lib. II. c. 37. Acutor. Morb. p. 169. *præſentientes jam fuiſſe digeſta prædata.* & Lib. III. c. 17. pag. 243. *prædato aut ſuperdato oleo.*

Ex pane & aqua] Omnino legendum *alica*; nam ſtatim ſubjicit 92, 18.
aqua mulſa, quod alias bis diceret. Infra Lib. II. c. 29. p. 141. *alicam dabimus ex aqua calida.*

Nunc, ne ſupra dicta omnia ſimplicia &c.] Ipſe ſenſus flagitat 97, 11.
pro *omnia* legendum eſſe *nomina*, quæ cum per ſe nihil ſignificent ac doceant, ideo ipſas ſignificationes ſingulorum nominum ſeu verborum vult proſequi.

Sic etiam ſuper dicit &c.] Nullus dubito quin ſit legendum *in-* 100, 11.
ſuper, abſorpta ſyllaba *in* ab ultimo elemento *m* vocis *etiam*, errore librariis valde communi.

Quorum nihil in Catalepticis invenitur] i. e. quorum nempe me- 106, 25.
dicaminum nulla facta mentio in Catalepticis ac Catalepticorum curationibus invenitur.

Tunc poſt punctionem] Scarificationem interpretatur. Dalecham- 107, 3.
pius, ſeu Rovillanæ editionis auctor; quod, quia fomentum ex oleo adhiberi dicitur, minus convenit; quare repono *perunctionem*; ita enim infra Morbor. Chronic. Lib. IV. c. 3. pag. 503. *interjecto ſpatio unius horæ perunctum reficere ægrotantem oportet cibis congruis.* Poſſet alias commode etiam legi *præunctionem*, quoniam noſter Cælius

* Ex iis quæ pag. 80. leguntur, colligi poteſt, hæcce ita eſſe legenda: *Et dandum* ſinapi terendum *manibus, quod excitet ægrotantem.*

lius admodum delectatur præpoſitionem *præ* verbis præponere, ut *præcavere*, *prædiſcere*, *prædare* &c.

103, 20. *Atque loco carens nimium frigidis uti fomentis*] Vox *nimium* plane corrupta eſt: reſtituto *in initiis*, quomodo loquitur Cælius Lib. II. c. 29. pag. 141. *Simyla quoque in initiis gravis eſt*; & certe initia opponuntur declinationibus.

110, 11. *Pleuritis (inquit) eſt liquidæ materiæ coctio, ſive denſatio*] Quid eſt *coctio materiæ*, & quomodo illa poteſt inducere pleuritim; niſi ebullitionem interpreteris. Hinc margini codicis olim adſcripſeram *coactio*, i. e. vehementior impulſio ſeu affluxus materiæ.

124, 10. *Sive cantabro eodem genere fervefacto*] Cantabrum ut olim docuit vir magni nominis Hadrianus Turnebus Adverſar. XV. c. 16. furfur eſt Apicio & Cælio. Et quidem Apicius Lib. VII. cap. 1. & 7. Cantabri meminit, at nuſquam quid illud rei eſſet (quod ego quidem animadverterim) explicavit. Cælius Aurelianus de Acutis Morbis ad Hippocratem de pleuriticis juvandis *utendum*, inquit &c. apud quem notandum eſt quod ubi in Hippocrate Lib. II. de victu in morbis acutis, non longe à principio *furfur* eſt, in translatione apud Aurelianum ad eundem Hippocratis locum, eſt *cantabrum*. Accedunt Turnebo medici omnes, Barbari præſertim, apud quos nihil eſt tritius. Galenus ipſe in Dynamidiis, & Vegetius in Veterinaria, ſucci cantabri mentionem faciunt, cremorem furfuris intelligentes, qui ut diſſerebat Philippus Menzelius Medicus Ingolſtadienſis, cujus eruditioni hanc diſquiſitionem univerſam debet philologus lector, ita exprimi ſolet: in pugillos aliquot furfuris ſeu cantabri, infunditur aqua, poſt horas aliquot refuſa ſuperflua aqua, furfures exprimuntur: furfuris ſuccus albidus ſeu cremor ſic eſt uſui. In furfure enim, præſertim triticeo aut farreo, multum eſt farinæ, vel farinaceæ materiæ, quæ partim maceratione illa, partim expreſſione, cremorem conficit. Confirmantur hæc ex catholico F. Johannis de Balbis, edito Auguſtæ anno MDLXIX. in quo diſerte legitur: *Cantabrum purgamentum eſt frumenti vel farinæ, vel cibus caninus, quo canes paſcuntur* &c. Laurent. Pignorius de Servis. pag. 521. 522. 523.

138, 28. *Quem rhogmon appellant*] Quis non videt *Ronchon* vel ῥόγχον legendum, cum ſupra Lib. II. cap. 10. pag. 102. ſcripſerit auctor: *Gutturis ſtridor, quem Græci ῥόγχον vocant*. Verum cum in Gloſſario veteri Latino Græco legatur *ſtridor*, τρισμὸς, βριγμὸς, poſſet etiam apud Cælium legi *brigmon*. *Item*

Item Titus hujus (ſc. Aſclepiadis) *ſectator*] Hic forte erit idem qui vocatur Titus Aufidius Siculus, cujus meminit Herennius Philo apud Stephanum de Urbibus V. Δυῤῥάχιον. Καὶ Ἑρέννιος Φίλων ἐν τοῖς Ἰατρικοῖς Δυῤῥαχηνὸν ἀναγράφει Φιλωνίδην ὅτως. Ἀσκλεπιάδης ἀκουςὰς εἶχε Τίτον Αὐφίδιον Σικεδὸν, καὶ Φιλωνίδην Δυῤῥαχηνὸν, καὶ Νίκωνα Ἀκραγαντῖνον. *Et Herennius Philo in libro de re Medica, Philonidam Dyrrachenum deſcribit hoc modo: Aſclepiades auditores, habuit Titum Aufidium Siculum, & Philonidam Dyrrachenum, & Niconem Acragantinum.* 144, 18.

Ut magnum mare, ſacrum mare, atque luem deificam, epilepticam paſſionem] Vereor ut exciderit poſt *atque* vocula *ſacram*, quo epitheto indicari dicit etiam deificam luem, id eſt epilepticam paſſionem. Colligo hæc ex ipſo auctore, qui Chronicor. Morbor. Lib. II. c. 4. pag. 291. epilepſiam deſcribens, inquit: *Appellatur etiam puerilis paſſio, ſiquidem in ipſis abundat ætatibus: & ſacra, ſive quod divinitus putetur immiſſa, ſive quod ſacram contaminet animam, ſive quod in capite fiat, quod multorum philoſophorum judicio ſacrum templum eſt partis animæ in corpore natæ: ſive ob magnitudinem paſſionis: majora enim vulgus ſacra vocavit. Inde ſacrum dictum mare, & ſacra domus, velut tragicus poëta ſacram noctem, hoc eſt magnam appellavit.* Sic apud auctores Græcos non raro ἱερὸν pro τῷ μέγα occurrit. Athenæus Deipnoſoph. Lib. VII. c. 7. pag. 284. Ἄλλοι δ' ἀκούουσιν ἱερὸν ἰχθῦν τὸν ἄνετον, ὡς καὶ ἱερὸν βοῦν τὸν ἄνετον. οἱ δὲ τὸν μέγαν, ὡς ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο. τινὲς δὲ τὸν ἱέμενον πρὸς τὸν ῥοῦν. i. e. *Sacrum piſcem interpretantur, alii Deo cuipiam dicatum, quo modo & ſacrum bovem dicimus, conſecratum. alii magnum, ut ſacrum robur Alcinoi; quidam aquæ fluentis avidum.* 146, 9.

In febribus continuis, vel ardentibus atque flammatis] Quid ſi legas *flammoſis:* nam mox ab initio ſequentis capitis ait: *febris acuta, atque celerrima & flammoſa.* 147, 7.

Demetrius Aponieus] Aut hoc loco legendum *Apomeus*, aut infra Tardar. Paſſion. V. 9. *Aponieus*, ſiquidem nullus dubito quin ſit unus idemque. 151, 4.

Convenit etiam neque majora loca eſſe, ſolubilibus enim plurimus aër eſſe perſpicitur &c.] Ratio cur cubicula diaphoreticorum nolit eſſe patentiora, eſt, quia loco amplo plus aëris concludatur: copioſior autem aër reſolvat potentius. legerim igitur, *ſolubilis enim plurimus aër eſſe perſpicitur. Solubile* quod facile plurimumque reſolvit, 160, 16.

ſolvit, διαφορητικὸν: cavendum propterea feralis ſudoris nimietate liqueſcentibus & defectis. Hac forma adjectivorum in *bilis* Cælius uti maxime delectatus eſt cum agendi facultatem indicare voluit, quam alii participiis præſentis temporis eloquerentur. *Vexabilis*, i. e. vexans. l. 3. c. 6. de re venerea: *eſt hoc nervoſitatis vexabile:* l. 2. c. 13. *damnaverunt adjutorii genus* phlebotomiam *tanquam virium vexabile.* *Denſabilis*, i. e. denſans: l. 5. c. 7. *Cibus etiam conſtrictivus dandus vel denſabilis & frigidus.* *Siccabilis*, i. e. ſiccans: l. 5. c. 1. *item quidam tanquam ſiccabile humoris ophitem lapidem ligaverunt* hydropicis. Sic *inflabilis* pro inflativo l. 3. c. 2. *Nauſeabilis*, l. 3. c. 2. *Pauſabilis*, l. 2. c. 13. *perſeverabilis*, l. 3. c. 2. & apud *Theod. Pr.* l. 2. c. 1. *quaſſabilis tremor.* Item *nutribilia* pro nutritivis; Cæl. l. 2. c. 13. *regula*, i. e. diæta, *ſicca, frigida & nutribilis:* l. 5. c. 21. *cibus nutribilis:* ibid. *percuſſibilis pulſus*, pro majore & vehemente l. 2. c. 5. & lib. 4. c. 8. *odores percuſſibiles* pro graviter adficientibus l. 1. c. 4. Paſſivam ſignificationem habent ejuſdem formæ Adjectiva regulariter, & ſic apud *Cælium* ſequentia; *digeſtibilis ſuccus levis* l. 1. c. 4. *exercibilis regula* lib. 5. c. 11. *immitigabilis ardor* l. 4. c. 3. Iſta ſignificatio τȣ̃ *ſolubilis* abſtruſior, & res ipſa Medicis ſolum cognita, Barthio impoſuit, ut hunc locum purgaturus fœdius commacularet. Corrigit enim l. XXXVIII. c. 2. *Soli ſubibilis enim plurimus aër eſſe perſpicitur;* quaſi locus patentior ſolem facilius recipiat, quem in ægroti cubiculum non admitti debere ex *Aëtio* tetr. 3. ſ. 1. c. 1. didicerat. Sed vanæ ſunt cogitationes, & criſis temeraria. locus enim quivis ſolem recipit, non qua ſpatioſus & capax multorum corporum, ſed qua ſoli obverſus eſt & patet; ſuntque ideo vel anguſtiſſima cum feneſtris frequentioribus lucida; contra ampliſſima, ſi clauſa ſunt; feneſtris rarioribus & à ſole averſa, tenebroſa. Deinde de aëre h. l. præcipit *Cælius*, non de ſole; quod idem etiam voluit *Aretæus* cùm l. 2. *de Curat. Ac. c.* 3. domo verſus urſam cardiacos decumbere juſſit. Adparet præterea, quod dixi, de aëre cavendo monere *Cælium*, ex oppoſito de locis nimis anguſtis; eſſe nimirum ea præfocabilia, quia fervorem ex ingreſſu hominum concipiant; ubi aërem quaſi conculcari, ejuſque eventationem ob exhalationes copioſas convenientis turbæ prohiberi intelligimus; unde reſpirationis difficultas cum præfocabili ſenſu, ut loquitur noſter l. 3. c. 2. ægroto obvenire poſſit, cum locis, quo perflatus aliquis accedat, diapho-

phoreticos continere oporteat, juxta *Celſum* l. 3. c. 19. In poſteriore ἑήσεως parte aliquid deeſſe, ſed quo ſenſus non corrumpatur, videt quiſque. ſupplerem ita, ſi indulgeretur *n* in *ut* convertere: *ſed neque plus ſatis brevia, ut præfocabilia & quæ facile fervorem ex ingreſſu hominum concipiunt.* Hæc adeo vera eſſe ſcio, ut ad omnia Medicorum & Criticorum ſecundum me pronunciaturorum collegia ac conſeſſus provocare audeam. *Reineſ. Variar. Lection. L. III. c. 17. pag.* 649.

Probandam etiam aſperginem &c.] Dirarato nimis habitui corporis corrigendo & ſudoribus ſymptomaticis compeſcendis pulveres frigorantes & conſtipantes inſpergere membris ſoliti ſunt veteres, eos ξηρία, ἐμπάσματα, συμπάσματα, καταπάσματα vocarunt Græci, *Orib. l.* 10. *Collect. c.* 37. Diapaſmata *Plin.* l. 13. c. 2. cum odoratis & aromatibus conſtant, ad exſiccandas humiditates in partibus compoſitos; item ad ſuperficiem rubificandam puſtulandamque, & pruritum excitandum ex acribus fervidiſque adarce, nitro, euphorbio & ſimilibus: De quibus noſter l. 1. Chron. c. 14. l. 3. c. 5. & 7. l. 5. c. 2. & 6. vocari à Latinis *aſpergines.* Siccatis autem ſemper conſtitere, & ſicca forma inſperſili adminiſtrati ſunt omnes: *Theodorus Priſc.* l. 2. c. 12. & ex hoc *Gariop. l. de febr. c.* 24. Membra ſudantia myrti vel roſarum foliis ſiccis contuſis & cribellatis: item gypſi, manna turis, gallarum pulvere adſperſit; quod non intellexit *Barthius* qui l. d. aſperginem pro levi irrigatione, quaſi humidis fieret, habuit: compoſuit enim cum perſuſione: male. Humidum vel humectatio laxaret potius habitum, cum hic denſationem indicari pateat. *Aſperginem cujus frigorantia atque obtrudentia tactu*, inquit *Cælius*, i. e. quæ frigorat & obſtruit ſimul ac tetigerit partes, nihil enim mutare opus eſt, cum omnia ſic ſibi conſtent. *Barthii* emendatio, *cujus vis frigerantia atque obtrudentia*, nihil dicit quod non ex edito intelligi poſſet; inutiliter igitur & impertinenter voculam *vis* intrudi conſequitur. Potuiſſem probabilius, ne addito quidem apiculo, *cui vis frigerantia*, i. e. cujus facultas eſt refrigerare; ſed religio eſt ſine manifeſta neceſſitate in Antiquitate vel literulam apicemve convertere. *Reineſ. Variar. Lection. III. c.* 17. *p.* 651. 162, 22.

Adhibendum ſimplicis pollinis cataplaſma, ſive panis infuſi &c.] Nempe in aqua. Panis autem ille vocabatur *ſordidus* ſeu *canum*; ita enim vetus Sholiaſtes Juvenalis ad Sat. V. vſ. 11. *& ſordes far-* 164, 29.

farris mordere canini, i. e. *Cantabri. Panis ſordidus canum eſt.*

165, 4. *Palmulas, quas Græci Patetos*] Paulo ante, pagina ſcilicet 163. ſcripſit: *Palmulæ nucales quas caryotas appellant;* quibus ex verbis videor mihi veram elicere hujus loci ſcripturam quæ eſt, *quas Græci caryotas vocant.* Vetus enim Gloſſar. Græco-Latin. *κάρυα Nuces, κάρυον, & κάρυος Nux.*

171, 20. *Eudemus Themiſonis ſectator*] Hujus Eudemi amici & corruptoris Liviæ meminit Plin. *Hiſtor. Nat. Lib. XXIX. cap. 1.* & Tacit. *Annal. Lib. IV. c. 3.* Forte hic ipſe qui citatur à Rufo Epheſio *de Partibus Hominis Lib. I. cap. 33.* Floruit tempore Galeni etiam Eudemus Medicus, ſed peripateticus, qui una cum Herophilo primi poſt Hippocratem nervorum anatomen accurate ſcripſerunt. *Galen. de Locis Aff. L. III. c.* 10.

177, 16. *Sua promota ſubſtantia*] Malim *præmota*, id eſt ante mota. Vult dicere Cælius motâ ante ſubſtantiâ, hoc eſt ſpiritu atque nutrimento, ex quibus caro concreta eſt, tum etiam commoveri carnem.

179, *ult.* *Valens*] Vectium Valentem temporibus Claudianis ad ſummam potentiam evectum Meſſalinæ conſuetudine, novæ ſectæ in medicina principem & eloquentiæ ſectatorem, cujus *Plin. lib.* 29. *cap.* 1. meminit; quem à *Cælio Aureliano* cum Artorio, Nigro, Magno, Julio Baſſo medicinæ ſcriptoribus cenſeri & laudari putamus, & cui etiam compoſitionem pro orthopnoicis ex *Andromachi lib.* 2. *intern.* deſcriptam à *Gal. l.* 7. *de comp. med. ſ. l. c. ult.* tribuere poſſumus: itemque cognominem, qui ob res proſperè bello Britannico & contra Aſtures geſtas torquibus, armillis, phaleris, corona aurea donatus fuerat, teſte Inſcriptione facta a. U. C. 819. decimo quarto Neronis, Coſſ. Lucio Teleſino & Suet. Prulino, & reperta Arimini, apud *Grut. p.* 1102. iſtius filium, alios fuiſſe neceſſe eſt: Ille enim à Claudio in ſupplicium trahi juſſus fuit, ut eſt apud *Tacitum Ann. XI.* hic Eques Romanus, evocatus Auguſti, centurio, tribunus cohortium, ſevir, quæſtor, prætor, duumvir, flamen, augur, patronus Coloniæ Arimini fuit; quæ dignitates & officia neque Antiocheno alicui Syro conveniunt, neque Mathematico, quem ſub Antoninis floruiſſe conſtitutum eſt. Alius etiam Valens Aſtronomus, *τῶν τότε περὶ τὴν τέχνην ταύτην ἐσχολακότων ὁ ἀκριβέστερος*, qui decreto Conſtantini M. conſpecto urbis recens inſtauratæ horoſcopo, de ejus duratione nonnulla prædixerat, ut eſt apud *Cedrenum*, *Glycam*, *& Zonaram*, *t.* 3. *ann.* quem

quia

quia cum Vettio Valente eundem eſſe ſtatuit *Barthius l. V. c. 4.* non circumſpexiſſe ſingula, & *Scaligero Seldenoque* ſcientibus inſcius oblocutus eſſe deprehenditur & ſine ratione. Scriptori enim ſeculi quarti integram Latinitatem, quæ primo exacto & cum gentis Juliæ Imperatoribus deſinere, ab eoque tempore variè interpolari & corrumpi cœpit, adſcribere non debuit, qui etiam vetuſtiores, & ſeculi tertii, in quartam ætatem Latinæ linguæ rejecit, & *non adeundos eſſe cenſet, niſi judicii paulum firmatioribus, l. 50. c. 9,* Antiochenum etiam quendam, & iſto ævo, quo ſermo Latinus tantum inter Europæos & Africanos conſtitit, Latinè ſcripſiſſe tam incredibile mihi, quam Carolino ſeculo Italum, Longobardum Gallumve aliquem Syriacè vel Chaldaicè; & ſemper plures fuêre inter Latinos qui Græcè ſcribere tentarent, quos collegit *Lud. Nogarola ep. ad Adamum Fumanum*, & è Latinis Græca facerent, quam inter Græcos, Aſiaticos, Ægyptios, qui Latinè commentari & è Græcis, Syriacis, Arabicis, Latina reddere voluiſſent. Hinc *Barthium* non ſemper εἶναι τῶν ἀκριβούντων, ἀλλὰ τῶν ἐκούντων, nonnunquam verè videor poſſe contendere: qui ſi ad *Scaligeri* pedes ſedere voluiſſet, & auſcultare *Seldenum*, Vectii Valentis Floridorum libros periiſſe non præcipitaſſet lib. 16. cap. 8. *Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. cap. 14. pag. 559.*

Valens] Vectius, ſive ut alii Vettius Valens, adulterio Meſſalinæ, Claudii Cæſaris uxoris, nobilitatus, indicio *Taciti Ann. XI.* pariterque eloquentiæ affectator, qui novam inſtituit ſectam, *Plinio* teſte *Lib. XXIX. cap.* 1. inter eos à *Seneca* recenſetur in *Apocolocyntoſi Claudii*, quos Narciſſus duci juſſerat. Quod Tacitus ibidem confirmat. Scribonii ſub Apuleio condiſcipulum putat etiam *Julius Guaſtavinus Loc. med. ſel. lib.* 1. *cap.* 11. Valentis quoque meminit *Cælius Aurelianus* prior Galeno, qui etiam *de comp. med. ſec. loca lib. VII. cap. 6.* Valentem, & *lib. IX. cap. 4.* Terentium Valentem in teſtimonium vocat. Ex antiquo præterea monumento quidam VALENS AUG. LIB. A. VESTE IMP. PRIVATA innotuit, idem forte qui in alio VALENS AUG. LIBERTUS. *Joan. Rhodius* ad Scribon. Larg. Compoſ. XCIV. pag. 157.

Deſcendentes enim ad altiora] Qui, quæſo, deſcendere ad altio- 185, 21.
ra, raptæ poſſunt vaporationes, tumoremque laxare? Reſtitue itaque *eſcendentes*, quomodo legendum pagina mox ſequenti 187. ipſe aperte demonſtrat. *Etenim ſurgens ex iſto liquore vaporatio*

collaxat tumentia (recte Dalechampius *colla laxat*) ubi ſurgere eſt quod ſupra *eſcendere*, quod pro aſcendere etiam optimi auctores uſurparunt. Liv. Lib. XXIX. c. 1. *Legati Aſiam petentes protinus Delphos cum eſcendiſſent.* Quomodo autem *eſcendere* ſæpe fuit depravatum in *deſcendere*, vide virum ſummum J. Fr. Gronovium ad Livium Lib. II. c. 28.

186, 27. *Sive Andronis*] Subintelligi forte debet vel addi *paſtillus*, quem deſcribit *Celſus* de Re Medica Lib. III. cap. 20. §. 4. pag. 269. *Andronis* Medici meminit etiam *Athenæus* Deipn. Lib. XV. c. 8. pag. 610. *Galenus* V. de Medicamentor. compoſit. ſecundum locos Lib. III. c. 3. pag. 419. Tom. XIII. edit. Charterii, ubi ait ſe ulcera in meatibus narium curaſſe paſtillis Polyidæ, Paſionis, & Bythini, vocat eum Andronium.

ibid. *Et Polyidæ ſphragis*] Conficiendi modum reliquit *Celſus* de Re Medica Lib. V. cap. 20. §. 2.

189, 2. *Et interſcapulæ*] Forte diviſis vocibus legendum eſt *inter ſcapulas*, quemadmodum infra Chronior. Morbor. Lib. III. c. 2. pag. 43. *Dehinc vaporationes inter ſcapulas ſive palas adhibendæ.* Sin verbum compoſitum quis malit, ſcribendum putem *interſcapulo.* Uti conſtat ex veteri Gloſſar. Latino-Græc. *Interſcapulum* μετάφρενον.

189, 14. *Immodice appetibile*] Rectius legas *apertibile*, capite enim proximo 4. pag. 193. *& ſuperunctiones tenuabiles atque apertibiles.*

197, 5. *Etiam melanteriam admiſcent*] Eo, quod pagina 196. dixit: *Dat etiam elaterium in pondere denariorum ſeptem*, malim reponere *elaterium.* Quid? mox ſubjungit *& elaterio confecto.*

197, 25. *Promittentibus viribus*] Malim *permittentibus.*

197, 26. *Qui ex perfrictione ſynanchici fuerint effecti*] Eleganter ad rem Martialis in Maximum Lib. III. Epigram. 18.

Perfrixiſſe tuas queſta eſt præfatio fauces.
Cum te excuſaris, Maxime, quid recitas?

198, 2. *Putredinem*] Rectius *uredinem.*

200, 7. *Univerſali dicto* &c.] i. e. generaliter & univerſim loquendo; comprehendit enim quæ pluribus dixerat particulatim generali quadam enunciatione. Eodem modo loquitur l. 5. c. 10. *Communiter ſive univerſim dicendo, quod Græci catholicon vocant.* Idem aliter ſed inſolente locutione effatur. l. 4. c. 8. *Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. c. 17. pag.* 648.

204, 15. *Alterum ab eo*] Ita pro *alterum habeo* rectiſſime correxit Barth: Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12. p. 1742.

In

In anteriora conductionem facit] Quam *conductionem* Cælius facit, hanc *convulſionem* reddit Celſus. ego ſane cum Cælio magis faciam. Celſi locus eſt Libro II. cap. 1. De utraque tetani ſpecie ὀπισθοτόνῳ, & ἐμπροσθοτόνῳ tractant *Ægineta*, libro III. cap. 20. *Oribaſius* Libro VIII. cap. 16. Synopſ. *Actuarius* Zachariæ Libro I. cap. 16. Celſus Libro IV. cap. 3. Opiſthotonon mox *poſterganeum raptum* appellat Cælius. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12. 204, 16.

Cremento collorum] *Crementum* colli eſt erectio atque inflexibilis conſtantia. *Barth. Adverſ. Lib. XXXIX. c.* 1. 205, 28.

Dentium quoque concubitus hoc, eſt incumbens confixio] *Configi* eſt fortiter collidi, ut velut confixi dentes. ita mox *colla conducuntur in anteriorem partem atque mentum pectori configitur.* Eleganter quoque *concubitum* dictus, quod altera pars alteri incumbat. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12. 206, 28.

Et poſſibilem motum fieri indicavit] *Poſſibilis* motus eſt difficilis quidem, ſed tamen expedibilis; contrarium impoſſibilis. Præfatione Tardarum. *Alii vero has omnino tacuerunt tamquam impoſſibiles judicantes, vel incurabilium paſſionum.* Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12. 208, 11.

Atque levata ut depoſita] Dalechampius, ſeu editionis Lugdunenſis editor *æque levata ut depoſita;* mihi potius legendum videtur *eaque levata aut depoſita.* 209, 2.

Atque attento ſenſu habitantur] Alii *afficiuntur;* ſed leviſſima unius elementi fere tranſmutatione eleganter legas *agitantur.* 214, 7.

Aſſuendo] Quid illud *aſſuendo*, ſcribendum eſt *aſſugendo*, quod ſartores facere hodieque videmus. *Barth. Adv. Lib. XXXVIII. c.* 12. 219, 11.

Ut Tullius] Academic. Quæſtion. Lib. I. c. 11. & Lib. II. c. 6. 223, 15.

Quidam logicorum quæſiverunt pro loco] Logici ſunt quos Rationales Medicos appellare licet, quorum princeps Galenus, omnium omnino ſcriptorum extra ſacros præſtantiſſimus. Hos methodicus noſter ubique perſequitur. Minime vero *joco* hic reponendum ut Interpres hariolatus eſt. *Pro loco*, pro ſuo captu, ſua ſtatione. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12. 226, 20.

Item Polypus] Lege uti ſupra pag. 218. *Polybus.* 227, 29.

Immundis conſequenter pannis] Perperam τὸ *immundis* mutat Editor. Contrariæ enim faſciæ *mundæ* dicuntur hoc libro cap. 21. *tum tectione mundarum lanarum atque calidæ infuſionibus utemur. Limpidas* vocat Lib. I. Tardar. cap. 1. *Apponendæ etiam lanæ leves* 230, 23.

ac

ac tenues & limpidæ iiſdem partibus. *Immundus* autem non tam ſordidum quam inquiatum aut infectum ſonat, ut *lutulentus* apud Apicium Libro II. cap. 2. Piper teres *pridie infuſum, cui ſubinde liquamen ſuffundes, ita ut bene tritum ac lutulentum facias piperatum.* Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12.

230, 28. *Quod fiet hoc genere*] i. e. hac tatione, hoc modo. ita Petronius. Cicero Lib. II. ad Q. Fratr. Epiſt. 2. *Innumerabiles res ſunt, in quibus te quotidie in omni genere deſiderem.* Deſignatianus ſive quis alius Epiſt. *Quoſdam vero comperi hoc genere graſſari.* Frequenter ita Palladius de Re Ruſtica, ut Lib. II. cap. 15. *Creduntur hoc genere vel fugere vel perire.* ibid. *Sorba ſervantur hoc genere.* Lib. I. cap. 13. *Aut tabulis faciemus, aut cannis hoc genere.* cap. 17. *Puteos faciemus hoc genere.* cap. 35. *Talpas Græci hoc genere perſequuntur.* Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c. 12.

234, 20. *Vel belluæ pelle*] Quod hyenæ pellem editor ſubſtituat, eo opus non eſt; nam generaliter de omnibus belluis, quibus cum canibus pugna eſt, loqui, ipſa poſteriora verba prioribus interpretationem dant. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12.

ibid. *Vel belluæ pelle*] Pro *pelle* legit *felle* Reineſ. Variar. Lect. III. c. 11. pag. 511. *vide locum.*

234, 21. *Superſtitione traducti*] *Traducere* eleganter decipere, fallere notat. ſic ſupra cap. 15. *Traductos viſis* pro fantaſmatis illuſos dixit. *Barth. Adverſ. Lib. XXXVIII. c.* 12.

235, 7. *Inteſtinorum verticula*] *Verticula* ſunt res quæque, quæ inverti aut volvi facile ex ſua quaſi natura poſſunt. ita enim mox: *inteſtinorum verticula diſtentis cutibus apparent.* Eleganter Papias *Verticula, cardines.* Sic arbitror *vertiginem veretri* dixiſſe, quod ſcilicet vertatur in formam velut corneam, nimia intenſione. Libro V. Tardarnm cap. 7. *ſine ullo dolore vel conſenſu vertigo veretri ſit, & appellatur priapiſmus.* Barth. Adverſ. Lib. XXXIX. cap. 1.

235, 12. *Pythagoricos medicantes*] *Pythagoricos medicantes* dicit, quod ejus ſectæ Philoſophi à Medicina non abhorrebant. Et ſane ipſe Pythagoras aliqua ad eam amplificandam inveniſſe dicitur, ut mentio eſt apud Cælium ipſum libro V. Tardarum cap. 1. & alibi. Et *Pythagoram*, Empedoclem, Democritum, principes Medicinæ adhuc ſapientiæ ſtudio junctæ fuiſſe nos docet Celſus Præfatione Lib. I. *Barth. Adverſ. Lib. XXXIX. cap.* 1.

Fieri paſſionem incendio ſuperiorum &c.] Egregie fallitur Methodicus ille Siccenſis; & non una in re. *Caput* erroris eſt, quod confundat Volvulum ſanguineum & flatulentum, inflammationem cum inflatione. De *hoc* agitur II. Epidem. de *illo* in III. de Morb. *Hunc* ait fieri τῆς μὲν ἄνω κοιλίης, θερμαινομένης. τῆς δὲ κάτω, ψυχομένης. Quæ debuit Cælius reddere, non, *incendio ſuperiorum & frigore inferiorum;* ſed *ſuperiore ventre calefacto, inferiore autem refrigerato.* Quis heic *ſuperior venter* dicatur, facile intelligitur ex eo, cum ſtatim initio curationis præcipit καθᾶραι τὴν ἄνω κοιλίην ὡς τάχιστα *purgare ventriculum quam citiſſime.* Unde intelligere eum oportuit, principium mali eſſe à maligna cruditate intra ventriculum ſtabulante. Ad cujus incitationem cum inflammatur ventriculus, & calor omnis huc convertitur, neceſſario ἡ κάτω κοιλία *inferior venter* refrigeratur; ſive id de Abdomine intelligas quod umbilico ſubeſt, ſive, quod malo, de Inteſtino colo: nam & hoc illa appellatione veniſſe priſcis oſtendi II. Phyſiolog. IV. 71. *Denique* dari vult, *non* vinum frigidum, *ſed* volvulo frigido, ceu evicimus ab initio. Et in hoc nimis equidem inconſiderate ſequutus et fidem codicis corrupti, & aliis auctor extitit errandi. *Vander Linden Select. Medic. pag.* 207. 240, 25.

Anhelatio crebra atque creberrima] Inepta mihi viſa eſt illa ejuſdem verbi repetitio, quare ultimam vocem muto in *celerrima.* 248, 27.

Indecenter enim ipſa in loca manus mittunt] *Loca* & *Loci* vocantur genitales partes, maxime vero feminarum. Plinius Hiſt. Natur. Lib. XI. cap. 37. *Feminis eadem omnia: præterque veſicæ junctus utriculus, unde dictus uterus: quod alio nomine* locos *appellant: hoc in reliquis animalibus vulvam.* Serenus Sammonicus Carm. XXXVI. vſ. 15. 249, 15.

Obſcœnos ſi pone locos nova vulnera carpent.

Quem locum ita illuſtrat doctiſſimus Rob. Keuchenius, *Locos* autem Serenus ipſa naturalia vocat. Vetus Gloſſarium *Loci muliebres,* ὕστερα, κόλπος, μήτρας. Cato de Re Ruſtica cap. 157. *& ſi mulier eo lotio locos fovebit numquam ii viroſi fient.* Varro de lingua Latina IV. pag. 8. ed. Dordrac. *Sic loci muliebres, ubi naſcendi initia exiſtunt;* pro ipſo utero poſuit: ut etiam Lucretius IV. vſ. 1039. *Incitata* (lege *irritata*) *tument loca ſemine.* Tertullianus de anima cap. 26. *Ecce duplex fœtus in matris locis tumultuatur, & nuſquam adhuc populi duo.* Alii cum Sereno ponunt pro parte naturali. Mur-

redius apud Senecam Libro I. Controv. 1. *Novimus*, inquit, *iſtam maritorum abſtinentiam, qui etiamſi primam virginibus timidis remiſere noctem, vicinis tamen locis ludunt.* Sic apud Dioſcoridem Lib. II. rectiſſime τοὺς τόπȣς accepere in iis verbis: μαλάσσειν τοὺς τόπȣς καὶ ἀνασομοῦν. in obſcœno Carmine,

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Hactenus Keuchenius. Columella Lib. VI. c. 27. de Equis; *odore perfricatur deterſis ſpongia feminæ locis.* & Lib. VIII. c. 11. *de Pavonibus: ſæpiusque digitis loca feminarum tentanda ſunt.* Ariſtotel. de Hiſtor Animal. VII. c. 3. Dioſcorid. I. c. 159. Scribon. Larg. Compoſit. 156. *Muliebres locos duriſſimos mollit.* ad quem locum vide I. Rhodii notas.

268, 1. *Hinc denique Græci* Aſclepium *nomen ſ. d. quod dura curando* &c.] Recte *dura*, i. e. difficilia, contumacia, inſanabilia, ut podagram, phthiſin, elephantiaſin; reſpexit nimirum etymon, quo Ἀσκληπιὸν παρὰ τὸ τὰ ἀσκελῆ τῶν νοσημάτων ἤπια ποιεῖν, h. e. quod morbos vehementes & difficiles ſanaret, dixerant Grammatici: interpres Phornuti, *quod ad mortem vergentem inclinationem repelleret:* Ἀσκελὲς, ubi τὸ α dictionis ſignificationem complet, ἐπιτατικῶς ſumtum, σκληρὸν, χαλεπὸν, ἀδιάληπτον, πικρὸν, ἢ σεμνὸν; *Heyſch.* ἀπὸ τοῦ σκέλλεσθαι, quod eſt, ξηραίνεσθαι, ἰσχναίνεσθαι, i. e. exſiccari, indurari, extenuari; unde ἐσελνηκότες, ἐσκληότες, σκελτοὶ, σκελετοὶ, aridi, & ex aridura contracti, viribus, & habitu corporis limati, exſucci, extenuati; & ἀσκελέες, κατεσκελετώμενοι, cadavera. *Barthius lib. 41. cap. 25.* concinnius legi putat *diuturna*, & *nomen* mutat in *Numen*, quod Æſculapius aliis incurabilia ſanando Deorum numerum ingreſſus ſit. Atqui manifeſtiſſimum eſt appellationem ASCLEPI alludere *Cælium*; expectamus igitur à *Barthio* etymon quo ſuam interpolationem *diuturna* probari putet; nos jam dedimus quod editam lectionem confirmat maxime: Ἀσκληπιὸς vocatus eſt, quia ἀσκελῆ ἤπια ἐπόιει, i. e. *dura faciebat mitia.* Sunt apud Græcos Magiſtros aliæ præterea nominis rationes, una *in comm. ad Lycophr. Tzezæ*, quod ita fuerit vocatus quaſi ἀσκελοποιὸς τὶς ὢν; ſed quæ nec probantur eruditis quia diſtortæ ſunt nimis; nec Barthii emendationem juvabunt quidquam. In Deorum autem numerum relatum fuiſſe Aſclepium, hoc nec dicere voluit *Cælius*, neque ſi voluiſſet, phraſi iſta, *Numen ſumſiſſe*, dixiſſet. quam facile labuntur faciles emendatores, & ſuper litera ſyllabave, quam male inferunt, crimen vi-

vitiatæ integræ ſententiæ, imo latinitatis incurrunt? *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 17. *pag.* 645.

Quæ teſtam circumtegit] *Teſta* capitis eleganter ſphæram cranii ſonat. Prudentius Romano Periſtephan. X. vſ. 761. 270, 12.

Comam cutemque verticis revulſerat
A fronte tortor, nuda teſta ut tegmine
Cervicem aduſque dehoneſtaret caput.

Auſon. Epiſtol. CXXI.

- - - - *inhumati glabra jacebat*
Teſta hominis nudum jam cute calvicium.

Quæ vox olim Latinis magno uſu fuiſſe docent Idiotiſmi Italicæ & Gallicæ linguæ, in quibus caput eo vocabulo cenſetur. *Barth. Adv. Lib. XXXIX. c.* 1.

Veſicæ ſemiplenæ] *Semiplena veſica* traditur, ut facilius flecti ac per vices induci poſſit, cum plena ſit denſior, atque ponderoſior quoque. ſic infra cap. 4. *Apponenda etiam veſica oleo ſemiplena calida* &c. Barth. Adverſar. Lib. XLI. c. 25. 271, 24.

Saccelli ex pollinibus calidis confecti] *Saccare*, σακκεῖν, σακκίζειν, colare, exprimere, per ſaccum ſeu manicam demittere ſignificat: hinc vinum ſaccatum, οἶνος σακκίας: *ſaccellare* verò non à ſaccandi verbo eſt, ut putat *Cl. Barth. l. 6. c.* 19. ſed à nomine *ſaccellus* vel *ſaccellum*, utroque enim genere efferunt, & longe alia poteſtate; ſignificat enim ſaccellos imponere, quod *Theodorus Priſc. lib.* 2. *c.* 6. ſaccellis imminere, *Gariop. lib.* 2. *cap.* 30. *Vaporare ex ſaccellis* dixit, hoc ſenſu ſæpe utitur *Garioponius*, quem nunc ad manus non eſſe doleo; fidem tamen meam de iſto liberabo propediem, fortaſſe antequam caput hoc abſolvero. Saccella illa Medicamentorum localium pars ſunt, & implendis variis intentionibus imponuntur partibus humida, ſicca, calentia ut plurimum. *Theod. Priſc. lib.* 2. *c.* 28. inter partilia ad ſplenis indignationes medicamenta refert, cum inquit: *Saccelli de ſalibus igneis impoſiti proſunt. Gariop. lib.* 1. *cap.* 9. de maniæ curatione: ſaccellus calidus *ex farina in vino cocta, cum abſinthio capiti imponatur.* lib. 3. cap. 26. *panicum torrefactum & cum ſaccello dolori ſuprapoſitum dolores præcordiorum curat.* Cæl. Aurel. Lib. 1. Tardar. paſſ. cap. 1. *Saccelli ex pollinibus calidis confecti:* quam lectionem fruſtra ſollicitat *Barthius* lib. 41. cap. 25. emendans *conferti.* præpoſitio enim *ex* verbo *conferciri*, quod nec ipſum legitimum eſt, addi nequit, cum implendi ſignificationi, quæ materiæ 271, 25.

additionem ſignificat, repugnet & depletionem potius dicat. *Conficiendi* autem verbo, quod plane Medicorum & Pharmacopœorum eſt, rectiſſime additur; & de quibuſvis Medicinarum generibus uſurpatur. Sic *emplaſtrum è trino pipere confectum* Theod. Pr. lib. 2. c. 25. Cap. 23. *electuarium quod ex lini ſemine conficitur.* Lib. 2. cap. 22. *Barbara quæ de bitumine Judaico conficitur.* Cap. 23. *potiones* ex origano, thymo, ruta viridi confectæ. Gariop. lib. 3. cap. 67. *cibi conſtrictivi ex aceto confecti.* Lib. 5. cap. 12. *Vaporatione utendum ſub umbilico, ubi tonſura multa, ſaccello ex ſale toſto.* Cap. 25. *ſaccellum calidum ex furfure imponatur;* Theod. Pr. lib. 2. cap. 4. *Saccellis ex cantabro, aliquando ex milio vel ſalibus calefactis vaporamus.* in quibus *conficiendi* verbum ſubauditur. alias præpoſitiones *de* & *ex* in hoc genus ſcriptoribus frequenter ſolent abundare; ita Gariop. lib. 1. cap. ult. lib. 2. cap. 13. lib. 5. cap. 25. Orthopnoicos & paralyticos *ex hiera purgari* jubet; ſed hoc ad locum *Aureliani* nihil faciet. *Reineſ. Variar. Lect. l. III. c. 4. pag.* 291.

272, 1. *Et majora exegerit, diu etiam permitt. virib.*] Suſpicor ſcribendum: *Et majora exegerit dementia permittentibus viribus* &c. Licet enim *Mania* alia ſit à Cephalæa affectio, & alio quoque loco à morborum diuturnorum conditoribus tractata, tamen pars ejus, dementia ſc. etiam cum iſta concurrere poteſt. Et vehementia doloris in cephalæa quoque ſenſus movet, oculos rigidos inſtar cornuum facit, homines amentes vitam ſuam deteſtari facit, aliqua ſigna externati animi portat, de quibus vide Aretæum lib. I. cap. 2. Diuturn. Sign. & de eorundem Curatione. *Barth. Adverſ. Lib. XLI. cap. 25.*

ibid. *Majora exegerit* &c.] Leviter mendoſa ſunt; ſed quia ſpacium poſt voculam *exegerit* tres quatuorve literas excidiſſe indicat, obvium eſt quomodo purgari debeant. legerim autem *majora exegerit remedia;* quæ emendatio dependet ex edito *diu*, & intelligenti rerum Medicarum ſe facile probabit. *Barthius* fruſtra eſt cum ſuo *dementia*; quaſi de ſuperpoſitione morbi agat, & ad capitis atrociorem & diuturniorem dolorem ſecutam dementiam hic curare doceat *Cælius:* neque enim ulla dementia ſive depravatam ſive abolitam Ratiocinatricis functionem hoc nomine intelligamus, reperitur, quam à dolore capitis ortam vel agnoſcant vel curent Medici, pleraque etiam deliriorum genera et gradus capitibus dolore quocunque liberis accidunt: & ſi talem vel maxime noviſſet *Cælius*, eam tamen nec hoc *de capitis dolore* tractatu curare, neque hoc remedio,

venæ

venæ ſectione, erat docturus, ſed locis propriis *de Mania cap. 5. & 6. de melancholia* reſervaturus. dementiam autem partem maniæ facere liceat ἀνιατρολογήτῳ & populariter loquenti, ut melancholiam initium & partem maniæ facit *Aretæus l. 1. de cauſ. & notis acut. c. 5. & Cælius l. 1. cap. 2.* Scotomaticam paſſionem è vertigine & obſcuritate veluti partibus confectam eſſe videri dicit. Medicorum filii δογματίζοντες aliter loquuntur & ſentiunt; nam morbos & ſymptomata in genera & differentias, nequaquam in partes diſpeſcunt; vocabulo autem *dementiæ*, ἀνοίας, occaſum mentis, abolitas facultatis principis actiones ſignificant; quæ quia in maniacis non ablatæ, ſed tantum à ſpectris ſeu phantaſmatibus abſurdis depravatæ ſunt, de mania nequidem genericè prædicari poteſt dementia; laxa autem ſignificatione, ſi pro παραφροσύνῃ quavis mentis alienatione & delirio ſumatur, genus fortaſſe maniæ quidem & omnium aliorum adfectuum, qui rationem oblædere poſſunt, quod placere quoque *Paulo Zachiæ l. 2. Quæſt. Medico-leg. t. 1. qu. 1. & 4.* video, conſtituerit; ſed uſus fere id repudiat. *Th. Reineſ. Var. Lection. Lib. III. c. 17. pag.* 646.

Aut ex panis pulticula confecta, quam τορυνητὸν Græci vocant] 272, 15.
Aſteriſcum prænotarunt alii verbis iſtis: Nos totum locum recte habere docebimus, non relicturi quidquam de quo ultra hæſitare poſſint lectores. *Toryneton*, τορυνητὸν eſt quodvis ferculum, quod τορύνῃ cochleari, ſpatha, piſtillo, vel tudicula ſubigitur ad ignem eo uſque dum mollem pultis ſubſtantiam vel mellis craſſioris ſimilitudinem faciat: τὸ διαλελυμένον ὑπὸ τῆς ἑψήσεως καὶ τῆς τορύνης πολτάριον πτίσσηνον ἀφέψημα: qualia fiunt ex alica, è farinis & ptiſanis hordei, tritici, zeæ, quod genus ἀθάρας vocant Græci, *Dioſc. lib. 2. c.* 114. *Gal. 2. ad Glauc. & Paulus l. 7.* item ἔτνη, pulmentaria è micis panis confriatis, è carnibus pomorum, cucurbitarum, aliorumque fructuum; è leguminibus quoque freſis, piſis, lente, fabis, milio, oryza, olyra, panico; ad putrilaginem diſcoctis, & crebra tuditis converſione lævigatis, redditiſque unctiuſculis. Veteres, ut h. l. *Cælius* indicat, ex aqua coxerunt panem, & cum oleo, ſale, vel melle, adjecto anethi momento condiverunt. & ita emendandum eſt quod cap. 4. extat: *pulticula ex pane quam torſiniton vocant.* Hæc ſic excogitaveram Cælio exponendo, cum *Fœſium* de *torynito* eadem vidiſſe priorem comperi; cujus viri conſenſu confirmatus ſum; ut illuſtrari potius mea putarem, ſive indicaviſſem,

 quam

quam fieri contemtibiliora, quaſi aliunde ſublecta, ſi diſſimulaſſem. *Reineſ. Variar. Lect. III. cap.* 18. *pag.* 659.

273, 27. *Cum toto corpore*] Eruditiſſimus Recenſitor mentem auctoris non perſpexit. corrigit enim ille *cum totum corpus*. ſecus nobis videtur. Nam caput ſpiramentis facilibus laxatum innuere arbitror Cælium. *Corpus* autem totum capitis, pro ejus ſyſtemate capiendum exiſtimem, quia morbus, de quo loquitur, ſæpe ſolum partes capitis tentat, ut pluribus vides & hoc loco & apud Aretæum. Sed poteſt ut nos potius fallamur, illique doctiſſimo viro, quicumque tandem fuit, melius ratio conſtiterit. *Barth. Adverſ. Lib. XLI. c.* 25.

274, 22. *Vel ſella procurata*] Barthius *ſellam procuratam* exponit ad vectationem ægroti commodè inſtructam, atque omnibus neceſſariis curatam; verba *Cælii* l. d. ſunt: *Adhibenda igitur vectatio pro viribus ægrotantis fertorio vel ſella procurata:* quæ ſi bene penitus introſpicias, conſtructionem à *Barthio* luxatam, & quod *Cælius* de vectatione quam ſella procurari voluit, inconcinnè de ſella enunciatum eſſe ſuſpicari poteris. *Vectatio ſella procurata*, i. e. facta, inſtituta, peracta in ſella. *Procurare* hoc ſenſu familiariſſimum ſcriptoribus cadente latinitate: *ſitis procurata*, i. e. excitata, apud *Theod. l.* 2. *c.* 32. *C.* 3. *lethargicis vigiliæ procurandæ ſunt: C.* 13. *procuravit vitæ periculum*, i. e. creavit. L. 2. cap. 3. *æque ventris officium procurandum eſt. L.* 1. *c.* 35. *his calidum lavacrum procurandum eſt. C. Gynæc. c.* 5. *adjutoriis conceptiones procurantibus imminendum eſt, C.* 6. *innoxiè purgatio procuratur. Horat. de experim. phyſ. par beneficium procuravit*, i. e., idem auxilium præſtitit. *Gariop. l.* 3. *c. ult. puellarum ſpecioſarum ſervitium procurandum eſt*; è *Theod. l.* 2. *c.* 11. Procurabo cibos cum *ſoporiferis ſpeciebus*, c. 8. i. e. miniſtrabo, exhibebo. C. 25. lectus *orthocathememus accurandus: cubiculum in ſuperioribus procurandum eſt: proderit currere cum veſtibus laneis maxime ſi hoc in proclivitate procuretur*, i. e. fiat. *Gariop.* l. 5. c. 14. *Si digeſtiones in balneo procurentur:* quibus locis *procurandi* verbo ſimplex actio inſinuatur, non aliquo peculiari adparatu; neque igitur *ſella procurata* erit peculiariter ad vectationem inſtructa, cum quævis ſimplex & nuda ei ſufficiat, pro paralyticis, quorum partes ad motum ineptæ ſunt, peculiarem ſellam cum obliquis anconibus, quibus innitentes ſeſe levare conentur, & vehiculum fabricare docet l. 2. c. 1. ſed ea nihil ad cephalalgicos. Fateor in utramque partem perplexam orationem ſcriptoris alioqui nubili diſſeri poſſet; ſed poſteriora tamen proxima

vero

vero videri queant. *Th. Reineſ. Variar. Lection. Lib. III. c. 17. p.* 647.

Circulatos ductus] Scribe *circulati obductus*. Circulatus greſſus eſt qui in orbem revertitur, nam protelo vult geſtari, nulla reflexione. *Barth. Adverſ. Lib. XL. c. 25.* 175, 11.

Circulatos ductus atque retrogreſſus cum ſaltibus] Hæc duo curſus, quem imperaverat, modum determinant, ſcil. oportere & circulariter moveri, & retrogredi cum ſaltibus: eſtque repetenda ἀπὸ κοινοῦ vox *facere*. Hanc concinnitatem & limpidam Scriptoris graviſſimi mentem conturbat *Barthius*, qui h. l. ſcribere jubet *circulati obductus*, cum proxime præcedente Nominativo connectens quod cum accuſandi caſu & infinitivo verbi debebat: nobis in vulgata lectione nihil deſiderari poſſe ad rei intelligentiam videtur. *Th. Rheineſ. Variar. Lect. Lib. III. cap. 17. pag.* 648. ibid.

Panem limpidum] *Limpidus panis* apud *Cæl. Aurel.* eſt quem Græci ἀκριβῶς καθαρὸν adpellant, i. e. è farina optime repurgata, ſine acere & furfure, coctus ac *ſtudioſe elaboratus*. cui opponitur ὁ ῥυπαρὸς, i. e. *ſordidus, ater*, qualis ὁ πιτυρίτης, ἀχυρώδης *aceroſus*: medius inter utrumque ὁ συγκόμιστος, cum de farina nihil excuſſum eſt. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c. 11. p.* 516. 257, 30.

Iulides] De Iulide piſce legendus eſt Ludovicus Nonnus de Re Cibaria Lib. III. cap. 23. Ulyſſ. Aldrovandus de Piſcibus Lib. I. c. 7. Rittershuſius ad Oppian. Halieutic. I. 124. & II. 434. 436. Phile Hiſtor. Animal. Carm. 86. 276, 3.

Et ſi perferre voluerit æger] Forte *valuerit* legendum. 277, 6.

Cum ſubjectis gutturis, quæ ante rumam vocant &c.] Ruma pars colli eſt, carnoſa nimirum ea ſub mento, ubi cavum jugulo proximum ſeu σφαγὴ, qua ruminare jumenta videmus. Noſter. l. 4. *gutturis atque rumæ partes, quas* ἀνθερεῶνας *vocant* c. 2. ex utraque *parte gutturis, quam Græci anthereona vocant, nos rumam:* l. 2. c. 7. *Thoraci vel gutturis circulo, quem rumam vocamus.* ibid. *Thoraci atque gutturis ſummitati quam Græci anthereona vocant, nos rumam.* Ita igitur legere & diſtinguere velim; *tunc parum prohibentibus pilis, capitis atque buccarum vel temporum muſculis:* & mox, *quæ Latine rumam vocant:* vel *quæ anthereonas Græce, Latine rumam vocant.* Solet enim *Cælius* familiariter Græca partium nomina præmittere, & ſubjungere interpretationem Latinam: quod in eodem ſibi permiſerunt interpolatotes quidam ſcioli, quorum audentias & libidines in hoc genus autoribus, *Noſtro, Theodoro Priſciano & Garioponto* 281, 25.

fre-

frequentiſſimas notare licet, ut cum l. 1. c. 2. *Noſter* de ſcotomatica paſſione dixiſſet, *adficit frequenter vacuos homines,* addidit quidam alius, *h. e. ſine aliquo exercitio vitam ducentes,* quaſi ſine iſto Gloſſemate *Cælius* intelligi non potuiſſet; idque poſt in ſeriem Cælianæ ῥήσεως incuria receptum eſt: quanquam ſi genium hujus ſcriptoris bene conſiderem, *vacantivis* ſcripſiſſe ſuſpicer. *vacantivi,* βακάνται, vacantes & otioſi: qua forma delectati ſunt ſeculis mediis: ita *abſentivus, præſentivus, jacentivus, hortivus* pro hortenſi apud Gariopontum. *Th. Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c. 18. p. 660.*

289, 1. *Quidam veteres Ephialten vocaverunt, alii Epibolen, quod utilis patientibus perhibeatur*] Qua ſententia quid ineptius? incubum qui ſit epilepſiæ prætentatio eſſe poſſeſſis utilem? quid quod nec nomini ἐπιβολῆ, ut torqueas contentiſſimè, reſpondet etymon. Scribe, *epibulen, quod hoſtilis patientibus perhibeatur.* Ἐπίβουλος, ἐχθρὸς; Heſych. ἐπιβουλῆ inſidiæ: vel ſi malis, epibolen, ἀπὸ τοῦ ἐπιβάλλειν, quod cum impetu irruat, gravet, premat, præfocet, quæ hoſtilitatis actiones ſunt. ἐπιβολὴ, ὁρμὴ, invaſio, aggreſſio, preſſura: quomodo Hercules apud Thurios Ἐπιβολεὺς dictus eſt. *Th. Reineſius Var. Lect. l. 3. c. 18. p.* 660.

291, 11. *Et ſacra*] Quare autem comitialis morbus ſeu Epilepſia vocetur *ſacra*, varias, quæ fere eædem ſunt quas enarravit Cælius, reddit cauſas Aretæus de Morbis Diuturnis Lib. I. cap. 4. Ἀλλὰ καὶ ἄδοξος ἡ ξυμμορφή· δοκέει γὰρ τοῖσι ἐς τὴς Σελήνην ἀλιτροῖσι ἀφικνεῖσθαι ἡ νοῦσος. Τοὔνεκεν ἱερὴν κικλήσκουσι τὴν πάθην. ἀτὰρ καὶ δι' ἄλλας προφάσιας, ἢ μέγεθος τοῦ κακοῦ. ἱερὸν γὰρ τὸ μέγα. ἢ ἰήσιος οὐκ ἀνθρωπίης, ἀλλὰ θείης, ἢ δαίμονος δόξης ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσόδου, ἢ ξυμπάντων ὁμοῦ, τήνδε ἐκικλήσκον ἱερήν. Quæ Georgius Heniſchius reddidit: *Sed & ignominioſa quoque ſpecies eſt: Quippe nonnulli flagitioſis hominibus a Luna immitti exiſtimant: cujus rei cauſa & ſacrum morbum hunc nominant. Verum & aliis rationibus id nomen ei fuit impoſitum: aut ob magnitudinem; omne enim magnum, ſacrum dici conſuevit: aut quod non humana ope tolli queat, ſed divina: aut quoniam Dæmone correptus eſſe homo videatur: aut ob hæc ſimul omnia ſacer morbus appellatus eſt.* Apulejus Apolog. pag. 58. edit. Pricæi. *Eum noſtri non modo majorem, & comitialem, verum etiam divinum morbum, ita ut Græci* ἱερὰν νόσον, *vere nuncuparunt. Videlicet quod animi partem rationalem, quæ longe ſanctiſſima eſt, eam violet.*

291, 20. *Percuſſu atque diviſura membrorum* &c.] Scriptura vetus fuit *membra-*

branorum i. e. meningum ſeu tunicarum quæ cerebrum integunt & continent: dicitur etiam de pericranio, quod *interpres Oribaſii* vocat *teſtæ membranam.* Genera & declinationes commutare in Nominibus ſolenne eſt noſtro & æqualibus: Lib. 2. cap. 1. *palpebrum inferius: paſcua ſalſior*, Lib. 4. c. 3. Ib. *lactem*, *lacrymum*, dixit. *Coagulus*, *lixivia*, eſt apud interpr. Orib. *Scalpellus* apud Celſum lib. 2. 10. *Macellus*, apud Anon. in deſcript. Conſtantinop. *Cubiculus*, Itin. Hieroſol. à Pithæo ed. *Linteolus*, apud Al. Bened. lib. 22. cap. 5. *Campanum*, in Antiq. Alem. Gold. *Vertebrum* apud *Gariop.* lib. 2. cap. 3. lib. 4. cap. 1. & 2. *Membranum* apud eundem lib. 2. cap. 61. lib. 5. c. 31. lib. 7. c. 13. & apud Autorem *l. Donum Dei* qui eſt *Practica de febribus*, cap. 27. *Membrana quæ ſunt in Nucibus dividentia partes nucis.* Ita *Cælio* ſua latinitas irregularis & nova, non ubique tamen deſpicabilis, reddita eſt, & ſimul cauſa epilepſiæ, rarior ea, meningum cerebri continuitas ſoluta ſeu vulnus, indicata. *Th. Reineſ. Var. Lib. III. c. 18. p.* 661.

Aut Gagatis lapidis] Lapidis Gagatis ſuffitu epilepticos curari docet etiam Apulejus in Apologia: *Quod*, ait, *ſi magnum putarem, caducum dejicere, quid opus carmine fuit? cum incenſus Gagatis lapis, ut apud Phyſicos lego, pulchre & facile hunc morbum exploret: cujus odore etiam in venalitiis, vulgo ſanitatem aut morbum venalium experiantur.* Idem tradit Dioſcorides Lib. V. cap. 146. Δύναμιν δὲ ἔχει μαλακτικὴν καὶ διαφορητικήν. ἔςι δὲ καὶ ἐπιληπτικῶν ἔλεγχος ὑπὸ θυμιαθεὶς, καὶ ὑςερικὰς ἀνακαλεῖται. Plin. Hiſt. Nat. Lib. XXXVI. c. 19. *Gagatis lapis niger eſt, planus, pumicoſus, non multum a ligno differens, levis, fragilis: odore, ſi teratur, gravis. Fictilia ex eo inſcripta non delentur. cum uritur, odorem ſulphureum reddit. Mirumque, accenditur aqua, oleo reſtinguitur. Fugat ſerpentes ita, recreatque vulvæ ſtrangulationes. Deprehendit ſonticum morbum, & virginitatem ſuffitus.* 293, 31.

Aut ſpongiæ melota involutæ] Lege *melota* vel *melote*; de qua voce vide Ducange in Gloſſario Mediæ & infimæ Latinitatis, ubi multis probat eſſe pellem ovinam. 297, 28.

Prædicto periculo] Idem monet ac præcipit Celſus de Re Medica Lib. V. c. 26. p. 283. 302, 3.

Quam torſiniton vocant] Miror Dalechampium, aut editioni Rovillianiæ qui præfuit, non reſcripſiſſe *toryniton*, cum locus qui exſtat ſupra pag. 272. id aperte indicet. 302, 25.

305, 25. *Utamur adjutoriis quibus acutas paſſiones curari perſcripſimus*] Senſus flagitari videtur ut legamus *præſcripſimus*. Ita enim exorditur Præfationem Lib. I. Morborum Chronicor. pag. 267. *Præſcriptis celerum paſſionum libris, tardarum placet curationes ordinare.*

314, 25. *Vel ſanguinem teſtudinis* &c.] Iſta ſimplicia ex animalibus petita ſingula prodeſſe credebantur, non conjuncta, ut vulgarunt: lege igitur, *vel ſanguinem teſtud. mar. vel humanum, aut vituli marini:* è Dioſc. *eupor. cap.* 18. Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 661.

314, 29. *Et tunc corda hominum* &c.] Inſuetis novis & odioſis materiarum generibus, qualia Xenocratem conſcripſiſſe ferunt, & quibus epilepſia caducos curari poſſe putarant veteres, accenſent etiam *corda hominum*. Hoc vero vel inprimis abominabile eſt, cum aſpicere humana exta nefas habeatur, cor hominis hominem mandere. Particulam è jecinore jugulati gladiatoris novies datam comitialibus profuiſſe ſcribit *Scrib. Largus* n. 17. carnem hominis ſiccatam exhiberi epilepticis *noſter in ſeqq.* iiſdem & arthriticis oſſa humana, *Gal. l.* 11. *de ſimpl. med. fac. c.* 11. *Avic.* 2. *Can. c.* 535. *Guainer. de Ægritud. junct. c.* 29. *Gattinaria C. de cura epil. Bonif. Simoneta l.* 5. *de Chriſt. fidei & Rom. Pont. perſecut. Ep.* 9. *Crato l.* 2. *Conſ. & Epiſt. Med.* 26. *Anton. Gallus apud Horſt. P.* 2. *l.* 3. *Obſ. Med.* 5. quæ autoritates facile me movent, ut *oſſa* Cælium quoque voluiſſe arbitrer. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 661.

315, 1. *Item teſtes vel veretrum* &c.] Peſſime acceperunt editores; nam & mutila & depravata ſunt. Lege ipſo *Cælio* in ſeqq. ita volente: *teſtes vel veretrum vituli marini ſive fluminalis caballi;* nominat enim ibi, virilia hippopotami, vel *fluminalis canis*: nam & canis aquarii, qui fiber eſt, teſtes huic negotio expetebant, *& porcelliones*: teſtes verò in porcellione, quos vulgata lectio nominat, *μαῖϛορες ἀνατομικοὶ*; ſi qui curioſiores ſunt, quærunto. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 661.

325, 11. *Plato in Phædro*] Pag. 265. Tom. III. ed. Henr. Stephani. ΣΩ. Μανίας δέ γε εἴδη δύο. τὴν μέν, ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων. τὴν δὲ, ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς, τῶν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην. ΦΑΙ. Πάνυγε. ΣΩ. Τῆς δὲ θείας, τεττάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι. μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν, Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ, τελεϛικῆν. Μουσῶν δ᾽ αὖ, ποιητικήν. τετάρτην δὲ, Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἔφησαμέν τε ἀρίϛην εἶναι.

325, 16. *Quem Græci appellant μανίαν*] Cicero Tuſculan. Quæſtion. III. 5.

Græ-

Græci autem μανίαν unde appellant, non facile dixerim. eam tamen ipſam diſtinguimus non melius, quam illi; hanc enim inſaniam, quæ juncta ſtultitiæ patet latius, à furore disjungimus &c.

Artemidorum grammaticum] Hunc Tarſo oriundum ſcribit Strabo Lib. XIV. pag. 675. edit. Pariſin. 328, 5.

Si pucrili luxu furentes afficiantur] Recte mea opinione Thomas Reineſius in Manilii Aſtronomic. pag. 20. reſtituit *luſu*. 332, *ult.*

Qui favore quodam atque laude dicta proſequentes] Flav. Vopiſcus in Divo Aureliano c. 48. *Ipſumque primum donaſſe oraria Pop. Rom. quibus uteretur populus ad favorem.* Quem locum ita illuſtrat magnus Caſaubonus: Sic Hieronymus ad Pammachium: *Hæc dico, non quod de ardore mentis tuæ quicquam dubitem, ſed quo currentem impellam, & acriter dimicanti fervorem favore augeam.* Favor hic eſt εὐφημία, ἐπιβόησις, & adclamatio incitantis ac bene cupientis. Auctor libri de vera circumciſione, quem ſine cauſa quidam Tertulliano adſcribunt: *Mira ratio: nam vult* CHRISTUS *prædicari quod gaudet intelligi: nam mavult ſe inventum eſſe, quam proditum, ut virtus ſua illum, non favor manifeſtaret alienus.* Septimius Romanus: *Interea reliquis ducibus favorem attollentibus, gaudio lætitiaque completa omnia ſunt.* πάντων μετὰ βοῆς αὐτὸν εὐφημέντων. Corippus Lib. IV. de ludis Juſtini Cæſaris: 333, 11.

Omnia roboribus ſternunt loca plana politis,
Conjungunt tabulas, & ferri nexibus arctant:
Quæ pondus ſtrepitusque virum motusque faventis
Ferre queant populi. Et ſtatim:
Diſpoſuere gradus quis ſtaret in ordine longo
Diviſum in turmas, atque in ſua corpora vulgus,
Poſſet, & exertas ad munera tendere palmas,
Liberius ſpectare oculis, manibusque favere.

Ut quaſi judicio mentis pulſo reſipiant] Hæc lectio contrarium exhibet ejus, quod voluit auctor. quomodo enim, ſi judicium mentis pellatur, reſipient furioſi, qui mente laborant, & carent judicio? meo captu melior lectio ſit, *ut quaſi juſtitio mentis pulſo. Juſtitium* eſt dies in quo jus ſtat: ἡμέρα ἀργητική, qua ceſſant jura, operæ, & ſimilia: & ſic per *juſtitium mentis* ferias intellectus, deliquium ejus, ἄνοιαν ſignificavit; quomodo *Symmachus VII. ep.* 103. *tyranni juſtitium* appellat, tempus interregni, quo imperium aliquando eclipſin ab incubatore paſſum fuit: & ferale per urbem juſtitium ob 337, 17.

cladem publicam. Lucanus Lib. II. quo *jura ſilent, mutæque jacent ſine vindice leges.* quo tabernæ balneæ publicæ claudebantur, quo ſe à convictibus abſtinebant, ut eſt in *tab. Piſanis* de morte Cai Cæſaris. *Thom. Reineſ. Epiſt. X. ad Chriſt. Daumium pag.* 30.

337, 28. *Quam dorion appellant*] Eſt carmen gravioris ſoni & modi, unde bellicoſum dicitur, apud Dores inventum. Vetus Schol. Horat. ad Epodon Od. IX. vſ. 5.

Sonante miſtum tibiis carmen lyra
Hoc Dorium, illis Barbarum. ubi interpres

Notandum eſt modos muſicos eſſe ſeptem. Dorium, Hypodorium, Phrygium, Hypophrygium, Lydium, Hypolydium, Mirolydium; à nationibus ſcilicet, Doribus qui Græci ſunt, Lydiis & Phrygibus qui ſunt barbari. Planius hæc exponit Apulejus Floridorum Lib. I. pag. 342. ed. Elmenh. *Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator, ſeu tu velles Aeolium ſimplex, ſeu Aſium varium, ſeu Lydium querulum, ſeu Phrygium religioſum, ſeu Dorium bellicoſum.* Dorii meminerunt Martianus Capella Lib. II. Lucian. in Harmonidæ mox ab initio. Plutarch. de Muſica pag. 1138. Tom. II. ed. Francofurt. Scaliger de Re Poëtica Lib. I. cap. 19. pag. 67.

338, 7. *Ob deſirium Amphitrites*] An *deſiderium*: ſed Papias *deſirum, proſperum, bonum.*

339, 23. *Nam Tullius atram bilem dixit*] Cicer. Tuſc. Quæſt. III. 5. *Græci volunt illi quidem, ſed parum valent verbo: quem nos furorem, μελαγχολίαν illi vocant. quaſi vero atra bili ſolum mens, ac non ſæpe vel iracundia graviore, vel timore, vel dolore moveatur. quo genere Athamantem, Alcmæonem, Ajacem, Oreſtem furere dicimus.*

344, 12. *Quæ paſſio vocatur μυδρίασις*] Μυδρίασιν deſcribit Celſus de Re Medica Lib. VI. c. 6. §. 37. p. 368.

346, 9. *Perulo paralyſi vitiato*] *Cornarius* margini adſcripſit, πήρολος, ſc. ut *perulum* Cælii exprimeret. Scribe *pylorus*; πυλωρὸς, dextrum ventriculi os, quod in ventriculo occluſa tantiſper, dum cocta ſint, cuſtodiat, ita dictum: *Rufus l. 2. de adpell. part. C. hum.* c. 11. deſinens in duodenum, chylo in inteſtina tranſmittendo. *Th. Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c. 18. p.* 662.

347, 13. *Non concluditur ad exprimendum liquorem radix virilis paralyſi vitiatus, ſed multo major aut minor efficitur, & nulla tentigine provocatur.* Signum virile, ut honeſto vocabulo rem turpem velaret, nomina

vi

vit *radium:* ſed editores ἄτριπτοι πρὸς ταῦτα non intellexerunt, & pro *radio* dederunt *radicem.* Lege quod dixi, *radius.* Radius eſt ῥάβδος: dicetur igitur de eodem de quo *virga:* virga autem res quævis directa in longitudinem quandam. Serv. ad Virgil. Ecl. 9. *Radio, id eſt virga philoſophorum, quo Geometræ lineas inducunt:* ſunt & radii αἱ ἐν τῇ ἀψῖδι τροχοῦ ἐνηρμοσμέναι ῥάβδοι Poll. l. 1. c. 10. qui in curvatura rotæ infixi ſunt: & à ſimilitudine telum, haſta, ſtimulus, taſta chirurgorum, qua ſinus vulnerum ulcerumque explorant, radii nomine vocantur. *Radius* igitur h. l. eſt id quod ἐρετμὸν, εὐρώταν & νεύρων φύσιν, Sotades κέντρον, *Juvenalis* nervum, alii ſecurim, rudem, vomerem, vaſculum & facinum appellant; κοινολεκτοῦντες & vernilius loquentes aliter atque aliter. *Th. Reineſ. Var. Lect.* 3. *c.* 18. *p.* 662.

Tunc catheteriſmus faciendus quo urina detrahatur &c.] Καθετηρισμὸς & καθετηριασμὸς, catheteriſmus eſt, cum ſtilus teres lubricus 351, 1.
cavus per urethram in veſicam, urinam emolliendi, & corporis quod ſe intus oppoſuit, removendi cauſa, demittitur: quo intro molliter demerſo, urinæ per ductum ejus, circa extremitatem in lateribus perforatum ſeu ἀμφίτρητον, evadunt. Huic inſtrumento, cum in colem intruſum eſt, adaptari ſolet fiſtula ſeu ſiphon cum annexo folliculo, qui injiciendum liquorem contineat: eoque complicato, leviterque compreſſo medicamentum per fiſtulam ſeu auliſcum in catheteris cavitatem, & ex hujus continuo in veſicæ fundum compellitur: *ex Aetio t.* 2. *ſ.* 2. *c.* 34. *Celſo l.* 7. *c.* 26. *Albucaſ. p.* 2. *Chir. c.* 58. *Paræo l.* 16. *c.* 35. *F. Platero pract. tr.* 3. *c.* 15. *Fabric. l. de Lithotom. veſ. c.* 11. *& ſqq.* Inſtrumentum hoc *Celſo* l. d. eſt fiſtula ænea; alias καθετὴρ ἀπὸ τοῦ καθίεσθαι, ſyringa tentativa *Mariano Sancto L. de lap. ren. & veſ. c.* 4. Argaliam adpellant Latino-barbari. *Conſtantinus l.* 5. *c.* 15. *Bayrus diſt.* 14. *tr.* 2. *c.* 5. *Alf. Ferrius de carunc. in cervice veſicæ. W. Rheginus in exercitam. med.* Ex his non obſcurum eſt quid velit *Cælius;* reſtant tamen emaculanda nonnulla. *Catatheriſmus* καταθερισμὸς ab editoribus ficta eſt & vox nihili; tum legendum, & *quidem annexo folliculo catheteri.* De *cyſtophilo* dicta parte catheteris neſcio quid dicam, niſi ciſtophylax, κυστοφύλαξ eſt, vel κυστιδοφύλαξ. κύστη & κυστὶς, φῆσα, *veſica;* ut apud Moſchionem περὶ γυναικ. παθ. c. 3. item quivis è pelle membranave folliculus, θυλάκιον & receptaculum; Heſychio κύστις, ἡ φῦσα. Φῦσα vero ἀσκὸς & ἀσκοφῦσαι ἀσκοφύσια, *folles flatorii officinarum*, in ποιήσει κρυσταλλίων, quæ

 Zo-

Zoſimo tribuitur: *Dioſc. l. 2. c. 68. & l. 3. c. 13.* σκώληκες εἰς κυςίδα ἐνδεόμενοι, *vermes in folliculo colligati.* Recte autem extremum catheteris, quod extra virgam eminet, ita adpellari puto, quia ea parte fiſtulam cum adpenſo utriculo ſeu veſica intra ſe recipit, & propterea ita formatum eſt ut inſtar ςομίδος in tuba ſenſim dilatetur ejus orificium repandis per ambitum labris. Demum, *tenui ex auliſco formatum.* Αὐλίσκος, *fiſtula, cannula, canaliculus,* è quacunque materia factus, qui cavo catheteris inſeritur: dicitur & oliſcus, ut καυλὸς, *colis, & cauda, coda.* Th. Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 663.

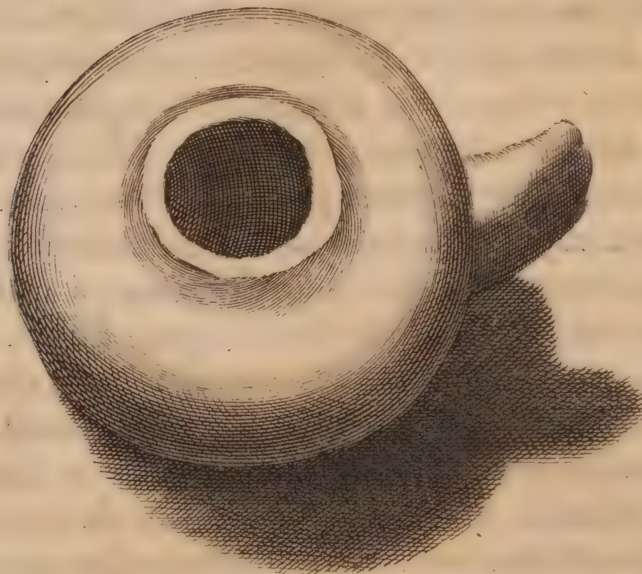
355, 12. *Squilla, quam vulgo vulum plurioſum vocant*] Scillæ à vulgo impoſitum nomen, quodnam? à quo vulgo, Africanone, Gallico, an Italico? an à Pharmacariorum in ſeplaſiis? certe in re herbaria non minimum difficultatem auget nomenclaturarum diverſitas; conqueſtumque olim *Plinium, eandem herbam aliter alibi nuncupari,* l. 25. c. 4. audimus: ſunt enim cuivis regioni peculiares; ſed quia à vulgo inventæ & frequentatæ, malo more non valde in litteras relatæ ab artificibus, niſi quod *Ruellius & Guilh. Rheginus exercitam. Medicinæ* in Gallicanis, in Italicis *Matthiolus; Dodonæus, Pena & Lobelius* in Anglicis & Belgicis, *Cluſius* in Pannonicis & Auſtriacis: *Lacuna* in Hiſpanicis præſtitit, ſumtis de promiſcua turba ruſticorum, vetularum, olitorum, vinitorum, fabrorum materiariorum vernaculis nominibus, quæ propoſitæ rei congruerent: & *Bauhinus* in vetuſtorum recentiorumque Latinorum Synonymiis componendis: Germanicas, quarum imprimis immenſa differentia eſt, nemo dum conquirere tentavit, multo minus ad Græcas Latinaſque antiquorum ſuo quamque merito referre. *Hier. Tragi & Geſneri* conatus *in Catal. Plant. & in Tabb. collectionum,* itemque *Joh. Fiſcharti in Onomaſtico Medico Synonymo, B. Carrichteri & Michaëlis Toxitæ* in libellis herbariis Germanicis proſtant; ſed ſuæ tantum gentis quiſque Helvetiæ, Alſatiæ, Sueviæ, Styriæ & vicinarum adpellationes herbarum tradunt, reliquis aliarum Provinciarum neglectis. *Thurneiſeri* opera, quam huic rei impendit homo ingenioſiſſimus linguarum variarum notitia & peregrinationibus ad remotas regiones Barbarorum celeberrimus, *in Hiſtoria Plantarum Librorum X.* omnium exſpectationem ſuſtineret, ſi publicaretur aliquando; Librum enim ſolum, quod ſciam, primum, Regi Poloniæ nuncupatum, Berlini a. 1578. editum habemus: in quo conſilium ſecutus eſſe videtur ejus, qui variarum gentium de plantis nomina, Afrorum,

Ægyptiorum, Pœnorum, Arabum, Syrorum, Ebræorum, Phœnicum, Cypriorum, Gallorum, Hiſpanorum, Hetruſcorum, Dacorum, magorum & prophetarum Dioſcoridæ libris hinc inde inſeruit, quae & hodie *Nothorum Dioſcoridæ* titulo leguntur, & a Geſnero qui utilitatem rei vidit cum pauciſſimis, ſecundum litteratum ordinem, ut quaeque repertu eſſet facilior, diſpoſitæ ſunt. Caremus tali nomenclatore, qui nos de *vulo plurioſo* doceat; conjectura igitur de nomine, quod fortaſſe nullibi præterea legitur, utemur; & cum ſcilla e bulborum genere nobiliſſima, cujus medicas vires juſto volumine Pythagoras prodidit, *Plin. l.* 19. *c.* 5. facultate acri & exurente cupidinem coëundi accendat veterinis, ſoleantque ideo perorigæ equarum, quæ ſaltum faſtidiunt, & marem admittere nolunt, naturas eadem linire & fricare, quod è *Varr. L.* 2. *de Re R.* ſcimus & annotat *Ruell. de nat. ſtirp. l.* 2. *c.* 101. & de urticæ ſemine prodidit *Plin. l.* 22. valde congruum videtur nobis, ſi in Cælio legamus *bulbum prurioſum*, quia generat pruritum, ὀχείας καὶ συνδυασμοῦ deſiderium in quadrupedibus; & hoc ſic in medio liberum æſtimaturis relinquimus; id tamen obtinere volentes tam diu, dum alius conjectet felicius. *Thom. Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. cap.* 18. *p.* 664.

Lemnida carie & his ſimilibus] Lemnida carie confidenter mutamus in *Limnæa adarce.* Ita l. 3. c. 2. ad rubificandam cutem defricationem ſuadet ex *nitro atque oleo & adarce*: Eſt autem ἀδάρκης, *adarce* concreta ſalſilago, ſeu ſpuma craſſeſcens in paludibus, arundinibus & graminibus adnaſcens, acerrima & calidiſſima; apta proinde humoribus ex alto evocandis, & adurendo corpori: Calomochnus eſt q. d. *lanugo arundinum*: *Cæſalpinus L.* 2. *de Metall.* Fruticulum, cui adhæret lanugo, inferiore parte tegi ſcribit cruſta lapidea acri; hanc eſſe adarcen. *Limnea adarce* fuit prima ſcriptura quam nos è litteris vulgatæ velut olfecimus. Theod. Priſc. lib. 2. cap. 19. reſoluta membra colliganda eſſe jubet unguentis mordentibus *è calce viva*, *euphorbio*, *caſtoreo*, *adarce.* vocatur quoque λιμνῆτις *a Paulo l.* 8. *c.* 19. & *Actuario l.* 6. *Meth. Med. cap.* 1. item *limneſtis*, niſi σφάλμα eſt, ab *Aretæo*; is *l.* 2. *de Curat. morb. acut. c.* 3. ad evocandum in ſyncope ad extrema calorem illitionem parat è *limneſtide*, *euphorbio & lauri baccis*: ubi Limneſtida doctiſſimus interpres Junius Paulus Craſſus reddidit *adarcen.* Th. Reineſ. Var. Lect. l. 3. c. 18. p. 665. 355, 15.

Cornua

357, 21. *Cornua cucurbitæ*] Formam cucurbitæ veterum exhibuimus ad Celſum de Re Medica pag. 562. quam & hic expreſſam damus.

359, 14. *Halteres erunt offerendi*] Eos exprimit Mercurialis ac plenius deſcribit de Arte Gymnaſtica Lib. II. cap. 12. & Lib. V. c. 9.

359, 15. *Ægrotantis quodam labore mortes exercent*] Obſcura plane, ſi non inepta lectio, *mortes exercent.* quid, quæſo, eſt, *mortes exercere.* itaque cum dura & vehemens ſit exercitatio ſecundum Galenum atque Oribaſium, reſtituo *artus*, ſeu potius *partes exercent*, quia mox præcedit vox *partes;* quamvis non repugnem ſi quis malit legere *motus exercent.*

360, *ult.* *Conſicienda ſunt ligna, inquit, quæ tranſgredi pedibus nitantur ægrotantes*] Non requirunt ejuſmodi ligna fabrilem operam & confecturam; rudia, impolita, cum cortice ſuo, & cujuscunque figuræ huic negotio, ut ea tranſcendendo crura exerceant paralytici, ſatis apta nata ſunt: malim igitur *conjicienda*, h. e. pedibus ægroti deambulantis in plano objicienda, ut varicare crura & levare à ſolo pedes paulatim adſueſcat. Theod. l. 2. c. 19. de re eadem: *nam & ligna jacentia ſubinde eos ſuadeo debere tranſcendere.* Th. Reineſ. l. 3. c. 18. Var. Lect. p. 666.

364, *ult.* *Scamma*] *Scamma* vocabant quando trans machinam à fabris materia-

eri ariis è tignis exſtructam erectamque velut equuleum agitatione corporis & niſu ſeſe quaſi ultra tranſtra levare jubebantur: iterum noſter; *ordinat præterea in arenæ ſpatio deambulationem, & quod appellant ſcamma atque tranſcenſum lignorum.* Sententia doctorum, qui non diſtinguunt iſta, in medio eſt: ſed caduca ea, καὶ μὴ προχωρεῖ. *Th. Reineſ. Variar. Lect. III. cap.* 18. *pag.* 666.

Vinum ſcivelliticum] *Vinum ſcivelliticum coctum, donec mellis habeat craſſitudinem,* catarrhis qui ad arteriam aſperam præcipitant ſiſtendis, & viis exaſperatis leniendis adhibet; rectè; id enim cum dulcedine modice adſtringit; *Galeno l.* 5. *de San. tu. c.* 7. & *l.* 7. *de Com. Med. S. L. c.* 1. & *l.* 9. *c.* 4. σκυβελίτης: Scybelitanum *lib. de vinis: Aetius tetr.* 3. *ſ.* 1. *c.* 24. interpretatur οἶνον τὸν αὐτομάτως ἀποστάζοντα ἐκ τῶν μὴ πατηθεισῶν σαφυλῶν, h. e. protropum ſponte defluens antequam calcentur uvæ, ſi cum *Plinio l.* 14. *c.* 9. loqui libeat. Qui igitur ignorantia vini ſcybelitæ, *ſquilliticum* voluit h. l. reponi, non adtendit intentioni *Cælii*, & indicationibus à morbo, cauſa, & adfecto loco petitis. Vinum enim ſcilliticum, quale contrà cruditates & hinc orta in ventriculo, inteſtinis, viſceribus & habitu mala conficere docet *Dioſc. l.* 5. *c.* 2. *Actuar. l.* 5. *Meth. Med. c.* 7. omnia alia faciet & geminabit morbum. *Th. Reineſ. l.* 3. *c.* 18. *Var. Lect. p.* 666. 383, 24.

Tum ἁπαλὰ ova] Scribonius Largus de Medic. Compoſ. N°. 104. cap. 23. vocat *apala ova;* ubi doctiſſimus interpres Joan. Rhodius: *Hapala* Cæl. Aurelian. Chron. Lib. II. cap. 7. atque Theod. Priſc. Lib. II. c. 10. ex Heremanni lectione. Marcellus etiam cap. 20. Recte. Græcis enim ἁπαλὰ, quæ Galeno de Aliment. Facultat. Lib. III. c. 22. τρομητὰ, *tremula;* Latinis *mollia.* G. Barthius Adverſ. Lib. LVI. cap. 5. tenera, ſorbilia interpretatur cum Hadr. Junio. quæ tamen Celſus Lib. IV. cap. 3. à mollibus, pariter Galenus à tremulis diſcernit; ſequutus Dioſcoridem, qui Lib. II. c. 54. ait Ὠὸν τὸ ἁπαλὸν τροφιμώτερον τῦ ῥοφητῦ, καὶ τῦ ἁπαλῦ τὸ σκληρὸν. *Ovum molliculum plus alit quam ſorbile, itemque durum pluſquam molle.* Itaque pro *à pullis* in Celſo verius *hapalis* reponendum, quam cum R. Conſtantino *apalis.* Hiſce adde egregium locum Petri Victorii Variar. Lection. Lib. XXIX. c. 3. 384, 18.

Uvarum fabrilium ſive penſilium ſiccarum acinos] Quaſi dixiſſet, uvas paſſas: *Reineſ. Var. Lect. l.* 3. *c.* 18. *p.* 676. 385, 7.

Figmentorum vel fabularum conjunctionem &c.] Refinge, *fragmen-* 400, 3.

torum vel tabularum; & intellige de vulnere cum contuſione & fractura oſſium, quorum feſtucæ & capita præmiſſa ſi exciderint, ſimul per extenſionem decentem repoſitione & commiſſione reunienda ſunt, & conveniente deligatione, plagulis, ferulis ſeu aſtellis, ut adpellat *interpres Albucaſis Chir. p. 3. c. 2.* ſuperaccommodatis ſtabilienda, dum callo intermedio ſerruminentur, & conſolidentur. *Celſus l. 8. c. 10. H. Fabric. Chirurg. p. 2. l. 4. c. 3. Fer. Peccet. l. 4. c. 1. Th. Reineſ. l. 3. c. 18. Var. Lect. p. 666.*

400, 3. *Et figmentorum vel fabularum*] Rovillianæ editionis auctor haud male conjicit legendum *filamentorum ſive fibrarum.* Quid ſi ſcribas *ligamentorum vel fibularum*, ſeu *fibrillarum?*

411, 1. *Quam ges aſtera vocant*] Legendum *quam Græci*, vel *quam* γῆν *aſtera vocant.* Joan. Rhodius in Lexic. Scriboniano. V. *creta Samia.*

416, 18. *Dicens oſculari non poſſe*] Editio Rovilliana in margine interpretatur, *occludi ligatione non poſſe:* ego è contrario expono, *rumpi non poſſe*; ita enim ſupra pag. 391. verbum *oſculari* uſurpat. *Oſculari enim inquit corpora nimia plenitudine* &c. etiam infra pag. 417. *oſculatio venarum.*

420, 9. *Quod corporis faciat defluxionem*] Forte *diffluxionem.*

421, 19. *Phlegmata carbonibus imponentes*] Videatur Celſus de Re Medica Lib. III. c. 22. p. 168.

421, 24. *Quadam tenuitate coactæ*] Tenuitas, ut ita loquar, corpus ſolvit, tantum abeſt ut condenſet; quare probo *tenacitate* legendum.

421, ult. *Vomifluam*] Recte meo judicio *vomicofluam.*

422, 24. *Sunt enim neceſſario* &c.] Ex mala interpunctione ſenſus obſcurior. diſtingue & lege: *Sunt enim neceſſario intuendæ, ſiquidem complexa ſit, regulæ, quam diætam vocant.*

423, 12. *Liquato linteolo limpido*] Pro *liquato* ſcribe *ligato*; ſic enim proxime ſequente pagina 424. *Poteſt præterea etiam melilotum linteolo ligatum tempore decoctionis immitti.*

426, 6. *Polyarcyon malagma*] Deſcribit hoc Celſus de Re Medica Lib. V. cap. 18. §. 8.

427, 25. *Cum neceſſario acceſſio veſpertino tempore aſperetur*] Celſ. de Re Medica Lib. III. cap. 5. pag. 125.

428, 21. *Magnificas ulcerationes. h.e. quas nos* &c.] Ab editoribus quibus genius ſcriptoris minus erat perſpectus, eſt τὸ *magnificas*: & diſſonat à re tota. Lege *manificas*, manu factas, χειροποιήτους, χειρουργουμένας. Simili libertate & elegantia, cum phlebotomiam habitum exſiccare,

re, ſi nimirum celebretur ſæpius, docere vellet, eam *arificam eſſe carnis* dicit. l. 4. c. 1. & l. 1. c. 4. χειϱαψία, quæ mollem, blandamque manibus ſuſpenſis factam contrectationem, præſertim oculorum & dolidarum partium ſignificat, *manutigium* exponit: quæ novitate, felicitate interim & perſpicuitate ita delectant, ut obnunciantibus etiam Ciceronianis omnibus imitari velim. *Th. Reineſ. l. 3. c. 18. Var. Lect. p. 667.*

Vel Mnaſeum] Deſcribitur à Paulo Aëtio Tetr. II. Serm. 2. c. 88. 432, 1.

Et dentium confrictio] Lege *conſtrictio.* hoc enim requirit ſequens 435, 8.
vocula *concubitus inſeparabilis*, quando nimirum dentes ſibi invicem incumbunt & infiguntur validè, ut digitis vel etiam ferro facienda ſit eorum diſtinctio & quaſi diſcuneatio. *confrictio* vero ſolum ſtridorem dentium & colliſionem, quæ epilepticis ſolet contingere, notaret. *Th. Reineſius Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 667.*

Dentium confrictio ſive concubitus] Vox *concubitus* docet legen- ibid.
dum *confictio*; quomodo ſupra Acutor. Morbor. Lib. II. cap. 3. p. 79. *dentium confixio, atque ſtridor.*

Teſtante gravedine] Vitioſe pro *atteſtante.* ſic ſupra Chronic. l. I. 435, 31.
c. 3. pag. 289. *atteſtante gravedine cervicis.* Admodum enim delectatur hoc verbo Cælius. Vide Indicem V. *Atteſtante.*

Famulum ternos bilibres panes per ſingulos dies accepiſſe] Hic cer- 436, 24.
tum eſt latere canonem quotidianum ſub immodica illa quantitate, quæ famuli morboſam eſuriem nullo modo levaret. Movet me Catonis (*Tit.* 15.) auctoritas, qui compeditis per hiemem panis P. III. ubi fodere cœperint, P. V. dari præcipit, adeo ut urbanis miniſteriis panis P. II. vel III. ſufficere potuerint, cum neque fodere aut opus facere neceſſe haberent, & quoad pulmentaria & obſonia lautius acciperentur urbani, quam ruſtici ſervi. Dixi autem aſſignatos videri quotidie panes ad rationem demenſi, quia demenſum variavit aliquando, modo enim IV. modo IV. & S. modo V. modiorum fuit, prout ferebant & annonæ ratio, & dominorum qua ſplendor, qua ſordes. *Laur. Pignor. de Servis pag.* 312. 313. *edit. Amſtel.*

Orbiculata] Mala orbiculata ſignificant cibum delicatum ſeu opti- 442, 4.
mum alimentum, uti conſtat ex Cicerone ad Famil. Lib. VIII. epiſt. 15. Nominis etymon tradit Plinius Lib. XV. c. 14. *Orbiculata, a figura orbis in rotundum acti.* Videſis Joan. Rhodium ad Scribon. Largum pag. 174. 175.

ibid. *Scaudiana*] Lege *ſcandiana*. Celſus enim IV. 19. inter ea quæ ſtomacho utilia *malum Scandianum* recenſet. Columella etiam Lib. V. cap. 10. nominat, itemque Saturn. Lib. II. cap. 15. Macrobius, ubi & *Scantianum* diſtincte additur. Poſt Catonem de Re Ruſtica cap. 7. etiam Varro *Scantiana* ponit. Plinius quoque Lib. XV. cap. 14. Nec male, ſi vera quæ de Scantio inventore circumferuntur. *Joan Rhodius ad Scribon. Larg. Compoſ.* 104.

443, 12. *Inlocandæ qualitatis*] Litterarum obſcuritas & nimis arctus nexus produxit vitium hoc. manus Cælii fuit *injocondæ*. Antiqui enim *o* & *u* promiſcue fere uſurpabant.

444, 6. *Salſum ex aceto & oleo conditum*] Sequens pag. 445. ubi legitur, *ſalſamenti multi ex aceto & melle*, docet hoc loco reſtituendum *ſalſamentum*.

445, 22. *Cardamomo*] Lege *Cardamo* quod eſt naſturtium. *Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 668.*

446, 3. *Noxarum*] Melius *mixarum*.

446, 16. *In Italia Cotiliæ appellatæ*] Cutiliæ vocantur à Vitruvio Lib. VIII. c. 3. & Plinio Lib. XXXI. c. 2. vide Strabon. Lib. V. pag. 228. ed. Pariſin. & ibi Caſaubon. & pag. 1324. edit. Amſtel.

447, 2. *Oris pedor*] Verum p. 449. ait: *Præterea oris fœtor ægrotantes afficit.*

447, 13. *Sentiunt*] In textum recipe vel *ſatiant*, uti correxit Dalechampius, is enim creditur auctor editionis Rovillianæ; vel *leniunt* quod minus ab elementorum ductibus recedit.

451, 10. *Variis extimationibus*] Forte *exiſtimationibus*.

451, 22. *Frigidos*] Magis placet *rigidos*.

452, 2. *Cucurbitis rapidis forti raptura motis*] Bis idem dicit Aurelianus, qui alias ſolet priora interpretari. itaque reor excidiſſe *hoc eſt*, & legendum *cucurbitis rapidis*, hoc eſt *forti raptura motis*.

458, 9. *Item iis quæ ſuperficiem corporis laceſſendo jaculare videntur* &c.] Pro *jaculare* alii reponunt *oſculari*, & mea opinione recte, quod ſubſequens verbum ἀναςομωςικὰ confirmat ſatis aperte. imo adeſt locus parallelus qui exſtat Morbor. Chronic. Lib. II. cap. 10. pag. 391 *Oſculari enim inquit corpora nimia plenitudine, ſive virtute medicaminum oſculantium, quæ Græci anaſtomotica vocant.*

459, 2. *Et perſeverante*] Malim *at*.

467, 6. *Jungenda crura*] Lege vel *ungenda*, vel *inungenda*.

467, 8. *Prædato paſſo*] *Prædare* verbum *Cælius* frequenter uſurpat, cum de præmittenda exhibitione vel cibi vel medicamenti agit; ſemper-

perque ea præpoſitione verbis juncta ordinem inſinuat: *Tard. l. 3. c. 7. poſt cœnam imperat vomitum prædato paſſo aut vino dulci. Lib. 1. c. 1. prædato initio cui conſummatio perfecta reſpondeat: prædato*, i. e. ante exhibito, vel propinato paſſo, quod non intellexit *Cornarius* cum *prædationem* h. l. exponit *cibi abſtractionem;* cujus contrarium, nimirum ante-oblationem, requirit ſenſus & mens ſana ſcriptoris: l. 2. c. 1. paſſionis (paralyſeos) *prædata atque demonſtrata ſignificatione*, i. e. cum de nominis & rei ſignificatione ſatis egerimus, *neceſſario curationem ordinamus.* iſti verbo eleganter compoſito reſpondet alterum Plinio uſitatum *præſumere* lib. 23. cap. 4. *de elæomolite ſeu oleo Syriaco: potores certaturi præſumunt ex eo cyathum unum*, i. e. ſumunt ante cum certamen ſubituri ſunt. L. 30. c. 15. *ebrietatem arcet pecudum pulmo aſſus præſumtus:* L. 15. c. 22. *bibendi cauſa etiam venena conficiuntur, aliis cicutam præſumentibus.* L. 25. c. 2. de Mithridate, *quotidie venena bibit, præſumtis remediis.* & Theodoro Priſciano l. 2. c. 14. *Somni interdicendi ſunt diurni quam maxime, & ciborum prohibenda præſumtio*, i. e. non cibandi ſunt ægroti paulo antequam ſomnum capturi ſunt: C. 15. *vini penitus præſumtio inhibenda eſt:* L. 3. c. 3. *convenit adpetere lavacra, cibos humectiores præſumere*, ſc. antequam in ſolium deſcendant: & *Gariop.* lib. 5. c. 5. & 12. L. 1. c. 15. Noſtro *præſumere* quoque eſt ante auferre; ut cum l. 2. c. 13. ſanguine fluentibus ſuadet dare *poma & cydonia cocta vel torrida præſumto tegmine*, i. e. toſta & ablata cute, *farina conſperſa:* eadem forma *præfacere*, dixit pro ante facere, ut *præcapere* in Epp. Plinianarum vetuſtis membranis, pro ante primumve capere: lib. 2. cap. 1. *præfacta vaporatione ſcarificamus* &c. cap. 14. *ſinapiſmi ulceratione cutis præfacta adhiberi non poſſunt:* & lib. 5. cap. 4. *ſanguis ater & purulentus ex ulcere præfacto & dolore antecedente.* Malui *præfacta* præ illo vulgatæ lectionis *præfecta*, ut à participio verbi *præfici*, quod huic loco ſua ſignificatione non convenit, diſtingueretur participium verbi *præfieri:* qua ratione & noſter l. 4. c. 3. *præcadentem podicem* dixit neutraliter, non *præcidentem* ut ab activi verbi *præcidere* ſignificatione, quod alienum eſſet, ipſa locutione ſeu conjugandi modo nos abduceret. *præfactum* autem ut *benefactum, fabrefactum, malefactum, vacuefactum, calefactum, labefactum*, præpoſitione in Nominis vel adverbii, quod ordinem ſignificat, claſſem tranſeunte. Notavi in Cœlio plurima verba ad hunc modum nove facta ad prius & poſterius in actionibus denotandum. *præmoveri* l. 1.

c. 5. de partibus quæ priores reliquis moventur; *Quoties longe re-mota*, non adfecta, *præmoventur, tranſmiſſu commoditas ſine partium curandarum*, laborantium, *commotione latenter advenit:* l. 2. c. 1. de Paralyticis: *præmotis igitur vel exercitis, ut ſupra dictum eſt, dabimus ut ſella ſedeant. Prætegi:* l. 1. c. 4. *adhibenda legatio, prætectis articulis ex lana*, ne videlicet articuli quaſſentur ſtrictiore ligatura: cap. 5. *torrendum etiam corpus fervore ſolis, prætecto capite:* l. 2. c. 7. *adhibenda geſtatio prætecto ore quo ſpiratio nulla tangatur injuria*, l. 3. c. ult. *phreniticis luce commotis oculorum prætectio* morbum videtur ſolvere. *Præcoqui:* l. 4. c. 3. *vinum quod ſit præcoctum in cortice mali punici*: ibid. *lac bibendum præcoctum. Prælini*: *oportet conciſas in vas fictile novum prælitum mitti*, ab. idem *prægypſari* eſt l. 3. c. 2. *Prætangi:* l. 4. c. 3. *venter leviter oleo Hiſpano prætactus*. l. 1. c. 5. partes etiam localibus adjutoriis prius *erunt prætangendæ & renovandæ. Præungi:* l. 4. c. 3. *immittendus digitus uſque ad altiora præunctus adipe anſerino. Præradi: Præraſis* capillis cucurbitam pubetenus adhibet. l. 5. c. 6. *Prælaxari:* l. 2. c. 1. *motus beneficio prælaxato ægrotante. Prævexari:* l. 1. c. 1. *caput etſi ſua paſſione prævexatum non fuerit. prætinctum candens ferrum*, l. 1. c. 4. *præpotare, præbibere, prælavare, præpurgare, præroborare, præmollire, præſiccare, prætentare, prævaporare:* l. 1. c. 3. *prævaporabo loca. Theod.* lib. 1. c. 21. dixit *præfomentare*: Noſter l. 4. c. 2. *præfovere.* omnia tempus & ordinem actionum, quas ſignificant verba ſimplicia, includunt: & quod hiſce ſimile eſt, apud veterem interpretem ſemibarbarum Oribaſii, *præruina matricis*, quam alii procidentiam vocant, juxta Noſtrum, *præcadentia*, ein furfall. *Reineſ. Variar. Lib. III. c.* 18. *pag.* 657.

474, 3. *Sinapiſmus uſque ad cutis humorem* &c.] Lege *uſque ad cutis tumorem;* ſinapiſmus enim vi pyrotica cutem papulat, ſeu in veſicas elevat; tum *tabentibus*. Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 670.

475, 3. *Diacapregias*] In appellatione *diacapregias* unica, triplicem ἀντιϛοιχίαν admiſit editor; rectum eſt dia-copprægeias; διὰ κόπρȣ αἰγείας: id Paulus lib. 7. c. 18. deſcribit titulo σπογγίον ὑδρωπικοῖς, quod aquas hydropicorum exſugat ſi pellibus illitum corpori adponatur. *Reineſ. Var. Lect. Lib. 3. c. 18. p.* 670.

480, 14. *Medentium tardante conſilia*] Rectius, ut in margine *conſilio.*

482, 13. *Alterius*] Scribe *ulterius.*

483, 4. *Si res patiuntur*] Mihi arridet lectio margine expreſſa *ſi vires* pa-

patiuntur. Sequitur enim mox *quantum vires permiſerint.* & in fine capitis pag. 491. *ſi vires patiuntur.*

Ophiten lapidem] Plinius Hiſt. Nat. Lib. XXXV. c. 7. 484, *ult.*

Si enim æquibilis æger fiat] Hoc eſt ſi detumeſcat, ut ita dicam, ſeu corpus reddatur magis æquale; ita enim pag. 420. *ob æquandum corpus* dixit. 485, 15.

Refricatione] Recte *defricatione* reponi vult Dalechampius. 489, 5.

Diſcere] Omnino recipiendum eſt verbum *disjicere*, quemadmodum *unguentis* pro *ungentis.* 490, 24.

Scricturam] Imo *ſtricturam.* 493, 28.

Convivantem cauſam] Monſtrum lectionis. vera lectio eſt *continentem*, vel *conjuvantem* vel *comitantem.* 493, 29.

Cum paſſionis cauſam in extaſin æſtimaret quam præſtabat fieri per enſem & cutem &c.] Editores ſenſum ſatis adſecuti ſunt cùm ſubſtituunt, *paſſ. cauſam intriſecam;* & mox *fieri ſuperficiem;* ſed iſta ab exaratis *in extaſin & per enſem* nimis abeunt, eoque pro ſcriptura vetere & vera haberi nequeunt. Paulo concinnius videtur ſi legamus, *cum paſſionis cauſam in extis ſitam æſtimaret*, vel ſi hypertheſi peccaſſe notarios cogitemus, *cauſam intus ſitam exiſtimaret, quam præſtabat fieri forenſem ſive cutalem. Præſtabat*, i. e. præ oculis erat, adparebat. Forenſe eſt τὸ θύραζε, quicquid foris & extra domum eſt: translatè *ulcera forenſia* Theod. Priſc. l. Phyſ. quæ extus cutem & carnes obſident; eoque diſtinguuntur ab exulcerationibus, collectionibus vomicis & apoſtematibus interaneorum: eodemque modo brachia & crura in domeſticam & ſilveſtrem partem diſpeſcunt alii; illam adpellantes quæ corpus adverſum ſpectat, hanc quæ averſum. *Cutale* pro cutaneo planè Cælianum eſt; ita *annalia* l. 5. c. 2. pro annuis; *intemporale* pro intempeſtivo l. 1. c. 4. l. 2. c. 14. & 11. *menſtrualis fluor* l. 3. c. 8. pro menſtruo; *aqua imbrialis* l. 5. c. 11. pro pluvia; *viæ mictuales* l. 5. c. 4. pro urinariis; *urinalia* pro diureticis l. 5. c. 1. *viæ ſenſuales* pro nervis lib. 5. c. ult. *cibi carnalis* Theod. l. 2. c. 11. *fortitudo vinalis* apud Macrob. l. 7. Saturn. c. 7. Mox lege, *velut latius patentia;* trahere enim ſolemus ad εὐρύχωρα, quorum meatus expediti ſunt & laxi. in eadem vocula corrupta ſunt etiam hæc l. 2. c. 5. ubi de ſignis catalepſeos: *Sequitur patientes febricula & vocis amputatio cum oculis patientibus* (leg. patentibus) *& impalperatione*, h. e. palbebrarum immobilitate & ad claudendum ineptitudine. Qui vocem amittunt quacunque de cauſa, dicuntur,

tur, *φωνὴν ἀποκεκομμένοι* à *Paulo* l. 3. c. 28. & vocis interceptio, *φωνῆς ἀποκοπὴ*: eademque metaphora Latini Græcorum imitatione *vocis amputationem* adpellant: *Reineſ. Var. Lect. L. III. c.* 18. *p.* 670.

495, 3. *Argagatium*] Eſt quod Archagathus Medicus è Peloponneſo, qui primus omnium è Græcis in urbem receptus fuit, & tabernam habere mereri judicatus. Plin. l. 29. c. 1. invenit: Celſus iſtius medicamenti deſcriptionem ponit l. 5. c. 19. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 670.

500, 23. *In qua ætate*] Optime *inquietati.*

500, 30. *Relevanda*] Sana lectio *relavanda*, niſi malis *elavanda*, aut *prælavanda*, quæ ipſe minus probo.

500, 32. *Tepore*] Verior lectio videtur *torrore.*

501, 18. *Illic enim ſpatium latius longaonis* &c.] Modum injiciendi inteſtinis ulceratis clyſterem curioſe deſcribit; apponendam eſſe podici fiſtulam uſque ad verticillum, impulſu levi, neque recto ductu contra oppoſitas partes, neque verſus ſuperiora, ſed ſenſim verſum os ſacrum injectionem fieri debere: *tunc illic enim ſpatium latius longaonis, cum appoſitione facta erit digitis detrahendus, quo caverna fuerat obſtruſa*; & ſiniſtra manu fiſtula ano ſc. inſerta ſervanda immobilis, & dextra folliculus moderatè complicandus ut liquor emulgeatur. Non intelligo quid poſt intruſum canalem detrahendum ſit, niſi concedatur ita emendare: *illic enim*, parte verſus os ſacrum, *ſpatium latius longaonis: tunc cotus appoſitione facta erit digitis detrahendus*, quo ſcil. foramen canalis fuerat involutum. monoſyllabum cum trium literarum tantum in charta ſpatium requirit quantum cotus, ut licet hoc in manuſcripto fuerit, illud tamen præ inuſitatiore notius, legerent non exercitati characteribus ſæpè carie ſituque obliteratis, aut tinearum blattarumque injuria ἡμίβρωσιν & mutilis noſcitandis: ſed id nauci non eſt, & omnino inducendum vel refingendum potius in id quod dixi. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 671.

502, 11. *Spongiæ commodandæ*] Manus Auctoris fuerit *ſpongiæ accommodandæ*; elementa enim *ac* ſunt abſorpta à proximè præcedentibus, fere iiſdem elementis *ac* vocis *ſpongiae*. Ipſe Cælius ſupra Acutor. Lib. IV. cap. 10. pag. 102. *Odoribus autem tetris delectationem non accommodant.*

505, 2. *Quam diacertoſin vocant*] Diacertoſis vox eſt ignota, *κήρωσις* vero proba & uſitata. Gloſſ. Vet. Græc. Lat. *κήρωσιν cæratura*, unde *διακήρωσις.*

Sed

Sed ſolita] Alii reſcribunt *ſolutum*, uti paulo ante hac eadem pa- 507, 29.
gina *cum roſaceo, & ſoluta cera miſcenda.*

Et enatis matibus] Vel cæco patet legendum *enematibus.* 510, 11.

Paulo levius capite locato] Imo lege *levatius*. Vide Lexicon. 510, 29.

Lac præcoctum] Cælius ad fluores craſſificando cohibendos, ulce- 513, 3.
ra detergenda, & acrimoniam humorum temperandam dyſentericis bibendum præſcribit *Lac præcoctum, quod appellant diacleon ſive ſingulare;* addit etiam *cochleas, quas Latini marinos vel fluminales lapides accipiunt:* ex *igne* candentes & *pellucidas lacti immittendas*, & ſimul coquenda omnia dum lac veniat ad partem tertiam. Hoc lac illud eſt, quod Dioſc. l. 1. c. 75. *διαπύροις κόχλαξιν ἐξικμασθὲν, στεγνωτικὸν γίνεσθαι τῆς κοιλίας*, i. e. per ignitos ſilices (injiciuntur & ferri igniti laminæ) ſero exſucto fieri alvi conſtrictivum tradidit: ita quoque *Gal. l. 3. de Alim. Facult.* 10. *de ſimpl. med. fac. Paulus l. 1. c. 77. Trall. l. 8. c. 7.* Et cùm Græci *κόχλακας, κάχληκας* & *κοχλάδας* vocant *λίθακας ἐν τοῖς ὕδασι*, *Suid.* Lapillos perpetua in aquis volutatione orbiculatos & politos, æſtuque in litora conjectos, huic rei privatim requiſitos, placuit noſtro, quaſi indifferens eſſet, *cochleas* inde facere, cum *cochlacas & lac diacochlacôn* debuiſſet. Quod vero adpellat *ſingulare lac*, non ipſi ſed deſcriptoribus imputandum eſt; ipſe enim *ſilicare* ſcripſerat. Diverſum ab hoc eſt quod *σχιστὸν* dixerunt ſeu fiſſile: Noſter l. 4. c. 1. *accuratum* & cap. 3. *catharticum.* Id enim quia coſeoſæ ſeu terreſtres partes ſecretæ ſunt coctura & colatura, ventrem turbat & ſolvit; error igitur *Cardani* maniſeſtiſſimus eſt, qui ſciſſile cum ſilicari confundit, & bilem educere, ſimul purgare ulcera, adſtringere, & mitigare dolores ſcribit *l. 3. de San. Tu. c.* 13 Hoc evaporato ſero craſſeſcit & ſtringit: illud ſeparato caſeo tenueſcit & laxat. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 671.

E ſalſiore paſcua] Rectè; non *paſcuo.* Uſi ſunt hac voce Arno- 513, 10.
bius ad Pſalm. 22. pag. 51. *In loco paſcuæ collocata, ſuper aquam refectionis educata;* & Tertullianus in Apologet. cap. 22. *Et quæ illis accuratior paſcua eſt, quam ut hominem à recogitatu veræ divinitatis avertant præſtigiis falſæ dominationis?*

Supradictus ex regula motus] Malim *modus.* ſic enim pagina ſequen- 514, 30.
ti 515. *ut deſtinatus impleatur modus.*

Quam Græci ὀρθὸν appellant] Scribe vel *quod* vel *quem.* 515, 31.

Craſſius effectum ac viſcoſus] Præcedens comparativum *craſſius* ſa- ibid.
tis aperte probat legendum eſſe *viſcoſius.*

517, 1. *Rotundata fruſtra*] Abundans elementum *r* expunge, ac lege *fruſta.*

519, 2. *Uvam fabrilem*] In diæta cœliacorum & diarrhoicorum commendat *uvam, & magis fumi vapore ſiccatum, quam fabrilem adpellant.* Ex privatis Romanorum rebus eſt, interque deſita hodie, in fornacibus ferrariorum fabrorum ſuſpendi conſueviſſe uvas, ut fumum ſcil. biberent, & fierent hoc modo paſſæ. Gratiam enim iis, uti vinis quoque & caſeo, adferre putabatur; *Plin. l. 14. c. 1. & cap. 4. quas ſuſpendas duracinas, ammineas majores vel ad fabrum ferrarium: pro paſſis hæ rectè ſervantur.* Levia videntur iſta, ſcil. cum indicatæ ſunt origines; quas qui ignorant, quam varia, quam ſpecioſa & ex altiſſima eruditione repetita, de uvis fabrilibus commenturos eſſe putas? *Theod. Priſc. l. 2.* 12. uvam fabriciam adpellat: quam cave mutes in *Apiciam*, de qua *Plin. l. d. & . Macrob. l. 3. Saturn. c. ult.* Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 676.

520, 11. *Vel quia in pulmentorum* &c.] Pro *quia* autumo ſcribendum *qui.*

520, 34. *Jam dudum docuimus*] Nempe pag. 518, 29. 30.

521, 11. *Diacaponeos*] Ne de capaneo nugemur, eſt *diacappareos*, Oribaſio tributum ab Aët. t. 4. ſ. 3. c. 11. emplaſtrum. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 670.

524, 24. *Et eſt difficile celer*] Alii reſcribunt: *Et eſt difficilis ac celer.* Mihi ſanus videtur locus, modo *difficile* interpreteris rarius, quod indicare atque flagitare videtur vox ſequens *frequentius.* Vult enim dicere Cælius, ſi bene capio ejus mentem, dyſenteriam aliquando, & raro ſeu rarius eſſe morbum celerem, frequentius tamen eſſe morbum chronicum ſeu tardantem paſſionem, lentam, & cum tempore homines conſumentem ac tollentem. Fateor duram eſſe admodum loquendi formulam, ac verbum aſperum; ſed quis iverit inficias non ſexcenta talia apud noſtrum auctorem alioſque Afros occurrere.

531, 15. *Solio*] Apulejus c. 94. jubet in *ſolium deſcendere.* Optime. Nam gradus in hunc uſum exſtructos fuiſſe, monſtravit balneum marmore incruſtatum Romæ. Cujus hic typus exhibetur. *Rhodius ad Scrib. Larg. pag.* 464.

536, 12. *Quidam communiter mortuos lumbricos ajunt gravia denunciare: ſiquidem oſtendant ineſſe corpori ruptionem.*] Excidit ſyllaba *cor*, quod in proxima eſſet; reſtitue, *corruptionem.* Reineſ. Var. Lect. Lib. 3. c. 18. p. 672.

Apollonius Memphites percunctativo, ſive univerſali modo, quem Græci catholicon vocant] Retulerat alios qui diverſum circa præſagia é lumbricis ſtatuiſſent, diſtinctione utentes; nunc univerſale Apollonii pronunciatum addit: *Modo percunctativo*, i. e. cuncta uno quaſi faſce complectens, ὡς καθόλȣ εἰπεῖν, per cuncta, quæ de re vel dixiſſent alii, vel dici potuiſſent, diſcurrens eaque ſeponens. *Cunctari* Latini dixerunt quaſi ad cuncta oblata hærere & morari: cum enim cuncta alicujus negotia penſanda & excutienda ſunt, penitus mora intercedat neceſſe eſt, & *percunctari* cuncta mentis agitatione perambulare, cunctis inhærendo explorare, eadem veluti dinumerando; unde lexicis ἀριθμεῖται, ἐξετάζεται: quod & *percunctari*, q. d. conto, quid in alto maris ſubſit, tentare & inquirere; cui rei catapiraterem, linum cum maſſa plumbea adhibent nautæ: noſter autem *percunctativo* imponit ſignificationem *generalis, communis, univerſalis;* novè; ſed ſatis ad id quod uſitatum erat veteribus, mea quidem ſententia, commode, & quod recipi à Latinis mereatur. *Barthius* pruritum ne *univerſali dicto* mutaret in *univerſali ictu* l. 38. c. 3. compeſcere poterat pronomen relativum *quod*, niſi nimium iſte invaluiſſet. Imo percuſſos *univerſali ictu* (quem nonniſi de apoplexia fortiſſima, *Hor. Augenio* l. 11. ep. 40. maxima, acutiſſima interpretari poſſumus) *ſupervivere duobus vel tribus diebus* nemo ſanus de fæce hominum, nedum *Cælius* tanta cum litteratura Medicus & Medicorum omnium judex quidam è prima decuria dixerit, & hunc tamen tanti abſurdi reum facit cum ſua emendatione *Barthius*. Th. Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 17. p. 648. 537, 1.

Denique Hippocratem ferri] Quidam *fari* legunt; ego vero *ferri* expono, tolerari, ſeu admitti; audiri. 537, 14.

Decoctione noxarum] Alii, & rectius *myxarum*, quomodo reſcribendum pag. 541. duobus locis. 539, 10.

Cervini cornu ſerragine aſperſa, quam Græci rhinen vocant] Ῥίνη radula vel lima eſt: πρίσις ſerra; πρίσμα, ſerratura: ῥίνημα, quod limâ deteritur, vel ſerra: confundunt tamen. Repone rhinema, addita finali. Mox (pag. ſeq. 542, 6.) abjice capitalem, *trophemata*: rectum enim eſt *rhophemata*, ῥοφήματα, ſorbitiones. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p.* 671. 539, 20.

Scilla concoquenda, tum terenda diligenter, ac deinde chamelæa, anchuſa atque creta admiſcenda ſquillæ] E duobus ſimplicibus promittebat catapotia; nunc format è quatuor rebus. Nos 542, 13.

ut ſibi conſtet anchuſam hic & cretam; quà pro nomine accapitur, ejicimus; ſcripſerat enim Cælius, *contuſa atque creta*, i. e. cribellata, ſecreta; per cerniculum trajecta. *cernere* ſic uſurpat Theod. Priſc. l. 4. *Thymum Hiſpanum tundis & molliter cernis.* Paul. Æmil. l. 1. de Re Ruſt. c. 19. *ſupra marmor tuſum cernatur.* Participium *cretus & cernitus*, Palladius Nov. t. 22. *Cineris bene creti quantum manus utraque geſtabit.* Noſter l. 2. c. 4. *coralli tuſi pulvis cretus.* Theod. ibid. *Lomentum fabacium bene cernitum; & cineres de fornacibus optimè cernitos.* Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 672.

544, 4. *Quos quidem eſſe nullus*] Legendum *Ægros quidem eſſe nullus virorum credit.* Barth. Adverſ. Lib. XLIII. c. 21.

544, 7. *Singulis Spartanum ſufficit ſua*] Emacula, *Sparta non ſufficit ſua.* Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c. 18. p. 673.

544, 8. *Sparta non ſufficit ſua*] Legendum *Spartæ non ſufficiunt ſuæ.* Munus generationis à natura viris indultum Spartam ipſorum dicit, quam impudenti illo abuſu migrant, & in alium ſexum tranſeunt. Notum proverbium, quod refertur à Diogeniano & Suida, ſed pro tam noto habetur, ut à neutro enarrationem meruerit. *Barth. Adv. Lib. XLIII. c.* 21.

544, 10. *Divina providentia certis deſtinavit officiis*] Ut nimirum cuique ſua Sparta exornata limitibus ſit ſuis attributa. *Barth. Adv. l. 43. c.* 21.

544, 11. *Alliciunt veſte atque greſſu* &c.] Puellarum gradum geſtuoſum, quem Apulejus deſcribit Libro X. affectabant apud Romanos molles viri, indigni ſane eo nomine, ut ad turpiſſimam libidinem viros veros allicerent, teſte Cælio Aureliano. Atque hæc quidem tam uſitata perditis moribus erant, ut morborum vice haberentur, & remedia velut corporis adfectionibus à medicis quærerentur, ut ex eodem doctiſſimo medico conſtat, qui deliria illa obſcœniſſima confutat; *Fœminari* appellans, illas geſticulationes uſurpare; ſcite admodum. Talem fœminationem in monſtroſo ſuo homine nobis præfigit etiam Claudianus noſter, colli jactationem muliebrem nominans, ceterorum membrorum premens, ne quid generoſo carmini obſcœnitatis immitteret. Graves vero & cordati homines etiam in feminis geſtus tales vituperant, & cavendos monent. Baſilius ſcriptor vetus & præclarus in parænetícis: *Sapiens vir mulierem reſpuit geſtuoſam, ſtultus autem concupiſcens eam ſupplantatur* &c. Barth. Adverſ. Lib. XLVIII. c. 3.

ibid. *Volentes alliciunt veſte & greſſu*] Barthius Adverſar. Lib. IV. c. 3. pag.

pag. 161. ubi hunc locum aliorum ſcriptorum teſtimoniis illuſtrat, legit *nolentes*, quemadmodum & Adverſariorum Libro XLVIII. cap. 3. pag. 2244. ubi pluribus hominum mollium ac cynædorum deſcribit mores ac greſſus. De meretricibus vero viatores inhoneſto corporis ſitu allicientibus egregius locus eſt apud Ezechielem cap. XVI. comm. 25. interprete Xantho Pagnino, omnium optimo ac fidiſſimo. *Ædificaſti tibi excelſum, & feciſti tibi excelſum in omni platea, ad omne caput viæ ædificaſti excelſum tuum, & abominata es decorem tuum; & aperuiſti pedes tuos omni tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.*

Quibus forte deferunt] Illud *quibus deferunt* viros graves denotat, quorum reſpectus eſt apud improbos illos. *Deferre* enim alicui, eſt eum ſuſpicere, colere, venerari. Quod ideo hic annotandum arbitratus ſum, ne quis in obſcœnam partem ſevocaret, ad quam itidem τὸ *deferre* abſtrahitur. *Barth. Adverſ. Lib. XLIII. c.* 21. 544, 15.

Invidentia] *Invidentia* eſt ardor libidinis, qui rivalem omnino pati non poteſt. *Barth. Adverſ. Lib. XLIII. c.* 21. 544, 24.

Corpus fœminando] *Fœminare* pervenuſtè dicebant veteres. Neque mutari hoc verbum debet, dictum enim à fœmina, ut ſubare à ſue, catulire à cane. *Barth. Adverſ. Lib. IV. c. 3. p.* 160. & *Lib. XXIII. c. 2. p.* 1119. 545, 9.

Et naturalia ventris officia celebrante] Malo *veneris* quam *viri* recipere. 546, 18.

Animorum nunc faciendo] Quid ſi legas *animo eorum*, ſc. virorum & mulierum. 546, 19.

Quod in ipſis nondum eſt illos deſeruit] Ita emendavit hunc locum Caſpar Barthius Adverſ. Lib. XXII. c. 13. Verum corruptus hic valde locus difficulter videtur reſtituendus; conjeci tamen olim num poſſet legi: *quod in ipſis non eſt, dum illos deſeruit.* nempe vis venerea. vel, *quod in ipſis eſt, nondum illos deſeruit;* id eſt, illa vis venerea, quæ in ipſis eſt, nondum illos, nempe ſenes, deſeruit. 546, 25.

Fluoris tentus] Omnino legendum *fluor retentus*, & mox *inferioribus* pro *interioribus.* 547, 20.

Sæpe ſequetur] Scriptum fuit *ſequeitur* pro *ſequitur* more veterum. feſtina manus omiſit litteram *i*, vel vetuſtate eſt abolita, vel ab imperito librario omiſſa, unde natum vitium, ſenſus enim exigit ut legatur *ſequitur.* 559, 9.

Aut exilientes cyathis, quo ferramenti tollantur, quod nos laureolum di- 559, 30.

dicere poterimus] Ineptam diſtinctionem amove & lege *cyathiſco: quo* pro *co:* uti lib. 3. c. ult. *quilen* ſcripſerant pro *cilen*, *κοίλην*. cavam, & *arquata* ſella ap. Arnob. l. 2. pro *arcuata*. Cyathiſcus eſt pars ſpecilli concava ad cochlearis inſtar, qua vel infundi medicamina vel eximi anfractibus & ſinubus quid poteſt. *Nicolaus Alex. Sect.* 48. *n.* 6. *κυαθίσκῳ μηλωτρίδος*, auriſcalpii ea parte utitur ad expurgandas congeſtis ſordibus & infuſo oleo aures. *Scribon. Larg. n.* 227. & *Marc. c.* 31. exulceratas hæmorrhoidas & caſuras propediem, eadem inſtrumenti parte ſenſim tentat, & movet ut celerius excidant. Hippocrates *τὸ πλάτος μήλης* adpellat, quia ſpecillum altera parte ſit acutum & capitatum: ipſi ferramento *λαυρομήλη lauromele*, tranſpoſitis τῦ *laureolum* elementis, nomen eſt, *ἀπὸ λάυρȣ*, quod latum ſit altera extremitate & cavum, ut *pyrenomele*, quod pomellatum eſt & capitellum inſtar nuclei præfixum habet. Hæc è veterum Græcorum chirurgia, quam totam pænè abolitam dolemus, reliqua ceu fractas tabulas nobis conſervarunt Latino Barbari: abſque *Silvatici Pandectis* enim & *Simonis Jannenſis Synonymis* fuiſſet, hunc locum *Cælii* de *cyathiſco* & *lauromele* nec emendare nec interpretari potuiſſemus. *Silvat. c.* 498. *Lauromelis Græce inſtrumentum chirurgicum: ſeu quiaſciſcon:* quæ depravata alludunt ad *κυαθίσκον*, & hinc corrigenda ſunt: item c. 596. *Quiatiſtrum eſt nomen ferramentorum ocularibus morbis aptorum: & quiaciſtromeli, Demoſth.* quod Græcis erat *κυαθισκομήλη*, h. e. ſpecillum cum cyatho ſeu lata cavitate. *Reineſ. Variar. Lect. Lib. III. c.* 16. *p.* 673.

560, 4. *Vel eorum colligationibus*] Vel excidit verbum aliquod quo cum conſtruas *eorum*; vel reponendum erit *membrorum*. Sic enim ſupra Acutor. Morb. Lib. III. c. 7. p. 208. *Spaſmum vero in colligationibus membrorum fieri ſenſit.* niſi malis *nodorum*, quæ vox ſtatim ſequitur: *Hi enim plurimas colligationes nodorum naturaliter habent.*

561, 12. *Radice Argallici*] Lege *ali Gallici:* hoc enim nomen eſſe ſymphyto apud quoſdam tradidit *Scribon c.* 21. Habet *Ruellius in Dioſc. l.* 4. *c.* 8. *Rivius ib. & Pena in adv.* eam radicem contrariis viribus eſſe, habere aliquid quod incidat, quid quod adſtringat, aliudque quod diſcutiat; humectare etiam nonnihil & emollire ajunt: unde paregoricum articulorum dolentium non inefficax eſſe convenit. *Reineſ. Var. Lect. Lib.* 3. *c.* 18. *p.* 673.

565, 25. *Alii acopum ex rana rubea in Podagricis* &c.] *Φρύνον* ſeu rubetam, dictam quod inter rubos ſenticetis & dumetis moretur, neſcias an

Ca-

Cælius à rubo adpellatam ſimiliter exiſtimet, an à colore; ita mirifica ejus oratio eſt; an ſcripſit, *rana rubeta*, uti *Plin. l. 32. c. 5?* Acopum vero è rubetis deſcribit. *Aetius tetr. 3. ſ. 4. c. 44.* Mox lege, *Alii marini vituli adipe pedes unxerunt.* Adipem enim *Plinius* & *Kyranides* commendant. Vulgata lectio duplici ratione vitioſa eſt, & quia acopum vituli marini, cujus tamen linea ſequente meminit, è bellua vivente oleo cocta inſinuat, & quia unctionem omiſſo è qua materia fieri ea debeat. *Reineſ. Var. Lect. Lib. III. c.* 18. *p.* 674.

Item veſicam, quæ ſit nervoſæ qualitatis] Legendum cenſeo vel 566, 15.
quum, vel *quod*, (poſterioris enim ſæculi librarii ſimpliciter ponebant litteram *q* appoſita lineola, quæ pro vario ſitu plane alium ac alium ſenſum indicabat,) vel *eſt*.

Nihil adprobat] Lege ſic, *vinum adprobat:* quod è refutatione 567, 1.
Cælii, *vinolentia nervos amputari, phlebotomia patientes impleri partes*, colligi poteſt. Quorſum enim vini noxam enumeraret, niſi Themiſon, cui ſic reſpondet, vini uſum ſuaſiſſet? *Reineſ. Variar. Lect. l. 3. c.* 18. *p.* 674.

Et viri mulieres, & habitudine plenis tenſiores] Optimè Lugdu- 567, *ult.*
nenſis editor *viris* & *tenuiores*. Hinc infra cap. 10. pag. 585. pro *inteſtinis tenſioribus* malo *tenuioribus*, ſeu uti legitur pag. 586. *tenerioribus*.

Ut colaturæ liquidæ calorem fingat] Primum dubius poſueram *lu-* 568, 16.
ridæ an *lividæ;* poſtea adſcripſi, num poſſet legi *limpidæ*, uti ſupra Lib. I. c. 1. Chronic. pag. 279. *liquore limpido.* Verum cum ſuccurrat Horatium Lib. IV. Od. VII. dicere *liquidis coloribus*, receptam ſervo ac probo lectionem.

Cum renum fluor pinguis acceperit] In margine *acciderit*; bene; 568, 23.
quid ſi *acceſſerit* legatur.

Et præterea ægrotantibus ſupinus exitus urinæ facilior] *Supinis* 570, 24.
mihi verior videtur lectio.

Defixo capite ſuper latus pedibus ſeſe locaverunt] Lugdunenſis edi- 570, 26.
tor *latis ſedibus*, è quibus primum formabam *elatis pedibus;* poſtea vero accuratius examinato loco *ſublevatis;* quo loquendi genere utitur Cælius infra pag. 573. *Et ſi ſanguinis fuerit fluor, clunibus prominentius ſublevatis.*

Digitis immiſſis in muliebrem ſinum] Sinus apud Cælium Aurelia- 570, 29.
num ſunt *loci fœminei;* quo alluſit Cicero Philippic. II. cap. 25. *Veniſti Brunduſium in ſinum quidem, & in complexum tuæ mimulæ.* Barth.

Barth. Adverſar. Lib. XXXVIII. c. 11. p. 1740. Videſis Daniel. Feſſel. Adverſ. Sacror. Lib. II. c. 19.

571, 6. *Aliquando craſſiora & calida, aliquando arenoſa* &c.] Inepta prorſus vox *calida* eſt expungenda: verum an *pallida* ſit ſubſtituenda, dubito; cum probabilior videatur, ſaltem mihi, qui nemini conjecturas meas obtrudo, *olida*, id eſt fœtentia, malum odorem ſpirantia. *olidum* enim plerumque ſumitur in malam ut ita dicam partem, ut *olidæ capræ.* Horat. I. Ep. V. v. 29. *Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.* ubi Vet. Scholiaſt. *male olentis, fœtidæ.* Martial. X. 37. *Hic olidam clamoſus ages in retia vulpem.* Auctores meæ conjecturæ ſunt Hippocrates Aphoriſmo 81. ſect. IV. quem ita interpretatur Celſus de Re Medica l. II. c. 7. p. 60. *Si hæc* (urina) *craſſa caruncalas quaſdam exiguas aut quaſi capillos habet, aut ſi bullat, aut male olet, cut interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit* &c.

574, 7. *Oſcitatione*] Scribe *oſculatione:* intelligit enim eam ſanguinis excretionem quam per ἀναστόμωσιν, h. e. dehiſcentibus & dilatatis vaſis fieri docent medici, diverſam à reliquis quæ διαιρέσει, diviſura, & διαπηδήσει rarefactis venis contingunt. Eas cauſas ſolutionis ſanguinis enumerat de ſententia Demetrii l. 2. c. 10. ponitque aliam cum inciſura, aliam ſine inciſura; & hanc fieri vel viarum raritate, (ita enim legendum eſt, non *varietate*) vel expreſſione ſive ſudatione, vel debilitate retentricis, vel oſculatione à plenitudine aut medicaminibus *oſculantibus*, quæ ἀναστομωτικά, *aperientia,* vocant: l. 2. c. 13. *oſculatio venarum ex redundantia materiæ veniens fluorem ſanguinis faciat:* & c. 10. l. 5. *oſculatio vomicæ* eſt ejus eruptio, apertura. *Reineſ. Var. Lect. l. 3. c. 81. p. 674.*

574, 25. *Admonitione ceſſante*] Loquitur de hæmorrhagia è veſica ſeu hæmorrhoidibus ſuppreſſis, quas ſequitur dolor circa pubem vexans cum tenſione inguinum. edita lectio ſenſum nullum habet *admonitione ceſſante;* itaque lege *vexante.* Reineſ. ad Daumium Epiſt. X. p. 30. Ratio hujus corruptelæ petenda eſt è modo ſcribendi veterum librariorum, qui loco *X* ſemper ponebant *S* vel *ſſ*, ut oſtendo *in Var. l. 3. c. ult.* quem non intellexere editores. *Reineſ. ad Neſteros Epiſtol.* 53. *pag.* 99.

574, 28. *Supradictorum relatione*] Lugdunenſis editor in margine poſuit *relevatione;* ſed veriſimilius longe *relaxatione* reſtituit *Reineſ. ad Neſteros Epiſt.* 53. *pag.* 99.

Sæpius

Sæpius Latinavimus] Supra Acutorum Morborum Lib. II. c. 1. 576, 22.
pag. 75. dixit, *Latinizare*, ut *Soranus vero, cujus hæc ſunt quæ Latinizanda ſuſcepimus*. Verum utrumque verbum uſurpatur. Gloſſar. Latin-Græce. *Latino* Ῥωμαΐζω.

Quam uretan vocant] Reſtituendum arbitror, *quam uretram Græci vocant*. Excidit enim vox *Græci* quæ reddenda eſt variis locis, ut pag. 571. l. 27. ubi pro *quam urian vocant*, velim legas *quam iſchuriam Græci vocant;* teſte ipſo Cælio pag. 547. *quam Græci dyſuriam vocant; vel uriam* ſcribe *iſchuriam*. Adde pag. 582. l. 28. 576, 22.

Vertigo veretri fit] Alii *tentigo* quæ lectio firmatur verbis Aureliani, qui ſupra pag. 248. ait: *Hanc enim accipientes in venerem provocantur, cum tentigine genitalium partium*. 581, 7.

Demetrius Apameus] Videtur hic idem qui ſupra Acutor. Morb. Lib. III. c. 18. p. 249. vocatur *Demetrius Attalius*, ſiquidem in eodem affectu idem citatur ſignorum liber. 581, 11.

Ait enim ſemen] Literarum leviſſima tranſpoſitione Lugdunenſis editor eleganter reponit *ſenem*. ibid.

Ac tarde] Imo *At* uti & pag. 584. *Ac ſi* lege *At ſi;* quamquam Cælius admodum delectetur vocula *ac*. 581, 17.

Etiam munia adjungemus] Optime *communia*. 583, 5.

Vel iniquitate corporis] Si inuſitatam loquendi formulam, Cælio noſtro admodum familiarem reſpiciamus, ſcripſerit fortaſſe *inquietate* pro inquietudine, jactatione. 583, 8.

Nam Græci ὑδατισμὸν appellant] Nullus dubito quin ſincera lectio ſit *quem*. 583, 23.

Cum protropo vino aut ſquillitico] Uſum ſcillæ, aceti & vini ſcillitici omnibus cavendum eſſe, qui de interna exulceratione ſuſpecti ſunt, monet *Dioſc. lib. 2. c. 202. l. 5. c. 25. & 26.* & *Cælium* empyicis exhibere crederemus? Abſit. *Scybeliticum* propinavit, quod idem cum protropo. Archigenes apud Aetium in abſceſſu hepatis humores ad excluſionem parat *vini Scybelitæ, Theræi ac protropi ſimiliumque potu, tetr. 3. ſ. 2. c. 4.* Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 675. 593, 11.

Ob eruptionem non in febribus factam vel in fundo collectionis] Lege; *Ob eruptionem in lateribus factam; non in fundo collectionis*. Reineſ. Var. Lect. Lib. 3. c. 18. p. 675. 594, 4.

Volutatione in palæſtra varia, quam Græci celadiam atque choricomachiam vocaverunt] Exercitationem coryci & pilæ memorat II. de Sanitat. tuend. Galenus. Κώρυκον autem ſacculum ſignificat, ut pu- 597, 16.

gillatorii follis ludus videatur. *Adrian. Turneb. Adverſ. l. X. c.* 10.

600, 1. *Gingivas in putredinem mittunt, atque os odore fœtant, retro ſtomachum limant*] Interpunctione laborat ſententia; tum depravatione. Scribe, *os odore fœdant tetro.* Si liceret ultra ſcalpellum immittere huic ulceroſo loco, mallem *fœtidant:* verbum enim *fœdare* tantùm ſordes inſinuat; hic vero de δυσωδίᾳ, odore percuſſibili malo ingratoque oris, quem vomitus crebri inducant, præterea ſermo eſt. *Fœtidare*, facere ut fœteat: ut *fluidare* noſtro hoc cap. fluidum reddere: *tepidare Plin. l.* 17. *c.* 26. de cura vitium ne eas frigus adurat: *humidare* apud *Gariop. l.* 5. *c.* 33. *&* 38. *Succidare*, quod l. 2. c. 8. Plinio Valeriano reſtituimus; idque rectè feciſſe putamus, cum eodem verbo eundem *Plinium* uti interea reſciverimus: ſic autem iſte l. 1. *mel in quo apes mortuæ ſunt effectuoſiſſimum erit ad lanam ſuccidandam. Candidare*, dealbare, *Gariop.* l. 3. c. 84. *pannis rudibus non à fullone candidatis.* Non repugnabo tamen, ſi quis *Cælium* verbum *fœtare* activa ſignificatione novè formaſſe contendete velit; eſt enim talium mirè artifex: ut cum *elogiavimus* l. 5. c. 4. pro elocuti ſumus, recenſuimus: *latinavimus vim vocis* pro Latine interpretati ſumus: *frigorare* l. 4. c. 1. pro refrigerare: *reſimplicatum linteum* l. 5. c. 1. pro duplicatum: *papulare & puſtulare* dixit l. 3. c. 4. & l. 5. c. 1. pro *puſtuloſum reddere.* Reineſ. Var. Lect. L. 3. c. 18. p. 675.

600, 12. *Corpora fieri tenuiora, limitatione quadam animi*] Emendandum *limatione.* Quod ait *limationem* animi, firmatur ab Aetio qui animo ſemotum ob nimium diſciplinarum ſtudium vidiſſe dicit, & vinitorem (quod mirius) ob vinetorum nimiam curam; adeo ſua cuique ſtudia perniciem parere poſſunt! libro VI. c. 23. Poteſt tamen & *limitatione* retineri in Cælio, modo eamdem vim verbi agnoſcamus in uſitatiore quam in eleganti, & ipſo non vulgari tamen, conſpicimus. Nimium autem ſtudiis affixos eleganter Aretæus dicit famem pro cibo habere, vigilantes ſomniare & talia, Lib. II. de Sign. diuturn. cap. 6. *Barth. Adverſ. l. XLI. c.* 25.

THEOD.

THEOD. JANSS. AB. ALMELOVEEN
LEXICON CÆLIANUM
ſive
INDEX VERBORUM
quibus utitur Cælius Aurelianus.

Ab *pro* quam *p.* 72. *ab ex parte impedito.*
vehemens Abductio 547
Abſtenta 116
Abſtentæ egeſtiones, i. e. retentæ, ſuppreſſæ 81
Abſtentio ſtercorum 249
Abſtentis naturalibus officiis, i. e. retentis naturaliter excernendis. 336
à cibo Abſtinendus ægrotus 593
Abſtinentia hæmorrhoidarum veterum 389
erit Abſtinentia recuſanda 593
ob Abſtinentiam, i. e. compreſſionem 235
poſt Abſtinentiam ſudoris 169
Abſtinere ſudorem, i. e. cohibere, reprimere 58
——— ventrem 264
Abſtineri, i. e. cohiberi 40. 162
Accedente profectu 135
Accedentia Græci ſymptomata vocant 156
Accendere i. e. irritare 109
Accepta i. e. potum ac cibum 178
Acceptorum i. e. aſſumtorum recurſio 112
Acceſſio ſumit ſtatum 140
Acceſſus mitis 160
Accidens Græcis *σύμπτωμα.* 28. 83
Accidentia 481
Accipere i. e. ſtatuere 153
Accipere i. e. obſervare. 58. eſt verbum diſcentium, ut *dare* eſt docentium. Mela Procem. Lib. I *Id quo facilius ſciri poſſit atque accipi.*
Accipitur i. e. cognoſcitur 172
Accommodare delectationem. 102
Accuſabilis 35. 195
Acerrimum i. e. aptiſſimum 142
Achicholum i. e. balnei fornicem. 239
Acopa. 307. 355. Ἄκοπον dicitur proprie medicamentum quod omnem laſſitudinem ex multo & vehementi corporis motu exortam illitu levat &c. *Gorræus definit. Medicar. pag.* 17. v. Ἄκοπον. *Fœſius Oeconom. Hippocrat. pag.* 17. v. Ἄκοπον.
Acrior cibatio i. e. amplior. Græcis *πολυφαγία.* 68
Acrium vice utimur i. e. clyſteris vice injicimus 251
Acrocolia. 37. ea plenius deſcribit Nonnus de Re Cibaria 11. 12

animalium Actu vehiculum 274
Acuere in humorem 128
Acutæ potiones 85
ob Acutiſſimam celeritatem 233
Adaquatum. 37
Addenda corpori medicamina, i. e. imponenda, applicanda 475
Addormire 33
rurſum Addormiunt. 33. Celſus Lib. III. c. 18. dicit *obdormire.*
Adductio ſuperiorum ad inferiora. 583
Ἄδηλον. Ἄδηλος occultus. 436. Vetus Gloſſar. Græco Latin. Ἄδηλος *Incertus*, *Inenodabilis.* Ἄδηλον *Dubium.* Ἄδηλα *Imperſpicua.*
Adeſcata cibus nutribilibus. 37. i. e. ſaginata.
Adjectione i. e. vexatione. 80
latentem Adjectionem corporis facientia, i. e. blande refocillantia. 165
Adimplere partes patientes 70
Adjutoria reſumptoria 217
Adjutoriis recorporativis 233
—— Medicinalibus 121
—— Exercitioribus i. e. vehementioribus. 307
Adjutorio deſtructivo. 300
Adjutorium 15
Adjuvari, i. e. augeri 178
Admoneantur i. e. corripiuntur febri. 132
Admoneri. 102
Admonitione ceſſante 574
dabit raram doloris Admonitionem. 562
Admittendum i. e. admiſcendum. 411
Admovendæ hirudines. 561
utriuſque Veneris natos Adpetentia ſequatur. 545
corpori Adpropriandum cibum. 500 i. e. aſſimulandum.
Adverſorum minutio 159
Adulterio medicaminum 559
juges Aduſtiones 13
Æger uſus i. e. gravis. 194
Ægritudo meditatur. 170
Æquatum corpus. 302
ſi enim Æquibliis æger fiat. 485
Æquis ponderibus, 123
Aër purgatior. 160
—— conſtrictivus. 161
pro temporis Aëre, i. e. temperie aëris. 304
Aërem frigerare flabellis 160
—— facere conſtrictivum. 161
in Aërem ſupernum attendere. 294
in Aëres teneros (i.e. ſubtiles) atque aquilonios tranſitus. 284
Aeris inæqualitas. 160
—— occurrentis flatu. 161
—— habitus. 12
Æſtimabile. 493
Æſtimatum. 139
Ætate vergente. 546
Ætatis parvæ i. e. juniores. 308
Affecta i. e. effecta, nata. 558
Affectans vomitum i. e. moliens, procurans. 263
Affectare. 160
Affectiones vitæ, i. e. vitæ genera. 396
Affigit cucurbitas. 233
Affricatio argenti i. e. ramenta. 42
Agmine vitis i. e. faſciculo 408
Agnitio hydrophobiæ. 219
omne quod immite fuerit abuſive Agreſte vocamus. 557
frigida vero vel coercentia, quæ Agroſtica vocant. 565
Albida egeſtio. 112. 456
Albidus vultus. 103
Alboribus ovi. 163
Alienatæ ſordes i. e. fæces nimis induratæ. 502
Alienis laboribus i. e. alternis. 597
Alienitas gravat. 187. i. e. mala fæcum conſtitutio.
ad mentis Alienitatem i. e. alienationem. 175

Alienitatis obtruſione 572
Aliqualibet cauſa. 295
Allutio frigida. 93. forte *Ablutio.*
Alterent i. e. irritent 388
Alterna converſatione. 138
Alterna dierum cibi oblatio. 551
Altheres ferrei, 374. Pericharacteres vocat. 372
Altiora percutiant, i. e. altius percutiuntur. 130
in ipſa alteriore Altitudine. 582
circa ejus ſuperiorem Altitudinem. 582
in Alto i. e. locis interioribus. 187. 194
Altrinſecus 372
vaſcula, quæ Ἄμβικας vocant. 529 Athenæus Deipn. l. XI. c. 9. *Aubigas* vocat Apicius Cælius de Re Coquin l. VI. c. 7.
Ἀμόλυντον Græci vocaverunt. 165
Amovendus venter 371
Ἀμφίτρητος clyſteris fiſtula utrimque perforata 502
Amphoræ, vaſcula teſtea 437
Amputari vires. 258
Amputatio vocis. 101. 435. 437
cum vinolentia nervos Amputet 567
Ἀμυκτικὰ medicamina arteriaca, ſeu vim dilaniandi habentia. 379
lac Amylatum. 412
utitur Anacœliaſmis. 426. hæc vocantur *ventriflua* 419
aſcenſu matricis, quem Græci Ἀναδρομὴν vocant 535
Ἀναφώνησιν, i. e. vocis exercitium. 282. 384. exercitationem. 379 Adi Joh. Rhodium de Acia Celſi cap. 6. p. 67. 68.
oſculationis, quam Græci Anaſtomoſin vocant. 390
Ἀναςομωτικὰ. 458
Anaſtomotica i. e. provocativa & apertiva 195
Ἀνάτρησιν teſtæ i. e. capitis perforationem 356
ad Ancalem i. e. ἀγκάλην, poplitem. 548. 556
Anchiſtris ex utraque parte cutem prætendunt. 554. Gloſſ. Græc. Lat. Ἄγκιςρον *Hamus, uncus.*
Anchuſa. 542
obliquis Anconibus fabricata ſella. i. e. brachiorum fulcris 360
extenta arteria Anguſtatur 592
Anhelatio i. e. aſthma 117
Animi defectus, Græc. λειποθυμία. 28
Annalia Medicamenta potanda. 562
Annalia tempora, quæ Græci horas appellant 473
Ἀνωτερικὰ ſunt quæ alvum ducentibus medicaminibus opponuntur. 516. Vetus Gloſſar. Græco-Latin. ἀνωτερικὸς *ſupernus, ſuperans.*
Anteruma 281
Antevolare 14
Anthereona loca collo & gutturi vicina. 187. 188
Ἀντίπαλον. 599
ex vitis Anulis, quos ἕλικας vocant. 489
Anulorum vitis i. e. capreolorum, clavicularum 271
dormituris Anxioſum 467
ſomnus Anxioſus 470
Ἀόρτη arteria. 22
Apertio Græcis Anatomia. 23
Ἀφίδρωσις ſudoris affectatio, i. e. ſudoris evocatio, deſudatio. 419. Vet. Gloſſ. Græc. Latin. Ἀφιδρωτήριον *Aſſa cella.* Aſſa enim eſt hypocauſtum, vaporarium. Vide Turneb. Adverſ. l. XXIV. c. 39.
Apophlegmatiſmos. 375
Apoplecti i. e. apoplectici. 48. 201
Ἀπόῤῥοιας Græci vocant defluxiones corporis. 47
Apoſtema i. e. empyema 113
Apotamiam Græci cellarium vocant. 259
ſtricturæ ſunt Appendicia 571

Appenditia 538
in contrariam ducitur Appetentiam. 546
Appetibile (*fortè* apertibile) 189
Appetitio marceſcit 598
Apponentes ſtruthium herbam. 554
Apponere partibus 552
patientibus Apponunt locis 554
cum cautione erit Apprehendendum i. e. obſervandum, animadvertendum 166
Apprehenſa i. e. cognita 457
Apprehenſi 87
Apprehenſio i. e. cognitio 23
confirmabitur Apprehenſio 571
Apprehenſiones veriſſimæ 139
Appropriando corpori quæ ſumſerit. 519
Aqua ciſternina 408
——— cydoniorum decoctorum 121
——— eliquata 122
——— imbrialis 408
——— innovanda 122
——— præfuſa *ibid.*
Aquâ imbriali admixta 408
——— Cæleſti concoctæ 574
Aquæ Albæ ſeu Albulæ. 361. 562. 576
——— Auguriæ 576
——— Caritanæ 361
——— Cotiliæ 446. 562. 576
——— Nepeſinæ 446. 576
——— Pantherinæ 361
——— Senanæ *ibid.*
——— Veſevinæ *ibid.*
Aquarum ruinis i. e. ſtillicidio 361. 370
——— illiſio. 307. i. e. cataclyſmus.
——— naturalium uſus. 385. 312
Aquas ſtypteriazas i. e. aluminis naturam exhalantes 492
——— ferrugineas, quas ſiderizaſas appellant 492
guttæ Aquatiles, quas ὑδατίδας vocant 570
Aquatiſſime temperatum vinum 305
Aquatum lac 513
——— vinum 70. 454
utendum Aquiducis medicaminibus, quæ Græci hydragoga vocaverunt. 477
Aquifugam dicere poterimus. 218
utendum Aquis naturalibus. 312. 446
Aquoſitas humecta 157
ægrotantes Arcuati convolutique plicentur 235
Ardeſcunt febres 428
Arena, quam ἄμμον appellant. 464. i. e. pulvis, ſabulum. Gloſſar. Vet. Græc. Lat. ἄμμος, *Arena*; *Sablum.*
Argagation 495
Argiloſa egeſtio 456
Argumentatio turpis 160
Arguto uſu machinatum lumen. 24
in Aria inſula 595
Arifica carnis phlebotomia. 495
Alii *rarifica.* ſed putem *arificam* venæ ſectionem eſſe quæ carnem reddit ſiccam, tenuem, macram, aridam.
Arquatus, ſive aurigo ſeu icterus. 448. 456
Arſenicon i. e. auripigmentum. 538
Arteria hoc eſt gutturis via. 308. 393
——————— pulmonis cannula. 402
——— canna 396
——— pulmonis calamus 398
ad pulmonem per Arteriam majorem. 586. ſive gutturis cannam. quam Græci βρόγχον appellant. 587. 589
Arteriaca medicamina quæ habent vim dilacerandi, & dilaniandi, à Græcis ἀμυκτικὰ 379
Articulari paſſione tentatos. 558
Ἄσβεστος calx viva 515
itinere Aſcendibili. 430
Aſperata paſſionis magnitudo 161
Aſpergere aqua frigida ſolum 160
fricatio cum Aſpergine corporea facta 444

Aſpergines i. e. ſympaſmata. 171. 562. *Vide* Sympaſmata.
Ἀσφυγμία pulſus defectio 182
Ἀσφυξίαν i. e. pulſus amputationem 507
Ἀσπίδισκον. Latini *Verticulum* vocant. 501. Vet. Gloſſar. Græc. Lat. Ἀσπιδίσκιον. *Clipeolum.* Du Cange Gloſſar. Med. & Inf. Lat. *Vertibulum* idem quod *Vertebra.*
Aſpiratio i. e. reſpiratio 413
Aſſatum lini ſemen 122
Aſtructiones corporum i. e. recorporationes 414
apud Athenas. 131
debilitate corporum, quam Græci Ἀτονίαν vocant. 391
Ἀτροφίαν tenuationem partis vitiatæ nutrimento ceſſante. 343. 345. 421
Attagines. 167. 406. Vide de iis Doctiſſimum Lud. Nonnium de Re Cibaria l. II. c. 28.
Attentionem i. e. indicationem. 400
oculorum ſuſpenſo Attentu. 429. 430. i. e. obtutu.
viſus Attentus 12
Atteſtante i. e. præſente æqualitate. 559
—— anhelatione ferventi 153
—— —— & ſudore 318
—— bono colore 305
—— cibi ſufficienti appetitu 312
—— corporis defectu 78
—— debilitate 533. 548
—— deſiderio frigidi potus 148
—— difficili motu 547
—— difficultate animi 462
—— difficultate ſpiritus 380
—— dolore 340. 523
—— duritia corporis 329
—— faſtidio 170. 533
—— febre acuta 117
—— fervore, & jugi ſaltu 523
—— fortitudine 406
—— nulla egeſtione 348
Atteſtante gravedine 435. 547
—— gravedine cervicis 289
—— gravedine thoracis 393
—— hallucinatione 148
—— jucunditate 580
—— lachrymarum fluore 225
—— livore 138
—— mœſtitudine 340
—— mordicatione 301. 580
—— oculorum fervore 114
—— pallore 159. 292
—— palpebrarum diſtantia 104
—— partium fervore 548
—— paſſione 341
—— pulſu parvo 105
—— ſanguinis puritate 572
—— ſingultu 346
—— ſiti 499
—— ſonitu 102
—— ſpiratione meliore 127
—— ſtridore pectoris 79
—— torpore 558
—— tremore 78
—— tumore 412
—— tuſſicula 420
—— ventris abſtinentia 568
—— veretri erectione 449
—— vomitu 254
—— urina tenui 568
—— vultus rubore 377
Atteſtantibus febribus 488
Atteſtata partium gravedo i. e. præſens 410
tumor Atteſtatus 419
Attrectatione i. e. blanda frictione. 166
Audacia ſine ratione 9. 11
Auditus falſitas 72
Augmenta carnis accepiſſe 406
Aviditate impavida. 180
clyſteris Auliſcum, quem nos tibiam dicere poterimus. 191. Plin. Hiſt. Nat. l. XVI. c. 36. meminit *calami auletici.*
Avocamentis animi. 335
nocturni roris Auram ante ſolis ortum

ortum bibendam 599
Auripigmento quod Arſenicon appellant. 506. Vet. Gloſſ. Latino-Græc. *Auripigmentum* Ἀρσενικόν. χρώματον. ψίλωθρον.
Aurium cavernis 335
Auſtero fumo implendos 191
naturalis Authoritas belluarum. 234
præcavens lucis Authoritatem, i. e. claritatem. 308
Autopyrum panem. 598

B.

ſella Bajulatoria 33
Bajulatoria ſeſſione 52
Balani i. e. ſuppoſitoria 108
Balani i. e. collyria, ſeu ſuppoſitoria 213. 233. 240
vel peſſulis, quos βαλανισμοὺς dixerunt 533
Bancos 167
Baſis id eſt ſeſſio 22
Bechicum ſeu tuſſiculare 66
Belluæ pelle i. e. hyænæ 234
Betas holerum. 276
Blandimento ſtraminum 170
collyria, quæ Græci βλεφαρικὰ vocant, nos palpebraria dicere poterimus. 491
βόμβος ſonitus ventris 149
Borborygmon i. e. ſonitum inteſtinorum. 255. rugitum interiorum. 436. 499. 523. 528. Vide Fœſii Oeconom. Hippocratis v. βορβορυγμὸς pag. 125. & Gorræum Definit. Medic. pag. 76
quod Græci βράγχος, nos raucitatem vocamus. 380
βρέγμα medium capitis. 30. teſtæ. 325
celeranda per dies minoris Brevitatis, i. e. paucioribus diebus 599
Bromoſæ carnis i. e. fœtentis ſeu putridæ. 167. 435. Vide Ducange in Gloſſario Mediæ & Infim. Latinitat. V. *Bromoſus.*
Bronchia arteriæ 139
Bulimus quî fiat. 42

C.

Caccabuli fundum perforantes. 553
oleo Caccabulum impleverunt. 553
Καχεξίαν. 298. malam habitudinem 499. alius (forte *malus*) habitus. 599
Cachinnoſi 16
Cadialis reſinæ 385
Caduca protervitate 427
—— intentione 466
Caduca atque temeraria i. e. ſine ratione 195
Caducæ traditiones 74
Cæcitate viæ 452
Calculatio, quam λιθίασιν vocant 570
Calefactionibus utendum 140
Caninus vocis ſonitus 182
Canna gutturis i. e. aſpera arteria. 115. 396
Cantabro aqua cocto i. e. furfure ſeu pane ſordido. 115. Vet. Schol. Juvenal. Sat. V. 11. *Farris* i. e. *cantabri; panis ſordidus canum eſt.*
Cantabrum prælotum. 454
ex Cantharidis, pro cantharidibus. 567
Capillatura. 89. 281. capillorum inclinatio. 356
Capillatura præraſa 31
perraſis Capillis i. e. pube 251
Capilloſo ſedimine 573
Capitibus digitorum gradientes 548
levatius Capite collocato 183
levius Capite locato, *lege* levatius 510
Captata debilitate 133
Captrices virium 174
donec Carboneſcat 409. 555
Καρδίαν Græci cor vocant 154
Cardimona, quam Græci Καρδιωγμὸν vocaverunt 158
loco Carens 109
Carnatum corpus 305

Καρ-

Καρπὸς articuli digitorum, i. e. brachiale. 360
Καρφολογία 8. 13. 19
palmulæ nucales quas Caryotas appellant 163
Caſſibus araneorum 292
Caſum virium augere 172
Cataclyſmos i. e. aquarum illiſiones 283. 307. 370. 433. 446. 492. 532. aquarum ruinas 361
Cataplaſma mitigativum 561
Cataplaſmantes 553
Cataplaſmare præcordia ſemine lini 127
Cataplaſmatibus laxativis 174
Catapotium medicamen 193. 406
Categoriæ 4
Καθαρτικὰ i. e. ventrem deducentia 285. purgativa medicamina 128
Cathedra longiore 406
Catheteriſmus. 351. *Vide* Gorræi Definit. Medic. pag. 203. V. Καθετηρισμός.
ferramentum quod Græci Καθητέρα vocant 573
Καθολικὸν univerſale 81
Κατάστημα aëris qualiras 12
appellans Catocham. 96. Vide Æginet. l. III. c. 6. Aët. Tetrabibl. II. Serm. II. c. 4.
quod Cauſa non tangitur i. e. morbo 583
Cauſa *pro* cauſa doloris 144
Cauſæ procatarticæ antecedentes. 44
—— ſynecticæ i. e. activæ *ibid.*
Cauteres ſimplices 451
—— aduncos in modum gamma literæ 544
—— frigidos 451
—— ſerratos *ibid.*
—— triſulcos *ibid.*
Caverna 445
—— clyſteris i. e. fiſtula clauſa, obſtruſa 501
clyſteris fiſtulam Cavernare 502
Cavitas oculorum 79
Cavum plantæ 445
Celadia 597
Celata (Veſica) 672
Celatis locis i. e. ilibus 153
quæ quidem erunt Celeranda per dies minoris brevitatis 599
Celeribus cauſis 537
Cellarium ἀποθήκιον Græci vocant. 37. & apotamiam 259
Cephalæa, nimia capitis paſſio 353
Κένωσιν, humoris detractionem 488
Κένωσις vacuatio dicitur, & eſt humoris detractio, quando æqualiter omnes humores vacuantur, quod quidem exquiſitiſſimè præſtatur per venæ ſectionem, ſcarificationem, exercitationes, frictiones, balnea &c. *Fœſ. Oeconom. Hippocr. pag.* 333. *Vide* Gorræum Definit. Medicar. pag. 220. Vet. Gloſſ. Græco-Lat. Κένωσιν *Inanitus, Inanitas.*
Cepulas germanas 196
Cerebrum porcinum dandum 167
Cerotaria. 106. aliis ceromata. 127. 133
Ceſſante nutrimento 548
—— dolore 550
Χαλινὸν i. e. compaginem 297
—— oris angulum 367
—— buccarum partes circa labiorum confinia. 358
colorem quem Græci Χαρωπὸν vocant. 568. i. e. cæruleum. Vet. Gloſſar. Græco-Lat. Χαρωπὸς *Cæſius, Larvus.* Heſychius Χαρωπὸν, ξανθὸν, γλαυκόν.
Χειράγρα 557
Χειραψία manuum contactus 249
—— manutigium 315
Χιασμὸν i. e. diviſuram 314
Chiromachia 597
in Chirurgumenis 399
Choleræ rubeæ egeſtione 497
Choleurecam i. e. cholericam paſſionem 259

Chordapſon. 237. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χόρδαψον, plenioris εἰλεὸν nominavit. *Celſ. de Re Medic. l. IV. c. 13. Vide Gorræi Definit. Medic. p. 513.*

Chronia, tarda atque obtuſa paſſio Græcis 104. 233

Chroniæ paſſiones 81

Cibare 141

ſicca Cibatio 521

Cibi parvitas 34

Cibi gravabiles 235

— — inſtabiles *ibid.*

— — novi *ibid.*

Cibis nutribilibus adeſcata 37

— — humanioribus 425

Cibos carnales 322

Cibum interdianum i. e. meridianum 467

— — conſtrictivum 443

— — levem 308

— — plurimum ac panoſum 303

— — ſucculentum 308

— — veſpertinum 467

Cibus bibilis 107

— — calidus 422

— — aliquantulum coagulatus i. e. ſolidus 166

— — conſtrictivus 579

— — denſabilis *ibid.*

— — digeſtibilis 29

— — frigidus 166

— — immaſticatus 24

— — multus 150

— — nutribilis 550

— — panoſus 423

— — parvus 29. 150

— — reſlabilis 494

— — ſimplex 166

— — ſolidus 150

— — ſorbilis 83. 422

— — tener 550

— — varius 107

clauſa Cicatrix i. e. dura 353

Cicatrices acrioribus exuſtæ i. e. refricatæ 136

ulcera Cicatricantur (*forte* cicatrizantur) 538

donec Cinereſcant 554

Circa viſum i. e. quod videatur & appareat 158

Circulatim 142. 303

Circulatos ductus 275

Circulatus greſſus 274

farina Circumclaudendus locus 532

Circumjectio manuum. 12. i. e. vanus error 8

Circumlevat tegmina i. e. attollit. 161

Circumprojici 160

Circumſcribere i. e. finire 105

rigor corporis atque tremor Circumſcribitur 583

gravedo Circumſcribitur 588

Circumſcripta i. e. ponderata 145

— — — collectio ſentitur 586

— — — ac deciſa *ibid.*

Aſclepiadis ſecta Circumſeptus i. e. occupatus 494

Circumtegere 154

Circumtento linteolis vaſculo 247

Circumtollemus exteriorem corticem 196

Circumtractis cucurbitis i. e. in orbem ductis 354

Claudicationes 353

ambulationis Clivoſis 448

ſecundum Clunes i. e. lumbos 568

Clunes aprorum, quas Græci ψοὰς vocant 167

ſinuatis Clunibus. 548. compatientibus. 569. prominentius ſublevatis 573

Clyſteres operantiſſimos 174

Clyſterizat 192

Coacervare 156

Coacervata atque fluxa ventris effuſio 101

— — — — effuſio 148

Coacervatim 93. 438

Coæquare corpus unctione i. e. laxare, mollire 129

Coæ-

Coæquato ſolo 562
quo poſſit carnis inflatio Coagulari. 464
ſumtio Coaguli, quod Græci πητύαν vocant. 318. Philoxen. Gloſſar. *Coagulum* πυτία, πιτυά.
Coarctanda (*concubatio*) ſtraminum velamento 161
Cochleæ, quas nos lapides marinos vel fluminales accipimus 513
in quantitate dimidii Cochlearii 517
in Cochlearii quantitatem 423
Cœliotica medicamina 337
Κοινὸν i. e. muſculos laryngi & gulæ communes 346
Cœnoteta urgentiore cogente. 234. i. e. analogia. 399. *Vide ſis* Gorræum Definitionum Medicarum V. Κοινότητες & Μεθοδικοὶ.
paſſionales Κοινοτῆτες i. e. analogiæ. 300
Cogens cauſa 423
urgentiore Cogente cœnoteta 234
Cohibeant in cicatricem venire 428
Cohibeat medicinalis vera curatio. 10
erunt Cohibenda ea i. e. prohibenda. 508
ſuperdeſtillantes liquefactam calcem quam vulgo Colatam vocant 554
Coli vexatio eſt unius inteſtini paſſio 237
quæ Collatione corrupta videntur i. e. collectione 589
Collaxat tumentia 187
Collectione ſuffecta, i. e. inducta, conſecuta 153
Collectiones i. e. abſceſſus, ἀποςήματα 581
partes Collectionibus afficit 549
in Colligationibus membrorum i. e. ligamentis. 208. nervorum 560
Colliſus dentium 109
Collyria i. e. ſuppoſitoria 108
Colore felloſo vel livido 590
Coloris ſanguinolenti 538
Columbinaceo pullo 123
Colymbadas i. e. olivas ex viridi novitate meſſas 277
Κονίαν lixivium. 370. Gloſſar. Vet. Græc. Lat. *Lixivium* Κονίς. Κονίαν, modo calcem, modo cinerem, modo lixivium ſignificare tradunt Gorræus Definition. Medicar. & Fœſ. Oeconom. Hippocrat. V. Κονία. quos vide.
in Commemorationem reducere i. e. recidivam facere 274
Commobilis, quod commovet. Commobilis lux 92
ſpongiæ Commodandæ podici i. e. apponendæ 502
à Commorantibus *ſignis* inquirere. 144
Commorationem i. e. commoditatem 298
Commotio ventris pleniſſima 41
Commotu corporis quaſi ſonus auditur 583
hac ratione articuli Commoveantur, i. e. vexentur, laborent 562
habent Compaginandi virtutem 405
Comparare locis adjutoriu 22
Compatiens 116
Compatientibus clunibus 569
Compeccare 108. 433
ſchemate Competenti, hoc eſt congrue ægrotante locato 483
Completa veſica i. e. plena 580
ſi minime Compleverit effectum. 533
Complexa ægritudine ægrotare. 152 i. e. complicata.
Complexio i. e. compoſitio, commixtio 134
folliculus Complicatione vacuatus 502
Comprimuntur i. e. ſimul unà premuntur 350
manifeſta Comprobare. 587. i. e. cognoſcere.

Computreſcunt 370
ponderis perferendi Conatio 389
ponderis levandi ex inferioribus (ita lego pro *interioribus*) Conatio 547
Concadente junctione dentium 104
Concatenatio mentis i. e. contractio ſeu conſtrictio 435
Concavitas 347
Concluſio palpebrarum 79. 104
---- viarum i. e. obſtructio 152
Concluſionem i. e. tenſionem nervorum 205
Concluſi corporis 298
Concoquere 541
Concordat i. e. convenit 47
liquida Concraſſat 515
Concubatio lecti 161
Concubitus dentium i. e. confictio vehemens 101. 206. 435
Concupita oblatio 32
Concurrenti tempore i. e. congruo 531
Condita interius i. e. curioſius 273. 274
curioſe Conditi cibi 254. 464
Conditura curioſæ 167
---- gravabiles *ibid.*
Conditus non exquiſite panis 413
Conducit i. e contrahit 93
in cicatricem facile Conducitur 595
in Conducta acceſſione 201
conſidente atque Conducta cute 499
contracti atque Conducti 548
Conductio à conducendo atque contrahendo 204
Conductio muſculorum 97
---- membrorum i. e. ſpaſmus 79. 205
---- nervorum i. e. ſpaſmus 249
---- præcordiorum 78
Conductis partibus 548
Conductu ſuperciliorum 114
partes dureſcunt atque Conducuntur 549
Condylomata, tubercula 393
Confictio dentium. 79. ſive concubitus. 435. ubi lego *Confictio* pro *confrictio*.
Confictionis argumentatio. 32
uſque ad ventris Confinia atque vertebrorum 521
Confirmare i. e. optare, velle 134
Conflammet i. e. inflammet 530
Conflata inteſtina i. e. inflata 436
ſimplex Conflatio lenius probatur i. e. ſcarificatio lenior 561
Confluere i. e. colliquari 69
Confricamentis dentium utendum 373
Confuerit i. e. ſimul adfuerit 540
Confuſi nulla regionum diſcretione 132
dyſenteria Congeneratur 500
Congeſta i. e. concocta 590
ex anterioribus medicaminibus facta Conglobatio 508
vas Congruæ latitudinis 552
Congruam ſexui generent voluntatem 545
Conjicienda curatio i. e. conſideranda 510
Conjicienda i. e. adjicienda 475
Conjiciendum i. e. probe tenendum 168
Conjiciens i. e. animadvertens 245
Conlaxantur i. e. unà, ſimul laxantur 350
Conligamus 484
pedes enim plurimas Conligationes nodorum naturaliter habent 560
ut omnia Connata (ita legendum pro *conata*) videantur 449
dolor cito Conquieſcit 549
quæ ad humectam tuſſiculam Conſcripta ſunt 593
Conſequens i. e. conveniens 144
Conſequenter i. e. congrue 567
Conſequentibus cataplaſmatibus, i. e. idoneis & convenientibus 188
Conſequi i. e ſequi 156
vel iis quicquam Conſolutum 551
Conſonans Aſclepiadi 175

Con-

Conſperſo i. e. madefacto 539
Conſtantiſſime jubere 152
Conſtituta in dolore 129
Conſtrictis i. e. conſtrictivis 416
Conſtrictiva virtus 120. 143
Conſtringentia procuranda erunt. 414
Conſtringere ſudores 158
Conſtringitur ac retinetur ventris officium 548
Conſuetudini i. e. diætæ familiari 305
Conſurgere 17
patientia Contegens loca 556
Contegere limpidis lanis 119
Contemptibilitatem 330
atque ſimul conterentes 553
Contiguas i. e. congruas 306
Continentia utendum i. e. contrectatione 202
Contracti atque conducti 548
Contractu nervorum i. e. convulſione 250
Contra reſponderunt 10
Contraria i. e. noxia 145
Contrarius ſententiæ 116
Contrarius i. e. noxius, inutilis 172
Contrito atque creto 164
Contumaciter adhæreſcere 236
Contumeſcant 370
contemta Convaleſcit. 560. i. e. confirmatur. Ovid. Rem. Amor. vſ. 92.
Cum mala per longas convaluere moras.
Convariant 270
non ſuis Conveniens placitis 144
Conveniſſe temporum fortunam i. e. caſum profuiſſe, conduxiſſe 41
Conventionem ferre i e. poſitionem 548
Conventum ſive glutinationem vulneris inpediant 389
Converſatione alterna 161
Converſio i. e. flexura, curvatura 117
Converſione mentis afficiuntur i. e. perturbatione 200
Convitiati i. e. ſimul vexati 316
Convivantem cauſam i. e. continentem. 493. *forte* conjuvantem.
accepta Convivantur i. e. deglutiunt 345
Convixit Hippocrati i. e. eodem tempore 227
Cooperimenta 161
ſupra latus ſiniſtrum jacendi Copia. 448. 449
Corda hominum i. e. carnem 314. 318
Corporativa i. e. corroborantia. 341
Corpore arido 521
—— ſicco *ibid.*
—— uncto *ibid.*
Corporis fluor, i. e. diaphoreſis, ſpirituum diſſipatio 161
ex Corporoſâ inductura, i. e. magnæ molis 238
Corporum uſus acriorum i. e. ciborum 291
Corpulenta bulborum 173
Corpulenta ſoliditas 524
Corpuſcula intellectu ſenſa 41
—— incurſu offenſa *ibid.*
Correctionem demonſtramus morbi 571
in Corruptione facilia 135
Corruptionem i. e. colliquationem. 265
in Corruptionem facile venire 488
Corticis vaſculi vetuſtiſſimi vini 408
Coryza catarrhus ad nares 117
ad modum Cotylæ unius. 384. κοτύλη eſt menſura liquidorum apud Atticos capiens Italicas uncias novem; quidam Latine *heminam* interpretantur. *Vide* Gorræum Definit. Medic. pag. 244. v. κοτύλη & Fœſ. Oeconom. Hippocr. ipſe Cælius Chronicor. l. IV. c. 3. pag. 518. *Cum ciſternina vero aqua, ad heminas ſex, quas cotylas Græci appellant.* Vetus Gloſſ.

Gloſſ. Græco-Lat. κοτύλη, μέτρον *Cotula, Cyathus, Hemina.* Vide Athen. Deipn. l. XI. c. 8.
Κοῦφαι leves cucurbitulæ. 141. 258. 529. 575. lenes vocat pag. 32. ſcribe *leves.*
Coxarum ſummitatibus, quas Græci ἰσχία vocant 506
Κραιπάλη, vinolentia frequens atque immodica. 326. Philoxen. Gloſſar. κραιπαλῶντες *vacillantes.*
fluores Craſſificando cohibet 513
Craſſificari 414
vacatio Craſſificat corpora. 562.
ſomnus 599
coctione Craſſificata 425
Craſſificatio 45
viſcoſæ Craſſificationis 568
donec collyriorum faciat Craſſitudinem 517
Creantur i. e. generantur 497
nervos, quos Græci Κρεμαστῆρας vocaverunt 527
recto atque inflexibili porrecta Cremento collorum i. e. rigida conſtantia 205
Creſcere *pro* ſponte evenire 50
Creta i. e. per cribrum miſſa 162
apud Cretam 226
contrito atque Creto 164
tenuiſſimo Cribello 423
non quidem naturam Criminantes. 546
naturæ conflictus, quos Græci Criſes appellant 127
judicium, quod Κρίσιν appellant 536
Cryſimi ſunt ſtati dies. 43. Celſ. de Re Medica l. III. c. 4. pag. 121. *Eſt autem alia etiam de diebus ipſis dubitatio, quoniam antiqui potiſſimum impares ſequebantur, eoſque, tanquam tunc de ægris judicaretur,* κρισίμους *nominabant.*
Κροκοδισμὸς 8. 13. 19
Crotaphon i. e. temporum dolorem. 269. Κρόταφοι enim ſunt tempora. Philoxen. Κρόταφος *Tempus, Timpus.* Κρόταφοι *Hæc Tempora, ſingulare non habent.*
Cruditatio i. e. cruditas 558
Crura porcina quæ Græci Acrocolia vocaverunt 37
Cubatio terrena 547
Cucurbita levis. 31. σικύα 297
κούφην Græci appellant 575
—— arens 31
—— longior 501
—— ſiccata 31
Cucurbitæ cornu 357
Cucurbitæ recorporativæ 385
poſt Cucurbitationem 355
Cucurbitis rapidis 452
—— ſuppoſitis 31
Culpa i. e. noxa 53
Culpabiliter 247
Curatione congrua 234
oportebit Curationem curari 538
Curioſe conditi cibi 254
Curioſum genus pulmenti 49
Cuſtodit, i. e. evitat, impedit 245
Κυτόφιλος 351
Cutis ruginoſa 34
exilientes Cyathis i. e. veſiculis 559
Cycli reſumptivi ordinatio 275
Cyclus metaſyncriticus 276
Cynolyſſon 218

D.

DAtio i. e. dandi modus 516
Debilibus in ſanitate 130
loca dolentia Decantaſſe i. e. incantaſſe 555
Decentem feminam i. e. pudicam, modeſtam 252
parviſſime implicati Deceptionibus 171
atque ejus Deceſſores i. e. anteceſſores antiqui 380. 385
Decidendum lienem 453
Deciſio amputata i. e. ceſſatio 138
exceſſus Declinando i. e. vitando 563
Declinare i. e. ceſſare 125
cum firma Declinatio fuerit conſtituta.

tuta. 561
Declinatione terminata 82
Declives & proni in paſſionem. 12. 147. 187. 495
Declivitas 5
Decoqui ſupinitate ſtomachi 156
primo capillos Decurramus expectione 306
concavo pectine Decurſo 484
Deductio i. e. imminutio 138
plurima corporis Defectio 511
Defectione ſubmota i. e. animi deliquio 257
Defectiva febris i.e. intermittens 97
Deficiens ſtomachus i. e. flaccidns, languidus 157
Defixo capite 570
Defluxio 119
—— ventris 121
pinguedo ſic Defluxit i. e. abſumta eſt 504
Defricans cutem 495
Defricatio lenis & calida 140
Defricatione tenaci & blanda 119. 489
—— vehementi 519
Dehinc 160
Deificam luem hoc eſt epilepticam paſſionem 146
Delectatio ſedendi 138
Delectatio prona in ſomno i. e. propenſio in ſomnum jucunda 159
Delectatione urinæ egerendæ i. e. irritatione, propenſione, inclinatione 207
—— vomendi 255
juges egerendi ventris Delectationes i. e. irritationes 509
medicinali Delectu gubernante 582
Delocationem articulorum, i. e. luxationem 347
Demergere i. e. in ſoporem compellere 86
Demerſi i. e. ſopiti 84
Demerſio vel reſurrectio liquoris. 471
Demiſſum faciat corpus i. e. larguidum 317
Demonſtrativum digitum, quem Græci lichanon ſive dicticon appellant 555
Demutandi 577. 597
Demutare 599
Demutentur 445
ligatio Denſa i. e. arcta 257
Denſabile i. e. ſtringens 86
Denſabilem vaporationem reprobamus 188
Denſari tumore 116
Denſatio 110
Denſe i. e. confertim 169
quæ ventris officium Denſent 593
nervi, qui ſunt natura Denſiſſimi. 560
Denſitas ſolis 90
—— frigoris 93
Denſitate i. e. vi adſtringendi 401
Denſitatem facere 66
—— viarum perficere 89
in Denſitatem cogunt 597
Dentium confixio ac ſtridor 79
—— confrictio ſive concubitus 435
quo Dentium nativitates habentur. 295
Depellendæ paſſionis cauſa 545
Deperire 69
paſſionis ſignificat Depulſionem 505
urinam uſu ſolito ac naturali Deponere 571
ex Depoſitis i. e. conditis 444
Depoſito i. e. blande, compoſite 592
ex Depoſito hoc eſt longo tempore ſale ſiccata 598
Depurgare 122
Depurgatæ vires 599
Depurgatis viribus i. e. deturbatis afflictis 590
Depurgatur corporis fortitudo i. e. labefactatur 418
Deſerant viſum i. e. amittant 288
Deſertum corpus i. e. viribus deſtitutum 203

quo-

quorum (*cataplaſmatum*) ſpecies non Deſignat 487
ob Deſirium (*forte* deſiderium) 338
Deſponſio 248
Deſponſio animi 143
Deſputa ſubalbida 255
Deſtructivo adjutorio 300
Devexo ductu 333
Devocare in periculum 350
Diacapaneos 521
Diacapregias 475
cum blanda manuum tenacitate, quam Diacertoſin vocant 505
Diachylon malagma 123
Διάχυσις i. e. animi laxatio 275
Διάχυσιν animi laxamentum 476. laxationem Græci dixerunt. 329. 466. Philoxen. Gloſſar. Διάχυσις *diffuſio*.
Diacocleon 514
Diætam Græci vocant regulas ciborum 233. 247
Diagrydium, ſuccus ſcammoniæ. 143
Diamannæ malagma 123
Diamyrrhion medicament. 186
Diaphragma eſt membrana quæ à viſceribus diſcernit inteſtina. 154. 297. 303. diſcrimen. 392. 393. thoracis ac ventris. 347. 582. diſcretorium 398
Diaphoreſis 55
Diaphoretica ſolutio 64
Diaphoreticos adjuvantes i. e. pro cardiacis curantes 158
Diaphoreticus effectus 104
Diaſcammonias 69
Diateſſeron 123
Diatritæum 14
Diatriton Græci tertium diem vocant 290. 299. 350. 438
Diebus aſperioribus i. e. quando febris adeſt 144
—— levioribus *ibid.*
digitis erunt palpebræ Differendæ i. e. diſparandæ 296
& eſt Difficile celer. 524. i. e. rarius.
Difficultate ſpirationis, quam Græci δύσπνοιαν vocant 563
Digeſtione difficilis 129
—— fœda i. e. vitioſa 496
ſervatæ Digeſtionis i. e. bonæ & ſeveræ diætæ. 563
capitibus Digitorum gradientis 548
ob Diligentiam capillorum 269
Dimiſerunt i. e. emiſerunt, excluſerunt 517
Dimiſſio i. e. remiſſio febris 77. 80. 92
—— intercapedinata 100
Dimiſſio acceſſionis quam Græci ἄνεσιν vocant 34
Dimiſſio doloris 121
Dimiſſione lenteſcere i. e. liquatione 69
Dimiſſiones prolixiores 121
nihil de inquinamentis Dimittat 165
corpori infectionem Dimittant i. e. adhærent 164
Dimittere medicamini operis judicium 70
Dioporon medicament. 186
Dirarare i. e. tenuem facere 58
Dirarat motus 33
Dirarato corpore, i. e. nimis tranſpirante 52
Diſcere i. e. dignoſcere 70
Diſcernentur 299
Diſcretio paſſionum promtiſſima. 557
Diſcretionem ponere 104
Diſcretionum intelligentia 13. i. e. morborum differentia
Diſcretorium, diaphragma 398
ſub Diſcrimine quod Græci diaphragma vocant 392. 416. 585
Diſcurrere i. e. defluere 102
ſeminis Diſcuſſione vexatur i. e. excluſione 579
Disjectio occulta, Græcis ἄδηλος διαφόρησις 150. 151
non medicatum corpus magno adjutorio Disjicere (ita enim lego pro

pro *diſcere*) 490
Diſplicens poſitio 113
aut Diſplicentem ſanitatem faciat 289
corporis Diſplicentia, quam Græci δυσαρέστησιν vocant. 463. 583. 600. uſus eſt hac voce Seneca de Tranquillitate animi cap. 3. *Hinc illud tædium & diſplicentia ſui.*
quo corpora Diſſecentur 444. 493
diffinitionem Differentes i. e. explicantes 253
Differere partem definitionis, i. e. explicare 3
Diſſolutio i. e. ſyncope 201
incongrua ac Diſſonantia 496
Diſtantia (i. e. hiatus) palpebrarum 101
Diſtantia ventris i. e. diſtentio 240
Diſtenſione ſuffecta 548
Diſtentio corporis i. e. pandiculatio 293
Diſtentionem ſeu extentionem Græci Tetanon appellant 205
Diſtrictivis adjutoriis i. e. ſtricturam ſolventibus 187
Dividit i. e. ſcarificat 192. 193
Diviſuræ i. e. vulneri 400. 410
poſt Diviſuram i. e. apertionem 190. 194
Diviſuram arteriæ i. e. laryngotomiam 193
Diurnas exacerbationes i. e. continuas 270
Diurnis diebus 260. 441. 507
Docilis ſermo i. e. perceptibilis 597
tactu tentati Doleſcunt 549
Dolida cibi perceptio 584
Dolidum 455
Dolidus i. e. moleſtus 184
— ſenſus 206
ubi Dolor coëgerit, i. e. mitigaverit, ſedarit 132
igitur Dolor cito conquieſcit 549
Dolor abſceſſus i. e. repreſſus 124
— affectus 123
Dolor curatione tentandus 123
— feralis 557
— igneus 112
— immutabilis 120
— infixus 114
— intercapedinatus 112
— jugis *ibid.*
— mobilis *ibid.*
— penetrans 126
— perſeverans 112
— pulſuoſus 583
— pungens 126
— recurrens 112
— ſtimulans 156. 583
— ſtimuloſus 112
— ſupernatus 123
Dolores inſuſtentabiles 117
— pulſant partes 124
Dominantia 146
tacitis Dominis i. e. auctoribus 566
Domo i. e. cubili 299
Dorion cantum 337
Drimyphagia. 277. eſt eſus acrium ciborum. 444. *Vide* Gorræi Definition. Medicar. p. 116. V. Δριμυφαγία.
longo Ductu 304
ſalutem intelligimus Ductum fore, i. e. exitum 500
ſuccorum Ductus. 42. i. e. curſus.
Duplicare fluorem 134
— tumorem *ibid.*
pira Duracina, quæ Cruſtumenia vocant 442
Duratæ partes 548
Dureſcente ſtomacho 435
ſaxea Duritas 573
Dypyreno immiſſo. 187. *Vide* Gorræi Definition. pag. 112. V. Διπύρηνον.
Δύσπνοια, difficultas ſpiritus 380
Dyſpnœici i. e. anheloſi, ſuſpirioſi 140

E.

pro Eclectario i. e. electuario 197
corrupti puris Edacitate 588

Edacibus cibis i. e. erodentibus 171
Edax humor 441
Edureſcere 155
poſt Effectam paſſionem i. e. jam factam rabiem 234
vetuſtate medicaminum Efflata virtute 503
Egelari, i. e. tepefieri 203
Egeſtione muculenta vel ſanguinolenta 585
requieſcentem ſumant Egeſtionem 589
in Egeſtionibus urinæ 588
Egeſtionum difficultas i. e. fæcum 199
articuli Ejectio i. e. luxatio 353
Ἐλαιοπτίσσανον 539
Electariis 312
Elenteſcere 121
Elimatio carnis 599
Elimatis viribus 428
Eliquatio immoderata 148
de nominibus ſpecialiter Elogiatis, i. e. impoſitis ſeu attributis 348
Elogiavimus 572
dando Elutam alicam 36
Ἔμβασιν adhibemus, i. e. ſolium aquæ calidæ 239. 246. 438. Gloſſ. Philoxen. ἔμβασις *Huc ſolium, curtina.*
erit Ἔμβασις adhibenda ex oleo & aquis calidis 552
Emergere paſſio perſpicitur 174
Emiſſio 79
ventrem mitius Emolliri 407
Emovere 93
Empneumatoſis, inflatio 474. *Vide* Fœſ. Oeconom. Hippocrat. p. 204
Emproſthotonia, i. e. pronus raptus 204
Empyica paſſio ſive ἀναφορητικά. 421. 422. i. e. purulenta, vomiflua, *forte* vomicoflua.
Empyici hoc eſt vomicoſi 118
Ἔναιμα emplaſtra i. e. ſanguinem ſiſtentia. 353. *Vide* Fœſ. Oeconom. Hippocr. p. 207. Ἔναιμον φάρμακον. & Gorræi Definit. Medicar. p. 138.
Ἐγκάθισμα 573. 575
Encathiſmata, i. e. balnea 239. 251. 351. 530. 551
Ἔντασις i. e. concurſus, conventus. 265. *Alii* Fœſii Oeconom. Hippocrat. p. 212. V. ἔντατις.
Ἐντατικὰ i. e. ſatyrica, quæ penem poſſunt intendere 248
Ephebia, regio ab hypogaſtrio ad pudenda. Philoxen. ἐφήβαιον *Puberale.* ἐφήβιον *Supercunnum, Puberale.*
Epiglottida, radicem linguæ 345
Ἐπινόσοι ſeu labiles qui 11
Ἐπίθεσις poſitio 18
—— ſuperpoſitio 108
Ἐπίτασις ſuperpoſitio. 500. Gloſſ. Vet. Græco-Latin. ἐπίτασις *Intencio.* Vide Gorræum Definit. Medic. & Fœſium Oeconom. Hippocr. pag. 233. V. ἐπίτασις.
Ἐρωτικὸν 335
manuum vano Errore 8. manuum circumjectio vocatur ille error 12
Eruptiones rationabiles & irrationabiles 586
Eſcharas patientibus ingeſſerunt partibus 553
utitur Eſcharoticis i. e. quæ cutem extendere vel corrumpere valeant 287
Eſudatus liquor 115
Ἔτνος ἀκτὸν. Puls ex contritis & comminutis fabis. ἔτνος enim dicitur ex leguminibus fractis freſiſque concinnatum edulium. *freſum* vertit Gaza. V. *Fœſ. Oecon. Hippocr. p. 246.* V. Ἔτνος.
Ἦτρον 582. pars ventris ab umbilico ad pubem uſque, ὑπογάστριον. *Gorræus Definit. Medicar.* Plura vide apud *Fœſium Oeconom. Hippocrat.* voce Ἦτρον pag. 265.
quo liquida & purulenta Etuſſiantur

tur 586
Evacuare i. e. purgare 195
tardius maneant Evaporata, i. e. diutius maneant calida 185
Everſio ſtomachi 135
Everſionem ingerit 587
Eunuchiſmum faciendum probantes 314
Ex fomento excipere 82
Ex initio *pro* ab 118. 143
Ex nocte i. e. noctu 133
Ex *pro* in. ſicut ex conſequentibus. 111. 193
Exantlans 177
Exantlare obſtructiones. 49
Excitabilis 337
Excludere i. e. vomitu rejicere. 116. 257
ad Excludendam vetuſtatem, i. e. ſanandam paſſionem inveteratam. 556
qui modulis ac cantilena paſſionis robur Excludi poſſe crediderunt 556
ſanguinolentorum Excluſio 537
Excreatus quidam hinnibilis 592
Excuſſu. 575. Sueton. Ner. c. 24. *excuſſus curru.* Vide egregium locum & figuram exactiſſimam apud Joan. Rhodium ad Scribon. Largum pag. 168. 169.
regula Exercibili 489
Exercita inventione i. e. exercitata obſervatione 113
Exercitamenta 333
Exercitatius cataplaſma i. e. fortius 539
Exercitioris virtutis vinum 504
Exercitis pellibus agnorum i. e. paratis 211
qua corpus Exhumoretur 497
humor Exiccatus i. e. abſorptus 595
Exiſtimabile potius eſt quam verum 156
Exiſtimabiles conſtituens ſuſpiciones i. e. probabiles opiniones 246
Exitum liquorum 473
Exoletus aſpectus 421
corporis Expanſionem i. e. pandiculationem 599
Experimenti tentatio, quam Græci σχεδιαςικὴν πεῖρας vocant 564
Expirare i. e. mori 117
Explicita ſcarificatione 31
Explorans. 2. *Explorare* eſt exponere, manifeſtare. *Barth. Adverſ. p. 1849.*
Expreſſa lingua i. e. depreſſa 393
hæc Expugnantes Aſclepiadis ſectatores 10
Exſuccandum i. e. ſuccus exprimendus 424
Exſuccans, forte exſiccans, interiora 143
Exſufflatis omnibus 514
Extans durities, ſive ſchirroſis 448 441
Extans & prominens guttur 79
Extantia venarum frontis 293
—— ventris i. e. flatuoſus tumor 327
—— tumoris 470
Extantiores fiunt, ſc. *partes* 548
Extendere peccatum 64
mentis extenſionem, i. e. furorem 328
Extenta virtute i. e. aucta, firmiore, ſeu robuſtiore 532
contortionem Extentam i. e. acutam 235
Extenti i. e. erecti 548
Extimationibus tentati, i. e. opinionibus 451
ne longa hac oratione Extimemus. 583
Extimens 134
Extuſſita 115
ſinapi Exuccatum, i. e. recens expreſſum 540

F.

arida FAbarum grana 359
ſecundum generationem,

 five

ſive Fabricationem paſſionis 473
Fabricatores i. e fabri ferrarii 452
Fabrilis uva i. e. fumo ſiccata 519
in quo fuerit Facilior vena 550
Facilitas 31
Facilitate ſecunda 589
Faciunt præterea, i. e. proſunt, juvant 542
ſaxeam Faciunt qualitatem 559
Falſiſſima materia, i. e. fallaciſſima 70
Farina meregmi 423
Faſtidioſus ægrotans 83
Faſtidium, cibi horror 434
viribus Fatigati 482
arteria aſperior quæ etiam Faux nuncupatur 392
Febricula aſpera 21
Febris acuta 147
— ardens *ibid.*
— celerrima *ibid.*
— chronia 108
— continua 147
— defectiva i. e. intermittens 97
— flammata 147
— flammoſa *ibid.*
— hemitritaica 100
— inveterata 108
— tardans *ibid.*
Febrire 149
Febrium nequitia i. e. malignitas 19
Fecla i. e. fece vina uſta 355
in Feculentum veniens colorem. 568
Felineorum humorum i. e. felleorum 528
Fella 253
— nigra 339
— γλύκεα velut dulcia 429
Fellare, i. e. ſurgere. 80. *Vide* de hoc verbo *Turneb. Adverſ.* l. XXIV. c. 15. & l. XXIX. c. 20.
Felliducis medicaminibus quæ χολαγωγὰ vocant 454
Felliflua paſſio 253
Felloſis excrementis. 112. i. e. flavis.
Ferales pediculos. 497. ſunt autem *ferales* pediculi extremè turpes, quos hodie Galli *morpions* vocant, quales ovium ipſis carnibus inhærentes offendimus. *Barth. Adv. l. 36. c. 3.*
à Ferali dolore 557
Ferramento igneo 554
Ferrugineas aquas, quas ſiderizaſas appellant 492
Fertorio i. e. ſella fertoria 274
— lecto 552
Fervido dolore 548
donec oleum calefactum Fervorem corpori tradat 553
utrique Fibræ i. e. pudendi alis 251
Fingibilis viſus 309
ut tympani reſonum Fingunt 524
Firma declinatio 561
Firme locatus lectus 24
Firmitate oppoſita 546
Fiſtulator 555
non Flammoſis carbonibus 247
Flato corpore, i. e. inflato 596
Flavidi fellis 255
Floſcule vividum corpus 20
Fluente veſica *hoc eſt*, ſolutionem patiente 573
Fluidantur accepta i. e. fluida redduntur 598
Fluor ſanguinis 122
— ſalivarum 157
— venti, i. e. crepitus 255
ægrotantes Fluunt limpidum ſanguinem 292. 293
Fluxæ radices 95
nemo pruriens corpus Fœminando correxit 545
os odore Fœtant i. e. Fœdant 600
Folliculi genitalis, i. e. ſcroti 470
quo Folliculi reflatio fiat, i. e. veſicæ refrigeratio 501
Folliculis replicatis 240
apprehenſo Folliculo 471
Folliculo artis ærariæ 240
in Folliculum lapſum, i. e. ſcrotum

tum 244
Fomenta i. e. cauſæ 270
Fomentare 27
Forato utraque ex parte calamo, i. e. perforato 445
quibus ita Formavimus curationes 590
Formicatio articulorum 558
cum levi torpore ac Formicatione 547
quibus Forte permittitur i. e. valide propellitur 548
Fortificare 373. 443
Fortificari rationabiliter 465
cum corpus fuerit naturali Fortitudine poſſeſſum 595
vehementem Fortitudinem admovet ac miniſtrat 474
Fortitudinem convenit per nutrimenta præſtare 595
Fortitudinem tollit 599
Fortitudo corporis, i. e. vires 418. 425. 459
cum modica carne Fortitudo 596
inſueta humi Foſſio 547
difficulter Frequentans, i. e. cum maxima moleſtia frequenter revertens 295
Frequentare, i. e. frequens eſſe 111
Frequentare unctionem 127
Frequentato vomitu i.e. peracto 467
Frequenti ebrietate corruptæ 545
Fricamentum 82. 444. 498
Fricatores 466
Frigerantia cataplaſmata 429
ob Frigidandum corpus 241
Frigidans cerebri membranam 65
Frigidat 243
Frigus profundum 558
ſtrobilum Fructuoſum i. e. nucleis plenum 424
Fruſtravimus i. e. fruſtra fieri probavimus 191
Fuerit i. e. adfuerit 254
corporis majora Fumaria. i. e. vaſa per quæ vapores exeunt 280
Fumoſum faciunt medicamen 516
in Fundo vomicæ i. e. medio, parte interiore 588
ligneos Fungos inferius ac ſuperius anguſtos formantes 554
Furor i. e. inſania 8. 16
Furoris nimietas 26

G.

GAgatis lapidis 293
Γαλακτῶδες 514. 516
Garum 358. Garum appellamus liquamen ex piſce Siluro confectum, ſc. ſale conditum. 358. Iſidorus Orig. l. XX. c. 3. *Garum eſt liquor piſcium ſalſus, qui olim conficiebatur ex piſce, quem Græci* γάρον *vocabant: & quamvis nunc ex infinito genere piſcium fiat, nomen tamen priſtinum retinet, à quo initium ſumſit.* De Garo agit etiam Strabo Lib. III. p. 159. ed. Pariſ. Athen. Deipnoſoph. Lib. III. c. 34 p. 141. Joan. Antonid. van der Linden Exercitat. Bativ. IX. §. 60. pag. 268. Joſeph. Laurent. Polymath. Diſſert. VII. Lib. I. omnia fere congeſſit Nonnus de Re Cibaria Lib. III. c. 44.
leviter Gelatum lac, i. e. tepidum 514
cum Gelatur ſanguis 507
Gelatus ſanguis *ibid.*
Gelu i. e. glaciem 234
Geminet cauſam 555
hoc Genere i. e. hoc modo 552
Gentiliter Surrentina appellata ſc. vina 168
Genuinæ, ſeu adventitiæ paſſiones 546
Genuinam dicunt eſſe paſſionem. 545
Genuino curſu, i. e. hæreditario 558
Ges aſtera, Samia terra 411
Γῆς ἀστέρος 411
Geſtatione penſili 84
Glebæ calcis 553

Gobiones piſces 135
Gobionum piſcium pulmentum 68
Γονάγρα 557
Gonorrhœa i. e. ſeminis lapſus 249. 347
ad Grabata ægros transferendo 161
Grabatus vero vilior lectulus, in diverſoriis exhibitus, notum ex Petronio & aliis. Erantque grabati aut grabata humilior decubitus ordinariis lectis. *Barth. Adv. Lib. XXXV. c. 8. pag. 1600.*
capitibus digitorum Gradientes 548
Gravabilia odoramenta 58
Gravabiliora cataplaſmata 66
Gravabilis i. e. gravans 52
Gravabilis odor 53
—— carnatio. 312. i. e. obeſitas, carnoſior habitus.
Gravatio 31. 583
Gravatio, quam Græci Caron appellant 291. κάρωσιν 504
Gravedine ſtercorum oppreſſos 175
Gravedinem ſolam ſuſtinere, i. e. opprimentis gravitatis ſenſum 156
Gravedo pulmonis vulnerati. 421. i. e. gravis doloris ſenſus.
—— ſtomachi 255
—— thoracis 255. 583
juvenibus Graviores i.e. grandiores, majores ætate 567
Greſſu tentato 548
veſte atque Greſſu 544
Γρύπωσις uncatio unguium 149. 421

H.

integro HAbitu, i. e. motu 201
Habituari 298
fortitudine Habituantur 535
Habitudine naturali plenum corpus 20
—— plenis tenſiores 567
Habitudine fortes pedes 88
—— vigent i. e. muſculoſi ac pingues ſunt 200
obſident Habitudinem gutturis i. e. ſubſtantiam 396
Habitudo corporis dimiſſa 150
—— —— ftiabilis *ibid.*
—— —— lactea 148
—— —— laxior 150
Hæmoptyicis 442
Hæmorrhoidarum fluoris tentus 547
Halteres erunt offerendi 359
quos paleſtritæ Ἁλτῆρας appellant. 561
Hamarthritis 557
Haterocopia 597
Hauſtu aërem rapere 138
Hebetudine i. e. inſenſibilitate 452
Hebetudo ſenſuum 72
Hedichrum. 387. Ἡδύχροον eſt magma per paſtillos digeſtum confectumque ex plurimis aromatis. *Cic. Tuſcul. Quæſt. lib. III. cap. 19.* transpoſitis literis ait: *Hedrychum incendamus*, forte legendum *Hedychroum.* Vide Gorræum Defin. Medicar. V. Ἡδύχροον.
ſeſſioni, quam Græci Hedram vocant. 509. 526. Ἕδρα *podex, anus, ſedes.* Vet. Gloſſ. Græco-Latin. Ἕδρα, ὁ δακτύλιον *Anus.* Vide Gorræum Definition. Medic. pag. 123.
Ἕλικας i. e. vitis annulos 271
Ἡλίωσις quando ſole corpus torretur 312. 414. 444. 597
—— ſolis fervor torridus 458
—— corporis torpor 464
—— ſolicatio 498
Helleborandos ægros ordinavit 521
Helleboriſmus 311
Hemitritæo majore ægrotant 133
Herbum i. e. ervum 423. & paſſim.
Hiereprolis feminam 338
excreatus quidem Hinnibilis jugiter affectatus 592
Hirta locutio 378
—— vox 393
Hirudines adhibendæ quas Græci βδέλλας appellant 551
Hirudinum appoſitio, quas vulgo ſan-

ſanguiſugas appellant 438. 449
Horas Græci appellant annalia tempora 473
Horrore rigido 559
Hortamentum i. e. ſtimulus 45
Hortatione quadam 561
Humanior reſpiratio i. e. liberior, major 73
reſpirationem Humaniorem, i. e. commodiorem 73
Humanioribus cibis utamur, *hoc eſt* ex mediæ materiæ qualitate 425
Humanius i. e. magis nutriens 129
tuſſicula Humecta 387. 593
ſonus velut incluſi atque colliſi Humoris nam (lege *quem*) Græci Ὑδατισμὸν appellant 583
guttæ aquatiles, quas Ὑδατίδας vocant 570
Humoroſus 100
Hyderos, i. e. hydropis ſpecies 468
Hydrophobica paſſio 235
Hydrophobiam hygrophobiam vocant, quod (*æger*) omnem liquorem metuat 218
Hydropiſmus quî fit 42
Hypezocote membrana i. e. pleura 154
Hypodymate laxato ſeu membrana quæ latera ex interioribus contegit, i. e. pleura & mediaſtino 297
Hypogæa 160
Hypozygon i. e. tunicam ſuccingentem coſtas 347
Hypozygoa membrana quæ interius latera cingit, i. e. pleura 392. 583

I.

JActari paſſione 546
Jactus ſeminis 249
Idiotæ 158
Jecoroſos 454
Jejunitas longa 131
Ignea lavacra i. e. calida 274
Igneis medicaminibus confricare articulos 172
—— lavacris. i. e. nimis calidis 293
Igneis vaporibus uſi ſunt 553
Igneo in loco 466
Ignis uſtura i. e. παρόπτησις 443
harena littoraria Ignita i. e. ſole calefacta 464
Ignita medicamina 180
Ignitâ teſtâ ſive calefacta molere 423
ſalis Igniti vaporatio 552
Ignitis ſole pellibus 473
Ignotos, i. e. inaſſuetos 438
in Imagine ultimæ paſſionis i. e. ad modum ultimi paroxiſmi 436
in Imaginem capilli unius 393
Imbecillitas cogit 122
Imbriali aqua admixta, quam vulgo Ciſterninam vocant 408. 593
Immiſſo oleo roſaceo conterendum 508
Immitigabili ardore 504
ut ſe Immobilem præbeat 553
Immobilitas 161
non erit Immodicum i. e. incommodum 502
Impalpebratione i. e. palpebrarum immobilitate 377
Impavide uti 38
—— accipiendum medicamen 503
Impauſibiliter 436
cum mentis Impedimento i. e. alienatione 202
Impedito meatu 572
Impigens levandi voluntas i. e. vomendi 220
Implebiles 485
Implens ex odore lauri 65
Implicitos i. e. anxios, mœſtos 214. Vide *Barth. Adverſ. l. XXXVIII. c. 12. p. 1743.*
Importunitate temporis 120
Impreſſio i. e. rudis tractatio 216
Impreſſus articulis manuum amplexus, i. e. arctus 511
Imprincipaliter 95
Improba immiſſio 194
nervis Improba medicamina 248. Probus eſt innocens, improbus qui

qui nocet rei cuipiam. *Barth. Adverſ. Lib. XLV. c. 10.*
In *pro* ad, in ſanitatem venire 79
In *pro* poſt, in febrem, i. e. poſt febrem 201
In *pro* ex, in helleboris, 260. in vino 507
ad thoracis Inania 586. Inanitatem 590
Inanibus viſis affecti ægrotantes 578
Inapprehenſibilis articulatio locutionis 25
Inaquare, i. e. in aquam convertere 41
Incaſſum prærogatis adjutoriis 136
Incendioſa influxio. 511. i. e. ſumme calida.
loci fervor Incendioſus. 580. i. e. extremè calidus, vel olens incendium. *Barth. Adverſ. L. 37. c. 23. p. 1710.*
Inceſſabili egerendi ventris deſiderio 525
Inciſura, externa corporis eruptio recens 399
Inclamati 102
Inclamatus ægrotans, i. e. clamore excitatus 200
Incommodare 93
Incondita curatione i. e. intempeſtiva 467
Inconſequenter jubet 194
— — i. e. ſine ratione 247
Inconſequentia adjutoria i. e. incongrua 410
ſpecialiter phreniticam Incurrere paſſionem 9
Incuſare i. e. improbare 45
Indebitas partes obſcœnis uſibus ſubjugavit 544
Indecens difficultas patientes afficit 596
Indendos balanos per podicem 260
Indicabile ſignum 77
ſitis ægrotantibus Indigenda i. e. injungenda 593
ſenibus virili Indigent. officio 546
Indigeſtibilis 527
Indigeſtio 174
Indigeſtione continua 110
Indigeſtos, i. e. qui cruditate ventriculi laborant 257
Indignatio mentis 14
Indignentur i. e. irritentur 184
Indignum, i. e. incongruum 15. 415
Indoloria nos dicere poterimus quæ anodyna Græci vocaverunt 373
Inductibilia 164
Inductibilis qualitas i. e. emplaſtica 165
Inductionum, i. e. emplaſtrorum 170
Inductive i. e. obſequenter 330
ex corporoſa Inductura i. e. magnæ molis 238
Indulgentia i. e. laxamentum 93
Indulgentia corporis relevati ægrotantes 119
Indulgentia naturali fit ſomnus laxatis corporibus 66
Indulgentior cera 359
per Inerrabiles proprietates, i. e. certas, ſpecificas 453
Iners i. e. ſine effectu 53
Iners i. e. non congruit 128. 173
Iners ex omni parte, i. e. nullius artis peritus 333
Inertes, quos idiotas appellant 35
Ineſſe 539
aciem vehementem Ineſſe 537
Inexerciti medici 194
Inexercitus medicus 20
Infans ætas 297
Inficitur i. e. male afficitur 285
cauteres Infigendos 451
Infirmata paſſione i. e. confirmata. 194
Inflabiles cibos 177
Inflare i. e. inflammare 198
Inflatis (i. e. dilatatis) narium cavernis 182
Inflexibili cremento collorum 205
Influxio ἀπόῤῥοια 160

In-

Influxio, Græcis καταῤῥους. Gloſſar. Vet. Græco-Latin. καταῤῥους. *Catarrus, deſtillacio, deſtillatio, gravedo, defluxus.*
omnibus partibus Informata i. e. proficua 504
Infractus 169
Infrigidant 284
cum ſe tremor uberior Infuderit, i. e. diffuderit 435
Infundendos in aquam frigidam 233
frigidam Infundentes ſpongiis 162
palmulæ vino Infuſæ 163
panis Infuſi 164
cum pane diſſoluto atque Infuſo danda 168
panis aſſus aceto Infuſus 165. *Infuſus* Latino ſermone ſæpius perfuſum, & velut maceratum humore ſignificat. Macrob. Saturnal. Libr. VII. cap. 4. *Sicut in præcipiti ſtantem vel levis flatus impellit, ita vino vel infuſum, vel aſperſum parvus quoque dolor incitat in furorem.* Barth. Adverſ. Lib. 37. cap. 6.
ſpirationis Ingerit difficultatem 587
Ingerit ſitim 490
vomitum Ingerit ægrotanti 587
paſſiones Ingerunt generaliter 9
Inhærere i. e. diu morari 135
in Initiis 141
ſi digitum Injecerint podici 571
adhibenda Injectio i. e. clyſter 550
Injectio faciunda. male leg. *ſecunda* 573
Iniqua i. e. parva, incommoda 49
Iniquitate corporis. 583
Injudicata cauſa 75
Innatus fervor i. e. internus 336
Innexa i. e. connexa 524
Inordinaliter ſcarificandum 194
Inquietudo tuſſiculæ 141
febrium recedit Inquietudo ac dolorum 583
Inſanabiliter ſimul atque indocte deſcenſum 594
Inſertare 168
Inſidioſum & vexabilem uſum judicans 174
Inſignia teneſmi i. e. ſigna 526
Inſinuare faucibus liquorem 91
vultus Inſinuatio i. e. in ſinus excavatio 534
cibus qui facile corpori Inſinuetur 506
Inſtauratione purgari 546
Inſuavitas 125
Inſuccato pane ex eodem mulſo 210
donec aqua Inſumatur 239. 436
quo multa corpus exhalatione Inſumatur vigilando 598
Inſumentia corpus i. e. debile reddentia 366
ne plura corpus, quam Inſumit, accipiat 597
Inſumpta i. e. diſſipata, exhauſta 169
Inſumptionem retineri i. e. diſſipationem 172
Intardans 17
& propterea ſui operis Integraſſe virtutem 503
Intellectio i. e. inclinatio 30
Intelligere i. e. cognoſcere 77
Intemperabilis perunctio i. e. intemporalis 317
Intemperato i. e. mero ἀκράτῳ 241
Intemporali cibo 100
Intemporalis uſus Veneris 248
Intemporalitas 47. ſomni 26
Intemporaliter 92
Intenti reſiſtunt repente 548
Intentio i. e. animadverſio 92
Intentione aliarum ſectarum neglecta 600
circa confinium Interaneorum, quæ, ut ſupra diximus, Græci σπλάγχνα vocant 586
abſtinentia Intercalanda 414
Intercapedinata dimiſſio 100
Intercapedinata emiſſione 572

Intercapedinatas exacerbationes 270
Intercapedine dimiſſionis 75
Intercipere enuntiationis ordinem 78
Intercreatus humor, i. e. intercollectus 549
poſt Interdianum cibum 467
Interfectiva ferri judicamus eis 590
Interius i. e. interiora viſcera 167
Interius condita i. e. curioſius 273. 274
Internoſci 156
Interpoſito humore 263
Interrumpere 26
Interſcapulæ, quod Græci Metaphrenon vocant 189. 297. 331. 343 Iſidor. Origin. XI. 1. pag. 1097. *Interſcapilium, ſpatium quod inter ſcapulas eſt, unde & nominum* Gloſſ. Philoxeni *Interſcapulum*, Μετάφρενον.
Interſcapulo 432
Intervallatis diebus 414
in Inteſtino longaone i. e. recto 525
— neſtidi i. e. jejuno 525
— pyloro i. e. duodeno 525
— typhlotero i. e. cæco 525
verſibus Intimabo 545
Intolerato i. e. nullis cibis recreato 129
lanis Intrectatis i. e. non carptis 202
Intuba 167
Intueri i. e. obſervare 258
ſecundus Invaditur dolor 559
priuſquam cunctos Invaſerit nodos 559
Invaſu primo afficiuntur 299
Inventores novelli i. e. auctores, ſeu ſcriptores 227
Invidentia & pene virili ſectantur 544
in ſemet materiæ fluxum Invitant 556
Involuntaria ſtercorum emiſſio 79
— egeſtio 81
Involuntarius exitus *ibid.*
corticem Inurentes 554
Inuritur 409
Inutiles i. e. ſegnes, tardos 214
Ἴονθυς Ἴονθος Latinis *Varus* dicitur. Philoxen. Gloſſar. Ἴονθος *Varius*, lege *Varus*. Cœlius Aurel. ſupra pag. 102. *Vel ſtantes in rotunditate maculæ, in ſimilitudinem ſcatebrarum corporis, quas Græci* ἰόνθους *vocant.*
Joculari facetia 275
in Ipſis *pro* Ipſorum 291
Ire latius i. e. diſtendi, explicari 117
Irregibilis laxitas i. e. immoderata 41
Irruere i. e. ſupervenire 108
Ἰσχία, coxarum ſummitates. 506. Gloſſar. Vet. Græco-Lat. Ἰσχίον *dorſum, lumba, clunis, coxa.*
donec Judicia reperiantur i. e. medicamenta morbo congrua 564
Judicio mentis pulſo 337
Judicium ſervare 160
Jugiter dari 175

L.

Labentibus manibus 597
Labiles in paſſionem 11
Labilis qualitatis 170
Laborans Empirica 66
Labraces 167
Lacerantior eſt aër maritimus 474
Lac albidus 513
— aquatum 513
— craſſius effectum ac viſcoſius (ita lege pro *viſcoſus*) 515
— ex agreſti paſtu perfectum 513
— gelatum 516. i. e. egelatum.
— globoſum *hoc eſt* fruſtis coagulatis variatum 513
— liquidius conficiunt. 516
— ſingulare 185
purgativæ virtutis efficiunt Lactem i. e. lac 513. Vetus Gloſſar. Græco-Latin. γάλα *Lac, lactem, lac, lactis, lacte.*
Lactare ventrem vel ſtomachum 80
Lacunis aurium 188
panis Laganum. 412. Iſidor. Origin.

gin. l. XX. c. 1. *Laganum, eſt latus & tenuis panis qui primum in aqua, poſtea in oleo frigitur.* Heſychius Λάγανα, εἶδος πλακουνταρίου ὡς πυρώδη ἀπὸ σεμιδάλεως ἐν ἐλαίῳ τηγανιζόμενον, καὶ ἀρτιβραχῆ ἐλαίῳ. vide Athen. Deipn. III. c. 26. pag. 110. Vetus Scholiaſt. Horatii ad lib. I. ſat. VI. vs. 115. *laganique catinum. Lagana ſunt placentulæ quædam vulgares, quaſi membranulæ compoſitæ, quæ cum pipere & liquamine conditæ depromi ſolebant ad cœnam moderatam & parabilem.* Caſaubon. in Athenæum, animadverſion. lib. VIII. cap. 26. pag. 631. Λάγανον, *placentæ aut libi genus quoddam: a figuræ proprietate, quod cava fingerentur lagana.* Vetus Gloſſar. Græco-Latin. Λάγανα *Tracta* an potius *Torta?* particula à trahendo avulſa. *Martinius in Etymolog.* Verum recte *Tracta* quaſi extracta, in latum expanſa ob viſciditatem. Sic enim Cælius Acutor. II. c. 32. pag. 148. *ac tunc craſſus, & tractuoſus atque viſcoſus.*

contiguos vel ſuperpoſitos Lacertos 560

Λαιμαγχίαν. i. e. immodicam abſtinentiam 336

Lambere ſemen fœnugræci. 122

Laminæ aurium i. e. fibræ 350. 421

Lanæ lenes 271

—— limpidæ *ibid.*

—— tenues *ibid.*

quod nos Lanceolam dicere poterimus, ita lego pro laureolum 559

Lanis mollibus. 550. mundis 230

—— limpidis. 550. i. e. non ſuccidis 119

animi Laſcivitate 476

Latens motus, i. e. blandus qui vix ſentitur 425

Latenter disjici 150

—— ac ſenſim corpus aperiunt 284

Latinavimus forte legendum *Latinizavimus* 576

Latinizare 75

ad lenimentorum Latitudinem i. e. *occultationem* 490. 517

Latrabilis vox. i. e. inſtar latratus canum 220

Latus quod Græci πλεύραν vocant 110

Lavacra ferventia 597

—— frigida 597

Lavacrum naturale 92

Laxamentum partibus miniſtret 124

—— poſcere videntur 488

Laxatis corporibus reddi videntur 538

Lemis obſitos oculos. 84. forte *limis* i. e. pulveribus

Lenteſcere i. e. tonum ſuum amittere 69

Λεπτομερίαν 455

Lethargia. 19. i. e. lethargus 200

Lethargica paſſio 15

Levabilem motum 208

paulo Levatius capite collocato. 183. ita putem legendum pag. 510. ubi vitioſe *paulo levius capite locato*

quo Levatius habeant caput 584

Levigatio febris 101

Levis panis ex farina confectus, i. e. Leviter pati 155

Liberis ac nudis geſtationibus i. e. apertis lecticis 200

Libros facere 151

demonſtrativum digitum, quem Græci Lichanon ſive dicticon appellant 555

Ligatione paulo tenaci i. e. paulum adſtricta 161

Ligationibus tormentuoſis organi i. e. vinculis carnificis 206

Ligneus ſenſus 435

Lignoſa, i. e. inſipida 518

retro ſtomachum, Limant, i. e. rodunt, excoriant 600

Limatione quadam animi (male *limitatione*) 600
Limpida ulcera 594
Limpidæ lanæ tectione 202
Limpidè perſpicere 494
— revocentur 503
Limpidis lanis contegere 118. 290
— ſputis i. e. minime vitioſis 422
Limpido liquore 279
Limpido linimento 280
Limpidum panem 275
Limus dentium 166
Lingua arida 150
— aſpera 138. 525
— conductione breviata 138
— craſſior *ibid.*
— humecta 148. 525
— rubra 138
— ſicca 153. 525
— ſubalbida 138
Linguam colligere 78
— exerere *ibid.*
— proferre *ibid.*
— reducere *ibid.*
— relocare 297
Λιπαρὰ, pinguia, craſſa 509
Liquamen 358
Liquamine i. e. garo 385
— confecto i. e. lixivio 408
per Liquatoria fundatur, i. e. colum 176
colaturæ Liquidæ 568
Liquor aquoſus 482
— fulvus *ibid.*
— mundus *ibid.*
— perſpicuus *ibid.*
— ſanguinolentus *ibid.*
— ſpumoſus *ibid.*
Literalis lectio 332
arenæ Littorariæ adhibendus fervor 593
Lixivium i. e. deſtillatio aquæ cineribus liquatæ 370
Loca i. e. pudenda. 238. *Loci* vocantur præcipue feminarum genitalia.
Loca concluſa ad aquiloniam partem. 160. i. e. nullam feneſtram habentia.
— difficilia ſolis tactu. 160. i. e. radiis minime acceſſa, pervia.
— majora 160
— neque plus ſatis brevia *ibid.*
— obſcura *ibid.*
— præfocabilia *ibid.*
— refrigerantia *ibid.*
— ſpeluncoſa *ibid.*
— umbroſa *ibid.*
Locales detractiones, i. e. ex loco affecto 194
Locus devius 23
— luminatus feneſtris altioribus *ibid.*
— medie obſcurus 24
— naturaliter frigidus 160
— ſuffocabilis aëris paupertate 24
Λογοθεωρητοὺς appellant vias ſenſas 116. vias latentes 587
Longanonis i. e. inteſtini recti. 265. 346. 501. 585. Du Cange Gloſſar. med. & infim. Latinit. *Longao*, *Longano*, Longum inteſtinum. Vetus Moſchionis interpres, φύση, *Longao*. Gloſſar. Lat. Græc. *Longao* κωλέντρον. Papias MS. *Colum, vel Longio, quoddam inteſtinorum.* Editum habet *Longior.* Apicius Lib. IV. de Re Culinar. *Longanones porcinos ex jure Tarentino farſos.* Plura vide apud Martinium in Etymologico V. *Longao.*
Longitudine paſſionis 548
Loquutio inprompta 206
— inſuſtentabilis 148
— rara *ibid.*
Lucificus ſol 90
Luctans, i. e. augeſcens 113
Luctatione animi i. e. dolore, moleſtia 313
Lues deifica 146
— pro morbo peſtilentiali 43

Lues

Lues quid 5
Λυμαίνειν pollui Græci vocant 326
Lumbrici albi 537
—— rotundi 538
—— ſanguinolenti 537
Luminare 25
Luminato loco 329
Luminatus locus feneſtris altioribus 23
gemina Luxuriæ libido non dividitur 546
Lycanche 179

M.

raptorio MAchinamento, quod Macron ſparton vocaverunt 597
Macroſparton 597
admixto polline quod Græci Μάκτον vocant 30. 530
Magis vehementer 128
ſub Magiſterio aliptæ vel muſici 413
Magnificam paſſionis ingerunt vehementiam 128
Magnificus tumor 109
parva vero Magnitudine 472
Magnum i. e. ſacrum 146
Majora adjutoria i. e. fortiora Medicamenta 200
Malagma Apollophanis ſeu Polyarchion 134
—— diachylon 431
—— diadaphnidon 432
—— diaeuphorbio *ibid.*
—— dialoe *ibid.*
—— mnaſeon. *ibid.*
Μαλθακοὺς, *hoc eſt* ſubactos ſeu molles 544
Mandere olivam 135
Μανία ſeu μαντικὴ i. e. furor 325
Manificas ulcerationes, *hoc eſt* quas nos extrinſecus infiximus 428
Manna thuris 163
Μανὸν demiſſum ſive mollem appellant 325
Manu operante, i. e. maſtuprante 249
Manutigio, quod Græci χειραψίαν vocant 315. *Manuum contactum* vocat 249
appetitio Marceſcit 598
Marcore demerſi 150
Marcorem Græci μαρασμὸν vocant 170
Maretenus 288
Μαρμαρυγὰς. 287. 292. Μαρμαρυγαὶ ſunt ſplendores oculis obverſantes, incerti & diſcurrentes lucis ſplendores aut ſcintillae, ſplendores vibrantes, aut fulgores ante oculos coruſcantes. Plura vide apud Fœſium Oeconom. Hippocrat. p. 398. V. Μαρμαρυγαὶ.
Marmarygmata ſive marmaryas 292
cibus erit diligenter Maſticatione exercendus 519
Matella 78
omnis corporis Materia, i. e. ſubſtantia, partes tam ſolidæ quam liquidæ 459
Materiarum nomina, i. e. Medicinarum 195
Materias graves i. e. acria medicamenta 198
Matricis vexatione afficiuntur 549
Meatio 119
Meatum fluminis i. e. curſum 288
ob tumoris Medelam 488
Media i. e. præcordia & hypochondria 82. 83
Media materia Græc. μέση ὕλη 37
Medianæ partes i. e. ventres 106
Medianis partibus i. e. pectori & abdomini 539
Medicamen malum i. e. venenum 17
Medicamina, i. e. remedia 144
Medicatum corpus i. e. præparatum 490
Medicatus i. e. qui medicamentum aſſumſit 127
Medicoſa quæ Græci φαρμακώδη 144

Medicoſis fomentationibus i. e. medicatis 365
Mediè lucido loco, i. e. modicè 140
Meditari 101
ne Meditatio potius expuendi fiat 439
vel Meditatione modulationis agoniſticæ 597
Medium papularum i. e. papillarum 138
Μέλανα, vulnerum medicamina ita appellata 253
Melanteriam admiſcent 197
Melloſa dulcedo 141
Meloto involutæ, i. e. ovina pelle 297
adhibita Melotide i. e. ſpicillo, cathetere 571
Membrana i. e. meninx 92
Membrana lateribus infixa 116
— major quam peritonæum vocant 236
— nervoſa 116
Membranas inurit. 89. i. e. meninges quas mentes vocat
ad Memoriam redeant ſanitatis 463
Menſtrualis purgatio 180
Menſtrualis fluoris retentione 467
Mentes inflammare 89
Mentis vanitate jactari 555
Merata potio 386
Meratus potus i. e. meracus 274. 386. 495
Μετάφρενον. 141. interſcapulas 441
Metaſyncritica curatio eſt recorporativa 361. 368. 437. 444
Metaſyncritica ſunt medicamenta quæ exiguos meatus in naturalem ſtatum reſtituunt. Vide ſis Gorræum Definition. Med. pag. 291. voc. Μετασύγκρισις.
Micas ſcintillarum 292
Mictoria medicamina 213
— veſicam moventia 214
Mictuali autem via patiente. 572
in Mictuali via. 582. ad mictuales vias 593
Mictualia medicamenta, quæ urinam provocant, à Græcis diuretica appellata 593
ex Mictualibus i. e. viis urinariis 572
Miliacas ficedulas 277
Μινυθικά, i. e. diaphoretica 282
Minutus magnitudine 121
Mitigabiliter relaxandæ partes 192
quæ Mitiganter emolliunt 552
ulcera Mitiganter amplectitur 516. i. e. blande, leniter.
cucurbitam apponimus occipitio Mitiganter 30
Mitigativa curatio 18
cataplaſma Mitigativum 561
Mobiles atque iracundi 560. Mobilis mente 13
Mobilitate partium i. e. palpitatione 206
reſumptionum Moderamenta adhibenda 437
Moderatione exceſſa 159
in ervi Modo i. e. quantitate 540
Mœſtitudo 14
— vultus 199
Molles ſive ſubactos Græci μαλθακοὺς vocant 544
Molles aliquando ſeu ſubactos homines generari 545
Mollis, i. e. timidus, meticuloſus 188
Mollifica corporis phlebotomia 495
Μονοῦσθαι Græci deſtitui, atque ſolitudinem petere dicunt 326
littoraria Moratione 458
Morboſum reddere corpus 158
nihil in ſe ſanguis habet Mordaciſſimæ qualitatis 589
Mordicatio ſequitur 145
Mordicationem facere 119
potum repugnante Mordicativo 487
Mortem perficere 155
Mortuoſum accidens 29. i. e. lethale.
Mortuoſus vultus i. e. mortuo ſimilis 15

Mo-

Motarium i. e. linteum carptum 483
Motonon 180
Motus i. e. ictus 101
Mucilenta humoris excuſſio 282
——— ventris egeſtio 524
Mucilento humore 430. 559
Mucilentus 103
Μυδρίασις pupillae dilatatio 344
per Muliebre veretrum 586
Muliebrem ſinum 570. 586
Mulſum conditum 556
Multiloquus 76
Multo parviſſime 155
ultra Muros i. e. extra urbem 91
Murta pectora penetranda 406
Muſculorum capita vel ſummitates 549
Muſſitatio 14
Muſico monitore, i. e. phonoſco 334
decoctione Myxarum (non *noxarum*) 539

N.

NArrabilis diffinitio 110
ſi cibum in ſtomacho Natare ſenſerint 441
Natatio fervens vel frigida 562
uſque ad mediam Natem 548
Naturalem tractatum Græci phyſiologiam vocant 22
Naturali urinæ commixta 589
in iis quæ Naturali lege purgantur, i. e. lochiis vel menſtruis 589
Naturalia i. e. mucus narium, ſaliva 57
utendum aquis Naturalibus, hoc eſt naturali virtute medentibus 312. 385
Naturalibus obtruſis 235
Naturaliter frigidus 160
ultra Naturam 548
Nebulo demergi 98
Necroſes. 317. Philoxen. Gloſſar. Νέκρωσις *Mortificatio.* Eſtque nativi caloris in corpore extinctio, qualis oritur in ſphacelo poſt gangrænam; vocatur etiam *Sideratio. J. P. Bruno.*
Negabit ſalutem 183
Negant hauſtum, i. e. deglutitionem impediunt 185
perfecta ejus officii Negatio 571
Nequitia paſſionis 120. 561
Nervi majores, quos Græci τένοντας vocant 106
Nervoſitas. 250. i. e. nervoſum ventriculi corpus 302
Nervoſitas vexata geminet cauſam 555
Neſtide paralyſi vitiato, i. e. inteſtino jejuno 346
ſin vero in Neſtide fuerit collectio 585
inteſtinum, quod Græci Νῆστιν vocant 523
Nidore ſive fumo 516
Nihil curatio impeditur 157
Nimietas furoris 26. 104
Nimietate ſublati 544
ex pulvere Nitreo 385
Noctibus & diurnis, i. e. noctu & interdiu 175
putredo, quam Græci Νομὴν appellant 538
Novata (*cataplaſmata*) frequenti mutatione 120
Novelli inventores 227
Noviſſimam i. e. fatalem defectionem 119
Novitas i. e. varietas 49
Novitate tenera (*vulnera*) 136
nec ullum Novitati liquerit locum 546
Numeroſior ægritudo 33
Nutribiliores ſuccos 595
Nutrimenti majoris 298
humorem Nutritum fervore 187

O.

OB, i. e. ad. ob curationem adhibendam 136
Ob provocandum ventrem 108. 590
Obducat ſtomachum, i. e. lædat. 439.

Vide Du Cange Gloſſar. Med. & Infimæ Latinitatis. V. *Obducere.*

Obdulcantes ſale & oleo. 496. i. e. condientes.

panem ſale Obdulcatum. 488. Vetus Gloſſ. Latino-Græc. *Obdulceſco* Περιγλυκύνομαι.

Objectione i. e. jactatione 275

Objectu 116

Obliquis partibus i. e. lateralibus 349

ut oppreſſi Obmuteſcant 534

Obolus] 108

Obſcurare 25

Obſcuratur fides i. e. difficilior eſt 157

Obtinente judicio ſolutionis 401

Obtrudentia tactu 162

Obtruſis naturalibus 235

Obturamenta 408

Obuncatis unguibus, quod Græci γρύπωσιν vocant. 421. ungium uncatio 149

ex Occultis ſuſpicionibus i. e. dubiis, incertis 197

Oculi lemis obſiti 84

Oculorum aſpectus pinguis. i. e. languidus flaccidus 138

—— difficilis motus *ibid.*

—— immobilitas *ibid.*

—— ſanguinolentia 10

—— ſplendor 138

Odontagogum plumbeum, quod nos dentiducum dicere poterimus. 375. Ὀδονταγωγὸς eſt forceps quo dentes extrahuntur. Philoxen. Gloſſar. Vet. Ὀδοντάγρα *Forfex dentaria*, *Forfex dentalis.* Verum Clar. Voſſius in Etymologico V. *Forceps*, rectiſſime reſcribit *Forceps.* Gloſſar. Latino-Græs. *Forfex dentalis* ἀψὶς, Ὀδοντάγρα, καρκίνος.

Odor gravabilis 53

—— percuſſibilis 63.313

Odoramentorum tempus 89

inflationem vero quam Græci Οἴδημα vocant 524

Oeſypon; lanam ſuccidam. 365. Gloſſ. vet. Græco-Latin. Οισυπος *ſuccida* & Lat. Græc. *Lana ſuccida* πινερὸν ἔριον, ἄπλοτον. ἔριον οἰσυπηρὸν, ἄπλυτον. Eſtque lana ſordida, illota, ſeu potius pinguedo, ac ſudor lanis, intra ovium nates creſcentibus adhærens. Ita enim Plinius H. Nat. XXIX. c. 2. *Quin ipſæ ſordes pecudum, ſudorque feminum & alarum, adhærentes lanis (Oeſypum vocant) innumeros prope uſus habent.* *Dioſcorides* lib. II. c. 84. Οισυπος δὲ λέγεται τὸ ἐκ τῶν εἰσυπηρῶν ἐρίων λίπος. i. e. *Oeſypum dicitur, è ſuccidis lanis collecta pinguitudo.* Ovid. de A. A. L. III. vſ. 213.

Officia naturalia i. e. excrementa 81

Officia Veneris 546

Officii ſui careat viribus 128

Officio ſc. aurium i. e. auditu 368

Officio Veneris 546

Officium *id eſt* quod officit ſeu afficit. ſic officere eſt nocere, obeſſe, Arnob. *offectio.*

Officium naturale i. e. organum excretorium 353

Officium ventris provocari 173

Officium odorandi i. e. odoratus 356

—— odorationis 357

Oleo calido ac dulci madidas (*lanas*) opponimus 29

Oleum amygdalum, i. e. amygdalinum 65

—— lentiſcinum *ibid.*

Ὀλιγαίμυς Græci vocant parum ſanguinis habentes 40

vaporatio, quam Ὠμὴν λύσιν vocant. 510. Ὠμήλυσις, vel diviſis nominibus ὠμὴ λύσις, Farina hordeaca, quaſi cruda farina, ad differentiam polentæ, quæ torretur.

retur. Verum Latini interpretes *crudam* omittunt, lectori intelligendum relinquentes. *Gorræus Definit. Medicar. pag. 520.* Cæl. Aurelian. Acutor. Morbor. Lib. II. c. 9. pag. 94. & cap. 24. pag. 134. vocat pollines aqua ſolutos, & cap. 37. pag. 164. ſimplices pollines. Actuar. de Method. medend. Lib. VI. c. 7. ait Græcos polentam Ὠμὴν λύσιν vocare.

cataplaſma quod appellamus ὠμὴν λύσιν. 64. 134. 164

Ὀμφακόμελι. 437. 454. Eſt potionis conditæ genus ex ſucco acerbæ uvæ & melle. *Vide* Gorræum Definition. Medicar. pag. 336. V. Ὀμφακόμελι.

Ὀνειρόγονος 578

Ὀνειρόγονον, i. e. ſeminis lapſum 289. 292. 309

Ὀνειροπόλησις 578

Ὀνίσκοι, 315. ἢ ὄνοι, aſelli, millepedes, vocantur etiam πολύποδες. Dioſcorides κυβαρίδας, Galenus κυάμυς hoc eſt fabas vocat. V. Porcelliones.

Operantius eſſe 87

--- mederi 215

Operoſa recorporatione 597

Opinatio 95

Opiſthotonia, i. e. ſupinus raptus. 204. ea eſt cum cervix reflexa eſt in poſteriorem partem, aut rigida cum intenſione oculorum & maxillarum. Scribon. Larg. Compos. 255. Vide Cœlium pag. 207.

Ὁπλομαχία *hoc eſt* armorum ficta confrixio 597

Oppreſſerit, i. e. depreſſerit 182

Oppugnet, i. e. impugnet 200

auferendi lapides Opus docuimus, i. e. modum ſeu methodum 571

Ὄρεξις, i. e. cibi vehemens appetentia 44. 446

Oris partes, i. e. vultus 162

Oriza adſtringit 68

Orobo, i. e. ervo in aceto miti macerato 124

excocto tenuiſſimo liquore, quem Græci Ὀῤῥὸν appellant. 514. 515. Vet. Gloſſar. Græco-Lat. Ὀῤῥὸς τῦ γάλακτος. *Serum*, pag. 516. ipſe vocat *naturalem liquorem.*

Os colluere 141

--- fomentare *ibid.*

Os ſacrum, quod Græci vocant ἱερὸν ὀστέον 501

Os ventris, i. e. ſtomachus 158

Oſculari, i. e. oſcula venarum aperiri. 391. occludi interpretatur Dalechampius. 416. ſed neſcio an recte?

Oſculatio venarum ex redundantia materiæ veniens 418

Oſculatione ſanguinis fluor confectus 574

--- ſuffecta 588

Oſculationis. Oſculatio Græcis Anaſtomoſis 390

in Oſculo veſicæ, quam urethram vocant 580

Otico clyſtere, i. e. auriculare 351

Oxymeli, i. e. mulſo ex aceto 126. 129

Ozæna 344

P.

PAlæ, i. e. ſcapulæ 157

inter ſcapulas ſive Palas 437

Palis, i. e. ὠμοπλάτις, 189. Palæ forte dictæ ſunt a ſimilitudine palæ, quæ fuit flabellum ſeu ventilabrum. Verum Iſidorus Origin. Lib. XI. c. 1. pag. 1097. *Palæ ſunt dorſi dextra lævaque eminentia membra, dicta quod in luctando eas premimus, quod Græci* παλαιειν *dicunt.* Gloſſ. Philoxeni ὠμοπλάτη, *Armus*, *ſcapula*, & ὠμοπλάτα *Scapula.*

Paleſtritæ 561

cotpora Palleſcunt, i. e. flacceſcunt 599
Pallor ſubalbidus 500
Palmulæ nucales, quas caryotas appellant 163
— quas Græci patetos vocant 165
— Thebaicæ 122. 164
Palpebram concludendo 358
Palpebrare 102
Palpebraria collyria 498
oculorum Palpebratio 327
Palpebrorum vitio 344
Palpebrum inferius 344
— ſuperius 343
Panem diligenter elaboratum atque exercitum. 489. i. e. ſubactum.
— ſale obdulcatum. 488. i. e. conditum.
Panis autopyrus 598
— diligentius emollitus 561
— ex aqua frigida diligenter eluſus 166
— fermentatus 275
— innovatione calidæ elutus & expreſſus 121
— limpidus 275. 306
— ſtudioſè elaboratus 306
— veteratus 598
Panoſum cibum 303. 423
Papulare, i. e. in puſtulas attollere 355. 450
Παράλειψις & παράλυσις quî differant 343
Paraplecti 201
Paraplexia 200
Parcitate ciborum 476
Παρέκχυσις 468
Παρόπτησις, i. e. adaſſatio, ſeu quando corpus ſole torretur. 281. 283. 355. 814. 597. ignis uſtura. 443. 444. 450
Partiatim adhibere 31
in Partibus albidis 138
Particulariter 100
Partile diſcrepatione 18
Partiles, i. e. ex parte 354
Partiliter. 303. i. e. partitis vicibus, ſeu alternis, viciſſim 414
Parva inſuetorum, i. e. pauca inſueta 508
Parvibibulos Hippocr. dixit phreneticos, quos Græci brachypotas vocant, quod modicum biberent 227
Parvicolles Eraſiſtratus appellavit μικροτραχήλους, hoc eſt, qui minimæ longitudinis habent colla 396
ex Parvioribus volantum 352
Parviſſima fruſta 278
Parviſſimi loci 410
Parviſſimus guttarum fluor 269
Parvitatis cauſâ negligitur 560
Parvum pro parum 9. 37
è falſiore Paſculâ ſitientes 513
Paſſio i. e dolor 17
— complexa 111
— conſcripta 99
— Cynanche 179
— Lycanche *ibid.*
— non inſidioſa 565
— nova vel emergens 500
— peripneumonica 113
— relevata 126
— ſynanchica 179
Paſſio declinat 122
— levigatur 67
— relevatur 67
— ſufficitur 147
— ſumit ſtatum 142
— vehementeſcit 40
Paſſionales Κοινότητες 300
Paſſione ſuccumbente 68
— jactari 546
paſſionis pejorantis 40
— nequitia 73
Pateti ſunt palmulæ 121. 542
Pavide perſuadet 130
caput Pauperum carnibus, i. e. carens 280
Pauſabiliori inſpiratione, i. e. mitiori, leniori 401
Pauſante vomitu 262
Pau-

Pauſante tumore 591
Pauſaverit dolor 273
Peccanter 88
Peccantius 214
injecto aliquo Peccato vitiata 504
Pectine concavo, i. e. ſtrigile 484
——— denſo 356
——— raro *ibid.*
ex Pectione, i. e. denſo pectine 306. 356
Pedes porcini 167
oris Pedor, i. e. fœtor 447
Pejorante Morbo 73
——— ſtrictura *ibid.*
Peloridas 167
leni Penetratione moderata 554
Penetratus pulmo 398
Penſili lectulo. 425. Vocatur *pendens thorus* pag. 427.
Penſilis geſtatio 84
Per menſes ſingulos adhibendum 566
Per ſingulos mictus 570
Percipere, i. e. accipere 102
——— i. e. deglutire 180. 184
radicem Percoctam in mulſa 551
Percunctativo ſive univerſali modo 537
Percunctatum. 18
celeri potu Percurrere 168
Percuſſibilem virtutem 407
Percuſſibilis odor 63
ſine ullo Percuſſu 403
ob ſpiritus retenti Percuſſum 548
Percuſſus, i. e. ictus; percuſſio. 160. 204. Percuſſus repentinus 547
Percutiens tumentia ex fomentis 65
ſi nihil Perfecerit, i. e. profecerit 240
Perfecto appetitu cibi, i. e. refecto. 590
Perferre, i. e. digerere 276
Perficere paſſionem 136
humoris infuſi Perforationem, i. e. penetrationem 468
Perfrictio 235
Perfrictio profunda 380. 547
Perfrictione, i. e. perfrigeratione 197
Perfrigeſcant 281
Περιχαρακτῆρα vocant ferramentum quo gingivæ circum ſeparantur a dentibus. 372. ferrei altheres 374
Perineon. 569. veretri initium 572. 573. 577
Perioſteon, membrana quæ oſſa circumtegit 549
Peritonæi membrana a natura nervoſa 471
Peritonæum 236
Peritoneos membrana 451. 528
Permiſſum, i. e. factum 563
forte Permittitur, i. e. propellitur 548
Perpuncta peritonæi membrana 480
Perpuncti 102
Perſcripſimus 305
Perſecutione ſpirationis, i. e. crebritate & vehementia 138
Perſeverabili tenacitate 257
Perſpicere, i. e. attendere 95
peccare Perſpicitur 556. 557. 560
Pertecto loco 274
Pertetam, nervorum fila teneriora 519
concidunt in breves Particulas 554
veterum Pertranſiendo errores 566
labia vel ora Pertuſuræ patientibus locis adfixerunt 553
Pervidere, i. e. ſentire 118
Perunctio 83. 521
——— laxativa 120
Perunctum reficere ægrotantem 503
Peſſulum. 251. Peſſuli ſunt inſtrumenta quibus fœmineis locis quid inditur, aut illi foventur, vocantur & peſſaria pag. 252. *Barth. Adverſ. 37. c. 23.*
ex Petrenſibus piſcibus 352
Phantaſmata Græci vocaverunt viſa mentem fallentia 225. 579

Pharmaciam, medicaminum regulam. 400. rationem 422
φαρμακώδην 354
φαρυγγοτομία, hoc eſt cannæ ſive gutturis ob reſpirationem diviſura 44
Phaſſæ, i. e. phaſianæ avis 259
Pheugydron, ſiquidem (*æger*) aquam fugiat 218
φιλοπαράβολος 51. 55
φιλτρόποτα medicamina quæ amorem facere videntur 326
Phlebotomati 110
Phlebotomia vexatos 131
Phlebotomiam adhibere 119
Phlebotomice 15
Phlebotomo uti 128
vomitus craſſorum humorum, quos Græci φλέγματα vocanr 528
Phlomos 132. 133
Phobodipſon appellant, quod (*æger*) cum timore ſitiat 218
φοινιγμόν. 356. 414. φοινιγμός eſt rubrificatio, ſeu ruboris per medicamenta excitatio in aliqua parte, quæ fiebat medicamentis acrioribus. Vide *Gorræum Definit. Medic. p. 496.* Cælius ipſe Tard. Paſſion. Lib. V. cap. I. pag. 552. *partium ruborem* interpretatur, & cap. 2. pag. 562. *ruborem cutis* ex ſinapi. *ruborem maximum* pag. 370.
Phragmon Græci vocant ſepimentum, occluſionem. 235. Gloſſar. Philoxeni φραγμός. *Sepes, carrecta, carrectum, dumus.* φραγμὸν *Dumetum.*
Phrenitis quid ſit 8
—— unde dicta 2
Phrenitizare 2
Phthoë, phthiſis 420
Pigmentum, i. e. medicamentum 91
Pinguis aſpectus oculorum, i. e. languidus, flaccidus 138
Pinguium humorum, i. e. craſſorum, viſcidorum 236. 387
Pinnis, i. e. alis 485
Piſces duri corporis, quos σκληροσάρκους Græci vocaverunt 593
Plagellæ Græcis πτύγματα 437
Plenitudo eſt ſanguis abundantia. 44
Plenitudo capitis 435
Plurimum, i. e. plus utilitatis 129
paulo Plurimum cibum dare, i. e. largiorem 431
Politura muri parietis 9
Politus panis. 272. i. e. ſine furfuribus
multi Pollent clyſterib. i. e. uti ſolent 566
Pollinibus (quod Græci ὠμὴν λύσιν vocant) 134. 165
Pollinis ſimplicis, i. e. puriſſimæ farinæ triticeæ 164
Polyſarcia, i. e. ſuperflua ac nimia multitudo carnis 596
Pompoſa atque coacervata ſanguinis effuſio 155
ſanguinis Pompoſus fluor, i. e. copioſus 582
Ponere diſcretionem 158
Porcelliones, hoc eſt animalia quæ humectis & aquoſis locis ſæpe naſcuntur, a Græcis appellata Ὀνίσκοι. 415. 318. *Vide* Gorræum Definit. Medic. pag. 337. V. Ὀνίσκοι.
ſpermaticos Poros, i. e. vias ſeminales 347
vias Græci πόρους appellant 447
ureticos Poros, urinales vias 568
ſiquidem viæ quas Græci Poros appellant. 481. Tranſitus interpretatur. 559. *atque artus* (rectius *meatus*) ſingulos invadens, quos Græci Poros appellant 552
Porrecta longitudine 570
Porrectius 307
Portatoria ſella 273
Portuoſæ navigationes 284

Poſitio indecens jacendi 14
Poſitu denſitatis 121
Poſſeſſos paſſione. 289. 495. pars paſſione poſſeſſa 556
Poſſibilem motum fieri 208
pro Poſſibilitate meditationes adhibendæ 333
Poſſibilitatem virium 276
Poſterganeus raptus quem Græci Opiſthotonon vocant 206
in Poſteros venire cum ſemine 545
Potentia, i.e. experientia 109
hauſtu Potili reddere aërem, i. e. quantum fieri poteſt, 478. raptu potili nidorem transvorare 592
Potu leni, i. e. pauciore 127
Potus pauciſſimus 121
ut ſe immobilem Præbeat 553
podex Præcadens excludatur 570
Præcauta ſecunda die, i. e. vitata. 132
Præcordia mollia 92
Prædata, i. e. ante data 169
Prædato aut ſuperdato oleo 243
—— initio, i. e. præſcripto 275
Prædempto tegmine, i. e. ante ablato cortice 405
libro Prædictivo, quem προῤῥητικὸν appellant 39
Prædigeſto corpore. 563. i. e. nullis cruditatibus aut obſtructionibus impedito.
Prædiſcere 119
Præfecto, i. e. ante præparato 247
ex ulcere Præfecto 574
Præfocabile ſpiramentum 156
Præfocabili ſenſu 435
Præfocabilia loca 160
Præfocabilis ſpiratio 156
Præfocatio 83
Præfocatione ſpiramenti jactantur 157
—— afficiuntur 191
—— à matricis, i. e. ſuffocatione uterina 101
os Prægypſandum 445
Præinfuſa 134
Præpati 154
Præpatiens locus 155
Prælatior uſus cucurbitæ, i. e. magis præferendus 216
Præminiſtrare 154
Præordinatæ cauſæ 17
Præpotandus iis quæ ſupra memoravimus 593
Præpotat 242. 243
Præraſis capillis 575
Prærepto oleo, i. e. conſumpto 238
Prærogatus ſpiritus 35
Prærumpunt corpus 131
Præſauciatis viribus 15
Præſcriptis, i. e. anteſcriptis 267
Præſentato ventris officio 303
Præſervare, i. e. obſervare 215
Præſpicitur 300
Præſtantius odiſſe 17
Præſtipatur ſuperficies corporis 216
Prætacta nervoſitas, i. e. ante affecta 29
Prætactis membris 106
Præter pupulam, i. e. juxta 138
Præter cucurbitam, i. e. ſine cucurbita 561
locis Præulceratis adponimus 554
Prævexatis virib. 147
Praſii, i. e. praſſini ſeu porracei 255
itineris Preſſu 548
Preſſuram differre a ſomno 7
Priapismos 249. 347. 581
Primævo corpore, i. e. juvenili 213
ad Primordia revocare defluxionem 172
Primordia corporis 41
Principaliter. 146. de qua re principaliter docuimus 558
Probabilior, i. e. optabilior 82
Procatarcticæ cauſæ ſunt antecedentes 10
Procurata facie 302
per Profectum ad uſum panis accedere, i. e. ſenſim 68

pulſus per Profectum diminutus 79
Profectus, i. e. morbi declinatio 94
Proficere i. e. melius habere 102
Proficienti ægroto 107
veteres medici Præſciam ſignificationem poſuerunt, & appellaverunt Prognoſin 536
Prominentius 371. 573
Prominere i. e. eminere 13
vel quicquam ſimili Promiſſione conſcriptum 591
Promptiſſime, i. e. facillime 197
Promptius levatum caput, i. e. altius 401
Pronos ſeu declives. 291. pronos in phreniticam paſſionem 12
Propria, i. e. nova 57
—— i. e. præcipua, princeps. 154. Principalis 155
Propriari. 57. ſolidiora propriantur. 598
Propriorum locorum, i. e. partium principum 207
Proſegoriæ 4
Proſperata paſſio 138
Proſtrato alio linteolo tenui, i.e. ante inſtrato 553
Proterva feſtinatione 366
—— mentis cæcitate deceptus. 427
digeſtionis parata Protervitas 598
Protervitate caduca 427
Protervus vomitus 415. 419
Προτρεπτικὸν 325
vino Protropo. 328. 593. Protropum vinum eſt quod ante calcatas uvas ſua ſponte defluit. Plin. H. Nat. Lib. XIV. c. 9. *Sed inter hæc genera potuum ponere debeo protropum: ita appellatur a quibusdam muſtum ſponte defluens, antequam calcentur uvæ.* Columel. XII. 27. vocat *muſtum lixivium.*
Provocabilis 257
Provocare per podicem 125
paulo Proximius lenimentum 565
Proximos nativitati infantes 295
mollibus Prunis impoſitæ 374
Pruriens corpus fœminando correxit 545
Pſilothro expoliandum. 401. ψίλωθρον eſt medicamentum depilatorium, quod pilos corrumpit, cutem depilat ac deglabrat. Quidam unguentum vocant; verum eos redarguit Henr. Stephan. in Theſauro Ling. Græc. T. IV. p. 708. cum ait: Non eſt unguenti genus, aut certæ cujusdam compoſitionis nomen, ut aliqui exiſtimaverunt, ſed quæcunque medicamenta aut illita aut affricta pilos demunt, ψίλωτρα dicuntur. Meminit ejus Martial. Lib. III. Epigr. 74.

Pſilothro faciem levas, & dropace calvam,
Numquid tonſorem, Gargilione, times.

& L. VIII. Epigr. 93. *Pſilothro viret* &c. Vetus Gloſſar. Græco-Lat. ψίλωθρον *Miredila, Mirendila, Auripigmentum.*
Pſiſanæon 413
ψόας aprorum clunes 167
ψυχρολυσία, i. e. frigidâ lavari, ſeu frigidum lavacrum 44. 285. 433. 444. 579
Pſychroluſia 464
Ptarmica 445. i. e. ſternutatoria 457
Πτύγματα. 271. Ptygmata. 311. 402. i. e. complicati panniculi, & in ſinus convoluti. Vocat & *plagulas*, & pag. 437. *multiplicata linteamina.* Theodorus Priſcianus. Lib. II. c. 2. male *Pertigmata.*
Πτύσις influxus ad thoracem vel pulmonem 379
Pubentes, i. e. pubeſcentes 472
Pubetenus, Græc. ἦτρον 27. 266. 297. 506. 573
Pulento frixo 384

Pulicaria. i. e. Pſyllium 162
Pulmenta. 37. mox pultes vocat
Pulmentum aſſum 277
—— coctum *ibid.*
—— ſalſum *ibid.*
Pulmentum, i. e. cibi mediæ materiæ 37.275.276
Pulmo inſenſibilis 116
ex Pulmonis calamo, i. e. aſpera arteria 398
—— cannula 402
Pulſo mentis judicio, i. e. excitato 337
Pulſuoſus dolor 112
Pulſu maligno 504
—— obſcurato 343
—— ſubmerſo 11
Pulſus celer 112. 138
—— celerrimus 104
—— celſior 101
—— creber 155
—— debilis 421
—— deficiens 8.113
—— demerſior 147
—— demetſus 148
—— denſior 12.112
—— denſus 80
—— deſerens 113
—— diminutus 103
—— durus 104
—— erectior 159
—— erectus 73
—— febricitans 99
—— veluti fluctuans 113
—— quaſi fluens 148
—— formicabilis 138
—— formicalis 421
—— fortis 112
—— humectus 101.103.147
—— humilis 79
—— humilior 12
—— imbecillis 104.159
—— imbecillus 156.435
—— inæqualis 76
—— inanis 73.75.159
—— inflatus 77
Pulſus inordinatus 76.113
—— intercapedinatus 76
—— coacervatim interiens 80
—— latens 138
—— magnus 75.103
—— malignus 225
—— marceſcens 15
—— obſcurus 148
—— ordinatus 76
—— parvus 8
—— parviſſimus 156
—— piger 73
—— plenior 80
—— plenus 101. 103
—— rarus 78
—— ſubinflatus 20
—— ſubmerſus 11. 15
—— tardus 75
—— tremulus 148
—— validus 156
—— vehemens 103.138
—— velox 80
Pulſus amputatio, ἀσφυξία 507
—— defectio 133
—— denſitas 17.34
—— erectio 101
—— humilitas 34
—— magnitudo 156
—— obſcuritas 270
—— parvitas 507
—— percuſſus fortior 73
—— ſaltus 76
Pulſus reſurgit 150
Pultem calidam, madidam 120
—— craſſiorem *ibid.*
Pultes oleatæ 167
Pulticula conſtrictior, i. e. craſſior. 121
Pulviſculum facientes 554
Pulvoſo atteſtante terrore 528
omni Purgamento abſolutas (*ſquillas*) 477
novæ Purgationis, i. e. menſtruæ. 295
Purgativa medicamina Græci καθαρτικὰ vocant 128. 285.364

Puritatis metas aliis ex animalibus docet 546
perfecta Purulentatione 583
de cunctis Purulentationibus 567
ad Puſtulationem partium 233
—— corporis 234
Puſtulationem locorum faciendam probaverunt 553
ne vicinantia uſta Puſtulentur *ibid.*
quo ſuperficies corporis Puſtuleſcat *ibid.*
Putamina bulborum molliunt 173
Putredo magna Græcis νομή. 502
Vide ſis Gorræum Defin. Medic. p. 315. & Fœſ. Oecon. Hippocrat.
ſtercora Putria egeruntur 585
Putruoſum ulcus 423
Pygolithon. 304. vox procul dubio corrupta

Q.

QUaſſabilis 81
Quaſſatio *ibid.*
capitis Querela, i. e. dolor 201
tuſſiculæ Querela ſequitur 588
Quicquam ſingulare 77
Quomodo *pro* Quoniam. 23. 47. 56
—— i. e. quod 154

R.

RAdius virilis 225
Radix virilis, i. e. colis 347
Ramentoſa 507
Græci ῥάκωσιν vocant 599
vaporem Rapere, i. e. attrahere 185
Raptorio machinamento geſtetur 464
Raptu alterno per membra tentari 97
—— vexatis, i. e. ſpaſmo laborantibus 208
Raptus, i e. adductio materiæ 215
—— in exercitio factus 547
—— i. e. convulſiones 8. 14
—— corporis Græc. σπασμὸς 104. 489
—— ſive contractio nervorum 226
Raptus cucurbitarum, Græci κύφας vocant 32
—— leviſſimus cucurbitæ 120
Raritate viarum 153
ſui Ratione, i. e. ex ſua natura 429
Recalefacere 99
Recenti aqua, i. e. dulci 404
Recepta tenet vitia 546
Receſſu facili 161
Recolamus, i. e. relocamus 353
manum Recolligunt 102
lecto Recollocandus 279
Recordatio difficilis 79
Recorporandi virtutem 198
Recorporativa curatione 305
—— virtute 552
Recorporativæ virtutis, quam Græci μετασύγκρισιν vocant. 173. 233. 385. de hac voce vide Ducange Gloſſar. Med. & inf. Latin. V. *Recorporare.*
Recorporativis adjutoriis 233
quod Rectè probamus 483
Rectos epilepticos, i. e. erectos 301
Recuramus 303
Recurare 278. 463
Recurrere ad ſigna ſalutaria 79
—— in ſolutionem 149
—— in febres 150
Recurſio 182
Recuſanda 134
Recuſanda abſtinentia 593
Recuſare *eſt* improbare 43
Recuſſabili fera (*utatur*) quam Italicam vocant 464
ad mediam partem Redacta 515
Redarguere, i. e. cohibere, impedire 47
materia Redarguit, i. e. avertit 566
ad modum præmixti lactis Redeat. 516
Redulcerantur. 406. i. e. de novo ulceroſa fiunt. Columella Lib. VII. cap. 5. *Plaga redulceratur.* Vet. Gloſſ. Latino-Græc. *Redulcerari* ἀνελκεσθαι.

Re-

Redulcerantia 406
Redundantia humorum 130
— i. e. copia 158
Referiat medicamen. 502
Reſtabilis cibus 494
Reſtantia medicamina. 475. i. e. diaphoretica
Reflari 30
Reflata ſiccoſitas, i. e. efflata 141
Reflatio 272
loci prominentia Reflatur, i. e. retrocedit 588
Refracti 169
ne frequenti officio cauſa Refricetur 580
Refundendos cineres, i. e. effundendos 248
Refuſo lacte 514
Regionaliter obeſſe 144
Regulam dixit ſiccam, i. e. diætam. 556
Regulantur ſive diriguntur eorum virtutes 453
libris Regularibus, quos diæteticos vocant 399
Relabent, i. e. relabuntur 436
Relatio laboris 101
Relaxator fluentium 172
facies aqua tepida Relevanda, *malim* relavanda 500
Relevati 19
& Relevatio ſedentibus 584
quæ nullam faciat Relevationem, i. e. nubeculam, ἐναιώρημα 568
Relocare 297
Remiſſibili quadam digeſtione 407
Remiſſivis rebus ac congruis tumentia relaxare 192
Remordentibus materiis 395
Remordentis vini, i. e. adſtringentis 414. 425
Renalis paſſio. 567. νεφρίτις.
Repercuſſibilis uſus 285
Repercuſſu 162
Repoſita caro, i. e. diu ſervata 109
Repræſentant ſtomachi vigorem, i. e. reſtituunt 164
Repulſione, i. e. refutatione 386
linteolum Reſimplicatum, i. e. reduplicatum 554
Reſinale 413
Reſinalia 424
Reſipiant 337
Reſonans ſingultus 101
ſenſus quidam Reſonantium articulorum 558
Reſonus 471
Reſpiratio anhela 148
— calida 130
— exſtincta 79
— facilior 159
— humanior 73
— inſuſtentabilis 148
— levior 159
— major 78
— parva 148
— tardior 78
— tetri odoris 130
Reſpiratio craſſeſcit, i. e. fit tarda & alta 79
— efficitur levior 149
Reſtringi celeriter 149
Reſumere ægrotantem, i. e. reficere 73
Reſumi geſtatione 465
Reſumtus, i. e. cibo refocillatus. 120. Reſumtio, i. e. refectio, reſtitutio. *Barth. Adverſ. p. 2554.*
Retangentes, i. e. ſæpe contingentes 404
Retardatum mictus officium 571
vulnera Reterget 424
Retrogreſſus 275
Revincendæ paſſionis, i. e. evincendæ 189
Rheumatiſmus levis humoris fluor 139
cum Ridiculo delirare, i. e. riſu 16
ῥῖγος, rigor naturalis ſeu mordicatio. 263. Gloſſar. Philoxen. ῥῖγος *Algor.* Latinis *Rigor.* Videſis Fœſii Oeconomiam Hippocrat. & Gorræum

ræum Definit. Medic. V. ῥίγος.
Rinenchyton. Ferramentum ſeu inſtrumentum quo naribus aliquid infunditur. 375. 445. Vide Joan. Rhodium ad Scribonii Largi compoſition. 7. pag. 38. qui *Rinenchyten* legit.
Riſus tacitus 14
Robur corpuſculi ſolubile 150
—— dimiſſum 150
—— paſſionis 556
ῥόγχος ſtridor gutturis. 102. Ita forte leg. 138. ubi ῥόγμος.
Roſcida ſudatio, i. e. ſudor colliquativus 56
Roſcidus ſudor 435
Roſeo oleo, i. e. roſaceo 163
Rotundata, i. e. in paſtillos formata 517
Rubi foliis, quem Græci βάτον appellant 164
Rubor cutis faciendus 414
—— quem Græci φοίνιγμον appellant 562
Rubrior ſanguis 124
Rubus eſt agreſtis celſæ coma 120
Ructatione jugi 523
Ructationes acidæ 284
—— fumoſæ 255
—— tetræ 584
Ructationibus 237
Rudimento temporis 287
Rugitus interiorum, quem Græci βορβορυγμὸν appellant 436. 529
Ruma gutturis circulus 385
ad Rumam quam Græci βρόγχον appellant 586

S.

SAccelli ex cantabro calido completi 238
Saccellis laneis 124
Saccello incluſo. 124. i. e. minutiſſimo ſacco, unde & *Saccellare*, i. e. per ſaccum talem transmittere vel percribrare. *Barth. Adverſ. VI c. 17. pag. 285.* derivatum a *ſacco*, quod *exprimo* exponitur à Gloſſatore Arabico-Latino. *Id. c. 19. pag. 289.*
Sacrum, i. e. magnum 146
Sæpius, i. e. tantum 257
Sale torrido implere ſaccellum 552
cum Salis flore, quem Græci ἅλος ἄνθος vocant 498
Salis (ita lege pro *Solis*) igniti vaporatio 552
Saliva craſſior 78
—— exuſta, i. e. tenax, viſcida *ibid.*
—— indigeſta *ibid.*
—— reflua *ibid.*
Salivoſus 76
ob Salſitatem 514
Salſum, i. e. ſalſamentum 444
Saltibus implicatis 147
Saltu agitata corporis pars 330
Saltu errante, i. e. vago motu 200
vel Saltu 574
Saltus, i. e. cordis palpitatio 101. 209
—— cordis 327
Saltus inferioris labii 79
Salutaris corpori particula, i. e. ad vitam ſummè neceſſaria 154
erit Sanabilius 541
Sanguinatio fit 526
fluunt Sanguine 393
ægrotantes fluunt Sanguinem limpidum 392. 393
Sanguinis ſolutionem fieri, i. e. fluxum 391
corpuſcula gelati Sanguinis 395
Sanguinolentia oculorum 10
Sanguis flavus 393
—— parvus, i. e. paucus *ibid.*
—— plurimus *ibid.*
—— ſpumoſus. *ibid.*
—— ſubtilis 143
—— tenerior, i. e. tenuior 395
—— tenuis 143
—— viſco acervatus 572
Sanguis plurimum fervens 393

Sanguis ferri perſpicitur 393
Sanguiſugæ, i. e. hirudines 272.575
Sanguiſugas Græci βδέλλας appellant 188
Sanitas laudabilior 310
Sanitas datur, i. e. redditur 595
Sanitate liquida 312
differendam Sanitatem, i. e. conſolidationem 428
vehementius Sauciare 540
Saucietas 413
lienis duritia vel Saxitate, quam Schirroſin vocant 448
Scamma. 364. Terminus ſeu limes deambulationis in arena, aut ſpatii quod tranſiliunt, qui ſaltu ſe exercent. Fiebat autem is terminus ducto ſulco, unde Philoxenus in Veteri Gloſſar. σκάμμα *foſſum*. Voſſius *in Etymol*. V. Scamina legit *Foſſa* non *Foſſum*. Eſt & σκάμμα pars circi σφενδόνῃ oppoſita, qua parte latior eſt. Du Cange Gloſſar. Med. & Infim. Græcit. *Scammata, arenæ, ubi Athletæ luctant*. Iſidor. in Gloſſar. Plura deſideranti ſuppeditabit Petr. Faber Agoniſt. Lib. II. c. 1. & cap. 7. ubi hunc Cælii locum hoc modo refingit. *Ordinat præterea idem*(Aſclepiades) *in arenæ ſpatio quod appellant deambulationem atque tranſcenſum lignorum*. Sic enim malo, ubi vulgo ſcriptum *deambulationem quod appellant Scamma*.
Scammonia, Græcis diagridium 417. 33
Scammoniâ detrahere materiam 470
Scaphia poſita. 511. ſcaphia ſunt alvei ſeu pelves ac vaſa fæcibus alvinis recipiendis dicata, ita enim Papias; *Scaphium vas ad turpes uſus aptum, id eſt ad requiſita naturæ*. Perottus Sepuntinus Cornucop. pag. 574. *Ab hujus* (ſc. ſcaphæ) *ſimilitudine ſcaphia dicuntur vaſa, quæ ſordium, & purgandi ventris cauſa fiunt*. Ita etiam Ulpianus leg. 27. §. 5. ff. De Auro, Argento legat. *Argento legato, non puto ventris cauſa habita ſcaphia contineri, quia argenti numero non habentur*. Verum Julius Pollux Lib. X. cap. 9. quo deſcribit vaſa excrementis faciundis inſervientia, tradit σκάφιον fuiſſe mulierum, quemadmodum λάσανον virorum.
in Scaphulam deponi 177
Scaroticis medicaminibus, i. e. eſcharoticis 451
Scaroſin, i. e. Eſcharoſin 314
Scatebræ Græci Ἰόνθυς vocant 102
Scatentis ſtercoris, i. e. bullientis 499
Scatere, i. e. ſpumare. 409. ebullire 506
Schema jacendi 20
Schirroſis, extans durities. 448. ſaxitas.
cum alumine Schiſto, i. e. ſciſſili 383
lac quod Σχιστὸν appellatur 522
Scilla *Vide* Squilla.
Σκότωσις 104
Σκύβαλα, i. e. excrementa ventris 44
Secum mixta, i. e. ſibi invicem 145
Secundo, i. e. exinde ſeu poſtea 291.567
Secundum, i. e. paulo poſt 78
Secundum papillam 154
Sedes, i. e. ſanitas 15
Sedimina, i. e. ſedimenta. 571
— purulenta 588
cum aceti Sedimine 564
Sedimine craſſiore 572
cum arenoſo vel capilloſo Sedimine 573
Segneſcentibus, i. e. parcius exeuntibus 122
morborum pulſa Segnitie 576

Sella bajulatoria 33
— portatoria 273
Semiclauſum os 79
aquoſa Semina 577
Seminali medicamine poto, i. e. emulſione ex ſeminibus papaveris &c. 66
Seminis elapſio 249
— jactus. 249. Lucretius IV. 1268. *atque locis avertit Seminis ictum*. Faber *ſemine jactum*. Id enim convenientius dicitur, cum *In eo Venus, ut muliebria conſerat arva.*
— lapſus 249
Semperviva, quem ἀείζωον vocant 164
Senilibus annis affecti 131
Senſibilis vomitus, i. e. gravabilis 362
Senſio ſtomachi, i. e. inſertio 101
Senſuales vias Græci αἰσθητήρια vocant 6. 23. 487. 600
Senſu ſummo atque attento habitantur i. e. afficiuntur 214
ad Senſum patientis 548
Serrago cornu caprini, i. e. ramenta 42. Cervini cornu, quam Græci ῥίνημα vocant 539
Servabilia. 69. i. e. obſervatione cognita
Servabitur, i. e. cavebitur 423
Servanda, i. e. cavenda, vitanda 313
— i. e. obſervanda 311
Servandus, i. e. vitandus 203
longe Servantes, i. e. caute fugientes 189
Servationem intuens, i. e. obſervationem 197
Servientes, i. e. ſervi miniſtri 26
juxta Seſſionem veretri, i. e. infimam partem 572
Seſſioni, quam Græci hedram vocant 509
Seſſionis, i. e. longi inteſtini 265
conſenſus Seſſionis oculorum, i. e. orbitæ 380
Seſſorium 33
Seutlophace eſt beta cum lenticula 175
Sextarii. 43. Sextarius quale menſuræ genus fuerit accurate demonſtraverunt Joan. Rhodius de Ponderibus & Menſuris. p. 27. & Eduard. Bernardus de Menſuris & Ponderibus pag. 21. & ſeq.
Sexualibus manibus, i. e. alterius feminæ 251
Siagonæ 281. 303
Siagonitæ muſculi buccarum 97. 101. 205. 210
Sibilatio vel ſtridor 421
Sibilatus vehemens 138
— aſper *ibid.*
Siccabilem, i. e. ſiccandi vi præditum 484
Siccabiles 485
Siccatis ſpongiis, i. e. expreſſis 505
quæ Siccaverunt. 26. forte legendum quæ *ſicca erunt* vel *ſicca fuerunt*.
Signa præſentia 159
— concurrentia *ibid.*
Significatio non ex uno vel duabus, ſed multis concurrentibus firmatur 13. 158
Significatio confirmanda 159
certa Significatione indicant 11
Significationem accipere 159
Significationes, i. e. ſigna 97
ſufficit ad diſciplinam Significationis faciundæ 587
Signis manifeſtis atque promptis. 526
Signum quid 11. 13
— indicabile 77
— & accidens quî differant 152
Similare craſſitudinem mellis 163
Similare ſaniem vel cruorem 157
Similigena admiſcemus 125
Servanda ſimplicitas curationis 561

Simplicitate miti confecta cataplaſmata 185
Simyla 141
panis Similaceus qui & *ſemenillus* vocatur. *Vide* Du Cange Gloſſar. Med. & Infim. Latin. i. e.
Sinapiſandas manus 314
alternis Sinapiſat diebus 556
Sinapiſmus adhibendus 474
Sinat, i. e. deſinat 10
Sinceritati propinquantes 102
niſi forte Siniſtri, hoc eſt σκοιοὶ fuerint ægrotantes 550
Sinu feminarum 574
Sinuatis clunibus 548
Sinum muliebrem 571
Sitis inſatiabilis 435
— extenditur, i. e. augetur 459
Σμήγματα, quæ nos laceſſentes atque purgativos pulveres nuncupamus. 498. Gloſſar. Vet. Græco-Latin. Σμήγματα *Lomenta.* Gorræus Definition. Medicar. pag. 485. Σμῆγμα ἢ Σμῆλη, eſt pulvis ſiccus qui cuti non unctæ inſpergitur ad eam detergendam. &c.
Sola probanda, i. e. ſimplicia 516
Solicationes (i. e. ſolationes), quas Græci ἡλιώσας vocant 498
Solidare glutinata 406
Solidati articuli i. e. indurati 559
Soliditas liquori accedit 121
Solio oleo calido pleno ægros dare 531
Sollicitam habentes calcis vel auripigmenti injectionem, i. e. periculoſam, ſuſpectam, minime tutam 506
Sollicitare, i. e. ſollicitum reddere 107
Solubilis, i. e. reſolvens, relaxans 160
in Solutionem laxari 155
— i. e. criſin venientes 158
Solutionem ſollicitam provocant 131
Solvi, i. e. animo linqui 155
Somnioſi, i. e. ſomnolenti 200
Somnum decuſſerit æger 307
Somnus altior 150
— conciſus 304
— inanis, qui nihil confert ad valetudinem 292
— intemporalis 25
— ſuſpenſus 304
— turbulentus 138
Somnus opportunus minus cibo reficit 29
— permittendus 140
Sonitus capitis 12
Sorbilem dabimus ſuccum 593
Sorbili ſopori ſimili 80
Sorbilia 593
Σπαραγμὸν, i. e. inanem cum magna anxietate conatum. 312. σπαραγμὸς idem quod σπασμὸς *convulſio*, *laniatus.* V. Fœſ. Oeconom. Hippocr. p. 578.
Spaſmus *hoc eſt* membrorum conductio 79
Specialis concurſus 158
— ſignificatio 586
Specialius jactantur, i. e. exitialius 236
Specularia detrahentes 166
Speluncoſa loca *ibid.*
Spermaticos poros, i. e. vias ſeminales 250
ex primo cervicis Spondylo 281. i. e. vertebra; legendum eſt *ſpondulo.* Σπόνδυλος enim apud Hippocratem L. I. Sect. II. Porrh. vocatur ſecunda cervicis vertebra. Vide Gorræum Defin. Med. V. Σπόνδυλος.
ad ultimum Sphondylum 281
Spiramenta, i. e. carnium interſtitia 471
— obſtruere, i. e. guttur & laryngem. 311
Spiramentis facilibus 273
Spiratio, i. e. reſpirandi organa 384
— circum dolens 112

Spiratio celerrima 113
— difficilis. 138. Græcis δύσπνοια 112
— frequens 112
— hirta 236
Spiratio obtuſa 112
— ordinata 20
— præfocabilis 156
Spirationem facilem facere 160
Spiritus ſunt tenuiſſima corpuſcula 455
Σπλάγχνα interanea 586
Spumatio oris 182
Sputa abundantia 126
— alba 420
— dulcia *ibid.*
— feculenta 420
— fellea 138
— flava 126
— florida *ibid.*
— fulviora 138
— fumoſa quaſi fuliginoſa *ibid.*
— livida 126
— mitiora 127
— praſina 420
— purulenta *ibid.*
— ſalſa *ibid.*
— ſanguinolenta. 116. 138. i. e. cruenta 420. quæ Græci αἱμάλοπα vocaverunt
— ſegniora 129
— ſpumoſa 126
— ſpumoſiora 138
— tenuia 126
— tuſſita 116
— varia & contra naturam 118
Sputa agere 127
— excludere 134
— jactans 138
Sputamina 421
Sputis limpidis 422
— miteſcentibus atque ſegneſcentibus 122
— parvulis 420
— ſanioſis *ibid.*
Sputorum emiſſio 135
cum plurimo Sputu 521
Squilla 355. vulgo vocatur ſcilla, de cujus ſpecie vide Bauhini Pinacem Lib. II. ſect. 4. pag. 73.
Stantes in rotunditate maculæ 102
Stanti exercitio moveatur, i. e. ſtatario 304
Statio, i. e. torpor. 93
in Statu acceſſionis 162
— paſſionis 3
exſpectato febrium Statu 48
Statum ſumere 101
Statum infirmitas acceperit 33
Stercora coagulata magis atque coacta 525
in Stercoris venire qualitatem 525
Sternutamenta Græci ptarmaca vocant, i. e. ſternutatoria 85. 283
Stimuloſo deſiderio 250. 581
Stomachi querela 434
Stomachici quinam ſint 104
— cardialgia laborantes 156
Stomachum immobilem, ac fixum, vel inflexum permanere 237
— i. e. gulam 345
Stomachus tumens 128
— ſupinus 278
De varia vocis *Stomachi* ſignificatione *vide* Hieronym. Mercurialem Variar. Lect. Lib. I. cap. 1.
Stomatica. 375. leg. Ἀναστομωτικά.
Strabos effingit ægrotantes 293
Stramenta tenera & tritiora 161
— duriora atque frigerantia 579
Stramentis mollibus jacere 118
Stramina concava facere 161
molli Stramine 562
Stridor reſonans 138
Strigilis raſio 532
Stymmata, i. e. leviter ſtringentia 186. Gorræus Definit. p. 436. Στύμματα, ait, dicebantur veteribus unguenta ſolidiora & corpus habentia, eaque erant odorata.
Stypteriazas aquas, i. e. aluminis na-

naturam exhalantes 492
Στυπτήρια. 403. Vetus Gloſſ. Græco-Lat. ϛυπτηρία *alumen, aluta.*
Στύψις conſtrictio 502. 508
Στύφοντα Græci vocant, quæ ſiccare valeant 508
Sub his partibus 157
Sub hoc argumento 128
molles ſive Subactos Græci μαλθακὺς vocaverunt 544. 545
Subdolens faucium ſenſus 181
Subjecto obſtaculo, i. e. objecto 299
Subinanis erectio 15
Subinſiari 370
Subinflatus vultus ſive plenus 12
erunt Sublevandæ vires 594
Sublevandarum venarum, i. e. elevandarum 190
Submittere, i. e. ſubmovere 553
Submotis cataplaſmatibus 121
Subrectione inflexibili 182
Subridere 15
difficilius & dolentius Subrigant 549
rurſus Subſidunt 548
Subunctionibus utemur 188
Suburunt 173
Succedentes invadere, i. e. liberos natos 558
ſectarum Succeſſores 202
Succeſſus, i. e. ſucceſſores liberos ſeu fœtus 338
Succulentos homines, ſeu facile curabiles 396
Succum, i. e. cremorem 302
Succus, i. e. ptiſana 132. 142. 143
Sudare recte 159
Sudari, i. e. exudare 595
quorum gingivæ Sudaverint ſanguinem 454
Sudor æqualis 159
— aquatus 148
— calidus 159
— coacervatus 148
— craſſus *ibid.*
— diaphoreticus 159
Sudor extentus 27
— frigidus 159
— igneus 102
— immodicus 159
— inæqualis *ibid.*
— inutilis *ibid.*
— loturæ carnis ſimilis 148. 159
— modicus *ibid.*
— parvus 148
— pernicioſus 159
— plurimus 148
— male redolens. 148. non male 159
— repentinus 148
— roſcidus 293
— ſalutaris 159
— ſuccidus, i. e. glutinoſus 148
— tenuis *ibid.*
— tractuoſus, i. e. glutinoſus *ibid.*
— viſcoſus *ibid.*
— adeſt 156
Sudores frigidi 79
— glutinoſi *ibid.*
— mediocres 158
— proſperi, quos Græci Criticos vocant *ibid.*
— tenues 81
Sudores conſtringens 158
Sudoris ordo *ibid.*
— qualitas *ibid.*
— quantitas *ibid.*
Sudoris ignei defluxio 378
Suffecta ſtrictura, i. e. excitata, genita 139
— collectione 585
Sufficitur paſſio 147
Sulcata pannoſitas, quam Græci ῥάκωσιν vocant 34
donec mellis Sumat craſſitudinem 506
Summitas cordis 22
— naſi 421
— ſtomachi 445
— vertebrorum 547
in Summitate cutis 584

Summitate accenſos ligneos fungos 554
ad Summitatem pedis 548
Summitates digitorum 421
— articulorum 167
Sumptiones, Græci Μεταλήψεις appellant 5
σύντηξις, defluxio 421
Superaſpergere 552
quod ex confectione Superat, i. e. ſupereſt, remanet 506
Supercreatam, i. e. adventitiam 479
Superdeſtillantes liquefactam calcem 554
Superflua, i. e. excrementa 572
Superimponere 552
Supermiſſo liquore 515
Superpoſitæ cutis inflatio 236
Superpoſitionem, i. e. paroxyſmum 413
Superpoſitionis tempore 436
Superſtitione traducti 334
Superunctiones tenuabiles 193
Supinæ poſitionis jacendi facultas 138
Supinatione ſtomachi, i.e. debilitate 516
Supinatis ægrotantibus 584
Supinitate ſtomachi decoqui 156
Supinus ſtomachus 278
Suprapoſitionis, i. e. exacerbationis 267
factam Suſceptionem puris, quam μετάληψιν vocaverunt 587
Suſpenſa poſitio palpebrarum 293
Suſpenſio palpebrarum 199
Suſpenſo lecto moti ægroti 33
Suſpirium, ſive ſpiratio difficilis 117
Suſtentatæ pulmonis partes 115
quæ corporis ſuperflua Suſtineat acriora 572
Suſtinere nutrimentum 129
— tranſitum ſtercorum. 589. materiæ *ibid.*
Suſtollere 105. 584
Συμπάσματα, i. e. aſpergines 576
Συμπάσματα. 466. Συμπάσματα dicuntur quæ aliis διαπάσματα & καταπάσματα. Foeſ. Oeconom. Hippocrat. pag. 595. V. συμπάσματα.
Sympaſmatibus utentes quæ nos aſpergines dixerimus 171. 306. 458
Synanchica paſſio 136
cauſas Synecticas 44
per urinam corporis defluxio, quam Syntexin veſicæ vocaverunt 465

T.

TAbellam alearem aut feruleam 351
Tabida corpora 596
Ταχύπνοιαν, celerem ſpirationem 377
Tactus judicium adhibere 159
Tamquam, i. e. utpote 73
Tantum latens, i. e. adeo 586
Tardans paſſio 524. 561
longo tempore Tardante 581
Tardationes 353
non Tardet in corpore 581
paſſio Tarditate inveterata 552
Tardius, i. e. diutius 502
Tegmen inanimatum & inſenſibile 149
Temporaliter 89. 413
— abundare 148
Temporalis acceſſio, i. e. particularis paroxyſmus 159
Temporum annales partes, i. e. anni tempora 396
Tenacior ligatura 402
— ligatio 439
blanda manuum Tenacitate 505
Tenebratio viſus 287
— vel caligo 293
Tenebricoſitate vexatur 296
Tendere medicaminis virtutem, i. e. intendere 409
Tenere, i. e. retinere 169

Te-

Teneribus ſtramentis, i. e. teneris 439
Teneriorum inteſtinorum, i. e. tenuiorum 505
Teneritudinis 408
τενοντάγρα ſi majores tenuerit nervos 557
Tenontas Græci vocant nervos majores 188. 281. 303. 559
Tenſio ſicca 182
cum Tenſione inguinum 574
habitudine plenis Tenſiores, i. e. ſeu potius *lege* Tenuiores 567
inteſtinis Tenſioribus, i. e. tenuioribus. 585. forte legendum *Teneerioribus* uti pag. 586
Tentantibus i. e. pronis, declivibus 206
Tentiginem genitalium 251
Tenuabiles ſuperunctiones 193
Tenuat atque dirarat motus 33
membra Tenuata langueſcunt 559
ſi majores Tenuerit nervos 557
cruris Tenuitas, quam Græci atrophiam vocant 548
corporis Tenuitas nimia 568
Tenuiter maſticans 279
Tepidare aërem 410
Tepores adhibere 127
Teporibus admotis 431
Terebratis oculis quod Græci παρακέντησιν vocant 335
Terga præuncta, i. e. coria quadrupedum 355
Terram perfundere frigido liquore 161
Terrena cubatio 547
peregrinatione Terrena atque maritima 335
Teſta ſepiarum, i. e. oſſa 492
terebrationem Teſtæ, i. e. cranii 314
Teſtea vaſcula, i. e. terrea, figulina. 437. corpora 598
Teſteo vaſculo 409
Tetanica paſſione 241
τεθαλασσωμένος οἶνος, vinum ſale vel aqua marina mixtum 55. 170. 176
Teutlophace 50
Thaſpia ſeu ferulago 108
Theanitorum provincia 595
θηρίδια beſtiolæ 540
Thorax extantior 138
Thoracis everſione, i. e. ſtomachi 430
θρομβώδες, lac coagulatum 513
θρόμβωσιν Græci vocant, quando gelatus obſtiterit ſanguis 507
θρόμβους Græci appellant gelati ſanguinis corpuſcula. 347. 524. Vet. Gloſſ. Græc. Lat. θρόμβος *Grumus*.
tabulæ Tiliari apponentes 554
Titillati 79
Titillatus 82. faucium 395
Toleratus nutrimento 129
ſine ullo Tormento redduntur 141
cum inteſtinorum Tormento 588
Tormentum facit partium 587
Tormentum, i. e. ileon 235. 237
ligationibus Tormentuoſi organi, i. e. vinculis carnificis 206
Torrida id eſt ſubaſſata 459
τορυνητὸν. 272. pulticulam ex pane 300
τραχηλισμὸς 597
Tractuoſus, i. e. glutinoſus 184. videtur ſuccidus exponi 159
Traditiones caducæ 74
Tragoptiſana 441. 442
dabimus Transbibenda, i. e. transvoranda 533. 532
Transforationis partes, i. e. oculos, nares, aures, anum 289
Transmutare ad alium locum 55
Transpungendum lienem 455
ob Transverſionem, i. e. averſionem, revulſionem 174
Transvorare 14
Transvoratio, i. e. deglutitio 44
—— bibendi difficilis 206
—— contemptibilis *ibid.*
—— interrupta 79. 13

ex coadcervata bibendi Tranſvoratione 469
Tranſvorationis partes, i. e. fauces & œſophagum, 311. 412. loca 395
Tribadas, 544. Tribades Græc. τριβάδες dictæ παρὰ τὸ τρίβειν, à fricando *frictrices* appellatæ. Tertullian. de Pallio c. 4.
Triobolon, i. e. dimidiam drachmam 91
τροχίλιον Græci rotulam appellant 359
Trochiſci medicaminis Trigoni appellati 384
τρωφήματα 542
Tumentia capitis 30
—— provocat & geminat dolorem 216
Tumor inſidens atque roboratus 528
Tumoris inteſtinorum, i. e. phlegmones 244
Turbor novus 57
Turbore corpus impletum, i. e. inquietudine 67
Turbore digeſto 120
cum Turbore effici 74
Turborem corporis efficiat 174
—— altiorum partium oſtendunt 537
Turbulenta inſania 12
—— inſomnia 304
Tuſſicula 138
—— arida 430
—— uvida *ibid.*
Tuſſiculâ vehementi 590
Tuſſicularia medicamina 412
Tuſſicularis herbæ radicem, i. e. tuſſilaginis 386
vitiato Typhlotero, quod nos cæcum inteſtinum dicere poterimus 346

V.

VAcandi dulcedo, i. e. otii, quietis 558
Vacatio ſc. à motu 562
Vacua fortitudo, i. e. inanis 14
Vacuos homines, hoc eſt ſine aliquo exercitio vitam ducentes 287
Validius Venerem poſcit 546
Vana caro concreſcit, i. e. luxurians, ſuperflua 596
Vaporatio caput exagitat 66
Vaporibus igneis uſi ſunt 553
ὑδατώδη 264
ὑδρέλαιον, calida cum oleo mixta 27
Vehementeſcere 152. 378
Vehementeſcit paſſio 40
ſi in Vehementiam paſſio venerit 438
ultra naturæ modum Vehementius elatum, i. e. copioſius allatum nutrimentum 596
Vehiculo manuali 464
Venæ majori quam Græci quilem (lege κοίλην, i. e. *cavam*) appellant 479
Venam craſſam Græci φλέβα παχεῖαν vocant 22
Venam dividentes 556
—— dividi 124
Venas nigras apparere, i. e. varices 449
Venenati, i. e. veneno ſublati 117
Venerem adhibere 555
naturalia Veneris (ſic lego pro *ventris*) officia celebrante (ſc. corpore) 546
in phreniticam paſſionem non Venerunt 9
donec in ſuccum Veniat 508
donec ad mediam Veniat partem 514
Venire in ſalutaria ſigna 150
plurimo Vento tradidit, i. e. ſumma jactatione, inani opinione 468
Ventoſitas ſtomachi 435
cum inflatione ac Ventoſitate 587
Ventoſitate laborantibus 529
Ventoſitatem tollere 125. 476
Venter abſtentus 551
—— agnoſcit officium ſuum 30

Ven-

Venter facilis efficitur 273
—— patiens indignatur 500
—— ſtrictus 91
Ventrem commovere 143
—— deducere 125.486
—— deducentes 452.455
—— extentum jugiter 237
—— facilem cupit 364.487
—— facere, i. e. exonerare 511
—— in fluorem moventia 135
—— in orbem tumoris ſublevatum 237
—— mitius emollire 407
—— mollire 439
—— provocandum dicunt 484
Ventriculatio 237
in ventre, i. e. Ventriculo 540
—— ſi fuerit collectio 585
Ventriculoſi, i. e. cœliaci 510
Ventrificationem fieri 486
Ventriflua medicamina 320
Ventris dilatio 273
—— facilitas 487.551
—— interiora aperientes 172
—— officium denſent. 593. laxent. 593. provocari. 173. teneat. 593
Ventris, i. e. ventriculi 253
juxta ſeſſionem Veretri, i. e. infimam partem 572
virilis Veretri tactu 545
Veretri radicem dolor afficit 522
—— initium quod Græci perineon vocant 572
—— vertigo al. tentigo 581
per muliebre Veretrum, i. e. pudendum 586
Verrendum humorem ſive deducendum 427
Verricoſa inflatio, i. e. acuminata, faſtigiata 583
Vertebræ Gr. ἴσχιον 49.547
Vertebrorum ſummitas 547. dolor. *ibid.*
Verticem facere, i. e. tumorem 116
Verticem inteſtinorum, i. e. ſinus amfractuoſi 235.236
ad ejus Verticulum, quem Græci ἀσπίδισκον vocant 501
Vertiginem rotæ 288
Veſiculoſis, i. e. ſpumoſis 236
à Veſtigio aut plantæ cavitate 558
panis Veteratus 598
Vexabile 31
Vexabilis 88
Vexabiliter 89
Vexata fumi afflatu 27
Vexata membrana crebri 9
ſtomachi Vexativa 454
Viæ mente ſenſæ 116
Vicinans corpus 154
Vicinantia capiti loca 82
—— latera 115
—— uſta 553
Vicinantibus oſſibus 116
Vicinantis cordis 114
Vicinare i. e. appropinquare 111
Vigilanter ſilere 250
Vigilantia 119
ex Vigilatione ſequenti 307
Vigiliæ juges 138
Vinctiones, i. e. ſpaſmodicas contractiones 235
Vinum Albanum 168
—— album *ibid.*
—— aquatum 70
—— mediocriter aſperum 593
—— Chium 70
—— non confuſum 168
—— exercitioris virtutis 504
—— Falernum 168
—— hypauſteron, i. e. aſperius 442
—— immodicum 176
—— incongruum *ibid.*
—— inflabile *ibid.*
—— intemporale *ibid.*
—— lene 305
—— Lesbium 168
—— Marſicum 519
—— Meracum 70.175
—— parvum 305
—— Præneſtinum 519

Vinum Rhodium 70
—— Sabinum 168
—— Setinum *ibid.*
—— Signinum 519
—— ſubauſterum 168
—— Surrentinum 168. 519
—— temperatum aquatiſſime 305
—— πεθαλασσώμενον, i. e. cui ſal eſt admixtus 176
—— trifolinum 168
—— Tyburtinum *ibid.*
—— vividum, i. e. uvidum, humore multo dilutum 409
Vina firmiora 168
—— leviora *ibid.*
—— nutribiliora *ibid.*
—— tenuiora *ibid.*
Vino non aquato 454
—— duro 427
—— flavo *ibid.*
—— lymphato, hoc eſt aqua temperato 518
—— nigro 427
—— protropo, i. e. ſponte defluente 382
—— vehementiori, i. e. auſteriori 573
Vires ſurrexerunt 168
Virili Veneris officio 546
Virtus, i. e. efficacia 503
Virtus corporis excitatur 420
Virtutis ferventis 133
—— exercitioris vinum 504
Virtutibus, i. e. medicamentis 198
Viſa Græcis φάντασματα 24. 172
Viſcellum ſimplex Gallinaceum, i. e. juſculum. 68. facile corrumpitur *ibid.*
—— innutribile 95
—— ranarum 218
Viſcoſius (male *viſcoſus*) lac 515
Viſus nubiloſus 138
—— nubilus *ibid.*
—— palpebrans 12. 14
—— piger atque ſegnis 456
Vitalia interna 587
nervorum Vitiabilis potio, i. e. nervos lædens 386
Vitiaverit partes corporis, i. e. vitiatas habuerit 203
quæ Vivida virtute conſtringere valent 518
Ulcera limpida 594
—— tardantia 595
in Ultima parte ventris 585
ſub Ultimis oſſibus 584
ut quidam Uncati permaneant, i. e. curvi 568
Uncatio unguium 149
Unctio non exerta, i. e. toti corpori adhibita 129
adhibito Unctionis præceptore 464
Univerſale, καθολικὸν 18
Univerſim dicendo, quod Græci Catholicon vocant 590
Volantia 37
Volantum carnes 442
Volutatione in palæſtra, quam Græci Celadian atque Chiromachiam vocaverunt 597
Vomica Græcis empyema vocatur 117
empyici quos nos Vomicoſos appellamus 582
Vomificum medicamen, quod Emeticon appellant 192. 240
Vomiflua ſeu purulenta paſſio 421
utitur Vomitivis jejunus, i. e. Vomitibus jejunis 494
Vomitum jejunum probamus 354
Vomitus inanis 340
—— felloſus *ibid.*
—— ferrugineus *ibid.*
—— niger *ibid.*
—— immodicus 341
Vomitus conabiles atque laborioſi 180
Vorare apium 135
Vox rauca 583
—— obtuſa 92. 583
—— hirta 393

Vox latrabilis 220
Voce levi promantur 333
—— rauca 420
—— acuta, i. e. clangoſa 420
Vocis depreſſio 104
—— ſilentium, ἀφονία 104
ὑπεζωκότα membranæ laterum 110
ὑπομονητικῶς 326
Uræam Græci vocaverunt 572
quo Urgentius initia repetantur 599
Urina aquata 12.15.569
—— fellea 462
—— plurima 78
—— rubrior ervi ſimilitudine 127
—— turbulenta 78
Urinæ abundantia aquatæ 12
—— felleæ 15
—— flavæ 12
—— naturali commixta 589
—— paulatim excluſæ 12
—— tenuis *ibid.*
Urinales ajunt virtutes adhibendas 417
Urinalia medicamina, i. e. diuretica 314.318.417.454.484
Urinalibus medicamentis, quæ diuretica appellavit 556
Urinam dimittere 78
—— excludere difficulter. 78. paulatim 12
—— mittere 78
—— reddere 79
Uſtura fervoris 113
Uſum adhibeamus 541
—— ſervantes *ibid.*
Uſum chirurgiæ non exigunt 582
Uſus dexter 26
Uva fabrilis. 519. i. e. fumi vapore ſiccata.
Uvæ fabriles 442
Uvarum ſiccarum, quas fabriles appellant 515
—— fabrilium 385.405.515
Uvas paleales 167
—— penſiles *ibid.*
Uvida, i. e. ſputa tenacia 396
Vulnerabili materia, i. e. rodente, lancinante 247
Vulnerationis ſenſus 152
Vulneris effectum, i. e. dolorem, inflammationem 155
Vulnus humectum 413
—— ſordidum *ibid.*
Vultus albidus 102
—— caperatus concurrentibus ſuperciliis 78
—— collectus 14
—— conductus 14. 78
—— mortuoſus. 15. i. e. mortuo ſimilis
—— ſubinflatus 15
Vultus adductio 199
—— conductio *ibid.*
—— moeſtitudo *ibid.*
—— plenitudo *ibid.*
—— rubor 138
Vultus furiales expavit 47
—— inimicos *ibid.*

Z.

fricamentum quod Græci Zegma vocant 598. rectius forte *Zema*, de qua voce *vide* Du Cange in Gloſſar. Med. & Infim. Latin.

INDEX II. AUCTORUM

a Cælio Aureliano laudatorum.

AGathinus 96
Lib. de Helleboro 233
Alexander Laodicenſis 74
Andreas 218. 222
Andron 186
Antigenes Cleophantinus.
Lib. de Febribus & tumoribus 96
Antipater 416
Lib. III. Epiſtolar. ad Gallum 404
Antiphanes
Lib. quem Panoptem appellavit 537
Apollonius Citienſis 451
Lib. II. de Epilepticis 323
Apollonius Glaucus
Lib. de Interioribus 536
Apollonius Herophilus 28. 139
Apollonius Memphites 469. 537
Apollonius Mys
Lib. XXVIII. de ſecta Herophili 110
Apollophanes Eraſiſtrati ſectator 150. 151
Malagma ſeu Cerotarium 134. 142
Archigenes 96. 98
Ariſtoteles 336
Lib. de Adjutoriis 110
Ariſtoxenus 233
Artemidorus Sidenſis Eraſiſtrati ſectator 146. 224. 227
Artorius Aſclepiadis ſectator. 221. 224. 232. 233
Aſclepiades. 3. 6. 7. 8. 10. 52. 53. 338. 364. 391. 415. 416. 418. *paſſim* 566
Lib. de Celeribus paſſionibus 2. 22. 74. 143
Lib. I. de Acutis paſſionibus 45. 87. 321
Lib. II. de Acutis ſeu celeribus paſſionibus 45 235. 245. 263. 385
Lib. III. de Acut. paſſion. 45. 235 245. 263. 385
Lib. VI. de paſſionibus 2
Lib. de Vini datione 144
Lib. de Clyſteribus 415
Lib. de Hydrope 478. 489
Lib. Definitionum 6. 111
Lib. II. Explanatorum Aphoriſmorum Hippocratis 181
Lib. de Periodicis febribus 96
Lib. de Finibus 253
Lib. de Lue 176
Lib. Paraſcenaſticos 416
Lib. Salutarium ad Geminium 386
de communibus Adjutoriis 58. 417
Aſclepiades Titienſis 201
Aſclepius 268
Athenæus Tharſenſis 74

B.

Bacchius 390

C.

Cælius Aurelianus.
Lib. de ſpecialibus Adjutoriis 28. 184. 303. 315. 324
Epiſtolar. Græcar. ad Prætextatum 366
Lib. I. de Febribus 165. 170. 448
Lib. Medicaminum 373. 408. 440
de Mulieribus 252. 298
Muliebrium Paſſionum 353. 582
de Paſſionum cauſis 22
Lib. III. Reſponſionum Medicinalium 284. 376. 495
Salutarium Præceptorum 107. 466
Lib. Interrogationum & Reſponſionum 1. 285
Problemata 447
de Chirurgia 352. 493
Caridemus, Eraſiſtrati ſectator 227
Caſſius 530

Chry-

Chryſippus Aſclepiadis ſectator 99 107. 323. 376. 537
Lib. III. de Lumbricis 537
Cleophantus 176
Clodius 545
Clodius Aſclepiadis ſectator 217
Cteſiphon
D.
Demarchus 323
Demetrius, Herophili ſectator 2. 73. 208. 228. 328. 390. 468
Lib. VI. de Paſſionibus 2
Lib. XI. de Paſſionibus 468
Lib. XII. de Paſſionibus 136
Demetrius Apameus 469. 581. *forte idem qui* Aponieus 171. & Attaleus 367
Lib. Signorum 249
Democritus 224. 227. 232
Lib. de Elephantiacis 493
Diocles 97. 115. 129. 142. 417. 468. 471
Lib. Curationum 320
Lib. II. Curat. 556
Lib. III. Curationum 214
Lib. IV. Curation. 242
Lib. de Egeſtionibus 536
Lib. de Febribus 39
de Paſſionibus & earum cauſis, & curationib. 40. 85. 143. 191. 213. 237. 242. 260. 319. 362. 415. 326. 454. 485. 521. 526. 556. 566
Dionyſius 416
E.
Empedocles 325
Eraſiſtratus 84. 115. 123. 212. 348. 363. 386. 415. 416. 417. 418
Lib. II. Anatomicorum 192
Lib. III. de Febribus 41
Lib. de Hydrope 478. 487
Lib. II. Salutarium Præceptor. 385
Lib. de Ventre 146
Lib. II. de Ventre 242. 527
Lib. III. de Ventre 522
Lib. de Podagra 566
Eudemus, Themiſonis ſectator 171. 221. 222. 229. 233
Euenor 115
Lib. V. Curation. 478
Euriphon Gnidius 115. 237. 390. 485
G.
Gajus, Herophili ſectator 225
H.
Heraclides Tarentinus 174. 145. 566
Lib. I. Curation. de intern. paſſion. 64. 94
Lib. II. Interiorum Curationum 323
Lib. III. Curationum 195
Lib. II. Interiorum paſſionum 214. 468
Lib. IV. Interiorum paſſionum 236. 246. 263
Lib. I. Regulari ſeu diætetico 264
Lib. Nicolaus dictus 65
Heraclitus
Herodicus 485
Herophilus 39. 84. 115. 123. 142. 193. 212. 245. 263. 348. 362. 375. 416. 566
Lib. I. Curation. 416
ad Hippocratis Prognoſticon 536
Hippocrates 84. 95. 97. 309. 415. 468. 549
Lib. I. Epidem. 145
Lib. II. Epidem. 145. 240
Lib. V. Epidem. 259
Lib. II. de Morbis 191. 240
Lib. Prædictivus, quem προῤῥητικὸν *appellavit* 39. 227. 536
Lib. de Ptiſana 39. 123
Lib. Regulari ſeu diætetico 142
Lib. Conſcript. ad ſententias Cnidias 189. 212. 485. 521
Lib. de Locis 556
Homerus 227. 228
I.
Iſyperius 198
L.
Leonides Epiſyntheticus 75
Luſius ſeu Liſius ſive Lucius
Lib. I. Tardarum paſſionum 365
Lib. II. Tardar. paſſionum 386
Lib. IV. Tardar. paſſionum 522

Ma-

M.

Magnus 96
Magnus Epheſius
Lib. II. Epiſtol. 225
Menander Comicus 228
Menecrates Zeophletenſis 323
Menemachus 75
Mileſius 578. 580
Mnaſeas 81. 142.329.348.380

N.

Nicander
Lib. III. . . . 323
Niceratus 376
Niger 233
Nileus 142

P.

Parmenides *de Natura* 545
Philippus
Lib. de Catalepſi 96
Philiſtion 488.555
Philotimus 115. 323
Plato 335
Polybus (*an* Polybius) 218
Polyidas 186.198
Polypus (*forte* Polybus) 227
Praxagoras 97.115.130.143.237.417
Lib.I.deCurationibus 261.554.526
Lib. II. de Curationibus. 85. 320. 362. 427
Lib. III. de Curationibus 214.243. 413
Lib. IV. de Curationibus 192
Lib. II. Peregrinar. Paſſionum 96
Lib. III. de Morbis 566
Proculus, Themiſonis ſectator 469
Ptolemæus, Eraſiſtrati ſectator 479

S.

Salimachus. 235. *forte idem qui* Silimachus, *Hippocratis ſectator* 290
Serapion Empiricus
Lib. I. ad Sectas 84
L.I.Curationum 195.212.263.322
Lib. III. Curationum 246
Socrates Chirurgus 489
Soranus 75.91.127. 132.137.139. 142.146.254.380.404
Lib. de Adjutoriis 143
Lib. Cauſarum, quos ἀιτιολογεμέ-νυς *appellavit* 289
Lib. II. de Cœnotetis 494
de febribus 153

T.

Themiſon 133. 232. 252. 339. 366.404.409.416.417.460.498
Lib. Periodic. 108
Lib. I. Epiſtolarum 461
Lib. II. Epiſtolarum ad Aſilium Dimantem 252.288.387.461.493
Lib. IV. Epiſtolarum 461
Lib. IX. Epiſtolarum 534
Lib. Celerum Paſſionum 59.90
Lib. I. Tardarum Paſſionum 285. 323.365.386.434.527
Lib.II.Tardar.Paſſionum 415.427. 433.455.461.466.478.489. 556. 566
Lib. Salutar. 386
Theſſalus 9.380.404.410.417.
Lib. I. de Regulis ſeu diætetico 11. 247
Lib. II. de Regulis 268.366.387. 415.434.456.461.478.491.567
Lib. II quem Comparationem appellavit 247
Titus, Aſclepiadis diſcipulus 144
Lib. II. de Anima 339
Lib. I. Tardar. Paſſionum 339
Tryphon 323
Tullius Baſſus 233
Tullius (Cicero 223.339

V.

Valens Phyſicus
Lib. III. Curationum 180
Virgilius 339

X.

Xenophon 416

Z.

Zenon 530

INDEX III. RERUM

quas Libri

CAELIANI

continent.

ACetum in epilepſia 316
Acetum ſanguinis fluori conveniens 407
Acria ex accidente torporem & frigus augent 173
Adiantum, capillus veneris 459
Ἄδηλοι αἰτίαι 319
Adſcriptiones ſeu partitiones quid Aſclepiadi 4
Aërophobi 222
Aetheria herba 454
Affectus Catalepſi ſimiles 104
Affectuum phreniticorum & furioſorum commutatio 24.25
Alicæ decoctio 29
Alienatio mentis ſine febre 6
Allium inflat 428
Altheres 359
Amor furoris cauſa 338
Amphitretos fiſtula clyſteris 502
Ampullagium 512
Amputatio vocis (Græcis φωνῆς ἀποκοπή) unde? 378. curatio ejus recentis. *ibid.* inveteratæ 379
Anacœliaſmus 426
Anagoge 389
Anaphoneſis 282.333
Anatreſis teſtæ 365
Anaudia 96
Anhelatio ſeu Aſthma unde nomen ſumpſit 429
Anima quid Aſclepiadi 45
Anodyna malagmata 286. 373
Anoterica medicamenta 16
Anthereon 188
Antiphanis Panopte 537
Aphydroſis 419
Aphonia pro Catalepſi 95.96
Apophlegmatiſmi 281
Apoplexia unde dicta. 198. quid ſit. 199. ejus cauſæ antecedentes: ſigna ejus futuræ: præſentis: in pejus ruentis, *ibid.* in melius vergentis. 199.200. qualis ſit paſſio. 200. cui ætati, quove tempore ſit magis infeſta. *ibid.* ejus curatio ſemper eſt difficilis. *ibid.* affectus ipſi affines. 201. quomodo differat à Lethargo, ab Epilepſia, a Suffocatione uterina. *ibid.* à Paralyſi. 201.202. Ejus curatio ex mente Cælii. 202. 203. Vena ſecanda, & quando. 203. quid agendum cum morbus declinat 203
Appellationes Aſclepiadi quid 4
Appetentia cibi & potus quomodo fiat ex Aſclepiade 44
Apprehenſio (Græcis *Catalepſis*) 376. Ejus diviſio; ſigna & ſymptomata. 377. ſigna declinationis morbi. *ibid.* Ejus differentia ab Apoplexia 378. à paſſione Cardiaca. 378. ejus curatio. *ibid.*
Aqua de tinctionibus ferri 318
Aquæ naturales in Italia 361
Aquiduca medicamenta 477
Argallici radix 411.561
Artemidori Grammatici hiſtoria 328

Arthritidis etymologia. 557. differentia. *ibid.* cauſæ antecedentes. 558. qua ætate, regione, & anni tempore magis affligat. *ibid.* ſigna ejus inſtantis. *ibid.* præſentis. 558. 559. in ſtatu exiſtentis. 559. ejus locus affectus. 560. eſt curatu difficilis. *ibid.* Curatio ejus in ſtatu. 561. in declinatione. *ibid.* extra paroxyſmum. 562. Veterum quorundam curandi methodus. 562. 563. Medicaminum nimis diu & frequenter uſurpatorum noxæ. 563. Error vulgi notarur. 563. 565. quæ cuivis paroxyſmi tempori congruant. 565. 566. Medici quidam notantur 566
Aſcarides quomodo expellantur 538
Aſcides. 470. quæ ipſam propriè curent. 474. quæ conſequantur accidentia 471
Aſpidiſcos 501
Aſthma (*ſuſpirium*, ſive *anhelitus*) unde dictum. 429. qui, & quando ei magis ſint obnoxii. *ibid.* ejus ſymptomata. 430. quomodo differat à ſeipſo, & à morbis acutis. *ibid.* Ejus curatio in paroxyſmo. 431. extra paroxyſmum. 432. 433. aliorum Medicorum ſententiæ recenſentur 434
Aſtus Cælii ad fallendos phreniticos 24. 25.
Aſtutia medica 122
Atomi Aſclepiadis 41
Atrophia unde, & quid ſit. 465. Ejus ſymptomata. *ibid.* curatio. 465-467
Aves nutritæ conſtringentibus, minus ſunt pingues 504
Auriculæ dolor. 368. ejus cauſæ antecedentes. *ibid.* curatio. 368-370

B.

BRanchos: ejus ſymptomata. 380. curatio 381
Byrſodepſicum 511

C.

CAchexia unde dicta. 461. ejus cauſæ antecedentes, ſigna & ſymptomata. *ibid.* cujus generis ſit morbus. 462. ejus curatio 462. 465
Cælii emplaſtrum ex chamæleonte hydropicis utile. 475. ejus emplaſtrum ex ſtercore caprino. *ibid.*
Calycularis herba unde dicatur 383
Canis aquarii teſtes vel veretrum an epilepticis proſint 318
Capitis diviſio in epilepſia 314
Capitis jugis levatio morbum revocat 278
Caprina pellis epilepſiæ motum facit 314. 318
Caput exhalationes omnes ex inferioribus recipit. 280. impletur mentis intentione 285
Cardiaca paſſio duplex. 146 ejus definitio, natura, cauſæ antecedentes, ſigna paſſionis inſtantis, *ibid.* præſentis. 148. ſigna prognoſtica. 149. 150. ſigna ſalutaria. 150. locus affectus. 154. variæ de eo veterum Medicorum ſententiæ. 154. 155. in quo differat à Cardialgia. 156. 157. Aſclepiadis ſententia. 157. eſt ex ſolutione. 158. eſt morbus curabilis. 160. qualis ad mentem Methodicorum ægris conveniat locus & aër. *ibid.* fotus & aſpergo. 162. unctio. 163. cataplaſmata. 163. 164 qualis potus & cibus. 165-169. quid faciendum pro retentione ciborum. 169. 170. Medici antiqui venam ſecabant, & clyſteres aliaque acria adhibebant: qui taxantur à Cælio. 171. malum circa clyſteres ratiocinium 172. 173. acrium clyſterum uſus reprehenditur. 174. quando clyſteres proſint. 175. Aſclepiadis in diæta præſcribenda errores. 176. Themiſonis methodus, & Cælii de eo judicium 177

Car-

Cardiaci utrum febricitent nec ne 150. 151. quomodo eorum ſudores à Criticis differant 158. 159
Cardialgia in quibus differat à Cardiaca paſſione: ejus ſymptomata, & curatio 157
Cardimona qualis ſit paſſio 158
Cardiogmos *ibid.*
Carnatio 312
Caro muſtelæ & hominum Epilepticos non juvat 318
Carphologia quid 19
Cataclyſmi 283. 576
Catalepſis quomodo à veteribus appellata 96. cum Lethargo confunditur. *ibid.* Sententiæ veterum examinantur, Hippocratis, Dioclis, & Praxagoræ, 97. Archigenis. 98. Aſclepiad. 98. 99. Chryſippi 99. ejus cauſæ antecedentes. 100. in tertiana duplici maxime frequens eſt. *ibid.* ſigna paſſionis inſtantis, præſentis, & ægri melius ſe habentis. 101. 102. ejus in Phrenitim, Lethargum aut declinationem transeuntis 103. ſemper eſt morbus acutus. *ibid.* in quo conveniat & differat à Lethargo, ab Apoplexia & Stomachicis. 104. ab animi deliquio. 104. 105. ab uteri ſuffocatione. 105. ejus curatio. 106. 107. quomodo Chryſippus eam curaverit. 107. 108. reprehenditur à Cælio. 108. Themiſonis eam curandi methodus ut noxia improbatur 109
Cataplaſmus 333
Cataplaſma ὠμὴ λύσις. 94. 215. 445. 246. 251
Cataplaſmata nutribilia 277
Catapotia ad ſanguinem ſiſtendum 410
Catapotia ventri conſtringendo 263
Catarrhus (*Influxio*:) partes ei obnoxiæ. 379. ſingularum ſymptomata. 379. 380. quomodo differat à Peripneumonia & Rheumatiſmo. 380. ejus cauſæ, & qualis ſit paſſio. *ibid.* ſymptomata generalia ſtricturæ & ſolutionis. 381. ejus curandi methodus quando prævalet ſtrictura. 381. 382. quando ſolutio prævalet. 382 - 384. quid faciendum cum morbus declinat. 384. 385. Veterum Methodicorum ſententiæ 385. 387
Cathartica 224. 225
Catheter muliebris 252
Catoche 296
Cauſæ activæ & ſynecticæ 227
Cauſæ ſanitatis & morborum ex mente Aſclepiadis 42
Cauteres forma r literæ 554
Cauteriorum uſus in Cephalæa 285
Celeres morbi qui propriè dicantur 2
Celeres paſſiones cum febribus & ſine febribus 1
Cenoſis 488
Cephalæa unde dicta; ejus cauſæ: eſt fœminis magis infeſta: ejus ſigna & ſymptomata. 269. ejus diviſio, & pars affecta. 270. curatio. 271. quid faciendum dolore urgente. 272. quid morbo declinante 273. quomodo recidiva ſit præcavenda. 273. 274. qualis decubitus, cibus & potus conveniat. 270-277. quid in quavis ciborum mutatione obſervandum. 278. vomitorium ex raphano quando ſumendum. 278. 279. aqua inter vomendum plurima bibenda. 279. raphanorum ſuccedaneum. 280. remedia externa 281. verus gargariſmi uſus. 282. cautela in mutatione externorum. *ibid.* tempus dropacis adhibendi. 283. quid in Drimyphagia cavendum. 283. 284. Helleborus quomodo adhibendus. 284. aliorum Methodicorum ſententiæ perſtringuntur 285. 286
Cephalalgia 270
Cera mordenda 328

Ceratum διατεσσάρων 123
Character dormientium Phreniticorum & Lethargicorum 20
Chiaſmus 314
Chiragra. 557
Chirapſia 249
Cholera unde dicta: Aſclepiadis definitio.253.Cælii definitio ex mente Sorani. 254. ejus cauſæ antecedentes. *ibid.* quomodo diſtinguatur à morbis vicinis. 254.255. ſigna ejus inſtantis, præſentis. 255. & in pejus vergentis.256.locus affectus. *ibid.* methodus curandi Cæliana. 257.258. cucurbitarum uſus pro retinendo cibo.258.259. qualis conveniat cibus & potus. 259. veterum quorumdam Methodicorum ſententiæ 259-264
Chordæ veteribus inteſtina 236
Cibum nullius eſſe qualitatis quæ ſenſu percipiatur, ex Aſclepiadis ſententia 44
Cichorium bis coctum 517
Clyſter ſuperiora invadens 226
Clyſter ex aqua frigida in Cardiaca 171
Clyſteres in Cardiaca inutiles 279
Clyſteres ad nutriendum 170
Coagulum an conferat Epilepſiæ 318
Cœliaca paſſio. 499. ejus cauſæ, ſigna & ſymptomata *ibid.* qualis ſit paſſio.500.503. ſignum bene purgati inteſtinorum ulceris.503.504 clyſterum noxa.504. curatio morbi inveterati. 505. 508. cautelæ quædam practicæ. 508. 510. ejus curatio, quando ſolutio ſtricturæ eſt conjuncta. 510. quando ſolutio magis urget. 510-521. lactis in hoc morbo utilitas. 514. 516. ſuccedanea lactis. 516. 521. veterum Medicorum ſententiæ 521. 522
Cœliotica medicamenta 337
Cœnotetes morborum 300
Coitus noxa 249
Colica paſſio; ejus ſigna & ſymptomata. 528. curatio in paroxyſmo. 528. 531. in ſtatu morbi. 531. extra paroxyſmum. 532. quomodo paroxyſmus præcavendus; quæ porro vitanda; & Methodus veterum Medicorum 533
Collectiones internæ quæ ſolo medicamine, & quæ chirurgia curantur 582
ſigna collectionis in ſtomacho, ventre, inteſtinis, pyloro, &c. 585. in colo & jecore. 586. in pulmone 583. in diaphragmate. 584. internæ generatæ 582
Collectionis eruptio vel repente tota fit, vel paulatim 587
Collectionis eruptionum omnium tutiſſima illa eſt quæ per veſicam & mictuales vias fit 588
Collectionis eruptio *ſecunda* eſt, quæ ad inteſtinum eruperit, *tertia* quæ ad matricem 589
Collectionis eruptiones magis ac minus periculoſæ. 590. ad varia loca fiunt. 586. earum ſalubrium vel inſalubrium ſigna 584
Collectionis prohibenda generatio & ejus jam factæ curatio 591
Conditum.459. idem eſt quod mulſum 556
Conductio unde dicta, & quid ſit 245
Conſuetudinis vis 63
Cor Leporis & Cameli 318
Cordapſos 237
Cornu cervi 539
Coryza quid ſit & quæ eam conſequantur 379.380
Cotylæ pondus 384
Creta canum rabie frequenter vexatur, ab aliis venenatis animalibus pene libera 230
Cucurbita conſtringens 441
Cucurbita cito corrumpitur 60

Cu-

Cucurbitæ ſiccæ. 31. igni vaporatæ 437
Cucurbitæ labiis flexis 239. recorporativæ 306
Curatio φιλοπαράβολος 55
Cyclus reſumptivus quid. 275. metaſyncriticus. 276. alia ejus ſpecies 278
Cynanche quid 180
Cynolyſſon 218
Cyſtophilus 351

D.

DEbilitas ventris qua ratione curanda 523
Decoctum Lentiſci. 409. Marrubii. 424. Strobilorum pini. *ibid.*
Democriti mors dilata panis olfactu 166
Dentes doloris tempore non auferendi 375
Dentis detractione quidam mortui 375
Dentiducum *ibid.*
Dentium doloris vehementioris curatio 371
Dentium doloris initio quæ collutiones oris adhibendæ 371
Διὰ ἀλῶν 450. 562
Διὰ ἁλὸς ἄνθυς 561
Diacertoſis 505
Diachryſis 278
Diachylon 532. 552. 561
Διὰ χαλβάνης 591
Διὰ ἰτεῶν 369
Dianitri compoſitio 474
Διὰ ὀριγάνυ 450
Διαπάσματα 278. 280
Διὰ πέντε 531
Διαφόρησις ἄδηλος 150
Diaphoreſis in phreniticis quomodo vitanda 27
Diaphragma 297. 303
Diarrhæa (*defluxio*) 265. ejus definitio ſecundum Aſclepiadem. *ibid.* ſecundum alios: ejus ſigna & ſymptomata. *ibid.* curatio 266
Διὰ σκορόδων 452
Diaſpermaton epithema 475
Διὰ ςεάτων 561
Diaſticon Zenonis 530
Diaſycaminum empl. 475
Διὰ τεσσάρων 531
Διὰ τριῶν πιπερέων 592
Διὰ τριῶν ῥητινῶν 450. 591
Διὰ τῦ ρῦ 376
Differentia ſanguinis arterioſi & venoſi 395. 396
τὸ Διπύρηνον inſtr. Chirurg. 187
Diſcrimen ex hæmorrhagiis internis 388. 389
Diviſio celerum paſſionum 1
--- ventris & recti inteſtini in Ileo 244
Dolor quomodo fit ex Aſclepiade 46
Dolor dentium (*odontalgia*) deſcribitur. 370. variæ eum curandi rationes 370. 376
Doria cantio 337
Dormientes ſub ſole cur graventur 90
Drimyphagia 277. 281
Dropax 281
Duritiem ventris quæ ſequantur 523
Dyſenteria. 524. ejus ſigna & ſymptomata. 524. 525. locus affectus. 525. curatio ex mente Methodicorum. 526. 527. eſt Iſchiaticis utilis 549
Dyſenteriæ ulceratio in omnibus ſimul fieri inteſtinis non poteſt. 525 in quibus ſit inteſtinis. *ibid.*
Dyſuria 571

E.

ELectarii compoſitio 409. 412
Elephantiaſis, ejus curatio. 492. Themiſonis & Democriti eam curandi methodus. 493. & aliorum 495. 497
Emetici deſcriptio 196
Emiſſio ſanguinis ex debilitate ſeminalium viarum. 580. quibus magis

gis communis, ejusque differentia. *ibid.* curatio 581
Emplaſtrum Macerinum 542
Empyemata unde generentur. 580. 581. ſigna abſceſſuum internorum vel communia vel cuivis propria. 583-586. quot modis & quibus viis hi abſceſſus ſe exonerent. 586. 587. ſigna, in qua parte & quo verſus abſceſſus ruptus ſit. 587. 588. ſigna vomicæ ex parte tantum expurgatæ. 588. veſica eſt via omnium tutiſſima, 588. 589. quæ viæ ſint omnium periculoſiſſimæ. 589. 590. curatio partium affectarum antequam ſuppurantur. 590. vomicarum jam factarum. 590-595. pus in abdomine collectum inciſione detrahendum. 126. virium quoque ratio ante omnia habenda *ibid.*
Ἔναιμα Empl. 353
Entatica medicamina *ibid.*
Ephialtes 289
Ephœbia 235
Epibole 289
Epilepſiæ Etymologia. 291. ſynonyma, cauſæ, & ſpecies *ibid.* ſigna ejus futuræ, præſentis. 292. & ceſſantis. 293. ejus reliquiæ, & intervalla. *ibid.* cui ætati, quoue tempore magis ſit infeſta. 295. ejus differentia ab uteri ſuffocatione. *ibid.* cujus generis ſit morbus 295. locus affectus. 296. curatio. 296. 298. aliorum Methodicorum ſententiæ. 299. Venæſectionis neceſſitas 299. 300. quid in venæſectione cavendum. 301. quid poſt v. ſ. agendum. 301-304. æger reconvaleſcens quomodo curandus. 304. 305. Epilepſia chronica quomodo curanda 305-312. Hellebori ſumendi cautio. 307. ſigna Epilepſiæ chronicæ curatæ. 312. varia Empiricorum remedia recenſentur. 313. reprobantur & ſingulorum noxa oſtenditur. 315-318. Hippocratis & Dioclis eam curandi methodus. 319. Praxagoræ. 320. 321. Aſclepiadis. 321. Serapionis. 322. 323. Heraclidis Tarent. 323. Apollonii Citienſis. 323. Themiſonis 322. 325
Epileptici alii ex ſignis acceſſionem præſentiunt, alii minime 294
Epilepticis ſternutamenta in acceſſione noxia. 316. fomenta aſtringentia & tetri odoris, item defricatio intempeſtiva nocent 315
Ἐπίνοσοι qui 11
Equorum impetigines Epilepticos non juvant 318. 326
Errhina 282
Eunuchiſmus Epilepſiæ nihil confert 318
Euphorbium potui datum ad ducendas aquas 477
Excrementa à natura non aliena, Aſclepiadis ſententiâ 44
Exhalationes ex decocto hauſtu receptæ in ſtomachica paſſione. 445
Experimenti tentatio 563
Extentio ſive diſtentio 205

F.

Febribus periodicis & typicis quæ conveniant ex Aſclepiade 43
Febricitantibus quando cibus dandus ex Aſclepiade 43
Febris cauta ſive ſyncopalis 147
Febrium ſignum ex Aſclepiade 42
Felliduca medicamenta 454
Fœminæ cur in venerem ſint magis proclives 546
Folle fabrili diſtendendus venter Iliacorum 240. 244
Folliculus clyſteris 501
Fomenta & cataplaſmata gravis odoris in phrenit. reprobantur 65
Frigus tuſſim movet. 101
Furentes quomodo à phreniticis diſcernantur 17-19

Fu-

Furor duplex Stoicis, Empedocli & Platoni 327. Furor eroticos; ex Libero Patre; & protrepticos. *ibid.*

G.

GArum 358
Gaviæ cerebrum 315
Gluten taurinum 417
Gonagra 557
Gonorrhæa quid, & in quo à Satyriaſi differat 249

H.

HAemorrhagia (*ſanguinis fluor*) 389. ejus cauſæ & ſpecies. *ibid.* in quo differat à ſputo 390. ejus variæ diviſiones. 390-396. Cælii ex Sorano ſententia. 391. 392. loci unde ſanguis fluit. 392. ſigna cuivis parti propria. 393-395. ſingularum paſſionum effectus. 396-398. ad quodnam morbi genus ſpectet. 399-401. ejus curatio generalis. 401-404. aëris major habenda ratio quam cibi & potus. 401. quid porro fieri oporteat. 404-408. quid in ſangninis fluore immodico faciendum. 408. 410. quando, & cur vena ſit ſecanda. 410. 411. quid tertia die maxime obſervandum. 411-413. quomodo curandus ſit ſanguinis fluxus, cum in morbum chronicum abiit. 413. 414. quomodo recorporativa externa ſint adhibenda. 414. variæ veterum ſententiæ examinantur. 414-417. errores aliorum monſtrantur 417-420
Halteres quid 359
Hamarthritis 557
Hederæ vis 61
Hedra 509
Helioſis 212
Helleboriſmus 311
Helleborum qua cautione dandum 307
Helleborum Catapecton 521
Hemicrania qua ex parte venam incidi poſtulet 269. 272
Hemina qualis menſura 49
Herba calycaria 512
Herba calycularis 383. 403
Heres compoſitio 369
Hippocrates male curat Iliacos 241
Hirudinum in Synanche appoſitio 187
Holoſteon herba 429
Hyanche quid 180
Hydromelum 442
Hydrophobiæ etymologia, & cauſa 218. definitio. 219. ſigna ejus inſtantis & præſentis 220. qualis ſit paſſio. *ibid.* quomodo differat à Mania, Phrenitide, & Melancholia. 222 utrum animæ an corporis ſit paſſio. 223. ejus locus affectus. 224. Sententia Democriti, Aſclepiadis, Arthemidori & Artorii. *ibid.* Magni Epheſii. 225. C. Aureliani. 226. utrum nova ſit paſſio *ibid.* recenſentur variæ ſententiæ. 227. probatur ea, quæ novam non eſſe aſſerit, auctoritatibus. 227. 228 eſt quibusdam locis & temporibus magis frequens. 229. quis locus conveniat. 230. quando, & qua cautela, vena ſecanda, ungendi ægri, & cibus dandus. *ibid.* quales debeant eſſe miniſtri. 231. quid agendum in ſtatu morbi, & ſi æger omnino potum recuſet. *ibid.* clyſterum utilitas. 232. quid faciendum, cavendumve in declinatione morbi. *ibid.* quid alii Medici de hoc morbo reliquerint 232. 233. omnes eadem opera perſtringuntur 233. 234
Hydrophoborum hiſtoriæ variæ 219. 221
Hydrops quid ſit, & ejus cauſæ. 467. ejus ſpecies ex mente variorum. 469. 468. ex mente Cælii. 470. ſigna & ſymptomata. 470. 471. cujus generis ſit morbus. 471-473. pars

pars affecta. 473. curatio. 473-476. aëris maritimi in hoc morbo utilitas. 474. cautela in medicaminum uſu. *ibid.* quid faciendum quando malum recurrit. 476. 477. quibus hydragoga conveniant. 477. quibus remediis nova aquarum repletio præcaveatur. *ibid.* qualia diuretica concedenda. *ibid.* de paracenteſi opiniones variæ. 478. 480. tempus paracenteſis inſtituendæ. 480. quibus illa non profit. 482. paracenteſis adminiſtratio. 482. 483. quid poſt eam agendum. 483. 484. veterum quorundam methodus 491

Hypodyma 297. 347

Hypozygon 247

I.

Ceſion empl. 475

Icteri etymologia, cauſæ antecedentes, ſigna & ſymptomata. 456. differentia. 457. curatio. 457-460. Veneris in hoc morbo noxa 460

Ictericis fel affuſum quomodo detergendum 457

Iecoroſis & Lienoſis ſymptomata communia. 448 jecoroſis propria. *ibid.* harum paſſionum curatio. 449. 450. veterum Methodicorum ſententiæ. 451. 456. Eraſiſtrati in curandis iis audacia 454

Ilei (*tormenti acuti*) etymologia, definitio & cauſæ. 235. ſigna & ſymptomata. 235. 536. quomodo differat à torminibus. 236. ab effectu Cæliaco & Colica 237. ejus curatio 238. in declinatione quid agendum. 239. 240. a quibus cavendum 240. Methodus Hippocratis improbatur. 241. Dioclis methodus exagitatur. 243. ut & Praxagoræ. 243. 244. aliorum Methodicorum ſententiæ. 244. 246. Theſſali curandi modus. 246. 248

Incubi etymologia, 288. ſynonyma, ſpecies, ſigna & ſymptomata. 289. 290. curatio 290

Indigeſtio unde 255

Inflationem & ſaltum ventris quæ ſequantur 523

Influxionis ſive Catatrhi curatio 381

Injecti medicaminis vomitus quando pernicioſus 505

Injectionis partem quidam vomuerunt 504

Intellectus quomodo fiat ex Aſclepiade 45

Intercus 471

Inteſtinis ulceratis quomodo clyſteres injiciendi 504

Inteſtinorum ulceratio perſeverans quomodo tractanda 508

Inteſtinorum ulceribus limpidis factis nimium adſtringentia non conferunt *ibid.*

Inteſtinorum fluori ſi tumor junctus ſit 310

Inteſtinorum ſolutio ſi nimis urgeat. *ibid.*

Inteſtinorum ulceribus ſi plurimus fuerit ſenſus 512

Inteſtinorum ſuperiorum ulceribus medicamenta anoterica aptiora, inferiorum clyſteres 516

Ionthi 102

Iſchiadici & Pſœadici. 547. hæ paſſiones unde dictæ, & earum cauſæ. *ibid.* ſigna & ſymptomata. 547. 548. locus affectus. 549. differentia. *ibid.* dyſenteriæ in his paſſionibus utilitas. *ibid.* earum curatio paroxyſmo. 550. 551. in ſtatu morbi. *ibid.* Veterum quorundam curandi methodus 556. 557

Iſchias à matricis vexatione quomodo dignoſcatur 548

Iſchuria 571

K.

κελαδία 597

L.

LAc qualitatem acquirit herbarum quibus veſcitur animal. 514
Lac Epilepticis noxium 318
Lac diacochlecon 514
Lac caprinum quale eligendum 513
Lac aperiergon 514
Lac galactodes 416. 514
Lacti calx admixta 515
Lactis cocti vires, quomodo coquendum 512
Læmanchia 336
Lapidis in veſica dignotio à veſicæ ulceratione, & ſanguine gelato mictum impediente 571
Laryngotomia plane rejicienda in Synanche 195
Laureolum, Scalpreolum 559
Lectio ante deambulationem 275
Leipothymia 401
Leptomeres quid Aſclepiadi 44
Leptomeria Aſclepiadis 455
Lethargicorum pulſus magnus, fortitudinis ſignum non eſt 73
Lethargicorum non ſomnus, ſed oppreſſio 72. 74
Lethargus unde dicatur 72. eſt gravior phrenitide. *ibid.* cum phrenitide ſæpe commutatur. 72. 73. quomodo definiatur à Demetrio, Alexandro Loadiceno, Athenæo. 73. Leonide, Menemacho & Sorano. 75. ejus ſigna neceſſaria, & acceſſoria. 77. ſigna paſſionis creſcentis 78. in pejus vergentis. 79. quomodo differat ab animi deliquio, & ſopore. 80. ejus differentiæ. 80. 81. quomodo à Methodicis diſtinguatur. 81. nunquam fit à ſolutione. *ibid.* pars affecta. 82. quo loco ægri ſint habendi. *ibid.* leviter ſunt excitandi, blande fricandi & caput fovendum. *ibid.* lectus ſubinde mutandus. 82. 83. os colluendum. 83. vena ſecanda, quando. *ibid.* qualis & quando cibus dandus. 83. 84. quando clyſter ſit adhibendus, & qualis. 83. quomodo linguam, os, oculos curare oporteat. 84. quid in declinatione agendum. *ibid.* Diocles adhibet acria medicamenta; ſed malè: nec caput curat. 85. Praxagoræ methodus exploditur. *ibid.* Aſclepiades utitur acribus, & ſub noctem vino; noxæ hujus methodi. 87. perniciofum imperitorum Medicorum artificium. 90. Themiſonis methodus. 90. 91. purgantia durante ſtrictura nocent. 91. Methodici purgantia damnant. *ibid.* Themiſon motum & ſtimulantia ſuadet, lucem prohibet, cataplaſmata intempeſtive adhibet. 92. Heraclides quomodo Lethargum curaverit, ex cruditate 94. quomodo ſi ex humorum acrimonia eſſet. *ibid.*
Leucophlegmatia; ejus ſigna & ſymptomata 470
Lienem quæ deducant 452
Lienoſos propria accidentia quæ ſequantur 448
Linguæ, faucium & palati in ſynanche ſcarificatio 187
Litteris vacantes macri ſunt 600
Locorum patientium ſpecialis cognitio à methodicis negligitur. 139 155
Locorum patientium varietas, remediorum qualitatem non mutat 139
Ludus calculorum 333
Lues quid ſit, unde oriatur 5
Lumbrici, eorum ſigna & ſymptomata. 533. variæ lumbricorum excretorum ſpecies. 534. quomodo morbus hic differat ab Apoplexia & Epilepſia & aliis morbis. 535. à nimio cibo repletis. 535. 536 varia de iis judicia. 536. 537. Cælii Epicriſis. 537. curatio aſcaridum. 538.

538. lumbricorum rotundorum. 538-540. optimus curationis ordo 541-543. lumbric. latorum curatio. 543. quid agendum ne renaſcantur 543
Lupi cutis hydrophobi poculo ſubjecta 234

M.

MAchina ingenioſa in uſum paralyſeos 359
Malagma Polyarchion 134
Μαλάγματα ἀνώδυνα 286. 432
Maniæ (*furoris*) diviſio. 325. etymologia. 325. 326. differentia à phrenitide. 326. ejus ſubjectum & cauſæ *ibid.* ſigna tam communia quam propria 326. 327. variæ ſpecies & hiſtoriæ. 328. pars affecta, & cujus generis ſit morbus. *ibid.* Mnaſeæ ſententia. 329. ejus curatio. 329-331. quid agendum in ſtatu morbi. 330. 331. quid in declinatione. 332. 333. quam caute vinum ſit concedendum. 334. quid agendum cum Mania facta eſt chronica. 334. 335. quomodo aliarum ſectarum Medici eam curaverint 337-339
Manutigium 315
Medicamen diarrhoos. 405. 440. Diaporon. 440. Diamoron. *ibid.*
Medicamenta omnia ſunt omnium corporis partium communia ex ſententia Methodicor. 453
Medicamina κοιλιωτικά. 337. μέλανα 553
Medicaminis ſumptio diuturna metuenda 563
Medicorum invidentia 52
Melancholia, ejus natura & ſubjecta. 339. cauſæ, ſigna & ſymptomata. 340. cujus generis ſit morbus. *ibid.* ejus curatio 340. 341
Melimelon 442
Melinum Serapionis 352. 591
Memoria quomodo fiat ex Aſclepiade 45
Μετασύγκρισις 173
Methodus Aſclepiadis in variis morbis acutis curandis 43. 45
Miliacæ aves 277
Minythica malagmata 282
Molles (Græcis μαλθακοὶ) 544. 545. natura hujus paſſionis. *ibid.* ejus curatio hic animo potius quam corpori adhibenda. 545. veterum quorundam judicium 545. 546
Mora celſa 542
Morbi ſtricturæ veſperi vehementiores 59
Morbi acuti a chronicis quomodo differant 267
Morbi acuti apud veteres quinam dicti 2
Morbi multi genuini una cum ætate conſeneſcunt 546
Morbi cum febre an ſoli ſint periculoſi 153
Morborum cauſæ 42. 43
Morbus quo magis a natura receſſit, eo gravior 16
Morbus puerilis 291
Morbus ſacer *ibid.*
Mulſi virtus 211
Murta 271
Mydriaſis, paralyſis tunicæ oculi 344

N.

NAtura quid Aſclepiadi 45
Natura prodeſt & nocet *ibid.*
Navigatio maritima 284
Nephritis & ejus cauſæ. 567. ſigna & ſymptomata. 568. 569. in quo differat a colica. 569. ejus curatio *ib.*
Nivium liquor vino miſcendus 168

O.

OBtruſio an ſit cauſa phreniticæ paſſionis 5
Oculi alba macula ſive unguis 149
Oculorum tunicæ paralyſis 344
Odontagogum plumbeum apud Delphum 375
Odontalgia quid ſit, & unde oriatur. 370

370. variæ eam curandi rationes. 370-372. inveterata quomodo ſit curanda. 372. veterum Medicorum ſententiæ 373-376
Odoramentis reſumptio fit 170
Odorata quodammodo nutriunt 165
Olei roſacei vis 61.62
Oleum melinum 403
Ὠμὴ λύσις 94.196
Omnia fieri neceſſitate, ſententia Aſclep. 45
Oniſci Epilepticis nihil proſunt 318
Onirogonos 289. 292
Oniropoleſis 578
Ophites lapis 484
Opiata phreniticis ſub initium paroxyſmi maxime peſtifera 67.68
Opiſthotonus quid 207. ejus ſpecialia ſigna *ibid.*
Ὀπὸς κυρηναϊκός 356
Oris totius ſiccitatis remedium 25
Ὀρθόπνοια quid 429
Oryzæ vis 68
Ὠτικὸς κλυστήρ 351
Ὀξύαλμον epithema 452

P.

PAnis Alexandrinus 510
Pantaphobi 222
Papaver profundum ſomnum facit 6. 7.
Paracenteſim in hydrope alii probant, alii improbant 477.478
Paracenteſis in hydrope quando & quomodo adhibenda 482.552
Paralipſis 343
Paralyſis cui ætati, quove tempore magis ſit infeſta. 342. ejus cauſæ. *ibid.* ſpecies & cujuſque ſigna. 342. 343. ſigna particularia. 343-348. qualis ſit morbus. 348. ejus curatio. 349. & ſeqq. varia remedia externa. 354-358. quibus motibus partes paralyticæ ſint exercendæ. 358-361. Hippocratis eam curandi methodus; item Dioclis & Praxagoræ. 362. Eraſiſtrati. 363. Aſclepiadis. 364. Themiſonis & Lucii 365. Theſſali 366
Paralytici quando phlebotomandi 349
Paralyticis recte detrahitur ſanguis 46
Paraplexia 200
Paraſynanche quid. 180. ejus cauſæ antecedentes 181
Paropteſis 281
Partibus certis corporis peculiares medicamentorum facultates tributas rident Methodici 453
Paſſio celer quid 469
Paſſiones celeres quomodo dividantur 1
Paſſiones animæ & corporis in quo differant 223
Paſſiones per epitheſin conſtitutæ 18
Pediculi ferales 497
Pediculorum multitudo 449
Peripneumonia & ejus cauſæ. 136. juvenes magis infeſtat; & ſemper cum febri conjuncta eſt. *ibid.* ægre a Methodicis definitur. 137. Aſclepiadis definitio a Sorano invertitur. 137. ejus ſymptomata. 137. 138. ſigna paſſionis ingraveſcentis. 138. morbi in melius vergentis. 138. 139. pars affecta. 139. quomodo a Pleuritide differat. 140 ejus curatio, juxta Cælium. *ibid.* tempus ſomni & venæ ſecandæ. *ibid.* quis cibus dandus & quando. 141. quando cucurbitæ adhibendæ. *ibid.* commoda & incommoda vaporationis. *ib.* externorum quorundam uſus. 142. Hippocratis eam curandi methodus a Sorano improbatur. *ibid.* Dioclis methodus. 142. 143. Aſclepiades venam non ſecat; & erroris a Sorano arguitur. *ibid.* vetat omnia externa laxantia. 144. Themiſon partim recte, partim peccanter Peripn. curat.

rat. *ibid.* Heraclidis methodus. 154
Empirici taxantur. *ibid.*
Peſte laborantibus quæ proſint 43
Phagedæna; ejus ſigna & ſymptomata. 446. curatio 447
Pharyngotomia 43
Pheugydros 218
Philtropata 326
Phlebotomia in omni ſolutione noxia 64. quibus conveniat, quibus minime ex Aſclepiade. 43. cardiacæ minime convenit 171
Phobodipſos 218
Phœnigmos 356
Phragmos 235
Phrenitici dormientes quomodo a Lethargicis diſcernantur. 19. 20. quomodo curandi ſint. 23-28. ſtrictura laborantes quo loco debeant jacere. 23. 24. ſolutione laborantes quo. 24. quomodo cibandi. 30-33. majus habent periculum a ſomno, quam vigiliis. 67. quomodo in Lethargum lapſuri dignoſcantur a reconvaleſcentibus 76
Phrenitis unde derivetur. 2. Demetrii definitio exploditur. *ibid.* Aſclepiadis definitio perſtringitur. 4. 5. quomodo ab aliis defendatur. 5. Cælii definitio. 8. ſigna communia male affectarum meningum, & futuræ phreniticæ paſſionis. 9. præſentis ſigna quæ. 9. 22. 23. ejus ſymptomata. 13. 14. ſigna prognoſtica. 15. in quo conveniat & differat a furore & melancholia. 16. a peripneumonia. 17. de loco affecto variorum ſententiæ, & Autoris. 22. ejus curatio. 23. 24. ſtrictura laborantibus qualis conveniat locus. 23. 24. varii aſtus ad fallendos phreniticos. 24. 25. ſtrictura obtinente quid faciendum. 25. 26. deligationes caute adhibendæ. 26. remedium ad oris ſiccationes. *ibid.* quid agendum morbo remittente, & ſtricturæ adjunctâ ſolutione. 27. in dando potu cautela. 28. quando vena ſit ſecanda *ibid.* poſt venæ ſectionem quid fieri oporteat. 29. quid agendum ſecunda, tertia & quarta diatrito. 30. ubi & quomodo cucurbitæ ſint affigendæ. *ibid.* quid quinta diatrito fieri debeat. 31. quomodo fallendi ægroti circa cibum & potum. 32. vini noxa. *ibid.* quando & quomodo ægri cibandi. 33. quid agendum morbo diu durante. *ibid.* cautela circa motum. *ibid.* quid ubi vires ſunt diſſolutæ. 34. ſigna præcipua virium collapſarum. 34. 35. quid faciendum ubi vires conſtant. 35. morbus hic facile recidivam patitur. *ibid.* recidiva quomodo præcavenda. 36. quid agendum morbo magis declinante. 36. 37. ordo reconvaleſcentes cibandi. 37. quomodo integra curatio abſolvenda. 38. quomodo dandum ſit vinum. *ibid.* quo artificio mens ſit ſananda. *ibid.* Aſclepiades improbat omnia ſtimulantia, & tonſuram. 45. decubitum etiam in loco obſcuro. 46. nec non phlebotomiam. *ibid.* Cælii ſententia. 47. phlebotomia male prohibetur. *ibid.* quando phlebotomia noceat, & adhibenda ſit. 48. Aſclepiades phreniticos inebriando curat, præter rationem 57. eſt ſibi ipſi contrarius. 58. vinum nunc ſtringere, nunc ſolvere malè probat. *ibid.* Themiſon phreniticos nutrit intempeſtive, & cibis mali ſucci. 60. fotus veluti ex penſo ordinat: ſed malè 61. male adhibet balnea 62. caput oleo roſaceo male fovet: *ibid.* vinum parum cautè dari jubet. 63. Heraclides phreniticos loco obſcuro collocat. 64. in omnibus utitur cly-

clyſtere & phlebotomia. *ibid.* Cælius fomenta, cataplaſmata & unguenta gravis odoris reprobat. 65. vaporatio circa noctem magis nocet. 66. ſomnus non opiatis conciliandus; ſed ſtrictura ſolvenda. *ibid.* opiata ſub initium paroxyſmi maxime peſtifera 67. Heraclides quomodo phreniticos ex cruditate curaverit. 69. prohibet v. ſ. & utitur purgantibus; ſed male. *ibid.* ægros curat per v. ſ. ex fronte 70. ſectæ ſuæ leges transgreditur 70. 71

Phthiriaſis unde dicta 497. ejus ſigna & ſymptomata. *ibid.* cujus generis ſit morbus. *ibid.* ejus curatio 498. 499

Phtiſis. 420. ejus cauſæ antecedentes. *ibid.* ſigna & ſymptomata. 420. 421. quomodo differat ab atrophia & empyemate. 422. cujus generis ſit morbus. *ibid.* quomodo curanda ſit. 422. ſeqq. varia ulcus pulmonum detergentia. 423. ejus curatio ad mentem veterum Methodicorum 426-428

Pleuritis unde dicta. 109. ejus cauſæ. 110. definitio Ariſtotelis & Apollonii. *ibid.* Aſclepiadis & Sorani 111. ejus natura. *ibid.* ſymptomata. 112. ſigna paſſionis ingraveſcentis. 112. 113. miteſcentis. 113. ejus in peripneumoniam aut vomicam transeuntis. 114. ejus locus affectus. 115. circa eum veterum ac priorum ſententiæ examinantur. 115. 116. tuſſis unde oriatur. 116. pleura eſt locus affectus. 116. 117. in quo differat a dolore lateris. 117. a vomica & aſthmate. 118. qualis ægris conveniat locus. 118. qualis vaporatio, fomentatio, & potus; quando & qua cautela vena ſit ſecanda. 119. qualis diæta conveniat. 120. cucurbitæ quando, & quomodo adhibendæ. *ibid.* quid agendum accedente diarrhæa. *ibid.* nimis aſtringentia & compoſita nocent. *ibid.* quando clyſtere utendum. 121. cur parum ſit bibendum. *ibid.* quid agendum cum ſputa ſunt cruenta. 121. 122. ſputa craſſa & tenacia quomodo incidenda. 122. quando lavacrum in uſum poſſit vocari. 123. Hippocratis eam curandi methodus. 123-126. Sorani de hac judicium. 127. 128. quare univerſum corpus ſit ungendum. 129. Dioclis methodus rejicitur. *ibid.* Praxagoras quomodo eam curaverit. 130. methodus hæc ut noxia rejicitur. 130. 131. Aſclepiadis methodus a Sorano exagitatur. 132. 133. errata Themiſonis notantur. 133. Heraclidis methodus improbatur. 134. 135

Pnigalion 289

Podagra quid ſit, & unde dicatur. 557

Podagricos quæ comitantur accidentia 558

Polyarthion quomodo conficiatur 426. 450

Polyſarcia; ejus ſigna & ſymptomata. 596. ejus curatio duplex. 597. 598. cautela in cibo & potu. 598. 599. an ſecanda ſit vena. 599. aliorum Medicorum ſententiæ. 599. 600

Pollen macton 530

Pollyphagia in morbis acutis locum non habet 96

Poma cujus ſucci 60

Porcelliones ſive oniſci 315

Praxagoræ famulus ternos bilibres panes ſingulis diebus edens 436

Praxagoras in eileo ventre diſciſſo ſtercus educebat 244

Preſſura in quo differat a ſomno 7

Priapiſmus; ejus definitio: differen-

rentia à Satyriaſi: & curatio 581
Principia corporis ex Aſclepiade 41
Procicolium 513
Προσηγορία quid Aſclepiadi 4
Pſœadici à nephriticis diſcernuntur 584
Pſœadicos quæ comitantur accidentia ibid.
Pſychroluſia 286
Ptarmicum 283
Pulmo penetratus mortem ſemper non infert 398
Pulmonis viæ logotheoretoi 166
Pyra duracina ibid.
—— ſcandiana 442

R.

RAnarum viſcellum 218
Raptus Græcis Spaſmus 208
Renalis paſſionis cauſæ. 567. differentia à Colica 569
Recorporativa curatio ſive metaſyncritica 361
Reſina cadialis 385
Rhacoſis 34
Rheumatiſmi curatio 382
Rhigolethron & Rhygolyton 304
Rhigos Græcè quid 263
Rhinenchyton 375
Rogmos 102. 422
Ruma 290
Ruſticorum in febribus curatio 55

S.

SAcra pro magnis 291
Sanies & ſputa ſanioſa quomodo differant 113
Sanitatis & morborum cauſæ 42
Santonicum unde dictum 540
Sartrix in rabiem incidit, quod chlamydem ſciſſam rabidis morſibus ſarciendam ſuxiſſet 219
Satyriaſis definitio, etymologia, cauſæ, ſubjectum, ſigna & ſymptomata. 248. coitus in hoc morbo magis nocet quam prodeſt. 249. 250. pars affecta. 250. curatio in principio, & ſtatu. *ibid.* in declinatione. 250. 251. quis cibus conveniat. 251. quid ſit agendum in declinatione. 251. 252. in Creta frequens eſt, & unde. 252. Themiſonis conſilium ſibi repugnans *ibid.*
Scamma 374
Scillæ decoctum ad ducendas aquas 477
Scirrhoſis hepatis & lienis quomodo curanda 438
Scotomatica paſſio unde dicta. 287. quibus, quove tempore magis ſit infeſta. *ibid.* ejus ſigna & ſymptomata *ibid.* quomodo differat à morbis vicinis. 288. ejus curatio *ibid.*
Seminales viæ 250
Senes lethargo magis obnoxii 75
Sextarius Romanus qualis menſura 43
Siagon 345
Signa coctionis in ſputis & urinis 127
Significatio in morbis unde ſumenda 13
Signum & accidens quomodo differant 113
Sinapiſmus 282
Smegmata 498
Somnus quomodo fiat ſententia Aſclepiadis 45. à preſſura ſive ſomno profundo quomodo differat 6
Somnus Venereus (Græcis ὀνειρόγονος) quid ſit. 578. ejus cauſæ. *ibid.* Epilepſiam aut furorem aliquando præſagit. *ibid.* quomodo differat à Gonorrhæa. *ibid.* ejus curatio varia 579. 580
Sparagmus 212
Spaſmus cynicus quid ſit: ejus ſigna: differentia à ſpaſmo & paralyſi: curatio 367
Spaſmus; ejus ſpecies, & cauſæ antecedentes. 204. definitio ſecundum Cælium. 205. aliorum defini-

nitio. 205. 206. ſigna ejus inſtantis, & præſentis. 206. ſigna prognoſtica. 207. differentia. 208. variæ de ea veterum Medicorum ſententiæ. 208. 209. qualis locus ac decubitus conveniat. 209. qualia fomenta. 209. 210. quando vena ſit ſecanda. 210. qualis diæta profit. *ibid.* quando & qualibus cataplaſmatibus utendum. *ibid.* quibus clyſteribus. 210. 211. quando cucurbitis. 211. quid agendum morbo mitigato. 211. 212. Herophili & Serapionis ſententiæ. 212. Hippocratis ſententia malignè carpitur. 212. 213. Diocles reprehenditur. 213. 214. ut & Praxagoras & Heraclides. 214. Aſclepiadis eam curandi methodus, ut noxia rejicitur. 214. 215. ejus lepida comparatio. 215. mirum ejus auxilium. 216. norma Methodicorum catholica. 217. Clodii aliorumque methodus rejicitur. 217. 218

Sphæra repercuſſibilis 464

Sphæræ ludus 297

Spiratio dormientium phreniticorum & lethargicorum in quo differat 20

Spongiæ uſtæ cinis 409

Staphyſagriæ vis 192

Statio corpuſculorum 42

Stomachica paſſio; ejus cauſæ. 434. ſymptomata. 434. 435. ſigna peculiaria. 435. 436. curatio varia. 436. qualis in paroxyſmo cum ſtrictura. 437. 438. in declinatione. 438. 439. in paroxyſmo cum ſolutione. 439-442. in ſtrictura ſolutioni implicita. 443. quomodo ægri extra paroxyſmum ſint tractandi. *ibid.* modus vaporandi ſtomachicos deſcribitur 445

Stranguria 571

Strictura, ſolutio, & utriusque complexus 21. 25. 29

Stymmata 310

Styphonta 508

Subactos homines eventu conceptionis generari ex Parmenide 545

Sudores critici & diaphoretici 158

Sudores diaphoretici in dyſenteria 506

Sympaſmata 458

Synanche; ejus etymologia ſynonyma, differentiæ. 179. cauſæ antecedentes. 180. definitio. 181. Aſclepiadis definitio. *ibid.* ſigna ejus naſcentis. *ibid.* increſcentis, ad mortem tendentis, & ſymptomata ſine tumore notabili. 182. quid Eryſipelas aut ſalivatio in ſynanche ſignificet. 183. qualis locus & aër conveniat. *ibid.* quale ſchema jacendi, quæ fomentatio, & quando vena ſecanda. 183. 184. cataplaſmata ſæpe mutanda. 185. gargariſmata non debent eſſe viſcida. 185. 186. leviter adſtringentia in principio proſunt. 186. 187. quando, & qualis clyſter conveniat. 187. cucurbitæ ubi & quando adhibendæ. 187. 188. hirudines quando in uſum vocandæ: lingua & partes vicinæ ſcarificandæ: quibus fauces inungendæ. *ibid.* in declinatione quid agendum. 189. Hippocratis eam curandi methodus. 189. 191. Dioclis methodus partim emendatur, partim rejicitur. 192. Praxagoræ methodus ut periculoſa damnatur. *ibid.* ut & Eraſiſtrati. 192. 193. Aſclepiadis ut noxia reprobatur. 193-195. Serapionis pariter reprobatur. 195. Heraclidis Tarentini methodus deridetur. 197. Methodicorum quorundam errores notantur. 198

Syncope ſeu Cardiacæ ventris fluor pernicioſus 170

Te-

T.

TEneſmus quid ſit. 526. dyſenteriæ jungitur *ibid.*
Tenontagra 557
Tenontes 189. 210
Tetanus; ejus ſpecies. 206 cauſæ antecedentes. 207. ejus ſpecialia ſigna: ſtricturæ morbus eſt *ibid.*
Thapſiæ vires 198
Thombroſis 507
Timor repentinus memoriam eripit 328
Tormentum qualis ſit paſſio 235
Torminoſa paſſio qualis 236. 237
Toryniton 272
Tribades fœminæ unde dictæ 544
Trifolinum vinum 168
Trophemata 542
Tumor ventris: ejus ſigna & ſymptomata. 523. quomodo differat à tumore partium externarum. *ibid.* ejus curatio 524
Tuſſis aliquando morbus per ſe, aliquando morbi appendix. 287. ſpecies. 387. curatio 488
Tympanicorum remedia ſpecialia 474
Tympanites 470
Typus febrium ex Aſclepiade 42

V.

VApor ex cineribus 247
Vaporatio in phreniticis circa noctem magis nocet 66
Venarum ſectio in dolore capitis 285
Venarum ſub lingua ſectio in Synanche noxia 190
Ventoſitatem ventris quæ ſequantur 523
Ventriculatio 237
Ventriculoſa paſſio unde dicta. 499. à Rheumatiſmo ventris quomodo differat. 500. ejus curatio 501
Ventriculoſam paſſionem quæ demonſtrent 499
Ventriculoſi ſeu torminoſi 237
Venus eſt parva epilepſia, & effœminat membra 318
Vertebrum Cælio Iſchion 29. 32
Veſicæ morbi proprii. 570. ſigna inflammationis & calculi. *ibid.* alii ejus morbi notantur. 571. 572. horum curatio à ſolutione. 572-574. à ſtrictura. 575-577. quomodo ſit cavendum à diureticis. 575. Veneris noxa 577
Vina diverſi generis 168
Vina Italica conſtringentia 519
Vini facultas ex Aſclepiade. *ibid.*
Vinum protropum 382
Vinum tortivum 264
Vinum tethalaſſomenon 175. 176
Vis imaginationis 290
Viſa quæ ſint Latinis & Tullio 223
Unctiones & fotus coctionis juvandæ gratia 69
Vocis amputatæ cauſæ & curatio 378
Vomicarum ſignificatio quæ 590
Vomitus provocatio in Cephalæa 278. 280
Urinalia medicamenta 314. 318
Urinalium viarum eadem paſſio quæ & renum 569
Uſus ſinapi in morbis chronicis 88
Uvæ fabriles 385. 405. 443. 519
Uvæ paleales 258

FINIS.